TOL
BIBLIOT
Sal
Nú

N. 27. c. k.

Este numº tenia antes
aora no porq̃ esta
Illustrª en mejor sra
esta en N 25 c 9
en Volumen que abraza
4 ts de las obras.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

R. 31 C. 9.

(2) { T.t. 118371
R 376473
CB 1195118

(1) { T.t. 117410
R 375729
CB 1195116

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

+S. R. lit. 6 cap. 2

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

HISTORIA
ECCLESIASTICA.

EVSEBII

Cæſarienſis viri de vita ac literis optime meriti Eccleſiaſtica hiſtoria: quæ tum iniuria temporum, tum incuria calcographorum penitus obſoleſcebat, ſumma fide recognita, priſtinæq; integritati reſtituta in lucem educta eſt, cum Indice principaliũ ſententiarũ hac in excellenti hiſtoria contentarũ ſerie alphabetica adamuſſim collecto & emendato.

Habes amice lector in proxime ſequenti pagina non inelegantem Epiſtolam huiuſce præclari operis ſummam vtilitatem abunde complectentem, quam dominus Gaufridus Bouſſardus ſacræ Theologiæ doctor huic operi præponi curauit.

1533

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Prologus.

Gaufridus Bouſſardus theologorum minimus domino Stephano poncher iuris pontificij pariter et imperatorij interpreti Celeberrimo omniumq; bonarum literarum amantiſſimo: atq; in ampliſſimo galliarum ſenatu preſidenti digniſſimo. S. p. D.

Eccleſiaſtice hiſtorie vtilitatem pariter et amenitatem mecū reputans clariſſime vir: eamq; iam apud bibliopolas perinde ac non extaret nuſq; reperiri imprimendam curaui a nobis primum diligentiſſime caſtigatam. Et ſi enim ſuperioribus annis impreſſa fuiſſet: mende tamen quibus abunde nimis reſperſus erat codex cum in notis ſignis et punctis tum in ipſis vocabulis et integris ſententijs pleroſq; literarū amantes iure ab eius lectione deterrere poterant et legentes nō parum offendere. Huius miſertus volens rei literarie ſimul ⁊ ſtudentium collegio vel hoc in vno conſulere accipio eam in manus: ⁊ recondēs me penitus lego: relego: percurro. Multiſq; exemplaribus ⁊ archetypis quos ex varijs conquiro bibliothecis conferens: caſtigo et emendo ꝙ poſſum accuratiſſime: non ſententias modo ſed ſingulas pene ſyllabas diſcutiens. Addo indicem ſiue (vt vulgo dicitur) tabulam: ordine elementorum ſeruato: qua monſtrante: quicquid ea in hiſtoria continetur: q̄tumuis exile vel abditum modo ſit cognitu dignum lector facile inueniet. Hanc hiſtoriam compoſuit Euſebius Ceſaree paleſtine epiſcopus cognomento pamphyli: vir humanarum diuinarumq; literarum eruditiſſimus: et ſacre bibliothece diligentiſſimus perueſtigator. Qui tametſi impias arrij partes aliquando ſecutus ſit: tandem tamen ad eccleſie ſinum rediens: nicene ſynodi fidem non modo ſincere faſſus eſt: ſed publice fortiterq; defendit. Euſebius igitur iſte hac in hiſtoria antiquitatem et exordia gentis noſtre religioniſq; texens naſcentē pulchre deſcribit eccleſiam: quam a condito euangelio per omnem ſuam etatem circunducens: ad conſtantinum imperatorem ſcribendo peruenit queq; ſuis reddens temporibus. Sicq; eam varijs ſubinde aſpergens hiſtorijs tam amenam tamq; iucundā reddidit: vt omni ex parte lecta animum tuum quamtumuis meſtum leuare et vegetare valeat. Inter multas que res eccleſiaſticas tractauere eccleſiaſtice hiſtorie appellationem iam apud omnes ſibi vendicat: hac vt arbitror ratione quod cum ferre primo poſt chriſtum tempore fuerit per Euſebium conſcripta: eccleſie acta reiq; eccleſiaſtice ſeriem et elegantius: et ordinatius: et religioſius extat. In ea videre eſt beluinas gentilium in noſtros feritates: diras tyrannorum perſecutiones: inuictas martyrum conſtantias: fortes chriſtianorum confeſſiones: noſtrorumq; epiſcoporum reuera acta magnifica: aliaq; id genus innumera tam pulchra et tam iucunda: vt ſi hanc ſemel legendo quis fuerit aggreſſus: tanta eum capiet in ea legenda voluptas: vt non legere modo ſit contentus: ſed et relegere non ſemel neq; bis ſed ſepius deſideret: et cupiat vltro. Id enim precipui ſupra ceteras tibi lectori preſtabit: quod cum eam millies relegeris: nunquam lectio eius faſtidium: nunquā tibi nauſeam faciet: quin potius: quo ſepius eam releges: eo auidior ad eam iterum legendam certatim curres. Id (vt interim de rerum vbertate quas complectitur ſileam) exiſtimo preſtare ſermonis culturam: que tanta eſt vt cum greca ſit hiſtoria: mirum ſit tantam in vertendo venuſtatem ſeruaſſe rufinum. Rufinus enim Aquileienſis preſbyter vtriuſq; lingue peritiſſimus grecum euſebium latinum fecit iacentemq; noſtrorum auribus contradidit. Nec id modo: ſed et nouem illius

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

duos poſteriores addidit libros:partim ex maiorum traditionibus : partim ex his que rerum experimento didicerat:ab ſe pari cultura compoſitos. Hunc ego laborē meum quantuluſcunq; eſt tibi dicandum putaui eruditiſſime vir nō quod putem tam egregium opus te fugere quippe quem ſepius ipſe audiui ex archanis abditiſſimiſq; huius hiſtorie latebris multa p̄clara magna cum maieſtate depromere. Sed id eo animo facio. Cum quod preter inſignes animi tui dotes: quibus plurimum ornaris orbiq; noſtro cāratiſſimus es:non iura tm̄ imperatoria aut pōtificia vt mille legulei ſuperba ignorantia turgidi denſiſſimis agminibus palatij ſtratā fruſtra girando terentes:ſed diuinas humanaſq; omnis generis diſciplinas libēter legis earumq; amantes neſcio qua innata tibi comitate colis obſeruas et tota animi auiditate exoſcularis. Tū quod ſciens te hoc in ampliſſimo galliarum ſenatu virum eſſe primarium orationemq; tuam apud illos non parum habere momenti. Cupiam imo orem ⁊ rogē patres illos conſcriptos atq; ſenatores:quibus non iniuria preſides adhorteris vt cum e foro redeant domum animum ſuum curarum nimietate obrutum vna hiſtorie huius lectione vegetent ⁊ leuent codicem hunc ſumentes in manus. Non parum eis conducet: habebunt quorum acta mirentur quorum virtutes imitentur quibus et vitam moreſq; componant ſuos. Maieſtatem eorum non dedecebit ſed ornabit eorūq; ſententias quas te rogante dicunt reddet clariores. Concinnior enim erit oratio ſi rei de qua conſultatur accommoda redditur hiſtoria. Ita factitaſſe olim veteres illos oratores legimus ⁊ cum cauſas pro noſtris agerent et cum ſententias in ſenatu dicerent. Teſtimonio ſunt orationes ille ſplendide ciceronis tibi me ꝯſcio familiares quas varie hiſtorie et peregrine et domeſtice perpulchre aſperſe ſunt ⁊ ameniſſimas reddunt et illuſtriſſimas. Sic ⁊ illuſtrabit illos ſenatores tuos euſebius noſter animos eorum non parum excolet ſententias facundiores reddet et fecūdiores. Itaq; vir clariſſime tuum erit eos monere adhortari eis ſuadere: perſuadere poſt hac euſebium noſtrum ſibi faciant domeſticum ⁊ relegendo familiarē. Id vbi feceris de euſebio pariter ⁊ illiſipſis bene mereberis:et nos quoq; ad aliud maius et ſi non inſignius opus aggrediendum reddes:et alacriores et cōcitatiores. Sed iam bene vale:et Gaufridum tuū ama ſemꝑ te amātem.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ABagarus rex ad xp̄m curſorem cum epiſtola mittit libr.j.capitu.xv.et capi.xvj.

Abagarum regez thadeus impoſitione manus morbo per naturam inſanabili curat.libro primo.cap̄.xvij.B.⁊ libro ſcd̄o.ca.j.A.

Abagari ⁊ thadei collocutio.lib.j.capitu.xvij.B.

Abdon podagra laborantem thadeus manus impoſitione ſanat.lib.j.capitulo vltimo.C.

Abrahe et familie eius de⁹ preceptor ⁊ monitor familiaris fuit.libro primo.capitulo.j.B.

Abraā ⁊ qui ante eū pietatē fidē ⁊ iuſtitiā tenuerunt xp̄ianos fuiſſe oſtēdit.libro primo capitulo.j.D.

Acta niceni concilij.li.x.ca.vj.B.adamātius ⁊ origenes idē.libro.vj.x.ca.

Adanctū ꝓ xp̄i fide cōſtāter paſſum vna tota ciuitas in qua ſummas partes adminiſtrabat in ꝯfeſſiōe fidei ⁊ morte ꝓferenda imitatur.lib.viij.ca.xj.

Adoleſcens clare indolis a ioāne euāgeliſta cuidam epiſcopo inſtituetur cōmendatus per nimiam indulgentiā ſenſim deprauatus tandē dux latronum efficitur.lib.iij.ca.xviij.

Affricani hyſtoricimeminit.libro.j.capitulo quarto.⁊ ca.ſexto.A.

Affricanus hiſtoricus quis filius naturalis ⁊ quis legalis dicat̄ edocet.lib.j.capitulo ſexto.A.

Affricanus hiſtoricusdiſſonantiam que ſuper chriſti genealogia inter lucā ⁊ mattheū videtur eſſe concordat.lib.j.capitulo ſexto.A.⁊.B.

Affricani opuſcula et ingenium.libro ſexto.capitulo.xxij.

Agabus propheta famē magnam futurā ſub claudio predixit.lib.ij.ca.ij.B.et cap̄.viij.

Agrippa rex.lxij.epiſtolas de laude ⁊ ꝓbatiōe librorum ioſephi ſcripſit.li.iij.capitulo.viij.

Agrippa caſtor ſcriptor celeberrimus baſilidem ſcriptis validiſſime cōfutat lib.x.ca.vij.A.

Albin⁹ feſto mortuo mittit̄ a ceſare ꝓcurare iudeā.lib.ij.ca.xxiij.C.

Alchion preſbyter anthiocene eccl'ie vir eruditiſſimus in ꝯcilio anthiocheno aduerſus paululum ſamoſatenū ⁊ ei⁹ hereſim clariſſimus aperuit.libro ſeptimo.c.xxv.A.

Alchion ab omni epiſcoporū ꝯuētu permittit̄ diſputatio aduerſus paulum.ibidem.

Alchion ſolus potuit paulum hereſimq̄ eius conuincere et ꝯfutare.ibidem.

Alchion ⁊ paulus omni ſpectante concilio ⁊ excipiētibus notarijs diſputāt.ibidem.

Alexandriā apud xp̄ianos aurib⁹ ⁊ naribus amputatis ſic trūcos abire ſinebant ſub Diocletiano.li.viij.capi.xij.A.

Alexander alexandrie ep̄s euſebij violētis conatibus ſolis precib⁹ et lachrymis reſiſtit.li.x.ca.xiij.

Alexander eos qui ab athanaſio puero baptizati quaſi per locū fuerant ſtatuit nō rebaptizandos.lib.x.ca.xv.et j.q.j.ſpūſſctūs.Ecce.

Alexandrinū ꝯciliū ſub iuliano congregatū lapſos a fide ad eccleſie ſinuz redeūtes cū manſuetudine ſuſcipiēdos decernit.li.x.ca.xxvij.

Alexandrinū cōciliū ſpiritū ſctm̄ eiuſdez eſſe ſubſtātie ac deitatis cū patre et filio diffinit.li.x.ca.xxix.

Alexandrinū concilium nō tres ſubſtantias ſed tres ſubſiſtētias in trinitate ꝯſitēdas ad extinguēdū ſabellij hereſim diffiniuit.li.x.ca.xxix.

Alexāder medicus xp̄ianos qui torquebantur ne a fide deficerent nutibus hortat̄:⁊ tādē ſe eſſe xp̄ianū libera ꝓfeſſiōe faſſus varijs primū cruciatib⁹ penis iugulat̄.li.v.ca.iij.B.

Alexander heretic⁹ mōtani inſanias ſecutus ⁊ martyrē ſe dicens ꝓ latrocinijs ⁊ alijs nefarijs actibus re⁹ extitit.lib.v.ca.xvij.A.⁊.B.

Alexāder hieroſolymoꝝ ep̄s ſanctorum epiſtolas in bibliotheca aſſeruari curauit:e quib⁹ euſebius hiſtorie ſcribende materiam ſumpſit.li.vj.c.xv.

Alexander ſuccedit antonino.libro.vj,

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

capitulo.xv.
Alexandri impatoris tpe origenes ſcribere cōmētarios in literas ſacras cepit.libro ſexto.c.xvj.
Alexander.xiij.annis imperat.lib.vj.capitulo.xix.
Alexādro ſuccedit maximinus.libro ſexto.capitulo.xix.
Alexandrie indicibili feritate xpianos ſub decio ſeuitur.lib.vj.capitu.xxx.ꝑ totum.
Alexandrie tanta in nr̄os ſub decio feritate ſeuitur vt plurimi a fide diſceſſerint.lib.vj.capitulo.xxx.B.
Ambroſius valentiniane hereſis ſectator ab origene conuincitur: et ad eccleſie gremiū redit.li.vj.c.xiiij.A.
Ambroſius vi precū origenem compulit vt in ſcripturas ſacras ſcriberet.libro ſexto.capi.xvj.
Ambroſius oīa neceſſaria origeni ſcribēti abundantiſſime miniſtrabat.libro.vj.ca.xvj.
Ambroſius adhuc cathecuminus et mediolanēſis pfectus a pluribus diſſidētibus vna voce poſtulatur ep̄s.libro.xj.capitulo.xj.
Ambroſij arma aduerſum iuſtine regine furorem ieiunia: vigilie obſecrationes.libro.xj.ca.xvj.
¶Anaclet⁹.ij.titi anno lino ſuccedit.libro tertio.capitulo.x.
Antiquitas chriſtianorum oſtendit.lib.j.capitulo.j.M.
Anthiochie ſub tiberio florentiſſima congregat eccleſia.lib.ij.cap.iiij.B.
Anamas pontifex iudices aduerſus iacobum iuſtum conuocat.libro ſecūdo.capitulo.xxiij.C.
Anamas pontifex autor fuit mortis iacobi.libro ſecundo.capitu.xxiij.C.
Andreas ſcithiā ſortitur.libro.iij.cap.j.
Anacletus ſedit rome.xij.annis.lib.iij.capitulo.xj.
Anacleto ſuccedit clemens.lib.iij.ca.xj.
Anthiochie primus ep̄s enodius.li.iij.capitulo.xvj.
Antiochie ſecundus ep̄s ignatius.lib.iij.capitulo eodem.
Antinonus ſeru⁹adriani ꝓ deo colebat.lib.iij.ca.vij.C.
Antinoo adriani ſeruo tēplū agones ſacerdotes ⁊ ꝓphetas iſtituūt ac alios diuinos honores timore principis deferūt.lib.iiij.ca.vij.C.
Antoninus pius ſuccedit adriano.li.iiij.capitulo.ix.
Aniceti temporibus egeſipus romā venit.lib.iiij.cap.x.B.
Antoninus ſcribit ad aſianos vt nihil moleſtie chriſtianis inferāt religiōis ſue cauſa.lib.iiij.cap.xij.
Antonini epiſtola ad aſianos pplos pro defenſione xpianoꝝ.lib.iiij.ca.xij.
Antonius pius.xx.annis imperat.li.iiij.ca.xiij.B.
Antonino pio ſuccedūt Marcus aureli⁹ verus antoninus fili⁹ ⁊ lucius frater.lib.iiij.ca.xiij.B.
Antoninus ver⁹ ſuccedit antonino pio patri ſuo.ibidem.
Antoninus verus imperat.xix.annis.libro quinto capitulo.ix.
Antonino ſuccedit comodus.lib.v.capitulo.ix.
Antoninus ſuccedit ſeuero patri.li.vj.capitulo.v.
Antonin⁹ ſeueri fili⁹.vij.annis.⁊.vj.mēſibus imperat.lib.vj.ca.xv.
Antonino ſeueri filio ſuccedit macrin⁹.libro ſexto.capi.xv.
Antonin⁹ ſuccedit macrino.libro.v.capitulo.xv.
Antoninus.iiij.annis imperat.lib.⁊ cap. eiſdem.
Antonino ſuccedit alexander vt.s.
Antiochenū conciliū vltimum paulū ſamoſatenū conuincit hereticū eūq; vt talē damnat.li.vij.ca.xxv.A.
Anatholius epiſcopus laodicenus alexādriā ciuitatē prudēti ſubtiliq; admodū īduſtria fame pariter abſoluit ⁊ bello.lib.vij.ca.xxvij.A.
Anatholius vir eruditiſſim⁹ fuit.lib.vij.ca.xxvij.per totum.
Anatholius de paſcha quid ſenſerit.lib.vij.ca.xxij.B.
Anatholiū fortuna per regionē trāſeuntē laodicenſis eccleſia defuncto euſebio ſibi aſſumit epiſcopū.lib.vij.cap.vltimo.
Anchynius nicomedienſis ep̄s ſub dio-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

cletiano patitur.lib.viij.ca.vj.D.
Antiochie ſimulachꝛũ erat artibus magicis ita compaginatum vt reſponſa reddere videretur.li.ix.ꝛ ca.tertio ꝛ.x.A.
Antonius de heremo Alexādriā deſcendens didimū ſup oculoꝝ corporaliū amiſſione pulchꝛe conſolatur.lib.xj.capitulo ſeptimo.
Anthiochie primum xpianū nomē exoꝛit lib.ij.ca.iij.F.
¶ Apoſtolus miſſum indicat.libꝛ.j.capitulo.xij.B.
Apoſtoli ſeptuaginta diſcipulis ſcientiā tradiderūt.lib.ij.ca.j.A.
Apion ꝓ grecis apud gaiuꝫ legatus accuſat iudeos q̄ dignos honoꝛes gaio nō deferant.libꝛo.ij.ca.v.C.
Apoſtoli ad predicādū in diuerſas ꝓuincias dimittunt.l.iij.ca.j.
Apocalypſis ioānis in fine principatus domitiani oꝛit.lib.iij.capi.xiij.ꝛ lib.v.ca.viij.A.
Apoſtoli ꝑuipēdebāt ſermonis oꝛnatū.lib.iij.ca.xix.A.
Apoſtoli in ſignoꝝ gr̄a ſibi a xp̄o cōceſſa cōfidebāt.lib.iij.cap.xix.A.
Apoſtoli nō in humane ſapientie verbis ſed in oſtēſione ſp̄us ꝛ virtute ſcientiā regni celoꝝ tradiderunt.lib.iij.capitulo.xix.
Apoſtoli nō curauerūt plures libꝛos cōdere.lib.ꝛ cap.quibus ſupꝛa.
Apoſtoli ꝛ oēs alij xp̄i diſcipuli breues ꝛ ſuccinctos libꝛos quos ederēt reliquerunt.lib.iij.cap.xix.A.
Apoſtoloꝝ tp̄e nulli corruptoꝛes veritatis apparuerūt.lib.iij.ca.xxvj.B.
Apollinaris ſcripta referūtur.lib.iiij.capitulo.xxv.
Apocalypſim Joannes ſcripſit pꝛope finē domitiani.lib.v.ca.viij.A.
Appelles heretic⁹ ex martionis hereſi cuiuſdā virginis ſuaſiōe errauit ꝛ in ſcripturas ſacras blaſphem⁹ dicebat ꝓphetas nihil cōtinere veritatis.lib.v.capitulo.xij.
Apochꝛifi libꝛi de q̄b⁹ alias dubitatū eſt circa nouū teſtamentū qui ſint lib.iij.capi.xix.F.
Apollinaris hereſim mōtani multifariā impugnauit ꝛ declarauit.li.v.c.xv.
Apollonius mōtani hereſim declarauit: cāq; ꝛ eius ꝓphetiſſas foꝛtiter impugnauit.lib.v.ca.xvij.per totū ꝛ pꝛeſertim in.B.
Apollonius quis fuerit montanus aperit.lib.v.capi.xvij.
Apollinis moꝛtē ꝓ xp̄i fide in vrbe roma imperāte Commodo conſtāter ſubſtinet.l.b.v.ca.vigeſimo.
Apollonia lōgeue etatis virgo ſub decio apud Alexandriam paſſa eſt.libꝛ.vj.capitulo.xxx.
Appollonie dentes effoſſos.li.vj.c.xxx.A.
Apollonia vltro in rogum accenſum ꝓſiliuit.li.vj.ca.xx.A.
Apocalypſiꝫ quidā nō Joānis ſꝫ cherinti heretici eſſe dixerunt.lib.ſeptimo.capitulo.xxvj.
Apocalypſis an ioānis euāgeliſte an alterius ioānis fuerit ambigebat dionyſius alexandrin⁹ ep̄s omniū epiſcorū ſui tp̄is eruditiſſim⁹.lib.vij.capitulo.xxij.
Apollo iubente gregoꝛio neoceſarieñ. ep̄o recedit ꝑmittente reddit ꝛ dat reſpōſa vt cōſueuerat.lib.vij.ca.xxiiij.b.
Apollinaris ep̄s vir literatiſſimus: ſꝫ hereticus aſſerebat xp̄m non animam rationalem ſed tantum vegetatiuāꝫ cū coꝛpoꝛe ſuſcepiſſe.lib.xj.ca.xx.
Apollinaris dicebat ipſum verbū in xp̄o vicem anime rationaliſ tenere.lib.vndecimo.capitulo.xx.
Appollinaris hereſis in cōcilio romano dānata fuit.lib.xj.ca.xx.
¶ Aqua in oleū narciſſo benedicēte verſa.lib.vj.capi.vj.
¶ Aquila et ꝑſca vrbe roma pulſi in aſiam veniunt ꝛ paulo adherēt.lib.ij.capitulo.xviij.B.
¶ Ariſtobolum iure ſucceſſionis regno ꝛ impio fungētē vinctū cum liberis pōpeius romā miſit.lib.j.ca.v.A.
Archelaus herodi ſuccedēs pōtifices nō ſm̄ generis oꝛdineꝫ conſtituit ſꝫ ignobilib⁹ quibuſq; ſacerdotibus cōmiſit.lib.j.ca.j.B.
Archelaus in regno iudeoꝝ ſuccedit patri ſuo.lib.j.capitulo.x.
Aretha rex ob iniuriam filie ſue hero-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

diadi irrogatã herodem bello oppu=
gnat ⁊ ſuperat.libro primo.ca.xiij.
Armatorũ cohortes velut dimicantes
viſe ſunt ſupra hieruſalem ante eius
excidium per aerem circunferri.lib.
iij.capitulo ſexto.
Ariſtides vir fidelis librum de chriſtia=
na religione adriano obtulit.li.quar
to.capitulo tertio.
Artemonis hereſis que fuerit.libro.v.
capitulo.xxvij.
Artemonis hereſim paulus ſamoſate=
nus inſtaurare conatus eſt.ibidem.
Arrius preſbyter alexandrinus filium
in diuinis a ſubſtãtia patris abſcin=
dere conatur.lib.x.ca.j.
Arriane hereſis origo.ibidem.
Arrio fauent.xvij.epi quorũ ſoli ſex pa=
tiũtur ſe cũ arrio expelli.li.x.c.v.B.
Arrius eiuſqꝫ hereſis in niceno concilio
damnatur.ibidem.
Arrius humane neceſſitatis cauſa ad
publicum locum declinans qua hora
ad eccleſiam vt in ea reſtitueret ma=
gna comitatus caterua pgebat inte
ſtina atqꝫ omnia viſcera emittit.libro
decimo.cap.xiiij.
Arriani in cõcilio ariminenſi ſimplices
occidentalium ſacerdotes vim voca=
buli homouſion ignorantes circũue=
niunt.li.v.cap.xxj.
Arriana hereſis triformis.lib.x.c.xxvj.
Arriana hereſis eunomianã ⁊ macedo=
nianã hereſim generauit.li.x.c.xxv.
Archelaus oriẽtis comes in cõcilio apd
tyrum congregato vice imperatoris
preſidet.li.x.ca.xvij.
Ariminenſe cõcilium homouſion aufer=
ri de fidei ſymbolo decernit cõtra ea
que ſancti patres apud niceã cõſcri=
pſerant.li.x.c.xxj.
Arbogaſtes dux valentiam cauſas pſti
tiſſie inſimulatur vt valentianus ſibi
ipſi mortem inferte.lib.vndecimo.ca
pi.xxxj.
Archadius auguſtus ordinante pa=
tre theodoſio partes orientis admi=
niſtrandas ſuſcepit.li xj.ca.vlti.
Armeniorũ gẽs religioni xpiane deditiſ=
ſima eſt.li.ix.ca.viij.A.
Aſtirius prece ad xpz fuſa ſubito omne
demonis preſtigium diſſoluit.libro ſe
ptimo.capi.xiij.
Aſtirij nobiliſſimi romani duo clariſſi=
ma geſta memorantur.ibidem.
¶ Attalus pro xpi fide in ſella ferrea tor=
retur ⁊ martyr efficitur.lib.v.capitu
lo.iij.B.
Athanaſius adhuc puer a coetaneis ſuis
epiſcopus per iocum et ſimulationẽ
electus multos cathecuminos bapti
zat qui non rebaptizãtur.libro deci=
mo.capit.v.⁊.j.q.j.capitulo ſpiritus
ſanctus.§.ecce.
Athanaſius in multis ⁊ enormibus crimi
nibus ab arrij ſectatoribus falſo accu
ſatus pulchre multũ ⁊ mire in pñtia
cõcilij ſe purgat.lib.x.cap.xvij.
Athanaſius toto orbe profugus ad mor=
tem queritur perſequẽtibus eũ arrij
ſectatoribus cõſtantij imperatoris fa
uore innixe.li.x.c.xxviij.⁊.xxix.
Athanaſius perſecutionẽ arrianorũ fu=
gitans ſex continuis annis in ciſter=
na latet.lib.x.ca.xvij.
Athanaſius conſtantis adiutus fauore
per conſtantium in eccleſiam ſuam
parum temporis reſtituitur.lib.de=
cimo.capi.xix.A.
Athanaſio fauentes in concilio medio=
lanenſi in exilium truduntur.li.deci=
mo.capi.xx.
Athanaſius in ſuã eccleſiam reſtitutus
mortuo conſtante de ſede per arria=
nos pellitur:in locũqꝫ eius georgius
mittitur.lib.x.cap.xix.
Athanaſius iubẽte iuliano iterũ vbiqꝫ
queritur.li.ix.ca.xxxiij.
Athanaſius comiti qui eum perſequebat
⁊ querebat obuius venit nec agno=
ſcitur.ibidem.
Athanaſius cũ vtiqꝫ per iulianum que
reretur alexãdriam reddit ibiqꝫ tu=
to latebras vſqꝫ quo perſecutio ceſ=
ſaret exegit.ibidem.
Athanaſius formã fidei ⁊ eccleſiarum
diſponendarũ modũ iouiniano tra
didit.lib.xj.ca.primo.
Athanaſius ſedit alexandrie.xlvj.an=
nis.lib.xj.capitulo tertio.
Athanaſius moriens petrũ tribulatio
num ſuarũ participẽ elegit ſucceſſo=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

rem.ibidem.
Athanaſius alexãdrie epſ pontifex maximus dicitur.lib.xj.c.xxviij.
Athanaſius ioannis baptiſte reliquias ſubcauato ſacrarij pariete paucis arbitris incluſit.ibidem.
¶ Audite ſunt voces de abditis templi procedentes ante excidiũ vrbis hieruſalem dicẽtes migremus hinc.lib.iij.capi.vj.
Auguſtus ſeptem ⁊ quinquaginta annis imperat.li.j.c.xj.
Aurelianus ſuccedit claudio.lib.vij.capitulo.xxxv.A.
Aurelianus concilij ſententiam aduerſus paulũ ſamoſatenum iuuat mandans illum manu publica ab eccleſia depelli.li.vij.c.xxv.C.
Aurelianus initio imperij ſatis pius in chriſtianos fuit.ibidem.
Aurelianus malis cõſilijs deprauatꝰ ꝑſecutionẽ in ecclĩas meditat̃.ibidẽ.
Aurelianꝰ dictatas iam lr̃as ꝓ pſecutione in xp̃ianos excitãda cum pararet morte ſubita ꝓuenitur.ibidem.
Aurelianus.vj.annis imperat.ibidẽ.
Aureliano ſuccedit probus.ibidem.
Autoritas librorꝫ legis veteris ex ioſepho oſtenditur.li.iiij.c.viij.
¶ De litera.B.
¶ Babyle martyris ſepulchrum ne reſponſa litantibus demones darent impediebat.lib.x.c.xxxv.
Babyle martyris corpꝰ xp̃iani ſummis clamoribꝰ pſallentes ſepulchro vt iulianꝰ iuſſerat auferũt.li.x.c.xxxv.
Bacurius vir omni ex parte inſignis cõtra eugeniũ tyrannum fortiſſime fecit.li.xj.c.xxxiij.
Baptiſmꝰ marci heretici et ſectatorum eius qualis fuerit.lib.iiij.c.x.A.
Baptiſma non eſſe iterandum oſtendit per hiſtoriam memoratu digniſſimã.li.vij.ca.viij.
Baptizatũ ab hereticis etiã in forma:q̃ videbat̃ plena eẽ blaſphemijs nõ eẽ rebaptizandũ cenſet dionyſius alexãdrinus epiſcopus ibidẽ.
Barnabas fuit vnꝰ de.lxxij.diſcipulis.li.j.ca.xiiij.⁊ li.ij.c.j.A.
Barchochadas dux exercitus iudeorũ.libro quarto.c.v.
Barchochadias deſignat ſtellã cecã.ibid.
Barſabas q̃ ⁊ iuſtus dictus eſt venenũ bibit ⁊ nihil nocuit.li.xvij.c.xxxv.B.
Bartholomeꝰ indiam ceteriorem in diuiſione apoſtolorum ſortitur.li.iij.c.j.⁊ li.x.capi.x.
Baſilides vir diabolicꝰ orit̃.li.iiij.c.v.
Baſilidẽ agrippa caſtor ſcriptor celeberrimus ſcriptis validiſſime confutat.lib.iiij.ca.vij.A.
Baſilides ꝓphetas ſibi barbaris nominibus confingit.ibidem.
Baſilides ſectatores ſuos more pithagorico docuit q̃nquẽnio ſilere vt.F.
Baſilidi carnifici ſuo potamiana virgo coronam martyrij noctu impoſuit ꝙ eam cum ad ſupplicium duceret humane tractauerit.libro ſexto.capitulo quarto.
Baſilides potamiane virginis carnifex ꝙ eã cum ad ſupplicium duceret humane tractauerit martyrij coronam illa imperante mereretur.ibidẽ.
Baſilij ⁊ gregorij nazãzeni geſta preclara.li.xj.c.ix.A.
Baſiliũ de doctoris cathedra gregoriꝰ extrahit ac ſecum ad monaſterium manu iniecta perducit.ibidem.
Baſilius vrbes ⁊ rura circũiens predicatione ſua omnium animos ad virtutem cumulat.li.xj.ix.A.
Baſilius prefecto mortem ſibi minitanti forti ⁊ chriſtiano digniſſimum verbum reſpondit.lib.xj.c.x.B.
Baſilius et gregorius nazanzenus ſub valente clarent.li.xj.c.ix.
¶ Beniuolus fidẽ ſuã intrepide faſſus palam balteum quo precinctus erat proijcit ne impijs iuſtine pareat mãdatis.li.xj.c.xvj.
Berillum hereticantẽ doctrina ⁊ diſputatione ſua emendatum ad veram fidem redire perſuaſit origenes.lib.ſexto.capitulo.xxiij.
Bethara oppidũ iudeorum mutato nomine oheio adriano bello appellat̃.ibidem.
¶ Blandina femina chriſtianiſſima inaudita et vix credibilia penarũ genera pro chriſti fide conſtantiſſime

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſubſtinet.lib.v.c.j.D.ꝛ.c.iij.B

Blandina quoties in tormentis xp̄iana ſum proclamat toties noue vires corpori reddebantur.lib.v.c.j.D.

Blandinam crucifixam ꝛ beſtijs expoſitam nulla beſtia contingere audet.li.quinto.cap.ij.C.

¶ De litera.C.

¶ Caldei ignis dei ſui cauſa cũ omnium prouinciarꝫ dijs habuerũt conflictum lib.xj.cap.xxvj.

Caldeorum deus ignis omnium aliarũ prouinciarum deos ſuperat.libro.xj.capitulo.xxvj.

Caldeorum deus ignis fuit.libro.xj.capitulo.xxvj.

Canõ noui teſti ordinaꝛ li.iij.ca.xix.B.et lib.vj.capitulo.xvij.B.

Canopus egyptiorꝫ deus tãdem ignem caldeorꝫ deum ſacerdotis aſtutia ſuperat.lib.vndecimo.ca.xxvj.

Carpocrates noue ſuperſtitionis auctor preſtigia ſimonis magi publice tradebat.lib.iiij.c.vij.A.

Carpocrates vir ſuperſtitioſus q̃ ꝛ qualia docebat ibidem.

Carus concilijs carineo et numeriano trib⁹ annis nec plenis imperat ſuccedit ꝓbo.lib.vij.cap.xxv.

Caro ſuccedit diocletianus.ibidem.

Caſtitatem ꝛ virginitatem ſuam vt ſeruarent.iiij.virgines due in fluuium due in mare ſe demerſerunt.lib.viij.capitulo.xij.B.

Cathedra labi in ceſarea philippi honoris ei⁹ gr̃a diu cõſeruaꝛ.lib.vij.ca.xv.

¶ Cecus cellule macharij amotus et luto parietis oblinitus aquaq; lotus viſum recipit.libro.xj.cap.x.

Cephas vnus de.lxxij.diſcipulis fuit teſtimonio clementis.li.j.ca.xiiij.B.

Cerdo heretica venit romam et inualuit ſub hignici ꝛ pij temporibus.lib.iiij.cap.ix.ꝛ.x.A.

Ceſarea pygoſtrationis prius vocabatur.li.ij.cap.decimo.B.

¶ Cherintus hereticus ventri ꝛ gule deditus hereſis fede ꝛ carnalis caput ꝛ autor fuit lib.iij.cap.xxij.

Cherintũ vitatis ignitũ in balneis reperiens Joannes mox exiliuit ꝛ diſceſſit non lotus.lib.iiij.cap.xiij.A.

Cherintus qui primum tormenta vltro ꝓuocauerat inter ipſa a fide deficit: lib.iiij.cap.decimotertio.B.

¶ Chriſti genus ꝛ naturã ꝓferre nullus ſermo ſufficit lib.j.cap.j.A.

Chriſti eternitas ꝛ diuinitas ex Joanne moyſe ꝛ dauide declaratur.libro primo capi.j.A.ꝛ.B.

Chriſtum conditorem omnium eſſe oſtenditur.Ibidem.

Chriſti incarnatio ex daniele declaratur lib.j.cap.j.F.

Chriſti nominis typus ꝛ imago in pontificibus regibus et ꝓphetis proceſſit.lib.j.cap.j.G.ꝛ.M.

Chriſti nominis antiquitas.ibidem.

Chriſti filij dei a reliquis qui chriſti appellationem habuerunt diſtinctio.libro.j.cap.j.L.

Chriſti filij dei nomen ptãs ꝛ regnũ per vniuerſum orbem diffuſum.ibidem.

Chriſtianorum genus ante abraham cepiſſe oſtenditur.lib.j.cap.j.M.

Chriſtianum nomen nuper diffuſum ſed non nuper inuentum eſt.ibidem.

Chriſtianorũ religio nõ nouella aut nuper exorta eſt.lib.j.cap.j.M.et.N.

Chriſtianorũ religio ex ipſa mundi origine deſcendit.ibidem.

Chriſtus quo tempore natus eſt.libro primo.cap.ij.

Chriſtus quomodo a dauid per ſalomonem ꝛ iterum per nathan genealogiſatur.lib.j.cap.vj.B.

Chriſtus initio p̄dicationis ſue.xij.apoſtolos elegit quos ſanctis ſectatorib⁹ prefecit.lib.j.cap.xij.B.

Chriſtus.lxxij.diſcipulos binos in vrbes ad quas venturus erat premiſit.lib.j.cap.duodecimo.B.

Chriſtus a Joſeph mire commendatur.lib.j.cap.xiiij.A.

Chriſtus omne predicationis ſue tempus ſub Anna ꝛ Caipha exegit.libro primo.capi.xij.

Chriſtus epiſtolam mittit ad abagarũ regem libro primo capi.decimoquinto ꝛ.xvij.A.ꝛ lib.ij.cap.j.B.

Chriſtus noluit auctoritate ſenatus in deos referri ne diuina virtus huma-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

no auxilio putaretur indigere.libro.j.
capitulo.ij.
Chriſtianū nomē primū apud antiochiā
a diſcipulis ſumptū eſt.lib.ij.ca.iij.B.
Chriſtianorū martyria et perſecutiones
etiam a ſcriptoribus alterius religio
nis conſcribebant.lib.iij.ca.xiij.
Chriſti conſanguinei poſſeſſiones ſuas
ꝓprijs manib⁹ excolebāt.li.iij.ca.xv.
Chriſti conſanguinei prius terrā ꝓprijs
colentes manibus poſt duces eccleſie
effecti vſq; ad tēpora traiani permā=
ſerunt.li.iij.c.xv.⁊.c.xxvj.A.
Chriſtianorum decē infirmi ⁊ inualidi a
fide pre tormentorum magnitudine
lapſi ceteris magnam luctam reli=
querūt.lib.v.c.j.E.
Chriſtianoꝝ ſerui metu tormentorū in
xpianos quedam feda:⁊ nefanda con
fingunt mendacia.ibidem.
Chriſti eccl'ia ſuper petro fundat libro
vj.capi.xvij.B.
Chriſtianorum in alexandriā ciuis per=
ſecutores ſuos mira humanitas.lib.
ſeptimo.c.xix.
Chriſtiani dum pietatem colunt ⁊ vir=
tuti dāt operam etiam a paganis in
ptio habent.lib.viij.c.j.A.
Chriſtianoꝝ corpa ſepulture mādata ef
fodiunt carnifices diocletiani ⁊ in ma
re proijciunt.lib.viij.c.vj.B.
Chriſtianos auribus ⁊ naribus ampu=
tatis ſic truncos abire ſinebant apd
alexandriam ſub diocletiano. libro
viij.capitu.xij.
Chriſtianis feminis per pudenda viſce=
rum ⁊ naturalium ſecreta membro=
rum candentes fuſtes ingerebantur.
lib.viij.capitu.xiij.
Chriſtianorū conſtans fides ⁊ magnani
mitas.lib.viij.c.xij.A.
Chriſtianorum infideles perſecutores
ſuos ſumma pietas ⁊ miſeratio.libro
ix.c.viij.B.
Chriſtiani eccleſijs eiecti in campis ha=
bent conuentus.li.xj.ca.v.
Chriſtus quare dr ſacerdos ꝯm ordinē
melchiſedech.lib.j.c.j.J.
Chorbonas hebraica lingua ſacrum ora
culum eſt.li.ij.c.vj.C.
Cyprianus cartagin̄.eps ⁊ pene oēs p
affricani ſacerdotes hereticos reba=
ptiſandos ſentiunt.lib.vij.cap.ij.
¶Clades non ceſſarunt de iudeorū gen
te a tempore admiſſi ſceleris in chri=
ſtum.lib.ij.cap.vj.E.
Claudius ſuccedit gaio.li.ij.ca.viij.
Claudius iudeos vrbe depellit.lib.ij.cap.
decimooctauo.B.
Claudius imperat.xiij.annis ⁊ octo mē=
ſibus.lib.ij.cap.xxj.
Claudio ſuccedit nero.lib.ij.cap.xxij.
Claudius agrippam filium agrippe re=
gem iudeorum conſtituit.lib.ſecundo
capitulo vigeſimo.
Claudius ſuccedit galieno.libro ſeptimo
capitulo vigeſimoquinto.A.
Claudius duobus ſolis annis imperat.
ibidem.
Claudio ſuccedit aurelianus.ibidem.
Clauos quibus xps cruci affixus fuerat
conſtantinus in frenos ⁊ galeā aptat
lib.x.ca.viij.
Clemētis teſtimonio iacob⁹ aploꝝ eps
conſtituitur.li.ij.c.j.A.
Clemens ⁊ linus comites ⁊ adiutores
pauli fuerūt li.iij.c.ij.
Clemens eplam ad corinthios ſcripſit
que quondā in multis eccleſijs publi
ce legebatur.lib.iij.cap.xj.
Clemēs tertius poſt petrū ⁊ paulum ro=
me pontificatum tenebat imperante
traiano.lib.iij.c.xvj.
Clemētis ad corinthios epla vetere in
ſtituto ⁊ antiqua conſuetudine in ec=
cleſijs legebat.li.iiij.c.xxij.
Clemēs ab aplis inſtitutus ſemp cum ip
ſis vitam exegit.lib.v.ca.vj.
Clemens ſub Cōmodo floruit apud ale=
xandriam in ſcholis diuinarū exerci
tationum.lib.v.c.x.
Clemens quos ediderit libros.libro.vj.
capitulo.x.A.
Clemens diocletiani in xpianos crude=
lis ⁊ notanda.li.viij.ca.xiij.
Cleophas frater fuit ioſephviri marie io
ſeph teſtimonio.lib.iij.c.ix.
Clericū fieri non debere eū qui per neceſ
ſitatem.ibidem.
Collocutio abagari ⁊ thadei ſcribitur.
lib.j.c.xvij.B.
Commodus ſuccedit Anthonio.libro.v.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

capitulo nono.
Commodo imperante pax eccleſijs per omnem ibidem.
Cõmodus.xiij.annis imperat.lib.v.cap.xxvj.terram propagatur.lib.v.ca.xx.
Cõmodo ſuccedit pertinax.libro.v.capitulo.xxvj.
Concilium antiochie aduerſus paulum ſamoſatenum antiochenũ epm ⁊ ei⁹ hereſim ſub galieno congregati.lib.vij.capitulo.xxiij.
Conciliũ vltimũ antiochenũ paulũ ſamoſatenum conuincit hereticũ ⁊ vt eum talem damnat.li.vij.ca.xxv.A.
Cornelius primus apud ceſaream cum omni domo ſua ad fidem xpi perducitur.lib.ij.ca.iij.B.
Continentia primorum patrum egypti admiranda.lib.ij.c.xvij.B.⁊.A.
Cõſanguinei xpi poſſeſſiões ſuas ꝓprijs manibus excolebãt.lib.iij.c.xx.
Conſanguinei xpi prius terram ꝓprijs colẽtes manib⁹ poſt duces eccle effecti vſq ad tẽpora traiani permanſerunt.lib.iij.cap.xx.⁊.c.xxvj.A.
Cõcordia matthei ⁊ luce ſup xpi generatione.lib.j.ca.vj.A.⁊.B.
Conſtantius in occiduis partibus romanorum regebat imperium.lib.viij.capitulo.xvj.A.
Conſtantius imperator clemens ⁊ pius xpianos,omnes in veneratione habuit ⁊ honore.lib.viij.ca.xvj.A.
Conſtantius filium habuit conſtantinũ.ibidem.
Conſtantino maximianus ab illo in aduerſitate benigne ſuſceptus inſidias molitur.ibidem.
Conſtantinus maximianũ a filio ſuo pulſum benigne ⁊ religioſe ſuſcepit.libro viij.cap.xvj.A.
Conſtantino bellum in maxentiũ tyrannum paranti apparet ſignum crucis in celo rutilare.lib.ix.ca.ix.A.
Conſtantinum aſpectu oſtenſe crucis perterritum confortat angelus dicens in hoc vinces.ibidem.
Conſtantin⁹ ſignum crucis in militaria vexilla transformat ibidem.
Cõſtantinus ſignum crucis ex auro factum in dextera ſua geſtat.ibidem.
Conſtantinus vrbem romam a maxentio ⁊ eius tyrãnide liberat.li.ix.ca.ix.B.
Cõſtantinus victoriã quam de maxẽtio habuit ỽtuti crucis attribuit.ibidem.
Conſtantinus ſacerdotes longe ſibi preferebat.lib.ix.cap.x.C.
Conſtantinus noluit de ſacerdotũ conſtitutionibus iudicare.lib.x.cap.ij.
Conſtantinus ſacerdotũ libellos quib⁹ contentiones et iurgia continebãtur nec quidem legere voluit ſed mox iuſſit exuri.lib.x.cap.ij.
Conſtantinus confitetur ſacerdotes a poteſtate laica iudicare non poſſe.libro.x.capitulo.ij.
Cõſtantinus ſacerdotes appellat deos.libro.x.capi.ij.
Conſtantinus paſnutij oculũ qui in confeſſione fidei fuerat euulſus auidioribus oſculis demulcet.lib.x.cap.iiij.
Conſtantinus ad extinguendam arrianam hereſim concilium apud niceam conuocat.lib.x.cap.j.
Conſtantinus niceni concilij ſententiam tanꝙ a deo probatam veneratur.lib.x.capitulo.v.B.
Conſtantinus ex clauis quibus chriſtus crucifixus fuerat frenum compoſuit ⁊ galeam armauit.lib.x.cap.viij.
Cõſtãtia cõſtãtini ſoror a pſbytero arriano decepta moriens orat fratrẽ vt illi aures accõmodare velit.lib.x.ca.xij.
Conſtantinus dolis preſbyteri arriani circumuentus arrium de exilio acceſſiri iubet.lib.x.cap.xij.
Conſtantin⁹ imperij ſui anno.xxxj.apud nicomediã defungitur.lib.x.cap.xij.
Conſtantino conſtantius eius filius in oriẽtis partibus ſuccedit.lib.x.ca.xij.
Conſtantius conſtantino patri in orientis partibus ſuccedit.lib.x.cap.xij.
Conſtantinus magni conſtantini filius ⁊ conſtantij frater a militibus interficitur.lib.x.cap.xvj.
Conſtãs occidentẽ gubernat.li.x.c.xvj.
Conſtantius ab arrianis circumuentus conciliũ ad condemnandũ athanaſiũ apud tyrum congregari iubet.libr.x.capitulo.xvj.
Conſtantius.xxiiij.annis imperat.lib.x.capitu.xxvj.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Conſtantius dum iulianum auguſti nomen ſibi preſumentem opprimere parat moritur.lib.decimo.ca.xxvj.
Conſtantio ſuccedit iulianus qui ſibi principatum vſurpauit.lib.x.ca.xxvj.
Cōciliū alexandrinum ſub iuliano cōgregatum lapſos a fide ad eccleſie ſinuz redeuntes cum manſuetudine ſuſcipiendos deſinit.lib.x.cap.xxviij.
Concilium alexandrinum ſpm̄ſanctum eiuſdem ſubſtantie ac deitatis cuz patre ⁊ filio diffinit.lib.x.ca.xxix.
Concilium alexādrinum nō tres ſubſiſtētias: ſed tres ſubſtantias in trinitate confitendas ad extinguendam ſabellij hereſim deſinit.ibidem.
Contentiones multe motus et turbe q̄ꝺ conſequendis epiſcopatibus ſedibus diuerſis in partibꝰ eccleſie oriuntur. libro vndecimo.ca.vigeſimoprimo.
Credētes quare appellati ſunt cultores. lib.ij.ca.decimoſeptimo.A.⁊.B.
Crux rutilans in celo cōſtantino apparet bellum in maxentiū tyrannum paranti.lib.nono.cap.nono.A.
Creſcens pauli comes fuit: ⁊ ad gallias profectus eſt.lib.iij.cap.ij.
Creſcēs philoſophus per inſidias ⁊ inuidiaz autor fuit martyrij iuſtini: quod ipſum iuſtinus de religiōe chriſtiana arguendo cōfutaſſet.lib.iiij.c.xvj.
Cruci victoriā quā de marentio habuit cōſtantinus attribuit.lib.ix.ca.ix.B.
Crucē in qua pepēdit chriſtus ꝗ̄ diligētiſſime helena querit.li.ix.c.vij.⁊.viij.
Crucē in qua chriſtus pepēdit a ceteris macharius preſente helena euidenti iudicio diſcernit.lib.decimo.cap.vij.
Crucis ſignum in veſtimentis omniū iudeorum qui templū ſuum reedificare indulgēte iuliano tentant ita euidēs apparet: vt nulla arte dilui valeat.li.decimo.cap.vltimo.
Crucis dn̄ice ſignum vnuſquiſq; in poſtibus in parietibus ⁊ veſtibulis apud alexandriam euerſo ſerapis ſimulachro depingit.lib.xj.ca.xxix.
Crucis ſignum inter literas ſacerdotes egypti habebant.lib.xj.cap.xxix.
Crudelitate tanta ſub decio in chriſtianos ſeuitum vt plurimi a fide deficerent.lib.vj.ca.trigeſimo.B.
Crudelitas nimia in chriſtianos.libro octauo.cap.nono.
Crudelitas erubeſcēda in feminas.ibiđ.
Crudelitas in chriſtianos apud frigiam ſtupenda.lib.viij.cap.vndecimo.
Cultores quare dicti ſunt credentes.libro.ij.ca.decimoſeptimo.A.

¶ De litera D.

¶ Damaſus cum poſt liberum iure ſacerdotiū in vrbe roma ſuſcepiſſet vrſinus romanus diaconus per vim et ſeditionem epiſcopum ſe fieri extorquet.lib.vndecimo.cap.decimo.
Decius ſuccedit philippo.li.vj.ca.xxviij.
Decius ꝙ infeſtus eſſet philippo perſecutionem mouet in eccleſias.lib.vj.capitulo vigeſimooctauo.
Decio imperante tanta in noſtros ſeuitur feritate vt plurimi a fide diſceſſerint.lib.vj.ca.trigeſimo.B.
Decius non totis duobus annis imperat.libro.vij.capitu.j.
Decius pater cū filijs interimit.ibidē.
Decio ſuccedit gallus.ibidem.
Demetrius alexandrie epiſcopus inuidet origeni quem primo magna cum ammiratione coluerat.lib.vj.ca.v.
Demetrius alexādrinus ep̄s origeni cathezizandi ⁊ docēdi magiſterium in eccleſia tribuit.lib.vj.c.ij.B.
Deſtructio hieroſolymitana per tytum facta vndecies centena iudeorū peremit.lib.ij.cap.v.
¶ Diaconi ordinantur viduarum gratia.lib.ij.cap.j.A.
Diaconi preſbyteris preferri nō debēt. lib.decimo.cap.vndecimo.B.
¶ Actum.xiiij.niceni concilij.
Dyaconus euchariſtiam miniſtrare poteſt vbi nullus eſt preſbyter.ibidem.
Didimꝰ ſchole eccleſiaſtice doctor apud alexandriam omnibus probantibus preficitur.lib.vndecimo.cap.vij.
Didimus ⁊ ſi prima etate luminibus orbatus non ſolū in literis ſacris: ſed in omni arte liberali precipuus doctor euadit.lib.vndecimo.cap.vij.
Didimus apud alexandriam ſub valēte claret.lib.vndecimo.cap.vij.
Didimum rufinus huius hiſtorie in-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

terpres vidit et audiuit.ibidem.

Didimum beatus antonius de eremo alexandriam deſcendens ſuper oculorum corporalium amiſſione pulchre conſolatur.li.xj.ca.vij.

Diocletianꝰ crudelitatis nimietate ſatiatus ꝗ̄ imani clemēti vtitur in xp̄ianos.lib.viij.capit.xiij.

Diocletianus ſuccedit caro.li.ſeptimo.capi.xxv.B.

Diocletianus.xix. imperij ſui anno dirā in xp̄ianos excitat perſecutionem.lib.octauo.ca.ij.

Diocletianus anno imperij ſui.xix.circa feſtum paſche edictis publicis iubet omnes chriſti eccleſias ad ſolum vſq̄ dirui ſcripturaſq̄ ſacras exuri.ibidē.

Diocletiani dira in chriſtianos edicta.libro octauo.capi.ij.et.iij.

Diocletiani crudelia in chriſtianos edicta in foro publico pendentia nobilis vnus xp̄ianus iniecta manu diſtrahit:et minutatim ſpectante populo diſcerpit.li.viij.ca.v.

Diocletianus partem palatij fortuna incendij cōflagratam dicit a chriſtianis fuiſſe ſuccenſam.ibidem.

Diocletianus cum collega ſuo maximiano depoſitā ſpōte regni purpura priuatus plebeius viuit.libro octauo.capitulo.xv.

Dionyſius corinthioꝝ epiſcopus petrū ⁊ paulū pariter et eodē tēpore in vrbe paſſos fuiſſe affirmat.li.ij.ca.xxv.

Dionyſius ariopagita paulo credidit eius comes fuit et eccleſie atheniēſis ſacerdotium ſuſcepit.lib.tertio.c.iij.

Dionyſij corinthiorum epī ſcripta referūtur.li.quarto.ca.xxij.

Dionyſius corinthioruꝫ epiſcopus ad diuerſas eccleſias ſeptem conſcripſit epiſtolas.ibidem.

Dionyſius corinthiorū epiſcopꝰ in epiſtola ad atheniēſes dionyſij ariopagite meminit.ibidem.

Dionyſiꝰ corinthioꝝ ep̄s byntū gnoſiorū epō hortat̃ ne fratribꝰ neceſſitatē conpulſe caſtitatis indicat.li.iiij.ca.xxij.

Dionyſius alexandrinus inſectātibus ſe nonnullis libeꝝ ⁊ xp̄iano viro digniſſimum verbuꝫ reſpondet.li.vj.c.xxix.

Dionyſius alexandrinus epiſcopꝰ multa poſt ſe ſcripta dereliquit.li.vj.c.xxxij.

Dionyſij alexandrini epiſcopi ſcripta.li.vj.capi.vltimo.

Dionyſij alexandrini epī ſumma eruditio patet.li.vj.capitu.xxx.xxxj.xxxij.xxxiij.xxxiiij.et lib.ſeptimo.per totum vſq̄ ad cap.xxv.

Dionyſij alexādrini epiſcopi ad nouatū epiſtola perbreuis ſed magnifica.lib.vj.cap.vlti.

Dionyſio alexandrino epō viſio oſtenditur que iubet eum hereticoruꝫ ſcripta perſcrutari.lib.vij.capi.lx.

Dionyſius alexandrinus ep̄s neminem eſſe rebaptizandum ꝑ hiſtoriā memoratu digniſſimā oſtēdit.li.vij.c.viij.

Dionyſius alexandrinus baptizatuꝫ ab hereticis ēt in forma q̄ blaſphemiarū plena eſſe videbatur rebaptizare nō audet.li.vij.ca.octauo.

Dionyſius alexandrinus in perſecutiōe que ſub valeriano fuit multos cruciatus propter chriſti nomen conſtāter ſuſtinuit.li.ſeptimo.ca.x.

Dionyſius alexandrinꝰ incolas exilij in q̊d relegatus eſt conuertit ad fidem.ibidem.

Dionyſius alexādrinus oēs nepotis heretici ſectatores de ſcripturis ſacris confutatos ad ſanā doctrinam fideq̄ mire conuertit.li.vij.ca.xxj.

Dionyſius alexandrinus pro ſuo vehementi in fidem ardore tribus diebus continuis codicem nepotis legere:et diſcutere cepit.li.vij.capi.xxj.

Dionyſius alexandrinus oim viroꝝ ſui tp̄is erudititiſſimis an apocalypſis iohannis euangeliſte fuerit aut alterꝰ ioannis dubitat.lib.vij.ca.xx.

Dionyſius alexandrinus oim hoīm ſui tēporis erudititiſſimus.xij. anno galieni moritur.lib.vij.ca.xxv.A.

Dionyſius ſub decio apud alexandriam patitur.li.vj.ca.xxx.A.

Dioſco.xv. annorum puer primuꝫ verberibus pro xp̄i fide cruciatus tandē aſſeruari iubet̃.li.vj.ca.xxx.C.

Diſceſſio plurima a fide ſub decio.lib.vj.capitu.xxx.B.

Diſcipuloꝝ xp̄i mattheus et ioānes ſoli

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

aīm ad ſcribēdū applicāt.li.iij.c.xix.A

¶Domicianus ſuccedit tito fratri.li.tertio.capit.xj.

Domitianus ſecundam in xp̄ianos excitat perſecutionem.li.iij.capi.xij.

Domitianus oēs qui de genere dauid reſidui erant perimi iubet.li.iij.c.xv.

Domitianus de xp̄i aduentu ſicut ⁊ herodes formidat.ibidem.

Domitianus cōſanguineos chriſti ad ſe delatos ſuper multis interrogat: interrogatos velut innocentes liberos abire p̄mittit.ibidem.

Domitianus perſecutionem quam in chriſtianos excitauerat datis compeſcit edictis.ibidem.

Domitianus portio Neronis de crudelitate.ibidem.

Domitianus.xv.annos imperat.libr.iij.capitulo.xvj.

Domitiano ſuccedit nerua.ibidem.

Domitiano mortuo oēs bonoꝝ tituli qui in eū collati fuerāt detrahunt.ibidē.

Domitiano mortuo omnes q̄ in exilium truſi fuerant reuocari: et facultates ſuas recipere ex ſenatuſconſulto iubētur.li.iij.ca.xvj.

Domitiano mortuo ioannes epheſū velut ad propriam ſcholam redit.li.iij.ca.xvj.et capi.xix.

Domitianus et nero ſoli de principibus romanis aduerſati ſunt chriſtiano dogmati.li.iiij.ca.xxiiij.B.

Dorotheus ep̄s antiochenus vir erudituſſimus eunuchus a natiuitate fuit.lib.vij.ca.xxvij.

Dorotheus cubiculi regis p̄poſitus ſub diocletiano patet.libro.viij.ca.vj.B.

Dorothea virgo alexandrina a marentio de ſtupro interpellata magnanimum dedit reſpōſum.li.viij.cap.xvij.

¶De litera. E.

¶Ebyonite in quibus errabant.lib.iij.capitulo.xxj.

Ebyonite dicunt xp̄m de ioſeph ſemine eſſe natum.lib.v.ca.octauo.B.

¶Eccleſiaſticam hiſtoriā Euſebius ceſarienſis greco ſermone conſcripſit in prologo rufini eccleſiaſtice conſcribende materiam euſebius ſumpſit ex epiſtolis quas ſancti epiſcopi primitiue eccleſie ſe inuicem dabant in bibliotheca hieroſolymorum vſq; ad tēpus ſuum ſeruatis.li.vj.ca.xv.

Eccleſiaſticam hiſtoriam rufinus preſbyter iubente cromatio epiſcopo de greco in latinum vertit in prologo rufini.ibidem.

Eccleſiaſtica hiſtoria vndecim libros cōtinet.in prologo rufini.

Eccleſiaſtice hiſtorie nouem libri euſebij ſunt:duo poſtremi rufini.ibidem.

Eccleſiaſtice inſtitutionis initia a filone lucide deſcribuntur.li.ij.ca.xxiij.A.

Eccleſia que hieroſolymis erat diuinit⁹ admonita migrare ciuitate ne in excidio vrbis illius,prime futuro iuſtus puniretur cū impio.li.iij.ca.iij.B.

Eccleſia virgo permanſit et immaculata vſq; ad tempora traiani.li.tertio.capi.xxvj.B.

Eccleſia primitiua quare virgo dicebatur.libro.iiij.capi.xx.

Eccleſia chriſti ſuper petrum fundat.lib.vj.capi.xvij.

Eccleſias chriſti dirui:⁊ ſacras litteras exuri mandat diocletianus.lib.octauo.capitulo.ij.

¶Editio.lxx.interpretum noſtra eſt.libro.vj.capitu.xij.

Editio ſeptuaginta interpretum omnia continet que de ſcriptura ſacra reputanda ſunt.lib.vj.cap.xxij.

Ediſſa meſopotamie vrbs thome apoſtoli reliquijs decorat.lib.xj.cap.v.

Egeſippus ſtatim poſt apoſtolos claret.lib.ij.ca.xxiij.A

Egeſippi de mira ſanctitate iacobi teſtimonium.lib.ij.ca.xxiij.A.

Egeſipp⁹ alijq; viri erudituſſimi aduerſum exurgētes hereticos pariter oriātur et exurgunt.libro quarto.capitulo ſeptimo.C.

Egeſippus ſcriptor celeberrimus ſub adriano clarere incipit.ibidem.

Egeſippus romā venit ſub aniceto.libro quarto.capitulo decimo.B.

Egeſippus contēporaneus iuſtino philoſopho.ibidem.

Egeſippus ſub antonio vero claret.lib.iiij.cap.xix.xx.⁊.xxj.

Egyptij tandem idriam pro deo colunt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

libro.xj.capitulo.xxvj.
Egyptioꝝ deꝰ calliditate ſacerdotis tan dē igne deū caldeoꝝ ſupat.li.xj.c.xxvj.
Egyptij inter lr̄as ſacerdotales ſignum crucis habebant.li.xj.cap.xxix.
¶ Emorroiſſe a xp̄o curate mira ꝛ mēoratu digniſſima hyſto.li.vij.c.xiiij.
¶ Enodius primus antiochie epiſcopꝰ. lib.iij.ca.xvj.
¶ Epheſina eccleſia a paulo fundata a Joanne edificata.li.iij.cap.xvij.
Epiſtola quā abagarus rex ad chriſtū miſit.lib.j.capi.xvj.
Epiſtola quā xp̄s ad regem abagarum ſcripſit.lib.j.capi.xvij.A.
Epiſtolā ad hebreos quare paulus hebreo ſermone ſcripſit.libr.vj.ca.x.B.
Epiſtola ad hebreos pauli eſt.lib.ſexto. capi.x.B.et.vij.
Epiſtolā ad hebreos clemens potius ꝙ̄ lucas interpretatus eſt:id eſt in latinum vertit.libr.iij.capi.xxxj.
Epiſcopi qui ſub cōmodo in potioribus ſedibus nobiles hn̄t.lib.v.capi.xxj.
Epiſcopi hieroſolymitani q̄ndecim primi hebrei ꝛ antique originis extiterunt.lib.quarto.cap.quarto.
Epiſcopi hieroſolymitani ex circunciſione ſumpti que a chriſti aſcēſione ibi eccleſiam rexerunt hiſtori.ſunt.libro quarto.capi.iiij.
Epiſcoporum romanorum vſqꝫ ad ſoterem qui ab apoſtolis duodecim fuit ſucceſſio.lib.v.capi.vj.
Ep̄orū hieroſolymitanorū q̄ ex gētibus ſumpti ſunt ſucceſſio.libro.v.capit.xj.
Epiſcopus nō minus ꝙ̄ abn̄s ep̄is ordinari non poteſt.libro.x.capit.ſexto. B.actuum.iiij.
Ep̄os duos eſſe in eadē eccleſia nicena ſynodus ihibuit.li.x.ca. vj. B.actū.x.
Ep̄o non tam iuris dicendum officium ꝙ̄ ſacerdotium miniſtrandum traditur.lib.x.capi.xxij.
Epymachus apud alexādriam ſub decio patitur.lib.tertio.capi.xxx.C.
¶ Ethiopes de more gentis a feminis reguntur.lib.ſc̄do.ca.j.C.
Ethiopie initium conuerſionis taliter factum eſt.libro.ij.ca.j.C.
¶ Euchariſtia etiam a fide lapſis mo do peniteant nō eſt denegāda.li.vj. capitulo.xxxiij.
Euchariſtie parum ſeraploni morti ꝓximo puer detulit ꝛ dedit. ibidem.
Eucratice heretici nuptias non admittunt:ꝛ ab alienis abſtinendum eſſe ꝑdicant.li.iiij.ca.xxvj.A.
Eugenius tyrannus ſuccedit valētiniano.ij.li.xj.ca.xxxij.
Eugenius tyrannꝰ an̄ theodoſij pedes vinctis poſt terga manibus adducitur ꝛ occiditur.li.xj.ca.xxxiij.
Ennus apud alexandriā ſub decio patitur.li.vj.ca.xxx.C.
Eunomius a quo eunomianā hereſis arte dialectica prepotēs et plurima contra fidem noſtram ſcripſit.lib.x. capi.xxv.
Eunomiana hereſis ab arriana originē trahit.ibidem.
Eunomiana hereſis dicebat filium per oīa diſſimilem patri.li.x.ca.xxv.
Euſebius ceſarienſis hiſtoriā eccleſiaſticam greco ſermone cōſcripſit.ibidē.
Euſebius eccl'iaſtice hiſtorie conſcribende materiā ſumpſit ex ep̄l'is ſctōrum ep̄orum primitiue eccl'ie ad ſe inuicē datis:ꝛ vſqꝫ ad ſuum tēpus in bibliotheca hieroſolymorum ſeruatis.lib. ſexto.capi.xv.
Euſebius intentionem ſuam declarat in ꝓlogo ſuo per totum.ibidem.
Euſebius centum origenis epiſtolas in libros digeſſit:et memorie tradidit. lib.vj.capi.xxij.
Euſebiꝰ hiſtorie eccleſiaſtice auctor ſcripturas ſacras in medijs plateis de mandato diocletiani exuri videt ꝛ eccleſias diru.li.viij.ca.j.
Euſebius incredibilem in xp̄ianos exercert crudelitatem.li.viij.ca.ix.
Euſebius.ix.lib.hiſtorie eccl'iaſtice edidit.Duos poſtremos rufinꝰ eiꝰ interpres addidit.lib.ix.in calce libri.
Euſebiꝰ nicomedie ep̄s cōſtantij imparatoris autoritate vſus cōcilium apud Cōſtātinopolim cōuocat:vt arriꝰ reſtitueret tm̄ intēdens.lib.x.capi.xiij.
Euſebius nicomedienſis vi alexandrū alexandrie ep̄m compellere tētat vt arrium ſuſcipiat.ibidem.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Tabula.

Euãgeliũ fauẽte tyberio vſqꝫquaq̃ libere diffuſum.lib.ij.ca.tertio.A.
Euangelij predicatio ſub tyberio immẽſas multitudines ad fidem chriſti cõuocat.ibidem.
Euãgeliſtarũ ⁊ euangeliorũ ordo.li.iij.capi.xix.a.⁊ lib.v.cap.viij.a.⁊ lib.vj.capi.x.B.⁊ cap.xvij.
Euãgeliũ ſuũ mattheus primo omniuꝫ ſcribit predicantibus in vrbe romana petro ⁊ paulo.li.v.cap.octauo.A.
Euangelium ſuum marcus petro mortuo ſcribit.ibidem.
Euangelium ſuum Joannes poſt mattheũ ⁊ marcum ſcribit.ibidem.
Euãgelia.iiij.tantum recipi debere.li.ſexto.cap.xvij.
Excidiũ hieroſolymitanũ accidiſſe ob necem iacobi a prudentib⁹ iudeorũ creditũ eſt.lib.ſcðo.c.xxiij.C.
Excidiũ hieroſolymitanũ per titũ factũ vndecies centena milia iudeoꝝ peremit.lib.tertio.cap.v.
Excõicatum in vna eccleſia in alia recipi nõ debere diffiniuit nicena ſynodus.li.x.capi.ſexto.B.actũ quintum.

¶ De litera. F.

¶ Fabianus de agro rediens ingreſſuſq̃ templũ quo vniuerſus ppl's pro ep̃o deligendo coierat delapſa e celo ſup caput ei⁹ columba ep̃s romanus deſignatur.lib.vj.capi.xx.
Fadus iudee procurator theodee ſeditionẽ initio cõprimit.lib.ſcðo.ca.xj.
Fames dira ab agabo prenũtiata ſub claudio vniuerſum orbẽ obtinet.lib.ſecundo.capi.viij.
Fames dira incredibilis ⁊ horrenda tito hieroſolymam; obſidente: in hieruſalem fuiſſe ex ioſepho deſcribitur.lib.tertio.capi.quarto.per totum.
Famis illius horrẽde tempore predones p totã vrbẽ graſſantes incredibilia crudelitatis gña in ciues exercent.lib.tertio.ca.quarto.per totum.
Fames compellit iudeos lora cingula calciamenta et fenum comedere.lib.tertio.cap.iiij.C.
Fames mariã nobilẽ iudeã ꝓpriũ iugulare puerum ⁊ edere compellit.libro tertio.capi.quarto.D.
Fames diriſſima ⁊ lues miſerãda īfideles miſerabilr̃ ꝑuadit.lib.ix.cap.viij.
Chriſtianos inter illos habitãtes ne ad vnũ q̃dẽ cõtingit.li.ix.cap.octauo.B.
Fames et lues q̃ infideles ſub maximino diriſſime inuaſerunt pulcherrime deſcribit̃.lib.nono.capi.octauo.A.
¶ Femine apud ethiopes reſpublicas gubernant.ca.primo.libro primo.C.
Femine apud egyptũ tota animi auiditate ad literas et ſapientiam currũt lib.ſcðo.capi.xvij.C.
Femine apud egyptum ſeorſum a viris habitant.lib.ſcðo.capi.xvij.C.
¶ Felix magum quendam virum ſeditioſum compreſſit et in fugam vertit libro ſecundo.capi.xxj.
Feſtus mittit̃ a nerone ꝓcurare iudeã.lib.ſcðo.capi.xxij.
Felix mittit̃ a claudio procurare iudeã libro ſecundo capi.xx.
Felici ſuccedit feſtus in procuratione iudee.lib.ſecundo.capit.xxiij.
Feſto ſuccedit albinus in procuratione iudee.libro ſecundo.cap̃.xxiij.C.
Feminis chriſtianis per pudẽda viſcerum et naturalium ſecreta membrorum erei cãndentis fuſtes ingerebãtur.li.octauo.capitu.xij.
Felix diaconus liberio epiſcopo ſuo e ſede pulſo ab hereticis ſubrogatur.libro.x.capitu.xxij.
¶ Fidem ſuã quatuor milites ante tribunalia pulcherrime nutibus profitentur.lib.vj.capi.xxx.C.
Fides maximã ſub decio facit iacturã.libro.vj.capitu.xxx.B.
Fidei maxima ſub Dyocleciano iactura.lib.viij.capi.iij.
Fidẽ multo plures ꝓpter metũ tormentorũ ſub diocletiano negauerunt q̃ cõſtanter tenuerũt.lib.octauo.ca.iij.
Fidei chriſtiane confeſſio pulchra ⁊ mirabilis apud thebaidam ſub diocletiano.libro octauo.capitulo nono.
Fidem muliercule firmiſſimam et liberrimam vocem ammiratione digniſſimam.libro.xj.capi.v.
Fidẽ docere et etiã predicare preſentibus ep̃is laici modo fuerint eruditi poſſunt.lib.vj.capitulo.xiiij.C.

Fileas

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Filias liberaliũ artiũ eruditiſſimus ſub diocletiano patitur.lib.viij.ca.x.A.
Filoromus dux romanorũ militum ſub diocletiano patitur.ibidem.
Filoromi ducis romanorum militum fides.ibidem.
Fileas tormẽta qb⁹ martyres afficiebãtur in cõi refert.lib.viij.ca.x.B.
¶Filius dei abrahe et familie eius familiaris ⁊ preceptor ac monitor fuit.lib.j.ca.j.C.
Filiũ dei eſſe ſapiẽtiã patris ab eo eternaliter genitã oſtendit.lib.j.c.j.C.
Filius dei humanũ genus p̄ nequitiam obſcuratum:lege veteri gẽti hebreorum miſericorditer data illuſtrauit.lib.j.c.j.E.
Filius dei humanũ genus in omne vitiũ prouidens ad ſui cultũ ⁊ viam veritatis reuocat.lib.j.ca.j.E.
Filius dei celeſtis vnguẽto a patre vnctus eſt.lib.j.ca.j.H.
Fili⁹ dei longe aliter vnctus eſt q̄ reges põtifices aut pphete.li.j.ca.j.H.
Filius dei quare dicitur ſacerdos ſcd̄m ordinem melchiſedech.li.j.ca.j.I.
Filius dei ex nomine ſuo xp̄o ſectatores ſuos appellari voluit xp̄ianos.ibidẽ.
Filius dei de vẽtre patris generat̃ q̄uo intelligitur.lib.j.ca.j.K.
Filius dei ante luciferũ genitus eſt q̄uo intelligitur.lib.j.ca.j.K.
Filij iſrael q̄uo varijs policijs ſucceſſiue gubernati ſunt.li.j.ca.v.A.
Filij iſrael poſt moyſem et Jeſum ſuc.iudicibus ⁊ regib⁹ vſq̄ in tranſmigrationem babilonis gubernantur.lib.primo ca.v.A.
Filij iſrael poſt reditum de babylonia p̄ pontifices vſq̄ ad tempora chriſto pximo regunt̃.li.j.ca.v.A.
Filius naturalis ⁊ fili⁹ legalis quis ſit.lib.j.ca.vj.A.
Filo ſcriptor inſignis ſub gayo floret.li.ij.ca.v.A.⁊.B.
Filonis in re literaria laus ⁊ commendatio.libro ſecundo cap.v.A.et.B.et cap.xvij.C.
Filo inter omnes claros ſcriptores clariſſimus erat.lib.ij.ca.v.A.
Filo pro contribulibus ſuis iudeis legatione ad gayum fungitur.libro.ij.ca v.B.⁊.C.
Filo legatione ad gayũ pro iudeis fungens pene pereculum incurrit mortis.ibidem.
Filo marci abſtinentiam et eorum que illi adheſerunt literis mandauit.lib.ij.cap.xvj.
Filo vite ordinẽ ⁊ ritus patrũ egipti eorũq̄ qui illic primo crediderunt preclare ſcribit.li.ij.ca.xvij.
Filonis breuis et magna cõmendatio.lib.ij.ca.xvij.C.
Filo originẽ eccleſie inſtitutionis ⁊ euangeliſte traditionis clare deſcribit.lib.ij.cap.xvij.per totum.
Filonis.li.ij.cap.xviij.A.
Filo ſub gayo romani veniens in quanta apud ſenatum admiratione habetur.lib.ij.ca.xviij.B.
¶Flauia.xv.domitiani ob teſtimoniũ q̄d contulit chriſto in inſulam pontiã relegatur.lib.tertio.cap.xiij.
Flauianus eugenij prefectus eruditus ad medũ vir:cum euadere potuiſſet a bello mereri ſe mortem iuſtius pro errore q̄ pro crimine iudicauit.lib.xj.cap.xxxiij.
Fotinus lugdunẽſis ep̄s nonagenario maior poſtq̄ plurimas iniurias pro tribula cõſtãter latas in carcere reddidit ſpiritum ſub antonino viro.libro.v.ca.ij.A.
Fotino ſuccedit hyreneus in ſede lugdunenſi.lib.v.ca.v.
Fotiniani qui ⁊ pauliniſte rebaptizãdi ſunt.lib.v.cap.vj.B.actum.ix.

¶De litera G

Gayus ſuccedit tyberio.lib.ij.ca.iiij.
Gayus initio imperij ſui iudeorũ principatum tradit aggrippe.li.ij.ca.iiij.
Gayus herodẽ varijs excruciatum tormentis eterno damnat exilio libro.j.cap̄.xij.⁊.li.ij.ca.quarto.
Gayus voluit deus appellari.lib.ſecũdo capitulo.v.B.
Gayus iudeorũ gentẽ ſummo odio perſequitur.lib.ij.cap̄.vj.A.
Gayus loca ſacra iudeorum pphanari iubet.li.ij.ca.vj.A.
Gayus ſtatuas ⁊ imagines ſuas i locis

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſacris iudeorum erigi iubet lib.ſcđo capitulo.vj.A.
Gayus templū iudeorū in templum ſui nois cōmutare audet.ibidem.
Gayus quatuor annis nec integris imperat.ſcđo.ca.viij.
Gayo ſuccedit Claudius.ibidem.
Galba ⁊ otho neroni ſuccedentes anno vno ⁊ ſex menſibus imperant.lib.tertio.cap.tertio.A.
Galliarū nobiliſſime vrbes lugdunum ⁊ vienna.li.v.ca.j.A.
Gallus ſuccedit decio.li.vij.ca.j.
Gallus ſanctos viros perſequit.libro.ſeptimo.cap.primo.
Gallus nō integris duobus annis imperat.tit.vij.ca.ix.
Gallo ſuccedit valerianus cū filio gallieno.lib.vij.ca.primo.
Gallienus valeriani filius ſolus imperans pſecutionē in chriſtianos ceſſare iubet.lib.vij.ca.xvj.
Gallienus vnūquēq ſuo cultu viuere ſinit.lib.ſeptimo.ca.xvj.
Gallieno imperāte eccleſie chriſti in pace fuerunt.libro.vij.capi.vigeſimo.
Gallienꝰ.xv.annis imperat.li.ſeptimo.capitulo.xxv.A.
Gallieno ſuccedit claudius.ibidem.
¶Genealogia chriſti de Dauid per ſalomonem. Item per natham declaratur.libro primo capitu.ſexto.B.
Genealogie hebreorum in archiuis tēpli ſecretioribꝰ ſeruabat.lib.j.c.vj.C.
Genealogias iudeorum herodes iubet incendi.libro.primo.cap.ſexto.C.
Genealogiarum libros quidem ſtudioſi viri domi reſeruarunt.libro primo capitulo ſexto.C.
Georgius redarguitur quam in epiſcopatu magis ſibi iuris dicendi officiū quam ſacerdotium miniſtrandū exiſtimarit.lib.decimo cap.xxiij.
Gordianus ſuccedit maximiano.libro ſexto capitulo.xix.
Gordianus ſeptem annis imperat.lib.ſexto capitulo.xxiiij.
Gordiano ſuccedit philippus.ibidem.
Gorgonius cubiculi regis prepoſitꝰ ſub dyocletiano patitur.lib.octauo cap.ſexto.B.
¶Gratianus in orientis partibus valēti patruo ſuccedit.libro vndecimo capitulo.xiij.
Gratianus pietate ⁊ religione oēs fere qui ante eū principes fuerant ſuperat.lib.xj.cap.xiij.
Gratianꝰ pſortē in imperio aſciſcit theodoſium.lib.xj.c.xiiij.
Gratianus theodoſio orietis pcuratione permiſſa ſibi ⁊ fratri partes occiduas reſeruat.li.xj.c.xiiij.
Gratianus a maximino tyranno lugduni ſuorum proditione perimitur.lib.vndecimo.cap.xiiij.
Gratitudo leene in macharium.lib.vndecimo.c.iiij.
¶Gregorius q ⁊ thedorus neoceſarienſis eps pce fuſa aqs ſtagni ſubito diſcedere facit.lib.vij.c.xxiiij.A.
Gregorius montem e loco proprio facit ſecedere.ibidem.
Gregorij geſta amena et memoratu digniſſima.li.vij.ca.xxiiij.A.⁊.B.
Gregorij fides.lib.vij.cap.xxiiij.B.
Gregorius apollinē quē ſua pſentia e fano depulerat data ad illū epla in locum ſuum redire ⁊ dare reſponſa ſolita permittit.li.vij.c.xxiiij.B.
Gregorio iubente recedit apollo permittente reddit ⁊ dat reſponſa idem.
Gregorij nazanzeni ⁊ baſilij geſta pclara.li.xj.ca.ix.A.
Gregorius nazanzenꝰ ⁊ baſilius ſub valente clarent.li.xj.c.ix.per totum.
Gregorius apud nazanzon oppidum in locum patris ſubrogatur epiſcopus.lib.xj.cap.x.B.
Gregorius nazanzenus baſilium collegam ſuum de doctoris cathedra extrahit ⁊ ad monaſterium manu inuicta perducit.li.xj.capi.ix.A.

¶De litera.H.

¶Hadriano librum apologeticum pro chriſtiana religione quadratus vir doctus et fidelis offert.lib.quarto.capitulo.iij.
Hadriano librum de chriſtiana religione ariſtidem vir fidelis ⁊ doctus offert.libro.iiij.capitulo.iij.
Hadrianus ſcribit et mandat chriſtianos niſi probato aduerſuz leges cri-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

mine torqri nō debere.li.iiij.ca.viij.
Hadrianus vno ⁊ vigeſimo anno imperat libro.iiij.capitulo.ix.
Hadrianus moritur.ibidem.
Hadriano ſuccedit antonin⁹ pi⁹ ibid.
Herodes pri⁹ editius fuit templi apollinis libro primo.capitulo.iiij..B.
Herodes primus filium habuit herodē antipatrem ibidem.
Herodes antipater genuit herodē aſcalonitam qui tēpore natiuitatis chriſti fuit.lib.j.cap.iiij.B.
Herodes aſcalonita fili⁹ antipatris tēpore natiuitatis chriſti viuit.idem.
Herodes paternum genus ex idumeis maternum vero ex arabibus originem traxit.lib.primo.cap.iiij.B.
Herodes nō ſm generis ordinem pontifices conſtituit.ſed ignobilibus quibuſq; ſacerdotia ꝯmittit.li.j.ca.v.B.
Herodes ſacrā ſummi pontificis veſtē clauſem tenet.lib.j.cap.v.B.
Herodes ſacram ſummi pontificis veſtē nūq; pōtificib⁹ ꝑmittit.li.j.c.v.B.
Herodis tpe interrupta eſt ducū ⁊ principū iuda ſucceſſio.li.j.ca.v.B.
Herodes omnes libros in quib⁹ genealogie iudeorum ſcribebantur incendi iubet.lib.j.cap.vj.C.
Heli et iacob fratres vterini.lib.primo capitulo.vj.B.
Heli vxorē duxit ex qua nullos genuit liberos.idem.
Herodes omnes pueros abimatu et infra occidi iubet.lib.j.cap.vij.
Herodes propriorum liberorum parricida eſt.lib.j.cap.viij.A.
Herodes varijs obſcenis morbis ob ſcelera ſua mire cruciat.lib.j.cap.viij. per totum.
Herodes morti appropinquans ex omni iudea primarios viros in carcerē trudi ⁊ vt ſtatim ipſo mortuo interimantur mandat vt ex lugentiū multitudine exequias habeat honorabiles.lib.j.cap.ix.
Herodes cultro accepto ſeipſum interuenire tentat.ibidem.
Herodes ſolebat p ſeipſum pomum purgare inciſumq; edere.ibidem.
Herodes tres filios necauit.ibidem.
Herodi ſuccedit archelaus in regno iudeorum.lib.ij capi.decimo.
Herodiadē philippi fratris vxorē tul.
Herodes ꝓpria ⁊ legitima vxore depulſa.lib.j.capi.xiij.
Herodias filia fuit Arethe regis arabum.idem.
Herodes tulit herodiadem fratris ſui philippi vxorem.idem.
Herodes propter herodiadē regno pellitur et in exilium apud viennam relegatur.lib.j.cap.xiij.
Herodes ioannem capite truncari iubet:timens ne doctrine eius ſuaſione populi ab ſe deficerent.idem.
Herodi multa obueniunt incommoda deo in eum vlciſcente ob tam iniuſtā quam cōtulit ioāni necem.ibidem.
Herodes petrum coniecit in carcerem. lib.ij.cap.x.A.
Herodis facinus in apoſtolos perpetratum dilationem nō patitur vltionis. lib.ſecundo.cap.x.A.
Herodē ꝓ tribunali ſedētē et ſpectacula ppl'o edētē pcutit angel⁹ q: nō dediſſet gloriā deo.li.ij.capi.x.A.
Herodes ſtatuens vermibus expirat.libro.ij.cap.x.A.
Herodis mors ex ioſepho ꝑclare deſcribitur.li.ij.capi.x.B.
Herodis ab angelo pcuſſi ad populum pia collocutio.lib.ij.cap.x.B.
Herodi vexatio intellectum ꝓbet idem
Herodi acclamat ppl's dei voces et non hominis.li.ij.cap.x.A.⁊.B.
Herodes qnquageſimo etatis ſue āno ⁊ regni ſeptimo moritur.li.ij.ca.x.B.
Helena regina magne famis tempore abūde indigētib⁹ ſuccurrit.li.ij.c.xij.
Helene regine nobile ſepulchrum pro foribus hieroſolymorum idem.
Helena que tam pia fuit in pauperes apud adabenos regnat.li.ij.ca.xij.
Hereſes omnes e ſimone mago velut e capite fluunt.lib.ij.cap.xiij.B.
Hermes librū q̄ paſtor appellat edidit. lib.iij.capitu.ij.cuius libri et autoris meminit hieronymus in libro de viris illuſtribus ⁊ in prologo galleato. Itē ⁊ capitulū offe.de conſe.diſt.iij.⁊ capitulum ſancta diſt.xv.§.quevero.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Hereſis ebyonitarum que fuerit. libro iij.cap.xxj.
Hereſis cherinti feda et carnalis ꝛ libidinibus plena eſt.lib.iij.ca.xxij.
Hereſis nicolaitarum a nicolao vno de ſeptem diaconis originē ſumit. libro iij.cap.xxiij.
Heretici poſt apoſtolorū eorum qui xp̄m audierant tempora ꝛ non ante ſurrexerunt.lib.iij.ca.xxvj.B.
Herodes ſuccedit ignatio in ſede anthiochena.lib.iij.ca.xxx.
Helius adrianus ſuccedit traiano.lib. iiij.cap.iij.
Hereſes primitiue eccleſie nominantur lib.iiij.ca.xxj.
Hereſes antiqua iudeorū nominat̄.ibid̄.
Hereſis montani origo ꝛ declaratio.lib. v.cap.xv.
Hereſim montani impugnat ꝛ declarat appollinaris.lib.v.cap.xv.
Hereſim montani appollonius fortiter impugnat ꝛ prophetiſſa eius in multis arguit peccatis.lib.v.ca.xvij.per totum et precipue.B.
Hereſis montani impugnatur.lib.v.ca. xvj.ꝛ.xvij.
Hereſis artemonis que fuerit.lib.v.cap. xxvij.B.
Hereſim artemonis paulꝰ ſamoſatenꝰ inſtaurare conatꝰ eſt.li.v.ca.xvij.A.
Hereticos origenes etiā ex pueritia horruit.lib.vj.ca.j.B.
Heſdras ſacerdos de tribu leui corruptas ſcripturas ꝛ legē quam moyſes pp̄lo dederat diuinitus reparauit in integrum.lib.v.ca.viij.B.
Hereſim helcheſaitarum origenes: vt primum oriri cepit ſubito reſtringit. lib.vij.cap.xxvij.
Hereſis helcheſaitarū qui fuerit.lib.vj. cap.xxvij.
Heron apud alexandriā ſub decio patitur.lib.vj.ca.xxx.C.
Hereticos rebaptizandos ciprianus cū omnibus pene per affricam ſacerdotibus ſentit.lib.vij.cap.ij.
Hereticos an rebaptizari oporteat in affrica exorta q̄ſtio agitat̄ iter eccl'ie ep̄os.li.vij.ca.ij.iij.iiij.vj.ꝛ.viij.
Hereſis ſabelli orit̄ ſub gallo apud ptolomaidam.lib.vij.ca.iiij.ꝛ.v.
Hereſis ſabelli que fuit.lib.vij.ca.v.
Hereticorū libros ꝛ traditiones viris doctis legere ſcrutari lʒ.lib.vij.capi.vj.
Herbe e baſi ſtatue xp̄i ſurgentis mira atq; vir credibilis ꝟtus.lib.vij.ca.xiij.
Herba e baſi ſtatue xp̄i ſurgens a contu fimbrie illius depellendorum omniū morborum virtutem trahit. ibidem.
Hereſis pauli ſamoſateni in vltimo concilio antiocheno denudat̄ ꝛ a cunctis xp̄i eccleſijs dānat̄.lib.vij.ca.xxij.A.
Hereſis pauli ſamoſateni.libro.vij.capi. xxij.B.ꝛ.xxv.B.
Hereſis manicheorum a mane quodam perſa originē ducens ſub diocletiano imperatore ꝛ felice vrbis rome epiſcopo oritur.lib.vij.ca.xxvij.
Herculius qui ꝛ maximianus cū collega ſuo diocletiano regni purpuram vltro deponit.li.viij.ca.xv.
Hereſis ariana oritur.lib.x.cap.j.
Helena quāta diligētia crucē dominicā perquirit.lib.x.cap.vij.ꝛ.viij.
Helena in eo loco in quo crucem xp̄i reperit templum mirificum conſtruit. libro.x.cap.viij.
Helena ſacris virginibus ad prandium vocatis habitu famule ſuccincta humiliter miniſtrat.lib.x.cap.viij.
Hereſis appollinariſtarū in concilio romano dānatur.lib.xj.ca.xx.
¶Hircano pompeius pontificatum iudeoꝝ reliquit pulſo ariſtobolo fratre natu maiore.lib.j.c.v.A.
Hircanus vltimꝰ ante xp̄m pontificatu apud iudeos functꝰ eſt.lib.j.ca.v.B.
Hircanus vltimus iudeorū ante xp̄i natiuitatem pōtifex a parthis capitur. lib.j.ca.v.B.
Hircano vltimo iudeorū pontifici herodes autoritate romani ſenatus ſuccedit.lib.j.c.v.B.
Hireneus meminit martyrij ignatij.lib. iij.ca.xxxiij.B.
Hireneus lugdunenſis ep̄s in concilio gallicano preſide.lib.v.ca.xxij.
Hireneꝰ vidit policarpū.lib.iiij.c.xiij.A.
Hireneus ſuccedit fotino in ſede lugdunenſi.lib.v.cap.v.
Hireneus policarpi cunctos fere mo-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

res ⁊ act⁹ vſqꝫ in longã ſenectam memoriã tenet.li.v.ca.xix.
Hireneus q̄ in pueritia didicerat tenaci memoria tenebat.li.v.ca.xix.
Hiberoꝝ ad xp̄i fidē pulchra ⁊ mirifica conuerſio.lib.x.ca.xi.
Hilarius ꝙ athanaſio faueret in exiliũ truditur.libro.x.ca.xx.
Hilar⁹ ſub iuliano de exilio regreſſus niceni concilij fidem dolis arrianoꝝ pene extinctã ꝑ noricum italiã galliaſqꝫ reparat.lib.x.ca.xxxi.
Hilarius libros de fide nobiliter edidit quibus longe poſitos ꝑfectiſſima inſtructione.correxit.ibidē.
Humanitas mira xp̄ianoꝝ in alexãdrinos ciues perſecutores ſuos.lib.vij. capitulo.xix.

¶ De littera.J.

¶ Jacob ⁊ heli vterini fratres.li.i.c.vi.
Jacobus frater domini cur dictus ſit.libro.ij.ca.i.A.
Jacobus filius fuit ioſeph.lib.ij.ca.i.A. Sed nota ꝙ autor hic errauit.
Jacobus primus epiſcopus hieroſolymitanus.libro ſc̄do.ca.i.A.
Jacobus epiſcopus apoſtolorum conſtruitur.ibidem.
Jacobo ioanni ⁊ petro dn̄s omnẽ ſcientiam tradidit.ibidem.
Jacobus ioãnes ⁊ petrus ſciētiam quãprimum a domino acceperũt ceteris apoſtolis tradiderunt.ibidem.
Jacobi duo fuerunt.ibidem.
Jacob⁹ maior ab herode perimitur.libro.ij.capitulo.ix.
Jacobus cũ ad martyrium duceretur eum qui ſe iudici accuſauerat a pc̄tis abſoluit ⁊ oſculatur ibidem.
Jacobus ſimul cũ illo q̄ ſe iudici accuſauerat capite plectitur.ibidem.
Jacobo minor ſedes hieroſolymitana ab ap̄lis defertur.lib.ij.ca.xxiij.A.
Jacobus quare dictus ſit iuſtus.
Jacobus ex vtero matris ſanctus fuit lib.ij.ca.xxiij.A.
Jacobus vinũ ⁊ ſiceram nō bibit neqꝫ animal manducauit.li.ij.ca.xxiij.A.
Jacobi caput nouacula nō aſcendit.
Jacobus oleo non eſt perunctus neqꝫ balneis vſus.
Jacobo ſoli licebat intrare ſancta ſctõꝝ.
Jacobus laneo non vtebatur indumento ſed tm̄ ſindone vt ſupra.
Jacobus pre aſſiduitate ad orãdũ ⁊ genua inſectandum callos habebat in genibus more camelli.valet.ibidem.
Jacobus magne eſtimatiōis erat apud iudeos.
Jacobus e pina templi precipitatus a iudeis lapidatur.libro ſecundo.capitulo.xxiij.B.
Jacobus fullonis vecte interimitur.
Jacobus cum lapidaretur orat pro lapidantibus.lib.ij.ca.xxiij.B.
Jacobi mortem prudentiores iudeorum impedire conantur.libro ſecũdo.capitulo.xxiij.C.
Jacobi epiſtola nonnullis quondam nō recipiebatur.libro ſecundo.capitulo xxiij.C.
Jacobo in epiſcopatu hieroſolymitano Symeon filius clophe ſuccedit.libro.iij.cap.
Jacobi cathedra apud ceſareã philippi in magna veneratiōe habetur.libro.vij.cap.xv.
Jacobus primus a ſaluatore et apoſtolis electus eſt ep̄s.lib.vij.capi.xv.
¶ Jeiunium paſchale etiam temporib⁹ comodi obſeruatur.libro quinto.capitulo.xxij.
Jeiunium paſchale an.x.diebus debeat obſeruari aut paucioribus aliquando dubitatũ eſt.lib.vi.ca.xxij.B.
¶ Jeroſolyma ciuitate per tytum capta inuenta ſunt vndecies centena milia iudeorum fame aut gladio fuiſſe perempta.lib.iij.cap.v.
Jeroſolyma ciuitate per titum capta nonaginta milia iuuenum non ſeruitutem per diuerſas prouincias diſtrahuntur.lib.ij.cap.v.
Jeroſolymitani epiſcopi.xv.primi hebrei ⁊ antique origenis exterunt.lib.iiij.cap.iiij.
Jeroſolymitanorum epiſcopoꝝ qui ex circunciſione ſumpti a xp̄i aſcenſione eccleſiam regũt nomina.libro quarto.capitulo.iiij.
Jeroſolymita ciuitate ab helio hadriano hely appellatur.libro.iiij.capit.v.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ieroſolymitanorum epōrū que ex gentibus ſumpti ſunt ſucceſſio.lib.v.c.xj.
Ieroſolymitana ſedes ab apoſtolis iacobo minori defert lib.ij.c.xxiij.A.
Ieroſolimitanū excidiū ob necē iacobi accidiſſe a prudētibus iudeorū in creditū eſt.lib.ij.ca.xxiij.C.
Ignatius ſecūdus epiſcopus anthiochenus.lib.iij.capitulo.xxix.A.
Ignatius poſt petrū antiochie ſedet.libro tertio.capitulo.xxix.A.
Ignati⁹ ſcripſit epiſtolas ad epheſeos magneſie ciuitati eccleſie q̄ eſt trallis et ad romanos.ibidem.
Ignatius quanto deſiderio ſitit martyrium.lib.iij.ca.xxix.A.
Ignis de⁹ caldeorū fuit.lib.xj.ca.xxvj.
Incommoda que ſtatim ex preuaricatione primorū parentum humano generi obuenerunt.li.j.ca.j.D.
India vlterior conſtantini tpibus miro mō ad fidē cōuertit.lib.x.ca.x.
Iniuria deo illata cōfeſtim vindicat in herode.lib.ij.ca.x.B.
Inſtitutionis eccleſiaſtice initia a filone clara deſcribunt.lib.ij.capitulo.xvij. per totum.
Intentio euſebij declaratur in prologo ſuo per totum.
Interpretes.lxx.ab inuicē ſeparati eadem eiſdem verbis et ſentētijs ab initio vſq ad finē literas ſacras interpretant.libro quinto.capitulo.viij.B.
Intepretum.lxx.editio noſtra eſt.lib.ſexto.capitulo.xij.
Interpretatio.lxx.omnia continet que de ſcriptura ſacra reputanda ſunt.lib.ſexto.capitulo.xxij.
Interpretatio.lxx.apoſtolica autoritate cōfirmata lib.vj.capitulo.xxij.
Ioannes baptiſta a ioſepho multum commendatur.libro primo.capitulo decimotertio.
Ioannes euangeliſta fuit ſummus ſacerdos martyr et doctor eccl'ie.libro quinto.capitulo.xxiij.A.
Ioāni iacobo et Ioāni dominus omnem ſcientiam tradidit ibidem.
Ioannes in diuiſione apoſtolorū aſiam ſortitur.libro.iij.capitulo.j.
¶Ioſeph filius fuit naturalis iacob et legali helie.libro primo.ca.vj.B.
Ioſephus et cayphas idē libro primo capitulo.xij.
Ioſephi preclarū teſtimonium de ioanne baptiſta.lib.j.cap.xiij.
Ioſephi admirabile teſtimoniū de xp̄o libro primo.ca xiij.A.
Ioſephi de filone eius legatione teſtimonium.libro ſcd̄o.ca.v.C.
Ioſeph et maria ex eadem tribu fuerunt libro primo.capitulo ſexto.C.
Ioſephum tam integre ſcripture diuine conſentire mirum eſt.libro.ij.capitulo.x.B.et.C.
Ionatas pontifex in ſeditione ieroſolymis cōmota interficitur.lib.ij.ca.xx.
¶Ioſephus quis fuerit.libro tertio.capitulo.vij.
Ioſephus literarum merito in vrbe roma ſtatuta donatur.lib.iij.capi.vij.
Ioſeph⁹ et greca fecundia et patrio ſermone libros ſuos edidit.libro tertio.capitulo ſeptimo.
Ioſephus antiquitatum hiſtoriam.xx.bellum aūt iudaicū.vij.libris conſcripſit.libro tertio capitulo ſeptimo.
Ioſeph vir marie frater fuit cleophe ageſippi teſtimonio.libro.iij.ca.ix.
Ioannes euangeliſta a domitiano in pathmos inſulam relegatur.lib.iij.capitulo.xiij.
Ioannes euāgeliſta eccleſiarū aſie gubernacula gerens p̄manet in eccleſia epheſina vſq ad tēpora traiani.libro iij.capitulo.xvij.
Ioannes eccleſiam epheſinā edificauit paulus fundauit.lib.iij.ca.xvij.
Ioannes adoleſcentem clare indolis ab ſe commendatum ab eodem repoſcit.lib.iij.ca.xviij.
Ioannes aſcenſo equo poſt perditum adoleſcentem iam ducem latronum currit.lib.iij.ca.xviij.
Ioannes ducere latronum reuocat ad eccleſiam et cōuertit tandēq ep̄m conſtituit.lib.iij.cap.xvij.
Ioannes et mattheus ſoli ex diſcipulis xp̄i ad deſcribendum animum applicant.lib.iij.ca.ix.D.
Ioannes quare euāgelium ſuum vltimus ſcribit.libro.iij.ca.xix.A.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Joannes obmiſſa a ceteris apl'is de ge-
ſtis xpi ſcribit.li.iij.ca.xix.A.
Joãnis epiſtola prima ſemper ab oĩbus
fuit decepta de reliqs ⁊ apocalipſi nõ
nunq dubitatũ eſt ibidẽ.
Joannẽ euangeliſtã apud epheſum dor
mit libro tertio capitulo.xxv.
Joãnes duo fuerũt quoꝝ ſepulchra apd
epheſum viſuntur libro tertio capitu
lo trigeſimoprimo.A.
Joannes euãgeliſta balneas ingreſſus
mox exiliit quod in eis cherintũ verita
tis inimicũ reperiſſet lib.iiij. capitulo
decimotertio.A.
Joãnes apud epheſum poſt mattheũ et
marcũ euãgeliũ ſcribit.lib.v.cap.viij.
A.⁊ libro.vj.ca.x.A.
Joannes apolicã pſum ſcribit circa finez
domitiani.libro.v.cap.viij.B.
Jouinianus ſuccedit iuliano libro.vnde-
cimo.capitu.vj.
Jouinianus ad ſuſcipiendũ imperiũ in-
uitus trahitur.libro.xj.ca.j.
Jouinianus exercitui iuliani ſe nõ poſſe
imperare qꝛ ille ſacre legis pfanatus
ipſe aũt xpianus eſſe aperta voce de-
clarat.lib.xj.capi.j.
Jouinianus officioſiſſimis lrĩs athanaſiũ
nequit a quo formã fidei ⁊ eccleſiaruz
diſponendarum ſuſcipit modum libr.
xj.capi.j. Et veriſimile eſt p hac occa-
ſione ⁊ ad eruditionẽ imperatoris ip
ſe athanaſius ſymbolum fidei compo
fuerit.
Jouinian⁹ nouẽ mẽſes iperat.li.xj.ca.j.
Jouinianus apud ciliciã diẽ ſuũ obijt li-
bro vndecimo.capitulo primo.
Jouiniano ſuccedit valerianus.libro vn-
decimo capitulo ſcđo.
Joannis baptiſte oſſa primũ diſpſa poſt
ea collecta pagani igni cremãt cine-
reſqꝫ pulueri immixtos agros diſper
gunt.libro.xj.capi.xxviij.
Joãnis baptiſte reliquias ad ſe delatas
athanaſi⁹ ſub cauato ſacrarij pariete
paucis arbitris includit li. vndeci-
mo.capitu.xxviij.
Joãnes euãgeliſta fuit ſumm⁹ ſacerdos
martyr ⁊ doctor eccleſie lib.v.capitu.
xxiij.A.
Joãnes in diuiſione apoſtolorum aſiam
ſortitur libro tertio.capitu.j.
¶Judas galileus tpe deſcriptiõis pcũ
nõ facte ſeditionem in populis facere
molitus eſt.libro primo.cap.tertio.
Judeoꝝ regnũ trãſfert ad gẽtes in pſo-
nã herodis.libro.j.ca.quarto.
Judas ⁊ thomas idẽ.li.j.ca.xxviij.A.
Judei ſeditionẽ faciẽtes qꝛ ſacrũ erariuz
preſentis vſibus applicaret iubente
pilato ſuſtibus ceduntur ⁊ trucidan
tur.libro ſcđo.capitulo.vj.C.
Judei a tpe admiſſi i xpz ſceleris mortes
⁊ clades ſemp habuerunt.libro ſcđo.
capitulo.vj.C.
Juſtinus vir inter ſcriptores clariſſim⁹
⁊ ſtatim poſt tpa apoſtolorum exorti⁹
hec de ſimone mago cõmemorat.libro
ſcđo.capitulo.xiij.A.
Judei a claudio vrbe pelluntur.lib.ſcđo.ca
pitulo.xviij.B.
Judei crediderunt deſtructionẽ vrbi hie
roſolymitane ob necẽ iacobi accidiſſe
libro ſcđo ca.xxiij.C.
Judeoꝝ prudẽtes legationẽ ad ceſarem
mittunt mortẽ iacobi p hoc impedire
querẽtes libro ſcđo.ca.xxiij.C.
Judei epl'a quõdam nõnullis nõ recipie
bant.libro ſcđo.ca.xxiij.C.
Judeoꝝ tricies cẽtena milia in feſto pa-
ſche hieroſolymã cõueniunt vt pena
quo ad tps ⁊ locũ delicto p eos in xpm
patrato reſpondeat.libr.tertio.capi-
tu.iij.B.
Judei nepotes poſſeſſiões ſuas proprijs
manib⁹ excolebãt.lib.iij.cap.xvj.
Judei nepotes vſqꝫ ad tpa traiani pmã-
ſerũt.li.iij.c.xv.⁊.c.xxviij.
Juſtus qui et barſabas venenum bibit
⁊ nihil nocet.li.iij.capi.xxxj.A.
Juſtinus gẽtilis phs equitate chriſtia-
ne religionis et xpianoꝝ in tormẽtis
conſtantia penſata nullo alio momẽ-
te ad chriſti fidẽ cõuertitur.libro quar
to.capitulo.vij.C.
Juſtus contemporaneus geſippo fuit li.
iiij.cap.x.B.
Juſtinus ſub aniceto ⁊ eleutherio claret
libro quarto.capitulo.x.B.
Juſtinus fidẽ noſtrã ſcriptis ⁊ viua voce
defendit.ibidem.
Juſtin⁹ philophus qđ xpianã veritatem

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

constanter predicarit ⁊ gentiles philoſophos confutarit martyrium meretur lib.iiij.c.xvj.
Juſtinus quos ediderat libros.libr.iiij.ca.xviij.
Julianus cōſtātio ſuccedit libro.x.capi.xxvij.
Julianus primū iubet ep̄os ex exilijs reuocari poſt aduerſum n̄ros tota uocē di arte conſurgit lib.x.ca.xxvij.
Julian⁹ callidior ceteris pſecutor xp̄ianorum fuit li.x.ca.xxxij.
Juliani pſecutio in xp̄ianos incipit ibidē.
Julianus non vi nec tormentis primum ſed premijs honoribus et blanditijs chriſtianam religionē perſequit̄ ſicq̄ multos a xp̄i fide reuocat libr.x.capi.xxxij.
Julianus ꝓhibet xp̄ianos adire ſtudia gentiliū autorū li.x.cap.xxxiij.
Julianus ſolis idololatris ludos literaꝝ patere decernit ibidem.
Julianus militie cingulū ſolis immolātibus dari iubet li.x.ca.xxxij.
Julianus athanaſium omni cura et diligentia queri et perſequi iubet libr.x.cap.xxxiiij.
Julian⁹ chriſtianos appellat galileos li.x.cap.xxxv.
Julianus babyle martyris corpus ꝗ reſpōſa demonum impediat ſepulchro auferri iubet.eodem.
Julianus ad debellādos perſas ꝓfectus incertum a ſuis an ab hoſtibus cōfeſſus interijt li.x.cap.xxxvj.
Julian⁹ imperat anno.j.⁊.viij.menſes li.x.cap.xxxvj.
Judei iuliano decepti templū in hieroſolymis reedificare ſumma cum auiditate tentant.li.iiij.cap.xxxvij.
Judeoꝝ maxima multitudo cū tēplū reparare de licentia iuliani auidiſſime tentant a ruinis edificiorū opprimuntur pariter ⁊ totius edificia ꝯplanantur li.x.c.xxxviij.
Judei cū de licentia iuliani tēplū ſuū edificare conant̄ terremotu ⁊ vltricib⁹ flāmis diuinitus accēſis alijſq̄ miris ſignis ab illicitis deturbant̄ inceptis li.x.ca.xxxviij.⁊.xxxix.
Judei cū templū ſuum edificare tentant ſignaculū crucis in veſtimentis oīm ita euidēs appet vt nulla arte dilui valuerit li.x.cap.vltimo.
Juliano ſuccedit iouinianus li.xj.ca.j.
Juſtina valentiniani mater arriana hereſi infecta minis ⁊ terroribus eccleſiam conturbat ſicq̄ ad ſuſcipienda ariminenſis concilij decreta ſacerdotes cōpellere tentat li.xj.cap.xv.
Juſtina ⁊ valētianus filius armis maximi territi in fugā vertuntur et exilium li.xj.cap.xvj.

¶ De litera.L.

¶ Laici etiā pſentibus ep̄is docere imperitos et de fide diſputare ſi mō eruditi fuerit licite poſſūt li.vj.c.xiiij.C.
Legalis filiatio que ſit lib.j.ca.vj.A.
Leges animalibus ſimiles eſſe patres egipti ſenſuerunt lib.ij.ca.xviij.C.
Lex quare ſimilis animali dicat̄ ibidē.
Leonis noīe nero ſignificat̄ li.ij.c.xxij.
Leonides Origenis pater pro xp̄i fides martyrio coronat̄.li.vj.c.j.A.⁊.B.
Leene gratitudo in macharū li.xj.c.iiij.
Linus ⁊ clemēs comites adiutores pauli fuerunt lib.iij.cap.ij.
Libri diuine legis numerantur ⁊ eoꝝ autoritas ex ioſepho oſtendit̄ lib.iij.capitu.viij.
Libros legis quantum venerabantur iudei puta ex ioſepho lib.iij.ca.viij.
Liberales diſcipline non parum conferunt ad intelligentiam ſacrum literarum lib.vj.cap.xiiij.A.⁊.B.
Licinus germanā conſtantini vxorem habuit lib.ix.ca.x.C.
Licinius cōmuni oīm ſnīa arcitus ꝓuinciat̄ auguſtus li.viij.c.xvj.A.
Licin⁹ maximinū bellū ſibi inferentem ſuperat lib.ix.cap.ix.C.
Licinius primum chriſtianis deuotiſſimus tandem in eo tyrannidē duriſſimā commouet perſecutionē li.ix.ca.vltimo.A.
Licinus inuidia ſuccenſus conſtantino cū quo iunctiſſimus amicitia fuerat apertum indicit bellum libr.ix.capitu.x.C.
Licinus xp̄ianos ſacrificare idolis nolētes lanonitorib⁹ dari ⁊ in fruſta more pecudū diuidi faciebat li.ix.c.x.C.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Licini⁹ a ↄſtātino vincit et ſumma pax eccleſijs datur lib.ix.c.vltimo.C.
Liberius vrbis rome ep̄s ab hereticis in exilium traditur li.x.c.xxi.
Liberio felix diaconus ſuus ab hereticis in epatu romano ſubrogatur ibidem.
¶ Luce ⁊ matthei ſup chriſti generatione concordia lib.i.ca.vi.A.⁊.B.
Lucas ⁊ mattheus quō varie xp̄i genealogiā texunt li.i.c.vi.b.
Lucas quis fuerit li.iii.c.ii.
Lucas medicus fuit ibidem.
Lucas euangelium ſuum pauli ore de ſumpſit idem.
Luce euangeliū nonunꝗ paulus ſitum appellat ſupra.
Lugdunenſis ep̄s videtur ex ol etate primas galliarum fuiſſe li.v.cap̄.xxii. ⁊.c.xxiiii.A.
Lugdunum ⁊ vienna nobiliſſime vrbes galliarum li.v.c.ii.A.
Lugduni nūdine ex antiquiſſimis ſeculis celebres agunt lib.v.ca.iii.A.
Lucius arriane partis ep̄s veros fideles atqꝫ innumeros p heremiū diſpſos armis perſequitur ⁊ mactat li.xi. c.iii.⁊.iiii.
Lucianus p̄ſbyter anthiochen⁹ ad tribunal iudicis vocatus de religione xp̄iana pulchrā ⁊ memoratu dignā reddit rationē.li.ix.c.vi.B.
Lucifer ſciſma facit ⁊ hereſiꝫ ꝙ euſebius ſue ordinatiōi nō detulerit li.x.c.xxx.

¶ De litera M.

¶ Matthei ⁊ luce ſup xp̄i gn̄atione cōcordia lib.v.ca.vi.A.B.
Mattheus ⁊ lucas quō varie xp̄i genealogiam texunt.li.i.ca.vi.B.
Mathan et melchi eſt an habuerunt lib. i.cap̄.vi.B.
Mathan deeſt a.genuit iacob.ibidem.
Macherūta caſtellū ē in quo ioānes baptiſta iubente herode capite truncatur lib.ii.ca.xiii.
Mathias vnus de.lxxii.diſcipulus fuit li. i.ca.xiii.B.
Mathias ꝓ iuda ꝓditore in apoſtolum eligitur lib.ii.c.i.A.
Machi veniūt ad herodē percunctātes de nato rege iudeorum lib.i.c.vii.
Magus quidem vir egyptius veniens fidem prophetie ſibi comparat libr. ſcdo capitu.xxi.
Magus ille egypti⁹ homo ſeditioſus a felice comprimitur lib.ii.
Magus ille egyptius ad triginta milia virorum congregat ⁊ per deſerta ductat.ibidem.
Mattheus ethiopiam predicationis gratia ſortitur.lib.tertio capitu.i.⁊ lib.i. capitu.x.
Marcus p̄cibus romanorū victus euāgelium de petri p̄dicatione ↄſcribit.li.ii. c.xv.lib.vi.capi.x.B.
Marci euāgelium a petro ↄfirmat ⁊ ab eodem eccleſie perpetuo legentiū traditur.li.ii.c.xv.
Marcus primum ad egyptum pergit.li. ii.ca.xvi.
Marcus primum in egypto euāgelium ſuum predicat li.ii.capi.xvi.
Marcus exemplo ſobrietatis ſue immenſam multitudinem pro ingreſſu cōgregat li.ii.c.xvi.
Marcus apud alexandriā primus eccleſiā conſtituit.lib.ii.ca.xvi.
Marcus prim⁹ ep̄s hieroſolymitan⁹ ex gentibus ſumptus.li.x.ca.vi.
Marcus hereticus ⁊ eius ſectatores q̄lr baptizabāt lib.quarto.ca.x.A.
Marcus diſcipulus ⁊ interpres petri eo mortuo euāgelium qđ ille predicauerat digeſſit in lib.v.ca.viii.A.
Maximilla heretica mōtani inſaniaſ ſecuta ꝓphetiſſa nō fuit eis ꝓphetare ſe diceret.li.v.c.xv.⁊.xvi.⁊.xvii.B.
Martyres multi e ſchola oris. eius prodiere.lib.vi.ca.vi.
Marcion hereticus pii ⁊ benigni tēporibus immoluit.li.quarto.c.ix.⁊.x.A.
Marcion hereticus hec docebat.lib.iiii. capitu.B.
Marco aurelio ceſare e cū toto exercitu ſit piclitāte q̄dā xp̄iani fortuna inter ceteros milites inuenti copioſiſſimā pluuiā p̄cibus impetrāt.li.v.ca.v.
Mattheus hebreis literis euangelium ↄſcribit petro et paulo in vrbe romana p̄dicantibus li.v.c.octauo.A.
Macrinus ſuccedit antonio ſeueri filio lib.ſexto.c.xv.
Macrinus vno anno imperat ibidem.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Macrinus ſuccedit alius item antonius ibidem.
Mammea alexādri imperatoris mr̄ origenē ad ſe magnis p̄cibꝰ euocat ibid̄.
Maximinus ſuccedit alexandro.li.vj.ca. decimonono.
Maximinus perſecutionem tres annos mouet in xp̄ianos ibidem.
Maximinus tribꝰ annis imperat ibidē.
Maximino ſuccedit gordianus eodē.
Macharius apud alexandriā ſub decio patitur.li.vj.c.xxx.C.
Martyriū preſtantius eſt ne ſcindaꝛ eccleſiaꝗ ne.idolis immoleꝛ libꝛ.ſexto.c.viij.
Marinꝰ vir militaris in perſecutiōe valeriani apud ceſareā magnanimus apparet ⁊ ꝯſtāter pro xp̄i fide capitis ſuppliciū ſuſtinet lib.vij.c.xij.
Manes a quo manichei quis fuerit li.ſeptimo.c.xxvj.
Manicheoꝝ hereſis a mane quodam ꝑ ſe origenē ducēs ſub diocletiano imperatore ⁊ felice vrbis rome ep̄o oriꝛ lib.vij.cap̄.xxvj.
Martyriū quorundam illuſtrium nomina li.viij.cap.xiij.
Maximianus qui herculius ſimul cū collega ſuo dyocletiano regni purpurā vltro deponit lib.viij.ca.xv.
Maximianus a maxētio filio ſuo expelliꝛ lib.viij.ca.xvj.A.
Maria ⁊ ioſeph ex eadem tribu fuerunt lib.primo.capi.vj.C.
Maria q̄dā nobilis iudea lactātē puerū ſuū pre fame in edia iugulat igni torretꝛ comedit li.iij.ca.quarto.D.
Martyriū victorias ⁊ certamina potius q̄ꝫ imperatoꝛuꝫ ſcribenda in argumēto lib.v.
Martyrium corpora ſepulture mandari nulla induſtria a xp̄ianis poſſunt id omni cura paganis inhibentibus li.v.c.ij.C.
Martyꝛ dicendus non eſt niſi morteꝫ ipſam pro chꝛiſto ſuſtinerit.libꝛo.v.cap.iij.D.
Martyria et perſecutiones chꝛiſtianoꝝ etiā a ſcriptoribus alterius religiōis conſcribuntur li.iij.c.xiij.
Mattheus et ioannes ſoli ex diſcipulis xp̄i ad ſcribendū animum applicāt li.tertio.c.decimonono.A.
Maximianus a filio pulſus ad conſtātinū fugit lib.viij.c.decimoſexto.A.
Maximianus cōſtantino a quo in aduerſitate ſua benigne ſuſceptꝰ fuerat inſidias molitur ibidem.
Maxentius impuros mores habuit lib.octauo.c.decimoſexto.B.
Maxentius ſenatoꝝ vxores ad ſuam libidinem publice abſtrahi iubet.libꝛ.octauo.c.decimoſexto.B.
Maxentius arti magice dat operā libꝛ.octauo.cap.xvj.B.
Maxētius nobiles matronas grauidas ad artis magice explēda myſteria medias ſcindi iubet lib.octauo capi.decimoſexto.B.
Maxentius ad ſacra magica cōplenda paruulos rapiet iugulari facit idem.
Maximinus vi raptum auguſti nomen aſſumit lib.viij.c.xvj.A.
Maximinus oriētis ⁊ egypti partes regit occiduas adminiſtrante maxentio lib.viij.c.xvij.
Maximinus artes magicas tota cū auiditate colit.libꝛo octauo.ca.xvij.
Maximini mores impuriſſimi referunꝛ.lib.viij.c.xvij.
Maximinus perſecutionē mouet in xp̄ianos idem.
Maximinus tabo ſanie ⁊ vermibus ob ſcelerum ſuoꝛum magnitudinem domino vlciſcente viuens ediꝛ libꝛo.viij.capitu.vltimo.
Maximinus ſe eſſe hoīem ⁊ iuſtam in ſe vindictā dei dn̄o ꝑcutiente cognoſcit lib.viij.c.vl.⁊ li.ix.c.x.A.
Maximinus edictis publicis perſecutionem quā in xp̄ianos excitauerat ceſſare iubet lib.viij.ca.vl.
Maximinus pleroſꝗ medicoꝝ ꝙ nec mederi nec vim fetoris eiꝰ tolerare poſſent interfici iubet.lib.viij.c.vj.
Maximinus pacē quā chꝛiſtianis dederat poſt.vj.mēſes edictis publicis obturbat varijs mēdacijs aduerſum illos conflictis li.ix.c.ij.iij.iiij.⁊.v.
Maximinꝰ blaſphemias in xp̄m ꝑ oēs regni ſui ꝓuincias mittit lib.ix.c.v.
Maximinus blaſphemias in xp̄m pue

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ris ad meditandum ⁊ adiſcendũ pre
cipit.lib.ix.c.v.⁊.vij.
Maximinus leges aduerſum chriſtia-
nos datas ereis tabulis incidi mã-
dat.li.ix.c.vij.
Maximinus blaſphemias in chriſtũ to-
tos dies decãtari iubet li.ix.c.vij.
Maxentius vrbe roma proruens et in
conſtantinum mouens incidit in fo-
ueam quam fecit ⁊ ſubmergitur.lib.
nono.capi.nono.B.
Maximinus licinio bellum inferens vin
citur ⁊ imperij inſignia fugitans de
ponit.li.ix.c.ix.
Maximin⁹ turpi fuga ſua ⁊ ſtrage ſuo-
rum eruditus diuinos et ſacerdotes
idolorum interfici iubet lib.ix.c.ix.D.
Maximinus deſertis idolis ad deũ tã-
dem ſe cõuertit ⁊ legem ꝓ xp̄ianorũ
libertate ſcribit.li.ix.ca.x.D.
Maximinus prius luminib⁹ amiſſis vl-
cerib⁹ tabo ⁊ ſanie adeſus moritur.
lib.ix.c.x.A.
Maximino mortuo ſumma pax pl̄chra
⁊ ingens libertas eccleſijs redditur.
lib.nono.c.x.A.⁊.B.
Macedoniana hereſis dicebat ſpm̄ ſan-
ctum cum patre ⁊ filio nihil habere
commune.lib.x.c.xxv.
Macedoniana hereſis ex arriana origi
nem ducit.lib.x.c.xxv.
Macharius hominẽ pedibus arridum
in noïe xp̄i quẽ lucius arrianus eps̄
perſequit̃ ⁊ cõtinuo ſanat.li.x.capit.
quarto.A.
Macharius leene catulis ꝑ eã ad ſe de
latis viſum reſtituit.li.xj.c.iiij.A.
Machari⁹ ⁊ alij patres i nitrie deſertis
miris ſignis ⁊ virtutibus clarent.li.
vndecimo.c.iiij.
Martyrij conſtruendi vnde data ſit oc-
caſio.li.xj.c.xxviij.
Mauuia ſarracenorum regina armis
romanum dure atterit exercitum.li.
vndecimo.c.vj.
Maximinus tyrann⁹ in italiam veniẽs
valentianum imperatorẽ ſemel ⁊ iu-
ſtinã matrem in fugam vertit et exi-
lium.lib.xj.c.xvj.
Macharius hieroſolymorũ eps̄ crucem
in qua xp̄s pependit a ceteris hele-
na preſente enitenti iudicio ⁊ mira-
culo diſcernit.li.x.c.viij.
Melchi de heſta relicta mathã genuit
heli.lib.j.ca.vj.B.
Menander ſimoni mago ſuccedit.libr.
iij.capitu.xx.
Menander dicebat ſe ſaluatorem de ce-
leſtibus miſſum ibidem.
Menander in arte magica ſimonẽ pce-
ptorẽ ſuũ ſuperat.lib.iij.capi.xx.
Menandro ſuccedit ſaturnin⁹ eadẽ pe-
ne aſſeuerans q̃ ⁊ ille.li.iiij.c.vj.
Melito ſardienſis eps̄ multis ſcriptis
eccleſiam iuuat.li.iiij.c.xxiiij.A.
Melitonis ſcripta referunt̃.libr.quarto
cap̄.vigeſimoquarto.
Melitonis ad antoninũ verũ verba pro
xp̄iana religione memoratu digniſſi-
ma referunt̃.lib.iiij.ca.xxiiij.B.
Melito vſq₃ in orientẽ proficiſcit̃ vtique
ſint veteris teſtamenti volumina p-
diſcat.lib.iiij.c.xxiiij.C.
Melchiades ſcriptis eccleſiam iuuit.li.
v.capitu.xvj.
Metranus ſenex apud alexandriã ſub
decio patit̃.lib.vj.ca.xxx.A.
Mercuria apud alexandriã ſub decio
patitur.li.vj.c.xxx.C.
Metalla ad ſecãda dextris oculis effoſ-
ſis ⁊ ſinite poplite cautere debilitato
principis miſeratione tãdẽ dominat̃
chriſtiani.li.viij.c.xiij.
Mediolani conuocat̃ conciliũ vt atha-
naſius cõdẽnetur.li.x.c.x.
Montanus cupiditate nimia primatus
acceſus in hereſim labitur.li.v.c.xv.
Montani heretici ſueq₃ hereſis origo et
ſeries.lib.v.c.xv.
Mõtanus hereticus duas mulieres in-
ſania ſua infatuat.ibidem.
Montanus ⁊ ab eo infatuate mulieres
vitam laqueo finiunt.lib.v.c.xv.
Montanũ apollinaria multipliciter im
pugnat.ibidem.
Mõtanus dicebat nuptias ſolui debere.
lib.v.c.xvij.A.
Montanus ieiuniorum leges primus
imponit.idem.
Montanus ſalaria preſtat verbum ſuũ
predicantibus.
Mõtan⁹ q̃s fuerit aperit apolloni⁹ idẽ.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Montani hereſim apollonius fortiter. impugnat ⁊ prophetiſſas eiꝰ in multis arguit peccatis.lib.v.ca.xvij.per totum et precipue. B.
Mons prece a gregorio ponti epo fuſa ſtati e loco diſcedit.li.vij.ca.xxiiij.A.
Moyſes in heremo vitam ſolitariã ducens ſub valente claret.lib.xj.ca.vj.
Moyſi libera vox ad lutiũ arriane partis epm quẽ nunq̃ viderat.ibidem.
Moyſes a lucio quem nunq̃ viderat recuſat ordinari eps ibidem.
¶ Muliercula audiens prefectũ ad mactandos xpianos properare vix veſtita ipſa procedit paruulum ſuum vt et martyrij palmã conſequatur ſecũ trahens.lib.xj.ca.v.
Muliercule firmiſſimam ⁊ admirandã fidem liberrimãq̃ vocem.lib.xj.ca.v.
Muſanus cõtra hereſim eucratitarum librũ edidit.lib.iiij.ca.xxvj.A.
Mutio ſceuole ſimiles immo et fortiores duo nobiles chriſtiani iuuenes. lib.viij.capi.xij.a.

¶ De littera. N.

¶ Natura diuina in chriſto caput cenſetur.li.j.cap.j.A.
Natura humana in chriſto pedes reputatur.idem.
Natiuitas chriſti tp̃s oſtẽdit.lib.ij.ca.ij.
Nazarei fuerũt ex vico cochaba iudeorum.lib.j.ca.vj.C.
Nazarei genealogia patrum ſuorum ⁊ xp̃i partiȝ memoriter ptim ex libris quos domi conditos habebãt circũeuntes populum edocebant.idem.
Natalis q̃ priꝰ multa tormẽta pro xp̃o cõſtanter tulerat pecunia corruptꝰ eps efficit hereticorũ.li.v.ca.vl.A.
Natalis ſepiꝰ a dño in ſomnis vt accepto errore reſipiſcat ammonet.ibidẽ.
Natalis viſiones et monitiones domini quas in ſomnis habebat primatus ⁊ lucri cupiditate ſpernit.idem.
Natalis q͡p viſiones et monitiones dñi ſpernat a ſanctis angelis tota nocte verberaretur.ibidem.
Natalis errorẽ et pctm̃ ſuũ multa cũ lamentatione deplorat.lib.v.ca.vl.A.
Narciſſo ſeni hieroſolymorum epiſcopo adhuc viuenti alexãder mira dei vocatione ſubrogatur.lib.vj.ca.v.⁊.viij.
Narciſſus aquam in oleum conuertit libro.vj.ca.vj.
Narciſſus falſam trium periurorum in ſe accuſationem non ferens reliquit eccleſiam et diletexit annis plurimis. lib.vj.cap.vj.
Narciſſus vir ſanctus maluit eccleſiam propriam relinquere quã leſa ſua vt putabat fama amplius inter hoies q̃uis innocẽter viuere.lib.vj.ca.xxxij.
¶ Nero leonis noie deſignatur.libro.ij. capitulo.xxij.
Nero in exordio ſuo videtur leuior fuiſſe.ibidem.
Nero ſuccedit claudio.lib.ij.ca.xxij.
Nero parricida ẽ ⁊ inceſtꝰ. li.ij.ca.xxiiij.
Nero in matrẽ et omnes conſanguineos ſeuit.lib.ij.cap.xxiiij.
Nero paulum capite plectit.libro.ij.capitulo.xxv.
Nero peccatum cruci afficit.ibidem.
Nero primã in xp̃ianos perſecutionem mouet.lib.ij.ca.xxiiij.et.xxv.
Nero.xiij.annis imperat.libro tertio.capitulo.iij.A.
Neroni ſuccedunt Gal.et otho.ibidem.
Nerua ſuccedit domiciano.lib.iij.c.xvj.
Nerua anno vno plus minus imperat. lib.iij.cap.xvj.
Nerue ſuccedit traiano.ibidem.
Nero et domitianus ſoli de principibus romanis chriſtiano dogmatis aduerſantur.lib.iiij.cap.xxiiij.B.
Nerneſius apud alexãdriam ſub decio patitur.lib.vj.ca.xxx.C.
Nepos egiptius epiſcopꝰ enarrauit circa repromiſſiões futuras.li.vij.c.xxj.
Nepotis ſectatores errãtes circa repromiſſiões futuras de ſcripturis ſacris confutatos dionyſius alexandrinus eps ad ſanam doctrinam finemq̃ mire conuertit.li.vij.ca.xxj.
¶ Nicolaus vnus de.vij.diaconis hereſi que dicitur incolaitarum caput et autor fuit.lib.iij.ca.xxix.
Nicolaite promiſcuis vtuntur concubitibus.lib.iij.ca.xxix.
Nicolaus a quo nicolaite vxorem ſuam omnibus permittit: et ſi caſtiſſimus ipſe ſit.lib.iij.cap.xxix.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Nicolai liberi in ſumma caſtitate ⁊ ſanctimonia vixerunt.lib.iij.cap.xxiij.
Nicolaus q̄ duriter de zelotipia ab apoſtolis increpatur vxorem ſuā omnibus permittit.lib.iij.cap.xxiij.
Nicomedium apud maxima in xp̄ianos perſecutio ſub diocletiano.lib.viij.capitulo.v.⁊.vj.
Nicena ſynodus decernit filium homouſion patri eſſe dici ⁊ ſcribi debere.lib.x.cap.v.B.
Niceno in concilio philoſophus acutiſſimus:qui literatiſſimos ex noſtris vincebat a ſimplici ⁊ illiterato vincitur ſacerdote.lib.iiij.cap.iij.
Niceno in concilio paſnutius claret.lib.quarto cap.iiij.
Niceni concilij ſn̄iam cōſtātinus tanq̄ a deo ꝓlatam venerat.lib.x.ca.v.B.
Nicenum ſymbolum.lib.x.cap.vj.
Niceni concilij fides ibidem.
Nili aſcēdētis menſura ad ſerapim deferebatur velut ad aquarū inundationis autorem.lib.xj.cap.xxx.
¶ Nouatus caput hereſis nouatianorum.lib.vj.cap.xxxij.
Nouatiani ſe catharos: id eſt mundos appellabant.ibidem.
Nouatum concilium in vrbe roma congregatum damnat.ibidem.
Nouatos lapſos a fide ⁊ ad eam per penitentiam redeuntes nō vult recipere.lib.vj.cap.xxxij.
Nouatus ep̄atus cupiditate captus in hereſim ⁊ alia flagitia ſua cadit.ibiđ.
Nouatus iurare fratribus ſolebat ep̄atum omnino capere.ibidem.
Nouatus a tribus ep̄is viris ſimplicibꝰ ⁊ ignaris ab eo circumuentis extorquet manꝰ imponere.lib.vj.ca.xxxij.
Nouatus in iuuentute ſpiritu immūdo vexatus eſt.lib.vj.cap.xxxij.
Nouatus lecto decumbens pro neceſſitate baptiſmate perfunditur.ibidem.
Nouatꝰ ſolennitate que cōiter adhiberi ſolēt in baptiſmo nō recipit.ibidem.
Nouatus videtur non ad integrum baptizatus fuiſſe.idem.
Nouatus cum ſacramenta populis diuideret eos cogebat ꝙ ſibi pro epiſcopatu fauerent.ibidem.
Nundine apud lugdunum ex antiquiſſimis ſeculis celebres aguntur.lib.v.capitulo.iij.A.

¶ De litera. O.

Opiniones contrarie ſuper aliqua eccleſiaſtica obſeruatione non debet inter ſacerdotes rumpere vinculū pacis.lib.v.capi.xxiij.B.
Ordo pontificum qui a tempore predicationis chriſti vſq̄ ad mortem eius in iudea fuerunt.lib.j.cap.xij.A.
Ordo euangeliorum lib.iij.cap.xix.A.
Ordo librorum noui teſtamenti.libro.iij.capitulo.xix.B.
Ordinari non debet clericus vnius dioceſis/ab altero epiſcopo ſine conceſſu proprij prelati.libro.x.capitulo.vj.B.actum.xvij.
Origenes adhuc puerulus quā ardenter pro chriſti fide mortē ſuſtinere deſiderat.lib.vj.cap.j. A.
Origenes aſtutia martyris ne ad martyrum certamina prorumpat impeditur.ibidem.
Origenis mater qua arte filium ne ad martyrium agones currat detinet domi.lib.vj.cap.j.A.
Origenes quā mira fuerint puerilia initia.lib.vj.cap.j.A.et.B.
Origenes domi arte matris detentus patrem in vinculis poſitum per epiſtolam confortat.lib.j.cap.A.
Origenem pater inter ſeculares libros etiam aliquid de diuinis ſcripturis in dies legere ac memorie commēdare volentem cogebat.lib.vj.capi.j.B.
Origenis ingenium.lib.vj.cap.j.B.
Origenis dormiētis pectus pater velut ſpūſſancti ſacrarium oſculatur.ibidē.
Origenes decimūſeptimum agēs annū cum matre vidua ⁊ ſex paruulis fratribus in ſumma rerum penuria relinquitur.ibidem.
Origenes hereticos etiam ex ipſa pueritia perhorruit.lib.vj.cap.j.B.
Origenes grammaticam docet.libro.vj.capitulo.ij.A.
Origenes plutarchū et eraclam fratres conuertit ad fidem.lib.vj.cap.ij.A.
Origenes martyres ante tribunalia iudicium nutibus et ſignis in fide ro=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

boꝛat.ibidem.
Origenes vita ⁊ geſta referuntur. libro ſexto.capitulo.j.⁊ ſecūdo.per totum.⁊ cap.xxiiij.per totum.
Origenem a mille periculis diuina dextra liberat.lib.vj.capi.ij.A.
Origenes a deo infidelibus exoſus eſt vt cogatur de domo in domum latitādo tranſire.ibidem.
Origeni dimetrius alexādrinus ep̄s cathezizandi ⁊ docendi magiſterium in eccleſia tribuit.lib.vj.cap.ij.B.
Origenis abſtinentie ⁊ vite aſperitas. libro.vj.C.⁊.D.
Origenes multis annis nudis icedit pedibus ibidem.
Origenes docēdi ⁊ ſacras literas interpretandi officium apud alexandriaz ⁊ ceſareā epis iniungētibus habuit: lib.vj.ca.ſcdo.B.⁊.ca.xiiij.C.
Origenes multos de ſchola ſua ad martyrium perducit.lib.vj.ca.iij.
Origenis e ſchola multi martyres prodierunt.ibidem.
Origenes ſe caſtrauit.lib.vj.capi.v.
Origeni inuidet demetrius alexandrinus epiſcopus qui primo eū magna cū admiratione coluerat.lib.vj.ca.v.
Origenes apud ceſareā ordinatur preſbyter.lib.vj.ca.v.⁊.xvij.
Origenes ſub zepherino romam venit. libro.vj.ca.x.C.
Origenes etiam adamantius vocatus eſt.lib.vj.ca.x.C.
Origenes ſufficere non poteſt multitudini certatim ad ſe concurrentiū auditorum.lib.vj.ca.xj.
Origenis auditorium a prima luce vſq; ad ꝓfundam noctē non ceſſat.ibidē.
Origenes eraclam diſcipulum ſuum in partem ſollicitudinis aſſumit.ibidez.
Origenes hebream linguam didicit. li. ſexto.capi.xij.
Origenes ſex ſacrarum literarū editiones ⁊ interpretatiōes per colūnellas vno codice diſtinxit. idem.
Origenes dicebat liberales diſciplinas nō parū cōferre ad intelligentiā ſcripturarū.lib.vj.ca.xiiij.A.⁊.B.
Origenis fama quāta eſſet apud exteros fuerit.lib.vj.ca.xiiij.A.⁊.B.
Origenis ingenium ⁊ eruditio ſummis efferūtur laudibus.lib.vj.ca.xiiij.B.
Origenes a duce arabie ꝑ lr̄as exorat⁹ venit p̄dicat ⁊ credūt.li.xj.ca.xiiij.C.
Origenes a māmea alexādri imperatoris matre magnis precib⁹ euocatur vt ab eo plus in religione chriſtiana firmari ⁊ erudiri valeat.lib.vj.ca.xv.
Origenes ſub alexandro imperatore in ſcripturas ſacras ſcribere incipit.lib. vj.ca.xiiij.C.
Origenem ambroſius precibus ⁊ obſecrationibus cōpellit:vt in ſacras ſcripturas ſcribat.li.vj.ca.xvj.
Origeni oia ad ſcribendū cōmentandūz neceſſaria ābroſi⁹ abūde miſtrat ibi.
Origenes ſeptē notarios qui dictata exciperent ſibi inuicem ſuccedētes totidemq; puellas habuit. ibidem.
Origenes quos libros canon vet. teſtamēti contineat oſtendit.lib. vj.c.xvij.
Origenes euāgelioꝝ ordinē quoq; tp̄e ⁊ a qb⁹ ſcripta ſint oſtēdit.li. vj.c.xvij.
¶Origenes euangeliſtarum atq; pauli ſcripta diſtinguit.lib.vj.cap.xvij.
Origenes dicit eccleſiā chriſti ſupra petrum fundari.ibidem.
Origenes.xxx.commentarioꝝ libros in vnā eſaie partē edidit.lib. vj.ca.xxij.
Origenes in ezechielem.xxv. commentarios edidit.lib.vj.ca.xij.
Origenes.x. libros in cantica canticorū ſcripſit.lib.vj.ca.xxij.
Origenes borillum epiſcopū hereticātē doctrina ⁊ diſputatione ſua emendatum ad fidem ⁊ ſanam doctrinam redire ſuadet.lib.vj.ca.xxiij.
Origenes.lx. agēs etatis ſue annū tum primū permittit ea q̄ in eccleſijs diſſerebat a notarijs excipi.lib.vj.ca.xxv.
Origenes.xxvj. cōmētarios in mattheū edidit.lib.vj.cap.xxv.
Origenis centū epiſtolas euſebius in libro geſſit. ibidem.
Origenes hereſim helcheſaitarū vt primū cepit oriri reſtringit.li. vj.c.xxvij.
Origenes eos qui dicebant animas cū corporib⁹ interire diſputatiōe ſua ad rectā fidem reuocat.lib.vj.capit.xxvj.
Origenes ſub decio indicibilia tormēta ꝑ xp̄i fide pertulit.lib.vj.capit.xxviij.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶De litera. P.

Paſtor liber videtur eiuſdem autoritatis cum apocalipſi epiſtola.
Iacobi inde ſcdo petri ꝛ Joannis.ſcdo ꝛ tertio lib.iij.cap.xix.B.
Paulus ad apoſtolatum vocatur celeſti voce ad ſe delapſa.lib.ij.ca.j.C
Paſchali ſolẽnitate ſeditio maxima hieroſolymis excitatur.lib.ij.c.xix.
Paulus in vrbe roma ſub nerone capite truncatur.lib.ij.capi.xxv.
Paulus ꝛ petrus pariter in eodem tempore patiuntur.idem.
Paſche obſeruatio qua die celebrari debeat magna quandoqꝫ queſtio fuit. libro.v.capi.xxij.ꝛ.xxiij.
Paſcha tantum die dñica celebrari debere decretum eſt in cõcilijs que ob id ſub quomodo per ſingulas ꝓuincias conuocata fuere.lib.v.cap.xxij.
Paſchale ieiunium etiam tꝑibus commodi obſeruatur.li.v.ca.xxij.
Paſchale ieiuniuꝫ an.xl.diebus debeat obſeruari aut paucioribus aliqñ dubitatum eſt.lib.v.ca.xxiij.B.
Paulus vſqꝫ ad illiricũ xp̄i euangelium ꝑdicat.lib.iij.ca.j.ꝛ.iij.li.vj.ca.xvij.
Pauli.xiiij.ſunt epiſtole autentice.lib.iij. ca.ij.ꝛ lib.vj.ca.xvij.
Pauli ep̄la ad hebreos an canonica eſſet dubitatum eſt apud latinos.libr. iij.ca.ij.ꝛ li.vj.ca.xv.ꝛ.xvij.
Paſtor liber ab herine eſt confectus.lib. tertio.capi.ſcdo.
Paſtor liber in quibuſdam eccleſijs velut neceſſarius legebatur.li.iij.c.ij.
Paſtor liber non eſt in canone.lib.ſecũdo capitulo.xix.B.
Paulus eccleſiã epheſinam fundat ioannes edificat.lib.iij.ca.xvij.
Paulus eruditior in verbis ꝛ potentior in ſenſibꝰ inter ap̄los xp̄i.iij.c.ix.A.
Paulus nõ immenſa librorum volumina ſed paruum ep̄larum opus dereliquit.lib.iij.capi.xix.A.
Paulus meminit comparis ſue.libro.iij. capitulo.xxiij.
Paulus ep̄lam ad hebreos patrio ſermone conſcripſit lib.iij.cap.vlti.ꝛ cur homo fecerit.li.vj.ca.x.B.
Papias ioannis auditor ꝛ policarpi cõdiſcipulus fuit.li.iij.ca.vl.A.
Papias fabuloſa quedam natura.li.iij. cap.vltimo.B.
Papias exigui ſenſus vir et minime capax fuit.idem.
Papias qs fuerit ꝛ quoꝝ in ſcriptis meminerit.li.iij.ca.vlti.per totum.
Paſtoris librũ hireneus amplectit.lib. v.capi.viij.A.
Pantheꝰ ludi eccl'iaſtici eruditiſſimus magr̄ q̄tuꝫ ſtudiũ ad v̄bũ xp̄i p̄dicãdum adhibuerit.li.v.ca.ix.pauli eſt epiſtola ad hebreos li.vj.cap.xv.
Pauli epiſtolã ad hebreos lucas in grecum vertit.li.vj.ca.x.B.
Pauli ep̄la ad hebreos quare ſolitã ſupſcriptionẽ non hꝫ li.vj.ca.x.B.
Paulus q̄re ſeip̄m non dicit hebreorum ap̄lm.li.vj.cap.vj.ꝛ.x.B.
Paulus ſamoſatenꝰ artemonis hereſim inſtaurare conatꝰ eſt li.v.c.xxviij.A.
Paulꝰ ſamoſatenꝰ dicebat xp̄m a maria cipiſſe ꝛ initium habuiſſe de terra.li. vij.ca.xxv.B.eũqꝫ cõis nature hoiem fuiſſe.lib.vij.ca.xxij.B.ꝛ ca.xxv.B.
Paulꝰ ſamoſatenꝰ in vltimo cõcilio antiocheno cõuincit hereticꝰ.ꝛ a cũctis dãnatur eccl'ijs.li.vij.ca.xxv.A.
Paulus ſamoſatenus et alchion omni ſpectante concilio et excipiẽtibus notarijs diſputant.idem.
Paulũ ſamoſatenũ eiuſqꝫ hereſiꝫ alchiõ pbr̄ concilio ſpectãte validiſſime conuincit ꝛ cõfutat.li.vij.ca.xxv.A.
Paulus ſamoſatenus doloſus et fallax primum promiſerat firmiliano ep̄o corrigere errorẽ ſuũ.li.vij.c.xxv.A.
Paulus ſamoſatenus ſuperbiſſimus et arrogantiſſimus laudis ꝛ glorie cupidiſſimus.li.vij.ca.xxv.B.
Pauli ſamoſateni ſuperbie intolerabilis.idem.
Pauli ſamoſateni ſupbie euidentiſſima indicia que legere iocundum eſt.lib. vij.cap.xxv.
Paulus ſamoſatenus pſalmos de chriſto compoſitos in eccleſia ceſſare facit.idem.
Paulus ſamoſatenus pſalmos de ſe cõpoſitos per mulieres diebus paſche in medio eccleſie canere facit.libro

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamoſatenus mulieres impudicas ſecum manẽtes habuit.lib.vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamoſatenus ne ꝑpter mulieres quas ſecũ tenebat redargueret preſbyteris et diaconis ſimilem facit facultatem.lib.vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamoſaten⁹ abiurat ⁊ excõicat ⁊ epatu antiocheno per conciliũ priuatur.lib.vij.ca.xxv.C.
Paul⁹ ſamoſania cocilio excõicatus ex epatu priuat⁹ cũ de eccleſia exire manu publica eijcit.li.vij.ca.xxv.C.
Pax libertas ecclĩjs reddita maximino mortuo pulchre deſcribit.li.x.ca.x.B.
Paſnutius in concilio niceno claret.libro x.ca.iij.
Paſnutij oculum qui in confeſſione fidei fuerat euulſus cõſtantius auidiorib⁹ oſculis demulcebat.li.x.ca.iiij.
Paulianiſte q̃ ⁊ fortiniani rebaptiſandi ſunt.lib.x.ca.v.B.actũ.xix.
¶ Petro Jacobo ⁊ Joãni dñs oẽm ſciaꝫ tradidit.lib.ij.ca.j.A.
Perſecutio pⁱma hieroſolymis facta oẽs xp̃i diſcipulos exceptis aplĩs i varias diſpgit regiones.li.ij.ca.j.B.
Perſecutio prima apud hieruſalẽ facta eſt ſub Stephano primo martyre.libro.ij.ca.j.B.
Petrũ angelus a carcere liberauit ⁊ vinculis abſoluit.lib.ij.ca.xij.C.
Petrus Simonẽ magũ primũ in iudea confutat:vt ſupra.
Petrus ſub claudio romã venit.li.ſecundo.ca.xiiij.
Petrus in vrbe roma primus xp̃i euangelium predicat.li.ij.ca.xiiij.
Petri audiendi ſumma inerat auiditas ciuibus romanis.li.ij.ca.xv.
Petrus Marci euangeliũ imppetuũ eccleſijs legendũ tradidit.ibidem.
Petrus in pⁱma ſua eplã romã noĩe babylonis deſignat.ibidem.
Petrus cruci in vrbe roma iubente Nerone affigitur.lib.ij.cap.xxv.⁊ li.tertio.ca.j.
Petrus ⁊ paulus pariter ⁊ eodem tempore patiuntur.l.ij.ca.xxv.
Perſecutio prima in chriſtianos a Nerone excitat.lib.ij.ca.xxiiij.⁊.xxv.
Petrus ⁊ paulus ſimul in eccleſia corinthiorum docuerunt.idem.
Petr⁹ varias ꝓuincias iudeis tm̃ predicãs circuit.li.iij.ca.j.⁊ ca.ij.
Petr⁹ orat vt capite deorſum verſo crucifigat qd ⁊ factũ eſt.lib.iij.ca.j.
Petrus pauca nobis ſcripta dereliquit.lib.iij.ca.ij.
Petri prima epiſtola ſemper ab omnibus recepta.ibidem.
Petri.ij.eplã a multis nõ recipiebat.li.iij.ca.ij.⁊.xix.B.⁊ li.vj.ca.xvij.
Petri euãgelium reuelatio ⁊ actus non recipiuntur.li.iij.ca.ij.
Perſecutio ſcda in xp̃ianos a domiciano excitatur.lib.iij.ca.xiiij.
Penitentia etiã poſt nefandiſſima ſcelera dñm flectit lib.iij.ca.xxj.
Pctõribus ſummis magna datur ſpes ſalutis .idem.
Petr⁹ ⁊ philipp⁹ vxores habuerũt et filias nuptui dederunt.li.iij.ca.xxiiij.
Petrus vxorẽ ſuã cũ ad paſſionẽ duceretur confortat.li.iij.c.xxiiij.
Perſecutio tertia in chriſtianos a traiano excitatur libro tertio.ca.xxvij.A.⁊.B.in fine.
Perſecutio in xp̃ianos ſub traiano excitata ſcribente plinio ad ceſarem ex parte quieſcit.lib.iij.ca.xxvj.
Perſecutio quarta in xp̃ianos ſub antonio vero excitatur.li.iiij.ca.xij.B.et ca.xiiij.xv.xvij.et lib.v.ca.primo ſcdo et tertio per totum.
Perſecutorum ſeuitiam licet quandoqꝫ epiſcopo ſe abſcõdendo fugere exemplo polycarpi.li.x.ca.xiiij.A.
Perſecutio duriſſima in xp̃ianos recitatur ex longua lugdunenſiũ epiſtola.li.v.ca.j.per totum.
Pertinax ſuccedit comodo libro.v.capitulo.xxvj.
Pertinax ſex mẽſib⁹ imperat.ibidem.
Pertinaci ſuccedit ſeuerus.ibidem.
Perſecutionẽ quintã excitat ſeuerus in eccleſias.lib.vj.ca.j.A.
Petrum dicit origenes ſupra quem xp̃i fundat eccleſia.li.vj.ca.xvij.
cui alludit.ca.fidelior.l.d.
Perſecutio ſexta in chriſtianos a maximino

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

mino excitatur que tres annos du-
rat.lib.vj.ca.xix.
Perſecutionem ſeptimã excitat decius
in eccleſias.li.vj.cap.xxviij.
Perſecutio octaua in chriſtianos excita
tur a gallo.li.vij.ca.ix.
Perſecutio nona in eccleſias a valeria-
no excitatur.lib.ſeptimo.ca.ix.
Perſecutio valeriani apud ceſareã pa-
leſtine.lib.vij.ca.xj.⁊.xij.
Perſecutio decima in chriſtianos a dio-
cletiano.xix.imperij ſui anno.excita-
tur.li.vij.ca.xxv.B.
Perſecutio in chriſtianos a diocletiano
excitata in commum deſcribitur.lib.
octauo.cap.j.B.⁊.c.iij.
Petri cubicularij diocletiani agones.li
bro oct.cap.vj.A.
Perſecutio dira in chriſtianos ſub dio-
cletiano apud nicomediã.li.viij.ca.v.
⁊.vj.⁊ apud meletẽ.c.vij.A.⁊ apud ti
rũ.ca.vij.B.⁊ apud egyptũ.ca.viij.⁊
apud thebaidã fere incredibilis.c.ix.
Perſecutio in chriſtianos apd phrygiã
ſtupenda.li.viij.ca.xj.
Perſecutio.xj.a Maximino in xp̃ianos
excitatur.li.viij.c.xvij.B.
Perſecutio a maximino in xp̃ianos exci
tata eo mãdãte ſedat.li.viij.c.vlt.
Perſecutio aliquãdiu maximino iuben-
te ſedata eodẽ mandãte rurſum in-
ſtauratur.li.ix.ca.ij.iij.iiij.v.⁊.vj.
Petrus alexãdrinus epiſcopus de ma-
ximini precepto capite detruncatur.
lib.ix ca.vj.A.
Perſecutio duodecima in chriſtianos a
licinio excitatur.li.nono.ca.x.C.
Perſecutio lucij arriani epiſcopi in ve-
ros fideles.li.vndecimo.ca.iij.⁊.iiij.
Perſecutionẽ.xij.grauem excitat iulia
nus in xp̃ianos.li.x.ca.xxxij.
Perſecutio.xiiij.in xp̃ianos excitat a va-
lente.lib.vndecimo.c.ij.
¶ Phi antiqui morũ inſtituta ex lege ve
teri deſumpſerũt.li.j.ca.j.A.
Philippus vnus de ſeptẽ diaconis pri-
mus verbum dei ſamaritanis predi-
cat.li.ij.ca.j.B.
Philippus ſimonem magum ſuis predi
cationibus confutat.ibidem.
Philippus euangeliſta tres filias ſan-
ctiſſimas habuit.li.v.ca.xxiij.A.
Philipp⁹ quatuor filias habuit que pro
phetiſſe fuerũt.li.iij.ca.xxv.
Philippus dormiuit apud hierapolim.
ibidem.
Philocompus eſt iactantie amator.lib.
quarto.cap.xvj.
Philippus ſuccedit gordiano.li.vj.capi
tulo vigeſimoquarto.
Philipp⁹ imperator xp̃ian⁹ fuit.ibidem.
Philippus imperator ꝓhibitus eſt inter-
eſſe miniſterijs paſchalib⁹ niſi prius
peccata ſua confeſſus inter peniten-
tes ſtaret.lib.vj.ca.xxiiij.
Philippus humiliter epiſcopi manda-
tis paret ibidem.
Philippi imperatoris non parua humi
litas.ibidem.
Philippus.vij.annis imperat.li.vj.capi
tulo.xxviij.
Philippo ſuccedit decius.ibidem.
Philoſophus acutiſſimus qui literatiſſi
mos ex noſtris vincebat a ſimplici et
illiterato ſacerdote ſuperatur.lib.de
cimo.capi.iij.
¶ Pilatus anno.xij.tyberij iudee ꝓcura
tionẽ ſuſcipit.li.j.c.xj.
Pilatus de reſurrectione ⁊ alijs chriſti
mirabilib⁹ tyberio refert.li.ij.c.ij.
Pilatus templum dei prophanare ten-
tat.li.ij.ca.vj.A.
Pilat⁹ gaij ceſaris ſtatuas velatas no-
ctu hieroſolymam introferri ⁊ ſtatui
iubet.lib.ij.c.vj.B.
Pilatus ſibijpſi mortem conſciuit.libro
ſecundo.ca.vj.
Pionij martyrium ex hyreneo ſuccincte
deſcribitur.libr.quarto.ca.xv.C.
Plinius ſecũdus ꝙ nihil in chriſtianos
deprehenderet ſceleris de eorum in-
nocentia ſcribit ad traianum.libro
tertio.cap.xxvj.B.
Plutarchum ⁊ eraclã fratres origenes
conuertit ad fidem.lib.vj.ca.ij.A.
Plutarchus ab origene ad fidem cõuer
ſus martyrij cõſeqtur palmã.ibidẽ.
¶ Pontifices reges et prophete apud
hebreos vngebantur.libr.primo.ca-
pitulo.j.H.
Pontificatus ⁊ ſacerdotiũ chriſti decla-
ratur.lib.j.ca.j.I.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Pompeius circa tempora chriſti hiero=
ſolymam armis occupat ⁊ ſacra pol=
luit.lib.primo capi.v.A.
Pompei⁹ ariſtobolum iure hereditario
regno et pontifico fungētem vinctum
cum liberis romam mittit.ibidem.
Pompeius pulſo ariſtobolo hircano fra
tri pontificatū concedit.ibidem.
Pōpei⁹ oēm iudeoꝝ gentē tributariam
romano facit imperio.li.j.ca.v.A.
Pontifices qui a predicatione chriſti vſqꝫ
ad eius mortem in iudea fuerunt.lib.
j.capitulo.xij.A.
Polycrates epiſcopus ſeptem de paren=
tibus ſuis habuit qui per ordinē fue=
runt epi.lib.v.ca.xxiij.A.
Polycrates aſianus epiſcopus non vult
celebrare paſcha ſemper in die domi
nica.lib.v.cap.xxiij.A.
Polycrates epiſcopus dicit paſcha ſem=
per.xiiij.luna celebrandum eſſe.lib.v.
capitulo.xxiij.A.
Polycrates videt non multum curare ex
cōicationē q̄ rōne obſeruationis pa=
ſchalis in eum ferri poſſet.ibidem.
Portēta multa obſidionem ⁊ vaſtationē
hieroſolyme preceſſerūt que eius ex=
cidium preſagiebant.lib.iij.capitulo
vj.per totum.
Portentum inſuetum ⁊ admirandū vir
plebei⁹ quaſdā voces vrbi hieruſalē
grande aliquod in altum preſagien=
tes cōſtātiſſime ⁊ pertinaciſſime emit
tebat.lib.iij.capi.vj.
Polycarpus romam venit ſub aniceto.
lib.ij.capitulo.xiiij.A.
Polycarpus multos hereticos ad eccle=
ſiam dei reuocauit.ibidem.
Polycarpus ab apoſtolis eruditus eſt ⁊
ab eis ſmyrnorum epiſcopus ordina
natus.lib.iiij.capitulo.xiiij.A.
Polycarpum vidit hyreneus in libro.iiij.
capitulo.xiiij.A.
Polycarpi ad martionē hereticum pre=
clarum ⁊ memorandum reſponſum.
lib.iiij.capitulo.xiiij.A.
Polycarpus tanqꝫ chriſtiane legis preci
puus defenſor inquiri iubetur ad tor
menta.lib.iiij.capitu.xij.A.
Polycarpus in ſomnis videt ceruical ca
pitis ſui flammis eſſe ꝯſumptū.ibidē.
Polycarpi amicis ſuis acqeſcens oran=
tibus vt perſecutionem fugiat de ciui
tate commigrat.ibidē.
Polycarpus inuentus inquiſitores ſuos
humaniſſime ſuſcipit.ibidem.
Polycarpus quis fuerit ⁊ quante maie=
ſtatis epiſcopus ex hyrenei longa epi
ſtola refert.lib.iiij.capi.xiij.⁊ cap.iiij.
per totum.⁊.xv.A.⁊.B.
Polycarpi inquiſitores viſa dignitate vi
ri penitet q̄ ad eū comprehendenduꝫ
fuiſſent deputati.li.iiij.ca.xiiij.A.
Polycarpus octoginta et ſex annos ha=
bēs quanta cum maieſtate ad marty
rium ꝓgredit.lib.iiij.cap̄.xiiij.B.
Polycarpi paſſio memoratu ⁊ veneratio
ne digniſſima deſcribitur.lib.iiij.cap̄.
xij.per totum preſertim.B.
Polycarpus in ignem mittitur.ibidem.
Polycarpi oratio cum igni adureretur.
lib.ij.ca.xv.A.
Polycarpi corpus igni conſumi non po=
teſt.lib.iiij.cap̄.xv.A.
Polycarpi corpus e mortuorum mucro
ne trāſfoſſum largiſſimum emittit ſan
guinem ita vt extingueret ignis.lib.
iiij.cap̄.xv.A.
Potamiana virgo origenis diſcipula pro
xpo primum inaudita ſuſtinet tormē=
ta:deinde cū matre marcella igni ex=
tinguitur.lib.vj.cap̄.iiij.
Potamiana baſilidi carnifici ſuo eā bi=
nigne tractauiſſet coronam martyriij
a dn̄o impetrat.lib.vj.cap̄.iiij.
Potamiana pluribus condiſcipulis ſuis
coronas martyriij a domino impetra=
tas defert.ibidem.
Porphirius in moyſen conuitia dicit.lib.
vj.cap̄.xiiij.B.
Porphirius in originem conuitia dicens
eius ingenium ⁊ eruditionem miris
effert laudibus.lib.vj.cap̄.xiiij.B.
Prophete reges et pontifices apud he=
breos vngebantur.lib.j.cap.j.B.
Prepoſitus regine ethiopuꝫ a philippo
de fide inſtructus ex oībus gētib⁹ pri
mus baptiſat.lib.ij.cap̄.j.C.
Prepoſitus regine ethiopum inſtructus
et baptizatus chriſti fidē apud ethio=
pes predicat.lib ij.cap̄.j.C.
Prouinciarum iudices que in illis con=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tingebant noua ⁊ mirabilia impera=
tori aut ſenatui de morte referebant.
lib.ij.capi.ij.
Probꝰ ſuccedit aureliano.li.vij.c.xv.B.
Probus.vj.annis imperat.ibidem.
Probo ſuccedit carus vna cum filijs ca=
rino et numeriano.lib.vij.ca.xxv.B.
Pſeudo chriſti:et pſeudo prophete et
pſeudo apoſtoli e quibus proceſſerūt
libro quarto capitulo.
Pudicitiā ſuam vt ſeruarēt quatuor vir
gines due in fluuiū due in mare ſe de
mergunt.lib.viij.cap.xij.B.

De litera.Q.

Quadratus vir doctus et fidelis librū
apologeticum pro Chriſti religione
adriano obtulit.li.ij.c.iij.

De litera.R.

Reges pontifices:⁊ ꝓphete apud he=
breos vngebant.lib.j.cap.j.H.
Reges dudū xp̄i appellabant.ibid.
Reuocatus nepotes inde ⁊ xp̄i cōſangui
neos perducit ad domitianū.libr.iij.
capitulo decimoquinto.
Reliquias ioānis baptiſte athanaſius
ſubcauato ſacrarij pariete paucis cō
ſcijs diligēter incluſit.li.xj.c.xxviij.
Romani poſt archelaū iudeoꝝ imperiū
aſſumunt.lib.j.cap.v.B.
Romani cum iudeorū regnū tenerēt ſa=
cerdotalē veſtem pontificibus nō per
mittebāt ſed eam clauſaz continebāt
lib.j.cap.v.B.
Romanoruz vetus erat decretū ne quis
in deos referret niſi a ſenatu ꝓbatus
lib.ij.cap.ij.
Romanorū ſenatus noluit chriſtū in nu
merū deorū referre.lib.ij.cap.ij.
Roma babylonis nomine deſignat in pri
ma petri epiſtola.li.ij.ca.xv.
Romanorum epiſcoporum vſqꝫ ad ſote=
rē qui ab apoſtolis duodecimꝰ fuit ſuc
ceſſio.lib.v.ca.vj.
Rodo eccleſiaz ſcriptis ⁊ diſputationibꝰ
iuuit.lib.v.cap.xij.
Rodo appellem hereticū diſputādo cōfu
tauit ibidem.
Rufinus preſbyter duos poſtremos li=
bros eccleſiaſtice hiſtorie euſebij prio
ribꝰ addidit in prologo rufini.lib.ix.
in calce libri.
Rufinus preſbyter mādāti cremano ego
hiſtoriā eccleſiaſticā de greco in lati=
num in prologo rufini.
Rufus iudee ꝓ romano imperatore pre
ſidens inſolentiā iudeorū armis com=
primit.libro decimo.ca.v.
Rufinus hiſtorie huiꝰ interpres didimuz
vidit ⁊ audiuit.lib.xj.c.vij.

De litera.S.

Sacerdotium romana poteſtate nūc
his nunc illis nulla vite aut generis
habita ratione ꝯmittebat.li.j.c.xj.A.
Sacerdotiū annuis ſucceſſionibꝰ muta=
batur.li.j.capitulo.xij.A.
Sacerdotes q̄ a ꝑdicatiōe xp̄i vſqꝫ ad eiꝰ
mortē in iudea fuerūt.li.j.c.xij.B.
Samaritani ſymonis magi artibꝰ inſti
tuti eccleſiā clā ingredictes baptiſmū
furant.lib.ij.cap.j.B.
Samaritani ſymonē magū tanq̄ ſum=
mū deū colebāt.li.ij.cap.xiij.A.⁊.B.
Samaritani honores diuinos ſymoni ⁊
ſelene meretrici deferūt.li.ij.c.xiij.c.
Sanctitas iacobi minoris refertur.libr.
ij.capitulo vigeſimotertio.A.⁊B.
Saducei iudei crudeliores ceteris iu=
deis erant.lib.ij.c.xxiij.C.
Saturninus vir diabolicus menādrū vi
rū magicū imitatur.li.iij.c.vj.
Sapientie librū ſalomonis eſſe dixerūt
egiſippus hireneus ⁊ omnis ātiquoꝝ
chorus.li.iiij.cap.xxj.
Sapientia ſalomonis liber autenticus
lib.iiij.c.xxiiij.
Sanctus diaconus viēnēſis inaudita ⁊
vix credibilia penarū genera cōſtan=
tiſſime ſuſtinet.lib.v.c.j.C.
Sanctus in tormētis ridens nec domuz
nec patriā:nec nomen dignatur tor=
toribus exprimere.li.v.c.j.C.
Sanctus q̄s ⁊ vn̄ eſſet in tormētis ſepius
interrogatꝰ nihil aliud reſpondet q̄
xp̄ianus ſum.lib.v.c.j.
Sanctus dum torquetur quis animi vn̄
eſſet rogatus dicit aliud omnino nihil
q̄ xp̄ianus ſum.li.vj.ca.j.C.
Sabellij hereſis orit apō tholomaidā tē=
poribus galli.li.vij.c.iiij.⁊.v.
Sabellij hereſis q̄ fuerit.li.vij.cap.quar
to ⁊ quinto.
Sacerdotes cōſtantinus longe ſibi pre=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ferebat.lib.x.c.x.C.
Saluſtiꝰ iuliani prefectus in cauſa fuit quo minus Julianus in chriſtainos deſeuiret.li.x.c.xxxj.
Saturni ſacerdos omnibus dolis ⁊ fraudibus eius reuelatis ad tormēta deducitur.li.xj.ca.xxv.
Sacerdotū maxime ad decipiēdos populos fraudes.lib.xj.cap̄.xxv.
Sacerdos ſaturni quibꝰ dolis matronarū ꝯmaculauit caſtitatē.li xj.c.xxv.
Saturni ſacerdos miris dolis: ⁊ fraudibus velut id poſcēte numine oīm fere matronarū caſtitatē cōmaculat.libr. xj.cap̄.xxv.
Scripturas ſacras in medijs plateis de mādato diocletiani exuri vidit euſebius.lib.viij.capitu.j.
Septuaginta diſcipulorū duorū diſcipulorū nomina nuſꝙ inueniunt.lib.j.capitu.xiij.B.
Seianus magne apud tiberiū poteſtatis vniuerſam iudeoꝝ gentē interimere conatur.lib.ij.cap̄.vj.A.
¶Selene meretrix ſymonis magi conatus ⁊ errores adiuuat.lib.ij.cap̄. decimotertio.A.⁊.B.
Selene meretrix velut prima mēs conſecratur ⁊ adorat.li.ij.c.xiij.A.⁊ B.
Seditio paſchali ſolennitate hieroſolymis excitata multa milia iudeoꝝ interfecit.li.ij.c.xix.
Seditio maxima inter iudeos teſtimonio ioſephi refert.li.ij.c.xx.
Sepulchra duo ſunt epheſi quorū vtrūꝙ ioānis appellat.li.iij.c.xxxj.A
Seueriani taciani ⁊ eucratite idē heretici in quibus errabāt libro quarto.capitu.xxvj.B
Serui xp̄ianorum metu tormentorum in xp̄ianos quedā feda ⁊ nephāda mēdacia confingunt.libr.v.capitu.primo.B.
Septuagita interpretes adinuicē ſeparati eiſdē ſententijs ⁊ verbis ab initio vſꝙ ad finez literas ſacras interpretantur.lib.v.c.viij.B.
Seuerus.xvij.annis imperat.libr.ſexto.capitu.v.
Seuero ſuccedit antoninꝰ filius.ibid.
Seuerus ſuccedit pertinaci.libr.v.cap̄.vigeſimoſexto.
Seuero imperāte multi illuſtres viri claruerunt.lib.v.ca.xxvj.⁊.xxvij.
Seuerus perſecutionem excitat in eccleſias.li.vj.c.j.A.
Septuaginta interpretū editio oīa cōtinet que de ſcriptura ſacra reputāda ſunt.li.vj.c.xvij.
Septuaginta interp̄tū editio apoſtolica autoritate ꝯfirmata eſt.li.vj.c.xxvij.
Septuaginta interpretuz editio noſtra eſt.li.vj.ca.xij.
Serapion aliqñ a fide lapſus morti proximus ſpū ꝓphetico occulta cognoſcit.li.vj.c.xxxiij.
Serapiōe morti ꝓximo ⁊ euchariſtiā petēti qꝛ pbr̄ venire nō potuit puero parū euchariſtie dedit.li.vj.c.xxxiij.
Serapioni morti ꝓximo puer parū euchariſtie tradit.li.vj.c.xxxiij.
Serapiōis aliqñ a fide lapſi hiſtoria memoratu digniſſima.li.vj.c.xxxiij.
Sepulture mandata xp̄ianoꝝ corpa effodiunt carnifices diocletiani ⁊ in mare ꝓjciunt.li.viij.c.vj.B.
Seditio maxima inter paganos ⁊ xp̄ianos apud Alexādriā orit.li.xj.c.xxij.
Serapis ſimulachrū nimis vaſtū apud Alexandriā ſummo in honore a paganis habet.li.xj.c.xxiij.
Serapis ſimulachrū ſi qs ꝯtigiſſet dicebāt pagani terrā ilico dehiſcere celū ꝙ repēte ruiturū.li.xj.c.xxiij.
Serapis ſimulachrū quidā miles xp̄ianꝰ arrepta bipēne vt lignū aridū facile ſecat ⁊ mēbratim diuiſum in cōſpectu totius populi exuritur.li.vndecimo.cap̄.xiij.
Serapis tēplū dolis ad fallendos populos callidiſſime miroꝙ ingenio cōpoſitis plenū.li.xj.c.xxxiij.
Serapis euerſo ſimulachro vnuſquiſꝙ apud Alexandriā crucis dñice ſignū in poſtibus parietibus ⁊ veſtibus depingit.lib.xj.c.xxix.
Simō magus celebris fame apud ſamaritanos habet.lib.ij.c.j.B.
Simon magus a philippo diacono ſuperatur.li.ij.c.j.B.
Simon magus credere ſe ſimulat: ⁊ baptiſatur.li.ij.c.j.B.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Simō magꝰ petri induſtria cōprehēſus meritas penas exſoluit.li.ij.ca.j.B.
Simō magus plurimos vrbis rome ciues ſeducit.lib.ij.ca.xiij.A.ꝛ.B.
Simon magus deꝰ rome decretꝰ eſt ꝛ ſtatue honore donatꝰ.lib.ij.ca.xiij.a.ꝛ.c.
Simon magus tanq̃ ſummꝰ deus a ſamaritanis adoratꝰ.lib.ij.ca.xiij.a.ꝛ.b.
Simon magus fuit caput ꝛ origo omniū hereſum.lib.ij.ca.xiij.B.
Simon magus primum in iudea a petro cōfutatꝰ romā venit.lib.ij.ca.xiij.C.
Simeon filius cleophe ſecundus eps hieroſolymitanus conſobrinus chriſti.libro tertio.capitulo nono.
Simeon centum.xx.annorū ſenex cōſtantiſſime crucis ſuppliciū ptulit miratibus oībꝰ q̄ aderāt.lib.iij.ca.xxvj.A.
Simeonem cleophe filium apoſtoli ꝛ diſcipuli facto concilio qui iacobo in ſede hieroſolymitana ſuccederet elegerunt.lib.iij.ca.ix.
Simoni mago menander ſuccedit.libro tertio.capi.xx.
Simeon cleophe filius ab omnibꝰ in epiſcopum eligitur: qꝛ eſſet conſobrinus xp̄i.libro.iij.cap.xj.
Symmachus ſacrarꝫ literarꝫ interpres hereticus fuit.lib.vj.ca.xiij.
Simplicitas ſancta argutias ꝛ loquacitatē acutiſſimi dialectici vincit ꝛ ſuperat.libro.x.ca.iij.
Sofronia romana matrona videns virum ſuū maxētio de ſtupro eā appellanti conſentire pectꝰ ſuū gladio trāſuerberat.lib.viij.ca.xvij.B.
Sofronie romane matrone mira ꝑ ſua cōſeruāda pudicitia fortitudo.ibidē.
Spiridion etiā in epiſcopatu paſtor omnium permanet.lib.x.ca.v.A.
Spiridionis acta preclara.ibidem.
Spiridiō furibꝰ q̄ vincti dei virtute tota nocte manſerāt ſolo ſuo verbo ſolutis arietem donat.lib.x.ca.v.A.
Spiridion filiā e ſepulchro vocat que ei depoſitū indicat.lib.x.cap.v.A.
Stephanus primus diaconus ꝛ primꝰ poſt xp̄i mortē lapidatus.li.ij.ca.j.A.

¶ De litera.T.

¶ Tacianꝰ iuſtini auditor autor fuit hereſis encraticarū.li.iiij.ca.xxvj.a.ꝛ.b.
Tacianus pari lege nuptias ꝛ fornicationem damnat.lib.iiij.ca.xxvj.B.
Tacianus infinitum librorū numerorꝫ reliquit.ibidem.
Tacianus librū aduerſus gentes putilē ſcripſit.ibidem.
Tacianus ſalutē ade in dubium reuocat.lib.iiij.cap.xxvj.A.
Teſtimoniūꝫ admirabile ioſephi de xp̄o.lib.j.cap.xiiij.A.
Tertulianꝰ inſtitutionū romanarū peritiſſimꝰ hec de xp̄o ſcribit.lib.ij.cap.ij.
Teſtes falſi dignā a deo periurij ſui ſuſcipiunt vltionē.lib.vj.ca.vj.
Thadeus vnus de.lxxij.diſcipulis fuit.lib.j.ca.xiiij.B.
Thadeus poſt xp̄i aſcenſionem miſſus a thoma venit ad abagarum regem.li.j.ca.xvij.B.ꝛ.lib.ij.ca.j.B.
Thadei ꝛ abagari collocutio.libro.j.capitulo.xxvij.B.
Thadeus impoſitione manus abagarū curat a morbo per naturam inſanabili.lib.j.ca.xvij.B.ꝛ lib.ij.ca.j.B.
Thadeus abdon podagra laborantem ſanat.ibidem.
Thadeus in ciuitate ediſſena congregatis ciuibus iubente abagaro xp̄i fidē predicat.libro.j.cap.xvij.C.
Thadeus ciuitatē ediſſenorū xp̄o fideli credulitate ſociat.lib.ij.ca.j.A.
Thomas poſt xp̄i aſcēſionē thadeum ad abagarū mittit.lib.j.cap.xv.ꝛ.xvij.b.
Thomas ꝛ iudas idem libro.j.capitulo decimoſeptimo.A.
Theodas magus prophetam ſe eſſe dicebat.lib.ij.cap.xj.
Theodas dicebat poſſe verbi ſui precepto iordanis fluenta dirimere.libro ij.capitulo.xj.
Theodas vir ſeditioſus perſuadet ppłi multitudinē ſublatis proprijs facultatibus vrbe excedere.lib.ij.cap.vj.
Theode ſeditio fadi cura dirimitꝰ.ibidē.
Theode caput deſertum hieroſolymam deportatur.lib.ij.cap.xj.
Thomas in diuiſione apoſtolorum parthos ſortitur.lib.iij.capitulo.j.ꝛ libro decimo.cap.x.
Theodotus coriarius primus rome dicere auſus eſt purum hominem fuiſ-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſe xp̄m.libro.v.cap.xxxij.B.
Theodotum coriarium victor excõica-
uit.libro.v.ca.xxvij.B.
Theodotus arte medicꝰ ep̄s laodicen-
ſis in omni optima inſtitutione preci-
puus claret.lib.vij.ca.vltimo.
Theotignus ſimulachrum ita artibus
magicis compaginat vt oculos intuē
tium fallat et reſponſa reddat. libro.
ix.capi.x.A.z cap.v.
Theodorus adoleſcens ſub iuliano tor-
quetur.libro.x.ca.xxxvj.
Theodoro cum torquetur aſtabat iuue-
nis qui ſibi ſudores lintheo exterge-
ret z aquaz frequēter infunderet.lib.
x.ca.xxxvj.
Theodoſius a gratiano in conſortem re
gni accerſitus orientis partes admi
niſtrandas ſuſcepit.libro.xj.ca.xiiij.
Theodoſius valentiniano fidem xp̄i re-
ſtituit z regnum. lib.xj.ca.xvij.
Theodoſius apud theſſalonicam popu-
lum doloſe ad ludos vocatum paſſim
obtrūcari quicūq̄ occurriſſet gladio
iubet.lib.xj.ca.xviij.
Theodoſius a ſacerdotibus italie de pec
cato ſuo redargutus humiliter agno
ſcit delictum culpāq̄ cum lachrymis
profeſſus publicam penitentiam in
cõſpectu totius eccleſie depoſita rega
li purpura patienter exegit.libro.xj.
ca.xviij.
Theodoſius legē ſanxit vt ſentētie prin-
cipum ſuper animaduerſiōe late in
diem triceſimū ab executoribus diſ-
ferrentur.li.xj.ca.xviij.
Theodoſij faciles z preclari mores.lib.
xj.ca.xix.
Theodoſius rem eccleſiaſticam et xp̄ia
nam religionem in orientis partibus
mirifice z iuuat z auget.ibidem.
Theodoſius intantum deo charus fuit
vt ioannem monachum ſpiritu pro-
phetico repleuerit cuius reſponſis
agnoſceret pacem retinere aut bellū
gerere preſtaret.ibidem.
Theodoſius ad vlciſcendam valētinia-
ni mortem contra eugenium tyran-
num proceſſurus orationibꝰ ieiuniјs
z cilicio q̄ gladijs plus ſe munit z ar
mat.lib.xj.ca.xxxiij.
Theodoſij ſumma religio.libro.xj.capi-
pitulo.xxxiij.
Theodoſius contra eugenium proceſſu
rus ante martyrū et apoſtolorū the-
cas iacebat cilicio proſtratꝰ.ibidem.
Theodoſius in ipſo belli conflictu vt con-
uerſas ſuorum acies videt proiectis
armis proſtratus in cõſpectu dei ad
orationū recurrit auxilia et exaudit.
libro.xj.ca.xxxiij.
Theodoſij p̄ce ſua vehemens exortꝰ vē-
tus tela paganorꝫ in ipſos retorquet.
libro vndecimo.capitulo.xxxiiij.
Theodoſius archadio et honorio filijs
illi orientem huic occidentē admini-
ſtrandum tradit.libro.xj.ca.vltimo.
Theodoſius republica bene compoſita
partito in filios imperio plenus dierū
moritur.li.xj.capi.vltimo.
Theodoſiꝰ.xvij.annis feliciter imperat.
ibidem.
¶ Tiberiꝰ xp̄m ſua penitētia z autorita-
te in deos refert.lib.ij.ca.ij.
Tiberius accuſatoribus xp̄ianorum pe-
nas cõminatur.lib.ij.ca.ſecundo.
Tyberio imperāte euangelij ſermo vſq̄
quaq̄ percurrit.lib.ſcd̄o.ca.iij.A.
Tiberius.xxij.imperij ſui anno moritur.
li.ſecundo.ca.quarto.
Tiberio ſuccedit gaius.ibidem.
Titus hieroſolymam obſidēs totus ſtu-
pet horreſcit et miratur videns tātā
cadauerum multitudinē de muro in
vallos precipitatam.lib.iij.cap.iij.
Titus manu ꝓpria ſcripſit libros ioſe-
phi ab oībus legi debere.li.iij.ca.viij.
Titus duobꝰ annis z duobus menſibus
imperat.lib.iij.ca.xj.
Tito ſuccedit domitianus frater.ibidē.

¶ De litera.V.

¶ Ualerius gratꝰ annū a ſacerdotio de-
turbat hiſmaelitū ſufficit cui eleaza
rum et huic ſymonem cui ioſephum q̄
et cayphas ſubrogat.li.j.c.xij.A.
Ualentinus hereſis valentiniane autor
romam venit ſub higino.lib.iiij.capi
tulo.ix.z.x.A.
Ualerianus ſuccedit gallo.lib.ſeptimo
capitulo nono.
Ualerianus initio īperij humaniſſimus
fuit in xp̄ianos.libo.vij.capi.ix.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ualerian⁹ a preceptore ſuo peſſimo deprauatus chriſtianos dure perſequitur.lib.ſeptimo.cap.ix.
Ualerianus magicis artibus operam dat.ibidem.
Ualerianus vt ritus magicos conficiat horrenda perpetrat.li.ſepti.capi.ix.
Ualerianus a barbaris captus ⁊ luminibus orbatus filios ſuos reliquit ſucceſſores ibidem.
Ualeriani perſecutio apud ceſareã paleſtine.lib.ſeptimo.ca.xj.et.xij.
Ualentinianus ſuccedit iouiniano.libr.xj.capi.ſcđo.
Ualentinianus a iuliano ꝓ fide chriſti de militia pulſus tandem recipit imperium ibidem.
Ualentinianus in conſortium regni aſſumit fratrem valentem.ibidem.
Ualens in conſortium regni a fratre valentiniano aſſumpt⁹ orientales partes gubernat.lib.xj.cap.ſcđo.
Ualens fauendo hereticis chriſtianos dure perſequitur.lib.xj.ca.ſcđo.
Ualens nihil audet in anathaſiũ triſte committere.lib.xj.cap.ſcđo.
Ualentinianus audiens populos pro ep̃o eligendo diſſidentes ſubito vna voce in ambroſium prefectum conſentire populi deſiderium omni maturitate iubet impleri.lib.xj.capi.xj.
Ualẽtinianus ſarmatico bello ad quod de gallijs properauerat vix dum inchoato apud illiricum moritur.libro xj.capitulo.xij.
Ualentiniano ſuccedũt gratianus ⁊ valentinianus admodum paruul⁹ eius filij.ibidem.
Ualentinianus valentiniani filius admodum paruulus imperiali purpura induitur.idem.
Ualens gotthis eum vrgentib⁹ in predio quo ex bello trepidus confugerat impietatis ſue penas igni exuſtus dedit.lib.xj.capi.xiij.
Ualens cum fratre primo poſt cum fratris filijs quatuordecim pariter annis imperat.ibidem.
Ualentini in orientis partibus grãnus nepos ſuccedit.lib.xj.capi.xiij.
Ualentinianus ſcđus dolis iuſtine matris ſeduct⁹ eccleſie fores armis cõſtringi ambroſiumq̃ in exilium tendi iubet.lib.xj.capi.xv.
Ualentinian⁹ armis maximi tyrãni territus in fugam vertitur ⁊ exilium.li.xj.capit.xvj.
Ualentiniano theodoſius fidẽ reſtituit ⁊ regnum.lib.xj.ca.xvij.
Ualentinianus ſcđo laqueo vitam ſibi adimit.lib.xj.ca.xxxj.
Ualentiniano ſcđo ſubſtituit eugenius tyrannus.lib.xj.ca.xxxij.
¶Uexatio prebet intellectũ herodi.libr.ſcđo ca.x.B.
Ueſpaſianus galbe et othoni ſuccedit.lib.tertio.cap.tertio A.
Ueſpaſianus iudeã oppugnans ab exercitu imperator efficitur et romam venit.idem.
Ueſpaſianus ad imperium recenter aſſumptus relicta iudea tito filio curam belli derelinquit.ibidem.
Ueſpaſianus diligenter inquirit ſi aliqui de familia dauid ſupereſſent.lib.tertio.capi.x.
Ueſpaſianus decem annis imperat.li.tertio.capit.x.
Ueſpaſiano titus filius ſuccedit.ibidem.
Ueſpaſian⁹ nihil iniurie chriſtianis intulit.lib.tertio.cap.xij.
Uexatio prebet intellectum maximino lib.octauo.cap.vlti.⁊.lib.ix.ca.x.A.
Ueteris teſtamenti libri qui haberẽtur in autoritate ex melitone recitantur lib.quarto.cap.xxiij.C.
Uectius paganus ꝓbatiſſimus adoleſcens ſua magnanimitate multos ex noſtris animat.lib.v.ca.j.
Uiduitatis gratia ordinantur diaconi.lib.ſcđo.capit.j.
Uiuendi ritus et ordo primorum credẽtium in egypto.lib.ij.ca.xvij.A.et.B
Uictor ep̃s romanus totius aſie et vicinarum ꝓuinciarum eccl'ias q̃ in obſuatiõe paſche in occidentalib⁹ eccleſijs nõ ꝯuenerint excõicat.li.v.c.xxiij.A.
Uictor q̃ eccleſias aſianas q̃ ſibi in obſeruatione paſche nõ conueniebant excommunicauerat a ceteris coep̃is redarguitur.li.v.capi.xxiij.A.
Uitula aris aſſiſtẽs ne immolaret eni-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

xa eſt aguam.lib.tertio.ca.vj.
Vienna et lugdunum nobiliſſime vrbes galliarum.lib.v.ca.j.A.
Victor theodotum coriariū excōicat qđ prius rome dicere auſus ſit xp̄m purum hoiem fuiſſe.libr.v.capi.xxvij.B.
Virgines due ne a paganis ſua ꝓſtituatur pudicitia matris ſequētes exemplum monita apud antiochiam ſe in flumen demergunt.libr.viij.ca.xij.B.
Ultio digna dei multiplex in iudeos propter ſcelera gentis in xp̄m patrata. lib.ſcdo.capit.vj.
Ultio diuina in teſtes falſos.lib.vj.c.vj.
Ultio digna dei in maximinum.li.viij. capit.vltimo.
Ungebantur apud hebreos reges pontifices ⁊ prophete.lib.j.ca.j.D.
Urſinus diaconus romanus per vim ⁊ ſeditionem vrbis ep̄m ſe fieri extorquet; cum damaſus iure liberio ſuccederet.lib.xj.capi.ix.
¶ Theobites quia repulſus nō meruit epiſcopatum eccleſiam conturbat.li. quarto.capi.xxj.
Theophilus ep̄s anthiochenus ſcriptis eccleſiam iuuit.lib.iiij.capit.xxiij.
Tormenta erubeſcenda indigna etiam que ſcribātur pagani chriſtianis ſeuius ingerunt.lib.viij.capit.xiij.
Traianus ſuccedit nerue.li.iij.cap.xvj.
Traianus tertiam in chriſtianos perſecutionem excitat.lib.iij.capi.xxvj.A. et.B.in fine.
Traiani perſecutio ſcribente ad eum ꝑ chriſtianis primo ſecundo ex parte ſedatur.lib.iij.ca.xxvj.
Traianus luco quieto mandat delere meſopotamiam fundatus ꝙ iudei in eum rebellaſſent.lib.iiij.capit.ij.
Traianus.xx.annis ſex mēſibus minus imperat.lib.iiij.capi.tertio.
Traiano ſuccedit hadrianus.li.iiij.c.iij.
¶ Zepherin⁹ ſuccedit victori in ſede romana.lib.v.capi.xxvij.B.
Zepherini temporibus natalis primuz diuinis viſionibus vt ab hereſi reſipiſceret admonitus demū ab angelis dure caſtigatus peccatum ſuum multa cū lamentatione deplorat.li.v. capi.vlti.A.
¶ Yſidorus apud alexandriam ſub decio patitur.li.vj.capi.xxx.C.
Ydrie in egypto fictiles fuerunt vndiqз minutis foraminib⁹ circundate:quo defecatior aqua reddatur et purior libro.xj.capi.xxvj.
Ydriam egyptij pro deo colunt.libr.xj. capitulo.xxvj.

¶ Finis Tabule.

¶ Publij Fauſti Andrelini foroliuienſis regij poete laureati in euſebiū Ceſarienſem a magiſtro Goffredo bouſſardo eximio ſacre pagine doctore Pariſienſis ſumma cum diligentia caſtigatum

¶ Carmen.

¶ Inclyta ſi queris ſanctorum geſta virorum:
Omniatam cultum ſcripta volumen habet.
Obſita que fuerant magnoꝙ oppreſſa veterno.
Bouſſardi polijt lima diſerta mei.
Bouſſardi eternos digni vixiſſe p'ānos:
Quo reliqua e turpi vindicet acta ſitu.
Et poſitū eſt cunctis certo caput ordine rebus:
Ut facilis breuius ſemita pandat iter.
Quid non longa dies multis oblitterat annis.
Sed nihil eſt qđ nō ſedula cura nouet.

Regiſtrum.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.A.B.C.
Omnes ſunt quaterni preter.C.qui eſt duernus.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Incipit prologꝰ Rufini preſbyteri in hiſtoriam eccleſiaſticā ad Cromatium epiſcopum.

PEritorū dicunt eſſe medicorū vbi imminere vrbibus vel regionibus generales viderint morbos prouidere aliquod medicamenti vel poculi genus: quo premuniti homines ab imminenti defendātur exitio. Quod tu quoqꝫ venerāde pater Cromati medicine exequans genus tēpore quo diuerſis Italie clauſtris Alarico duce gothorum ſe peſtifer morbus infudit ⁊ agros armenta: viros longe lateqꝫ vaſtauit populis tibi a deo commiſſis feralis exitij aliqđ remedium querens per quod egre mētes ab ingruentis mali contagione abſtracte melioribus occupate ſtudijs tenerentur iniungis mihi vt eccleſiaſticā hiſtoriam quā vir eruditiſſimus Euſebius Ceſarienſis greco ſermone cōſcripſerat in latinum verterē. cuius lectione animus audientium vinctus dū notitiam rerū geſtarū. auidius petit: obliuionem quodāmodo malorum que gererentur acciperet. A quo ego: cū opere excuſare me vellē vtpote inferior ⁊ impar ⁊ qui in tam multis annis vſum latini ſermonis amiſerim conſideraui qđ nō abſqꝫ aliquo apoſtolice inſtitutionis ordine nobis iſta preciperes. Nā ⁊ cum dominus aliqñ eſurientibus in deſerto auditorum turbis dixiſſet ad apoſtolos date eis vos manducare. Philip. vnus ex apoſtolis intelligēs eo magis ſplēdeſcere diuine virtutis inſignia ſi minorum quorūqꝫ miniſtris explerentur non protulit panes apoſtolice recōditos pere: ſed puerulum adeſſe dixit habentem quinqꝫ panes ⁊ duos piſces: quē verecūde excuſans adiecit ſed hec q̄ ſunt inter tantos quos magis in anguſtijs opibꝰ ⁊ deſperatis: clara fieret diuina potentia. Sciens ergo ex illis te deſcendere diſcipulis recordatus ꝙ Philippi fortaſſis exemplo vbi paſcendi turbas tēpus vidiſti puerulum ſubrogaueris. qui panes quidē quinqꝫ ſicut acceperat duplicatos adhibere: ad explendum tñ euangelicum ſacramentū proprio labore captos adderet etiam piſciculos duos aggreſſus ſum exequi vt potui qđ preceperas certus ꝙ excuſabit imperitie noſtre culpas precipientis autoritas. Sciendum ſane eſt ꝙ decimus liber huiꝰ operis in greco quoniam perparum erat in rebus geſtis: reliqua omnia in epiſcoporum panegyricis tractatibus nihil ad ſcientiā rerum cōferentibus occupatus omiſſis que videbantur ſuperflua hiſtorie ſi quid habuit nono ꝯiunximus libro et in ipſo Euſebij narrationis dedimus finem Decimum vero ⁊ vndecimum librum non conſcripſimus. partim ex maiorum traditionibus: partim ex his que noſtra iā memoria cōprehenderat: ⁊ eos velut duos piſciculos ſupraſcriptis panibus addidimꝰ quos ſi tu ⁊ ꝓbaueris ⁊ benedixeris pro certo confidā ꝙ ſufficiēt turbis. Continet autem omne opus res in eccleſia geſtas a ſaluſtoris aſcēſione et deinceps. Noſtri vero duo libelli a tēporibus conſtantini poſt perſecutionē vſqꝫ ad obitum theodorij auguſti.

¶ Explicit prologus.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Incipit liber primus hiſtorie eccleſiaſtice Euſebij ceſarienſis.

Succeſſiões ſanctoꝝ apoſtoloꝝ̄ et tempora q̄ a ſaluatore noſtro vſq̄ ad nos decurſa ſunt: queq̄ ⁊ q̄ua in his erga eccl'ie ſtatū geſta ſunt: qui etiā inſignes viri in locis maxime celeberrimis eccleſijs ꝓfuerūt: vel qui ſingulis q̄buſq̄ tēporib⁹ ſeu ſcribēdo ſeu docendo verbū dei nobiliter aſtruxere: q̄q̄ etiā vel quāti vel q̄n̄ noua contra religionē dogmata ꝓferentes ad profundū erroris ſtudio cōtentionis elapſi falſe ſciētie autores ſe preceptoreſq̄ ꝓfeſſi ſunt paſſim velut lupi graues gregē xp̄i lacerantes: necnō ⁊ ea mala que iudeorū gentē pro inſidijs quas aduerſuȝ ſaluatorem moliti ſunt vaſtauerūt: quib⁹ etiā modis quoties quibuſue tp̄ibus doctrina xp̄i ⁊ ſermo diuinus agētib⁹ impugnatus eſt: quātiq̄ his tēpeſtatibus vſq̄ ad ſuppliciorū patientiā ⁊ ꝓfuſionē ſanguinis ꝓ verbi dei veritate certauerūt: ſed ⁊ martyria noſtris ſuſcepta tēporibus atq̄ in his dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri erga ſingulos quoſq̄ vnicū clementiſſimūq̄ ſubſidium ſcribere mihi volēti nō aliunde ſumendū videt̄ exordium q̄ȝ ab ipſa dn̄i et ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i preſentia corporali. Sed mihi queſo veniam dari. Cōfiteor nāq̄ q̄ in hoc opere viribus noſtris maiora tētamus vt ⁊ fideliter ⁊ integre que ſunt geſta narremus: ⁊ rudē ac nulli fere noſtroꝝ̄ ingreſſam viā huiuſcemodi itineris primi audeamus incedere. Et licet deū ducem futurum dn̄iq̄ ſaluatoris noſtri certus ſim nobis ſuffragia affutura: hominum tn̄ nulla quib⁹ poſſimus inniti cōſpicimus preceſſiſſe veſtigia: niſi q̄ ſparſim ſingulorum quorūq̄ tēporum: ſeu rerum geſtarū ad nos vſq̄ indicia ac monimenta tranſmiſſa ſunt. Ex quibus quedaȝ nobis luminū faces velut in obſcuro poſitis eminus accendunt̄: et tanq̄ e ſublimi ſpecula qua nos greſſum tendere oporteat: ac viam verbi abſq̄ errore dirigere eoꝝ̄ vocib⁹ ammonemur. Quecūq̄ igitur propoſito operi cōuenire credimus ex his q̄ illi ſparſim memorauerūt eligentes: ac velut e rationabilibus campis dictorum floſculos decerpentes hiſtoria narratione in vnum corpus redigere: ⁊ coagmentare tentabimus: ſatis abūdeq̄ gratū putantes ⁊ ſi nō omniū nobiliſſimoꝝ̄ certe ſaluatoris noſtri apoſtoloꝝ ſucceſſiōes celebrioribus quibuſcunq̄ eccleſijs traditas in vnuȝ colligere: atq̄ in ordinem modūq̄ digerere. Opus aūt mihi pnéceſſarium videor aſſumpſiſſe: eo magis (q̄ vt ſuſpectus dixi) neminē eccleſiaſticū duntaxat ſcriptorem ad hanc partem narratiōis animum adieciſſe cōperio. In quo illud etiam ſpero q̄ et vtilitatis plurimum ex rerum geſtarū cognitione ſtudioſis quibuſq̄ noſter hic conferat labor. Quāuis iam de his ipſis nonnulla etiam in chronicis. i. in eo opere quod de temporū ratione cōſcripſimus breuiter ſuccincteq̄ perſtrinxerim. Plenius tamē in preſenti opere ſingulorum narrationem aperire tentabimus. Incipiet igit̄ mihi ſermo ab ipſo domino ſicut ꝓmiſimus xp̄o. Uerum quia xp̄ianorum res geſtas ſcribere ꝓponimus conſequens videtur vt prius vel genus hoc hominum vnde ducat exordium vel quid nois ipſius contineat ratio et cuius gens iſta ⁊ populus appellatione cēſetur repetentes paulo altius exponamus.

¶ Capitulum primum q̄ deus et dominus creator omnium ac diſpenſator vniuerſorum ipſe ſit ſcd̄m ea que in lege et prophetis ſcripta ſunt.

Igitur quoniā xp̄s duplici ex modo conſtat ⁊ diuina ī eo pariter atq̄ humana natura plenitudinem tenet caput in eo diuina ſubſtantia pedes humana quā ꝓ noſtra ſalute ſuſcepit habent̄. Et ita demū perfectius nobis narratio dirigetur ſi a capite. i. a diuinitatis eius verbo ſumamus exordiū per quod xp̄ianoꝝ̄ (que gens nouelle appellationis creditur) antiquitas et

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nobilitas pariter oſtendentur.

A ¶ Genus igitur xp̄i et ipſius ſubſtā
tiā ⁊ eius naturā ꝑferre ac pādere nul
lus ſermo ſufficiet. Siquidē etiā diuinū
de eo ita pronūtiat oraculū dicēs. Gene-
rationem eius quis enarrabit. Sed ⁊ ali
bi celeſtibus nihilominus de eo vocibus
ita refertur. Quia nemo nouit filium niſi
pater: ſed neqꝫ patrē q̄s nouit niſi filius.
Solus ergo ille qui genuit noſſe dicit̄ fi-
liū pater: ⁊ filius patrem. Sine dubio ex
cluſit ceteros ad diſcutiendam notitiam
qui ad vnū ſolū patrē filij ſcientiā reuoca
uit. Hic igit̄ in his voluminibus q̄ diui-
no ſpū conſcripta credūtur lux eterna et
ante mundi initiū ſemper fuiſſe predica-
tur. Sapiētia quoqꝫ ſubſtātialis ⁊ verbū
vnum in principio apud patrē: ⁊ de⁹ ver
bū ſubſtitiſſe narrat̄. Quis ergo poterit
eū qui ante omnē creaturā viſibilē atqꝫ
inuiſibilē ſemp fuiſſe et in initio iā fuiſſe
ex ipſo patre nat⁹ et cū patre ſempitern⁹
extitiſſe deſcribit̄ ſermone cōprehēdere.
Quis oim̄ celeſtiū imortaliū diuinarūqꝫ
ꝯſtitutū dn̄z ⁊ ducē atqꝫ ꝑncipēʒ celeſtis mi
litie ⁊ magni ꝯſilij angelū volūtatis pa-
terne efficaciā quē cū patre oia que ſunt
creaſſe ⁊ cōdidiſſe cōſtat vt verum filiū et
vnigenituʒ ⁊ oim̄ q̄ creata ſunt dn̄m ⁊ re
gē ac dn̄atorem paterna virtute ac pote
ſtate cuncta moderantē verbis explicet
niſi qꝫ ad intelligentiā plenitudinis eius
ꝑ ſecretoria ⁊ myſtica diuinoꝝ voluminū
informant̄ eloquia. Joannes deniqꝫ ſpū
dei replet⁹. In ꝑncipio (iquit) erat verbū
⁊ verbū erat apud deū ⁊ de⁹ erat verbū.
Hoc erat in principio apud deū. Oia per
ipm̄ facta ſunt: ⁊ ſine ipo factuʒ eſt nihil.
Sed ⁊ moyſes maximus ⁊ vetuſtiſſimus
prophetarū multis ante ſeculis hec ea-
dem ꝓteſtatur cū celitus inſpiratus ori-
ginē mundi ⁊ rerū initia de eo pleni⁹ ape
riret cōditorem omniū patrem cum filio
myſticis ac ſacratis deſignat eloquijs.
Ait namqꝫ. Et dicit deus. Faciamus ho
minē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtraʒ.
Sed ⁊ dauid antiquiſſimus etiaʒ ipſe (li
cet moyſe poſterior) ꝓphetaꝝ dicit. Uer
bo domini celi firmati ſunt: ⁊ ſpū oris ei⁹
omnis virtus eoꝝ. Et alio idem nihilo-
min⁹ deſignat oraculo de deo dicēs. Ipe
dixit ⁊ facta ſunt ipſe mandauit ⁊ creata
ſunt. In quibus euidēter mandatis: per
ſonam patris ⁊ filij operantis expreſſit.

B ¶ Cum igitur his ⁊ alijs quamplu
rimis vocibus ſparſim per diuina volu-
mina creator omnium cum patre filius
declaretur ſupereſt vt de his que poſt
conditionem mundi ꝓ hominū diſpenſa
tione tranſegit quamqꝫ poſſumus breui
ter perſtringamus. ¶ Multis quidem
et antea pietate preditis viris aſtitiſſe ⁊
docuiſſe que ad cultum diuinum pertine
re videbantur oſtenditur. Sed euiden-
tius et familiarius abrahe atqꝫ eius fa-
milie quantum fas erat deum hominib⁹
innotuiſſe deſcribitur. ⁊ velut preceptor
quidam ac monitor illius extitiſſe proſa
pie refertur. Deniqꝫ in diuinis oraculis
ſcriptuʒ eſt: quia apparuit deus abrahe
tanqꝫ cōmunis aliquis homo ſedenti ad
ilicem mambre. Et ille ſurgens cū homi
nem videret, adorat vt deū et veneratur
vt dn̄m. Sed et ꝓprie vocis profeſſione
preſentiam ſe teſtatur non ignorare diui
nam dicens. Dn̄ator dn̄e q̄ iudicas oēm
terrā nōne facies iudiciū. Que vtiqꝫ oia
non ad patrem ſed ad filiū referenda po
ſterioris in carne diſpenſatiōis ratio ple
nius expleta deſignat. Et idem prophe-
ta dauid dicit de deo. Miſit verbum ſuū
et ſanauit eos et liberauit eos de corru-
ptionibus eorum. Sed adhuc euidenti⁹
per moyſem de eo quod dominus ſit ipe
cū domino diuina teſtantur eloquia cuʒ
dixit. Pluit dominus ſuper ſodomam et
gomorram ſulphur et ignem a domino.
Eundemqꝫ cū apparuiſſet iacob deū eſſe
eadem ſcriptura deſignat cū dixerat ad
iacob. Jam non vocabitur nomen tuum
iacob: ſed iſrael erit nomen tuū quia in-
ualuiſti cū deo. Et paulopoſt dicit. Et vo
cauit inqt iacob nomen loci illi⁹ viſio dei
dicēs. Uidi em̄ dn̄m facie ad faciē ⁊ ſalua
facta eſt anima mea. Neqꝫ em̄ eſt fas de
aliq̄ angeloꝝ vel celeſtiū virtutū iſta ſen-
tire. Nullū em̄ illoꝝ ſi quando mortali-
bus ex celeſti precipiunt̄ adeſſe manda-
to dn̄m vel deū diuin⁹ ſermo ꝯmemorat.
Hic etiā ieſu ſucceſſori moyſi cū aſtitiſſet
percūctanti quis eſſet reſponſis euiden
tiſſimis deſignauit dicēs. Priceps mili-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tie virtutū dn̄i ego suꝫ. Cūqꝫ his auditis adorasset famulus vt decebat. Solue inquit ad eū corrigiā calciamēti tui. Loc⁹ enim in quo tu stas terra sancta est. In quo consideranda est preceptorum similitudo qm̄ non erat hic alius ab eo qui dixerat ad moysen de rubo ignis dicens ne approximes huc. solue calciamēta de pedibus tuis. locus enim in quo tu stas terra sancta est. Et addidit dicens. Ego sum deus patrum tuorum deus abraham ꝛ deus isaac: et deus iacob. Claruit igitur ex his omnibus quod verbum dei ꝛ deus ꝛ dominus ꝛ creator omnium cuꝫ patre filius designatus est.

C ¶Nunc vero etiam illud videam⁹ quomodo et sapientiam seculi substātialiter se existere eidē ipse in diuinis ostendat oraculis per salomonem hec de semetipsa sapientia mysticis vocibus prodens. Ego sapientia in altissimis habitaui consilium ꝛ scientiā ꝛ sensum ego inuocaui. Per me reges regnāt ꝛ potētes per me scribūt iustitiam. Per me ꝑceres magnificant ꝛ tyrāni p̄ me obtinent terram Et post aliquāta iterūꝫ dicit. Dn̄s creauit me initiū viarꝫ suarꝫ in opa sua añ secula fundauit me initio priusqꝫ terrā faceret anteqꝫ ꝓdirēt fontes aquarꝫ priusqꝫ mōtes fundarent ante oēs aūt colles genuit me. Qn̄ preparabat celos aderam ei: et quando firmos ponebat fontes sub celo cū ipso erāt cui adgaudebā quotidie. Letabar aūt coraꝫ ipso in omni tempore qn̄ letabatur orbe perfecto. Ex quibus omnibus fuisse ab initio imo ꝛ ante oē qd dici pōt initiū ab ep̄o patre ꝓgenitam sapientiam constat.

D ¶Quid aūt cause fuerit ꝙ nō omnib⁹ passim sicut nūc etiā antea innotuerit ꝛ oēs ad eius fidē ac scientiam peruenerint: exponem⁹. Nōdū capere poterat perfectam sapiētiā xp̄iqꝫ doctrinā rudis adhuc mūdus ꝛ peritie totius ignarus. Deniqꝫ statim in initijs cum adhuc hi q̄ primi creati fuerant homines in beatitudine degerent mandato dei negligentia corrupto hanc vitam mortalem ꝛ fragilitati obnoxiā deciderūt ac terre hui⁹ diuina maledictiōe dānate habitaculum ꝓ paradisi delitijs commutauerunt. Iā vero qui huiuscemodi genitoribus per orbem terre diffusi sunt ferino magis ac beluino ritu oberrātes non vrbes ad societatem: non mores ad honestatem nō leges ad vite iustitiam tenuere. Artium vero disciplinarūqꝫ apud eos ꝛ toti⁹ philosophie: ne ipsum quidem nomen habebatur: sed aggrestes quidem ꝛ vagi p̄ deserta nullis sedibus vagabātur. Si qua vero ipsis boni semina naturaliter clementia inoleuerant cōditoris hec iculta ꝛ incōdita relinquentes magis ad vsum malitie qm̄ humani itineris ꝓcliui⁹ vergitur cōferebant. Ex quo accidit vt nefarijs sceleribus inter semetipsos agentes nūc corrūperent nunc etiā interimerent abinuicem vsqꝫquo ꝓcedēte in imanitate etiā deuorarent ab alterutro. Hic ille que mūdo sceleris fabulas reliqrūt theomachie ꝛ gigāthomachie exorte sunt: donec nefarijs ausis vltio diuina nunc inūdatiōe diluuij nūc etiā populatiōe ignei: membris obsisteret ꝛ imanitatē scelerꝫ penarū varietate comprimeret.

E ¶Uerū qm̄ creatori suo humanum genus malitie morbo ꝛ cōtagione corruptū emendādū videbatur potius ꝙ delendū miseratus tunc obscuratas p̄ neqꝛtiam mentes ꝛ tenebris cecitatis obstructas ille ipse q̄ in principio erat apd deū de⁹ vbū ꝛ sapiētia patris nūc angelorꝫ ac ministrorꝫ virtutū legationib⁹ vtitur: nūc et ineffabili dignatione ipse adest et rarꝫ sicubi quem dei ac iustitie memoreꝫ reperit diuinis reuelationib⁹ monitis salubriorib⁹ istructiōe qua deū decebat reformare ac reuocare de tenebris humanū nitit genus (non ī alia ꝙ hominis specie: qua solū hoīes doceri aliqd ꝛ instrui ac iuuari pn̄t) donec paulatim gētem integrā q̄ hebreorꝫ appellabat ad sui cultū venerationēqꝫ cōuertit. Quibus etiā vtpote aduc rudib⁹ ꝛ cōtagione vi tēporis infectis ꝑ moysen ꝓphetā typos et adumbrationeꝫ diuini cultus p̄ sabbata quedā mystica ꝛ circūcisionē corpis alti⁹ aliquid ī sp̄ū significantē ceteraqꝫ huiuscemodi p̄cepta legalia velut elemēta sācratiōis olim future eruditiōis impssit. Que tn̄ lex cūvelut initiū quoddā luminis mūdo huic effulsisset: ꝛ odoris sui flagrā-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tia mare ac terras lõge lateqꝫ cõpleſſet:
atqꝫ ex ipſa diuerſis in orbis ptib⁹ nido=
rem quẽdaꝫ prudẽtiores quiqꝫ capiẽtes
legiſlatores vel philoſophi modeſta qꝫqꝫ
ꝛ verecũdiora precepta atqꝫ honeſtatis
ꝛ iuſtitie conſcientia auditorib⁹ ſuis pau
latim tradere atqꝫ inſinuare cepiſſent: ꝛ
aggreſtes ac feros hominũ mores ad de
cora atqꝫ honeſta ĩſtituta reuocare: tũc
amicitijs coire inter ſe viros ꝛ concordie
ſubire federa docuerunt. Tunc iuuare ſe
inuicem homines et vſum rerum diſcunt
habere communem: donec inſtituti pru=
dentioris docilis humana mens ꝛ ſocie=
tatis adinuicẽ patiẽs redderet̃ vt huiuſ
modi conſuetudinis ꝓluſione premiſſa
aptiã iam ꝛ parati etiã ad diuina fierẽt in
ſtituta: patriſqꝫ omnium dei ſcientie ca=
paces exiſterent.

F ¶ In quo ipſe iterũ omnium virtu
tum magiſter ipſe ſermo ac ratio ꝛ v̄bũ
ac ſapientia dei: ipſe qui in initio cuꝫ pa
tre creauerat hominem: ipſe in quã hu=
mane quoqꝫ nature aſſumpta ſubſtãtia
ꝛ ſpecie forme ſeruilis indutus in nullo
penitus ab eo qđ nos ſumus differentes
tempore quo romani imperij regnũ no=
bilius latiuſqꝫ cõſurgere ipſe preſtiterat
ingreſſus hunc mundum communi qui=
dem nobiſcum naſcẽdi auditu: ſed nullo
autore patefacto ea egit et pertulit que
de eo futura prophete predixerant. Uiri
etenim diuinitus inſpirati hominẽ qui
ſimul eſſet deus aduentare huic mũdo
et doctorem omnium genitum paterne
pietatis ac religionis futurum ſacroſan
ctis oraculis cecinerunt. Sed et mortis
modũ quo de hac vita diſcederet vt que
rurſum inuſitato more ad viuentes re=
pedarat a mortuis et poſt hoc celuꝫ adi
ret vnde deſcenderat atqꝫ ad deum redi
ret. De quibus quãuis euidẽter quãplu
rimi ſignificauerint ꝓphetarum tamen
vnius iudicium Danielis: ſcilicet quan
tum breuitatis neceſſitas indulget adhi
beant. Dicit ergo de e ita. Uidebam ec
ce ſedes poſite erant et vetuſtus dieruꝫ
ſedebat et veſtimenta eius ſicut nix al
ba: et capillus capitis eius: ſicut lana
mũda: thronus eius flamma ignis rote
eius ignis adurens Fluuius igneus ꝓ=
currebat ante eum iudicium poſitum eſt
et libri aperti ſunt. Et poſt hoc videbam
et ecce cum nubibus celi tanqꝫ filius ho=
minis veniebat: et peruenit vſqꝫ ad vetu
ſtum dierum et in conſpectu eius ꝓla=
tus eſt. Et datus eſt ei principatus et
honor et regnum: et omnes populi tri=
bus et lingue ipſi ſeruiunt. Poteſtas ei⁹
poteſtas eterna que non tranſiet: et re
gnum eius non corrumpetur. Hec om
nia manifeſtiſſime de nullo alio niſi de
ſaluatore noſtro qui erat ĩ principio apđ
deum deus verbum dicta intelliguntur
Filius etenim hominis ꝓpter hoc quod
in nouiſſimis temporibus in carne na
tus eſt dicitur: de quo latius ſi quis ſcire
deſiderat in ſuis locis aſſertiones horũ
digeſſimus.

G ¶ Nomen autem hoc quod dixi
mus chriſti quomodo etiam per prophe
tas olim fuerit adumbratum tempus eſt
edocere. Primus ipſe moyſes volẽs oſtẽ=
dere quid venerationis inſe nomen chri
ſti et myſterij cõtineret: cum iuberetur
typos et imagines ſacramentorum cele
ſtium ſicut ei in monte fuerat oſtenſum
in lege deſcribere: cumqꝫ ritum conſtituẽ
di pontificis traderet quantum mortalẽ
docere fas erat eum quẽ ſupra omnes
homines vt eſſet honore: ꝛ meritis decer
nebat per vnguenti cuiuſdam myſtica
ſacramenta chriſtum nominauit. Quo
per hoc diſcerent hi qui per legem inſti=
tuebantur quia qui ſuper omnes homi=
nes honore ꝛ reuerentia habendus eſt:
chriſtus nominabatur. Sed ꝛ ideꝫ moy=
ſes longe per dei ſpiritum preuidẽs qui
ſibi prepararetur ſucceſſor et prenoſcẽs
quod his qui poſt ſe regnum ſuſciperet.
maioris ſacramenti miniſter exiſteret.
Jeſum cognominauit eum qui prius na=
ue parentum fuerat appellatione vocita
tus. Sciẽs quod in eius vocabuli ſacra=
mento maioris cuiuſdam glorie rex quã
mortalis natura recipit poneretur. Igi=
tur ita per gemina appellatiõis indicia
in altero pontificatus in altero regalis
forme exprimũtur inſignia. Et ieſus chri
ſtus tanqꝫ qui rex et pontifex eſſet pari=
ter nominatur: vt neqꝫ in alio aliquid
quod ad religionem neqꝫ quod ad pote=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſtatem pertinet deeſſe populus per pre-
cedentia ſacramenta myſtice inſtitutus
agnoſceret. Unde et prophete acti diui-
no ſpiritu ſimul et impietatem iudeoꝝ
et gentilium in eo preuidebant ſalutem.
Et tale aliquid vnus ex ipſis cui hiere-
mias nomen eſt precinebat. Spiritus in
quit vultus noſtri chriſtus dominus cō-
prehenſus eſt in corruptionibus noſtris
cui diximus in vmbra tua viuemus in gē
tibus. Sed et dauid magnificus vates
hoc de eodem memorat. Quare fremue-
runt gentes et populi meditati ſunt ina
nia. Aſtiterunt reges terre et principes
conuenerunt in vnum aduerſus domi-
num et aduerſus xp̄m eius. Et paulo-
poſt ait ex perſona ipſius chriſti. Domi-
nus dixit ad me filiꝰ meus es tu ego ho-
die genui te. Pete a me ⁊ dabo tibi gen
tes hereditatem tuam et poſſeſſionē tuā
terminos terre.

H ¶Non ſolū antē pōtifices vnguē-
to chriſmatis apud hebreos conſecrabā
tur verum et reges: qui et ipſi quoniam
diuinitatis nutu per prophetaſ ſacrato
quodam chriſmate delibuti ſortiebātur
ſceptra regalia imaginarij ꝫ tamen ipſi
chriſti appellabantur. Quo ſcilicet etiaꝫ
in ipſis celeſtis regis imago ac ſpecies
ſeruaretur. Sꝫ ⁊ in prophetarum ordi-
ne inuenimus nonnullos ſimili modo vn
guento chriſmatis conſecratos miniſte-
rium diuinis eloquijs prebuiſſe et gna-
ros redditos futuroꝝ. Ex quibus om
nibus conſtat qđ filius dei verbum ac ſa
pientia patris: quia verus rex eſt omniū
ſeculorum: et quia verus pontifex eſt fu-
turorum bonorum. ⁊ quia verus prophe
ta eſt quippe qui inſpiret et repleat pro
phetias. ideo vere xp̄s nominatus eſt.
Cuius nominis per eos quos ſuper enu
merauimus pontifices et prophetas et
reges typus et imago precceſſerat. Uerū
illi quoniam vt diximus ad breue tem-
pus vite huius chriſti appellabātur ad
ſolam veri chriſti imaginem conſeruan-
dam: quāuis compoſitione quadam my
ſtica conſecrati olei tamē huius que in-
ter nos haberi ſolet materie ac liquoris
vngebātur. Uerus autem hic qui de ce-
lis venerat et cui omnia qui precedebāt
geſta fuerāt chriſtus non humanis opi-
bus queſita ſumit vnguēta: ſed nouo ac
ſingulari modo paterno ſpū infuſus ⁊ vn
ctus xp̄s efficitur. ſicut multis ante ſecu-
lis de eo vates Eſaias predixerat ex pſo
na ipſius chriſti dicens. Spiritus domi-
ni ſuper me propter quod vnxit me euan
gelizare pauperibus miſit me predicare
captiuis remiſſionem ⁊ cecis viſum. Nec
ſolum Eſaias diuinis hec predixit oracu
lis: ſed ⁊ dauid ſimiliter inſpiratus teſta
tur de chriſto dicens ad ipſum chriſtum.
Sedes tua deus in ſeculum ſeculi. virga
equitatis virga regni tui. Dilexiſti iuſti-
tiam et odiſti iniquitatem: propterea vn
xit te deus: deus tuus oleo letitie pre cō-
ſortibus tuis. In quibus verbis primo
quidem eum euidenter deum deſignat.
Secundo vero per equitatis virgā ſce-
ptrum in eo regale commemorat. Poſt
vero etiam qualiter chriſtus effectus ſit
indicat dicens: quod vnctꝰ ſit deus a deo
non oleo communi ſed oleo letitie. Nec
ſicut participes ſui: ideſt illi qui in ima-
gine preceſſerāt ſed pre participibꝰ ſuis.
Oleum vero letitie in ſacris volumini-
bus intellectu myſtico ſpiritusſanctus di
gnatur.

I ¶Sed et de pontificatu eius. Ideꝫ
dauid alio in loco tale aliquid archanis
ſignat eloquijs tanꝗ̄ ex perſona patris
de filio pronuntiantis. De ventre inquit
ante luciferum genui te. Iurauit domi-
nus et nō penitebit eum: tu es ſacerdos
in eternum ſecundum ordinem melchiſe
dech. Hic autem melchiſedech in diuinis
voluminibus ſacerdos fuiſſe ſummi dei
refertur: ſed qui non oleo communi pun
ctus ſit: neqꝫ qui ex ſucceſſiōe generis ſu
ſceperit ſacerdotiuꝫ ſicut apud hebreos
fieri mos erat. Et ideo ſecundū ordinē ip
ſius ſacerdos futurus dicitur. chriſtus
qui non olei liquore: ſed virtute celeſtis
ſpiritus conſecretur. Idcirco deniqꝫ cum
multi apud hebreos oleo in hoc ipſum ſo
lenniter conſecrato vncti ſint chriſti et ſi
ue reges ſiue prophete ſiue etiam pon-
tifices per hoc fuerint inſtituti: nullus ta
men ipſorum vel genti vel diſcipulis aut
ſectatoribus ex ſuo vocabulo nomen da-
re potuit: ⁊ appellare diſcipulos chriſtia

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nos niſi hic ſolus qui verus eſt chriſtus
et non oleo humano ſed pater non ſpiri
tu perunctus. Hic ſectatorum ſuorū po=
pulos ⁊ vniuerſam per totum mundum
ſui nominis gentem ex veri chriſti voca=
bulo appellari fecit perhenni nomine
chriſtianos.

R ¶ Si igitur vnde genus ducat chri
ſtus requiris: et eius autorem rimaris
qui autor eſt omnium audi quid oracu=
la diuina per dauid magnificentiſſimū
vatem ex perſona ipſius ſummi patris
loquantur. Sicut ⁊ paulo ſuperius me=
morauimus. De vētre inquit ante luci=
ferum genui te. Et quāuis vētris appel
latio in eo qui recte incorporeus credit
conuenire minime videatur: tamen tro
picis ac myſticis legibus hoc eſt quod
indicatur quod non extrinſecus et aliū=
de ſubſtituerit filiū pater: ſed ex ſemet=
ipſo: ac ſi dici poteſt de interioribus ſuis
vt hoc ipſum ſit ille qui natus eſt quod
eſt ille qui genuit. ⁊ ne adoptionis lege
extrinſecus videatur aſſumpt⁹ ſed quā=
tum appellatio ventris intelligi ſugge=
ret ſalua reuerētia incorporalitatis in=
trinſecus editus deſignetur veritate na
ture quod vero ait ante luciferum ante
mundi et ante totius creature deſignat
initium.

L ¶ Diſtinctio ſane inter verum chri
ſtum ⁊ imaginarios illos qui prius pre=
ceſſerāt que habeatur euidens in hoc
iudicium datur. quod illi priores chriſti
nulli pene: niſi genti ꝓprie: cogniti ſunt:
Huius autem veri chriſti non ſolum no=
men: ſed et poteſtas et regnum per om=
nes nationes et per vniuerſum orbē ter
re diffuſum: non ſola cognitione vocabu
li: ſed ⁊ diuinitatis cultu ac religionis re
uerentia conſecratum eſt. In omni nāq;
terra tanq̄ verbum ⁊ ſapientia patris.
tanq̄ deus ⁊ dominus chriſtus ieſus co
litur ⁊ adoratur. ſicut diuinum de eo ꝓ
nuntiauit eloquium dicēs. Quia in no=
mine ieſu omne genu flectatur celeſtiū
terreſtrium ⁊ infernorum. Et omnis lin
gua confitebitur: q̄m dominus ieſus in
gloria eſt dei patris. Unde nō ſolum po=
teſtas eius ⁊ regnum: ſed et affectus et
amor tantus de eo credentium mentib⁹
inoleuit: vt etiam animas ponere pro
nomine eius ⁊ ceruices ſuas perſecuto=
rum gladijs non morientur obijcere: dū
modo ſacroſancta apud eos nominis
eius fides et reuerentia conſeruetur.

¶ Nec interim nobis neceſſario narra=
tionem rerum preceſſerint quam perſe=
qui inſtitutus in quibus oſtendetur no
men chriſti ieſu domini ac ſaluatoris no=
ſtri non nouelle appellationis alicuius:
aut ex carnali natiuitate ſed a deo ipſo
originem ducere.

M ¶ Quod autem recentis vocabu=
li xp̄ianorū gens videtur ⁊ ritus obſeruā
tie eius nup exortus: q̄d etiā hec ipſa no=
uitas in ſe vetuſtatis contineat oſtende
rimus. Antiquiſſimū pre omnibus fere
gētibus hebreorū genus haberi puto q̄
nulli videatur dubitandū ⁊ quod apud
ipſam gentem ſecretior quidam religio=
nis cultus ⁊ obſeruantia diuinis māda
ta voluminibus contineatur. In quibus
etiā de nonnullis iuſtitia ⁊ pietate pre=
dictis viris refertur: quibuſdam quidē
qui ⁊ ante diluuiū fuerunt: alijs autem
⁊ poſt diluuium. In quibus de noe atq;
eius filijs omniq; proſapia ſcribit ⁊ vſq;
ad abraam protenditur quem parentē
gentis hebreorum conſtat extitere. Oēs
ergo illos qui ad abraam ſurſum verſus
vſq; ad primū hoiem gñationis ordine
conſcribuntur: ⁊ ſi non nomine rebus ta
men ⁊ religione xp̄ianos fuiſſe ſi quis di
cat non mihi videtur errare. Cum enim
nomen xp̄iani hoc indicet q̄ xp̄o quis cre
dens per eius doctrinam fidem pietatē
ac iuſtitiā teneat: ⁊ ſtudijs diuine inhe=
reat ſapientie atq; omne q̄d ad virtutē
pertinet exequatur. Si igitur hec ſunt q̄ a
vocabulo xp̄iani nominis inducantur et
vere eū religionis ſectatorem deſignāt.
Hoc erant etiam illi ſancti de quibus ſu
pra diximus viri quod chriſtiani nūc eē
profitentur. Neq; enim aut corporalis
eius inerat circunciſio aut obſeruatio
ſabbati. ſicut nec nobis quidem aut vl=
la de ciborum obſeruatione religio. vel
cetera que poſterioribus per moyſen fi=
guraliter magis ⁊ myſtice obſeruanda
tradunt. Cū igit abſq; his oib⁹ obſerua
tioib⁹ fuerit religioſi illi q̄ꝝ ſupra memo

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

rauimus viri ſecuti autem ſint fidem eiꝰ
quē nos nūc ſequimur xp̄i quē frequēter
apparuiſſe eis ⁊ docuiſſe vel nouiſſe ea
que ad fidē ⁊ pietatē pertinent in ſupe=
riorībꝰ approbauimus: quomō dubita=
batur ab illis cepiſſe ⁊ ab illis eſſe dedu
ctam huius gentis originem: qui ⁊ eūdē
dominum autorem ⁊ ducem vite ſeque=
bantur ⁊ in ſimili religionis obſeruātia
perſiſtebant. Intantum deniqꝫ hec in il=
lis premiſſa ⁊ preformata religio eſt: vt
ne ipſo quidem nomine quod certe ſolū
differentiam facere videtur habeantur
alieni. Sed ⁊ ipſos iam tunc non xp̄ia=
nos. ſed ⁊ chriſtos eſſe appellatos diui=
na teſtantur eloquia. Dr̄ em̄ de illis ex
pſona dei ad alienigenas gētes. Nolite
tāgere xp̄s meos ⁊ in ꝓphetis meis no=
lite malignari. Hec cum de abraā: ⁊ de
illis q̄ per illud tēpus ad dei cultū perti=
nebant dicta referant̄. euidētiſſime ⁊ lu
ce clarius in ip̄is ⁊ ante ipſos chriſtiano
rum genus iā tūc fuiſſe: ⁊ omnē tenuiſſe
pietatis ac religonis obſeruantiam de=
ſignant̄: quā nūc per aduentum carna=
lis p̄ntie xp̄i per oēs gētes cōmunicatā.
⁊ in omnibus impartitā nationibus cō=
ſtat. Quo ſapiētie pietatiſqꝫ theſaurus
qui velit intra anguſtum conclaue pro
raris quibuſqꝫ cultoribus tenebat̄ vni=
uerſum mundum fidei ac religionis pro
fuſione ditaret. Et quod prius viritim
prebebatur. nunc ſimul ⁊ ſubito genti=
bus integris ⁊ populis ac nationibꝰ in=
geratur. Quod ita futurū diuina inſpi=
ratione proſpiciens quidam eximius ꝓ
phetarū ſtupore mentis attonitus cum
admiratione exclamat ⁊ dicit. Quis au
diuit talia ⁊ quis locutus eſt ita. Si pe=
perit terra in vna die: ⁊ ſi genita eſt gēs
de Semel. Et ita in alio loco de his ip̄is
ꝙ ſermo diuinus gentē pturiendā eſſe p̄
dixerat ꝯteſtat̄ ⁊ dicit. ijs aūt qui ſeruiēt
mihi vocabitur nomē nouum. qđ bene=
dicetur ſuper terras: autē ita nouū no=
men ꝙ chriſtianorum vocabulum genti
bus datum eſt. Nouū autem dicit nomē
nuper diſperſum non nuper inuentum.

N ¶ Uerū ⁊ hoc ip̄m ita futurum et
hanc benedictionem nominis ac fidei oī
bus eſſe gentibus largiendam. nequa=
quam diuina oracula ſiluerūt. De ip̄o
namqꝫ abraam dum adhuc eſſet in pre=
putio cōſtituturus. dicit ſermo diuinus.
Credidit Abraam deo ⁊ reputatum eſt
ei ad iuſtitiam: ⁊ amicus dei appellatꝰ
eſt. Credidiſſe ergo refertur ei quem ap
paruiſſe frequenter: ⁊ inſtruxiſſe eū que
ad pietatem ⁊ religionem pertinent: ſu=
pra edocuimus. Chriſto ſcilicet per quē
omnia conſtare que geſta ſunt ⁊ gerēda
ſepe probatum eſt. A quo etiam ad ip̄m
abraam reſponſa huiuſmodi deferūtur.
Et benedicentur inquit in te omnes tri=
bus terre: ⁊ iterum. Faciam te ingentē
magnam ⁊ multam. Et benedicētur in
te omnes gentes terre. In quo euidēter
exprimitur ꝙ ille cultꝰ atqꝫ illa fidei gra
tia. que tunc abrae ⁊ paucis illis qui ad
id temporis fide ⁊ pietate inſignes erāt
concedebatur. poſtmodum per omnes
gentes ac per omnes terras: eſſet bene=
dictionis titulo per diuinam gratiā lar=
gienda. Certū namqꝫ eſt ꝙ ſicut ille cre=
dēs ei qui ſibi apparuit iuſtificatus eſt:
⁊ paternis ſuperſtitionibus repudiatis
ac ſpretis: dei veri p̄cepta fide atqꝫ ope=
ribus executus eſt: ⁊ ꝓhoc ei dicit̄ q2 be=
nedicentur in te oēs tribus ⁊ gentes ter
re. Ita ⁊ chriſtiani fide atqꝫ operibus id
agunt vt paterne ſuperſtitions errore
depulſo: ſequantur deum quem ſecutus
eſt abraam: vt ex ſimili fide eius viuificē
tur ſicut viuificatus eſt abraam. Quid
igitur obſtat: vt non vna atqꝫ eadem re=
ligionis obſeruantia deputetur in ijs in
quibus vnam atqꝫ eādem fidei atqꝫ ope
rum eſſe conſiſtit formam: ⁊ ideo non no
uella neqꝫ peregrina eſt chriſtianorum
religio: et nuper exorta. Sed ſi fas eſt li=
bere indicare qđ verum eſt. prima om=
nium atqꝫ ab ipſa ſimul mundi origine
ac natiuitate deſcendens: eodem chriſto
deo doctore ⁊ inſtitutore iā inde ab ini=
tio ſpeciem formamqꝫ ſuſcipiens. Et de
his quidem iſta ſufficiant.

¶ Uerum poſtea quam conſequēter ea
que hiſtoricam narrationem debuerāt
anteire premiſimus ſupereſt iam vt ⁊ a
corpali p̄ſentia dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri. ⁊
de his q̄ deinceps geſta ſunt velut itine
ris noſtri aggrediamur exordiū. Ipſum

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

omnipotētē verbi patrem deum ſʒ ⁊ ipm̄
cuius res geritur ieſum chriſtū dominū
ac ſaluatorem noſtrum celeſte dei v̄bum
adiutoriū ⁊ autorem narrationis noſtre
precibus inuocantes.

¶ Capitulū.ij. de tempore natiuita-
tis chriſti ſecundum carnem.

Bit ſecundo
et quadrageſimo imperij
ceſarꝫ auguſti ānno ab egy-
pto v̄o ſubiugata:⁊ Anto-
nij ⁊ cleopatre interitu:in
quē nouiſſima ptolomeoꝝ apud egyptū
regna ceciderūt. Octauo ⁊ viceſimo au
no:dn̄s ⁊ ſaluator noſter ieſus xp̄s:pri-
ma aſcriptiōe cēſus cyrino ſyrie p̄ſidēte:
ſm̄ ordinē totꝰ p̄phetie q̄ de ipſo predi-
cta eſt:in bethleē iude oppido naſcitur.
Hunc aūt ſyrini tp̄ibꝰ habitū cēſum etiā
ioſephus illuſtris hebreoꝝ hiſtoriogra-
phus memorat annectēs huic narratio-
ni:etiā galileoꝝ hereſeʒ hiſdē exortā eſſe
tp̄ibꝰ. De qua apud nos Lucas in acti-
bus apoſtoloꝝ meminit his verbis.

¶ Cap.iij.de iuda galileo ⁊ theoda.

POſt hūc inquit
ſurrexit Judas galileꝰ in die
bus conſcriptionis cenſus et
aduertit populū poſt ſe:ſed ⁊
ipſe perijt ⁊ oēs qui credebāt ei diſperſi
ſunt. De his autē ipſis ioſephus de quo
ſupra diximus in hiſtoria ſua octauode
cimo antiquitatū libro hoc modo memo-
rat. Cyrinus aūt vir vnꝰ ex ꝯſenſu curie
romane p̄ ſingulos magiſtratus:vſqꝫ ad
gradū conſulatus aſcēdēs:inter cetera
quoqꝫ honorabilis cū paucis ſyriā venit:
a ceſare ius dare gētibus miſſus:⁊ cēſor
ſimul patrimonioꝝ futurꝰ. Et poſt pau-
ca ait. Judas v̄o gaulanites vir de ciui-
tate gamala:ſed ducum quēdaʒ phari
ſeum aſſumens magnopere videbat ſol-
licitare plebem:aſſerēs eis q̄ a ſcripto
cenſusˀnihil aliud q̄ aptiſſimā impone-
ret ſeruitutem. Simulqꝫ hortabat gentē
ſuam:ne perderet libertatem. Sed et in
ſecūda hiſtoria iudaici belli:de hoc ipſo
hic ſcribit. Quo in tp̄e inquit vir quidaʒ
galileus iudas noīe ad diſſentionem po
pulos cogebat:peſſimū fore eis perſua-
dens:ſi acquieſcerent ſoluere tributa ro
manis ⁊ poſt deum mortalem ſuſciperēt
dominatum hec ioſephus.

¶ Capitulū.iiij.de herode qui ex alie
nigenis venit ad regnum.

PEr ideʒ tēpus
herodes primus ex alienige
narum genere ortus:regnū
iudaice gētis obtinuit. Et in
ipſo completur prophetia quaʒ moyſes
ante p̄dixerat.q̄ non deficeret princeps
ex iuda:neqꝫ dux de femoribꝰ eius:vſqꝫ
quo veniret cui repoſitum eſt.
A ¶ De quo etiam idem pronuntiat
Moyſes q̄ ⁊ ipſe ſit expectatio gentium.
Jmperfectus nāqꝫ preſagij huius pēde-
bat euētus.donec ſub p̄prie gentis prin
cipibus regerentur. Qui incipientis ab
ipſo Moyſe qui hec p̄dixerat vſqꝫ ad au
guſti imperium perdurarunt quo in tē
pore primus vt ſupra dixi herodes exter
ni generis vir:a romanis iudeorum ſu-
ſuſcepit principatum
B ¶ Qui herodes(ſcḋm ea quidē que
ioſephus tradit)ex idumeorum gēte pa-
ternum genus:ex Arabū vero materni
ſanguinis originē deducebat. Affricanꝰ
autem:qui ⁊ ipſe precipuus in hiſtorio-
graphis habetur aiūt(inquit)qui de eo
diligentius explorarunt:antipatrē quē
dam patreʒ eſſe herodis aſcalonite: qui
⁊ ipſe fuerit herodis cuiuſdā filius tem-
pli Apollinis editui. Hic ātipater ab idu
meis latronibus captus admodū puer
p̄manſit cum predonibꝰ:pro eo q̄ pater
eius rei familiaris inopia filium redime
re nō valeret. Uerū puer latronū vita et
moribꝰ inſtitutus poſtmodum hircano
cuidā iudeorum pontifici familiaris effi
citur:ex quo naſcitur herodes hic q̄ ſal-
uatoris tēporibꝰ fuit. Hec Affricanus.

¶ Capitulū.v.q̄ herodis tempore in-
terrupta ſit regnū ſucceſſio ſcḋm Da
nielis prophetiam. A.

Bitur cū in ho
minem externe gentis iudeo
rum deueniſſet imperiū:im-
minebat ſine dubio etiā illa

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

propheticis predicta vocibus expectatio
gentium. Quippe cum defeciſſent apud
eos ab origine ipſi⁹ Moyſi ſceptra prin-
cipum regumqꝫ ſucceſſio. Prius enim ꝙ
in captiuitatem Babylonie ducerentur
regnauit apud eos Saul primus: ⁊ inde
Dauid. Nam ante reges a iudicibus re
gebātur: qui poſt Moyſen et Jeſum ſuc-
ceſſorem eius: gentis illi⁹ tenuerant prin
cipatum. Poſt reditum vero de babylo-
nia nō defuere eis gubernacula diſcipli
nis optimis inſtituta. Per pontifices et
enī rerū ſumma gerebat donec pōpeius
⁊ romanoꝝ magiſtratus aduenīēs hie
roſolymam: vrbem quidem romanis ar-
mis oppugnaret ⁊ caperet. Sancta vero
et ſacratiſſima queqꝫ templi pollueret:
ita vt ne ab ipſis quidem abditis ingreſ
ſum temperaret hoſtilem. Eum vero qui
ꝑ auitam ſucceſſionē per idem tempus
regno ſimul ⁊ pōtificio fungebatur. Ari
ſtobolum nomine: victum cum liberis ro
mam miſit hircano fratri eius pontifi-
catum relinquens. Omnem vero iudeo-
rum gentem ex illo tempore tributariā
romano fecit imperio.

B ¶ Sed hircano in quem vltimum iu
deorum gentis pontificatus fuerat de-
uolutus a parthis capto: primus ſicut
ſupra dixi externi generis vir herodes
per ſenatuſconſultum Auguſto imperā-
te: iudeorum gentis adipiſcitur guber-
nacula. Sub quo imminente iam ſalua-
toris aduētu etiam ſalus gentium et vo
catio expectata ſ̄m ea que prophete pre
dixerant conſecuta eſt. Ex quo vtriqꝫ tem
pore interrupta ſucceſſionis ſerie ducū
vel principū qui de iude femorib⁹ deſcen
debant. Conſequenti ratione ordo quo-
qꝫ ſacerdotij ab auis et proauis indecli-
nabiliter currens repente confunditur.
habes et de his idoneū teſtē ipſum ioſe-
phum qui indicat herodē poſtꝙ regnū
ſibi iudeorū a romanis conceſſum eſt: nō
iam ſcd̄m generis ordinem conſtituiſſe
pontifices ſed ignobilibus quibuſque ſa
cerdotia permiſiſſe. Similia quoque in
ſacerdotibus ordinādis egiſſe etiam ſuc
ceſſorem eius archelaum refert. Poſtꝙ
iudeorum imperiū dicit recepiſſe roma
nos. Idem ipſe ioſephus indicat ꝙ etiā
ſacram veſtem pontificis ſummi hero-
des occluſā ſub ſignaculo ſuo tenuerit:
nec vnquam pontificibus vſum eius po
teſtatem ve permiſerit. Hoc idem ⁊ ſuc-
ceſſor eius archelaus. Hunc et romani
morem poſt ipſos pontificalis iniurie te
nuere. Hec autem dicta ſint nobis ap-
probare volentibus veritatem: prophe-
tie que in aduentu domini noſtri et ſal-
uatoris impleta eſt. Sed ⁊ apud Danie
lem prophetam euidenter numerus ſe-
ptimanarū: qui vſqꝫ ad chriſtum ducem
futurus deſignatur implet⁹ eſt. De qui-
bus in alijs locis expoſuimus. Poſt qua
rū ſeptimanarum conſummationē abo
lendum eſſe chriſma: quod apud iudeos
ſacratiſſimum ſeruabatur: adē prophe-
ta deſignat. Quod quidem manifeſtiſſi-
me eo ipſo tempore quo dominus noſter
ieſus chriſtus aduenit: probatur imple-
tum. Hec autem a nobis pro neceſſario
relato ad oſtendendam veritatem tem-
porum teneantur.

¶ Cap. vj. de diuerſitate generatio
nū a Mattheo ⁊ luca cōſcripta ⁊ ea ꝙ
de his refert affricanus.

VErum quoniā
de generationib⁹ chriſti va
rie nobis Mattheus ⁊ Lu-
cas euangeliſte tradiderūt
et contraria ſibi a quamplurimis dicere
putantur. In quo etiam nonnulli fide-
lium veritatis ignorantia: cōmenta que
dam pro ſuis quiſqꝫ opinationibus co-
nantur adhibere: etiam de hoc hiſtoriā
que ad nos vſqꝫ deducta eſt in medium
proferamus.

A ¶ Affricanus cuius ſuperius fecim⁹
mentionem: ſcribens ad ariſtidem que-
dam de euangeliorum conſonantia: ⁊ de
genealogijs que a mattheo ⁊ luca diuer
ſe referuntur: ceterorum quidem opinio
nes procul a veritate deerrantes coar
guit. Ipſe autem hiſtoriam quam cōpe-
rerat: in his ipſis protulit verbis. Apud
gentem inquit iſrael generationum no-
mina: nunc ſecundum nature nunc etiā
ſecundum legis ordinem numerantur.
Nature quidem ſucceſſiones habentur
que ex ſeminis vel ſanguinis veritate de-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſcendunt. Legis autem quis filius alio generante ſubſtituitur ſub nomine fratris defuncti ſine liberis. Cum enim reſurrectionis inter eos ſpes necdum fuiſſet accepta: per hec reſurrectionis quandam imitabãtur imaginem: vtinã nomẽ generis vitio ſterilitatis aboleret. Cum ergo huiuſcemodi apud eos generationum ordines ſeruarentur: vt quidem ex ipſo germine: quidam ex ſubſtitutione ab aliĳs generati aliĳs filĳ legis beneficio deputarentur: a ſingulis euangeliſtarum vtriuſqꝫ modi cõmemorata ſucceſſio eſt. Id eſt vt alter eorum eum qui genuiſſet: alter vero eum qui quaſi genuiſſe videretur exponeret. Et ita fit vt neutrum euangelium mentiatur dum aliud nature ordinem: aliud vero legis exequit᷑. Reſtinctum namqꝫ ſibi eſt inuicem genus. ⁊ illud quod per Salomonẽ ⁊ illud quod per natham deducitur: per legales ſubſtitutiones que fiebant his qui ſine liberis decedebant: et per ſecundas nihilominꝰ nuptias: quibus vnus atidem aliĳs parentibus progenitꝰ aliarũ eſſe filiꝰ videbatur. Et ita fit: vt vtraqꝫ narratio gñationũ vſqꝫ ad ioſeph veriſſimis lineis deducatur: diuerſo quidem ſed ſatis explorato ordine ſignata.

B ¶ Vt autem clariꝰ fiat quod dicitur ipſas generationum conſequẽtias enarrabimus. Ad dauid per ſalomones generatio quaꝫ dinumerat mattheus: tertiũ a fine facit matham qui dicitur genuiſſe iacob patrem ioſeph. Per nathã vero de dauid lucas generationum ordinem texens: tertium nihilominus eiuſdem loci facit melchi. Dixit enĩ ioſeph qui fuit heli: quit fuit melchi. Nobis ergo imminet oſtẽdere quomodo ioſeph qui dr̄ ſm mattheũ quidem patrem habuiſſe iacob qui deducitur ꝑ ſalomonẽ: ſm lucã vero heli q̃ deducitur ꝑ nathã. Utqꝫ iſti ipſi id eſt iacob ⁊ heli qui erant duo fratres habẽtes: alius quidem nathan alius autem melchi patrem ex diuerſo genere veniẽtes: etiam iſti ioſeph aui eſſe videantur Eſt ergo modus iſte mathã ⁊ melchi diuerſis temporibus de vno eademqꝫ vxore eſt a nomine: ſingulos filios procrearunt: quia matham qui per ſalomonem deſcendit vxorem eam primus acceperat: ⁊ relicto vno filio iacob noĩe defunctus eſt. Poſt cuiꝰ obitum (qm̄ lex viduã aliĳ viro non vetat nubere) melchi qui per natham genus ducit cum eſſet ex eadem tribu: ſed non ex eodem genere relictam matham accepit vxorẽ: ex qua ipſe ſuſcepit filium nomine heli. Per quod ex diuerſo patrum genere efficiuntur iacob ⁊ heli vterini fratres: quoꝝ alter .i. iacob fratris heli ſine liberi defuncti vxorem ex mandato legis accipiens genuit ioſeph: natura quidem germanis ſuum filium propter quod ⁊ ſcribitur. Iacob autem genuit ioſeph ſecundum vero legis preceptum heli efficitur filiꝰ: cuiꝰ iacob quia frater erat: vxorem ad ſuſcitanduꝫ fratris ſemẽ acceperat. Et ꝑ hoc rata inuenit᷑ atqꝫ integra generatio: ⁊ ea quaꝫ mattheus enumerat dicẽs. Iacob auteꝫ genuit ioſeph: ⁊ ea quam lucam petenti obſeruatione deſignat ⁊ vna qui putabatur eſſe filius ioſeph: qui fuit iacob. Qui ⁊ ipſe ſubſonante eadem diſtinctione: heli eſſe filius putabatur qui fuerat melchi: quia legalem hanc ſucceſſionem q̃ velut adoptiõe quadã erga defunctos cõſtat magiſqꝫ germinis veritatẽ: cõpetẽti: ſatis per hoc deſignauit indicio obſeruans euangeliſta: ne oĩno in huiuſcemodi ſucceſſionibꝰ genuiſſe aliquẽ notaret: ꝑ quod digna diſtinctione non deſcẽdens: ſed aſcendens vſqꝫ ad adam: ⁊ adipſum vſqꝫ peruenit dominum.

C ¶ Hec autem non nobis ad ſubituꝫ reperta: aut abſqꝫ vllis autoribus commentata ſunt: ſed ipſi hic ſaluatoris noſtri ſecũdũ carnẽ propinqui ſeu ſtudio tãti ſeminis demonſtrandi ſeu edocendi q̃ ſecundum veritatem geſta ſunt tradiderunt. Attẽdẽtes etiam hoc: ꝙ cum idumei latrones aſcalonitate ciuitati irruẽtes ⁊ de apollinis templo quod muro vrbis adherebat cum ceteris ſpoliĳs etiaꝫ antipatrem herodis cuiuſdã editui filiũ captiuum dirapuiſſent accidiſſe poſtmodum: vt ad amicitias hircani pontificis antipater perueniret. Cuius principatũ quod in quamplurimis iuuiſſet: defuncto eodem hircano Herodi filio ſuo a romanis ꝑ ambitionem regnũ iudee acce-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

perit. Uerum hec ⁊ in alijs grecorū hiſto
rijs deſignant. Sed illud ꝓcipue ſupra=
dicti viri memorie tradiderūt: ꝙ per idē
tp̄s oēs hebreorū generatiōes deſcripte
in archiuis templi ſecretioribus habebā
tur. In quibus etiā alienigenarū quo=
rūq; cōtinebantur origines: ſicut achior
ex amātis ⁊ ruch ex moabitidis: alij etiā
ex egypto qui dicuntur iſrahelitis eſſe cō
mixti. Uerum herodes cum ſummā pote
ſtatem teneret: videns quod huiuſcemo
di generis indicia ſi permanerent obſu=
ſcationis ſibi plurimum quererent ignoe
bilitatis ſue conſcientia exagitatus om=
nes libros in quibus conſcriptio generis
habebatur: iuſſit incēdi exiſtimās ſe no=
bilem videri poſſe: ſi nouitius eſſet: ⁊ ad=
uena iſrahelitici generꝫ nullis ꝯſcriptio=
num faſtibus vrgeretur. Uerum fuere
tum pauci diligētes ⁊ ſtudioſi viri: q̄ vel
deſcriptos ex parte aliqua huiuſcemodi
libros domi haberent: vel etiam memo=
riter auite ordinem proſapie retinerent.
Precipue quod demiſſa a proauis nobi
litas conualebat. Ex quibus fuerunt ⁊ ij
quos pauloante memorauimus de ſpo=
ſyneo. i. heriles vel dn̄icij appellati pro=
pter propinquitatem generis xp̄i qui et
nazarei fuerūt ex vico cochaba iudeorū
quiq; per omnem regionē circumeuntes
ordinē ſupradicte generationis partim
memoriter: partim etiā ex dierum libris
inquātū erat poſſibile perdocebāt. Qui
bus ita a nobis inquantū diligentia po=
tuit perſcrutatis euidentiſſime euange=
liorum per hoc veritas declaratur. Hec
ſunt que ab aphricano didicimus. Hoc
itaq; modo in ioſeph patrū generatione
deducta: dubitari iam nō poteſt de Ma=
ria que eiuſdem generis atq; eiuſdē tri=
bus extiterit. Siquidem ſecundū legem
moyſi nō licebat in diuerſis tribubꝰ nu=
ptias permiſceri: ſed vni ex eodem popu
lo atq; ex eadem familia innupta preci=
pitur copulari: vt ne permixtione coniu=
gij etiam ſors hereditatis deducatur in
dubiū: ⁊ de alia tribu contra fas ad aliā
transferatur: ſed de his ſatis dictum eſt.

¶ Capitulum. vij. de nece infantium apud Bethleem et Magorum pre=ſentia.

CHriſto igitur
ſcḋm prophetie fidem nato in
bethleem iude temporibꝰ ſu=
pradicti herodis de orientis
partibus aduentantes quidam viri ex
magorum gente percūctantur ab hero
de: vbinam eſſet rex qui nuper natus eſt
iudeorum: affirmantes vidiſſe ſtellā eiꝰ
in oriente: que ſibi etiam dux itineris ex=
titiſſet cauſam vero tante ꝑperationis
adorandi ac venerādi nuper editi regis
eſſe. Quibꝰ ille auditis incredibiliter de=
terretur: verēs ne ſtatus ſui periclitare
tur imperij. Accerſitis ergo legis docto=
ribus percunctat᷑ vbinā xp̄m naſci ſpera
rent. Ut vero ex michee oraculis locꝰ na=
tiuitatis eius apud bethleem deſignatꝰ
eſt: vno precepto rex omnes lactantes
pueros non ſolū apud bethleē: ſed et in
oībus finibus eius ab imis ⁊ infra: ſcḋm
tp̄s qḋ explorauerat a magis interimi
iubet: ſi quō ēt ieſu cū equeuis poſſit ex=
tinguere. Sꝫ ꝓuenit regis inſidias puer
adductus in egyptum: parētibꝰ de dolo
regis angelo prenuntiante cōmonitis.

¶ Capitulum octauum de crucia=tibus ipſius herodis qui necari iuſ=ſit infantes.

VErum hec etiā
ſacris euangelij vocibus edo
cemur opere p̄cium eſt crude
litatis herodis i xp̄m ⁊ eque=
uos eiꝰ videre mercedem. Statim nāq;
nec mora vltio in eum diuina conuertit:
que non ſolū preſens inferret exitium.
A ¶ Uerum ⁊ quibus poſt interitū ſup
plicijs eſſet cruciandus oſtenderet. Lon
gum eſt ſi proſperitas imperij eiꝰ quibꝰ
ad illud tempꝰ vſq; pollebat domeſticis
referam gladibus obſcuratas: ignomi=
niam matrimonij funera liberorū quorū
tamen ipſe extiterit parricida: ſororis ēt
propinquorūq; oīm ſi exequar clades:
tragedia magis quā hiſtoria texi vide=
bitur. De quibꝰ tamen ſi quis ſcire vult
Joſephus plenius refert.
B ¶ Igitur cum pro ſacrilegio quod in
ſaluatorem cōmiſerat ⁊ ſcelere quod in
equeuos eiꝰ pergerat vltio eum diuina

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vigeret in mortem: quem dederit exituz
nō puto indecorū ſi ipſius ioſeph in ſepti
modecimo libro antiquitatū hec referen=
tis ſermonibꝰ explicemus. Herodē (inq̄t)
porro et maior indies morbus vigebat
ſupplicia commiſſi dudum ſceleris expe
tens. Lento nāqꝫ igne extrinſecus in ſu=
perficie corporis vrebatur intrinſecꝰ ve
ro vaſtum condebatur incēdium. Auidi
tas inexplebilis ſemper inerat cibi: nec
tamen ſatiari vnqꝫ rabidis incitata fau
cibꝰ valebat ingluuies. Inteſtina intrin
ſecus vlceribus obſepta: doloribꝰ quoqꝫ
colli q̄ꝫ maxime cruciabat̄. Humor liqui=
dus et liuidus erga pedes tumidos ob=
errabat ⁊ ab inferioribus partibꝰ pube
tenus tumore diſtentus: ſed et verenda
ipſa putredine corrupta ſcatere vermi=
bus. Spiritus quoqꝫ incredibilis infla=
tio et tentigo obſcena ſatis ⁊ execranda.
His aūt oībus doloribus fetor dirior. vl̄
ex mēbrorum putredine: vel ex reſpira=
tiōe anhelitus reddebatur. Ita ex omni
parte cruciatibus feſſo nulle ſufficere vi
res ad tolerantiam poterant. Dicebant
ergo his quibus diuinandi peritia eſt di
uinitꝰ has penas ab imperatore deo ob
multa eius impie et crudeliter geſta de=
poſci. Hec quidez in ſupradicta hiſtoria
refertvir de quo pauloan̄ memorauimꝰ.
¶ Sed in ſecūdo libro idem hiſtoriogra=
phus ſimilia nihilominus de eodē ſcri=
bit hoc modo dicens. Poſt hoc vero om=
ne corpus eius morbus inuadens diuer
ſo eum ſibimet corruptele genere ven=
dicabat. Febris nāqꝫ vna parte lenta ve
xabat prurigo ex alia parte ītolerabilis
per oēm corporis diffuſa ſuperficiē. Colli
quoqꝫ creberrimꝰ dolor pedes pubetenꝰ
hydropis abſcederat tumor. Verenda
corrupta putredine ⁊ ſcatentia vermibꝰ
horreſcebant. Inflationes etiam tortuo
ſi ſpūs ⁊ crebra ſuſpiria conuulſis admo
dum producta viſceribꝰ ita vt diceretur
a vatibus non morbi corporis hec ſed di
uine vltionis eſſe ſupplicia. Quiqꝫ cum
tot morbis etiā feralibus vigeret tamē
ſpem adhuc viuendi gerens de medelis
atqꝫ remedijs cogitabat. Deniqꝫ trāſito
iordane aquis calidis q̄ apud calleroē
ſunt vtebatur que etiaz potantibꝰ com=
mode dicuntur. Viſum eſt autem medi=
cis ēt oleo calido omne corpus fouēdum
Cumqꝫ depoſitus fuiſſet in huiuſcemodi
fomento: ita reſolutus eſt omnibus mem=
bris: vt etiam oculi ipſi e ſuis ſedibus
ſoluerentur.

¶ Capitulum .ix. De crudelitate hero=
dis quā mortis ſue tempore ꝑpetrauit.

DEportatur ex
inde hierico ⁊ famulorū plā=
ctibus ammonitꝰ vbi deſpe=
rare cepit militibus quidem
quinquagenas dragmas diuidi iubet.
Diutius vero et amicis ſuis plurimum
pecunie largitur. Ipſe autē furore iam
plenus ⁊ ipſi vt ita dicā minitans morti
fertur in facinus execrabile. Etenim ex
ſingulis quibuſqꝫ vicis vel caſtellis ſi q̄
nobiliores et primarij erant viros ex om
ni iudea ad ſe colligi et recludi iubet in
loco qui dicitur hypodromus. Accerſita
tamen ſorore ſua ſalomone atqꝫ eius vi=
ro nomine alexan. Noui inquit iudeos
de meo interitu gauiſuros: ſꝫ potero ha=
bere lugentes ⁊ exequī honorabiles ex
plangentium multitudine ſi volueritis
vos meis parere preceptis. Hos omnes
quos in cuſtodia haberi iuſſi totius iu=
dee nobiles viros ſtatim vt ego ſpirituz
exhalauero interficite ⁊ hoc ipſum militi
bus p̄paratis: vt omnis iudea et omnis
domus etiam inuita defleat obitū meū.
¶ Et poſt pauca idem ioſephus ait. Rur
ſum autem nam ⁊ cibi auiditate ⁊ tuſſis
conuulſione diſtendebatur. Cum ex do=
lorum violentia iam vite exitum adeſſe
ſentiret malo accepto cultrum popoſcit.
Solebat enim ꝑ ſemetipſum purgatum
ſic pomum atqꝫ inciſum edere. Tūc dein
de circunſpectans ne quis eſſet qui ꝓhi
beret eleuauit in ſemetipſum dexteram
ictumqꝫ librauit. Adhuc idem proſequi=
tur ſcriptor ꝙ paulo anteq̄ꝫ nouiſſimum
ſpiritum redderet: tertium poſt duos q̄s
ante necauerat filium ſuū preceptis im=
pijs iugulaſſet atqꝫ ad vltimam lucē ſi=
cut non abſqꝫ maximis doloribus corpo
ris: ita etiam nec abſqꝫ parricidij piacu
lis aufugiſſet. Talis igitur herodis exti
tit finis que digna ſupplicia ſcelere q̄

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

in bethleē erga paruulos geſſerat: ꝛ pro
inſidijs dñi nr̄i ac ſaluatoris exact⁹ eſt.

¶ Capitulum decimum de archelai
regno poſt herodem.

DE ſucceſſiōe ve-
ro eius hiſtoria nos euange-
lica perdocet qḋ poſtea quā
per angelum cōmonitus io-
ſeph ſublato puero ꝛ matre eius de egy-
pto redijt ad terram iudeam. Audiens
inquit euangeliſta quia archela⁹ regna-
ret pro herode patre ſuo timuit illo' ire.
Commonitus autem in ſomnis abijt in
partes galilee. Huic aūt euangeliſte ve-
ritati conſona ſcribit etiam ſupradictus
hiſtoriographus: diligēter hoc exequēs
quomodo ex teſtamento herodis patris
ſui adiudicante etiam ceſare auguſto re-
gni iudeorū ſucceſſor extiterit archela⁹
ꝛ vt poſt decem annos imperio deuolu-
tus ſit vtqꝫ philippus et herodes iunior
frater cum liſania in terra archias diui-
ſum iudee regnum regebant.

¶ Capitulū.xj. qḋ falſa eſſe acta que
iudei proferūt etiam ioſephi teſtimo-
nio ex cōſonatiōe tēporū cōuincātur.

HEc quoqꝫ ipſe
hiſtoriograph⁹ in decimoocta-
uo libro refert duodecimo an-
no tyberij ceſaris (qui augu-
ſto ſeptem ꝛ quinquaginta annis princi-
patu poſito ſucceſſerat) pontium pilatū
iudee procurationem ſuſcepiſſe: atqꝫ ini-
bi p decē cōtinuos annos vſqꝫ ad ipſum
pene finem tyberij perduraſſe. Ex quib⁹
omnibus figmentum impudens euiden-
ter arguitur actorumqꝫ recenti confecta
plaſmate aduerſus xp̄m dominum pro-
ferūtur. In quibus primo omniū tempo-
ris ipſius ratio coarguit falſitatē. Quar-
to nāqꝫ conſulatu tyberij (qui cōſulatus
ſeptimo anno imperij ei⁹ fuit) piaculi in
ſaluatorem commiſſi tempus falſa hec
acta perſcribunt. Quo in tempore euidē-
ter oſtenditur ne miſſus quidem adhuc
ad iudee procurationem pilatus ſecun-
dum ioſephi probatiſſimi hiſtorici teſti-
moniū. Qui pleniſſime deſignat duodeci-
mo anno tyberij ceſaris iudee procura-
tionem ſuſcepiſſe pilatum. Conſonanter
autem in his cum hiſtorico euangeliſta
concordat: quintodecimo dicens anno ty-
berij ceſaris (in quo quartus erat pilati
procurationis annus, cū etiam iudee te-
trarche haberent herodes ꝛ liſias phi-
lippus) dominum ꝛ ſaluatorem noſtrum
ieſum chriſtum ꝛ fuiſſe annorum trigin-
ta: quando ad ioannem baptizādus ad-
uenit. Tunc etenim initium euangelice
predicationis inſtituit.

¶ Capitulum.xij. qꝫ a pontifice An-
na vſqꝫ ad Caypham quatuor ponti-
fices fuerint: ꝛ ſingulis annis admini-
ſtrauerint pontificatū in quibus pre-
dicatio chriſti completa eſt.

REfert autē euꝫ
diuina ſcriptura omne doctri-
ne ſue tp̄s exegiſſe ſub pontifi-
cibus anna ꝛ caypha: quo ſcꝫ
anne pontificatus tempore incipiēte do-
cere ceperit: ꝛ vſqꝫ ad initiū cayphe per-
tenderit. In quibus ſpatijs vix toti qua-
tuor cōcluduntur anni. Legalib⁹ porro
preceptis iam per illud tempus vt ꝛ am-
bitione ceſſantibus nulli quippe pontifi-
catus honor vite vel generis reddebat.
Sed romana poteſtate alijs nunc: item
alijs ſumma ſacerdotij preſtabatur: ita
vt annuis ſucceſſionibus mutarentur.
A ¶ Deniqꝫ idem ioſeph⁹ refert qua-
tuor per ordinē vſqꝫ ad caypham pon-
tificatus officio poſt annam eſſe perfun-
ctos his verbis ſcribens. Ualerius gra-
tus anna ſacerdotio deturbatio iſmae-
lum pontificem deſignauit filium baſſi.
¶ Sed ꝛ hunc non multo poſt abiciens
elezarum ananie pontificis filium ponti-
ficatui ſubrogauit. Poſt annū vero etiā
hunc arcet officio: ꝛ ſimoni cuidam cay-
phe filio pōtificatus tradidit miniſteriū:
quo non amplius et ipſe quā vnius an-
ni ſpatio perfunctus ioſephum (cui ꝛ ca-
pas nomen fuit) accepit ſucceſſore ac per
hoc omne tempus quod dominus ꝛ ſal-
uator noſter in terris docuiſſe perſcribi-
tur intra quadrieni tēporis ſpatia coar-
tatur. In quo quatuor iſte quas ioſeph⁹
memorat ſucceſſiones pontificum cum
deſcribūtur vix per annos ſingulos mi-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

niſtrare. Conſonanter igitur ſecundum ea que ſcripſit cayphan pontificē anni illius quo ſaluator paſſus eſt etiā euangelij ſcriptura deſignat.

B ¶ Igitur dominus ⁊ ſaluator noſter non multo poſt initium predicatiōis ſue duodecim ex omnibus diſcipulos aſſumpſit. Quos et ceteris ſectatoribus ſuis preferens ſpeciali quodam electiōis priuilegio apoſtolos nominauit. Cuius nominis virtus miſſos indicat. Sed ⁊ alios poſt hos elegit ſeptuaginta duos ⁊ ipos binos per loca ⁊ vrbes ad quas ipſe acceſſurus erat premiſit.

¶ Capitulum. xiij. de Joanne baptiſta teſtimonium Joſephi: ⁊ quod aſſerit eum iuſtum fuiſſe ⁊ ob eius necē vindictam in iudeos eſſe prerogatam.

VErum breui interiecto tēpore Joannes baptiſta ab herode filio herodis capite punit. De quo et in euangelijs quidem refertur. Cōcord. vero teſtimonio etiā ioſeph⁹ de hoc ſcribit nominatim etiā de herodiade cōmemorans velut de cōiugio fratris philippi viuentis violenter abſtracta ⁊ ſuis ab herode inceptis nuptijs ſociata ꝓpria ⁊ legitima vxore depulſa: quam herodiadem filiam fuiſſe dicit arethe regis arabie: propter quam etiam ioānem baptiſtam ab eo commemorat interemptum. Bellum quoq; exortum inter arethā dicit ⁊ herodem tanq̄ ob ignominiam filie vindicandam. In quo bello exercitū refert herodis extinctū. Hec autem omnia accidiſſe propter piaculum quod in nece ioānis amiſit. Idem quoq; ioſephus iuſtiſſimum ſup omnes ioannem fuiſſe ſm euāgeliorum fidem ⁊ ab herode propter herodiadem capite ceſum refert. Propter quam etiam regno eū memorat eſſe depulſum atq; in exilium apud viam nam galilee vrbem truſuz. Hec in octauodecimo antiquitatum libro his ipſis quibus infra annotatum eſt ſyllabis ſcribit. Quibuſdam (inquit) iudeorū videbatur ideo periſſe herodis exercitū ꝙ in eum ſatis iuſte vltio diuina cōmota ſit pro vindicta Joannis qui vocatur baptiſta: quem puniuit herodes virum valde bonum: q̄ precipiebat iudeis virtuti operam dare iuſtitiam inter ſe inuicem cuſtodire: et in deū ſeruare pietatē per baptiſmum in vnū coire. Hoc enim pacto baptiſmum acceptabile fore: ſi nō ſolū ad abluenda peccata ſumatur: verum ⁊ ad caſtimoniam corporis atq; ad anime iuſtitiam purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter virtutum velut ſignaculum ⁊ cuſtodia quedā fidelis habeatur. Que cū ab eo precepta huiuſcemodi docerentur atq; ad audiendum eū per plurima multitudo concurreret: virtus herodis ne forte doctrine eius pſuaſione populi a ſuo regno deiecerūt (Videbat enim quod preceptis eius ac monitis obedire in omnib⁹ plebs eſſet parata) melius credidit priuſq̄ noui aliqd fieret anticipare hominem nece. q̄ poſtmodum turbatis rebus ſeram plenitudinem gerere. Ex ſola igitur ſuſpitione herodis vinctus in caſtelluz macheronta adducitur Joannes ibiq; capite obtruncatur. Hactenus de Joanne. Sed et de ſaluatore noſtro domino in eiſdem hiſtoriarum ſuarum libris eidē ioſeph⁹ ita ſcribit.

¶ Capitulū. xiiij. de teſtimonio ioſephi de chriſto.

FUit autem hiſdem temporibus ieſus ſapiens vir: ſi tamen eum virum nominari fas eſt: erat enim mirabilium operum effector doctorq; hominum eorum qui libenter que vera ſunt audiunt. Et multos quidem iudeorum multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit Chriſt⁹ hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtre gētis virorum cum pilatus in crucem agēdum eſſe decreuiſſet non deſeruit eos qui ab initio eum dilexerant Apparuit enim eis tertio die iterum viuus ſcdm ꝙ diuinit⁹ inſpirati ꝓphete vel hec vel alia de eo innumera miracula futura eſſe predixerant. Sed ⁊ in hodiernum diem xpianorum qui ab ipſo nuncupati ſunt ⁊ nomen perſeuerat ⁊ genus hic cū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ipſe hebreoꝝ ſcriptor olim ſuis libris in=
ſerta tam de Joãne baptiſta ꝙ etiã de
dño ⁊ ſaluatore noſtro tradiderit: qđ vl=
tra effuſum. que excuſatio impudentibꝰ
et perfidis remanebit. Quominus de fal
ſitate geſtoꝝ q̃ poſtmodũ cõfixerũt aptiſ
ſime ꝯuincant. Sed de his iſta ſufficiãt.
B ❡ Apoſtolorũ aũt dñi ⁊ ſaluatoris
noſtri nomina q̃ referãtur ex ipſis euã=
gelijs omnibus palã eſt. Septuaginta
vero diſcipulorũ vocabula nuſꝙ quidẽ
reperimus ſcripta. Dicitur tñ vnus ex
ipſis eſſe barnabas. Cuius etiã in acti=
bus apoſtolorum mẽtio facta eſt. Sed et
paulus nihilominus ſcribens meminit
eius deniꝙ ipſum dicũt eſſe qui cum ſo=
ſthene ⁊ paulo corinthis ſcribit. Clemẽs
vero in quarto diſputationum libro ce=
phe mentionẽ facit de quo paulus dixit.
Cum aũt veniſſet cephas anthiochiam
in faciem ei reſiſtit. Et dixit eũ vnũ eſſe
ex ſeptuaginta diſcipulis cognomine pe
tri apoſtoli. Sed ⁊ mathiam ex ipſis eſſe
dicit: qui ꝓ iuda aploꝝ numero ſubroga
tus eſt ⁊ eũ qui cum ipſo eſt ſtatutus ad
ſortẽ. Tatheũ quoꝙ vnũ ex ipſis fuiſſe
tradũt. De quo ⁊ hiſtoriam que ad nos
vſꝙ ꝑuenit exponere neceſſarium duco.
Nã ⁊ plures quã ſeptuaginta fuiſſe di=
ſcipulos ſaluatoris īuenies: ſi obſerues
ea que paulus indicat dicens poſt reſur
rectionẽ apparuiſſe dñm primũ quidem
cephe: poſtea illis vndecim: et poſt hos
amplius ꝙ quingentis fratribus ſimul.
Ex quibus quoſdã dormiſſe dicit pluri=
mos aũt adhuc permanere eo tpe quo
hoc ſcribebat. Poſt etiã dicit eum viſum
eſſe iacobo qui erat vnus ex his qui fra=
tres ſaluatoris appellabãtur. Cum de=
inde tanꝙ preter hos duodecim ad eo=
rum tñ ſimilitudinem eſſent alij quidam
apoſtoli ſicut ⁊ ipſe erat paulus addit et
dicit. Poſtea apparuit apoſtolis omni=
bus. Nouiſſime autem viſus eſt ⁊ mihi.
Sed ⁊ de his iſta ſufficiant.

❡ Cap. xv. de narratione abagari rege.

Narratio vero quam de tatheo ꝓ miſimus hunc habet modũ Dñi et ſaluatoris noſtri ieſu xpi diuinitas cũ pro mirabili
virtutis opere per omnẽ locũ celebraret
in numeros tam de vicinis ꝙ de peregri
nis ⁊ lõge poſitis ꝓ remedioꝝ ⁊ cure vir
tutibꝰ inuitabat ſi qui ꝑcipue morbi ali
cuius egritudine laboraret. Unde ⁊ rex
quidã abagarus noie gentis vltra eu=
fratrẽ poſite principatũ nobiliter tenẽs
morbo quodã corpis irremediabili ꝗtũ
inter hoies tenebãtur. Qui cum de noie
ieſu ⁊ de mirabilibꝰ virtutũ eius audiſ=
ſet ſupplex ⁊ per epiſtolã ſanctus exorat
miſſo in rem homine diutini morbi vin=
culis qbus tenebat abſolui. Sed ad pre=
ſens qdam a dño corporis eius cura dif=
fertur. Dignus tñ efficitur reſcripto ple
ne ſaluatoris. In qua ſimul etiam ꝓmit
titur ei ꝙ nõ multo poſt deſiderij ſui cõ
ſequerẽtur effectum. Deniꝙ poſt reſur=
rectionem atꝙ aſcenſionẽ domini ad ce=
los Thomas apoſtolus ex cõmonitione
diuina tatheũ quedã vnũ ex ſeptuagin=
ta diſcipulis ad ediſſenam ciuitatẽ euan
geliſtã ⁊ ꝑdicatorẽ vbi dei emittit ſimul
⁊ que a dño promiſſa fuerãt impleturũ.
hoc in archiuis publicis ediſſene ciuita
tis in q̃ tũc ſupradictꝰ abagarus regna
uit: ita deſcripta reperimus i his char=
tis q̃ geſta regis abagari ſeruata anti=
quitus continebãt. Et vt euidens dicto=
rum veritas fiat ipſarũ exemplaria epi
ſtolarũ ex ſyriorũ lingua tranſlata pone
mus. Exemplar epiſtole ſcripte a rege
abagaro vel toparca ad ieſum et miſſe
hieroſolymam per ananiam curſorem.

C ❡ Capꝫ. xvj. de exẽplo abagari ad
dominum ieſum miſſe hieroſolymã per
ananiam curſorem.

Abagarus vehame filiꝰ to=
porca ieſu ſaluatori bono q̃
apparuit in locis hieroſoly=
morum ſalutem. Auditũ mi=
hi eſt ⁊ de te ⁊ ſanitatibus quas facis ꝙ
ſine medicamentis aut herbis fiant iſta
parte: ⁊ ꝙ verbo tãtũ cecos facis videre
claudos ambulare ⁊ leproſos mundare
⁊ immũdos ſpũs ac demõia eijcis. ⁊ eos
qui longis egritudinibus affligũtur cu
ras ⁊ ſanas. Mortuos ꝗꝙ ſuſcitas. Qui
bus oibus auditis id ſtatui in aio meo.
vnũ eſſe de duobus aut ꝙ tu ſis deus ⁊
deſcende

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

deſcẽderis de celo vt hec facias aut ꝙ fi-
lius dei iis qui hec facis. Propterea ego
ſcribẽs rogaueriꝫ te: vt digneris vſqꝫ ad
me fatigari ⁊ egritudinẽ meã qua iãdiu
laboro curare. Nã ⁊ illud ꝯperi ꝙ iudei
murmurãt aduerſum te ⁊ volũt tibi inſi
diari. Eſt aũt ciuitas mihi parua ꝗdem.
ſed honeſta que ſufficiat vtriſqꝫ.

¶ Exemplũ reſcripti ab ieſu ꝑ ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

¶ Capitu. xvij. de exemplo reſcripto ab ieſu per ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

Beatus es qui credidiſti i
me cũ me ipſe non videris.
Scriptũ eſt em̃ de me. q2 hi
ꝗ me vident non credent in
me: ⁊ ꝗ nõ vidẽt me ipſi credent: ⁊ viuẽt.
De eo aũt ꝙ ſcripſiſti mihi: vt veniã ad
te oportet me oĩa ꝓpter ꝗ miſſus ſuꝫ hic
explere: ⁊ poſtea ꝙ̃ impleuero recipi me
ab eo a ꝗ miſſus ſum. Cũ ergo fuero aſ-
ſumptus mittam tibi aliquem ex diſcipu
lis meis vt curet egritudinẽ tuam ⁊ vitã
tibi atqꝫ his qui tecum ſunt preſtet.

B ¶ Erat aũt his epiſtolis adiunctũ
etiam hoc lingua ſiriorũ ꝙ infraſcriptũ
eſt. Poſtea vero quam ieſus aſſumptus
eſt miſit ei iudas qui et thomas tatheũ
vnũ ex ſeptuaginta. Qui cũ veniſſet. ma
nebat apud thobiam filium thobie. Ut
aũt audiuit de eo abagarus ⁊ nuntiatũ
eſt ei qđ veniſſet apoſtolus ieſu ſecundũ
qđ ei ſcripſerat. Cũqꝫ cepiſſet tatheus in
virtute dei curare omnẽ langorẽ ⁊ infir-
mitatẽ ita vt oẽs mirarent̃. Abagarus
ꝯſideratis mirabilibꝰ que faciebat recor
datus eſt ꝙ ipſe eſſet de ꝗ ſibi ieſus ſcri-
pſerat dicẽs. cũ aũt fuero aſſumptꝰ mit-
tã tibi aliquẽ ex diſcipulis meis ꝗ egritu
dinẽ tuam ſanet. Et vocãs ad ſe thobiã
apud quẽ manebat ait ad eum. Audiui
ꝙ vir quidã potẽs venit ⁊ manet in do-
mo tua: adduc eum ad me. Cũqꝫ rediſſet
tobias ad tatheum dixit ei. Abagarꝰ to-
parca vocauit me ad ſe ⁊ dixit mihi vt te
ad eũ ꝑducam vt cures eum. ⁊ tatheus.
Ueniam inquit quoniaꝫ maxime ꝓpter
ipm miſſus ſum. Poſtea igit̃ die tobias
mane aſſumpto tatheo venit ad abaga
rũ. Et cũ fuiſſet ingreſſus p̄ſentibꝰ ꝑmã
tibꝰ ſuis ſtatim in ingreſſu viſuꝫ eſt. ab-
agaro diuini neſcio ꝗd ſplẽdoris in vul-
tu apoſtoli tathei. Qđ cũ vidiſſet abaga
rus adorauit tatheũ. Sup̄ quo ammira
ti ſunt oẽs ꝗ aſſiſtebãt regi. Ipſi em̃ nihil
hoꝝ videbãt: q2 ſoli abagaro fuerat oſtẽ
ſum ꝗ ⁊ dicere cepit ad tatheũ. Uere di-
ſcipulꝰ es ieſu filii dei. ꝗ mihi dixerat: mit
tã tibi aliquẽ de diſcipulis meis qui te
curet ⁊ vitã tibi p̄ſtet: ⁊ tatheꝰ rñdit. Q2
magnifice credidiſti eũ ꝗ me miſit ꝓpter
ea miſſus ſuꝫ ad te: ⁊ ſi ꝑmanſeris i fide
eius ⁊ credulitate. p̄ſtabunt̃ tibi omnia
deſideria cordis tui. Tũ abagarus ad
eũ. Uſqꝫ a deo inꝗt credidi ei vt: ⁊ iudeos
ꝗ eũ crucifixerunt velim ſi vlla mihi ad
eſſet tãta exercitꝰ copia trucidare: ⁊ ſi nõ
romani regni autoritas impediret. ⁊ ta
theus ait ad hec. Dñs nr̃ volũtatẽ pr̃is
ſui impleuit. Qua ĩpleta aſſumptus eſt
rurſus ad pr̃em. Dicit ei abagarꝰ. Ego
ſcio. ⁊ credo in eũ ⁊ ĩ patrẽ eiꝰ: ⁊ tatheꝰ ꝓ
pter inꝗt. pono manũ meã ſup̄ te ĩ noĩe
eiꝰ ⁊ cũ hoc feciſſet: ſtatim oĩs egritudi-
nis morbo quo tenebat̃ abſoluit̃. Mira-
tus eſt abagarus ꝙ ſicut verbis audie-
rat de ieſu ita ⁊ rebꝰ ⁊ operibꝰ reperit ꝑ
tatheũ diſcipulũ eius impleri qui eum
abſqꝫ medicamentis et herbis curaret.

C ¶ Non ſolum aũt illum: ſed et ab-
don quẽdã abdie filiũ podagra laborã-
tem cũ ſe veſtigiis eius aduolaret manꝰ
impoſitione ſanauit. multoſqꝫ alios vr-
bis illiꝰ ciues variis obeſſos ſanauit in-
cõmodis. Et ſic opera magna ⁊ admirã
da ꝑficiẽs p̄dicabat verbũ dei. Poſt hoc
aũt abagarus ait ad tatheũ. Tu inquit
cum virtute dei hoc facis et nos omnes
vidẽtes miramur. Uerũ queſo te narra
mihi de aduentu ieſu qũo factus ſit ⁊ de
v̄tute eius in qua faciebat hec ꝗ audiui.
Et tatheus. Nunc ꝗdẽ tacẽã veꝝ q2 vẽr
bo miſſus ſum p̄dicare craſtino ꝯgrega
mihi oẽs ciues tuos ⁊ coram ipſis p̄dica
bo ⁊ ſeminabo in eis verbũ vite vel ad-
uentus ieſu qũo fuit et cur ⁊ ꝗ̃ de cauſa
miſſus eſt a pr̃e: ⁊ de virtutibꝰ operũ eiꝰ
vel de miniſteriis que locutus eſt in hoc
mũdo ⁊ in qua virtute hoc fecit. Sꝫ ⁊ de
nota eiꝰ p̄dicatiõe ⁊ quod ita paruulũs

et humilis ⁊ quomodo ita ſe humiliauit
⁊ depoſita maieſtate paruifecit deitatē
ſuā ita vt ⁊ in crucē ſubigeret ⁊ i infernū
deſcēderet ⁊ dirūperet ſepē quā a ſecu=
lis nemo dirupat ⁊ mortuos ſuſcitaret.
Qui deſcēdit quidem ſolus aſcendit aūt
cū grandi multitudine ad patrē ſuum.
Juſſit ergo abagarus vt mature omnes
ciues cōuenirent ⁊ audirent ꝑdicationē
tathei. ⁊ poſt hoc iuſſit dari ei aurū ⁊ ar=
gētū: ſed ille nō accepit dicēs. Si noſtra
derelinquim⁹ quomō accipimus aliena.
Necnō inutiliter vt puto a nobis adver
bum ex ſyrorū lingua interpreta. hūc in
noſtris libris tenebunt locum.

¶ Explicit liber primus.

Incipit liber ſcđs.

QUecūq; oportuit
veluti i pri
cipijs eccleſiaſtice hiſto=
rie deſignari: ſiue đ diuini
tate ſaluatoris ſiue de an
tiq̄tate nr̄e religiōis ac ve
tuſtate doctrine ⁊ vt olī tradita ſit chri=
ſtianoꝝ que nouella videtur inſtitutio:
ſed ⁊ de aduētu ipſi⁹ dñi ⁊ ſaluatoris no
ſtri nuꝑ impleto ac paſſionibus cōſum=
mato de apoſtolorum quoq; electione ſu
periore libello quanta potuimus breui=
tate ꝯſtrinximus. Age iam nūc que etiā
poſt aſcenſionem eius conſecuta ſunt vi
deamus: partim diuinarum ſcripturaꝝ
teſtimonijs edocentes: partim extrinſe=
cus ex his que fideliter in commētarijs
q̄ ad memoriā poſteritatis inuenti ſunt
comperimus approbantes.

¶ Cap. ꝑmū de vita ⁊ inſtōne apoſto
loꝝ poſt aſcenſionem chriſti.

PRimus igitur
in apoſtolatū pro iuda prodi
tore mathias ſorte ꝯciſcitur:
qui erat vnus ex diſcipulis
domini ſicut ſupra demonſtratum eſt.
A ¶ Ordinantur autem ⁊ diaconi ſe
ptē numero ꝑ orationes ⁊ manus impo
ſitionem apoſtolorū miniſterij viduarū
gratia in quib⁹ ſtephan⁹ q̄ ⁊ prim⁹ poſt
dñm ſtatim poſt ordinationē ſuā lapida
tur ab his q̄ ⁊ dñ₃ occiderūt: ⁊ ꝑ qđ ⁊ nō
minis ſui ſtephano corona donat᷑ a xp̄o.
Tūc deinde iacobū q̄ dicebat᷑ frater dñi
ꝓ eo q̄ eſſet fili⁹ ioſeph q̄ xp̄i quaſi pater
habebat᷑: qm̄ q̄dē deſpōſata ei fuerat vir
go maria: que priuſq; ꝯueniret cū eo in=
uenta eſt in vtero habens de ſpū ſancto
ſicut euāgelia ꝓteſtant᷑. Hūc inquā ipm̄
iacobū (qui ⁊ iuſtus cognominat⁹ eſt ab
antiquis) virtutum merito ⁊ inſignis vi
te priuilegio primū hiſtorie tradiderūt
ſuſcepiſſe eccleſie q̄ hieroſolymis eſt ſe=
dere: ſicut clemens in ſexto diſpoſitionū
libro aſſerit dicens. Petrus em̄ inquit ⁊
iacob⁹ ⁊ Joannes poſt aſſumptionē ſal=
uatoris q̄uis ab ipo fuerint oībus pene
ꝑlatixī nō ſibi vēdicāt primatus gloriā
ſed iacobū qui dicebat᷑ iuſtus apoſtoloꝝ
epiſcopum ſtatuunt. Idē quoq; in ſepti=
mo eiuſdē operis libro addit de ipo etiā
Hec Jacobo inquit qui dicebat᷑ iuſtus ⁊
Joāni ⁊ petro poſt reſurrectionem dñs
oēm ſciētiā tradidit: ⁊ ipſis ceteris aplis
qui apoſtoli illis ſeptuaginta diſcipulis
tradiderūt: ex quib⁹ vnus erat ⁊ barna
bas. Duos autem fuiſſe iacobos cōſtat.
Unum hunc iuſtū qui de pinna tēpli de
tectus fullōis vecte percuſſus eſt ⁊ mor=
ti traditus. Alius aūt eſt ille q̄ ab hero=
de capite ceſus eſt. Huius ergo iuſti Ja=
cobi etiam paulus meminit cum ſcribit.
Alium aūt inquit apoſtolorum vidit ne
minem: niſi iacobum fratrē domini. In
hoc ergo tempore etiam tatheus de quo
ſupra memorauimus ſcđm dñi ꝑceptū
ad regem abagarum miſſus ipſum qui=
dē egretudine morbi corꝑalis abſoluit.
Uniuerſam vero ciuitatem edeſſenorū
xp̄o domino fidelis ſatis crudelitate ſo=
ciauit. ita vt in hodiernū die ciuitas illa
(quippe que ipſius domini ⁊ ſaluatoris
meruit ſcripta ſuſcipere) velut ſpeciali
quadam chriſto deuotione dicata ſit.
B ¶ Interea perſecutio prima aduer
ſus eccleſiā dei q̄ hieroſolymis facta eſt
ſub primo martyre ſtephano oēs diſci=
pulos (exceptis duodecim) ꝑ vniuerſam
iudeā ſamariāq; diſperſit ſeu potius: vt
ſancta ſcriptura indicat diſſeminauit.
Ex q̄b⁹ nōnulli ad fenicē: ⁊ vſq; ad cyprū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

atq; anthiochiā deuenerūt qui gētib⁹ q̄-
dem credere myſterū fidei nondū aude
bant iudeis tamen predicabāt. Interea
ſaulus adhuc vaſtabat eccleſiam ingre-
diens domos ⁊ pertrahens viros ac mu
lieres tradebat in carcerē. Sʒ philipp⁹
qui erat vnus de ſeptem cum Stepha-
no diaconus ordinatus deſcendit ſama
riā v̄tute dn̄i repletus ⁊ predicabat pri-
mus verbū dei ſamaritane gēti. In quo
tāta erat diuine gratie efficacia: vt etiā
ſimonem magus ſuis predicationibus
conſterneret: qui per idem tp̄is celebris
fame apud ſamaritanorum populos ha
bebatur: ita vt virtus dei magna eſſe pu
taretur. Sed his cum vidiſſet ſigna ⁊ mi
racula que a philippo per diuine gratie
poteſtatem fiebant obſtupefactus et ter
rit⁹ ceſſit: ⁊ credere ſe in chriſtū vſq; quo
etiam baptiſmum acciperet ſimulauit.
Quod reuera mirari dignuʒ eſt hodieq;
eodem ordine fieri ab his qui velut here
ditariā ab illo ſimulationē ſecte impuriſ
ſime ſuſceperūt. quiq; autoris ſui artib⁹
inſtituti eccleſiā fraude qualibet ingreſ-
ſi lauacrum furantur ⁊ ſancta noſtra ve
lut alicui⁹ morbi contagione cōmaculāt.
Serpit enim eorum venenatus ſermo ſi
cut lupus in gregibus ⁊ occultis verbo-
rū morſibus incautis letale v̄tus infun-
dit: donec noxias eoꝝ latebras diligētia
paſtoris inueſtigatas educat ad lucem.
Sicut ⁊ ipſe. Simon petri ⁊ īduſtria cō-
prehēſus penā quā merebatur expēdit.
C ¶ Verū per dies ſingulos augeſcē-
te p̄dicatione verbi diuini per dei ꝓuidē
tiam ex ethiopie regionibus adeſt qui-
dam regine gentis illi⁹ prepoſitus. Mo-
ris quippe eſt illi nationi etiā nūc a femi
nis regi tanq̄ vota in hieroſolymis red
diturus. Huic philippus reſponſis ſan-
cti ſp̄ūs iuſſus, primo ex omnibus genti-
bus myſteriū fidei ⁊ ſacramentū baptiſ-
mi tradit: ⁊ velut quaſdā eam deo primi
tias omniū conſecrat nationū. Hūc opi-
nio tenet ad patriā terrā regreſſum ſciē
tiam dei ſummi et ſalutarem dn̄i noſtri
preſcientiaʒ indigenis gentib⁹ ſicut ſibi
tradita fuerat predicaſſe. In quo rebus
ipſis completa eſt per eū propheta que
dicit. ethiopia preueniet man⁹ ei⁹ deo.

Dum hec ita aguntur Paulus vas ele-
ctionis non ex hominibus neq; per ho-
minem ſed per reuelationem Jeſu chri-
ſti ⁊ dei patris qui eum ſuſcitauit a mor-
tuis in apoſtolatū vocatur celeſteʒ ad ſe
voce delata.

¶ Cap. ij. qualiter tyberi⁹ de xp̄o edo
ctus eſt a pilato ⁊ commonitus.

Interea cū per
oēm iam locū de reſurrectio-
ne ⁊ mirabilibus dn̄i nr̄i ieſu
xp̄i: ⁊ de aſcēſione eius ad ce-
lū felix fama loqueret̄: ac per oīm aures
beati hui⁹ rumoris voluer̄et opinio ⁊ q̄m̄
antiqui rumoris erat apd̄ romanos vt ꝓ
uinciaruʒ iudices ſi q̄d forte noui in his
quas regebāt ꝓuincia accidiſſet vl̄ p̄nci
pi vel ſenatui nūtiarēt: vti ne ex his q̄ ge
rebāt ignorare aliq̄d viderent̄. De reſur
rectiōe a mortuis dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri
ieſu chriſti que iam in omnem locum fue
rat puulgata. Pilatus tiberio p̄cipi re
fert: ſed ⁊ de ceteris mirabilib⁹ eius. Et
vt poſt mortem cum ſurrexiſſet a quam-
plurimis iam deus eſſe crederetur. Ti-
berius que ꝯpererat: retulit ad ſenatū.
Senat⁹ aūt ſpreuiſſe dicit̄ ꝓ eo q̄ nō ſibi
prius hui⁹ rei iudiciū fuerit delatum ſed
autoritatem ſuam preuenerit vulgi ſen-
tentia. Lex eñ erat antiquitus deſigna-
ta ne quis apud romanos deus habere
tur: niſi ſenatus decreto ⁊ ſn̄ia confirma
tus. Porro autem pro vero hoc erat q̄d
agebatur. ne diuina virtus humanis pu
taretur aſſertoribus indigere. Cumq; ſe
cundū ea que ſupra diximus tenuiſſet ſe
natus. Tyberius tenuit ſententiam ſuā
ne quid aduerſum doctrinam chriſti cō-
trarium moliretur. Hec tertulianus vir
⁊ legum ⁊ inſtitutionum romanorum pe
ritiſſimus: ⁊ inter noſtros ſcriptores ad-
modum clarus in apologetico ſuo quem
aduerſum gentes pro noſtra fide ſcribit
hoc modo retulit: vt de origine inquit ali
quid retractemus eiuſmodi legū vetus
erat decretum: ne quis deus ab impera
tore cōſecraretur. niſi a ſenatu ꝓbat⁹ ſit
marcus emilius de deo ſuo alburno: fa-
cit ⁊ hoc ad cām noſtram q̄ apud vos hu
mano arbitratu diuinitas penſitatur.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Et nisi homini deus placuerit: deus non erit. Hō iam deo propitius esse debebit. Tiberius ergo cuiꝰ tpe nomē xp̄ianū in seculū itrauit annūtiata sibi ex syria palestinaq̄ que illic veritatem istius diuinitatis reuelauerāt retulit ad senatū cum prerogatiua suffragij sui senatus q̄ non ān ipse ꝓbauerat respuit. Cesar in snia mansit comminatus periculū accusatoribus xp̄inoꝝ. hec tertulianus

¶ Cap. iij. quō in omnē mundū breui tpe diffusa. de xp̄o predicatio est. A

Quod pfecto diuina ꝓuidētia ita tūc cesaris sensibꝰ ingessit: ⁊ absq̄ vllo obstaculo in ipsis dūtaxat initijs euāgelij sermo vniuersa quaq̄ pcurreret. Vn̄ ⁊ factū est vt repēte quasi celitus lumen ostensum aut radius quidem solis erumpens totum orbē claritate superni luminis illustraret: vt compleretur illa prophetia que dixerat: in omnē terram exiuit sonus eorum euāgelistarum (dumtaxat ⁊ aplōrum) et in fines orbis terre verba eoꝝ. Ex quo per oēs ciuitates ac vicos immēse multitudine velut messium tēpore frumēta ad areas: ita ad ecclesias populi congregabantur. Quicūq̄ illi a parētibꝰ tradite sibi morbide superstitionis vinculis tenebantur p doctrinā xp̄i simul ⁊ p virtutū miracula q̄ fieri videbāt recepta veri dei notitia tāq̄ a tyrānicis dn̄is liberati ad vnū verum deū ⁊ dn̄m creatorēq̄ suū vetusti penitētes erroris. fideli cū confessione veniebant.

B ¶ Cum igitur passim iam per oēs etiā gentiliū populos profusius effunderet diuina dignatio: primꝰ corneliꝰ apud cesareā palestine vrbē maximā cū oī domo sua ad fidē xp̄i petro ministrāte pducit. Jam inde quāplurimi ⁊ alij ex gentibus apud anthiochiā ad fidē veniūt: eorū p̄dicatione pertracti: quos ꝓ seditiōe aduersus stephanum cōmota: disseminatos esse p omnem locū superius edocuimus. Per quos ⁊ apud anthiochiā florētissima cōgregat ecclesia in qua erāt etiā ꝓphetici ordinis viri q̄plurimi. cū q̄bus ⁊ barnabas ⁊ paulus. Quibꝰ oībus pariter in grā dei ⁊ vnanimitate degētibus: ibi p̄mum discipuli velut et perenni fonte sumpto vocabulo: appellati sunt xp̄iani. Quia tēpestate agabus q̄dā vnꝰ ex ijs qui aderant ꝓphetis famā magnā futuram diuinis p̄sagiebat oraculis. Paulus vero ⁊ barnabas cū ministerio a fratribus collato q̄d sanctorū vsibus deseruiret. hierosolymā designantur.

¶ Cap. iiij. queadmodū post tyberiū gayus cesar regē iudeorum ꝯstituit aggrippam. A

Inter ea tiberius duobus ⁊ viginti circiter annis sui p̄ncipatꝰ ex actis viuendi finem fecit. Post quem gayus imperium suscepit: ⁊ continuo iudeorum principatum tradidit agrippe: simul et philippo ac lisanie tetrarchias. cum quibus ⁊ paulopost herodi eidē pariter ꝯtulit. Ipm vero herodē q̄ ⁊ in nece ioannis autor extiterat: ⁊ i passione dn̄i iterfuerat multis excruciatū modis eterno dānat exilio. sicut iosephus in ijs que supra inseruimus scribit.

¶ Cap. v. qualiter filo pro iudeis suscepit legationem ad gayum.

Gaius temporibus Filo insignissimꝰ scriptoꝝ florebat qui nō solū in nostra: veꝝ ⁊ in grecoꝝ phia primus inter primos habebatur.

A ¶ Hic aūt genere quidē a patris hebreus. Apud alexādriā vero i oibꝰ claris ⁊ nobilibꝰ viris clarior ac nobilior erat. In diuinis autē legibꝰ ⁊ p̄rijs institutis quātꝰ qualisue fuerit: ex ijs que nobis libroꝝ suoꝝ tradidit monimentis omnibꝰ clarū est. Quis enim digne valeat explicare: quanta eius in liberalibus lr̄is fuerit institutio. Quanta in philosophicis. Quantusq̄ maxime in platonicis et pitagoricis fuerit disciplinis: vtq̄ omnes ⁊ qui secum floruerant pene ⁊ qui precesserant superarit.

B ¶ Hic igitur ipe: temporibus gaij quāta iudeis acciderint mala quinq̄ voluminibꝰ exponit. Sz ⁊ de eiusdē gaij mētis insania cōmemorat: q intantū super

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

die elatus ſit: vt deum ſe voluerit appel-
lari. In ipſis aũt vbi de iudeoꝝ cladibus
refert ſuã quoqꝫ legationẽ: quã pro cõtri
bulationibꝰ ſuis iudeis detulit ad vrbez
romã deſcribit. ⁊ ꝙ peroꝛãs apud gayũ
ꝓ patrijs legibꝰ: nihil ampliꝰ quam irri-
ſionẽ retulerit domum: imo ⁊ pene peri-
culũ mortis incurrerit.

C ¶ Sed ⁊ ioſephus meminit hoꝛum
in octauodecimo antiquitatũ libꝛo talia
quedã ſcribẽs. Et quidẽ cũ ſeditio apud
alexandriã fuiſſet exoꝛta inter iudeos et
grecos terni ab vtriſqꝫ ptibꝰ legati mit-
tant ad gayũ. In quibꝰ pro parte greco
rũ: erat quidã legatꝰ appion noie. Qui
cũ in ceteris ꝙplurimis iſimularet iu-
deos tũ maxime ꝙ honoꝛẽ ceſari nõ deter
rẽt: vt moꝛis eſt facere oibus q̃ romanis
faſcibus ſubiacent. Hi ergo aiebant ne-
qꝫ aras gayo: neqꝫ tẽpla cõſtituũt: neqꝫ
alia huiuſcemodi in quibꝰ ei diuini hono
res a ꝓuincialibus deferuntur. Sed ſoli
ſunt qui neqꝫ ſtatuas ei decernant: neqꝫ
ſacramentũ nomine eius obſeruẽt. Cũqꝫ
hec et alia grauioꝛa allegaret appion: ꝑ
que concitari crederet gayũ. Filo q̃ lega
tioni ꝑerat iudeoꝝ: vir in omnibꝰ magni
ficus: alexãdri alabarche frater: philoſo
phie non ignarus. potẽtiſſime purgauit
obiecta. Sꝫ abiecit eũ gayus. ⁊ iubet ili-
co e cõſpectu ſuo abſcedere: dum iracun-
dia repletus ſecũ ipſe rimat̃ q̃d in eos cõ-
ferat mali. Egreſſus autez Filo cũ iniu
ria: ait ad iudeos qui ſibi aſtabant. Bo-
no animo nos eſſe opoꝛtet quibus iratus
eſt gayꝰ. quia neceſſe eſt adeſſe diuinum:
vbi humanũ ceſſat auxiliũ. Hec quid io
ſephus. Sꝫ ⁊ idem Filo in ipſo libꝛo quẽ
de ſua legatione cõſcripſit. ſigillatim de
omnibꝰ que a ſemetgeſta ſunt refert. Ex
quibus illa ſola ꝯmoꝛabo: que legentibꝰ
euidenter in iudeos diuinã ꝓ piaculis q̃
aduerſum xp̃m auſi ſunt indicẽt vltionẽ.

¶ Cap. vj. quãta acciderit iudeis ma
la poſt irrogatam chꝛiſto moꝛtẽ. A.

PRimo quidez
tpibus tyberij refert i vrbe ro
ma Seiam quendam magni
apud imperatoꝛem loci: vni-
uerſam eoꝛum gentez: ſummo niſu inte-
rimere voluiſſe. In iudea aũt pilatuz ſub
quo in ſaluatoꝛẽ facimꝰ admiſſum eſt dõ
templum quod in hieroſolymis tunc ad-
huc manebat integrũ ꝓphanare tẽtaret
maximis eos perturbatiõibus agitauiſ-
ſe. Sed ⁊ poſt tyberij occaſum refert ſuc-
ceſſoꝛem eius cum ceteris quãplurimis
tum etiam iudeoꝛum gẽti acerbiſſimũ ex
titiſſe: qꝺ preſto eſt etiã ex ipſius ſcripto-
ris ſermonibus diſcere. Multa quidem
erat inquit i gayo ingenij prauitas: que
erga omnes homines. tũ precipue erga
iudeoꝛũ gentez ferebatur: ⁊ ſpeciali qua
dam ſeuitia loca eoꝛum q̃ in diuinis ha-
bẽt ſupplicatiõibus cõſecrata incipiens
ab alexãdria diripi ⁊ cõtra religionẽ mo
rẽqꝫ gentis ꝓphanari iubet ſtatuis ſuis
⁊ ſignis atqꝫ imaginibus ea replẽs. Tẽ-
plũ quoqꝫ ſancte ciuitatis: quod ſolũ ma
nebat totius ꝓphane ꝯtagionis intactũ
⁊ a maioꝛibus perdurauerat aſilum cõ-
mutare in templũ ꝓprij nominis auſus
ẽ: vt edes iouis nobiliſſimi noui dei gaij
vocaretur. Sed ⁊ alias innumeras cla
des. et vltra oẽs tragicos luctus apud
alexãdriã iudeis irrogatas eẽ ſub gayo
in ſcꝺo operis ſui de virtutibus libꝛo vir
memoꝛatus exequitur.

B ¶ Hec non ⁊ ioſephus cõſona huic
de pilati tempoꝛibus ſcribens: ꝓ piacu-
lis ſaluatoꝛis q̃ vniuerſi gẽti acciderint
mala: audi vt etiã ipſe in ſecũdo iudaici
belli defleat libꝛo. Is autem ait qui miſ-
ſus eſt in iudeaz a Tyberio procuratoꝛ
Pilatus: noctu velatas hieroſolymam
introferri imagines ceſaris iubet ac ſta-
tuit. Quod vbi dies exoꝛtus eſt magnam
perturbationem iudeoꝛum populis exci
tauit ſtupentibus et perturbatis ad no
uam faciem rerum. Conijciebãt nãqꝫ ex
hoc ꝙ ſpernerent̃ ⁊ conculcarentur iã le
ges ſue ⁊ omnia inſtituta maioꝛum qui-
bus nihil tale haberi intra menia vrbis
illius fas erat. Sed hoc eſt nimiꝝ in quo
eos impie cõfeſſionis ſue velox vindicta
dãnauit ꝓ eo qꝺ ſm euãgelij relationem
ſimul gens cõclamauit vniuerſa. non ha
bemus regem niſi ceſarem.

C ¶ Tunc deinde idẽ ſcriptoꝛ aliã q̃z
in eos delatã cõmemoꝛat vltionez dicẽs.
Poſt hoc autez etiã aliam eo accidit per

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

turbatio: pro eo quod ſacrum erariū (qđ
apud eos patria lingua chorbonas ap=
pellatur) contra fas in vſus cōmuneus pu
blici aqueduct⁹ progari videret: q̄ a tre
cētis ſtadijs deducebat. Pro q̄ nimia in=
dignatiōe ppl's cōmouebatur. Cūq̧ ad=
eſſet pilat⁹ hieroſolymis: audēt adire eū
ꝛ clamoribus fatigare. At ille q̄ preuide
rat ſeditionem futuram milites habitu
plebeio obtectis armis multitudini imi=
ſcuit: precepto eis dato: vt ne gladijs i ſe
diciosos ſed fuſtib⁹ vterent̄. Igit̄ vbi tp̄s
fuit: ſigno de tribunalib⁹ dato: cedi pro=
ſternicq̧ ceperūt. Nonnulli verberantiū
vulneribus plurimi autem dum in fugā
conferti proruunt proprie conſtipatione
perculſi perire. Reliqui vo diſperſi ꝛ ſuo
rum funeribus deterriti vim laboris ſilē
tio repreſſere. Multas p̄terea clades in
hieroſolymis eis obueniſſe dum nouis
ſemp rebus ſeditioſius ſtudent idē ſcri=
ptor exponit: oſtendens quod ex admiſſi
ſacrilegij tempore: nunq̧ bella morteſq̧
ceſſarunt: vſq̧ quo vltimum et exiciabi
le malum tēporibus veſpaſiani eos obſi
dioſe incluſit.

Capitulū. vij. vt pilatus ſibi mortē
conſciuit.

IBitur iudeos p
commiſſo
ſcelere vltio diuina dā
nabat. Sed ꝛ ipſe pila
tus q̄ in ſaluatorē ini=
qui iudicis funct⁹ offi=
cio eſt: iſdez tēporibus
Gay: tantis ac talibus
malorum cladib⁹ cruciat⁹ eſt: vt ꝓpria ſe
manu trāſuerberans: nephariam vitā vi
abieciſſe referat̄. Nec enim poterat tan=
ti piaculi miniſter īpunit⁹ euadere ſicut
in hiſtorijs grecoꝝ reperim⁹ eorum dū=
taxat qui olimpiadas ſcribūt ꝛ annales
rerū geſtaruȝ libros ad poſteritatis me=
moriam condunt.

Capitulū. viij. de fame temporib⁹
claudij.

ET enim gayo
quatuor annis nec integris
principatu miniſtrato clau=
dius imperator ſuccedit ſub
quo fames ſatis dira vniuerſum orbem
obtinuit. Hoc tamen ita futurum longe
ante noſtri prophetie predixerant. ſicut
in actibus apoſtolorum refertur agabū
quendam prophetam famē magnam fu
turam ſuper imperatore claudio denun
tiaſſe. Uerum lucas qui de agabo refert
coniungit etiam hoc: qđ per paulū ꝛ bar
nabam: fratres qui erant antiochie pvi
ribus vnuſquiſq̧ ſumptum miſerint ſan
ctis habitātibus hieroſolymam: et poſt
hoc addit dicens.

Cap. ix. de martyrio Jacobi apl'i.

IN illo autē
tpe ſine dubio tēp⁹ qđ
ſub claudio fuit cū fa=
mes erat deſignās. mi
ſit inquit herodes rex
magn⁹ vt affligeret ali
quos de eccleſia: ꝛ iter
fecit iacobuȝ fratrem ioannis gladio. De
hoc autē iacobo clemens alexandrinus
etiā quādam hiſtoriam dignaȝ memo=
ria in ſeptimo diſputationum ſuaꝝ libro
ſcribit: perlatam ad ſe vſq̧ ex traditione
maiorum. Quoniā quidē inquit et his q̄
obtulerat eum iudici ad martyriuȝ iaco
bum ſcȝ mot⁹ etiā ipſe cōfeſſus eſt ſe eſſe
chriſtianum. ducti ſunt inquit ambo pa=
riter ad ſupplicium: ꝛ cum ducerentur in
via rogauit iacobum dari ſibi remiſſio=
nem. at ille parūper deliberans: pax tibi
inquit: et oſculatus eſt eum: et ita ambo
ſimul capite plexi ſunt.

Capitulū. x. vt agrippa ꝛ herodes
apoſtolos perſecuti diuinā continuo
ſenſerunt vindictam.

SEd tunc inquit vt ait
ſcriptura di
uina videns herodes quia de
iacobi nece gratum eſſet iu=
deis addidit adhuc et petruȝ
coniecit in carcerem: ſine dubio ipſum
etiam punire volens: niſi diuinum af=
fuiſſet auxilium quo angelus nocte ei
aſſiſtens mirabiliter eum vinculorum ne
xibus abſoluit: ꝛ ad miniſterium predica
tionis ire liberū iuſſit. ꝛ cū petro quideȝ
hec geſta ſunt. Regis vero facin⁹ in apo=
ſtolos perpetratū: dilationē non patitur

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vltionis: sed cōtinuo vindex adex diuini tus dextera. sicut historia in aplorū acti bus conscripta nos edocet. Cū inquit ce sareā descendisset herodes: ꝛ in die solē ni preclara veste regia indutus ꝓ tribu nali concedisset ac de sublimi cōcionare tur ad populū. cūq; populus acclama ret ei dei voces ꝛ nō hominis: statim in quit percussit eum angelus domini: eo ꝙ non dederit gloriam deo. Et scatens vermibus expirauit.

B ¶ Miraculo aūt dignum est tantā cōsonantiā scripturarū diuinarum cum historiographo gētis illius deprehendi: ipse etenim iosephus de eisdē cōmemo rās in nonodecimo libro antiq̄tatū ijs q̄ bus infrascriptum est. hec sermonib⁹ re fert. Tertiū inquit annū imperij toti⁹ iu dee expleuerat: cū forte cesareā q̄ prius pyrgostratonis vocabat aduenit. Ubi cū in honorē cesaris spectacula ciuibus ederet votiuo vt videbatur salutis cesa ris die. Cuncꝗ illuc totius prouincie vi ri honore ꝛ facultatibus ꝑdicti cōuenis sent: scdo spectaculoꝝ die indutus veste fulgēti: ex auro argētoq; mirabiliter cō texta incipiente die procedit ad theatrū vbi cum primos solis radios argentee vestis gremio suscepisset: repercusso splē dore: duplicatā spectantibus lucem ful gor metalli vibrantis effudit: vt intuēti bus ꝑstringeret aciem terrores aspect⁹. Et per hoc plus aliquid de eo ꝙ humā ne nature est cū artifex arrogātia mēti ret. Ilico adulātis vulgi concrepant vo ces: honorem sonantes: sed exitiū feren tes. Et hinc atq; illinc ab eis cōclamāti bus deus cōpellatur: vtq; fieret ꝓpiti⁹ suppliciter exorat: dicētib⁹ populis nūc vsq; vt hominē te timuimus: sed ex hoc iam supra humanam te esse naturā fa temur. Sz rex acclamatiōē ꝯtra fas ha bitam nō repressit: nec impietatē illicite adulationis exhorruit: donec respiciēs paulopost imminētē atq; insistentē capi ti suo videret angelū: cūq; sensit cōtinuo exitij sui ministrū: quē prius nonerat ꝓ uisorē bonoꝝ. Et ecce repēte cruciat⁹ eū ex dolore incredibili vētris atq; inflatio ne corripuit. Respiciensq; ad amicos: en inq̄t ille ego de⁹ vester: ecce ꝓpellor ꝛ cō festim deturbor ex vita. Quoniā quidē diuina virtus nuper collatas in me fal sas arguit voces: ꝛ q̄ modo immortalis dicebat a vobis ꝑceps iā iāq; rapior in mortē. Sed suscipiēda est sniā quā de statuit. Nā ꝛ viximus haud cōtēnendi: ꝛ longeuitatē que beata putatur expleui mus. Et cū hoc dixisset vi doloris vehe mentius agitatus instanter ad palatiū reportatur. ¶ Cūq; diuulgatū esset eū ꝓpe diem moriturū: ingēs multitudo to tius etatis ꝛ sexus conueniens more pa trio supra cilicia strati: omnipotenti deo ꝓ regis incolumitate supplicabāt. ¶ Ōis aūt domus regia planctibus ꝛ gemitib⁹ personabat. Cum interim rex ipse in ex celso solario recubans ꝛ deorsum respi ciēs: ac pronos prostratosq; oēs cum fle tibus preuidens: nec ipse quidem tempe rabat a lachrymis. Uerū cōtinuis q̄nq; diebus ventris doloribus cruciatus vi tam violēter abrupit: q̄nquagesimū eta tis ꝛ quartū agens annū. Regni vero se ptimū. Quatuor ꝛ enim sub gayo cesare annis regnauerat. Philippi tetrarchiā tribus annis obtinens: quarto aūt etiā herodis sibi adiungens tribus relinq̄s annis sub claudio cesare exactis. ¶ Cū in ceteris quamplurimis iosephum: tuz in his tam integre diuine scripture con cordare valde miratus sū. ꝙ vero vide tur in solo regis vocabulo variare. cum ꝛ tps actus ꝛ res eundē ostēdat fuisse. pos sibile est sicut in alijs ꝙplurimis iudeoꝝ noibus inuenim⁹: etiā hunc duplici vo cabulo nūcupatū. Quoꝝ altero lucas nt altero vsus sit ioseph⁹. Uex qm̄ rursum lucas in actib⁹ aploꝝ introducit gama lielū cū de aplis in iudeoꝝ ꝯsensu delibe ratio fieret hoc ipso tpe dicentē: q2 surre xit theodas q̄dā dicēs se esse magnū quē dā. q̄ destruct⁹ est. ꝛ oēs q̄ sequebant eū dissoluti sunt. Age etiam de hoc q̄d iose ph⁹ in hoc eodē libro scripserit ꝓferam⁹.

¶ Cap. xj. de theoda qui deprauaue rat populum.

Fado inquit iu deā ꝓcurāte deceptor q̄dā magus theodas nomine ꝑ suadet populi multitudinē

b iij

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſublatis ꝑprijs facultatibus vrbe excedere ⁊ ripas iordanis fluminis obſidere. Dicebat autem ſe etiam ꝓphetā eſſe ⁊ poſſe verbi ſui precepto fluuij fluenta dirimere et facilē ſectatoribus ſui fluminis tranſitum dare. Que cum diceret: multos decepit. Fadus vero non in longum vecordie eius indulſit. ſed emittit equitū turmā. que ex improuiſo irruens ſuper eos: quamplurimos quidē peremit: multos tamen ⁊ viuos cepit. Ipſius autem theode caput defectum hieroſolymam reportauit.

¶ Cap. xij. de Helena regina adyabenorum.

Poſt hoc idē ſcriptor etiam de fame que ſub claudio facta eſt hoc modo memorat. Poſt idē tēpus inqt fames magna obſederat etiam iudeam. Qua tempeſtate regina nomine helena multis pecunijs cōparatum frumentū de egypto ⁊ hieroſolymā delatū indigentibus miniſtrabant. Quid tā cōſonans tāꝗ cōcordās ꝗ hec ſunt cū illis q̄ in actibus apoſtoloꝝ ſcribunt̄ vbi dr̄ qr̄ diſcipli q̄ erant anthiochie: ꝓut potuit vnuſqſq; miſerūt in miniſteriū ſctis habitātibus in iudea deferēdū p manus Barnabe ⁊ pauli ac ꝑ pſbyteros diſpēſandū. ¶ Helene vo cuius hiſtoriographus intulit mētionē: et nūc extat ſepulchrū nobile in portis hieroſolymoꝝ. Regnaſſe aūt apud adabenorum gentem refertur.

¶ Cap. xiij. de Simone mago. A.

Interea cum fideles dn̄i ⁊ ſaluatoris nr̄i ieſu xp̄i p oīm creſceret mētes: ⁊ p dies ſingulos religiōis ꝓpagarētur argumēta nequaꝗ quieſcit hoſtis ſalutis hūane: ſed vrbē maximā q̄ eſt caput oīm ꝑuenit: ⁊ ſimonem illuc de quo in ſupiorib⁹ dixim⁹ euocat: cui⁹ nefarijs artibus amminicula ipſe maiora ſuppeditās plurimos vrbis illi⁹ ciues in erroris ei⁹ vincla coniecit. Deſignat hec vir inſcriptorib⁹ nobilis non multo poſt aploꝝ tēpus exortus iuſtin⁹: de quo ſuis in locis qđ cōpetit aſſignabim⁹. Hic igit̄ in apologetico quē ꝓ fide noſtra ad imperatorē antoniū ſcripſit: de his hoc mō refert. Et poſt aſcenſionē inqt dn̄i ad celū inueſtigabāt demōes quoſdā hoim. q̄ dicerēt ſe eſſe deos quos nos fugauim⁹. Simō deniꝗ quidā ſamaritanus de vico q̄ dr̄ gyttho: ſub claudio ceſare magicis artib⁹ ⁊ ope demonū ſubleuat⁹ in vrbe vr̄a q̄ regnū oīm tenet: ꝙplurimis ꝑ fantaſias deceptis: de⁹ decret⁹ eſt: ⁊ ſimulachri apud vos quaſi de⁹ honore donatus eſt in flumie tyberis inter duos pontes collocati. Habetis ēt titulū latinis literis ſcriptū. Simoni deo ſancto: quē et oēs pene ſamarite: nōnulli etiam ex ceteris gentibus tanꝗ ſummū deū ⁊ adorāt ⁊ ꝯfitent̄. Sꝫ ⁊ ſolēnē quādā erroris ei⁹ ac deceptiōis comitē: q̄ prius in ꝓſtibulo ſteterat apud Tyrum vrbem fenicis: cū ipſo velut primam quandā mentē conſecrauerunt. Hec quidem Juſtinus.

B ¶ Cōſona vera huic etiā hirene⁹ ſcribit in primo aduerſus heredes libro. In quo vel quis ipſe fuerit ſimon vel quam impura eius opa atq; doctrinā pleni⁹ refert. Que multū ē vt his inſeram⁹: cū liceat volētibus ea ſcire p ſingula: ex ipis ſupradicti hirenei libris: vel de hoc vel ceteris autoribus diuerſaꝝ hereſeum: ⁊ de venenatis eoꝝ dogmatibus diligentius noſcere. Caput igit̄ totius prauitatis ⁊ pncipium oīs hereſis a Simone cepiſſe accepimus. Ex quo vſq; in hodiernū ſectatores ei⁹ ſimulantes adire ſe puriſſimā chriſtianorum philoſophiā: quā vidēt apud oēs ꝓ caſtitate vite ⁊ inſtituti ſctitate mirabilē: ſupſtitiōis idoloꝝ ꝗ deſerere vident̄: rurſum viculis inectūt̄: colētes ac venerātes picturā ⁊ imaginē ſimonis: ⁊ illius quem ⁊ ſceleris ac turpitudinis extitiſſe ſociā dixim⁹ ſolēnē. His incēſos odores offerunt his ſacrificia et libamia impura delibāt. Sꝫ eoꝝ adhuc nequiora ⁊ execrabiliora ꝯmittūt. Aiūt em̄ eſſe qđdā apd ſe ineffabilis q̄ cū primo qs audierit mēte excedat ⁊ eoꝝ q̄ſi virtute ꝑcurſus velut attonit⁹ maneat ⁊ vſq; ad clemētiā veniat. Que cū ita ſint: aiūt impoſſibile eſſe. vl' ſcripture ea tradi. vl' ore ac labijs ꝓferri: hec qui audit ꝓ veneratione ita ſe habere rem credit.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ ¶ Porro autẽ vere illa huiuſcemodi ſunt q̃ ꝓ impuritate ⁊ obſcenitate ſui caſtis ⁊ pudicis aurib⁹ execrabilia ⁊ penitus horeſcẽda ducant̃. Quidq̃d eñ illud eſt turpe ⁊ impurũ qđ excogitari a q̃quã põt ſõni hoc ipuri⁹ eẽ illđ tradit̃ qđ inq̃natiſſime hui⁹ hereſis myſteriũ tectum apđ ſe ſeruari pollicent̃ archanũ. In felicibus per hec mulierculis ⁊ pctis (vt ait apl's) onerat⁊ deteſtabilr̃ illudẽtes. Hũc igit̃ taliũ malorũ patrẽ ⁊ autorẽ per idẽ tempus ſimonem ex apparitorũ ſuoꝝ numero diabolus ſuſcitans ad vrbẽ maximam ire compulit romam vt vbi potẽtiſſimis athletis dñi ac ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i apoſtolis in hoc t̄pm ab eo ſubrogatis obſiſteret. Sed diuina virt⁹ ⁊ gratia in maximo p̃cipue certamine nunq̃ deſerit ſuos. Que incẽſaꝫ maligni flãmã tota celeritate reſtringit ⁊ oẽm altitudinẽ deſtruit extollentẽ ſe aduerſum ſciãꝫ dei. Propter qđ neq; ſimon neq; ali⁹ q̃s cõgreſſus tunc aduerſus apoſtolos dñi potuit obtinere q2 veritatis lux ⁊ verbi diuini claritas que ob ſalutẽ hoĩm nuꝑ obfulſerat ꝑ apoſtolos ſuos toti⁹ mẽdaciĳ diſcuſſa caligine de humanis mẽtib⁹ ignorãtie tenebras effugabat. Deniq; ſupradict⁹ magus. veri luminis fulgore percuſſus cecitatem continuo male ſane mentis incurrit. Quippe qui iã prius in iudea ꝑ apoſtolum petrũ de his qui gerebat ſceleribus confutatus tranſmarinã aggreſſus eſt fugam. ⁊ ab oriente ad occidentem vſq; pertendit nuſq̃ ſibi vitam niſi in fuge ſubſidio ſperãs. His igit̃ vrbem romam ingreſſus vtens adminiculo aſſiſtentis ſibi ⁊ adherentis demoniace virtutis quam paredrum vocant breui tempore intantũ malorũ venit precipiciũ vt ⁊ iam ſimulachri a ciuibus romanis tanq̃ deus honore potiretur.

¶ Capitulum. xiiij. de predicatione apoſtoli petri apud vrbem Romam.

Sed non in longũ permanet fraude q̃ſita diuinitas cõtinuo nãq; in ipſis et claudiĳ tẽporibus clementia diuine ꝓuidentie probatiſſimum omnium apoſtolorũ ⁊ maximũ fidei magnificentia ⁊ virtutis merito primorũ principem petrũ ad vrbẽ romã velut aduerſum humani generis communẽ pernicẽ repugnaturũ deducit ducẽ quẽdã ⁊ magiſtrum militie ſue ſcientẽ diuina prelia gerere: et virtutum caſtra ductare. Iſte adueniens ex orientis partibus: vt celeſtis q̃dã negotiator marcimonia diuini luminis ſi quis velit cõparare paratus aduenit. ⁊ ſalutaris predicatiõis verbo primus in vrbe roma. euangeliĳ ſui clauibus ianuam regni celeſtis aperuit.

¶ Cap. xv. de euangelio ſm Marcum.

Igitur cum romane vrbi clarũ v̄bi dei lumẽ fuiſſet exortum: ſimonis quidem tenebre cũ ſuo autore re, iuncte ſunt. Sermo aũt veritatis ⁊ lucis q̃ ꝑ petrũ p̄dicabat̃ vniuerſoꝝ mẽtes placido illuſtrauit auditu: ita vt q̃tidie audiẽtib⁹ eũ nulla vnq̃ ſacietas fieret vñ neq; auditio eis ſola ſuffecit ſed Marcũ diſcipulũ eius oĩb⁹ precibus exorant. vti ea que verbo predicabat ad perpetuaꝫ eoꝝ cõmotionẽ habendã ſcripture traderet: quo domi foriſq; in huiuſcemodi verbi meditatiõib⁹ ꝑmanerẽt. Nec pri⁹ ab obſecrãdo deſiſtũt q̃ quod orauerãt impetrarent. Et hec fuit cauſa ſcribendi qđ ſm Marcũ dicit̃ euãgeliĳ. Petrus vero vt ꝑ ſpm̃ ſanctũ religioſe ſe ſpoliatum cõperit furto delectatus eſt. fidẽ eoꝝ per hec deuotionẽ cõſiderans: factũq; cõfirmauit ⁊ in perpetuũ legendã ſcripturã eccleſĳs tradidit. Clemẽs diſputationũ libro. Hec ita geſta eſſe deſcribit cuiq; ſimile dat teſtimoniũ hierapolites epiſcopus nomine papias q̃ ⁊ hoc dicit ꝙ Petrus in p̄ria epiſtola ſua quã de vrbe roma ſcribit meminerit marci. In qua tropice romam babyloniã nominauerit cũ dicit ſalutat vos ea que in babylone electa eſt eccleſia ⁊ marcus filius meus.

¶ Cap. xvj. vt prius marcus ꝑ egyptum chriſti notitiam predicauit.

Tunc autẽ marcum tradũt primum ad egyptũ perrexiſſe atq; inibi euãgelium: quod ipſe conſcripſe

rat predicaſſe: et ipſum primum eccle=
ſiam apud alexandriam cōſtituiſſe. Tā=
ta autem refertur multitudo credētiū vi
rorum ac mulierū primo ingreſſu exēplo
ſobrietatis ei⁹ ⁊ cōtinentie congregata:
vt etiā conuerſatio eoꝝ qui ꝑ ipſum cre=
diderāt ⁊ vita totius abſtinētie ac frugi
eorū ſobriaqꝫ conuiuia librorum memo=
rie mēdarētur a viro diſertiſſimo filone.
quem ſermo tenet temporibus claudij
imperatoris romā veniſſe ⁊ Petrū apo=
ſtolum vidiſſe atqꝫ eius adheſiſſe collo=
quijs verbū dei predicātis. Qđ valde eſt
veriſimile q2 ⁊ ſcripturam iſtā quā dixi=
mus poſterioribus ab eo temporibus cō
ſtat compoſitā eſſe. In qua euidētiſſime
omnia eccleſie inſtituta complectiť qua ⁊
tunc tradita ſunt ⁊ in hodiernum ſeruā=
tur a nobis. Sed ⁊ abſtinentiū vitas eo
rum duntaxat qui nūc in eccleſijs ⁊ mo=
naſterijs degunt deſcribit ad liquidum.
Unde plane manifeſtiſſime ꝓditur non
ſolum ſciens que noſtra ſunt ſꝫ ⁊ ample=
ctens. Quippe qui diuinis laudibus ex=
tulit ſui temporis apoſtolicos viros ex he
breorū quantū intelligi datur precipue
genere credentes. qm̄ q̄dem conſtat qđ
huc ſub apoſtolis ex iſraelitis credebāt.
Iudaicis adhuc inſtitutiōib⁹ ⁊ legis ob=
ſeruationibus inherebant.

¶ Cap. xvij. Qlia de abſtinētib⁹ apud
egyptum filo ſcribit.

Hic igitur deſcri
bēs hec in libello quem de vi
ta theorica vel ſupplicū arti=
culauit nihil oīno vel de pro=
prio vel extrinſecus addidit. ſꝫ prio oīm
viros ipſos cultores ⁊ feminas cū ipſis
ait cultrices appellari.

A ¶ Cauſam vo huius vocabuli vel ex
eo ductā ꝙ ꝯuenientiū ad ſe aīas tāqꝫ ru
des ⁊ agreſtes excolerēt vel ꝙ erga dei
cultum pura et integra conſcientia per=
durarent quod nomen ſiue ipſe īpoſuit
primus illis ex ipſorum actibus colligēs
ſiue vero ne iniquus ita appellabanť q̄
ſecūdū euāgeliū viuebāt anteqꝫ chriſtia
norum appellatio per omnem locum dif
funderetur intereſt dūmodo ex ipſis re=
bus nomen ad quos pertineat compro=
betur. Dixit ergo primo omniū ꝙ renun
tient cunctis facultatibus ſuis qui ſe ad
huiuſcemodi philoſophiā dederint ⁊ bo=
nis ſuis q̄bus intereſt cedant. Cū dein=
de ꝙ oēs vite ſollicitudines ꝓcul abijciāt
et extra vrbem egreſſi in ortulis vel exi=
guis quibuſqꝫ agellulis degant: refugiē
tes imparis propoſiti cōſortia ⁊ vite diſ=
ſimilis contubernia. Sciētes impedimē=
to eſſe hec arduū volētibus iter virtutis
incedere. Tali quippe ordine calore fi=
dei incitati hi qui primitus credebāt vi=
tā duxiſſe memoranť ſicut euidēter ī acti
bus apłoꝝ legimus ſcriptū ꝙ oēs q̄ cre=
debāt ſub apoſtolis poſſeſſiōes ſuas ⁊ ꝑ=
dia vendētes ꝑtia ponebāt ante pedes
apoſtolorū ⁊ diuidebanť vnicuiqꝫ prout
opus erat ita vt non eſſet quiſqꝫ in eis
egens. ¶ Quia ergo ⁊ hic ſimilia ſcribit
geri ab his qui apud alexandriā crede
bant ſicut illi qui in hieroſolymis ante
crediderāt certum eſt ꝙ idem actus ea=
demqꝫ inſtitutio eandem ſine dubio ⁊ re
ligionis fidem deſignet. ¶ Deniqꝫ libro
ipſi de quo ſupradiximus tale initiū de=
dit. In multis eſt inquit orbis terre par=
tibus hoc genus hominum. Oportebat
nāqꝫ hui⁹ ꝑfecti boni participē fieri oēm
gratiam oēmqꝫ barbariē. In egypto tñ
maior eſt copia ꝑ ſingula queqꝫ territo=
ria precipue autē circa alexandriā. Nā
optimus quiſqꝫ ex omnibus locis velut
ad vberis patrie glebam feſtinus occur
rit colonus. Regio quedam eſt philoſo=
phie magiſqꝫ frugib⁹ oportuna ſupra lo=
cum cui Marie nomen eſt ſita. colliculis
quibuſdam molliter et clementer erecta
ad munimentum ſimulatqꝫ aeris tempe
riem commoda.

B ¶ Poſt hoc deſcriptis eorum habi=
taculis vt ſe habeat ſingulorum quali=
tas et ſitus etiam de eccleſijs que apud
eos ſunt ita dicit. Eſt aūt inquit in ſingu
lis locis conſecrata orationis dom⁹ que
appellatur ſemnon vel monaſteriū. Sē=
non autem in noſtra lingua ſignificare
poteſt honeſtorum conuenticulum. In
qđ ſe ſedentes inquit honeſta ⁊ caſta vi=
te myſteria celebrāt nihil illuc prius qđ
ad cibum potūqꝫ pertinet inferētes vel
ad reliqua humani corporis myſteria.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Sed tãtum legis libros ⁊ volumina pro-
phetarum hymnos quoq; in deum cete-
raq; his ſimilia. In quorum diſciplinis
atq; exercitijs inſtituti ad perfectã bea-
tamq; vitam ſtudijs iugibus coaleſcãt.
¶ Et poſt aliquanta iterũ dicit. Ab ortu
aũt diei vſq; ad veſperã omne eis ſpatiũ
in ſtudiorum exercitijs ducitur quibus
ad diuinã philoſophiam per ſacras lite-
ras imbuunt patruꝫ leges in allegoricã
intelligentiam deducentes. Quoniã qui-
dẽ formas eſſe et imagines ea que in le-
gis litera ſcripta ſunt opinãtur latentis
intrinſecus profundi cuiuſdam diuiniq;
miſterij: habent autem etiaꝫ diſputatio
nes quaſdam ⁊ interpretatiões veterũ
virorum qui ⁊ autores ipſius hereſeos
extiterunt: quos eis allegorice ac figura
lis intelligentie normã quãplurimis ſcri
ptorũ ſuorũ conſtant tradidiſſe monimẽ-
tis. Quorũ illi velut itineris ſui ducum
et autorum inſtituta pariter ſequuntur
et morum. Hec autem dixiſſe hũc virum
certum eſt. De euangelicis atq; apoſtoli
cis libris in quib⁹ quomodo lex ⁊ ꝓphe-
tia ſpiritualiter intelligi debeat edocet.
Poſt pauca rurſum etiam de eo qđ pſal
mos faciant nouos ita ſcribit. Itaq; non
ſolum ſubtilius intelligunt hymnos ve-
terum ſed ⁊ ipſi faciunt nouos in deum.
Omnibus eos ⁊ meritis ⁊ ſonis honeſta
ſatis ⁊ ſuaui cõpage modulãtes. Multa
quidem ⁊ alia in eodem libro enumerat
que a noſtris vel in eccleſia vel in mona
ſterijs exercentur. ¶ Sed ꝓperandũ no
bis eſt ex omnibus dicere que eccleſia-
ſticã ꝓprie continent formam: ex quibus
citius manifeſtum eſſe debeat ad eccle-
ſiã pertinere que ſcripta ſunt. Ait ergo.
Continentiam vero velut fundamentuꝫ
quoddam primo in anima collocãt: ⁊ ita
demũ reliquas ſuper hãc pergunt edifi-
care virtutes. Cibũ potũq; nullus eorũ
capitante ſolis occaſum. Videlicet tem-
pus lucis cum philoſophie ſtudijs: curã
vero corporis cum nocte ſociantes. Nõ-
nulli aũt etiã poſt triduum in cõmunio-
nem veniunt cibi. Quos ſcꝫ edatior ſtu-
diorũ fames perurget. Iã vero hi qui eru-
ditionibus ſapiẽtie ⁊ in profundiore in-
telligẽtia ſacrorũ voluminum nõ ſeruã-
tur tanq; copioſis dapibus inhiãtes ex-
pleri nequeũt: ⁊ cõtuẽdo acrius inflam
mati: ita vt nec quarto iam nec quinto
ſed ſexto demũ die non tã deſideratum q;
neceſſariũ corpori indulgeant cibum.
¶ ¶ Hec filonem de noſtrorũ inſtitu-
tis referre quis poteſt dubitare quod ſi
cui adhuc videtur ambiguum adhibebi
mus etiam alia eius dicta: que nulli om-
nimo niſi noſtris tantummodo conueni-
re etiam infideliſſimus quiſq; fatebitur.
Ait ergo. Cũ viris aũt quos dicim⁹ ſunt
⁊ femine in quibus plures iam grãdeue
ſunt virgines integritatẽ caſti corporis
non neceſſitate aliqua ſed deuotione ſer
uantes: dum ſapientie ſtudijs ſemel ge-
ſtiunt non ſolum animo ſed et corpore cõ
ſecrare indignum ducentes libidini mã
cipare vas ad capiendam ſapientiã pre
paratum: et edere mortalẽ partuꝫ eas
a quibus diuini verbi concubitus ſacro-
ſanct⁹ ⁊ immortalis expectat: ex quo po-
ſteritas relinquatur nequaq; corruptele
mortalitatis obnoxia: q; ſi adhuc parum
videtur iſtud audi quod poſt aliquanta
ſcribit. Tractatus autem ſacrorum in-
quit voluminum huiuſmodi habent: vt
magis allegoricis opinionibus vtantur.
Quoniam quidem omnis lex viris iſtis
videtur animali eſſe ſimilis qđ corpus
quidem habeat ipſam literam ⁊ ea que
ſecundum literam diſſignantur. Animã
vero occultum in literam ſpiritualem ⁊
inuiſibilem ſenſum: quem illi ab auto-
ribus ſuis edocti ſublimius et nobilius
velut inſpicientes per ſpeculum contem-
plantur ex ipſis etiam nominibus ad-
mirandas quaſdaꝫ ſpecies intelligentie
proferentes. Quid autẽ addere his op⁹
eſt etiam de conuentibus eorum que cõ
ſcribit: ⁊ vt ſeorſum quidem viri ſeorſum
etiam in eiſdeꝫ locis femine congregẽtur
⁊ vt vigilias ſicut apud nos fieri moris
eſt peragant ⁊ maxime diebus illis cum
paſſionis dominice ſolennitas celebre-
tur: cum in ieiunijs pernoctare et lectio-
nibus ſanctis auditũ prebere conſueuis-
mus. Que omnia ſupradictus vir eo or-
dine eadẽq; conſequentia qua apud nos
geruntur expreſſit. Et vt vnus ex omni-
bus ꝯſurgẽs in medio: pſalmũ honeſtis

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

modulis concinat: vt q̄ precinenti ei vnū verſiculū oīs multitudo reſpondeat atq; in ipſis diebus in terra recumbentes ſicut antiqui moris fuiſſe dr: vinum quidē nemo omnino vt ipſe ait. nec guſtu q̄dez contingat: ſed nec qualibet carnem. Tm̄ aūt aqua ſit eis poculū: ⁊ panis cū ſale vel yſopo cibꝰ. Addit adhuc his quomodo ſacerdotes ⁊ miniſtri exhibeāt officia ſua: vel que ſit ſupra oīa epiſcopalis apicis ſedes. Que cuncta ſi quis pleniꝰ vult ⁊ exploratius dicere: oſtendimus ex quo iſta fonte debeat haurire. In quibus ſupradictus vir eccleſiaſtice inſtitutionis initia ⁊ originem apoſtolice atq; euangelice traditionis intexuit. Eſt autē idē filo affluentiſſimꝰ quidē in eloquia in ſenſibus autē ꝓfundiſſimus ⁊ interpretatione atq; intelligentia diuinarum ſcripturarum ſubtiliſſimus. Copioſe inuenies et copioſius eloquens. Multa deniq; diuini nobis etiam ipſe ingenij ſui monimenta dereliquit.

¶ Capitulum. xviij. quanti ad nos filiolis peruenerint libri.

PRimo qui per ordinem ī geneſim ſcripſit libros quos articulauit ſacre legis explanatio figuralis. Tū deinde ⁊ alios cōtinentes ſparſim de diuerſis capitulis q̄ōnes in q̄bus que requiri debeant ⁊ proponit et ſoluit. Quas q̄ōnes ⁊ abſolutiones de geneſi ⁊ exodo articulauit. Sunt ⁊ alij eius libri qui superſcribuntur propoſitionum qui ſunt dei agricultura duo. ⁊ de temulentia duo. Sed ⁊ alij quāplurimi extāt eius libri diuerſis vocabulis annotati. Sicut eſt que ſint pro quibus mēs debet orare deum ⁊ de confuſione linguarū. De natura ⁊ inuentione de his congregari debeant ad erudiendum. Et quis ſit qui heres ſit diuinorum: que ſit equalium ⁊ inequaliū diuiſio. Itē de tribus virtutibus quas deſcripſit cum ceteris moyſes. Item de his quorum in ſcripturis nomina commutata ſunt: ⁊ quibꝰ ex cauſis cōmutata ſint. In quibus refert ſcripſiſſe etiā de teſtamentis primum ⁊ ſecundū. Eſt autem et alius eius liber de captiuitate: ⁊ de vita ſapientis: eiꝰ qui ſecundū iuſtitiā perfectam ⁊ leges naturales cōſummatꝰ eſt. De gigantibus de eo ꝙ incōuertibile ſit quod diuinum eſt. De moyſi vita. lib. v. De eo ꝙ a deo ſint ſomnia. Hec pene oīa in geneſi ſcripſit. Sed ⁊ in exodum queſtionum ⁊ abſolutionum libri. v. De tabernaculo. De decē verbis legis. de his que inferūtur ſub ſpecie decalogi. Et de aīalibus q̄ ſacrificijs deputata ſunt. Et que ſunt ſpecies ſacrificiorum. Que ſunt propoſita in lege bonis premia et malis maledicta. Tuz preterea ſingulares eiꝰ libri. De prouidentia. De iudeis apologeticus liber hoc eſt de vita vrbana ⁊ ad alexandrum dicentem rationem habere muta animalia. De eo ꝙ ſeruus ſit oīs q̄ peccat. Itē alius de eo ꝙ liber ſit oīs q̄ bonis ſtudijs opera ꝓbet. De vita theorica vel ſupplicum in quo ⁊ de apoſtolicis viris eſſe que ſcripta ſunt ſupra edocuimus. Sed ⁊ interpretatiōes nominū hebraicorū que ſunt in lege ⁊ prophetis.

B ¶ Hic tēporibus gaij imꝑatoris romam profectus cum de impietate atq; impuritate gaij quāplurima ſcripſiſſet que ꝑ ironiā de virtutibus articulauit: et ea ſenatui recitaſſet tanta dr admiratione habitꝰ vt in bibliotheca digna eiꝰ ſcripta decernerentur. ¶ Uerum ꝑ idez tp̄s paulo ap̄lo ad hierl̄m in circuitu et vſq; ad illiricū predicationē verbi dn̄ici miniſtrāte. Claudius imperator iudeos vrbe depellit. Tunc aquila ⁊ priſca cum ceteris iudeis expulſi aſiā veniunt: ibiq; coherent apoſtolorū primum eccleſie inibi fundamēta iacienti: ſicut edocet liber de actibus apoſtolorum cōſcriptus.

¶ Capitulum. xix. cuiuſmodi clade compreſſerint iudeos ipſo die paſchali.

CLaudio vero adhuc in imperio perdurante in ipſa ſolennitate paſche tanta iudeis perturbatio et veſtitas hieroſolymis accidit ex ſeditione commota vt illi ſoli q̄ in foribus templi conſtipatione populi necati ſunt tria milia iudeorum numerarentur: ⁊ cōuer=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſus eſt dies feſtus eorum in luctū. Sed ⁊
alia q̄plurima iudeis mala irrogata io=
ſephus per hec verba deſignat.

¶ Capitulū.xx. qualia etiam ſub nerone
hieroſolymis geſta ſunt.

CLaudius inq̄t
agrippā filiū agrippe iudeo=
rum regem cōſtituit. Felicem
vero totius prouincie ſama=
rie quoq̄ ⁊ galilee ⁊ regiōis que dr̄ trā=
iordanam procuratorem miſit. Et poſt
pauca addit etiā hoc. Inflammatur aūt
⁊ ſeditio acerbiſſima a pontificibus ad=
uerſum ſacerdotes et primos plebis hie
roſolymoꝝ: quorum ſinguli cōquirentes
ſibimet perditorum iuuenum et nouis
reb⁹ gaudentium manum duces ſemet=
ipſos ꝓprie factiōis inſtituebāt. Qui cō=
fligētes adinuicē primo ꝯuitijs laceſſere
tum deinde et ſaxis inuicez ſternere: nec
quiſq̄ erat qui coherceret ſed agebātur
omnia tanq̄ in vrbe non habente recto=
rem. Igitur pōtifices in tanta venere ꝓ
teruiam vt ſeruis ſuis ad areas miſſis
inuaderent decimas que ſacerdotib⁹ de
bebantur. Et accidebat vt nōnulli ex mi
noribus ſacerdotibus quorum alimonie
vi fuerāt direpte in edia deperirēt. Ita
ſeditionum violenta: ius faſq̄ cōfunde=
rat. Item poſt pauca ſubiungit etiā hoc.
Nonnunq̄ autē etiam in media ciuita
te occurrētes ſibi trucidabāt. Precipue
in diebus feſtis ſicarij plebibus admi=
xti occultatis pugionibus oberrantes vt
quiſquis deſignatus eis comin⁹ incide=
rat perimebant. Et arte nefaria cum cor
ruiſſet is quez occulto vulnere ſtrauerat
tum idem ipſi percuſſores velut indigna
ti ſe ſimulabant aduerſus eos q̄ hoc in
media vrbe committerēt: atq̄ hoc modo
occulta eorum facinora permanebant. ⁊
primo oīm ab his ionathas pontifex in=
terficitur: poſt illum quamplurimi iugu
lantur ita vt iā ipſis mortibus eſſet gra=
uior metus mortis: dum vnuſquiſq̄ qua
ſi in procinctu ſemper poſitus per momē
ta ſingula ſperaret īterfici. Poſt hoc aūt
interiectis quibuſdam addit etiam hoc.

¶ Cap.xxi. de egyptio cuius actus apo=
ſtolorum faciunt mentionem.

GRauius vero
omni hac vaſtatione affixit
iudeos egyptius quidam fal
ſus propheta. Qui cū veniſ=
ſet ad iudeam homo magnus: fidē ſibi ꝓ
phete magica arte conſciuit: ⁊ continuo
triginta milia virorum cōgregans ⁊ du=
ctans eos ꝑ deſertuz peruenit cum ipſis
in mōtem qui vocatur oliueti. parat⁹ in=
de irruere hieroſolyme ⁊ vi ac poteſtate
vrbem tenere: ſimulq̄ romanoruz p̄ſidia
ac plebē tyrannidi ſue ſubiugare fret⁹ ꝑ
oia his quos ſecū eduxerat ſatellitibus.
Sed conatus eius p̄uenit felix ꝯfeſtimq̄
cū armatis obuiam ꝑgens ſecum etiaz
plebe reliqua conſpirante cōgreſſiōe fa=
cta egyptium quidem cum paucis in fu=
gam vertit. Perēptis vero alijs etiā ca=
ptis temere cepta facile reſtrinxit. Hec i
ſecundo hiſtoriarum libro ioſephus re=
fert. Opere precium tamē eſt hec que de
egyptio ſcribit cum illis que in apoſtolo=
rum actib⁹ deſignata ſunt comparare:
vbi ſub felice tribunus qui in hieroſoly=
mis erat ad paulū in quē fuerat commo=
ta ſeditio dixit. Nonne tu es egyptius il
le qui ante hos dies concitaueras pplm̄
⁊ eduxeras in deſertū ad quatuor milia
hoies ſicariorū. Sz ſufficiāt iſta de felice.

¶ Capitulum.xxij. quemadmoduz de iu
dea paulus Romam miſſus in vinculis
omni culpa liberatus ſit.

INterea clau
dio treſdecim annis et oct⁹
menſibus romanoruz impe
rio pfuncto nero ſuſcipit pri
cipatū. A quo feſtus mittitur in iudeam
ſuccedere felici. Apud quem cauſa dicta
paul⁹ vinctus mittitur romaz ariſtarco
ſecū comitāte (quem conſequēter in epi=
ſtolis ſuis concaptiuum appellat). Se=
det et luca qui et actus eius ceteroruq̄
apoſtoloruz deſcribit ſed precipue pauli
de quo etiam hoc in fine ſignauit q̄ bien
nio in vrbe roma poſitus verbū dei pre=
dicabat nemine prohibente. Quez tamē
affuiſſe ſibi et defendiſſe ſe apud neronē
et rurſum ꝑfectum eſſe ad predicatiōis
officium ſermo confirmat. Et poſt hoc de

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nuo rediſſe ad ſupradictam vrbem vbi ⁊
martyrio cōſummatus eſt: tunc cū in vin
culis poſitus ſecundam ad thimotheum
ſcribebat epiſtolam. In qua et de prima
ſua defenſiōe ⁊ de preſenti ſimul indicat
paſſione. Suſcipe ergo de his ſingulis te
ſtimonia. In prima (inquit ipſe paulus)
mea defenſiōe nemo mihi affuit: ſed oēs
me dereliquerūt: non illis imputetꝰ. Do-
minus enim aſtitit mihi ⁊ cōfortauit me
vt per me predicatio compleretur: ⁊ au-
diant omnes gētes: quia liberatus ſum
de ore leonis. Manifeſtiſſime per hec de-
ſignat: quia primo quidem vt per ipſum
cepta predicatio compleretur: liberatꝰ
eſt de ore leonis. Neronē ſcʒ in leone pro
crudelitate ſignificans. Tum deinde in
cōſequentibus edicit ⁊ dicit. Liberauit
me dominus de ore leonis. Preuidebat
enim in ſpiritu conſummationem ſuam
propter quod ⁊ dixit: quia ⁊ liberatꝰ ſum
de ore leonis: ⁊ iterum liberauit me dn̄s
ab omni opere malo ⁊ ſaluū faciet in re-
gnum ſuum celeſte. Significans per hoc
ꝙ eſſet confeſtim martyrio coronandus.
De quo tamen euidentius in eadeʒ epi-
ſtola dicit ſcribens. Ego enim iniquitiaʒ
immolor: ⁊ tempus regreſſionis mee in-
ſtat. Hec autē dicta ſunt a nobis vt oſtē
deremus quia non eo tempore quo pau
li actus in vrbe roma cōcluſit lucas mar
tyrio perfunctus eſt paulus. Potuit em̄
fieri vt in initijs adhuc lenior eſſet nero:
⁊ defenſionem pauli pro noſtra dogma-
te non aſpernanter acceperit. Proceſſu
vero tpis cum ceteris malis aucta ſit eiꝰ
etiam in apoſtolos os ſeuitie rabies.

¶ Capitu. xxiij. quomodo ſit paſſus ia
cobus q̄ frater domini eſt dictus. A

TBſt iudei poſt
ea ꝙ paulus ad ceſarē quem
appellauerat a feſto trāſmiſ-
ſus eſt: ⁊ fruſtratas inſidias
quas ei intenderāt vidēt in iacobū fra-
trem dn̄i immanitatem nequitie ſue ver
tūt cui epiſcopalis in hieroſolymis dela
ta ab aplis fuerat ſedes quē hoc modo
adorata ſunt: productū in mediū abnega
re cum fidē chriſti corā omni populo ex-
petunt. At ille citra omniū opinionē vo-
ce ſatis libera ⁊ multo maiore quā vel-
lēt coram vniuerſo populo cū omni fidu-
cia profitetur filiū eſſe dei ſaluatorē ⁊ do
minū noſtrum ieſum chriſtum. Tum illi
nō ferentes tam graue ⁊ tā liberum te-
ſtimonium viri: pro eo maxime qḋ iuſtiſ-
ſimus apud oēs habebatur ob religioſe
⁊ continētiſſime vite merita in necē eius
vertuntꝰ fauente ſibi occaſione temporis
ex morte rectoris. Cōtingit enim feſtum
per idē tempus obire apud iudeā: ⁊ ſine
rectore ac principe eſſe prouinciam. Nā
mortis iacobi modus iam quidem ⁊ in
ſuperioribus a nobis clementis ſermoni
bus iudicatus eſt: cum de prima templi
eum precipitatum ⁊ fullonis percuſſum
vecte deſcripſit. Exploratius tamen de
eo egeſippꝰ q̄ poſt ipſas ſtatim primas
apoſtolorum ſucceſſiones fuit in commē
tariolum ſuorum libro his verbis refert.
Suſcepit inquit eccleſiam cum apoſto-
lis frater domini iacobus qui ab oibus
cognominatus eſt iuſtus: ab ipſis domi-
ni temporibus perdurans vſqꝫ ad nos.
Et multi quidem iacobi vocati ſunt. Sʒ
hic ex vtero matris ſue ſanctꝰ fuit: vinū
⁊ ſiceram non bibit: ſed neqꝫ animal mā-
ducauit. Ferrum in caput eius non aſcē
dit: oleo non eſt perunctus balneis non
eſt vſus. Huic ſoli licebat intrare in ſan-
cta ſanctorum. Neqꝫ enim laneo vteba-
tur indumento: ſed tantum ſindone. So-
lus ingrediebatur templum ⁊ iacebat ſu
per genua ſua orans ꝓ populi indulgē-
tia: ita vt orādo callos faceret in genibꝰ
admodum cameli ſemper genua flecten
do: nec vnqꝫ ab oratione ceſſando. Itaqꝫ
pro incredibili hac continentia ⁊ ſumma
iuſtitia appellatꝰ eſt iuſtus: ⁊ oblias qḋ
eſt interpretatum monimētum populi et
iuſtitia ſicut ⁊ prophete iudicarūt de eo.
B ¶ Quidam ergo de ſeptem hereſi-
bus que erāt in populo de quibus ſupe
rius ſcripſimus interrogabant eū qḋ eſ
ſet hoſtium ieſu. At ille dicebat hunc eſ-
ſe ſaluatorem. Ex quibus aliquanti cre-
diderunt quia ieſus eſt chriſtus. Ille au
tem hereſes quas ſupradiximus nō cre
diderunt neqꝫ ſurrexiſſe eum: neqꝫ ventu
rum vt retribuat vnicuiqꝫ ſecundū ope
ra ſua. Qui vero crediderint per iacobū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

crediderunt. In quibus cum multi etiã
ex principibus credidiſſent: perturbatio
erat iudeorum ⁊ ſcribarum ac phariſeo
rum dicentium nihil iam ſupereſt quin
ois populus credat in ieſum q̃ð ipſe ſit
chriſtus. Cõuenientes igitur ad iacobũ
dicebãt ei. Oramus te vt reuoces popu=
lum. quia ecce errat in ieſum putans ꝙ
ipſe ſit chriſtus. Deprecamur ergo te vt
ſuadeas omnibus conuenientibꝰ in die
paſche de ieſu. Tibi enim omnes obtem
peramus: ⁊ de te tam nos ꝙ̃ populus te
ſtimonium inferimus. quia iuſtus es et
perſonam nullius accipis. Tu ergo ſua
de populo de ieſu ne erret: quia omnes
tibi obedimus. Aſcẽde itaqꝫ in excelſum
locum pinne templi: vt in edito poſitus
appareas omnibꝰ: ⁊ verba tua audian=
tur a cunctis qꝛ in die paſche conuenit
nõ ſolum iudeorũ: ſed ⁊ gentilium multi=
tudo. Statuerunt igit̃ ſupradicte ſcribe
⁊ pharisei iacobum ſupra pinnam tẽpli:
⁊ voce magna clamantes ad eum dicũt.
Uirorum iuſtiſſime cui omnes obtempe
rare debemus. quoniam populus erat
poſt ieſum qui crucifixus eſt: enũtia no=
bis ꝙ ſit hoſtium ieſu. Tum iacobus ad
eos ingenti voce reſpondit. Quid me in
terrogatis de filio hominis. Ecce ipſe ſe
det in celo a dextris ſumme virtutis et
ipſe venturus eſt in nubibus celi. Cũqꝫ
hac reſpõſione ⁊ teſtimonio iacobi mul=
tis ſatiſfactum eſſet ⁊ libenter audiſſent
que iacobus cõteſtatus eſt. ceperũt glo=
rificare deũ ⁊ dicere: o ſanna filio dauid.
Tunc rurſum ſcribe ⁊ pharisei ceperũt
adinuicem dicere. Malefecimus tale te=
ſtimonium preſtare de ieſu. Sed aſcẽda=
mus ⁊ precipitemus eũ deorſum: vt cete
ri terreantur et non credant ei. Simul
⁊ voce magna clamauerunt dicentes. O
o. ⁊ iuſtus errauit. ⁊ compleuerunt ſcri=
pturã que in Eſaia ſcripta eſt dicentẽ.
Auferamus iuſtum: quoniã inutilis no
bis eſt. propterea fructum operum ſuo=
rum manducabunt. Aſcẽderunt ergo et
precipitauerunt eum ⁊ dicebant adinui
cem Lapidemus iacobũ iuſtum. Et ce=
perunt eum vrgere lapidibus. Qui de=
iectus non ſolum mori nõ potuit. ſed cõ=
uerſus ſuper genua ſua procumbens di
cebat. Rogo te dñe deus pater remitte
eis peccatum non enim ſciunt quid fa=
ciunt. Cumqꝫ eũ talia orantem deſuper
lapidibus urgerent vnus ex ſacerdoti
bus de filijs rechab: filij rechabin (de q̃
bus proteſtatur Hieremias propheta)
exclamauit dicens. parcite queſo quid
facitis. pro vobis orat iuſtus hic quem
lapidatis. Tunc vnus ex ipſis fullo arre
pto fuſte: in quo res exprimere ſolent: ce
rebro eius illiſit. Et tali martyrio con=
ſummatus eſt ac ſepultus in eodem lo=
co prope templum. hic eſt qui extitit ve=
ritatis teſtis iudeis ⁊ gentibus: qꝛ ieſus
eſt chriſtus.

¶ Et nõ multopoſt oppugnatio cõ=
ſecuta eſt veſpaſiani. Hec latius quidẽ
ſed conſonanter clementi. Etiam ege=
ſippus retulit q̃ð ita mirus quidem. et
apud omnes homines opinatiſſimus in
obſeruatione totius iuſtitie iacobus ha=
bebatur: vt et iudeorũ prudentes quiqꝫ
crederent hanc eſſe cauſam ſtatim con=
ſecute oppugnationis hieroſolymorum
q̃ð in illuꝫ ſceleratas iniecerint manus.
Et ioſephus ita ſibi videri euidenter in=
dicat per hec. Que omnia inquit accide
runt iudeis pro vindicta iacobi iuſti qui
erat frater ieſu qui dicit̃ chriſtus. Quem
iuſtiſſimum ⁊ pijſſimum omniũ confeſſio
ne virum iudei interfecerunt. Idemqꝫ
etiam mortem eius in viceſimo antiqui=
tatum libro his verbis deſignat. Mittit
autem ceſar albinum iudee prefectum
Feſti morte comperta. Ananias autem
iunior quem pontificatum ſuſcepiſſe ſu=
pradiximus proteruus admodum ⁊ in=
ſolens moribus hereſim defendebat ſa=
duceorum qui in iudicijs crudeliores ce=
teris iudeis videntur ſicut iam ſupra
oſtendimus. Hic inſolentie ſue tempus
datum credens ex morte feſti confeſſum
iudicium conuocat et introducit in me=
dium fratrem ieſu qui dicitur chriſtus
Jacobum nomine. ⁊ alios quãplurimos
quos velut contra legem gerere incu=
ſans tradidit lapidandos. ¶ Quod fa=
cinus ſi quis ex ciuibus modeſtior fuit ⁊
equi ac legis obſeruãtior grauiſſime tu=
lit. Qui etiam occulte legationẽ ad ceſa
rem mittunt orãtes eũ ſcribere anani=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ne hoc agat: qꝛ nec pri⁹ huiuſcemodi fa-
cinora recte commiſerit. Quidã autem
ex ipſis etiam albino occurrũt de alexan
dria ad ipſos iter agẽti atq; edocẽt ꝙ nõ
licuerit ananie ſe incõſulto cõſeſſum iu-
dicum conuocare. At ille cõmot⁹ ex his
q̃ dicta ſunt cum indignatione ſcribit ad
ananiã cõminatus ablatũ ſe ab eo iudi-
candi poteſtatẽ qua non recte vtebatur.
Quia ⁊ agrippa rex eũ ſolis tribus men
ſibus functum hoc honore priuauerit: et
ieſum dãni filium in locum eius ſubroga
uerit. Hactenus etiam de iacob. Cuius
illa habet epiſtola q̃ prima ſcribit inter
eas que canonica appellant. Sciendũ
tñ eſt ꝙ a nonnullis non recipiatur: nec
facile quis antiquoꝝ meminerit eius: ſi-
cut nec illius quidẽ que dicitur Iude q̃
⁊ ipſa eſt vna de ſeptem. Nos tamen ſci
mus etiam iſtas cum ceteris ab omnib⁹
pene eccleſijs recipi.

¶ Capit. xxiiij. ꝙ poſt marcum primum
epẽ alexãdrine eccłie ordinat⁹ ſit anian⁹

IGitur nero-
nis primo imperij anno
poſt marcum euangeliſtã
eccleſie apud alexãdriam
Anianus ſacerdotium ſu
ſcepit. Sed nero regni ſibi poteſtate cõ-
ualeſcente poſt multa q̃ animo ꝯceperat
nefaria et impura flagitia ad ipſam q̃ʒ
iam diuinitatis tendebat iniuriam. Lõ-
gum eſt et noſtro operi inconueniens ꝓ
bra ei⁹ flagitiaq; deſcribere: maxime cũ
multi de his plenius ſcripſerint. Ex quo
rum libris ſi quis dedecoroſam eius vi-
tam atq; omnibus ſcelerib⁹ obnoxiã ſci-
re vult facil⁹ poteſt. In quibus eum in-
ueniet in tãtũ ſceleris eſſe ꝓgreſſum vt
ne ꝓprijs quidẽ ac domeſticis tẽperaue
rit. Sed ⁊ in matrẽ ⁊ i fratres ⁊ in vxores
atq; in oẽs ſanguinis ꝓximos: ⁊ parrici
da extiterit ⁊ inceſtus. His igit̃ oib⁹ de-
erat vt ipſe primus et imperatorib⁹ ro-
manis etiã in ipſuʒ deũ impietat̃ arma
ꝯuerteret. Sicut tertulian⁹ vir ſcriptoꝝ
nobiliſſimus refert dicens. Cõſulite con
mẽtarios veſtros: illic reperietis primũ
quoq; neronẽ in hãc ſectãtẽ maxime ro-
me orientẽ ceſareno gladio ferocẽ fuiſſe.
Et tali dedicatore damnationis noſtre
etiam gloriamur. Qui em̃ ſcit illũ intelli
gere põt nõ niſi grãde aliquod bonum a
nerone dãnatũ. Tentauerat ⁊ domicia
nus portio neronis de crudelitate: ſʒ q̃ʒ
ſi homo facile ceptuʒ repreſſit reſtitutis
etiam quos relegauerat. Tales nobis
ſemper fuere inſecutores: iniuſti: impij:
turpes: quos ⁊ ipſi dãnare cõſueuiſtis:
⁊ a quib⁹ dãnatos reſtituere ſoliti eſtis.
Hec tertulianus.

¶ Cap. xxv. de pſecutiõe Neronis ſub
q̃ paul⁹ ac petr⁹ pia ꝯfeſſiõe paſſi ſunt.

IGitur nero vt
apertũ ſe hoſteʒ diuinitatis
pietatiſq; ꝓfeſſus eſt: ipſoꝝ
prius apoſtoloruʒ: quippe q̃
duces ⁊ ſigniferi erãt in ppło dei: expetit
neces. Et paulum quidam capite in ipa
vrbe roma. petrũ vero crucis patibulo
condemnat. Horum teſtimonium quere
extrinſecus ſuperfluum puto cum rem
geſtam inſignia vſq; in hodiernũ: ⁊ ſplẽ-
didiſſima eorum monumẽta teſtentur.
Verũtamen ſcribit de his etiam gayus
quidam ſcriptor antiquus. Qui cum ze-
pherino epiſcopo romano aduerſum ꝓ
culum quendam catafrigam diſputãs.
Hec de apoſtoloruʒ commemorat locis.
Ego inquit habeo trophea apoſtoloꝝ
que oſtendam. Si enim procedas via re
gali que ad vaticanum ducit aut via ho
ſtienſi: inuenies trophea defixa: quibus
ex vtraq; parte ſtatutis romana cõmu-
niter eccleſia: ꝙ autẽ eodẽ tempore am-
bo paſſi ſunt ꝙ corinthiorum epiſcopus
dionyſius: cum in vrbe poſitus eſſet ⁊ de
ſcripturis diſputare: hoc dicit. Sed et
vos habentes commonitionem a petro
et paulo ꝓ annotationẽ romane ⁊ corin-
thiorum eccleſie coniunxiſtis. Ambo et-
enim ſimul aduenientes et in noſtra co-
rinthioꝝ eccleſia docuerunt: et per om-
nem italiam: atq; in hac vrbe ſimul docẽ
tes: etiam martyrio pariter vno eodẽq;
tempore coronati ſunt. Hec autem retu-
limus: vt hiſtoria que in opinione om-
nium eſt confirmatior habeatur. Joſe-
phus autem ſcribẽs quante clades iu-
deorũ gentem peruaſerint: ⁊ vt eoꝝ va
ſtitas

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſtitas propagata ſit addit etiam hec.

¶Capitulum.xxvj. vt innumeris iudei malis afflicti ſunt ⁊ nouiſſime cōtra romanos arma mouerunt.

Verū ad innumera mala que iudeis acciderāt: addit etiam hoc quod Florus q̄ per idem tp̄s iudee pcuratione tenebat honorabiles quoſq; viros flagris verberare: et in ipſa vrbe ſacratiſſima hieruſalē patibulo ſuffigeret: eo tēpore quo pturbari iudeorū ſtatum nouarum rerū molitionibꝰ accidit duodecimo ſcʒ anno imperij neronis. Sed et per omnem ſyriam in ſeditioſos iudeorum atrociſſimam refert exercitatam eſſe ſeuitiam: ita vt etiā illi qui per vrbes ſingulas admixti gentibus commanebāt: in hoſtiū numero deputarentur. Et videres inquit repletas inhumanitatis corporibus ciuitates: iacentes mortuos ſimul cū paruulis ſenes. Feminarūq; abſq; vlla ſexus reuerētia nudata in publico: reiectaq; cadauera atq; vniuerſam prouinciam innumeris malis referſtam. Sed tamen tam diro hoc et tam atroci ſpectaculo multo grauius eos futurorum ⁊ per dies augentiū malorū metus et formido terrebat. Hec ad verbū ioſephus refert. Uerū de iudeis iſta ſufficiant.

¶Explicit liber ſecundus.

¶Incipit liber tertius.

¶Capitu.j. in quibꝰ locis apoſtoli xp̄m predicauerunt.

Igit iudei debitis cladibus per urgebant. Sancti vero apoſtoli dn̄i et ſaluatoris nr̄i: ceteriq; diſcipuli ad p̄dicandum verbum dei per ſingulas quaſq; orbis terre prouincias dimittuntur. Thomas (ſicut nobis traditum eſt) ſortitus eſt Parthos. Matheus ethiopiam. Bartholomeus Indiam citeriorē. Andreas Scithiam. Joānes Aſiam. Unde ⁊ apud epheſum: et commoratus eſt et defunctus. Petrus pontum: galatiam: bithiniam: cappadociam: ceteraſq; confines prouincias. Judeis dumtaxat predicās circuiſſe deprehenditur: et ad vltimum in vrbe roma commoratus: vbi crucifixus eſt deorſum capite demerſo. quod ipſe ita fieri deprecatus eſt: ne exequari domino videretur. De paulo autē quid dicam qui ab hieruſalem vſq; ad Illiricum repleuit euangelium chriſti: et ad vltimum ſub nerone martyrium duxit. Hec ita per ordinem in tertio lib. explanationum generis: origenes exponit.

¶Capitulum.ij. de epiſtolis ⁊ ſcripturis apoſtolorum. A

Verum petrus apoſtolus predicationis ſue monimenta nobis per pauca dereliquit. Una etenī eius epiſtola eſt: de qua nullus omnino dubitauit. Nā de ſecunda multis incertum eſt. Apud plurimos tamē etiam ipſa legenda ſuſcipitur. Ille vero libellus qui dicit actus petri et quod nominis eius euangelium nuncupatur: ſed ⁊ qui dicitur eius predicatio vel reuelatio in ſcripturis prorſus canonicis non habetur. Sed ne aliquis quidē ſcriptorum veterum: vti eorū teſtimonijs inuenitur. Uerum procedēte nobis hiſtorie narratione per oportunitatē locorū cū ſcriptores eccleſiaſticos memorabimus: neceſſario etiā ſcripturarum libros qui in autoritate eſſe debeāt: et quorū minus ſequēda ſit autoritas exponemꝰ. Interim petri vt diximus prima epiſtola ab omnibus veteribus eſt recepta. Pauli quoq; manifeſte.xiiij. ſunt epiſtole que in autoritate habētur licet ſcientiam apud latinos de epiſtola que apud hebreos ſcribitur haberi dubitationē. Sed de ipſa quid vnuſquiſq; veterum ſcriptorū ſenſerit in tp̄e ſuo proferemus. Et libellus Herme qui appellatur Paſtoris: cuius paulus in epiſtolis ſuis meminit a pluribus non eſt receptus. Ab alijs autem neceſſarius iudicatus eſt propter eos qui primis ad fidem inſtitutionibus imbuuntur. Unde ⁊ in nonnullis eccle

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſijs legitur et multi veterū ſcriptorū vſi
ſunt teſtimonijs eius. hec interim nobis
ꝑmiſſa ſint de diuinoꝝ libroꝝ fide quā
moxēt veteꝝ aſtipulatiōe firmabimus.
B ¶ paulus aūt ꝙ ab hieruſalē vſq;
ad illiricū gentibus euangeliū predica-
uerit: ex ipſi⁹ vocibus cōprobat: ⁊ ex ijs
que lucas in actib⁹ apłoꝝ ſcribit. Sed
⁊ petrus in q̄bus etiam ipſe prouincijs
ijs qui ex circunciſione ſunt ꝑdicauerit
xp̄m ꝓprijs vocib⁹ in epiſtola quā ipſi⁹
abſq; ambiguitate claruit eē deſignat:
in qua ad eos qui in diſpoſitione ſunt
ſcribit ſine dubio hebreos. Ipſi etenim
diſpſi dicunt: tanq̄ ꝓprijs ſedib⁹ pulſi
⁊ poſiti in diſpſione vt ait ipe: ponti: ga-
lacie: cappadocie: ⁊ aſie ac bithinie. Ex
q̄bus ſi q̄s conſtātes in fide et emulato-
res verbi dei reperti ſunt: etiā regēdas
eccleſias quas apoſtoli fundauerant ſu
ſceperunt. Quoꝝ noīa non eſt facile ex-
plicare per ſingulos. Ex apoſtoli tñ ſer-
monibus colligere poſſum⁹ permultos
eſſe q̄s ille nūc adiutores: nunc cōmilito
nes: nūc etiā cōcaptiuos: ⁊ cōlaborātes
in euangelio ⁊ comites nominat. Sed ⁊
lucas in actib⁹ apoſtolorum plurimos
eius ſocios memorat ⁊ participes predi
cationis: ſicut timothei meminit ac titi.
Quorū alter in epheſo epiſcop⁹: alter
ordinādis apud Cretam eccleſijs ab eo
preficitur. Ipſe autem Lucas gñe q̄dē
anthiocenus arte medicus comes vero
pauli: et ceterorum apoſtolorum ſocius
et neceſſarius fuit. Is ergo ſcd̄m hanc
medicinam quam ex apoſtolorum ſocie
tate vel traditione ſuſceperat: duos no
bis medicinales libros: quibus non cor
pora ſ; anime curentur explicuit. Euan
geliū ſc; in quo etiā ſic prefatur. Sicut
tradiderunt nobis inquit hi q̄ ab initio
ipſi viderunt ⁊ miniſtri fuerūt verbi dei
quos et ab initio ſecutus ſum. Et actus
apoſtoloꝝ quos non iam auditu perce-
perat ſ; oculis inſpexerat. Tradunt au
tem ꝙ euāgelium ſuū ex pauli ore deſcri
pſerit: ⁊ ipſum ſit quod apoſtolus ſuum
euangeliū ſoleat nominare cum dicit ſe
cundum euangelium meum ſicut ⁊ mar
cus que ex ore petri fuerant predicat et
conſcripſit. Memoratur autem ex comi
tibus pauli: creſcēs quidam ad gallias
eſſe profectus Linus vero ⁊ clemens in
vrbe roma eccleſie prefuiſſe in quo comi
tes ⁊ adiutores eius fuiſſe ab ipſo pau-
lo perhibentur. Sed ⁊ dionyſium areo-
pagitā apud athenas quē lucas deſcri-
bit primum paulo predicante credidiſ-
ſe inter ſocios eius fuiſſe: ⁊ eccleſie athe-
nienſium conſtat ſacerdotium ſuſcepiſ-
ſe. Sed nunc interim ad hiſtorie ordinē
redeamus.

¶ Capitulum. iij. de ſucceſſionibus apo-
ſtoli pauli. A.

Bit poſt Ne-
ronē qui tredecim annis ob-
ſedit romani culminis prin-
cipatum: galba ⁊ otto anno:
et ſex menſibus detento principatu de-
functi veſpaſiano regni gubernacula
derelinquunt: poſito per idē tempus in
procinctu belli quod iudeis intenderat.
Ubi ab ipſo exercitu cū quo oppugna-
bat iudeam: ſubrogatur imperio. Iſq;
confeſtim romam tendens: tito filio ſuo
curam belli ⁊ hieroſolymoꝝ oppugna
tionis iniungit. Uerū poſt aſcenſionem
domini ⁊ ſaluatoris noſtri: iudei vel in
ipſum cōmiſſi piaculi: vel perſecutionis
in apoſtolos: ⁊ necis in ſtephanum: ſed
et obtruncationis in apoſtolum iacobū
in iacobi nihilominus fratrem dñi (qui
appellabat̄ iuſtus) ſceleris admiſſi: cete
roꝝq; omnium quos propter fidem xp̄i
inſidijs dolis atq; omni fraude: nequi-
tie circunuenerāt pro his inquam om-
nibus malis penas diuinitus repoſce-
bantur. Et apoſtoli quidē ab illis prius
fugati ac per omnem locū diſperſi ſicut
ſupradiximus: pergebāt in virtute xp̄i:
qui eis preceperat dicēs. Euntes bapti
zate omnes gentes in nomine meo.
B Eccleſia vero que in hieroſolymis
fuerat cōgregata reſpōſo a deo accepto
emigrare iubet̄ ⁊ tranſire ad oppidum
quoddā ꝑellam noīe tranſiordanē: quo
ablatis ex vrbe ſanctis ⁊ iuſtis viris vin
dicte celeſtis fieret locus tā de vrbe ſa-
crilega q̄ȝ de populo impio per excidiu;
patrie euerſionēq; ſumende. Quantis
ergo malis gens tunc vniuerſa multa-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

taſit:atqꝫ ipſa iudee terra :bello :fame:
igni:cedibuſqꝫ vaſtata ſit:quanta popu-
lorum milia : patres ſimul cum coniu-
gibus ac paruulis ⁊ liberis:abſqꝫ nume
ro abſqꝫ diſcretiõe trucidati ſint:q̄ etiam
diuerſaꝝ vrbiũ obſidiones:ſed et ipſius
magnifice ⁊ famoſiſſime ciuitatis hieru-
ſalem quanta vaſtitas:et q̄ta fuerit di-
uerſarum mortium ſtrages:q̄ ſue ꝑ h ec
ſingula bellorum extiterit modus: ⁊ vt
ſcd̄m id quod ꝓphete predixerant: abho
minatio deſolationis in ipſo quondam
dei famoſiſſimo collocata ſit tẽplo: vtiqꝫ
ad vltimum cuncta ignis populatus ſit:
et flamma conſumpſerit ſi quis plenius
noſſe vult hiſtorias ioſephi relegat. Nos
vero ex his ea tantum que ad explana-
tionem ſuſcepti operis ſufficiant aſſume
mus:et in quibus refert : quod ex omni
iudea populi in die ſolenni paſche. hiero
ſolymam vero exitiali quadam manu co
gente conuenerant. Quos tricies cente
na milia hominum dicit fuiſſe. Juſto ſci-
licet dei iudicio:tempore hoc vltionis ele
cto:vt qui in diebus paſche ſaluatorem
ſuum ⁊ ſalutare chriſtum domini cruẽtis
manibꝰ ⁊ ſacrilegis vocibus violauerãt:
in ipſis diebꝰ velut in vnũ carcerẽ omnis
multitudo concluſa: feralis pene exitiũ
quod merebatur exciperet. Preteribo q̄
in eis vel gladij cede vel alijs belli machi
nis collata ſunt explicare: ea tãtũmodo
que dire famis exitio pertulerũt: ſupra-
dicti hiſtoriographi ſermonibus profe-
ram quo legentes hec intelligant quan
tum piaculi ſit audere aliquid in chri-
ſtum ⁊ q̄ꝫ grauibus hac cauſa ſupplicijs
expientur.

¶ Ca.iiij. de iudeoꝝ grãdi oppugna-
tiõe ſtrage ⁊ fame q̄ oppreſſi ſunt.

He itaqꝫ quin
tus ioſephi hiſtoriarum li-
ber ponat̃ in medio. Ex quo
oĩs eoꝝ luctuoſa tragedia ꝓ-
noſcatur. Diuitibus autẽ ꝑmanere inq̄t
aut perire:vnum atqꝫ idem erat. Si em̄
in vrbe permanſiſſent facultatum ſua-
rum cauſa:crimine obiecto:quaſi qui de
tranſfugiendo cogitarent perimeban-
tur. Neceſſitas vero famis:factio ſuoꝝ
extollebat arrogantiam :et vtrunqꝫ ſi-
mul inedia cum temeritate creſcebat.
Publice quidem frumentũ nuſq̄ꝫ omni
no erat. Sed irruentes vrbis predones
perſcrutabantur domos:et ſi quid inue
niſſent : tanq̄ꝫ de ijs qui fefellerant pe-
nas ſumebant. Si vero non inueniſſent:
nihilominus tanq̄ꝫ eos qui occultius et
diligentius abſconderint : cruciabant.
Judicium vero haberi ab eis pabula ca
piebant hoc ipſo ꝙ adhuc viuere et ſub
ſiſtere corporibus videbantur:tanq̄ꝫ qui
ꝑfecto iam interijſſent:niſi abſconditos
vſpiam tegerent cibos. Si quos ſane ta
beſcentes macie vidiſſent: hos cum ve-
nia preteribant ſuperfluũ putantes pe
rimere : quos paulopoſt abſumeret fa-
mes. Multi tamen in occultis omni cen-
ſu ſuo mercati ſunt vnum metrum. Si
diuites:frumenti:ordei:ſi inferiores fue
runt. Et cõcludentes ſe inferioribus qui
buſqꝫ penetrabilibus domus. Nonnul-
li nec in panes cõfectas fruges edebant
alij vero inquantum vel neceſſitas vel
metus permitteret : excoquebant. Et
menſam quidem nullus expectabat ap
poni: ſed ex ipſo ſemiuſta igni rapien-
tes ꝓpria velut furtiua deuorant. Et
erat infelicis ipſius ſibi ſpectaculum mi
ſerabile. Cum validiores quiqꝫ inuenta
diriperẽt. Imbecillioribus vero nihil pre
ter luctum ſupererat et lachrymas. Et
omniũ licet acerbitates rerũ ſuperaret
fames:nihil tamen ita ſubruit ⁊ ſubuer-
tit:ſicut verecundia. Quicquid enim ſal
uis rebus pudore dignum eſt id in hac
neceſſitate cõtemnit. Deniqꝫ et vxores
de virorũ manibꝰ ⁊ filij de parentum. Et
quod eſt infelicius matres cibos de par
uulorum ſuorum manibus atqꝫ ore ra-
piebant. Et cum dulciſſimi liberi in ma-
nibus atqꝫ ante ora poſiti tabeſcerent:
exigua vite ſubſidia dentibus ipſis exi-
mere nemo parcebat. Uerum nec ip-
ſos quidem infelices : et perexiguos ſu-
mentes latebant cibos:ſed continuo ade
rat predonum quis : et ſtatim vt clau-
ſas cuiuſpiam conſpexiſſent fores indi-
tium credebãt hoc eſſe ꝙ intrinſecus po
ſiti ederent. Et repente deſpicatis fori
bus precipites irruebãt:tanqꝫ ab ipſis vt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ita dicam faucibus exprimentes: ſi quid forte ſumptum iam fuerat reuocabant. Uerberabantur ſenes ſi cibum vendicare tentaſſent. Sparſis etiam crinibus mulieres trahebantur: occultare nitentes: ſi quid forte deprehenſum fuiſſet in manibus. Nulla ſenibus pro canicie reuerentia nulla erga paruulos miſeratio. Sz in exiguo panis fragmento paruulos inherentes ex ipſo cui inheſerant ſuſpenſos elidebant in terrā. In eum vero qui raptores cibo preueniſſet aſſumpto: crudelius ſeuiebāt: ⁊ excogitabant dira ſupplicia: obturantes infelicibus naturales digeſtionum meatus. Alijs vero preacutas ſudes per eandem verēda adigētes (horreſco q̄ geſta ſunt referens) ad ꝯfeſſionē per hoc vnius panis aut ciati farine: miſeros perurgebant. Nam ipſi tortores nec patiebantur famez. (Eſſet enim quodāmodo tolerabilius: ſi hoc compulſi inedia facere viderent) ſed vt vel prepararent ſibi imposterum cibos: vel vt crudelitas exercitio cōualeſceret. In his etiam ſi quis forte furtim per ſtationes hoſtium pro colligendis herbis eripuiſſent: occurrentes eis q̄ hoſtium manus effugiſſe gauderent diripiebant quicquid attulerant. Supplicantibus aūt ⁊ terribile quoddā ſibi nomen dei inuocantibus vt vel partē aliquā ex ijs que cū mortis e periculo q̄ſierant indulgerent: nihil prorſus p̄bebāt: ſed hoc beneficij loco ceſſerat: ſi comprehenſum viuum licuiſſet euadere.

B ¶ His aūt poſt aliquanta adiungit dicens. Iudeis vero cum egreſſu vrbis omnis pariter ſpes excludebat ſalutis: et inualeſcens acerbitas famis: domos ſimul ⁊ familias gentemq; vaſtabat ita vt impetrabilibus ſtrata iacerēt mulierum paruulorūq; cadauera. Per plateas vero infelicium ſenum corpora fame magiſq; etate conſumpta. Iuuenes vero atq; omnis etas robuſtior: velut ſimulachra quedam in vijs et egreſſibus oberrabant corruentes quocunq; loci greſſum ſubruiſſet inedia. Sepelire autem cadauera proximorum: nec defunctorum multitudo: nec virium debilitas permittebat. ſimul et pro ſue vnuſquiſq; vite incerto. Deniq; aliquāti ſupra eos quos ſepeliebant animas emiſere. Multi etiam dum proſequuntur funera priuſq̄ ad ſepulchrum veniretur efflabant. Sed nec planctus ex more defunctis exhibebatur aut luctus quia hoc ſibi totum vendicauerat fames. Sed nec aridas inedie: humorem cui quam reliquerat lachrymarum. Obſederant ciuitatez profunda ſilentia: et nox plena mortis cuncta contexerat. Quibus malis omnibus grauiores ſoli vigebant predones: qui nec ſepulchra quidem diripere et ſpoliare cadauera. Illicitum ducebant. Non tam predam petentes q̄ ſcelus iriſione cumulantes: et aciem gladiorum ſuorum in cadauerum obtruncatione probantes. Interdum etiam in nonnullos adhuc ſpirantes mucro examinandus agebatur: quod alit ſemices cum viderent: ſupplices dexteras extendebant vt in ſe quoq; beneficij loco conuerterent ſcelus quo ſcilicet cruciatibus famis velocius abſoluerentur. Sed nouo crudelitatis genere: necem quam ſponte inferebant ſi rogarentur negabant. Cum tamen vnuſquiſq; deficientium cum gemitu oculos retorqueret ad templuz: non de morte propria dolens: ſed de impunitate predonū quos ſuperſtites derelinquebant. Et primo quidem ſumptu publico ſepelire mortuos iuſſerant fetoris intolerentia: vt vero omnem ſumptum cepit vincere multitudo morientium: de muro cadauera precipitabant.

C ¶ At cum titus circuiens peruidiſſet repletos mortuorum cadaueribus vallos: et humani corporis tabe patriaz terram rigari: cum ingenti gemitu eleuatis ad celum manibus deum inuocat teſtem: hoc ſuum opus non eſſe. Et poſt aliquanta iterum talia quedam proſequitur. Non cunctabor inquit proferre quod ſentio. Arbitror enim quod etiam aduerſum impios ciues romanorū pauliſper arma ceſſarent: aut hiatu terre aut aque diluuio aut ſodomitanis ignibus et fluminibꝰ celitus tortis ſuppliciū ciuitas dependiſſet: que munito in fauſtiorem illis qui hec perpeſſi ſunt et nequiorem virorum preſentē hanc protu-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

iiſſet etatem: pro quibus et omnis gens
pariter mereretur extingui. Sed ⁊ in ſex
to libro de eiſdem talia ſcribit. Et eorum
inquit qui per totam ciuitatē famis ine
dia corrumpebantur: multitudo innu-
merabilis erat: quorum nec explicari mi
ſeria poteſt. Per ſingulas namq̧ domos
ſicubi ſuiſſet aliquid cibi repertum: bel-
la continuo et cedes inter caros ipſoſq̧
parentes ac liberos naſcebantur dum
non ſolum e manibus: ſed ex ipſis etiam
faucibus inuicem cibum rapere certa-
bant. Fides autem nec mortuis erat.
Sed et ipſi cum iam ſpiritum exhalarēt
perſcrutabantur a predonibus: ne cui
forte intra gremium cibi aliquid rece-
diſſet. Alij autem per inediam hiantes
velut rabidi canes huc atq̧ illuc fere-
bantur: et quaſi inſania quadam exa-
gitati in eaſdem domos ſub momento
temporis: iterum ac ſepius irruebant:
Omnia tamen neceſſitas vertebat in ci-
bum etiam illa que nec mutis quidem
animalibus edere vſus fuit. Ad vltimū
ne loris quidem vel ſingulis aut ipſis
etiā calciamentis abſtinuerunt. Por-
tarum quoq̧ indumenta detrahentes:
conficienda dentibus ingerebant. Non-
nulli et feni veteris feſtucas edebant.
Sed ⁊ quiſquilijs vndecūq̧ collectis par
uiſſimum pondus dragmis quatuor di-
ſtrahebant.

D ¶ Sed quid opus eſt per hec pon-
dus famis illius explicare cū geſtum ſit
ibi facinus quod neq̧ apud grecos neq̧
apud barbaro vllus accepit auditus
horrendū quidē: dictu auditu vero icre-
dibile. Equidem libenter taȝ immane fa
cinus ſiluiſſem ne quis me crederet mō-
ſtruoſa narrare: niſi multos memorie
nr̄e viros teſtes commiſſi ſceleris habuiſ
ſem. Porro vero nec aliquid in patrie p̄
ſtare me arbitror: ſi ſubſtrahā eoꝝ malo
rum verba quoꝝ pertulit facta. Mulier
quedā ex his q̄ vltra iordanis alueū cō-
manebāt maria noīe eleazari filia de vi
co bethezob quod interpretatur domus
yſopi genere ⁊ facultatibꝰ nobilis cum
reliqua multitudine q̄ confluxerat hiero
ſolymis reperta cōem cum omnibꝰ obſi
dionis caſum ferebat. Huius reliquias
quidē facultates quas e domo in vrbem
cōuexerat tyrāni inuaſere. Si quid vero
reliquiaꝝ ex magnis opibꝰ fuerat qui-
bus victum quotidianū per tenuē duce
ret irruentes per momenta predonum
ſatellites rapiebant. Pro quibus ingēs
mulierē velut inſana iam quidā ex indi-
gnatione fatigabat: ita vt interduȝ pre
dones maledictis necē ſui ⁊ cōuicijs in-
ſtigaret. Uerū neq̧ irritatꝰ quiſq̧ neq̧
miſeratus eā perimeret ⁊ ſi quid forte
cibi fuiſſet ab ea queſitum ab alijs que-
retur nec iam vſq̧ reperiendi copia fie-
ret. Fames autem dira viſceribus ipſis
inſiſteret ac medulis: ⁊ ad furorem iam
perurgeret inedia fame: et ira peſſimis
vſa conſultoribus cōtra ipſa iam armat
iura nature. Erat namq̧ ei ſub vberibꝰ
paruulus filius. Hunc ante oculos fe-
rens infelicis inquit matris o infelicior
fili in bello fame et directione predonum
cui te ſeruabo. Nā ⁊ ſi vita ſperari poſ-
ſit iugo romane ſeruitutis vrgemur. ſed
nunc ⁊ ipſam ſeruitutē preuenit fames.
Predones vero vtraq̧ vi grauiores per
urgerent. Ueni ergo nunc o minate eſto
matricibus predonibꝰ furor ſeculis fa-
bula que ſola deerat cladibus iudeoꝝ.
Et hec cum dixiſſet ſimul filiū iugulat.
Tum deinde igni ſuperpoſitum torret:
et mediū quidem cōſumit: medium vero
ſeruat obtectū. Et ecce cōfeſtim p̄dones
irruunt ob vſte carnis nidore concepto
mortem minantur: niſi ſine mora cibos
quos paratos ſenſerant demonſtraret.
Tum illa equidem partē inquit vobis
optimā reſeruaui. Et continuo que ſu-
perfuerant membra detexit infantis. At
alios repente ingens horror inuaſit: et
immanes quāuis animi diriguere vox
faucibus intercluſa eſt. Illa vero truci
vultu ⁊ ipſis iā predonibus truculētior
meus inquit hic filius meus eſt partus
⁊ facinꝰ meū eſt. Edite. Nā et ego prior
comedi quē genui. Nolite effici aut ma-
tre religioſiores aut femina molliores.
Qd̄ ſi vos pietas vincit ⁊ execramini ci
bos meos ego q̄ iam talibus paſta ſum
ego his iterū paſcar. Poſt hoc illi terri
ti tremētesq̧ diſcedūt ꝙ hūc ſolū ex omni
bus facultatibus miſere matri relinque

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

rāt cibū. Repleta eſt aūt cōfeſtim ciuitas
vniuerſa nefarij ſceleris nuntio. Et vnuſ
quiſq̄ ante oculos facin⁹ ꝙ ꝑpetratū fue
rat adducēs tanq̄ ſi ipſe hoc ꝑpetraſſet
horrebat. oēs aūt quos famis neceſſitas
perurgebat feſtinabāt magis ad mortē
beatos dicētes eos q̄bus ꝯtigit interijſſe
priuſq̄ taliū maloꝝ pollueren̄t auditu.
Hactenus ioſephus.

¶ Capitulū. v. de his que a xp̄o predi
cta ſunt.

TBitur iudeos ꝓ his que in chri
ſtum commiſerunt piacu
lis talis cōſecuta eſt pena.
Dignū autem eſt huic hi
ſtorie adhibere dominicas
voces quibus ipſe ſaluator talia ſecutu
ra eſſe ꝓdixit. Ue aūt ait pregnantibus
⁊ nutrientibus vel lactātibus in illis die
bus. Orate aūt vt non fiat fuga veſtra
hyeme vel ſabbato. Erit enim tunc tri
bulatio magna qualis non fuit ab ini
tio ſeculi neq̄ erit. Colligēs autē ſupra
dictus hiſtoriographus omnē numerū
peremptorum vel fame vel ferro vnde
cies centena milia deſignauit. Ceteros
vero latrones ⁊ ſicarios ac ꝓdones poſt
vrbis excidiū mutuis declarat interijſſe
vulnerib⁹. Electos aūt quoſq̄ iuuenum
quos decora proceritas corporis cōme
dabat ad triumphū dicit eſſe ſeruatos.
Reliquos aūt qui ſupra decem ⁊ ſeptem
annos agebāt etatis vinctos ad opera
egypti per metalla deſignatos et per ce
teras prouincias eſſe diſperſos. Alij qui
dem vt ludis gladiatorijs: alij vt beſtijs
traderentur. Si qui vero intra ſeptimū
⁊ decimū etatis reperti ſunt annum per
diuerſas prouincias in ſeruitutem di
ſtrahi iuſſi ſunt: quorum numerus vſq̄
ad nonaginta milia perductus eſt. Hec
vero oīa geſta ſunt ſecūdo anno imperij
veſpaſiani iuxta ea q̄ ipſe dn̄s et ſalua
tor noſter ieſus xp̄s predixerat. Quippe
qui ea que gerēda erāt preſentia iam vi
deret tūc cum ſm̄ euangeliorū fidem. Ui
dens ciuitatē fleuit ſuper eā ⁊ velut in
aurib⁹ eius prelocutus eſt hec v̄ba. Si
agnouiſſes inquit ⁊ tu i hac die que ad
pacem tibi ſunt nunc abſcōdita ſunt ab
oculis tuis. Quia venient dies in te et
circundabūt te inimici tui vallo ⁊ circun
dabunt te ⁊ perurgebunt te vndiq̄ ⁊ ad
ſolū reducent te ⁊ filios tuos q̄ in te ſunt.
Sed ⁊ rurſum tāq̄ de populo dicens erit
enīꝫ (inquit) neceſſitas magna ſuper ter
ram et ira populo huic: ⁊ cadent in ore
gladij: ⁊ captiui ducentur in oēs gentes
⁊ hieruſalē erit cōculcata a gentib⁹ vſq̄
quo cōpleantur tp̄a gentium. Et iterū
Cum autem videritis circūdari ab exer
citu hieruſalem tunc ſcitote quia appro
pinquabit eius deſolatio Cōparet nunc
vnuſquiſq̄ dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri ſermo
nes cum hiſtoriographi relatione de
bello quod geſtum eſt atq̄ excidio ciui
tatis. Et videns miram diuine preſcien
tie virtutē agnoſcat predicentis diuini
tatem. Hec quidem iudeorꝫ genti poſt
paſſionē ſaluatoris iuſta vltione vene
runt pro eo ꝙ autorem vite a ſemet vni
uerſa gens conclamauit auferri. Uerum
tamē nihil obſtat ea addere per que pie
tas et clementia dei licet ingratis vide
tur oblata. Quadraginta nāq̄ poſt ad
miſſum piaculum continuis protracta
annis impiorum pena differtur. In qui
bus et apoſtoli omnes precipue tamen
iacobus qui dicebatur frater domini in
hieroſolymis epiſcopus conſtitut⁹ inde
ſineter populū cōmiſſe impietatis ⁊ fe
ralis auſi de ſcelere cōmonebant ſi forte
poſſent cōmiſſi plenitudinē gerere ſi poſ
ſent flere pro ſcelere ⁊ vltrices penarum
flammas lachrymarū vbertate reſtrin
gere. Oſtendebat nāq̄ eis deus per ſuā
patientiā ꝙ ipſorum quereret peniten
tiam. Quia non vult tantum deus mor
tem pctōris quantum vt conuertatur et
viuat.

¶ Cap. vj. de portentis ante bellū in
vltionē mortis xp̄i iudeis immiſſum.

MOllire aūt ad
huc mētis eoꝝ duritiam nite
bat̄ diuina maieſtas ſignis
et ꝓdigijs celitus datis ter
rores ſimul ⁊ manicē dexterā oſtenden
do potiuſq̄ inferēdo. De q̄b⁹ ſupradicti
hiſtoriographi fides vt in ceteris etiam
in hoc ſufficiēs erit. Relegamus ergo q̄d

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

in ſexto hiſtoriarū ſuarū libro de his ipe
ſignauerit. Sed infelicē inquit plebē te
terrimi quidem hoīes ⁊ deceptores fal-
ſa vaticinantes ſuadebāt vt euidētibꝰ
ſignis ⁊ indicijs iracūdie ⁊ indignatio-
nis diuine nō crederent. Quibus aper
te futurū et vrbis ⁊ gentis preſagiebat
excidiū. Sȝ velut afflati et amentes ⁊ q̄
neqȝ oculos neqȝ animā in ſe haberent
ſpernebant omnia que celitus nuntia-
bantur. Etenim ſtella perfulgens gla-
dio per omnia ſilis imminere deſuper
ciuitati et cometes preterea exitiabili-
bus flāmis ardere per totū viſa eſt an-
num. Sed ⁊ ante excidij tēpus ac belli:
cū populi ad diem feſtum azimorū con-
uenirent octaua die mēſis ſandicis qui
eſt aprilis noctis tpe hora nona tantus
luminis fulgor: arā templūqȝ circunde
dit: vt putarent oēs diē clariſſimū factū
⁊ permāſit ſpatio hore dimidie. Quod
imperitis quidem ⁊ ignaris proſperuȝ
videbatur. Sed legiſperitos et probos
quoſqȝ doctores nō latuit exitiale por-
tentū. In eadē quoqȝ feſtiuitate vitula
ſacrificijs admota et aris aſſiſtens in-
ter ipſas miniſtrorum manus enixa eſt
agnā. Sed et ianua interioris edis que
reſpiciebat orientē cum eſſet ere ſolido
induta ac proinde immēſi pōderis: que
vix viginti viris ſummo conatu impel-
lentibus clauderetur: ferreis quoqȝ ve
ctibus ⁊ ſeris munita ac peſſulis i altū
demiſſis teneretur obſtricta: repēte ho-
ra noctis ſexta apparuit ſpōte patefa-
cta. Sed et tranſacto die feſto poſt ali-
quot dies prima et viceſima die menſis
artemeſij q̄ maius apud nos vocaꝛ ꝓdi
gioſus apparuit viſus ⁊ fidē pene exce-
dens: q̄ vere falſum putareꝛ: niſi oculo
rum fidem confirmaſſet malorū cōſecu-
ta pernicies. Etenȝ ꝓpe ſolis occaſum
viſi ſunt currus ⁊ quadrige in oī regio-
ne ꝑ aerē ferri ⁊ armatorū cohortes mi
ſceri nubibꝰ ⁊ vrbē circūdari agminibꝰ
improuiſis. In alio aūt die feſto q̄ pen-
thecoſtes appellaꝛ noctu ſacerdotes in-
greſſi tēplū ad miniſteria ex more com-
plenda primo quidem motus quoſdam
ſtrepituſqȝ ſenſerunt. Tum deinde vo-
ces ſubitas audiunt dicentes. Migre-
mus hinc. Additur his etiaȝ aliud ter-
ribilius. Etenim quidā ananie filius ie
ſus noīe vir plebeius ⁊ ruſticꝰ an̄ quar
tum belli annū cū ciuitas in pace ⁊ abū
dantia perduraret in die feſto taberna
culorum repente clamare cepit. Vox ab
oriente: vox ab occidente: vox a qua-
tuor ventis: vox ſuper hieroſolymam ⁊
ſuper tēpluȝ: vox ſuper ſpōſos ⁊ ſpōſas:
vox ſuper populū. Et indeſinenter die
noctuqȝ per omnes plateas circuiens
hoc clamabat: vſquequo quidē primo-
res ex populo viri velut infauſti preſa-
gij indignatione commoti corruptum
hominem multis verberibus afficiunt.
At ille nequaq̄ꝫ pro ſe aliquid loquens
ſed ne eos quidem qui circunſteterant
deprecans eaſdem voces pari obſtina-
tione et clamore repetebat. Tunc prin-
cipes intelligētes: vt res erat numinis
eſſe motum in viro: perducunt eū ad iu-
dicem romanum. Apud quem flagris
vſqȝ ad oſſa laniatus neqȝ preces neqȝ
lachrymas fudit: ſed eandē vocem miſe
rabiliter ⁊ cum quodā vlulatu emittēs
per ſingula pene verba proferebat ad-
dens etiam hoc Ve ve. Proſequitur et
aliud idem hiſtoriographus maiore ge
ſtum miraculo: dicens oraculū quoddā
in ſacris lr̄is repertuȝ q̄d per idem tp̄s
virum deſignaret ex eorum regiōe pro-
ceſſurum qui totius orbis potireꝛ impe
rio. Cuius oraculi preſagium idem hi-
ſtoriographus Veſpaſianum declara-
re eſt ſuſpicatus. Sed veſpaſianus non
alijs q̄ꝫ illis ſolis gentibus que romano
imperio videbātur ſubdite dn̄atus eſt.
Unde iuſtius ad xp̄m hec rn̄ſa referanꝛ
ad quē dixerat pr̄. Pete a me ⁊ dabo ti-
bi gētes hereditatē tuā ⁊ poſſeſſionem
tuā terminos terre. Et cuiꝰ ꝑ idē tp̄s ꝑ
apl'os ſuos in oēm terrā exierat ſonus ⁊
in fines terre verba eorum.

¶ Capitulum. vij. de ioſepho ⁊ quos
reliquerit libros.

Operepreciuȝ
ſane eſt poſt iſta agnoſce-
re quis fuerit hic ioſephus
et vnde vel ex quo genere
originē ducēs: qui tantam

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nobis materiam rerum geſtarũ cogni-
tionē q̃ preſtiterit. Exponit ergo etiam
ho ipſe de ſe hoc modo ſcribēs. Joſeph⁹
Mathie fili⁹ ex hieroſolymis ſacerdos
qui et ipſe primo bello romanos oppu-
gnauerit: ꝛ poſterioribus nihilominus
interfuerit pulſis neceſſitate cōſtrict⁹.
Cōſtat ergo hunc virũ per idē tps nō ſo
lũ apud romanos habitum eſſe nobiliſſi
mũ: ita vt literarũ merito in vrbe roma
etiã ſtatuto donaret et libri eius biblio-
thece traderent. Conſcripſit nāq antiq
tatũ hiſtoriam in .xx. libris. Belli vero iu
daici cũ romanis habiti hiſtoriã ſeptem
voluminibus cōprehendit. Quam nō ſo
lum greca facundia. verũ ꝛ patrio: id eſt
hebreo ſermone ſuis etiam ciuibus ſe
edidiſſe confirmat: dignus cui pre cete-
ris omnibus debeat credi. Sed et alia
eiuſdē viri extant de iudeorum vetuſta-
te duo volumina. In quibus contradi-
cere appioni cuidam grammatico vide
tur qui illius tpibus aduerſum iudeos
ſcripſerat et ad alios quoſdam qui mo-
rem gentis iudeorum atq inſtituta la-
cerauerant. In primo ergo ex his duo-
bus libro q̃ volumina apud hebreos in
autoritate habeantur ſm maiorum tra
ditionem per hec edocet.

¶ Capitulum .viij. quomodo ioſe-
phus pulchre diuinarũ meminit
ſcripturarum.

Nec igit̃ innu
mera inq̃t apud nos haben-
tur volumina inter ſeinuicē
diſcordātia. Sed duo tñ ꝛ vi
ginti ſunt libri qui oim tēporum ſeriem
cōtinent. Qui ꝛ iuſte creduntur diuinit⁹
inſpirati. Ex q̃bus q̃nq ſunt moyſi con-
tinētes legis vite ꝛ ſucceſſionis huma-
ne ꝓſapiam vſq ad ipſum moyſei ter-
minũ ꝑtendentes. Qui paulominus ad
tria milia annorum continentiã gerunt
A morte vero moyſei vſq ad artaxer-
xem qui poſt xerſē regnauit apud per-
ſas q̃ geſta ſunt prophete quiq per ea
tempora tredecim voluminibus conſcri
pſerunt. Reſ q̃ vero quatuor libri hym-
nos in deum ꝛ vite inſtituta ac monita
mortalibus tradunt. Ab artaxerxe ꝟo

vſq ad noſtrum tempus ſcripta ſunt q̃
dem oia fide tamē non eadē que primis
habetur digna ducuntur: pro eo q non
ita extiterit prophetarum iugis et ex-
plorata ſucceſſio. Rebus igitur ipſis cō-
ſtat q nos venerabilr̃ vtamur ſcriptu-
ris noſtris. Nã cum tot ſecula interceſ-
ſerint neq addere quis vnq neq au-
ferre aut permutare q̃d auſus eſt. Sed
oibus gentis noſtre hoibus inſita hec
quodãmō atq ingenita fides eſt: crede-
re hec dei eē ꝯſulta ꝛ his iugiter ihere-
re ac ꝓ ipſis ſi ita res popoſcerit liben-
ter ꝛ aiaz ponere. Sit etiã hec pars hi-
ſtoriographi in his locis a nobis. vt ar-
bitror non incompetenter incerta. Eſt
adhuc ꝛ aliud eius elegãs ſatis volu-
men quod animus ſit qui imperium te-
neat in nobis. Quem libellũ quidã ma-
chabeoruz attitulauere ꝓ eo q certami
na inibi ꝛ agones ꝓ pietate a macha-
beis fratribus deſudata cōtineat. Sed
ꝛ in fine viceſimi antiquitatum libri ſi-
gnificat idē ipſe propoſuiſſe ſe quatuor
voluminibus cōprehēſurum ſm fidē et
religionē patriã de deo ꝛ ſubſtãtia ac le
gibus: ꝛ cur q̃dã apud eos liceãt q̃dã ꝟo
nō liceãt ſed ꝛ alia nōnulla opuſcula a
ſe dicit eſſe cōpoſita. In fine etiam ſupra
dicti viceſimi libri antiquitatum iuſtuz
quendã e x tyberiade qui conat⁹ ſit hoc
idē operis qđ ipſe explicuerat aggre-
di arguit falſitatis per hec verba. Sed
non ego te imitatus ſum in his que con
ſcripſeram. Ipſis etẽi impatorib⁹ ob-
tulit libros meos cũ adhuc ipſa q̃ geſta
ſunt pene in oculis haberent. Quippe
q̃ conſcius mihi eſſem ꝟuate in oib⁹ ve-
ritatē: nec me de eorũ teſtimonio fefel-
lit opinio. Sed ꝛ aliis pluribus obtulit
quorũ multi etiã ipſis interfuere bellis
ſicut Agrippa rex ꝛ nōnulli ei⁹ ꝓpinq.
Et impator quidē Titus intantũ ꝓba-
uit ex iſtis debere libros ad oēs hoies
rerum geſtarũ notitiã peruenire: vt ma
nu ſua ſubſcriberet publice ab omnib⁹
res teneri. Rex vero Agrippa ſexagin-
ta et duabus epiſtolis de operis noſtri
veritate teſtatus eſt: ex quibus et duas
inſerui. Sed de his ſatis dictum eſt: nũc
ad narrationis noſtre ſeriē redeamus

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Cap.ix.q̄ poſt Jacobū Symeon hie-
roſolymorum rexit eccleſiam.

Poſt martyrium
iacobi ꝛ cōtinuo conſecutum
ciuitatis excidium traditur
apoſtolos ceteroſque domini
diſcipulos:qui ad illud tp̄s reliqui erant
in vnum e locis oibus cōueniſſe ſimul cū
his qui propinqui ſm carnem dn̄i dice-
bantur. Plurimi namque ex his per il-
lud tempus ſupererant ꝛ habuiſſe in cō
mune conſilium quem oporteret dignū
ſucceſſiōe Jacobi iudicari. Omneſq; vno
ꝯſilio atq; vno ꝯſenſu Symeonē cleophe
filium decreuiſſe. Cui⁹ mētio i euāgelijs
facta eſt:vt ep̄atus ſedem ſuſciperet. Cō
ſobrinus his ſm carnez ſaluatoris fuiſ-
ſe dicebatur:quia cleophaz fratrē fuiſſe
ioſeph egeſippus teſtatus eſt.

Capitulum.x.q̄ vaſpaſianus poſteri-
tatem Dauid iuſſit inquiri.

Veridē tp̄s Ve
ſpaſianus poſt excidia hie-
roſolymorū oēs ſi qui forte ex
familia Dauid ſuperfuiſſent
apud iudeos velut regalis ꝓſapie viros
ꝑquiri iubet. Vn̄ etiā ꝓ hac cauſa gra-
uiſſima iudeis ꝑſecutio exorta eſt a tito
filio veſpaſiani. Sed veſpaſiano decēnio
pͥncipatu miniſtrato tit⁹ fili⁹ in iperio
ſuccedit. Cui⁹ ſcd̄o regni anno. Linū.xij.
annis i ſacerdotio trāſactis vrbis rome
epiſcopatū tradidiſſe anacleto ferunt.

¶ Capitulum.xi.de ordine ꝛ ſucceſſione
epiſcoporū alexandri ꝛ rome ſimul et de
epiſtola clemētis ad corinthios.

Sed titus non
amplius q̄ duobus annis
totidēq; menſibus princi-pa
tu romani apicis miniſtrato
Domitiano fratri ſummā reruz reliquit.
Quarto igit̄ anno domitiani apud ale-
xandriā Anianus.xx.ꝛ duobus āris mi
niſtrato ſacerdotio defunctus eſt. In cu-
ius locū ſcd̄s ſuccedit abili⁹. ¶ In vrbe ve
ro roma.xij. anacletus annis in ep̄atu
exactis ſacerdotij ſedez clemēti tradidit
¶ Quē adiutorē ſuum paulus apoſtolus
philippenſib⁹ ſcribens deſignat dicens.
Cū clemēte et ceteris adiutoribus meis
quorum nomina ſunt in libro vite. Hui⁹
clementis epiſtola habet̄ ad corinthios
ſcripta a precipua plane ꝛ valde mirabi
lis:quam velut ex perſona romane eccle
ſie dictauit cū diſſenſio apud corinthios
fuiſſet exorta quam epiſtolam in pluri-
mis eccleſijs publice legi et veterum et
noſtris etiam temporibus conſtet.

¶ Capitulū.xij.de preſcriptione ſub
domitiano.

Verum de ſedi
tione facta apud corinthios
ac diſſentione plebis teſtis
valde fidelis Egeſippus in-
dicat hoc modo dicēs. Multa ꝛ erga mul
tos crudelitate domitianus exercitata
plurimiſq; in vrbe roma nobilibus ꝛ illu
ſtribus viris nullo iure nullaq; ratione
trucidatis innumeris etiam in exilium
truſis et bonorum direptione mulctatis
ad vltimum ne romane theomachie et
impietatis ſucceſſor efficitur. Scd̄s hic
q̄ppe ab illo ꝑſecutionē molit̄ in noſtros
cum vtiq; pater ſu⁹ veſpaſian⁹ nihil ꝓ-
ſus noſtris irrogauerit iniurie.

¶ Capitulū.xiij.de Joanne euangeli
ſta ꝛ reuelatione eius.

Quo i tempore
ap̄ls ꝛ euangeliſta ioannes
ad p̄dicationē v̄bi diuini ꝛ te
ſtimoniū veritatis ꝛ in inſulā
pathmos tradit̄ ablegat⁹. Deniq; hire-
ne⁹ ſcribēs de cōpoto nois antixp̄i quod
continet̄ in reuelatiōe q̄ v̄r ioannis q̄nto
aduerſum hereſes libro hec de ip̄o Joā.
commemorat q̄ ſi oporteret inq̄t apertius
in hoc tp̄e de iſto noie p̄dicari:a quo ma
gis potuerat aꝑiri niſi ab eo q̄ ipſam re-
uelationē vidit. Neq; enī multū tp̄is eſt:
ſed pene nr̄a etate. In fine ꝛ enī domitia
ni p̄ncipat⁹ exorta eſt. Intm̄ v̄o ꝑ idē tp̄s
fidei nr̄e inſtituta florebāt:vt etiā nōnulli
alieni a religiōe noſtra ſcriptores hiſto-
riarum ſuarum tradiderint monumen-
tis ꝛ de ꝑſecutionibus illi⁹ tp̄is ꝛ etiā de
martyrijs qui ꝛ diligenter explorato tp̄e
deſignāt q̄ q̄ntodecimo anno domitiani

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

p̄ncipis: cū alijs plurimis ab eo etiā flauia
domicella ſororꝫ filia flaui clemētis viri⁹
tūc ex ꝯſulib⁹ viri ob teſtimoniū qḋ xp̄o
ꝑhibebat i inſulā pōtiā noīe ꝺportata ē.

¶ Cap. xiiij. q̄ poſteritatem dauid domi
tianus perimi iuſſit ſimul ꝛ de proſapia
chriſti ex teſtimonio egeſippi.

Apud ipſum ve
ro domicianū cū iuſſiſſet oēs
ꝑimi q̄ de genere dauid ꝛ re
gia ſtirpe deſcenderent ve=
tus traditio tenet quod delati ſint qui=
dam quaſi eēnt de poſteritate iude quē
fratrē fuiſſe ſaluatoris ſm̄ carnē tradūt
quicꝫ duplici vrgebāt inuidia. velut qui
ex dauid gn̄e: ꝛ ex ipſi⁹ xp̄i ꝓpinq̄tate de
ſcenderent. Que egeſippus ꝑ ordinē his
v̄bis refert. ¶ Adhuc aūt viuebāt q̄dam
de carnali gn̄e dn̄i nr̄i nepotes iude ei⁹ q̄
ſm̄ carnē frater dn̄i dicebat. Quos q̄dez
detulere tanq̄ ex dauid ſtirpe veniētes.
Hos reuocat⁹ q̄dā noīe q̄ in hoc miſſus
fuerat ꝑducit ad domitianū ceſarē. Et
ip̄e eñ formidabat de aduētu xp̄i ſicut ꝛ
initio herodis. Interrogati ḡ a domitia
no ſi eſſent ex familia dauid ꝯ̄feſſi ſunt.
Tūc q̄ſiuit ab eis quātis poſſeſſionibus
vel quātis eſſent facultatib⁹ prediti. At
illi reſpōderūt q̄ vtricꝫ nō ampli⁹ eſſet in
bonis nouē milib⁹ denarijs. Ex q̄bus ſin
gulis ꝯ media ꝓportione deberet. Nec
hec ſibi in pecuniam ſubſiſtere: ſed in=
eſtimatiōe terre q̄ eis eſſet i quadragin
ta min⁹ vno iugeribus ꝯſtituta. Quam
ſuis manib⁹ excolētes vt et ipſi alerent:
ꝛ vt tributa depēderent. Simul ꝛ teſtes
ruralis ꝛ diurni opis man⁹ labore rigi=
das ꝛ callis obduratas ꝓferebāt. Inter
rogati v̄o de xp̄o quale ſit regnū eius vel
q̄ ſi ip̄e aut vn̄ aut qn̄ venturus rn̄dere q̄
nō hui⁹ mūdi regnū: necꝫ huius terre ei
deſignet imperiū: ſed q̄ celeſte ei regnū
ꝑ angeloꝝ miniſteria in ꝯ̄ſummatiōe ſe
culi ꝓparet: qn̄ ſcꝫ adventurus in gloria
de viuis ac mortuis iudicabit ꝛ reſtituet
vnicuicꝫ pro factis ac meritis ſuis. Ad
hec domitian⁹ cū necꝫ in eis quicq̄ cri=
minis inueniret et vilitatem eorum q̄
maxime contemnere: abiret eos libe=
ros iubet. ¶ Sꝫ ꝛ perſecutionē quā ad=
verſus eccleſias agitari iuſſerat datis
rurſum cōpeſcit edictis. Illi vero dimiſſi
ab eo vel martyrꝰ merito vel tante pro=
pinquitatis ꝓrogatiua pacis iā tp̄e du
ces eccl'ie effecti vſcꝫ ad traiani tp̄a per=
manſerunt. Hec quidē Egeſippus. Sꝫ ꝛ
tertulian⁹ de domitiano ſiīla refert di=
cēs. Tentauit aliq̄n ꝛ domitian⁹ ſit̄e ali
q̄d portio neronis de crudelitate: ſꝫ qua=
ſi hō cito deſtitit: ita vt etiā eos quos in
exilium miſerat reuocaret.

¶ Cap. xv. de ſucceſſione quorūdam
imperatorū ꝛ epiſcoporum.

Poſt domitianū ve=
ro quindecim annis imperio
potitū Nerua ſuſcepit princi
patum. Sub quo omnes qui
dem honorum tituli qui in domitianum
collati fuerant detrahuntur. Reuocari
autem quicunq̄ ab eo in exiliū truſi ſunt
ac recipere facultates ex ſenatuſcōſulto
iubent. De quibus ſinguli teſtimonium
ꝑhibent qui geſta illoꝝ temporū conſcri
pſerunt. Tūc igitur apoſtolum ioannem
poſt abſolutionem inſule epheſum quaſi
ad ſcholā ꝓpriā rediſſe noſtrorum ſcri=
ptores declarāt. ¶ Nerue vero poſt an=
num plus minus defuncto traianus ſuc
cedit in imperio. Cuius primo principa=
tus anno ab illius apud alexandriā tre=
decim annis ſacerdotio miniſtrato diem
obijt. Cui ſuccedit Cerdon tertius in ſa=
cerdotium. Qua tēpeſtate in vrbe roma
clemens quocꝫ tertius poſt Paulū ꝛ Pe
trū pontificatum tenebat. Sed et apud
antiochiam euodius primus fuerat et
ſcōs ignati⁹ hieroſolymis quocꝫ ſymeon
ſcōs poſt Iacobum fratrem dn̄i hiſdem
tp̄ibus gubernabat eccleſiam.

¶ Cap. xvi. de Joanne euangeliſta.

In his ſup̄ſtes
adhuc apud aſiā demorabat
ip̄e ille quem amabat dn̄s ie
ſus ap̄ls ſimul atcꝫ euāgeli=
ſta Joānes eccleſiaꝝ q̄ ibi erāt guberna
cula gerēs poſt domitiani vt dixim⁹ obi=
tum regreſſus ex iſula. Quod quia ita ſe
habeat duobus fidelibus teſtib⁹ appro
babo. Hyreneus et Clemens alexandri=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nus huic veritati aſtipulantur. In ſecū-
do aduerſum hereſes libro Hyreneus hoc modo ſcribens: ꝛ omnes inquit preſbyteri teſtes ſunt qui in aſia Joannem diſcipulum domini viderunt ꝛ ſciūt hec tradidiſſe ioannem: ꝙ ꝛ permanſit apud eos vſq ad tempora traiani. Item in tertio eiuſdem operis libro idem ſcriptor de hiſdez ita teſtatur. Eccleſia inquit ꝙ eſt apud epheſum a paulo quidem fundata eſt a ioanne vero edificata: qui permanſit in ea vſq ad tempora traiani: habes hunc teſtem fidelē de apl'i tēporibus cōteſtantē. Accipe ꝙd etiā clemens cui9 pariter ꝓmiſſimus teſtimoniū dicat hiſtoriā quādaz perneceſſariā ſimul texens. Quā nos quoq ſi inſeramus vtilem fore legentibus credimus. Scribit ergo hec.

¶ Cap. xvij. quō ioannes adoleſcentē indolis ducem latronum factum reuocat ad eccleſiam et conuertit.

AUdi īquit fabulam ꝛ non fabulam: ſ; rem geſtam de ioanne apoſtolo memorie omnium traditaz. Cū poſt tyranni obitum de pathmos inſula epheſum rediret: rogabatur etiam vicinas illuſtrare prouincias: quo vel eccleſias fundaret: in quibus non erant locis et in quibus erant ſacerdotibus ac miniſtris inſtrueret ſm quod ei de vno quoq ſpiritusſanctus indicaſſet. Cū igitur veniſſet ad quandā vrbem haud longe poſitā omnib9 eccleſiaſticis ſolēniter adimpletis vidit iuuenez quendam validum corpore ꝛ vultu elegantē ſed ꝛ animis acrē nimis reſpiciensq ad epiſcopū qui nuper fuerat ordinatus. Hunc inqt tibi ſummo ſtudio cōmendo: ſub teſtimonio chriſti et totius eccleſie. Tum ille ſuſcipiens omnē ſe adhibiturū ſicut precipiebat diligentiam pollicet'. Sed iteruz atq iterū eadem ſepius repetens iuuenem cōmendabat attentius. Et poſt hec epheſum rediit. Tū vero epiſcopus adoloſcentem in domum ſuam ſuſcepit commendatum ꝛ cum omni diligētia enutrit amplectitur fouet. Ad vltimū etiaz baptiſmi gratiam tradit. Poſt hec iam velut confidens gratie qua fuerat commonitus paulo indulgentius habere iuuenem cepit. Sed ille vbi immatura libertate potitus eſt: ꝯtinuo per equeuos (quibus luxus ꝛ deſidia cordi eſt) amare vitia: ꝛ corruptele vite incedere tramitē ꝑdocet'. Et primo quidem cōuiuiorū illecebris decipitur. Inde nocturnis eum furtis ſocium ſibi participemq conciſcunt. Poſt hoc etiam ad maiora flagitia ꝑtrahunt. Cū interea ſenſim iuuenis formabat' ꝛ inſtituebat ad ſcelera: ꝛ ꝙ eſſet acer ingenio ſicut equus infrenis et validus duris moribus obfirmat9 recti itineris lineā derelinquens rectore ꝯtempto rapido curſu totus fert' in ꝑceps: ita ſuccedentibus ſibi malis: vt deſperationez ꝗz adeo ſibi ꝯſtitue ſalutis acciperet. Dedignat' iam de paruis ſceleribus cogitare: grādia queq molitur ꝛ ex integro perditioni ſe tradens nulli inferiorē ſe in flagitiis patit'. Deniq illos ipſos ꝙ prius magiſtri criminū fuerant diſcipulos facit. Et latronū ex his turmam quibus ipſe dux ꝛ princeps violentius ꝑeſſet inſtituit ꝛ cū his omni crudelitate graſſatur. Verum tpe elapſo cuz rei ita popoſcet vtilitas inuitat' iterum ad illā vrbē ioannes. Et cū cetera quorū gratia venerat ordinaſſet: age inquit o ep̄e depoſitum repreſenta qd tibi ego plane ꝛ xp̄s cōmēdauimus eccleſia teſte quā regis. At ille obſtupuit primo pecuniā putās ſe a repoſci quam non acceperat. Sed rurſum cōſiderabat nec poſſe fallere ioannem: nec quod non dedit querere: herebat igitur ſtupens. Que ioannes herentem vidēs iuuenem inquit illū repeto a te ꝛ animā fratris. Tunc grauiter ſuſpirans ſenior et lachrymis reſolutus ille ait mortuus eſt. Quomodo inqt vel quali morte? Deo ait mortuus eſt: quia peſſimus ꝛ flagitioſus euaſit. Ad vltimum etiam latrociniū aggreſſus eſt. Deniq nūc montem quēdam cū multa latronum manu occupauit. Quibus auditis Apoſtolus veſtem cōtinuo qua erat indut9 ſcidit ꝛ cū ingēti gemitu feriens caput ſuū bonū inquit te cuſtodē fratris aie dereliq. Sed iaz nūc mihi equ9 paret' ꝛ dux itineris. Et conſeſtim ab ipſa eccleſia aſcendēs concitus properabat. Cumq perueniſſet ad locū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

attinetur ab his latronibus qui cuſto=
dias obſeruabāt at ille neqꝫ effugere ne=
qꝫ prorſus declinare vſqꝫ nitens ingenti
tantum voce proclamabat: quia ad hoc
ipſum veni: adducite mihi principem ve
ſtrum. Qui cum veniret armatus eminꝰ
agnito ioanne apoſtolo pudore actus in
fugam vertitur. Ille equo poſt eum ad=
miſſo cōfeſtim inſequitur fugitantē etiā
etatis oblitus ſimul et clamans. Quid
fugis o fili patrē tuum: quid fugis iner=
mem ſenem miſer noli timere habes ad=
huc ſpem vite: ego autem rationem red=
dam pro te certe; et mortem pro te liben=
ter excipiam ſicut et dominus excepit ꝓ
nobis; et pro tua anima dabo animam
meam. Sta tantum et crede mihi: quia
chriſtus me miſit. At ille audiēs reſtitit:
ac vultum demiſit in terrā. Poſt hec ar=
ma proiecit. Tum deinde tremefactus
flebat amariſſime: ⁊ accedentis ad ſe ſe=
nis genibus prouoluitur: gemitibus et
vlulatibus quibus poterat ſatiſfaciens
⁊ vberrimus lachrymarum ſuarum fon
tibus iterum baptizabatur occultans ſo
lam dexteram ſuam. Apoſtolus vero iu=
riſiurandi ſacramento ſe ei a ſaluatore
impetraturum veniam pollicens ſimul=
qꝫ genibus eius prouolutus: atqꝫ ipſam
dexteram ex cuius ſedis conſcientia tor=
quebatur tanqꝫ iam per penitentiā pur
gatam deoſculans ad eccleſiam reuo=
cat. Et indeſinenter pro eo oratiōes pro=
fundens: et cum ipſo pariter ducens cre
bra ieiunia: indulgentiam a deo quam
ei pollicitus fuerat expetebat. Sed et va
rijs ſermonū conſolationibus velut qui=
buſdam precantationibus efferos et ex=
territos eiꝰ animos mitigabat. Nec priꝰ
abſtitit quam eum in omnibus emenda
tum etiā eccleſie perficeret prebēs: per
hoc magna exempla vere penitentie; et
documentum ingens noue regeneratio=
nis: atqꝫ inſignia quedam ⁊ trophea in=
uiſibilis in eo reſurrectionis oſtendens.
Hec a clemente dicta non ſolum ad ſcien
tiam rerum: ſed ad vtilitatem legentiū
profutura hunc in noſtris quoqꝫ libris
teneant locum.

¶ Capit. xviij. de indubitatis ſcriptu
ris ⁊ libris diuinis. A.

AHe iam etiam
huiꝰ aplī q̄ ſint ſcripta q̄ i au
toritate habeant: cū his pari
ter explicemꝰ. Eſt igit̄ primo
euāgeliū noīs ipſiꝰ: qđ in oī orbe perſo=
nuit: ꝙ autem poſt cetera tria euāgelia
quarto a veteribꝰ ſtatutū ē loco: hec erit
ratio. Venerabiles ⁊ vere deo digni apo
ſtoli xp̄i cū eſſent in omnibus puritate vi
te ⁊ animi virtutibꝰ clari. nō magni pēde
bant ſermonis ornatū. Quippe in quibꝰ
oīa erat diuinis ornata virtutibꝰ ſimul
⁊ ſignorum grā que eis a dn̄o noſtro ieſu
xp̄o conceſſa fuerat cōfidentes nō in ſua=
ſorijs humane ſapientie verbis ſummā
predicatiōis dn̄ice collocabāt: ſed in oſtē
tatione ſpūs ⁊ virtute: per quā mirabili
bus cōſummatis: ⁊ verboꝝ ſuoꝝ fide fa=
cta vniuerſo orbi regni celorū ſcientiam
tradiderūt parui ducentes plures libros
condere: ꝙ huiuſcemodi predicationis
actio: nō argumento humani ſermonis:
ſed a ſtipulatiōe diuine ꝟtutis indigeat.
B ¶ Deniqꝫ Paulus qui inter omnes
apl̄os eruditior etiam in verbis videt̄: ⁊
in ſenſibus ꝑpotens nō ampliꝰ q̄ paruū
epiſtolaꝝ ſuarū corpus reliq̄t. Qui vtiqꝫ
immēſa cōtineret intra ſe: atqꝫ innume=
ra ſacramēta: vtpote q̄ etiā vſqꝫ ad ter=
tiū celū raptus: q̄ gererent̄ inſpexerat: et
in ſpū quoqꝫ deo dignū paradiſum ab=
ductus audierat ibi ineffabilia verba ⁊
doctrinā (quecūqꝫ illa inibi eſt) ſiue incor
poreus illius iterū ſchole diſcipulꝰ effectꝰ
exceperat. Sed ⁊ reliqui dn̄i ac ſaluato=
ris noſtri diſcipuli nō ſolum ex illis duo=
decim: ſed ⁊ ſi qui extra numerum hunc
de ſchola tn̄ dn̄i ⁊ ſaluatoris nr̄i ſermonē
aliquē diuinitus inſpirati memorie reli
querunt: breuem hunc ⁊ ſuccinctum per
oīa eſſe voluerūt. Igitur ex ipſis diſcipu
lis dn̄i: mattheus tātūmodo ⁊ ioānes ad
ſcribendū appuliſſe animū tradūtur: ne=
ceſſitate quadā in hoc ipſum prouocati.
Mattheus em̄ prio hebreis ꝑdicauerat.
Verū cū pararet trāſire ad gētes patria
lingua ſcripturā compoſuit: ⁊ ea que pre
dicauerat cōprehēdēs dereliquit ijs ad
memoriā a q̄bus ꝓficiſcebat̄ vt gētibus
ꝑdicaret. Poſt hūc luce ⁊ marci ſcriptura

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

euangelica:ſcđm eas cauſas quas ſupe=
rius diximus editur. Joannē vero tra=
dunt vſqꝫ ad vltimum pene vite ſue tp̄s
abſqꝫ vllius ſcripture indicijs euāgeliuꝫ
p̄dicaſſe. Sed cum horū trium euange=
liorum etiā ad ipſum notitia perueniſſet
pbaſſe quidem dicit fidem ⁊ veritatē di=
ctorum. Deeſſe tñ vidit aliquā:⁊ ea ma=
xime que primo predicatiōis ſue tēpore
dñs geſſerat. Certum eſt enim ꝙ in ſupe
rioribus tribus euāgelijs: hec videntur
ſola ꝯtineri:q̄ ab eo geſta ſunt anno quo
ioannes baptiſta vel incluſus eſt in car=
cere vel punitꝰ. Deniqꝫ ſi obſerues:ſta=
tum in initio narrationis poſtea quā re
fert mattheus de quadraginta dierū ie
iunio:et de tentatione eius cōtinuo ſub=
ijcit dicens. Audiens autem quia ioan=
nes traditꝰ eſt diceſſit de iudea et venit
in galileam. Sed et marcus ſilr̄ poſtea
ꝙ inquit traditus eſt ioannes:venit io=
annes in galileam. Lucas vero etiam
priuſqꝫ incipiat aliq̄d de actibus refer=
re ieſus dicit quia adiecit herodes ſuper
omnia mala q̄ geſſerat ⁊ ꝯcluſit ioanneꝫ
in carcerem. Quia inqꝫ ab his hec vide=
bantur omiſſa:rogatus ē ioannes apl̄s
vt ea que preteriebant priores ante tra=
ditionem ioannis ſaluatoris geſta con=
ſcriberet. Et ideo dicit in euangelio ſuo
hoc fecit initium ſignorum ieſus. Et ite=
rum in alio loco indicat dicens. Nondū
enim ioannes miſſus erat in carcerem.
Ex quibus cōſtat ꝙ ea que anteqꝫ ioan=
nes traderet ab ieſu fuerāt geſta deſcri
bit. Et ideo ſi q̄s hoc diligentiꝰ cōſideret
euidenter inueniet non ſibi euāgelia diſ
ſonare:ſed alteriꝰ tp̄is geſta eſſe que ſcri
bit ioannes: alteriꝰ vero q̄ ceteri. Unde
qꝛ natiuitatem ſm̄ carnem ſalutoris vel
mattheus vel lucas deſcripſerat irreti=
cuit hoc ioannes: et a theologia atqꝫ ab
ipſa eiꝰ diuinitate ſumit exordiū. Que
pars ſine dubio ipi velut eximio per ſpm̄
ſanctum reſeruata eſt. Hec etiā de euā=
gelio Joannis dicta ſint. ¶ De marci ve
ro euangelio ſufficienter ſupra compre=
henſum eſt. Lucas vero in initio euan=
gelij ſui cauſam cur ſcriberet indicauit.
Uidelicet quoniā multi alij temere pre
ſumpſerant enarrare: que ſibi magis
erant ad liquidum comperta. Uolens er=
go abſtrahere nos a ceterorum narra=
tionibus fidem facit per ſe conſcripte ve
ritati:certus ꝙ eam vel paulo exponen
te: vel alijs apoſtolis qui ab initio ipſi
viderant ac ſibi tradiderant conſecutus
ſit:⁊ hanc nobis per proprium euange=
lium tradat. Hec a nobis etiam de luca
breuiter dicta ſint. Oportunius vero et
plenius in tempore inſertis ijs que an=
tiqui autores ſcripta reliquerunt vt ſe
cuncta habeant indicabimus. Joannis
tamē extant preterea ⁊ epiſtole de qua=
rum prima neqꝫ ab antiquis vnqꝫ a po=
ſteris dubitatum eſt. De reliquis vero
duabus:et de reuelatione etiam nūc an=
ceps ſententia habetur. De quibus vt
dixi et a veteribus dubitatum ſuis in lo=
cis ipſorum vocibus approbabimus.
B ¶ Ut ergo (quando quidem in hos
deuenimus locos) omnem noui teſtamen
ti canonem deſignemus. Primo nobis
omnium euangeliorum celeſtis quadri=
ga iungatur. His actus apoſtolorum co
puletur. Poſt hos pauli epiſtole ſocien=
tur. Conſequantur vero has prima io=
annis epiſtola. Similiter et petri pri=
ma. Hec ſunt de quibus nulla vnqꝫ pror
ſus extitit dubitatio. Sequenti loco iam
ſunt illa de quibus a nonnullis dubita=
tum eſt. Reuelatio ioannis de qua quid
ſinguli veterū ſenſerint ſuis in locis oſtē
demus. Et epiſtola iacobi ſed et iude. Pe
tri quoqꝫ ſecunda:et item ioannis ſecun
da et tertia ſiue he ipſius euangeliſte:
ſiue etiam alterius eius cognominis
oſtendantur. Poſt hec iam ſcriptura eſt
que dicitur actus pauli. Sed et libellus
qui appellatur paſtoris et reuelatio pe
tri:de quibus quam maxime dubitatur:
fertur etiam barnabe epiſtola et doctri
na que dicitur apoſtolorum. Quidam
autem his ſociant etiam euangelium
quod dicitur ſecundum hebreos. Quo
precipue vtuntur illi hebrei qui chriſtuꝫ
ſuſcipere videntur:ſed in eccleſia ei con=
tradicitur. Que omnia tamen a nobis
neceſſario enumerata ſunt:vt abſqꝫ vlla
ambiguitate clareſceret que ſint in veri
autoritate que ſint in quibus vel cōtra=
dictio aliqua: vel etiam cunctatio: cum

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tamē a quāplurimis eccleſijs recipiant
ſoleat admitti. Sed ⁊ de eis ſciēdum eſt
que ſub noīe apoſtolorū ab hereticis ꝓ
feruntur: velut petri ⁊ Thome ⁊ Mat-
thie ⁊ ceterorum ſimiliter apoſtolorum q̄
appellant euāgelia. Sed ⁊ andree ⁊ Jo-
annis atq; aliorum apoſtolorū actus q̄ꝰ
nuſq; prorſus in ſcripturis veterum: eo-
rum dumtaxat qui apoſtolis ſucceſſerūt:
aliqua mentio eorum aut cōmemoratio
habetur. In quibus ⁊ ipſe ſtilus multū
ab eccleſiaſtica conſuetudine deprehen-
ditur eſſe diuerſus. Senſus quoq; ipſe ⁊
omnia que in his inſeruntur longe ab
apoſtolica diſſonant fide. Et quo figmen
ta eſſe prauitatis heretice comproban-
tur. Unde non inter illa quidem de qui-
bus dubitari diximus collocanda ſunt:
ſed vt aliena penitus et a pietatis regu
la diſcrepantia propellenda. Uerum ad
hiſtorie ordinem redeamus.

¶ Capitulū. xix. de menandro mago.

HUic Simoni
mago menander ſuccedit: ſcu
tum diaboli non inferius pri-
mo. Et ipſe ſamarites gene-
re. In arte autem magica ſolus reper-
tus eſt: qui non modo equiparare: ſed et
ſupergredi impietatem magiſtri poſſet.
Maioribus quippe portentis efferceba-
tur ſemetipſum ſaluatorem dicens ad ho
minum ſalutem de celeſtibus ⁊ inuiſibili
bus ſeculis deſtinatum. Aſſerēs non ali-
ter poſſe vnumquēq; angelos ſeculi vin
cere: niſi prius a ſemet magice artis per
ordinem ſuſciperet diſciplinam: ⁊ per ba
ptiſmum a ſe datum immortalis et eter-
nus effectus in hac vita perpetuus fie-
ret: que omnia ex libris Hyrenei volen-
tibus ſcire perfacile eſt. Sed et iuſtinus
in his ipſis in quibus Simonis fecerat
mentionem: etiam de hoc talia quedam
ſcribit. Menandrum quendam ſamari-
tanum ex vico cappa ratthea ſimonis
diſcipulum: ſtimulis demoniacis incita-
tum veniſſe antiochiā ⁊ quamplurimos
per artem magicam decepiſſe ſcimus:
qui hoc etiam ſuadere potuit ſectatori-
bus ſuis: quod non eſſent morituri. Ex
quibus in hodiernum ſunt aliqui ex illo
eadem confitentes: quod eſt vere diabo-
li commentum vt homines magi chriſtia
norum ſibi nomen imponerent: quo per
hoc ſanctum et venerabile religionis no
ſtre myſterium macularent: qui tamen
irrident et ſpernunt eccleſiaſtica dogma
ta: vel de immortalitate anime: vel de re
ſurrectione mortuorum. Uerum hi tali-
bus freti autoribus de ſpe ſalutis ⁊ vi-
te penitus exciderunt.

¶ Capitulū. xx. de ſecta ebioniorum.

SEd ⁊ alios
idem demon quos ab
amore chriſti ſeparare
non poterat: alia nihilo
minus arte decepit: id
eſt ebionios q̄ interpre-
tantur pauperes. Uere enim pauperes
ſunt ⁊ egeni in ſciētia glorie chriſti. Quo-
niam quidem ſolum eum hominem pu-
tant: ⁊ per profectum vite ac virtutis vi
rum iuſtum effectum. Cōmuni etiam na
tiuitate ex viro ⁊ femina procreatū. Cu-
ſtodiam vero cenſentes etiam legis ob-
ſeruantiam nec ſufficere ad ſalutem ſolā
chriſti eſtimant fidem. Quidam tamē ex
ipſis refugiunt hanc impietatem: vt ex
viro ⁊ femina aſſerant eum natum: ſed
confitentur de ſpiritu ſancto ⁊ maria vir
gine. Nec tamen ſemper eum fuiſſe deū
et verbum ac ſapientiam dei fatentur.
Corporalem vero legis obſeruantiam
cuſtodiūt. Apoſtoli autem epiſtolas om-
nes pariter reſpuunt: et ipſum apoſtatā
legis appellant. Utuntur et euangelio
vno quodam quod ſecundum hebreos
appellatur. Cetera omnia nihil ducunt.
Sabbata cum iudeis ſecundum legem
nobiſcum dominicam diem ſacratam ꝓ
reſurrectione domini obſeruant. Unde
competēter ebionite pro paupertate in-
telligentie compellati ſunt.

¶ Capitu. xxi. de cherintho heretico.

ISdem tēpo
ribus etiam alterius he-
reſeos obortum principē
cherinthum accepimus.
De quo gayus cuius iam
in ſuperioribus fecimus mentionē: in di-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſputationū ſuarū dialogo ita ſcribit Sꝫ
et cherinthus inquit per reuelationes
quaſdā quas velut a magno apoſtolo
conſcriptas ⁊ per angelos ei reuelatas
putaret: alia quedā portenta nobis in-
troducit. Poſt reſurrectionē terrenum
dicit futurū eſſe regnū xpi in hieruſalē.
Et hoies in carne iterū cōcupiſcentiꝭ ⁊
vitꝭs ſubiectā cōuerſationē habituros
Contra fidē quoqꝫ ſcripturarū quoſdā
mille annos deſignat: in quibus multa
quidē ⁊ alia corruptiōis opera ⁊ nuptia
rum feſtiuitates dicit futuras: ad eoſq̄
libidini ſunt dediti decipiendos. Sed et
dionyſius cum de Joānis reuelatione
diſſereret: ⁊ quedā ſm ea que antiq̄tus
eccleſie tradita fuerant diſputaret: mē-
tionē facit huiꝰ ipſius viri in his verbis
Cherinthus inq̄t a quo ⁊ cherinthiana
hereſis oborta eſt: figmenti ſui autorita
tem magni nominis acquirere: ſecundū
ſcripture huius prauam intelligētiam
geſtiebat. Quippe cuiꝰ hec erat hereſis
vt affirmaret terrenū futurū eſſe xpi re-
gnum. Et q2 erat ventri et gule ac libi-
dini deditus ea futura decernebat: que
ſibi propria libido dictabat. ventris ⁊ eo
rum q̄ ſub ventre ſunt incitamēta: cibis:
potibus: nuptꝭs: predicabat explenda.
Et vt aliquid ſacratius dicere videre-
tur legales agebat feſtiuitates rurſum
celebrandas: et hoſtias carnales iterū
iugulandas. Hy:eneus vero ſecretiora
ipſius heretici in primo operis ſui libro
publicauit. Que inde diſcat ſi quid ple-
nius ſcire vult.

¶ Capitulum. xxij. de nicolao ⁊ hereſi
nicolaitarum.

SEdet alia here
ſis que appellatur Nicolai-
tarum perpauco tempore
tenuit. Cuius etiam in reue-
latione Joannis mentio facta eſt. Iſti
nicolaum vnū ex illis qui cum ſtephano
ab apoſtolis cōſtituti ſunt diaconi: auto
rem ſe habere iactabant. Sed clemens
alexādrinꝰ i tertio libro ſtromatū: hec de
eo ſcribit. Pulchrā inq̄t valde hic vxorē
habuit: ⁊ poſt aſcēſionē dñi ⁊ ſaluatoris
noſtri cū increparet ab aplis tanq̄ de
zelotipie iniuria productā in mediū vxo-
rem ſuā ſi quis eā vellet habere permi-
ſit. Ex qua occaſione iſti ꝯſis putauere
vt ſm hoc factum vel dictum Nicolai
vnuſq̄ſqꝫ carne ſua in q̄ delectaret abu-
teretur. Et obtinentes dictum vel factū
ſimpliciter vel innocenter: abſqꝫ vlla re-
uerentia promiſcuos nūc ⁊ illicitos con-
cubitus expetūt: hi qui ſub illiꝰ nomine
ſectā ſibi ꝓprie libidinis aſſumpſerunt.
Mihi aūt cōpertum eſt nicolaū nullam
prorſus agnouiſſe mulierem preter eā
quā in matrimonio acceperat. Cuius
etiā liberi: femine quidē vſqꝫ ad vltimā
ſenectutem caſta virginitate durauerūt
filius aūt ipſiꝰ ſanctitatē incorrupti cor-
poris cuſtodiuit. Que cū ita ſe habeant
cōſtat illud qđ in medio aploꝝ ꝓ zelo
tipie ſuaſione ꝓducit vxorē: ex contem-
ptu vitꝭ vel libidinis geſtum: quo ꝑ hec
cōtinentē ſe oſtēderet eiꝰ rei quā nimie
putabatur expetere: continendā magis
q̄ expetendā carnis edocēs voluptatem.
Qm̄ quidem nolebat vt opinor ſm ſalua
toris preceptum duobus dñis ſeruire: li-
bidini ⁊ deo. Dicunt autē etiā Mathiam
ita docuiſſe aduerſum carnem pugnādū
et in nullo prorſus voluptati eius ac libi
dini cōcedendum. Animā vero alendā ſa
pientie paſtibus ⁊ ſcientie cibis in maiꝰ
ſemꝑ augendam. Hec de illis hereſibus
que tꝑibus memoratis a veritate decli-
nātes cito extincte ſunt retuliſſe ſufficiat.

¶ Capl'm. xxiij. q' apli nō ſunt aſpernati
nuptias.

CLemens ſane hic
cuius vo
ces annotauimꝰ: ſcribēs ad-
uerſꝰ eos q̄ nuptias ſpernūt
iter cetera ēt hec dicit. An ⁊
aploſ iꝓbāt Petrꝰ ⁊ eñ ac philippꝰ et
vxores habuerāt ⁊ filias ēt viris nuptū
dederūt. Sꝫ ⁊ paulū nō tedet aplm i q̄dā
epl'a ſua mētionē vt ſalutationē facere cō
paris ſue quā ſe iō negat circūducere: vt
ad ꝑdicationem euāgelꝭ expeditior fiat.
Verum qm̄ clementis fecimus mentionē
abſurdum nō erit aliā quoqꝫ eius memo
rabilem narrationem proferre quam in
ſeptimo eiuſdeꝫ operis libro ita inſeruit.
Aiunt inquit beatum Petrum cū vidiſ-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſet vxorem ſuã duci ad paſſionẽ gauiſuȝ eſſe electionis gratia ac reuerſionis ad propriam domũ: exclamaſſe poſt eam cũ duceretur: ac proprio nomine cõpellantem dixiſſe. O coniunx memento domini. Talia erãt ſanctorũ coniugia: tam perfecta fuit affectio beatorũ.

¶ Cap. xxiiij. de Joã. ⁊ philippi obitu.

Igitur q̄ de vite exitu petri vel pauli iam in ſuperioribus explanauimus: ſed ⁊ tẽpus Joãnis quo vita exceſſit ex parte iam diximus: nunc etiã de loco quietis ſcd̃m fidem Polycratis Epheſij epiſcopi edocere conueniens puto. Hic etenim polycrates victori epiſcopo vrbis Rome ſcribens: et ipſius et philippi apoſtoli ac filiarum eius pariter meminit dicens. Sicut iam ſuperius inſeruimus quod magna lumina in Aſie partibus dormierunt: que reſuſcitabit dominus in nouiſſimo die aduentus ſui cũ venerit in gloria: et requiret omnes ſanctos ſuos. Dico autem de Philippo: inquit qui fuit vnus ex apoſtolis qui dormiuit apud Jerapolim. Sed et due eius filie mihi virgines conſenuere: et alia eius filia ſpiritu ſancto repleta permanſit apud Epheſum. Et Joannes ille qui ſupra pectus domini recumbebat qui fuit ſacerdos dei pontificale petalum geſtans martyr ⁊ doctor optimus apud Epheſum dormiuit. Hec etiam de locis: in quibus requieſcunt in ſummo pacis: adiecſſe ſufficiat. Sed et gayus: cuius ante mẽtio facta eſt in dyalogo ſuo: quẽ cum proculo diſputans ſcribit: de filiabus Philippi ſimul et obitu ipſius: conſonis vocibus memorat dicẽs. Poſt hoc autem prophetiſſe quatuor fuerant philippi filie: cuius ſepulchrum eſt apud Jerapolim Aſie vrbem vna cum filiabus ſuis. De his autẽ et Lucas in actibus apoſtolorum meminit: cum adhuc apud ceſaream degerent: dicit ergo ita. Uenimus inquit ceſaream: et ingreſſi in domum Philippi euangeliſte qui erat ex ſeptẽ manſimus apud eum. Huic autẽ erãt virgines filie quatuor prophetantes. His igit a nobis de apoſtolorũ tpibus vel exceſſib⁹ ꝓut potuimus ex ſcripturis veterũ cõgregatis. Sȝ ⁊ de ſcripturarũ canonicarũ q̄ in autoritate habeantur libris vel qui penit⁹ repudientur. Qui vero medij quodãmodo ad inſtructionem ab eccleſijs nõ etiã ad indubitantẽ autoritatẽ recepti ſint ꝯſequenter expoſitis tẽdamus ad cetera.

¶ Cap. xxv. quomõ Symeon hieroſolymorum ep̃s mortem pro chriſto conſtantiſſime pertulit.

Poſt Neronem Domitianũq̄ ſub hoc cuius nunc tpa memoramus: p ſingulas ciuitates ex inſolẽtia populi perſecutionem in noſtros accepimus motam.

A ¶ Quo in tpe etiã Symeon Cleophe filius (quẽ ſcd̃m hieroſolymis ordinatũ Ep̃m ſupra edocuimus) per martyrium carnis vinculis reſolutus eſt. Horum aſtipulator: ipſe ille eſt Egeſippus: quẽ in pluribus iam ꝓduximus teſtem. Js ergo refert: q̄ a q̃buſdã hereticis accuſatus ſit ſupradict⁹ vir tanq̄ xpianus ⁊ multis ſupplicijs afflictus p multos dies: ita vt etiã iudex ipſe cũ amicis ſuis de eius patiẽtia miraretur. Et ad vltimũ iuberet ſimili eũ qua dñs pertulit paſſionẽ vitã finire. Sed ⁊ ipſa verba q̃bus hec ꝓteſtat addere gratius puto. Ait ergo cũ de hereticis diceret. Ex his igit ipſis accuſauerũt quidẽ ſymeonem cleophe filium: tanq̄ qui eſſet ex genere dauid ⁊ xpianus. Et ita martyr effectus eſt: cum eſſet annorũ centum viginti ſub traiano Ceſare apud atticum conſularem. Addit aũt etiã hoc q̄d accuſatores eius cũ in illis tpibus perquirerentur ſi qui ex genere dauid et ex regia tribu deſcenderent cõprehenſi ſunt inter ipſos. Q̄d aũt ſymeõ vnus fuerit ex ipſis auditoribus dñi: vel longeuitas eius inditio eſt vel euangeliorũ fides vbi etiã mater eius maria cleophe vxor refertur. Sed ⁊ alios quoſdã idẽ ſcriptor refert preter eos de q̃bus dixim⁹ nepotes. Jude vni⁹ ex fratrib⁹ dñi p idẽ tps ſupſtites inuẽtos et domitiani temporibus martyres factos hoc modo ſcribens. Ueniunt igitur hi

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tur hi ⁊ preſunt omni eccleſie tanq̃ mar-
tyres et propinqui dñi: et reddita pace
eccleſie permanſerunt vſq; ad tempora
traiani ceſaris: vſq; quo cõſobrinus do-
mini Symeon (de quo ſupra diximꝰ) fi-
lius cleophe calumniam pateret̃ ab he-
reticis tanq̃ chriſtianus conſulari de-
latus. Cũq; multo tp̃e ſupplicijs fuiſſet
affectus martyrio cõſummatus eſt: om-
nibus qui aderãt ⁊ ipſo iudice miranti-
bus vt centum viginti annorum ſenex
crucis ſupplicium pertuliſſet.

B ¶ Poſt hec idẽ ſcriptor addit etiã
hoc qđ vſq; ad illa tempora virgo mun-
da ⁊ immaculata ꝑmanſit eccleſia. Cor-
ruptoribus veritatis et diuini verbi te-
meratoribus aut nunq̃ omnino extan-
tibus aut etiã ſi quid forte fuerãt in oc-
cultis et abditis hiatibus terre delite-
ſcẽtibus. vt vero ⁊ apoſtolorũ chorus et
omnis illa etas que a domino ſuſcepe-
rat viue vocis auditũ de hac luce diſceſ-
ſit. tum velut in vacuam domũ falſe do-
ctrine impius ſe error immerſit et tanq̃
vbi nullus: iã diuini cenſus defenſor exi-
ſteret. nudato vt aiũt capite corripien-
tes arma mẽdacij oppugnare apl'icam
veritatẽ nitunt̃. Sed iſtud bellũ intrin-
ſecus gerebat̃. Perſecutionũ vero extrin
ſecus pondus vrgebat eccleſiam ⁊ eam
immenſe caterne martyrũ quotidie iu-
gulabant̃. vt pliniꝰ ſcđs qui tũc prouin-
ciaꝫ amminiſtrabat multitudine inter-
emptoruꝫ ꝑmotus referret ad impera-
torem q̄ innumera hoĩm milia quotidie
obtruncarent̃: in quibus nihil omnino
ſceleris deprehenderent̃ admiſſum. aut
aliquid contrariũ romanis legibus ge-
ſtum niſi hoc ſolũ q̄ ante lucanos hym-
nos chriſto cuidam canerent deo. Adul-
teria vero vel cetera huiuſmodi crimi-
na apud eos illicita haberi ⁊ penitꝰ ar-
ceri. Cetera vero ſecundum leges eos
agere communes.

¶ Capitulũ vigeſimum ſextum. q̄ traia
nus xp̃ianos vetuerit inquiri.

A D quem tunc
Traianus reſcripti ſui auto
ritate decernit. vt chriſtiani
nõ quidẽ requirant̃ ſi qui tñ
inciderint puniant̃ ꝑ qđ ex ꝑte aliqua
pſecutiõis ſedatũ putabat̃ incendiũ. Sꝫ
his q̄ nequitiã ſuã aduerſum nos exer-
cere cupiebãt ledẽdi occaſio non videba
tur exẽpta. Interdũ em̃ ppl'ſ inſtigabat̃
interdũ ẽt iudex occaſionibus vtebat̃: et
negabat queſitos quos punire voluiſſet
oblatos: hec tertulianus in apologetico
ſuo dicit ex quo poſſunt inſtrui plenius
ſcire cupientes.

¶ Cap. xxvij. de morte Symeonis.

E Xitur in vrbe
roma tertiꝰ ab apl'is clemẽs
nouẽ annis ſacerdotio ꝑfun-
ctus. Euariſto diuini verbi
tradit miniſteriũ. In hieroſolymis vero
Symeone de quo ſuperiꝰ diximꝰ defun-
cto iuſtꝰ q̄dã ex his q̄ de circũciſione ad
fidẽ xp̃i venerãt ep̃atũ ſuſcepit. Quibus
tp̃ibꝰ apud Aſiã ſuperat adhuc ⁊ flore
bat ex apl'orũ diſcipulis policarpꝰ myr
neoꝝ eccl'ie ep̃s: ⁊ papias ſil'r apud Je-
rapolym ſacerdotium gerens.

¶ Cap. xxviij. de ignatio ⁊ ep'l'is eius. A

S Ed ⁊ in noſtra
quoq; tẽpora fame celebrita
te vulgatus ignatius apud
anthiochiam poſt petrũ ſe-
cunda ſucceſſione epiſcopatũ ſortitꝰ eſt.
Quẽ ſermo tradidit de ſyrie partibꝰ ad
vrbẽ romã trãſmiſſum ⁊ ꝑ martyrio xp̃i
ad beſtias datũ. Quinq; cũ ꝑ aſiam ſub
cuſtodia nauigaret ſingulas quaſq; di-
grediẽs ciuitates eccl'ie populos euan-
gelicis cohortationibꝰ edocebat in fide
perſiſtere ⁊ obſeruare ſe ab hereticorũ
cõtagijs q̄ tũc primũ copioſius ceperãt
pullulare: ⁊ diligentiꝰ ac tenatius apo-
ſtolorũ traditionibꝰ inhererent. Quas
traditiones cautele grã ⁊ ne quid apud
poſteros remaneret icerti etiã ſcriptis
ſe aſſeruit epiſtolis reliq̄ſſet. Deniq; cũ
ſmirnã veniſſet vbi erat Polycarpꝰ ſcri
bit ide vnã epiſtolã ad epheſios eorũq;
paſtorẽ: in q̄ meminit ⁊ Oneſimi Aliam
magneſie ciuitati que. ſ. meãdrũ iacet.
In q̄ ⁊ ep̃i Damei mẽtionẽ facit. Sed ⁊
eccl'ie q̄ eſt trallis ſcribit cuiꝰ ꝑncipẽ tũc
eſſe polimiũ deſignauit. In ea vero quã

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ad roma. eccleſiā ſcribit deprecatur eos
ne ſe tāꝗ̄ ſupplicijs ſuis ꝑcentes velint
priuare martyrio. Et his poſt aliquāta
vti͂ verbis a ſyria inq̄t romā cū vſ꜖ be-
ſtijs terra mari꜖ depugno die ac nocte
cōnexus ⁊ colligatus decē leopardis de
militib⁹ dico ad cuſtodiā datis: q̄ ex bn̄fi
cijs nr̄is ſeuiores fiūt. Sȝ ego eoꝝ neq̄-
tijs magis erudioꝛ nec tn̄ in hoc iuſtifi-
cat⁹ ſuȝ. O ſalutares beſtias q̄ ꝑparant
mihi qn̄ veniēt qn̄ emittent qn̄ eis frui
lȝ carnib⁹ meis quas ⁊ ego apto acrio-
res parari ⁊ inuitabo ad deuorationeȝ
mei ⁊ deprecaboꝛ ne forte vt in nōnullis
fecerūt timeāt cōtingere corpus meum.
Quinimo ⁊ ſi cūctabunt: ego vim faciā.
Ego me ingerā. Date queſo veniā ego
noui q̄d expediat mihi. Nūc incipio eſſe
diſcipulus xp̄i. Faceſſat inuidia vel hu-
mani affectus vel nequitie ſpūalis vt ie-
ſum xp̄m merear adipiſci. Ignes vel cru
ces beſtie diſꝑſiones oſſium diſcerptio-
neſ꜖ mēbroꝝ ac toti⁹ corpis pene ⁊ oīa
in me vnū ſupplicia diaboli arte queſita
conſentur dū modo ieſum xp̄m merear
adipiſci hec ⁊ multa alia his ſimilia ad
diuerſas eccleſias ſcribit.

B ¶ Sed ⁊ polycarpū velut apl̄icum
virū datis lr̄is anthiochenā ei eccleſiam
ꝑcipue ꝯmendat ad ſmyrneos ſane ſcri-
bens vti͂ verbis quibuſdā (vnde aſſum-
ptis neſcimus) quibus hec de ſaluatore
proloquit͂. Ego aūt poſt reſurrectionē
quo꜖ in carne eū ſcio fuiſſe ⁊ credo. Nā
⁊ cū veniſſet ad petrū ceteroſ꜖ ait eis.
Accedite ⁊ videte: q2 non ſum demoniū
incorporeum. Qui ⁊ contingentes eum
crediderunt ei. Scit autem et hyreneus
eius martyriū: ⁊ mentionē facit ſcripto-
rū eius ꝑ hec verba. Sicut dixit inquit
quidā ex noſtris ꝓ martyrio chriſti dā-
natus ad beſtias. Frumentū inquit ego
ſum dei beſtiarū dentibus moloꝛ ⁊ ſubi-
goꝛ vt panis mūdus efficax chriſto. Sed
⁊ policarpus horum memoriam facit in
epiſtola quē ad philippenſes ſcribit per
hec. Deꝑcoꝛ inquit omnes vos obedien-
tie operam dare ⁊ meditari patientiam
quā vidiſtis in ignatio ⁊ rufo et zoſimo
beatis viris. Precipue autē in paulo et
ceteris apl̄is q̄ fuerunt apud vos ſcien-
tes q᷑ his omnes nō in uacuū ſed ꝑ fideȝ
⁊ iuſtitiā cucurrere vſ꜖quo ꝑuenirent
ad locū ſibi a dn̄o preparatū. Qm̄ qui-
dem paſſionū eius participes extiterūt
nec dilexere preſens ſeculū ſed eū ſolum
qui pro ipſis ⁊ ꝓ nobis mortuus eſt et
reſurrexit. Et poſt pauca ſubiūgit. Scri
pſiſtis mihi ⁊ vos ⁊ ignatius vt ſi q̄s va
dit ad ꝑtes ſyrie deferat literas ad vos.
Quod faciā cū tempus inuenero. Miſi
vobis ⁊ ignatij epiſtolas et alias ſi que
ſunt que ad nos tranſmiſſe ſunt ex qui-
bus vtilitatem maximam capiatis cōti-
nent em̄ de fide ⁊ patientia inſtructionē
perfectam ſm̄ domini preceptū. Hacte-
nus de ignatio.

¶ Cap. xxix. de quibuſdam euangeliſtis
qui poſt apoſtolos claruerunt.

Poſt hunc rexit
eccleſiam ciuitatis antioche-
ne hereos. Inter eoſdem ſa-
ne floruit vir eq̄ īſignis Qua
dratus. Qui vna cum Philippi filiabus
in prophetica gratia celeberrimus fuiſſe
prohibetur. Sed ⁊ alij plurimi per ideȝ
tempus apoſtolorum diſcipuli ſuperſti-
tes erāt qui eccl̄ie fundamentis que ab
illis locata fuerāt digniſſima deſuper fi-
dei edificia conſtruebant augētes in oī-
bus predicationem verbi domini: ⁊ ſalu
taria ſemina regni celoꝝ per omnē ter-
ram latius differentes. Deni꜖ nonnulli
ex his ardentiore diuine philoſophie cu
piditate ſuccenſi animas ſuas verbo dei
cōſecrabāt explentes perfectionis ſalu-
tare preceptū: vt facultates ſuas prima
indigētibus diuidētes expediti ad pre-
dicandum euangeliū fierēt. Ut ſi quib⁹
forte prouincijs nomen fidei eſſet cogni-
tum predicarēt prim⁹ q᷑ apud eos fun-
damēta euāgelij collocātes at꜖ electis
quibuſ꜖ ex ipſis officiū regende eccleſie
quā fundauerāt ꝯmittētes. Ipſi rurſuȝ
ad alias gētes aliaſ꜖ ꝓuincias prope-
rabāt: ⁊ euāgeliſtarū fungebant officio.
Quoſ꜖ ſil̄r vt in exordio apl̄os diuino
rū ſignorū comitabant effect⁹ ⁊ ſcti ſpūs
gr̄a ita vt videres vna allocutione inte-
gros ſimul populos ad cultū diuine re-
ligionis adduci et ꝑdicantiū verbis nos

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

eſſe tardiorē audiētium fidē. Verū quo-
niam impoſſibile eſt nobis ſingulos enu
merare qui poſt apoſtolorū primas ſuc
ceſſiones in eccleſijs que per orbē terre
ſunt vel principes vel euangeliſte fue-
runt vel paſtores illos tantummodo cō-
memoraſſe ſufficiat quorum libris inſer-
ta ad nos vſq fidei ₇ predicationis mo-
numēta venere. Ut clemētis ₇ ignatij ce
terorumq quorū ſuperius facimus men
tionem.

¶ Capi. xxx. de epiſtola clementis ad
corinthios ₇ libris papie.

Clemēs tamē
in epiſtola quam ad corin-
thios ſcripſit meminit epi-
ſtole pauli ad hebreos ₇ vti
tur eius teſtimonijs.
Cum cōſtat q apl's tanq hebreis
mittandā patrio cū ſermone cōſcripſe-
rit: ₇ vt quidā tradūt Lucā euāgeliſtā:
alij aūt hunc ipm clementē interptatum
eſſe: qd ₇ magis verū eſt: q ₇ ſtilus ipſe
epiſtole clementis cum hac concordat et
ſenſus nimirū vtriuſq ſcripture pluri-
mam ſimilitudinē ferunt. Dicitur tn̄ eſ
ſe alia clemētis epiſtola cui' nos notitiā
non accepimus. Sed ₇ alia eius opuſcu
la nō minima a nōnullis haberi perhibē
tur velut petri ₇ appionis diſputatio: q
in vſu a veteribus habita minime repe-
rimus: q nec pura in eis et incorrupta
apoſtolice fidei regula manſiſſe depre-
hendit. Papie quoq ferunt quinq libri
qui attitulatur verborum dominicorum
explanatio horum facit ₇ Hyreneus mē
tionē p hec verba. ¶ Hec aūt et papias
ioannis auditor policarpi vero condiſci
pulus et ſodalis vir vnus ex antiquis:
proteſtat in primo libro ſuo. Quinq eni
volumina conſcripſit Hec quidē hire-
neus de papia. Ipſe vero de ſe indicat
tanq qui non ab apoſtolis ſed ab eorum
diſcipulis ſuſceperit fidem: per hec vba.
Nā pigebit aūt nos tibi oīa que quondā
a preſbyteris didicimus et bene retine-
mus recordātes exponere cū interpreta
tionibus ſuis: ₇ vt ſe eo vitas habeat
explicare. Neq enim multa dicentibus:
ſed vera tradentib' auſcultauimus neq
his qui hominum precepta ſed qui do-
mini mandata memorabant ab ipſa ve-
ritate ſuſcepta. Quod ſi quando aduē-
niſſet aliquis ex his qui ſecuti ſunt apo-
ſtolos ab ipo ſedulo explicabar quid An
dreas quid Petrus dixerit quid autem
Philippus vel Thomas quid vero Ja
cobus quid Joannes aut quid Matthe'
vel alius qui ex diſcipulis domini: que ve
Ariſtion vel ioannes preſbyter ceteriq
diſcipuli dicebant. Hec enim tātum mihi
librorū electiones prodeſſe credebam q-
tum viue vocis preſentiſq magiſterium.
Sed mihi dignū videtur intēdere q ſcdo
nomen Joannis enumerat et eū quidē
cuius primo meminit Petro et Jacobo
ac Mattheo ceteriſq apoſtolis ſociat
quē ſine dubio ipm euangeliſtam eſſe et
apoſtolum conſtat. Aliū vero Joannē di
ſtinctiōe quadā facta extra aplo nume
rū collat pferēs ei. Ariſtionē quandā et
euidēter eū pſbyterū nominat: vt p hec
cōprobet verū eſſe illud qd quidā Aſiam
ſcribūt q duo ſint apud Epheſum ſepul
chra ₇ vtrumq Joānis appellatur. Qui
bus ſic diligentius intēdamus fortaſſis
ſecundus hic erit Joannes ſi ille non cre
ditur primus ſub cuius nomine reuela-
tio habetur que appellatur Joannis.
Sed et hic ipſe de quo nobis ſermo eſt
Papias apoſtolorum ſe verba ab his
qui ſecuti eos fuerant Ariſtione videli-
cet et Joanne preſbytero aſſerit ſuſcepiſ
ſe. Unde et frequenter nominatim in
commentarijs ſuis a Joanne et ariſtio-
ne traditum ſibi de ſingulis quibuſq
commemorat. ¶ Meminit ſane idem ip-
ſe etiam de quibuſdam mirabilibus in
opere ſuo que pretereunda nemine cen-
ſeo. Per Philipi enim euangeliſte fi-
lias prophetiſſas hec ſibi tradita eſſe
deſignat. Mortuum reſurrexiſſe tem-
poribus ſuis dicit. Sed et de Juſto qui
cognominatus eſt Barſabas refert mi-
raculum ingens quia venenum biberit
et nihil ex hoc triſte pertulerit pter do-
mini fidem. Juſtus autē ipſe eſt hic qui
poſt ſaluatoris aſcenſum a ſanctis apo
ſtolis cum Mathia ad apoſtolatus ſor-
tem ſtatutus eſt ſicut in actibus apoſto-
lorum commemoratur. Dicit autem et

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

alia plurima a maiorībꝰ ſibi tradita miracula ⁊ nouas quaſdā parabolas ſaluatoris ⁊ doctrinā incognitam magiſq; fabuloſam. Mille annos futuros poſt reſurrectionē quibus corporaliter regnū chriſti in hac terra futurum ſit. Sed ego puto eū ſpirituales ⁊ myſticas apoſtolorum traditiones corporaliter ⁊ ſm̄ literas ſuſcepiſſe nec potuiſſe diſcernere ea que illi ī figuris velut lactātibus ⁊ paruulis loquebātur. Qui et reuera etiā ex ipſis que cōſcripſit opuſculis exigui ſenſus vir ⁊ minus capacis oſtēditur. Multis tñ poſt ſe eccleſiaſticis viris erroris huius ꝓbuit cauſas autoritatē dogmati tm̄ ex vetuſtate tribuēs non etiā ex rōne dictorum ſicut Hyreneo ⁊ ſi quis aliꝰ eū in hac parte viſus eſt ſequi. Alia quoq; quāplurima ſupra memorati Ariſtionis refert tanq̄ ex verbis et domini tradita ⁊ Joānis preſbyteri que ſi quis vult plenius noſcere ipſos eius relegat libellos. Nos tñ illud aſſumemus ex his qḋ de Marco euangeliſta his protulit verbis. Etiā hoc (inq̄t) ꝑſbyter narrabat qḋ Marcus interpres fuerit Petri ⁊ quecūq; meminerit ab eo dicta conſcripſerit. Non tamen ꝑ ordinem ea que a domino dicta ſunt vel facta digeſſerit q꞉ non ipſe auditor dn̄i fuerit vel ſectator ſed nouiſſime: vt dixi petro adeſit ad vſum ac miniſteriū predicandi non ad conſcribendos domini ſermones. Itaq; nihil peccauit Marcus in eo quod ita quedam ſcripſerit quaſi qui paſſim audita recordari videatur. Et hoc ſolum ſatis egit ne quid ex auditis omittere aut aliq̄d falſum ſcriberet. Hec de marco ſcribit papias. Sed ⁊ de Mathea ita refert Mattheꝰ quidē ſcripſit hebreo ſermone. Interpretatꝰ eſt aūt ea q̄ ſcripſit vnuſquiſq; ſicut potuit. Hec etiā de Mattheo. Utitur ſane idem papias teſtimonijs ex epiſtola Joannis prima et petri ſimiliter prima. Simul ⁊ hiſtoriam quandā ſubiungit de muliere adultera que accuſata eſt a iudeis apḋ dn̄m. Habetur autē in euangelio qḋ dicitur ſcḋz hebreos ſcripta iſta parabola ſed de his iſta ſufficiant.

Explicit liber tertius.

Incipit liber quartus.

Capitulū .j. de quorūdā epiſcopoꝝ ſucceſſione ſimul iudeorum contra gētiles ſeditione.

A

DUodecimo anno principatus traiani Ceſaris credo quē pauloante memorauimus Alexandrinorum gubernare plebem diē obijt. poſt quem quartus ab apoſtolis. Primus nomine ſacerdotij inibi iura ſuſcepit. Eadem tempeſtate Alexander quoq; rome cum octauum annum Euariſtus ſacerdotalis adminiſtrationis impleſſet: quinta ſucceſſione poſt petrum atq; paulum plebis gubernacula ſortitus eſt. Et quidem ſaluatoris noſtri inſtitutio eccleſiarumq; profectus creſcēbat in dies Judeorum porro funera denſiſſimis cladibus exagitabantur. Itaq; poſtq̄ preditus imperator annum octauumdecimum principatus ingreſſus eſt rurſus iudeorū tumultos exarſit. Quo magnus mox numerus gentis eius occubuit. Nam et Alexandrie et per egyptum vel cyrenem tanq̄ atroci quodam ſeditioſoq; ſpiritu exagitati. primo ſimul cōmanentibus viciniſq; gentibus inferre certamina. Tū deinde paulatim ſeditione creſcente ſequenti iam anno bellum publicum ⁊ non minimum intulere. Romano duci tunc lupo cuidam in partibus egypti: ac ſane primo prelio iudeos ſecuta victoria eſt. Sz gentiles qui ex acie fugerant irrumpentes Alexandriam iudeos ſi quos forte inibi repererūt captos interimere. Quorum auxilio deſtituti reliqui qui apud Cyrenem rebelles extiterāt velut deſperantes ad agros Egypti ⁊ caſtella vaſtāda vertunt duce luca. Aduerſus hos imperator mittit cū exercitu peditum atq; equitum ſed et nauali manu: martium turbonem. Qui multis ſane prelijs nec paruo tempore conſumptis multa milia iudeorum nō modo apud Cyrenem: ſed ⁊ in egypto qui luce auxiliū ferebāt ꝓſtrauit ac pertulit.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Capitulum. ij. qualia ſub traiano paſſi ſunt iudei.

PRinceps vero magnus etiam eos q̄ apud me ſupotamiā cōſiſtebāt iudeos ratus ſimilia auſuros. Lutio quieto pcipit delere ꝓuinciā fundit⁹ ac totā gētē penit⁹ excidere. Tū ille directa acie magnā eoꝝ multitudine ſternit. Cuius facinoris grā quiet⁹ remuneratiōis vicē ab imꝑatore ꝓuincie iudee adept⁹ eſt p̄ſidatū. Sꝫ hec etiā grecoꝝ gētiliū hiſtoriographi per ſingulas quaſq; etates eodē ordine memorie tradiderūt.

¶ Cap. iij. qui ſub adriano fidei defenſiones ſcripſerint.

TRaiano autē viginti annis minimis ſex mēſibus principatu perfuncto. Helius Adrianus in ſceptra ſuccedit. Huic quadratus oratiōe ſplendidiſſima apologeticū librum pro nr̄a legione cōſcriptū ⁊ validiſſimis communitū aſſertionibus obtulit. Quoniā quidā maligni quidā hoies ſub eodē principe noſtros nitebantur inceſſere. Qui liber hodieq; ſeruat̄ ⁊ apud nos ⁊ apud multos ex fratrib⁹ noſtris. Ex quo volumine inditia magni cuiuſdā viri ⁊ mentis ac fidei apoſtolice eius ſcꝫ qui cōſcripſerat colligunt. Idē igitur ipſe ſue antiquitatis ſpecimē talib⁹ exprimit verbis. Noſtri aūt ſaluatoris inquit opera ſemper aderāt viua ⁊ vera in his qui ſanati fuerant ⁊ in his qui a mortuis excitati ſunt. Non eni viſi ſunt tātūmodo vel reſurgere vel ſanari: ſed perpetuo ab hoibus videbant̄ nō tm̄ ſaluatore pſente ſed et poſt diceſſum eius multis tpibus ita vt aliquāti qui ab eo vel curati vel reſuſcitati ſunt etiā ad noſtra vſq; tpa pdurarint. Et de hoc quidē ſatis dictum. Sed ⁊ ariſtides vir fidelis ⁊ pietate noſtre religionis imbut⁹ quadrato ſimile volumen ad Adrianū pro fidei noſtre rōne cōſcripſit: cuius etiā nunc ſcripta ſeruantur.

¶ Capitulum. iiij. de epiſcoporū Alexandrinorum ⁊ hieroſolymorum ſucceſſione.

TErtio aūt eiuſdem principatus anno Alexander eps romane vrbis ſacerdotiū ſimul ac vitā finiūt decennio expleto. Huic ſubrogatur ſixtus. Sed ⁊ Alexādrie eodē tpe defuncto. Primo duodecimo ſui ſacerdotij anno epiſcopatum Juſtus excepit. In hieroſolymis ſane epoꝝ tempora ſucceſſioneſq; nullis ad integrū monumētis cōſeruata reperimus eo q̄ valde ad breue tempus mortis celeritate precepti ſacerdotio ſinguli quiq; functi perhibeant̄: ita vt quātū ex veterum lectione comperio ad tpa vſq; principis adriani ſub quo iudei excidium paſſi ſunt: tradāt quindecim epiſcoporum ſucceſſiōes eē decurſas. Quos oēs aiunt hebreos antique originis extitiſſe ⁊ ſcientiā xp̄i fideliter recepiſſe. Et ideo incunctanter ab his qui poterant de fidei merito iudicare ſacerdotio quoq; viſos eſſe digniſſimos: quippe cū omnis tūc eccleſia ex hebreis fidelib⁹ coaceruata firmataq; videretur incipientibus ab apoſtolis ⁊ pdurantibus nimirū vſq; ad illud tps excidij quo iudei iterū deficientes a romanis magnis rurſum ꝑlijs ſubiugati ſunt. Igitur q̄ per idem tps aſſumere epos ex circūciſione ceſſatuꝫ eſt: neceſſarium videtur omnes a primo vſq; ad id tps enumerare pariẽ ſacerdotes. Prim⁹ itaq; iacob⁹ qui dn̄i frater eſt habiturus. Poſt hunc ſymeon electus eſt. Tertius iuſtus zache⁹ quartus. deinde thobias quintus. Beniamin ſextus ac ſeptimus ioannes. Tum mathias: quem philippus excepit. Cui decimus ſeneca ſubrogatus eſt. Juſtus exinde: ac duodecimus leui. Poſt hunc effreni: et quartus decimus ioſeph. Ac finis omniuꝫ iudas. Iſti ſunt fere oēs qui hieroſolymi epiſcopi ab apoſtolis ad illa vſq; tpa q̄ ſuperi⁹ deſignauimus plebi illi ex circunciſione prefuerūt. ¶ Rome aūt duodecimo anno memorati pricipatus. Sixto duodecim annis eccleſie gubernaculis functore theleſphorus ſeptimus apoſtolis ſubrogatur. Anno poſt quē ⁊ vno mēſe Alexādrine eccleſie moderamē eumeneus ſexta ſucceſſione ſuſcepit: cum deceſſor eius

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vndecim annis populo prefuiſſet.

¶ Cap.v. nouiſſimum iudeorum exci
dium ſub adriano.

VEruz iudaicis
motibus ac factionib⁹ rurſus
ad maiora ꝑgreſſis rurſus iu
dee preſidens armata manu
ſibi ab imꝑatore decreta: in ſolentiã gen
tis acerrime ꝯprimebat: multa milia paſ
ſim virorũ feminarum puerorumq; con-
ficiens: quorum terras iure belli: roma-
no vendicabat imperio. Tꝑe quo iſta ge
rebant̃: ducebat exercitum iudeorũ Bar
chochadas quidã qđ nomen ſignificat
ſtellam: ceterũ vir crudelis et ſceleſtus.
Sed ex vocabulo ſuo velut vilibus mãci
pijs perſuadebat: ſe ob ſalutẽ eoꝝ ſidus
magnũ celit⁹ eſſe delapſum: egris morta
libus longa obſcuritate damnatis ferre
lucis auxiliũ. Igitur cũ maxime belli hu
ius fomenta cõcreſceret: octauodecimo
anno principatus eiuſdẽ: apud bethara
oppidum preualidum hieroſolymis vici
nũ: cum longiora romanis tẽderetur ob-
ſidio: fame ac ſiti perduellib⁹ intrinſecus
ad extremũ internitionis adductis poſt
q̃ dux ipſe precipue meritas ſuo facino-
re penas luit: omnis hec natio iã ex illo
ab omni regione finitima hieroſolymorũ
penitus arcebatur cum ſanctione diui-
ne legis: tum maxime cõſtitutionibus et
decretis Adriani ita vt ne de excelſiori qui
dem proſpectu: emin⁹ eis ſaltem pater-
num ſolũ prophanis obtutib⁹ liceret in-
ſpicere. Ariſtopelleus hiſtoriograph⁹
iſta proſequitur. Ita factũ eſt: vt ciuitas
poſt interitum iudaice gẽtis incolis mox
in eam peregrine nationis confluentib⁹
permutatis ciuibus etiam ipſa helia ap
pellaretur: ex cognomento imperatoris
heli. Adriani. Et vt in romanorũ ius to-
ta conuerſari tum pariter mutaret ac
nomen.

¶ Ca.vj. ꝺ pſeudo ſcriptorib⁹ ⁊ aplis
quos hiſdẽ tꝑibus demon excitauit.

TUit ex gẽtib⁹
vt inibi cepit eccleſia congre
gari: primus poſt epos ex cir
cunciſione: ſacerdotium ciui
tatis illius accepit marcus. Cumq; iam
refulgentibus in modũ clariſſimorum ſi
derum eccleſijs vbiq; terrarum vigente
etiã ꝑ omne genus hoim fide: qua cun-
cti pariter ſaluatorẽ ac dñm noſtrum ie
ſum xp̃m: integre ⁊ cõſtanter crediderãt:
ille toti⁹ bonitatis emulus demon: vtpo
te veritatis inimicus: ⁊ ſalutis humane
hoſtis perpetu⁹: oia molimina cõtra deũ
⁊ eccleſiã ꝟſans: q̃ pri⁹ exteri⁹ eã perſecu
tionibus ⁊ hoſtilib⁹ oppugnauerat: nũc
malignis quibuſdã viris ⁊ deceptorib⁹
reptis in teſtino bello eã quatere nitit̃.
Sed vt fraudulenti fallaceſq; hoies. no
ſtre religionis ſimulato tantum nomine
induti: fideliuz quidem ſi quos forte per-
ſuaſionis ſue fraude deciperent peſſun-
darent ignorãtes vero fidei noſtre myſte
rium: peruerſis et feralibus ſuis geſtis
vel aſſertionibus impeditos a deſiderio
vere fidei et ſalutis longius ſummoue-
rẽt. Igitur humani generis deceptor an
tiquus poſt menandrũ quẽ ſupra retuli
mus ſymeonis ſucceſſorem velut quan-
dam beſtiã bino ore ſibilãtem biniſq; lin
guis diobolica venena vibrantem. ſatur
niũ quẽdam antiochie gentiũ ⁊ baſilidẽ
Alexãdrie ortũ produxit. Quorum vter-
q; ſuis in regionibus officinas impie ac
deo inuiſe condidit diſcipline. Et quidẽ
in omnibus pene ſaturniũ eadẽ que me
nandrũ commentatũ eſſe ſignificat hyre
neus. Baſilidem vero ꝑtextu iuſtitie do-
ctrine immenſum tetendiſſe mẽtis impie
cogitatũ dũ ꝓdigioſa fabularũ figmẽta
ſibimet complaceret.

¶ Ca.vij. de ſcriptorib⁹ eccleſiaſticis
qui ea tempeſtate claruerunt.

SEd e cõtra mul
ti admodũ eccleſiaſtici viri ꝓ
ꝟitate fortiter ſtare: ac ſcri-
ptis quoq; ⁊ aſſertiõibus ꝟa
rõne ſubnixis ꝓ aplica ⁊ eccliaſtica tra-
ditiõe certare vt ex libroꝝ monumentis
etiã poſteris ad cauẽda hereticoꝝ vene-
na munimẽ ⁊ ſubſidiũ ꝑberet̃. E qb⁹ pue
nit ad nos liber celeberrimi ſcriptoris ei⁹
tꝑis agrippe caſtoris cõfutationẽ baſili-
dis validiſſimã continẽs ꝑ quẽ verſutia ⁊
calliditas viri ad decipiendũ nimis apta

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

detegitur. Deniqȝ cū publicaret eius archana dixit eum de euāgelio quidē quatuor ⁊ viginti cōmentarios condidiſſe. prophetas v°o ſibimet nūcupaſſe quoſdam barchabanū ⁊ barchob alioſqȝ qui nunqȝ extiterunt. Quos ipſe tn̄ cōſtituerit ſibi ac barbaris vocabulis vt eēt appellatio ipſa terribilis nominarit. Docere etiam eum refert ī molata abſqȝ vllo reſpectu conſcientie deguſtanda ⁊ ſine ſcrupulo atqȝ indifferenter fidē negandaꝫ perſecutionis tꝑibus. Sectatoreſqȝ ſuos ad mortem pythagoricum docuit quinquēnio ſilere. Addit alia quoqȝ nō pauca quib⁹ ſecte huius errorem penitus a ſe deprehenſum ⁊ cōfutatum eſſe declarat. ¶ Sꝫ ⁊ hyreneus ſcribit coeūt tpe ⁊ moribus memoratorū fuiſſe carpocratē quendā ſuperſtitionis alterius q̄ gnoſtici appellant vocabulo ab ſcientia cōficto autorem q̄ ſane vſtigia ſimonis magi non vt ille clā. ſed publice ac palā tradebat: ⁊ velut pro ſummis atqȝ optimis ſtudijs laudē cōfeſſam ac publicam de nefarijs artib⁹ a deceptis auditoribus regrebat ⁊ magicas tenebras i luce publica perorabat. De amatorijs dūtaxat ſōnijſqȝ immiſſis a demonijs perhaedris alijſqȝ ſīlibus fraudibus. deqȝ his cōſequēter doceri oportere oēm hoiem decernebat q̄ ad ꝑfectionē ſui miſteriū vl potius ſceleris cuperet peruenire: aſſerens nō aliter vnūqueqȝ effugere poſſe mundi hui⁹ principes vel declinare niſi per huiuſcemodi facinora ſua cuiqȝ nefaria debita ſoluerentur.

B ¶ His igitur ille totius boni emulus vtēs ſue malignitatis miniſtris tam eos q̄ poſt fidē ab his decipiebant rapiebat ad tenebras ſempiternas q̄ȝ alios q̄ necdū crediderant (tāqȝ hec eſſet noſtre religionis infamia) ſummouebat a fide: dū ob execrabilē horū hoim vitā ipſam xp̄ianorū profeſſionē audiēs quiſqȝ vitaret. Nec aliunde tunc ſuſpitio de nobis tanqȝ de vere impijs et inceſtis fuerat exorta qua aſſereret illicitis plebē nr̄am ſtupris ⁊ ꝑmiſcue habitis in matribus ac ſororibus pollui atqȝ execrādis īfanticidijs dapibus funeſtari: ſed nō in longū durauit infamia vbi ſeipſa cepit veritas aperire. Quinimo ⁊ clari⁹ ac ſplēdidius illuſceſcente vita noſtrorū extinguebatur continuo ſuperſtitioſi caligo figmenti. Et ſingulis quibuſqȝ ſectis q̄ aduerſum veritatē exorte fuerāt euaneſcentibus vel in multifidas ac multiformes ſpecies diffluentib⁹ ꝓficiebat et extollebat ſe indies ſolus vere et catholice eccleſie ſplendor nulla tēporum varietate fucatus. q2 caſtimonia ſui ac puritate ⁊ diuine conuerſationis gloria ꝑ omne genus hominū ſapientia: doctrina: fide: ⁊ actibus refulgebat. Et eīm ipſo confeſtim tpe quo ceperat opprobrij huius flāma reſtincta eſt. Permāſit aūt apud ſingulorū mentes veritas que ſuis ſemꝑ viribus nitens cōuincit ⁊ arguit falſitatē nec paſſa eſt adulterino maledictorū fugo eccleſie caſtitatē pudicitiāqȝ lacerari. Intantū vt ex illo ad noſtra vſqȝ tpa: nullus tam ſeue mentis extiterit q̄ honeſtatem ⁊ caſtimoniā plebis noſtre ore ſacrilego cōcinnatis macularet opprobrijs. Sed ad romanos ⁊ ad grecos ad ſchytas ⁊ barbaros ⁊ ad ipſas pene in vltimis orbis partibus recōditas nationes intm̄ ſuauis odor de eccleſie geſtis ⁊ diuinum quidā reſpirās ſancte cōuerſationis aura peruenit intm̄ ad aures oīm ac mentes felix xp̄ianorum fama peruecta eſt: vt omne hoim gen⁹ legibus ⁊ ſupſtitionib⁹ patrijs derelictis ad fidē ſe conuertere xp̄i. Omniſqȝ barbaries genuina feritate depoſita ad ieſū xp̄m concurreret: ⁊ diſceret ab eo q2 mitis eſt ⁊ humilis corde.

C ¶ Extiterunt preterea ꝑ diuinam gratiā viri ea tempeſtate eruditiſſimi q̄ ꝓbabiliter ⁊ ſufficiēter obſcena hereticorum cōmenta conuincerent ⁊ quid vera fides in eccleſia catholica caſtitatis haberet oſtenderent. In quib⁹ egeſippus celeberrimus habebat: q integerrimam traditionē apoſtolice predicationis ſimplici ſermone conſcriptam in quinqȝ libris memorie tradidit. Ubi et de ſuis ipſe temporibus aliquanta commemorat et de quibuſdā qui ſimulachra collauerāt talia quedā ſcribit. Quibus inqt templa imo potius ſepulchra fecerunt ſicut etiā nunc videmus. Ex quibus eſt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vnus antinous ſeruus adriani ceſaris cui agones annui celebrantur qui antinoij appellantur noſtris adhuc temporibus inſtituti. Nam ⁊ ciuitatem condidit eius nomini antinoum. ⁊ tēplū ei et ſacerdotes inſtituit ac ꝓphetas. Sed et iuſtinus fideliſſimus noſtre philoſophie ſectatoꝛ ⁊ in grecoꝛum diſciplinis eruditiſſim⁹ ſcribēs ad antoninū Apologeticum pro noſtra religione librū hoꝝ meminit ita dicēs. Non mihi videt̄ abſurdum meminiſſe in his etiaꝫ de antinoo. q̄d nuper geſtū eſt: quē oēs timoꝛe principis quaſi deum colere ceperunt. Cum bene nouerint quis qualiſue pauloante fuerit ⁊ vnde duxerit genus. Idē quoqꝫ ipſe etiā iudaici belli q̄d tunc gerebatur memoꝛiam faciēs: talia quedam refert. Etenim in hoc q̄d nunc geritur iudaico bello barchochabas pꝛiceps iudaice factionis chꝛiſtianos ſolos niſi negarent chꝛiſtum tanqꝫ blaſphemos ad ſupplicia rapi iubebat. In quibus libꝛis etiā de conuerſione ſua quam habuit a gentili philoſophia ad vere religionis fidē: ꝙ non abſqꝫ ꝓbabili ratione ⁊ examinato iudicio ad hec cōuerſus ſit hoc modo ſcribit. Naꝫ ⁊ ego ipſe (inquit) ſectis platonicis inſtitutus: audiēs infamari chꝛiſtianos: ⁊ videns eos in pauidos ad ſuſcipiendam moꝛtem: atqꝫ omne ſupplicium tolerandum conſiderabam ꝙ impoſſibile eſſet malitia eos et in libidine conuerſari. Quis enim aliquando voluptuoſus ⁊ luxurijs deditus. ⁊ qui humanis carnibus veſci delicias putat: moꝛtem libēter amplectitur qua ſcilicet ipſa confeſtim careat pro qua infamari maluit voluptate. Quinimo viuere perpetuo ſi liceret ⁊ lateret iudicia: in hoc magis operam daret: nedum ſemetipſum ſtatute ac profeſſe moꝛti ſtuderet offerre. Sed et idem ipſe vir ſcribit Adrianum pꝛincipem: ſuſceptis a ſerenio gratiano clariſſimo viro preſide literis in quibus de chꝛiſtianis percontabatur reſcripſiſſe: ꝙ non eſſet iuſtum chꝛiſtianos nullius criminis reos abſqꝫ iudicio legibuſqꝫ puniri. Simul et exemplum epiſtole ipſius ſubijcit continentis hunc modum.

Capitulū. viij. de Epiſtola Adriani que perſecutionem in noſtros parum per repreſſit.

Exemplum epiſtole imperatoꝛis Adriani ad minutium fundanū pꝛocōſulem Aſie accepit literas ad me ſcriptas a deceſſoꝛe tuo Serenio gratiano clariſſimo viro: et non placet mihi relationem ſilentio preterire ne innoxij perturbentur et calumniatoꝛibus latrocinandi: tribuatur occaſio. Itaqꝫ ſi euidenter prouinciales huic petitioni ſue adeſſe valent aduerſum xp̄ianos vt pro tribunali eos in aliquo arguāt hoc his exequi non prohibeo. Precibus autem in hoc ſolis et acclamationibus vti eis non permitto. Etenim multo equius eſt ſi quis volet accuſare: te cognoſcere de obiectis. Si quis igitur accuſat ⁊ ꝓbat aduerſum leges quicqꝫ ageret memoꝛatos homines pro merito peccatoꝝ etiā ſupplicia ſtatues. Illud me hercle magnopere curabis vt ſi q̄s calūnie gratia quēqꝫ hoꝛum poſtulauerit reū in hūc ꝓ ſui neq̄tia ſupplicijs ſeuerioꝛib⁹ vindices.

Capitulum nonum de ſucceſſione quoꝛundam epiſcopoꝛum Rome et Alexandrie.

Verū adrianus poſt hec viceſimo pꝛimo anno ſui pꝛīcipatus diem obijt. Et antoninus cognomento pius romanum ſuſcepit imperium. Huius pꝛimo anno Teleſphoꝛ⁹ annis vndecim ſacerdotio in vrbe roma amminiſtrato vita deceſſit: ⁊ higinus epiſcopatus ſoꝛtem romane ſuſcepit eccleſie. Ueruntamen hyreneus refert Teleſphorum martyrio vitam finiſſe: ſimul indicans Higini epiſcopi tempoꝛibus: Ualētinum autoꝛem valentiniane hereſis extitiſſe: ⁊ cerdonem quendā erroꝛis illius pꝛincipem: quem poſtea Martion ſecutus eſt. eoſqꝫ vno tempoꝛe rome: ſed et diuerſis imperantibus aſſeruiſſe. Scribitur autem ita.

Capitulum decimum. de quibuſdam pſeudo apoſtolis.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

NAm valẽtinus venit romã ſub higino. In-
ualuit autem tꝑib⁹ pij ⁊ ad
anicetũ vſqȝ durauit. Cerdo
vero: qui ante marcionẽ fuit: ⁊ ipſe ſub
higino: qui erat i vrbe roma ab apoſtolo
nonus epiſcopus venit. Qui tamen ali-
quando quidem quaſi penitens ⁊ erro-
rem cõfitens excuſabat: aliquando rur-
ſum occulte: interdum etiam publice im-
pietatem docebat. In quo cõuictus: a ce
tu fraternitatis arcet. Hec aũt, dixit hy-
reneus i tertio aduerſus hereſes libro.
In primo autem libro nihilominꝰ de cer
done hec dixit. Cerdo vero a ſectatorib⁹
Simonis impietatis ſue occaſiõib⁹ ſum-
ptis romã venit ſub higino: ibiqȝ docuit
q̄ is quis a lege et ꝓphetis predicatus
eſt deus, non eſſet ipſe pater domini no-
ſtri Jeſu chriſti. Quia ille quideȝ notus
eſſet: hic autem ignotus eſt. Et ille iu-
ſtus: hic autem bonus. Cui ſuccedens
marcion ponticus abſqȝ reuerentia vl-
la blaſphemans: auxit doctoris inſanieȝ
idem quoqȝ: ipſe Hyreneus immenſum
profundum Ualentini erroris de mate-
ria et ceteris validiſſime coarguit. Et
ſerpẽtis in modum cecis ſemetipſum la-
tebris obtegentem in lucem protrahit
ac denudat. His adiungit et de marco
quodam quem dicit magis artibus im-
butum apprime enituiſſe. De cuius pro-
phanis ſuperſtitionibus ⁊ archanis nõ
tam ſacris q̄ ſacrilegis et myſticis my-
ſterijs ita ſcribit. Et em̄ quidem eorum
thalamum conſtruunt ⁊ nefarium quod
dam initiandi celebrant genus tanq̄ ſe
cretis quibuſdam carminib⁹ ac verbis:
non tam ſacris quam execrabilibus euȝ
qui introducitur cõſecrantes. Spiritua
les nuptias aiunt eſſe que faciũt: inſtar
videlicet ſupernarum coniugationum.
Adducẽtes vero eos ad aliquam aquã
et baptizantes. hec ſuper eos proferunt
verba. In nomine aiunt ignoti patris
omnium: et in veritate omnium matre:
et in eo qui deſcendit in ieſum. Alij vero
hebraica nomina ad pauorem audien-
tium ſuper eos quos initiãs terribiliter
obloquuntur. Hec de ſectatoribus Mar
ci hyreneus ſcribit.

B ¶ Quarto autem epiſcopatus ſui
anno cum deceſſiſſet higinus romane ec
cleſie ſacerdotium Pius ſuſcepit. Apud
alexandriam vero Marcus: tertiodeci-
mo anno epiſcopatus ſui eumenide de-
functo. Qui Marcus cum decem annis
ſacerdotiũ miniſtraſſet. Celadioni poſt
obitum ſuum eccleſie gubernacula dere
liquit. Pius vero in vrbe roma quinde-
cim annis in ſacerdotio expletis Anice-
to poſt ſe tradidit ſedem. Cuius tempori
bus egeſippus refert ſemetipſum romã
veniſſe ⁊ permanſiſſe inibi: vſqȝ ad eleu-
therij qui poſt Anicetuȝ ſubrogatus eſt
epiſcopatum. Quibus temporib⁹ ſimul
florebat Juſtinus in habitu philoſophi,
diuinum predicans verbum: et fidei no-
ſtre rationeȝ tam ſcriptis voluminibus
q̄ viue vocis aſſertione defendens. Qui
et aduerſum martionem ſcribens com-
memorat de eo q̄ adhuc ſupereſſe eo tẽ-
pore quo ſcribebat. Deniqȝ ita ait. Mar-
cion vero quidam ponticus qui hodieqȝ
ſupereſt: docet homines alium credere
eſſe deum: maiorem conditore deo. Hec
ille hominibus ingerens: et demonibus
adiutoribus vtens: multis blaſphemare
perſuaſit: vt negarent creatorem omniũ
deum ipſum eſſe patrem chriſti: ſed aliũ
quendam qui quaſi maior hoc eſſet ⁊ ta-
men omnes ſectatores ei⁹ chriſtiani ap-
pellantur. Ita nimirum ſicut omnes cõ-
muni vocabulo cũ diuerſe ſint ſecte phi-
loſophi nuncupantur. Sed ⁊ poſt pauca
nihilominus dicit. Eſt autẽ ⁊ nobis liber
aduerſus omnes hereſes compoſitus:
quem ſi vultis decurrere dabimus.

¶ Cap. xi. de Juſtini defenſione.

HIc autem ipſe iuſtinus ſcribit etiam cõ-
tra paganos volumẽ inſi
gne. Sed et alios libros
pro noſtra religione: in
quibus ad Antonium principem qui co
gnominatus eſt Pius: ſermonem dirigit
ſcribens et ad ſenatum. In vrbe etenim
roma maxime cõſiſtebat. Deniqȝ in vno
ex his libris: etiã de ſemetipſo volẽs quis
vel vnde eſſet oſtẽdere hoc modo ſcribit

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Imperatori elio adriano Antonio pio
Ceſari auguſto ⁊ veriſſimo philoſopho:
et lucio philoſophi ceſaris proprio filio
ac pij adoptiuo amatori ſapientie ⁊ ſac
co ſenatui atqꝫ omni populo romano ꝓ
viris ex omni genere hominum congre-
gatis: ⁊ iniuſto alio laborantibus ac nō
digna patiētibus. Juſtinus priſci filius
bacchiadis ex vrbe neapoli paleſtine:
vnus pro omnibus defero poſtulatum.
Sed ⁊ interpellatus idem imperator in
aſia ab ijs qui vario iniuriarum genere
affligebātur: tale reſcriptū ad vniuerſos
Aſie populos promulgauit.

¶ Cap. xij. epiſtola ceſaris Antoni-
ni ad aſianos ꝓ defenſione noſtrorū.

IMperator Ceſar marcus aurelius anto-
ninus auguſtus armenicus:
pōtifex maximus tribunitie
poteſtatis quindecies: conſul tertio vni-
uerſis ſimul plebibus aſie ſalutem. Ego
quidem non ambigo etiam ipſis dijs cu-
re eſſe ne quis noxius lateat. Multo enī
magis ipſis conuenit punire eos qui ſi-
bi immolare nolunt ꝙ̄ vobis. Sed vos
confirmatis eorum quos perſequimini
ſententiam quam de vobis habent dicē
tes vos impios et ſine deo eſſe. Unde et
optabilius habent: ⁊ animam ponere ꝓ
deo ſuo: ⁊ mortem libenter amplecti: ꝙ̄
vobis talibus acquieſcere ⁊ in veſtre re
ligionis iura concedere. De motib⁹ an-
tē terre q̄ vel facti ſunt: vel etiam nunc
fiunt abſurdus non erit merorem veſtrū
iuſta commotione ſolari. Quoniam qui-
dem comperi ꝙ in huiuſcemodi rebus
ad illorum inuidiam communes caſus
transfertis: in quo illi quidem maiorē fi-
duciam accipiunt apud deum. Uos au-
tem in omni tempore quo de talib⁹ igno
ratis, ceteros quidem deos negligitis.
Cultum vero immortalis dei: quem chri
ſtiani colunt expellitis et deturbatis: vſ-
qꝫ ad mortem cultores illius obſeruātie
perſequentes. Super quibus plurimi
ex ꝓuincijs iudices: etiam venerabili pa
tri noſtro ſcripſerant. Quibus reſcriptū
eſt ab eo: vt nihil omnino moleſtie huiuſ
cemodi hominibus generarent niſi forte
arguerent aliquid aduerſum romani re
gni ſtatutum moliri. Sed ⁊ mihi ipſi de
his quāplurimi retulerunt. Quib⁹ ergo
paternam ſecutus ſententiam pari mo-
deratione reſcripſit: ꝙ ſi quis ꝑſiſſet: hu
iuſcemodi hominibus abſqꝫ vllo crimine
mouere negotia: ille quidem qui delat⁹
ꝓ hoc noīe fuerit abſoluatur etiā ſi ꝓba
tur id eſſe quod ei obijcitur xp̄ianus is
autem qui crimen obtendit: reus pene
ipſius quam obiecit exiſtat. Propoſita
epheſi publice in conuentu Aſie.

¶ Capitulū. xiij. de policarpo apoſto
lorum diſcipulo.

HEc ita geſta eſſe teſtantur etiā Melito
ep̄s eccl̄ie Sardenſis in eo
libro quē ad imperatorē.
A ¶ Uerū ꝓ fide nr̄a ac
religione cōſcripſit. Qua tēpeſtate etiā
Aniceto romane eccleſie p̄ſidente: Poli-
carpū romā veniſſe atqꝫ habuiſſe ſermo
nē cum ipſo Aniceto de paſche die: Hyre
neus refert. Sꝫ ⁊ alia quedā de eodē Po
licarpo ſcribit. q̄ mihi dignū videt̄ corpo
ri huic nr̄e narrationis inſerere. Tertio
igit̄ libro aduerſus hereſes: hec deo com
memorat Hyrene⁹. Policap⁹ inquit qui
non ſolū ab apoſtolis erudit⁹ eſt neqꝫ ſo-
lū cōuerſatus eſt cū ijs q̄ dn̄m viderāt ſꝫ
ab ipſis ordinatus eſt. Smyrneoꝝ eccl̄ie
ep̄s. Quē nos quoqꝫ in p̄ria etate noſtra
vidimus. Diu etenī permanſit in vita et
longeua etate perdurans: nobilis viuen
do ſed ⁊ moriēdo nobilior extitit quippe
qui vitā martyrio terminauit. Docebat
autem ſemꝑ ea q̄ ab ap̄lis ipſe didicerat
⁊ eccleſie hec tradebat q̄ ſola vera ducē
da ſunt. Quorum teſtes ſunt omnes ec-
cleſie que in Aſia conſtitute ſunt ⁊ ij per
tempus etiam nunc in Policarpi ſucceſ
ſione perdurant. Multo autem verior ⁊
fidedignior: hic autem eccleſie eſt et veri
tatis teſtis: ꝙ̄ valētin⁹ ⁊ Martiō et cete
ri ꝑuerſe mētis hoīes. Qui etiā ſub Ani
ceto romā perrexit: ⁊ multos ex ſupradi
ctis hereticis ad eccleſiam dei cōuertit.
Hanc ſolā p̄dicās tenēdā eſſe veritatem
quā ipſe ſciret ſe ab apoſtolis ſuſcepiſſe
quā ⁊ tradebat eccl̄ie. Et ſunt adhuc ēt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nunc qui audierunt ab ipſo: quod Joannes apoſtol⁹ diſcipulus dñi apud Epheſum cum balneas lauandi grã fuiſſet ingreſſus: ⁊ vidiſſet ibi Cherinthũ exiluiſſet cõtinuo ⁊ diſceſſiſſet non lotus dicẽs. Fugiamus hinc ne ⁊ balnee ipſe corruãt in qbus cherinth⁹ lauat veritatis inimicus. Idem etiã policarpus Martioni aliqñ cũ occurriſſet dicẽti ſibi agnoſce nos Reſpondit. Agnoſco primogenitũ Sathane. Tanta tunc apoſtoli atq; eorum diſcipuli in religione cautela vtebantur vt ne verbi quidem communionem cum aliqui eorum qui a veritate deuiauerãt habere paterentur. Sicut ⁊ paulus dicit hereticum hominem poſt vnam ⁊ alteram correptionem deuita: ſciens quia peruerſus eſt huiuſcemodi ⁊ peccat: cũ ſit a ſemetipſo damnatus. Extat et epiſtola Polycarpi ad Philippenſes ſcripta peruallida. Ex qua formam fidei eius ac predicationis: ſi quis forte ſalutis ſue ſollicitudinem gerit capere poteſt. Hactenus Hyreneus. Polycarpus vero in ipſa epiſtola quã ad Philippẽſes ſcripſerat vtit teſtimonijs de pria petri ep̃la.

B ¶ Sed enim Antonino qui prius cognominatus eſt viceſimo ⁊ ſecũdo anno principatus exacto: Marcus Aurelius Verus: Et Antoninus filius eius: cum lucio fratre ſuccedunt. Quo in tempore Polycarpus maximis perſecutionibus Aſiam quatientibus: vitam martyrio finiuit. De quo plane neceſſarium duximus memorie tradere maxime cum ſcripta extet epiſtola: ex perſona eccleſie Smyrneorum ad ponti eccleſias data: que de martyrij ei⁹ beato fine deſignat. Cuius exemplum infraſcriptum eſt. Eccleſia dei que eſt apud Smyrnam eccleſie dei conſtitute apud Philemelium: et omnibus qui vbiq; ſunt ſanctis eccleſijs catholicis: miſericordia et pax et charitas dei patris ⁊ domini noſtri ieſu chriſti multiplicetur. Scripſimus vobis fratres de martyribus: ⁊ de beato Polycarpo: qui velut ſignaculo quodam martyrij ſui finem perſecutioni poſuit ⁊ paulopoſt deſcribentes etiam ceterorum martyrum agones talia quedam ſcribunt: Deterrere etenim volentes inſpectantem populum: nunc flagris vſq; ad interiora viſcerum martyres laniabant: ita vt abdita corporis et que natura in archanis locauerat nudarẽtur. Nunc autem marinas cocleas que conchilia vocant: et acuta queq; fragmenta in dorſum ſupinatis martyribus ſubſternebant. In quibus omne tormenti genus et pene ſpeciem conſumentes ad vltimũ deuorandos eos beſtijs exponebant. Sed in his precipue deſignatur vir fortiſſimus effloruiſſe. Germanicus nomine qui per gratiam diuinam ⁊ meritum virtutis: metum corporis fragilitatis excluſit. Volente namq; pro conſule perſuaſionibus aggredi virum ⁊ obijcere ei prime etatis florem debere eum ſumnet ipſius miſerationem capere. Ille nihil moratus ſponte dicit preparatã ſibi beſtiam prouocaſſe veluti tardentes increpans penas. Et inique huius vite vltro velocem expetiſſe diſceſſum. Uerum cum ex huius tam inſigni morte: ſtuporem cepiſſet a ſtantis populi multitudo: et totus chriſtianorum gentis mirari virtutem de contenenda morte cepiſſent: conclamant omnes. Tolle impios. Policarpus requiratur. Sed cum ex acclamatione grauis perturbatio fieret. Cherinthum quendam natione frigem: nuper de ſuis regionibus aduentantem: accidit primo quidem beſtias ceteraq; tormenta ſponte laſcecere: dehinc fractis animis cedere ad vltimum etiam. ſalutem ſegnitia perdere. Que res cum ad martyrium procatia potius: ⁊ temeritate quam deuotione proſiluiſſe declarat. Ipſe namq; ſe iudici ingeſſerat victus. Itaq; exemplum euidens omnibus dedit cautius in rebus talibus et circunſpectius agendum: quia non temeritas: ſed fides: et modeſtia coronatur.

¶ Capitulum decimumquartum agones beati Polycarpi ſtrennuaq; paſſio eius. A

Sed de his qui dez talia geſta ſunt. Inſignis autẽ vir Polycarpus primo quidem cum audiret vulgus

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

in ſe ac clamationibus excitatum:in nul-
lo penitus motus eſt:ſed manſit impaui-
dus Tranquillus namq̧ erat moribus
⁊ ſerenus aſpectu. Qui cum in eadem
ciuitate velut interritus permaneret:
acquieſcens tamē deprecantibus ſe fa-
miliaribus ſuis:ad agrum quendam ci-
uitati proximū ſecedit:atq̧ ibi cum pau-
cis die noctuq̧ nihil aliud q̄ in orationi-
bus permanet; ꝑ pace eccleſiarum que
vbiq̧ ſunt ſupplicans deo: quod ei face-
re in omni vita ſua moris perpetui fuit.
Sed is in oratione poſitus:ante triduū
quam comprehenderetur: viſionem vi-
det per noctem ceruical capitis ſui flam-
mis eſſe conſumptum. Cūq̧ euigilaſſet
poſt viſum interpretatus eſt aſtantibus
ſomniū ſuum. Dixit pro certo ſe ob xp̄m
per ignem vite exitum ſortiturū. Immi-
nente igitur queſtione: rurſus fratrum
caritate cōpulſus:commigrauit ad aliū
locum. Quo non multo poſt inquiſitores
eius ingreſſi:correptis duobus pueris:⁊
altero ex his verberato:per inditium eiꝰ
ad policarpum perueniunt cum iam de-
clinaret dies. Et ingreſſi: ipſum quidem
offendunt in ſuperioribus quieſcentem.
Unde cum poſſet facilis ei tranſitus eſſe
ad alteram domum noluit dicens. Uolū-
tas domini fiat. Quinimmo et cum com-
periſſet adeſſe comprehenſores ſuos: in
occurſum eis progreſſus: leto admo-
dum vultu ac placido compellare viros
cepit cum ingenti oris gratia: ita vt illi
mirarentur et ſtuperent: quid tantum
ſtudij fuerit:vt vir illius grauitatis ⁊ ho-
neſtatis in tam longeua etate:⁊ tanta vi-
te autoritate poſitus perquiri: ⁊ com-
prehendi ſit iuſſus. Sed ille nihil mora-
tus: continuo apponi menſam hoſtibus
quaſi hoſpitibus iubet atq̧ epulas lar-
gius miniſtrari: vnius hore ab eis ſpa-
tio orationis gr̄a impetrato orabat igi-
tur tanta dei gratia repletus:vt ammi-
rarentur omnes qui aderant:et ipſi qui
ad comprehendendum venerant penite-
rent:quod tam honeſtum virum ac deo
dignum:et ipſa etate venerabilem:rape-
re iuberētur ad penam. Et poſt aliquā-
ta eadem ſcriptura verbis ipſis talia cō-
iungit ex ordine.

B ¶Poſtea vero quā finiuit orationē
memoriam faciens omnium quoſcunq̧
noſſe potuit maiorum minorumq̧:nobi-
lium ⁊ ignobilium: ⁊ totius catholice ec-
cleſie que per orbem terre eſt. Inſtante
iam hora progreditur: et aſino ſedens
ad ciuitatem ducebatur cum eſſet dies
magni ſabbati;pergenti occurrit ei pre-
fectus pacis. Herodes nomine et pater
eius Nicetas. Qui leuantes eum ſecum
in vehiculum perſuadere ſedulo cona-
bantur dicentes. Quid enim mali eſt di-
cere deum ceſarem:et immolare:et de ce-
tero viuere ſecurum. Hec ille primo ta-
citus audiuit: ſed vbi perſiſtebant: ait
ad eos. Quid multis opus eſt. Factu-
rus non ſum quod dicitis. At illi poſtea
quam nihil ſe profeciſſe ſenſerunt indi-
gnatione commoti:cum contumelia eum
vehiculo deturbant: ita vt pedem lede-
ret preceps actus. Sed quaſi nihil paſ-
ſus fuiſſet iniurie tota alacritate contē-
ptus pergebat ad ſtadium quo duci fue-
rat imperatus. Cum vero tumultus in-
gens in ſtadio ex ingreſſu eius fuiſſet ex-
ortus: vox e celo delapſa eſt. Fortis eſto
polycarpe ⁊ viriliter age. Sed autorem
quidem vocis videre potuit nemo audi-
tus tamen ad plurimos venit. Interea
animatur ad furorem tumultus populi
videntes: quia Polycarpus introduci-
tur. Cumq̧ eminus a proconſule interro-
garetur ſi ipſe eſſet polycarpus: ſe eſſe cō-
fitetur. Ergo inquit habeto etatis tue
reuerentiam: et parce vltime ſenectuti
tue. Iura fortunam ceſaris: gerens de
prioribus penitudinem et conclama etiā
tu tolle ſacrilegos. Tum polycarpus to-
uo vultu ad populum qui in ſtadio reſi-
debat aſpiciens eleuata ad celum dexte-
ra cum gemitu proclamauit et dixit. Tol-
le ſacrilegos. Sed inſiſtente proconſule
et dicente iura fortunam ceſarie: ⁊ dic in
chriſtum conuitia: et dimitto te. Polycar-
pus ad hoc. Octoginta inquit et ſex an-
nis ſeruio ei et nihil me leſit vnq̄ quomo-
do poſſum maledicere: et blaſphemare
regem meum qui ſalutem mihi dedit.
Cūq̧ rurſus vehemētius vrgeret vt for-
tunā ceſaris iuraret: ſi hanc inq̄t iactan-
tiā queris, vt ego fortunā Ceſaris iurē: ⁊

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

qui ſim ignorare te ſimulas omni libertate audi a me quia xp̄ianus ſuꝫ. Si vero etiam rationeꝫ vis chriſtiane religionis accipere ſtatue diem ⁊ audi. Proconſul dixit. Suade hoc populo. Polycarpus ait. Tibi quidem reſpondi. Docemur enim principibus et poteſtatibus his que a deo ſunt honoreꝫ deferre: eum ſcilicet qui religioni non ſit contrarius. Populo autem furenti ſatiſfacere non eſt meum. Proconſul dixit. Beſtias habeo paratas quibus ſubijcieris: niſi cito penitueris. At ille reſpondit. Adhibeantur. Nobis enim immobilis ſtat ſententia: nec poſſumus de bono ad malum per penitudinem commutari. Melius autem erat ſi hi mutarentur ad bona qui perſeuerant in malis. Tu procõſul inquit. Igni te faciam conſumi ſi tibi beſtie contemnende videntur: nec propoſiti recipis penitudinem. At ille. Ignem minaris inquit hunc qui ad momẽtum incenditur: ⁊ paulo poſt extinguitur: qꝛ ignoras futuri iudicij ignem eternũ qui ad perpetuas penas preparatus eſt impiorũ. Sed q̄d moraris. Adhibere vtrũ voles. Hec et multa alia his ſimilia dicens. Polycarpus confidentia ſimul et letitia replebatur: ita vt alacritatẽ vultus eius reſponſionũqꝫ conſtantiã. Proconſul maximo ſtupore miraretur. Miſſo igitur curione ad populum iubet voce maxima proteſtari. Polycarpum tertio confeſſum chriſtianũ ſe eſſe. Quo audito vniuerſa multitudo tam gentilium quaꝫ iudeorum. Smyrnenſium ciuitatis cum ingenti furore acclamabant. Hic eſt totius Aſie doctor et pater xp̄ianorum noſtrorum autem ſubuerſor deorum. Ipſe eſt qui multos docet ne immolent ne ve adorent deos. Et poſt hec verba acclamabant philippo muneratio: vt leonem polycarpo dimitteret. Qui reſpondit nõ ſibi licere: quia iam editionis ſue munus expleſſet. Tunc illi omnes pariter conclamarunt vt polycarpus viuus arderet. Oportebat enim viſionem eius quã de ardente ceruicali vidit impleri. Que cum dicto citius gererentur ipſis populis ligna vel de balneis vel de publicis quibuſqꝫ locis ⁊ ſarmenta congregantibus precipue iudeis ardentius in hoc ex more ſeruantibus cum omni velocitate extructus eſt rogus. Tum depoſitis ſenior indumentis ac zona reſoluta calciamenta quoqꝫ pedibus tentabat educere: que nunquam niſi a religioſis quibuſqꝫ fide ⁊ deuotiõe ſemetipſos inuicẽ preuenientibus reſolui cõſueuerat. Ita namqꝫ in omni etiaꝫ reliqua vita ſua venerabiliter ab omnibus colebatur. Ut ergo expedita ſunt que ad ignem pertinebant cum eum vellent rogo impoſitum etiam clauis affigere ait. Sinite me. Qui enim dedit mihi ignis ferre ſupplicium: dabit vt ⁊ ſine clauorum affixione flammas immobiliter perferam. Tum illi omiſſis clauis vinculis vſi ſunt ſolis. Quibus poſt tergum manibus retũctis velut electus aries et ex magno grege aſſumptus acceptabile holocauſtum omnipotenti: oblatus eſt deo has preces etiam in ipſa paſſione profundens.

¶ Capitulũ. xv. de oratione Polycarpi cum igni adureretur ⁊ de quiſbuſdam alijs martyribus.

DEus dilecti et benedicti filij tui ieſu xp̄i pater per quem tui agnitionem ſuſcepimus.

A ¶ Deus angelorum et virtutum et vniuerſe creature ac toti⁹ iuſtorum gn̄is qui hoīes corã te viuũt. Bn̄dico te qui me in hanc diem perducere dignat⁹ es: vt particeps exiſterem martyrum et calicis chriſti tui in reſurrectionem vite eterne anime ac ſpiritus mei per incorruptionem ſpiritus ſancti in quib⁹ ſuſcipiar in conſpectu tuo hodie tanqꝫ ſacrificium pingue et acceptabile ſicut preparaſti: et preſignaſti ita ⁊ feciſti. Uerus es tu et ſine mendacio deus. Propterea et in omnibus laudo te: ⁊ bñ dico te: et glorifico te: per eternum deum ⁊ pontificem ieſum chriſtum dilectum filium tuũ per quem ⁊ cum quo tibi in ſpiritu ſancto gloria eſt nunc ⁊ infinita ſecula. Et cum amẽ inſonuiſſet orõne cõpleta ſubijciunt ignem homines igni eterni ignari: cũqꝫ flamma ingens reluxiſſet: vidimus miracula omnes nos quibus ea deus videre

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſonceſſit. Ex quibꝰ ⁊ q̄plurimi a domino ad hoc reſeruati ſunt: vt annunciarent ceteris q̄ viderunt. Flamma etenim in modū camere curuata ſpecie quaſi vel nauis vēto ſinuati ſupra corpus martyris ſtetit. Qd̄ corpus in medio poſitum non erat: vt caro ardēs: ſed tanq̄ ſi aurum aut argētum in fornace cādeſceret. Tunc preterea odorem naribus hauſimus tanquam turis incenſi vel p̄tioſiſſimi fragrantis vnguenti. Ac vltimum videntes ſcelerum miniſtri igni corpꝰ non poſſe conſumi: iuſſere propius accedere confectorem et corpus cui ignis ceſſerat mucrone trāſfodere. Quo facto tam largus ꝓfuſus eſt ſanguis vt reſtingueret rogum. Populus aūt miraculi ſtupore diſceſſit attonitus erga electos dei tā inſigni eius fauore perſpecto.

B Hic eſt ergo ammirabilis ⁊ electꝰ tp̄ibus nr̄is magiſter ap̄licus et ꝓpheticus Smyrneorum eccleſie ſacerdos. Qui omne verbū qd̄ locutus eſt et impletum eſt et implebitur in futuro. Sed ille emulus totius bonitatis et aduerſarius omniū iuſtoꝝ poſtq̄ vidit: ⁊ pro martyrij gloria: ⁊ ꝓ vite egregie v̄tutibꝰ coronatꝰ eſt ⁊ per mortē p̄mia imortalitatis adeptus ſatis agere cepit vt reliquias eius ad ſepulturā noſtris deſiderātibꝰ nemo concederet. Inſtigabat ergo Niceta herodis pater: frater aūt Dalce adire iudicē: ⁊ petere ab eo ne humanum concederet corpus ne forte inquit relinquētes illum q̄ crucifixus eſt xp̄iani hunc colere incipiant. Iudeis maxime iſta machinātibꝰ qui et nr̄os intentis oculis obſeruabant: ne cum flammis adhuc ardentibꝰ raperent. Ignorantes miſerrimi q̄ neq̄ xp̄m aliquando poſſumus derelinquere qui mortem pro totius mundi ſalute ſuſtinuit neq̄ aliuꝫ quemq̄ colere q̄ verū deum et qui ſolꝰ colendus ſit nouerimus. Martyres vero tanq̄ diſcip̄los domini diligamꝰ ⁊ veneremur quaſi integre fidem magiſtro ſeruantes: ⁊ domino quorum nos q̄ꝫ in fide ⁊ perſeuerantia charitatis optamus eſſe participes. Ubi autem vidit centurio tam obſtinatam iudeorum contentionem poſitum in medio ipſum corpus excuſſit: et ita nos poſtmodum ambuſta oſſa pretioſiſſimis gemmis cariora: ⁊ oī auro probabiliora per ignem facta collegimus ac ſicut conueniebat ex more condidimus. Quo in loco etiam nunc preſtante domino ſolennes agimus celebreſq̄ conuentus. Maxime quidem in die paſſionis eius. Sed ⁊ cum eo eorum memorias qui prius paſſi fuerant celebramus vt ſequentium animi ad preceſſorum viam exemplis inſignibus ſuſcitentur. Hactenus de beato Polycarpo. Cum quo etiam alij duodecim ex Philadelphia venientes apud Smyrnam martyrio conſummati ſunt.

C Sed in eadem epiſtola continebatur etiā de alijs q̄plurimis eiuſdem temporis martyribus intexta narratio. In quibus refertur poſt Polycarpū q̄ etiam Metrodorus quidem ex martionis hereſi preſbyter igni ſit traditꝰ. Inter ceteros autem qui per idem tempus martyres extiterunt famoſiſſimus inibi refertur quidam Pionius nomine. Cuius per ſingulas interrogatiōes reſponſionum conſtantiā: et pro fide noſtra ad populum orationes quam apud iudices interritus ſemper aſtiterit docens et diſputans etiam in ipſis tribunalibus vſq̄ his qui in perſecutione titubauerant cohortationibus ſuis ad conſurgendum dexteram dederit: et in carcere poſitus qualiter ingreſſis ad ſe fratribꝰ animos ad martyrij tolerātiam roborarit: quoſve etiam ip̄e pro martyrio tulerit cruciatus vſq̄ ſit clauis affixus ⁊ ardenti rogo ſuperpoſitus: ⁊ vt in his beatum vite fecerit finem. Si quis vult plenius ſcire ex illa que a nobis de antiquis martyribꝰ ſcriptura compoſita eſt plenius diſcet. Poſt hec etiā aliorū apud pergamū Aſie vrbem martyrum geſta referunt. Carpi cuiuſdam ⁊ papirij ⁊ Agotonice optime femine aliarumq̄ multarūq̄ pro beatis confeſſionibus martyrio coronate ſunt.

Capitulum .xvj. de beato iuſtino philoſopho et martyre.

Cum quibus et vir mirabilis de quo paulo ſuperius fecimus mentionem Iuſtinus cum ſecūdum

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

iam librum pro religionis noſtre defen-
ſione conſcriptum temporis illius iudi-
cibus obtuliſſet: remunerationem lin-
gue fidelis ⁊ erudite martyrij min⁹ ac-
cepit quodam philoſopho Creſcēte no-
mine cane tam profeſſione q̃ȝ moribus
dolos viro inſidiaſq; tendente. Quoniā
quidam ſepe cum eo diſputans auditio
ribus medijs nō ſolum obtinuerat eum
verum ⁊ vehementius veritate ſibi ſuf-
fragante confuderat. Unde et victorie
ſue palmam martyrijȝ percepit a dño.
Hoc autem ita futurum etiam beatus
ipſe verus philoſophus veritatis: in ea
defenſione quā ab eo cōſcriptam ſupra
diximus aperte ſicut erat futurum pro-
phetica mente predixit his verbis. Nā
⁊ ego inquit ipſe ſpero me ab aliquo ho-
rū quibus pro veritate obſiſto inſidias
eſſe paſſuruȝ ſpero baculo aut claua fe-
riendum. Certe vel accreſcente hoc non
philoſopho ſed philocompo: id eſt non
amatore ſapientie ſed amatore iactan-
tie. Neq; enim dignum eſt philoſophū
nominari eum qui de his que neſcit pu-
blice proteſtatur ⁊ xpianos ſine deo eſſe
et impios dicit ad gratiam et libidinem
eorum quos in errore poſitos ipſe ma-
ioribus laqueis erroris inuoluit. Si em̄
ignoratur ab eo xpi doctria ⁊ ea arguit
que ignorat nequiſſimus eſt: et imperi-
tis multo nequior: q: imperiti vel idio-
te obſeruant ne diſputare audeant de
his que ignorant: ⁊ de illis teſtimonium
perhibere que neſciunt. Si vero legit q̄
apud nos ſcripta ſunt ⁊ aut non intel-
lexit eorum virtutem: aut intellexit qui-
dem ſed diſſimulat ne et ipſe ſuſpectus
habeatur i talibus multo nequior ⁊ de-
teſtabilior iudicandus eſt qui imperiti
vulgi captans fauorē veritatis ac pie-
tatis qua probat hoſtis exiſtit et prodi-
tor. Nam et propoſuiſſe me ei ſcitatis q̄-
dam ex quorum reſpōſionibus nihil ſci-
re conuictus eſt. Et in tantum ſunt vera
que dico: vt putam vobis etiā queſtiōis
habite inter nos diſputationes allatas
Ex q̄bus apertiſſime dignoſcitur q̄ nr̄a
ſunt penit⁹ ignorare. Si ỽo necdū vene-
rūt hec ad notitiā vr̄am patus ſum rur-
ſum vobis audientibus diſputare. Hec
ſunt beati iuſtini verba in q̄bus ſcdm ea
que predixerat per Creſcentis inſidias
martyrio conſummatus eſt. Tatianus
quoq; vir eruditiſſimus in prima etate
ſua cū magna ammiratione oratoriam
docēs: ex qua ⁊ nō parum glorie queſie-
rat poſtmodū ad noſtra ſtudio ſe cōuer-
tens libros etiam ipſe aduerſuȝ gentes
dignos memorie dereliquit in quibus
iuſtini meminit his verbis. Sed et am
mirabilis inquit vir iuſtinus ſatis recte
proſecutus eſt ſimiles iſtos dicens eſſe
latronibus. Et poſt aliquanta cum de
philoſophis quedam dixiſſet addit etiā
hec. Creſcens deniq; ille qui obſedit vr-
bem magnā in puerorū quidem ſtupris
oēs ꝑibant: in pecunie autē cupiditate
nullo inferior erat. Mortē vero cū cete-
ris contemnandam ſuaderet ipſe tam
peſſimam de ea opinionē gerebat: vt iu-
ſtinum tāq̃ȝ vltimo malo traderet morti
ꝓ eo q᷑ veritatē predicans voluptuoſos
⁊ deceptores philoſophos arguebat.

¶ Cap. xvij. pulchra hiſtoria de adulte-
ro q̄ vxorē ſuā ob pudicitiā accuſauerit.

IDez quoq;
Iuſtinus priuſq̃ȝ pro-
priū deſudaret aliorū
qui aň ſe martyres ex
titerūt deſcribēs ago-
nes: in p̄rio defenſiōis
ſue libro talia quedā refert. Mulier ait
quedā cōiuncta erat viro turpi q̄ ⁊ ipſa
prius turpiter vixerat. Hec poſtq̃ȝ xpi
precepta cognouit: pudica effecta viro
quoq; pudicitiā ꝑſuadebat ſuggerēs ei
ſcriptū eſſe in xpianorū p̄ceptis eternas
imminere penas his q̄ pudicitiam in vi
ta ſua iuſtitiāq; cōtēpſerint. Sed ille in
eadē obſcenitate perſiſtens actib⁹ iam
ſuis alienā a ſe faciebat vxorē. Quippe
cū nefas eſſe mulier exiſtimaret in eius
mariti cōtubernio permanere: qui na-
ture lege contēpta nouas vias libidinis
exquirebat. Statuit igiť repudiare iu-
ra coniugij. Sed propinquis interue-
nientibus ⁊ de mariti emendatione pol-
licentibus cōpulſa eſt in eius rurſuȝ cō-
ſortio reſidere. Uerū ille poſt hec. Alexā
driā ꝓfect⁹ cū turpi⁹ agere atq; inceſte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vite maiora nuntiaret augmēta queſiſ-
ſe mulier ne vltra in ꝯiunctione eiꝰ ma-
nens particeps inceſti hoīs haberet li-
bello ei repudij dato diſcedit. Tum ille
egregius maritꝰ: quē gaudere oportue-
rat ꝙ in tātū vxoris ſue caſtitatis profe-
ciſſet vt nō ſolū nihil turpe cōmittere: ſꝫ
ne mariti quidē patienter ferre turpitu
dinē poſſet a quo emēdatione refutante
ꝓ caſtimonie amore diſceſſerit nouo cri-
minis genere ꝓ caſtitate accuſat vxorē
Chriſtiana inquit eſt. Et illa ꝗdē libellū
obtulit imperatori: vt primo ꝑmitteret
ei rem familiarē ordinare tū deinde re-
ſpōderet obiectis qꝺ et indulſit. Uerum
maritus cū mulierē non poſſet arguere
in tholomei cuiuſdā exitiū qui magiſter
mulieris in chriſtiana religione fuerat
tali arte conuerſus eſt. Amicū habebat
centurionē quēdā huic ꝑſuadet vt per-
contaretur a Tholomeo ſi xpianꝰ eſſet.
Hoc tantum Tholomeus tāꝙ amator
veritatis nequaꝙ gloriā ſue ꝓfeſſionis
occultās percunctāti Chriſtianū ſe eſſe
cōfeſſus eſt. Hūc ꝯtinuo centurio in vin-
cula coniecit: ⁊ multo tp̄e ſqualore car-
ceris maceratū ad vltimū Urbitio iudi-
ci obtulit a quo ſimili modo hoc ſolū in-
terrogatus eſt tholomeus ſi eſſet xpia-
nus. Qui rurſum tanti boni ſibi cōſcius
diuinā religionē pretulit: ⁊ de xpi magi-
ſterio ac totius boni inſtitutionibꝰ pu-
blica cōfeſſione teſtatus eſt. Qui em̄ ne-
gat qꝺ eſt ſine dubio culpabile iudicat
eſſe qꝺ negat. Continuo igit̄ poſt cōfeſ-
ſionē ab vitio duci iubet ad mortē. Lu-
cius aūt quidā xpianus vir videns tam
temere datam ſn̄iam ait ad vrbitium.
Quid queſo cauſe eſt ꝙ neqꝫ adulterū
neqꝫ corruptorē aut homicidā vel latro
nem raptorēqꝫ aut alterꝰ cuiuſlibet fa-
cinoris reū. ſed tantū pro nomine xpiani
ꝙ hoc ſe vocabulo cōfeſſus eſt nūcupa-
ri ad mortē duci hominē precepiſti. Nō
ſunt hec digna pio imperatore nec ſa-
piētiſſimo puero filio eius neqꝫ ſacro ſe
natu que agiſo vrbici. At ille nihil aliud
inquirens ait ad lucium videris mihi ⁊
tu xpianus eſſe. Cūqꝫ lucius reſpōdiſſet
hoc plane ſum etiam ip̄m vrbitius du-
ci pariter iuſſit ad mortē. Ille grās ago
inquit ꝙ me nequiſſimis dominis abſo-
lutū ad bonū ⁊ optimū patrem ⁊ regem
omniū deū remittis. Sed ⁊ tertius ꝗd in
pari mō libertate vſus pari quoqꝫ ſen-
tētia punitus eſt. Poſt hec illa iuſtinus
annexuit ex ordine quo paulo ante retu
limus. Id eſt et ego inquit ſpero me ab
aliquo horū quibus pro veritate obſtiti
inſidias eſſe paſſurum ⁊ cetera.

Cap. xviij. ꝗ iuſtinꝰ ſcripta dereliqͥt

Plurima autē ſcripta nobis hic vir ſtudio
rum monimenta dereliquit
quibus erudite eius anime
ac diuinis dedite diſciplinis inditia col-
ligamus. In quibus emolumenti plu-
rimum inuenire poſſint hi qui amorem
doctrine ⁊ ſciētie gerūt. Extat igit̄ eius
liber hic de quo ſuper memorauimꝰ ad
antoninū qui dicebat pius ⁊ filiū eiꝰ ac
ſenatū ꝓ noſtra religiōe ꝯſcriptus. Sed
et ſcd̄us nihilominus defenſionē noſtre
fidei cōueniens quē ſcribit ad ſucceſſo-
rem ſupra ſcripti principis Antoninum
verū cuius tempora nunc cepimus ex-
plicare. Sꝫ ⁊ aliꝰ liber eſt aduerſum pa-
ganos. in quo de ſingulis vel noſtris vel
grecorum philoſophis conferēs diſpu-
tationē latiſſimā ꝯſcripſit. Ibi etiam de
natura demonū diſſerit quedā: que his
inſerere longum eſt. Sed et alius liber
eſt aduerſum paganos ꝗ ſupſcribit cō-
futatio. Eſt alius eiuſdē de monachia:
quem non ſolū de noſtris libris ſed ⁊ de
grecorū voluminibus texuit. Eſt ⁊ alius
qui ſuperſcribit pſaltes. Et aliꝰ velut in
ſubnatatiōis modo de aīa in quo diuer
ſas q̄ſtiones inſeruit ex his ꝗ apud gre-
corū philoſophos agitant. Quibꝰ cōtra
dicturū ſe repromittit ⁊ ſuā de his ſen-
tentiam in illius reſpōſionis volumine
prolaturū. Compoſuit etiā dialogū qua
ſi cum iudeis: quē apud epheſum cū tri-
phone hebreorū nobiliſſimo doctore ha-
buit. in quo exponit quomodo ipſe per
diuinā gratiā ac credulitatē vere fidei
perductus ſit. cū prius immēſum ſtudiū
erga philoſophorū geſſerint diſciplinas
perquirende veritatis amore deten-
tus. Simulqꝫ refert de iudeis ꝙ aduer-
ſum eccleſiam

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſum eccleſiam xp̄i inſidijs feralib⁹ agāt et pro his inſimulat triphonem dicens q: non ſolum non potuiſtis pro his que a vobis male geſta ſūt. ſ3 ꝛ viros aptos ad hoc elegiſtis de hieroſolymis et myſticis per omnē terram qui circuirent ꝛ dicerēt impiā hereſim ſurrexiſſe xp̄ianorum ſimul ꝛ criminoſa quedam diffamarent aduerſum nos. Quo ſc3 per hoc ignorantes quiq; deterriti cōſortia noſtra vitarent. In quo non ſolum vobiſipſis: ſed ꝛ alijs opprobria figēdo cauſa mortis extitiſtis. Scribit autem ꝙ vſq; ad ſua tempora prophetie gratia in eccleſijs floruit. Sed ꝛ apocalipſim Joannis apoſtoli eſſe dicit. Propheticis etiā quibuſdā vtitur teſtimonijs ad triphonem conuincēs eū de his ꝙ iudei abſciderint hec de ſcripturis ꝛ abſtulerint. Sed et multa eius alia apud quam plurimos fratrum feruntur. Que ita probabilia ac digna a veteribus iudicata ſunt vt hyreneus ex ipſis inueniaꝛ aſſumere: ꝛ in quarto aduerſum hereſes libro de his hoc modo ſcribere. Et bene inquit iuſtinus in eo volumine quē aduerſum Martionē ſcribit ꝓſecutus eſt dicēs q: ipſi dn̄o nunq; acquieſcerem ſi aliū deū diceret preter omniū creatorē. Et iterū in quinto eiuſdē operis libro dicit. Et optime inquit iuſtinus affirmat: q: ante aduentum dn̄i nunq; auſus eſt ſathanas blaphemare deū. Quippe q̄ nōdū cognouiſſet damnationē ſuā. Hec aūt neceſſario nobis de opuſculis iuſtini dicta ſint ad inquiſitionē librorū eius ſtudioſos quoſq; fideles prouocantibus.

¶ Cap.xix. qui tunc rome Alexādrie et anthioche ep̄i prefuerunt.

IGitur octauo anno ſupradicti pn̄cipis Aniceto vndecimo anno epiſcopatus ſui defuncto ſucceſſit Soter. Apud alexādriā vero Celadio quatuordecim annis miniſtrato ſacerdotio Agrippinum ſucceſſorem reliquit.

¶ Apud antiochiā vero Theophilus per idē tp̄s ſextus ab apoſtolis eccl'ie pontificatū tenebat. Ubi quart⁹ poſt neronē fuerat cornelius. Poſt que quinto gradu heros ſucceſſerat.

¶ Cap.xx. qui tunc eccleſiaſtici ſcriptores enituerunt.

TUnc etiā egeſipp⁹ de quo ſupra memorauim⁹ inſignis habebatur ꝛ dionyſius corinthiorū epiſcopus. Sed ꝛ pinitus nobiliſſim⁹ apud cretā in epiſ fuit philipp⁹ etiā ꝛ apollinaris emelito. Muſanuſq; ꝛ modeſtus ꝛ p̄cipuus hyreneus quorū oim ad nos vſq; apoſtolice fidei ꝛ ſane doctrine preclariſſima monimenta plata ſunt.

¶ Cap.xxi. de egeſippo et que ipſe commemorat.

EX quibus egeſipp⁹ in quinto cōmentariorum libro vbi ſententiā ſue fidei pleniſſima cū aſtructione deſignat: indicat hoc etiā ꝙ cū ad vrbem romam pergeret plurimis per loca ſingula epiſcopis in ſermone ꝛ charitate congreſſus omnes eiuſdē fidei predicatores doctoreſq; repererit. Simul ꝛ de epiſtola clementis ad corinthios ſcripta quedam commemorat que etiam inſerere huic operi noſtro neceſſariū duxi. Ait ergo. Et permanſit inquit eccleſia corinthiorum in predicatione recta vſq; ad primum ep̄m: quē romā nauigans vidi et recedi cū eo apud corinthum dieb⁹ multis delectatus fidei ei⁹ puritate. Cū aūt veniſſent romā ꝑmāſi inibi donec aniceto ſoter ſoteri ſucceſſit eleutherius. Sed in omnibus iſtis ordinationib⁹ vl in ceteris quas ꝑ reliquas vrbes viderā ita omnia habebanꝛ ſicut lex antiquitus tradidit: ꝛ ꝓphete indicarūt ꝛ dominus ſtatuit. Idē ipſe etiā de hereticis q̄ ſuo tempore exorti ſunt talia quedam cōmemorat. Et poſtea ꝙ inqt iacobus q̄ cognominaꝛ iuſtus martyr effect⁹ eſt ſicut dn̄s etiā ipſe reddēs teſtimoniū veritati electione diuina ſymeon cleophe filius epiſcopus ordinaꝛ: electus ab oib⁹ ꝓ eo ꝙ eſſet ꝯſobrin⁹ dn̄i. Propterea aūt tūc eccl'ia vgo vocabaꝛ. q: nōdū fuerat adulterini verbi ſubreptione corrupta

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Sed theobutes quidē quia repulſus nō meruit epiſcopatū ipſe cepit in initio ꝑturbare oīa ⁊ corrūpere: qui erat ex ſe ꝑtē hereſib9 in ꝑplo cōſtitutis. Ex quib9 erat ⁊ ſimō a quo ſimoniani. Cleobin9 vnde cleobiani. ⁊ dotitheus vnde dothithani ⁊ gorgotheus vnde gorgotheni. Et maſbutheus: vnde maſbutheni. Sʒ et Menander vnde menandriani. Ab ipſis ⁊ martioniſte. Et carpogratiani ⁊ valentiani: et Baſilide et ſaturniani. Quorum vnuſquiſqʒ diuerſis corruptionibus fidei ſeorſum ſciſma componens ꝓpriam ſectam: et proprios habuit ſectatores. Ex ipis proceſſere pſeudo xp̄i: ⁊ pſeudo ꝓphete: ⁊ pſeudo apoſtoli qui in diuerſas partes fratrū vnitatē ſcindentes per corruptelam doctrine caſtū eccleſie cubile maculauerunt impietatē loquētes aduerſus dominū ⁊ aduerſus xp̄m eius. Sed et antiquitas iudeorum hereſes idē ipſe ſcriptor q̄ vel quāte fuerint ꝑ hec verba deſignat. Erant inquit diuerſe ſnie in circūciſione. id eſt in filijs iſrael: que maxime aduerſabant tribui iude ex qua chriſtus eſt. Erant ergo eſeni galilei. Emero baptiſte Maſbuthei Samarite Saducei Phariſei. Sʒ ⁊ alia q̄plurima ſcribit de quib9 expertaiam ꝑ locorum oportunitate in ſuperioribus memorauimus. Diſſerit autē ⁊ de euangelio ſm hebreos ⁊ ſyrios. Et quedam etiam de lingua hebraica diſputauit et iudaicarum traditionū meminit per que indicat ſe ex hebreis ad fidem chriſti veniſſe. Uerum ⁊ ipē ⁊ Hyreneus ⁊ omnis antiquorum chorus librū attitulatum ſapientie ſalomonis dixerunt ſicut et prouerbia. Et cetera. De apocriphis vero cum ageret aduerſus quoſdam hereticos corrupta in his quedam ac falſata eſſe perhibuit.

¶ Capitulum. xxij. de dionyſio epiſcopo corinthiorum ⁊ eius ſcriptis.

SEd veniendū nobis eſt tandem ad beati dionyſij commemorationem. Corinthiorū eccleſie epiſcopi. cuius eruditione ⁊ gratia quā habebat in verbo dei fruebantur nō hi populi ſolū quos regēdos acceperat: ſed ⁊ procul poſiti. quib9 per epiſtolas preſentiā ſui reddebat. Extat deniqʒ eius ad lacedemonios ſcripta de catholica fide epiſtola in qua ⁊ de pace atqʒ vnanimitate florentiſſime edocet. et ad alia athenienſes in qua ad euāgelij credulitatē inuitat: ⁊ concitat ſegniores ſimul et arguit quoſdā velut pene prolapſos a fide cū epiſcopus eoꝝ Publius fuiſſet martyrio conſummatus. Sed et quadrati qui publio martyri ſucceſſerat in ſacerdotio meminit ſimul et memorat q̄ labore eius ⁊ induſtria redditi mus quidam in eis calor fidei reparatus ſit. Et illō in eadē deſignat epiſtola q̄ dionyſius ariopagites qui ab apoſtolo paulo inſtructus credidit xp̄o: ſm ea que in apoſtolorū actibus deſignantur: primus apud athenas ab eodē apoſtolo ep̄s fuerit ordinatus. Fertur et alia eius epiſtola ad nicomedienſes: in qua hereſim martionis impugnat: ⁊ eccleſiaſtice fidei regulā mirabili ratione cōſtituit. Scribit ⁊ aliam eccleſie cortinēſiū: ceteriſqʒ ſimul eccleſijs crete in qua ep̄m ipſorū Philippum velut magnis virtutibus ⁊ optimis ſtudijs preditum proteſtatur. Dicit autem ab hereticorum conuiuijs abſtinendū. Scribit et aliam eccleſie amaſtrenorum. ceteriſqʒ cum eapōti eccleſijs in qua bachilidis ⁊ helpirti meminit tāq̄ qui eū cohortati ſint ad ſcribendū. Et multa in ea ex diuinis ſcripturis explanat: ſimulqʒ ep̄i eorū mentionem facit noīe palmee. Sed ⁊ de nuptijs ⁊ caſtitate plurima commemorat. Et ex quocūqʒ lapſu reſurgētes ⁊ cōuertentes ſe a peccato etiā ſi ab heretica ꝑuerſitate reſiliant ſuſcipi iubet. Cōiungitur ⁊ his alia ei9 epiſtola ad gnoſios in qua cōmonet ⁊ deprecat ep̄m eorum Pynitum ne grauia onera diſcipulorū ceruicib9 ſupponat neue fratribus neceſſitatē compulſe caſtitatis indicat: in quo nōnullorū periclitetur infirmitas. Ad q̄ reſcribens pynitus dionyſio ſententiam quidē conſilij melioris amplectitur. Simulqʒ obſecrat eum poſt illa q̄ prius ſcripſerat robuſtioris iam ⁊ validioris cibi decetero ſcripta trāſmittere

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

q̄bus ad meliorē pfectū eccleſie ſue populus alteret̄: nec ſemper cibo lactis inherentes paruuloꝝ vitā in corpe iam ſeneſcente perducerent. Simul ⁊ recte fidei ſue inſigniat ſollicitudinē quā erga curam plebis expendit eruditioniſq; ac ſapientie et verbi diuini: in hac epiſtola penitus nobis velut in quodam ſpeculo viuentem ſui derelinquit imaginem. Dionyſij autem fert̄ ⁊ alia ad romanos data ad ep̄m ſoterem. In qua inſtituta antiquitus tradita: in eccleſia romana cuſtodiri illum libenter amplexum. His indicat vobis. A principio nanq; moris eſt inquit vobis omnes fratres varijs iuuare beneficijs multiſq; eccleſijs que ſunt per diuerſa terrarum loca cuncta q̄bus indigent deſtinare. Singulorū quoq; neceſſitates in omnibus conſolari. Sꝫ et per metalla fratribus relegatis: que vſus poſcit prebere. Hec ab initio romane eccleſie facere moris fuit a patribus ſibi huiuſcemodi inſtitutione dimiſſa: et ſemper integre cuſtodita. Beatus vero epiſcopus veſter ſoter non ſolum ſeruauit que patres tradiderant. ſed et auxit in melius. Qui non tantum ſanctis que vſus corporalis poſcit impartit. verum et aduenientes fratres clementis ſatis et mitiſſimo conſolatur alloquio: et tanq̄ pium ſe ac religioſum patrem ſingulis exhibet. In hac ipſa ſcriptura meminit etiā epiſtole clementis ad corinthios ſcripto ſignificans veteri inſtituto et antiqua conſuetudine ſemper ipſam epiſtolam lectā eſſe in eccleſia. Deniq; ſic dicit beatā inquit duximus hodiernā dn̄icā diem: in qua legim⁹ ep̄lam veſtrā quam ⁊ ſemper noſtri cōmonitionem legimus: ſicut et illā priorem a clemente ad nos ſcriptam. Idem adhuc ipſe de epiſtolis ſuis tanq̄ falſitatis a quibuſdā hec ſcribit. Ep̄las em̄ quaſdā fratribus rogantibus me ſcripſi: quas tamen apoſtoli ſathane zizanijs repleuerunt quedam auferentes: alia autem addentes quibus ve repoſitum eſt in iudicio dei. Quid autem mirum ſi dominica verba ſancte ſcripture falſare conati ſunt. que vilia heque nos ſcripſimus corruperunt. Fertur adhuc et alia preter iſta dionyſij ad criſopophoram fideliſſimā ſororē ſcripta in qua cōuenientes vel ſexui vel menſure ei⁹ rōnabiles ei diuini verbi exhibuit dapes. Sed de dionyſio ſatis ſit dictum.

¶ Capitulum. xxiij. de theophilo antiocheno epiſcopo.

Theophili vero quem anthiochie ep̄m ſupra diximus feruntur tres inſtitutionum libri ad autolicum ſcripti. Et alius aduerſum hereſim hermogenis in quo ⁊ teſtimonijs vtit̄ de reuelatione Joannis. Sed et alijs extant ei⁹ inſtructionū varis ruꝫ libri. Igitur ea tempeſtate hereticis per omnem locū zizanioꝝ modo pura verbi de ſemina maculantibus ⁊ areas apoſtolice doctrine adulterina admixtiōe fedātib⁹ ex omni parte ſacerdotes dn̄i velut vigilantes agricole excutere eorū ⁊ expurgare mala ſemina nitebant̄ ⁊ tanq̄ ſolliciti paſtores inſidiātes lupos gregib⁹ xp̄i clamorībus ſimul inſectatiōibuſq; repellere cōmonēdo fratres inſtruēdo ſcribēdo etiā longe poſitis. Ipſos q̄q; interdum ſicubi corā dep̄hēdiſſent quomin⁹ perurgēdo ⁊ verboꝝ lucta ac diſputationū certamine p̄ſternēdo. Alij etiā poſteris conſulētes q̄ſtiones eoꝝ ⁊ puerſas obiectiōes editis cōmētarijs ꝯfutādo. Inter q̄s ⁊ theophilus de quo nunc loquimur nō ignobili aduerſū eū id eſt aduerſum martionē indicat̄ ex his q̄ legimus diſputatione ꝯgreſſus. Huic igit̄ ſeptim⁹ ab apoſtolis in anthiochene eccleſie ſacerdotio maximus ſucceſſit. Sꝫ ⁊ philippus quē cortinenſis eccleſie ep̄m ſupra diximus nobile etiā ipſe monimentum aduerſum martionē dereliquit. Similiter ⁊ hyrene⁹ Magnificentius autem ceteris modeſtus: qui omnes ipſius deceptiones et fallacias retecto quo velabātur neqtie tegmine denudauit.

¶ Capitulum. xxiiij. de melitone ⁊ ei⁹ ſcriptis.

Melito quoq; Sardenſis. Antiſtes eccleſie et apollinaris apud hierapolim eccleſiam regens celeberrimi inter ceteros

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

habebantur. Qui ⁊ imperatori romano
apologeticos ſiṁiter libros ꝓ noſtra fide
luculentiſſime conſcriptos porrexerunt.
Horū quanta relicta ſint monimenta q̄
ad noſtrā vſqꝫ ad notitiā peruenerunt
infra oſtendit. Melitonis de paſcha li=
bri duo. De optima cōuerſatione liber
vnus. Sed ⁊ de ꝓphetis De eccleſia. De
die dn̄ica. De fide hominis. De figmēto.
De obediētia fidei. De ſenſibꝰ. De aīa ⁊
corpore ⁊ mēte. De lauacro. De verita=
te. Itē de fide. De generatiōe chriſti. ⁊ de
ꝓphetia eius. Iteʒ de aīa ⁊ corpore. De
hoſpitalitate. Iteʒ liber qui dicit̄ clauis.
De diabolo ⁊ reuelatione ioannis. De
deo corpore induto. Et poſt oīa liber ad
antoninū veruʒ. In libello ſuo de paſcha
tp̄s quoqꝫ quo ſcribebat inſinuās ita di=
cit. Sub ſergio inquit paulo pro conſule
aſie: quo in tēpore ſagaris martyrio coro
natus eſt: queſtio ingēs oborta eſt apud
Laoditiam de paſcha: quibꝰ diebus hec
ſcripſimus. Huius etiam ipſius libelli
mentionem facit clemens Alexandrinus
in opere ſuo: vbi de paſche ratiōe ſcribit:
ꝙ ſe dicit ex occaſiōe huius ipſius libelli
qui a melitone prius editus fuerat ſcri=
bere.

B ¶ In eo aūt libro quē ad imperato
rem ſcribit. talia quedam memorat illis
temporibus aduerſum nos geſta. Quod
nunq̄ꝫ inquit factum eſt: nūc perſecutio=
nē patitur genus piorum. Effugant vn=
diqꝫ nouis decretis per omnem aſiam ꝓ
mulgatis. Impudentes namqꝫ homines
⁊ calumnioſi qui rapere aliena deſiderāt
occaſione accepta imperialiuʒ precepto
rum: more predonum die noctuqꝫ graſ=
ſantur et diripiunt innocentes. Et poſt
aliquanta iterum dicit. Et ſi quidem te
iubente hoc faciunt: bonū credamꝰ q̄cq̄d
iuſto imperatore iubēte cōmittitur. Sed
⁊ nos libēter ferimus mortē quā a te co=
gnoſcimus irrogari. Sed hoc eſt ſolum
quod te obſecramus vt ipſe prius mini=
ſtros proteruitatis huius requiras: ⁊ ſi
a te mādate ſunt iſte quas irrogāt mor=
tes ipſe diſcutias. Si vero tuaʒ quoqꝫ cō
ſcientiam preceptum iſtud tam immane
⁊ taʒ barbarū latet: obſecramus ne nos
deſpicias: nec patiaris religioſos ciues
tam publico patrocinio iugulari. Et ite=
rum poſt aliquanta addit etiam hec et=
enim philoſophia hec qua nos vtimur
primo quidem florebat apud Barba=
ros. Introducta eſt autem etiam Roma
ne veſtre conuerſationi Auguſti tempo=
ribus. Ex quo ⁊ regni veſtri ſublimius
culmen aſcendit: obſeruantie huius au=
ſpitiȷ̈s eleuatū. Cuius imperiȷ̈ feliciter ꝓ
pagati: tu felix ſucceſſor exiſtis et tradi=
tum tibi feliciter ſeruas vna cum filio.
Propter qđ ⁊ ſimul tibi cum imperio tra
ditum noſtre philoſophie ritum: pari re=
gione cuſtodi: velut qui ingreſſu ſuo pa=
tribus tuis cauſam proſperitatis intule
rit: ⁊ fidē que cū ipſius Auguſti felicitati
bus adoleuit: integrā tu quoqꝫ nunc re=
gnās illibatamqꝫ conſerua. Quia nec ip
ſe Auguſto in ingreſſu eius vel impro=
greſſu triſte aliquid accidit. Sed te ꝯtra
rio leta omnia ⁊ omnia magnis ſucceſſi=
bus plena: obſecrantibus deuʒ ſummū:
pro imperiȷ̈ eius ſtatu religiōis huiuſce
cultoribus. Nec quiſq̄ꝫ principū niſi Ne
ro ſolus ⁊ domitianus: nequā hominum
ſuggeſtionibus aduerſati ſunt dogmati
noſtro. Ex quoꝝ tp̄e accidit nos falſis ca
lumniȷ̈s infamari. Sed illorum errorem
qui ex ignorantia venerat: emendaue=
runt patres tui qui frequentibꝰ poſt mo
dū decretis: aīaduerterūt i eos q̄ auderēt
moleſtie aliq̄d hmōi cultoribus irrogare.
In quibus auus tuus Adrianus et ad
alios quidem multos iudices: precipue
tn̄ ad fundanium ꝓconſulē aſie: pro hoc
literas dedit. Pater vero tuꝰ tecū pari=
ter romani regni apicē regēs omnibus
quidem generaliter ciuitatibus: maxime
tn̄ ad lariſſeos: ⁊ ad Theſſalonicenſes. ⁊
Athenienſes: pro his mittit edicta. Te
vero multomagis eandē credimus ſer
uare ſniam: imo ⁊ multo clementius cōfi
dimus prouiſurum: tanq̄ꝫ qui vere phi=
loſophie et pure religionis amator exi=
ſtas. Hec et multa alia notabiliter ab eo
ſcripta in libello de quo memorauimus
inſeruntur.

C ¶ In his autem que de explana
tione ſcripturarū ſcribit: quaſi in perfe
ctione enumerat: que ſint volumina ve=
teris teſtamenti que in canone debeant

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

obſeruari. Quam partem ſcripture: videre his neceſſariũ puto. Melito Oneſimo fratri ſalutẽ. Quoniã quidẽ frequẽter me rogaſti pro ſtudio qđ habes erga verbũ dei vt excerpa tibi teſtimonia ex lege et prophetis de ſaluatore ⁊ de fide noſtra: ſimulq; indicere: qui ſit ordo vel numerus veteris teſtamẽti voluminum. Poſtulata libenter expleui: ſciẽs qđ ſit in te diſcendi ſtudiũ vel quãta fidei deuotio. ⁊ eterne vite deſiderio nihil prepo nis. Scias ergo ꝑdiſſe me vſq; ad orientis locum: vbi predicationis noſtre cepit exordium: et vbi geſta ſunt illa omnia q̃ leguntur ſcripta: ibiq; diligenter de omnibus exploraſſe: que eſſent veteris teſtamenti volumina. Ibi igitur que cũ omni inueſtigatiõe ꝯperi hec ſunt Moyſi libri quinq;: Geneſis. Exodus. Numerus. Leuiticus. Deuteronomiũ. Tum deinde ieſus naue: Judicium. Rut. Regnorũ libri quatuor. Paralippomenon libri. ij. Pſalmi Dauid. Salomonis ꝓuerbia ſapientia. Eccleſiaſtes Cantica canticorũ. Job. Prophete aũt Eſaias Hieremias. Duodecim prophetarũ liber vnus. Daniel ⁊ Ezechiel. Eſdras: Ex his ergo et egolgas tibi. i. excerpta teſtimonia in ſex libris digeſta tranſmiſi. de melitiõis monimentis iſta comperimus.

¶ Capitulum. xxv. de apollinare et eius ſcriptis.

APollinaris vere cũ multa a multis habeantur ad nos tamẽ iſta ſunt que venerunt. Apologetic⁹ liber ad predictũ imperatorẽ ſcriptus. Et aduerſum paganos libri quinq;. De veritate libri duo. Et quos poſtmodum edidit aduerſum Cataſrigas. Montanum ſcilicet et pſeudo ꝓphetas eius: q̃ tũc primum deuiãdi a recto itinere exordiũ ſumpſerãt.

¶ Capitu. xxvj. de muſano et hereſi encratitarum et ſeuerianorum.

SEdet muſam cuius in ꝑcedentib⁹ fecimus mentionẽ: fertur libellus multa elegãtia ſcriptus ad quoſdam fratres qui declinauerant ad hereſim que dr̃ Encratitarũ tunc nuper exortam. Cuius autorem extitiſſe. tatianum ſermo aſſerit: illo ipſo de quo in ſuperiorib⁹ memorauim⁹ beato Juſtino teſtimonium dante: cuius eum ⁊ diſcipulum ferunt. De quo tñ hyreneus in primo libro contra hereſes hoc refert.

A ¶ Saturnino inquit et martione deſcenderũt. ij. qui vocantur Encratite: nuptias refutãtes: que adeo antiquitus inſtitute ſunt et ſubtiliter accuſantes illum qui ab initio maſculũ ⁊ feminam ad reſtitutionem humani generis fecit. Sz ⁊ ab animalib⁹ abſtinendũ predicant: ingrati exiſtẽtes deo qui hec humanis vſibus procreauit.

B ¶ Contradicunt etiam primi hoĩs ſaluti. Et hoc nunc inuentum eſt ab eis quibus Tatianus quidem autor extitit: ⁊ huiuſcemodi blaſphemias introduxit qui fuit quidẽ auditor iuſtini: ſed donec cum ipſo fuit: nihil tale ſe ſentire prodidit. Poſtea vero ꝙ ille martyr effectus eſt: abſcidit ſe ab eccleſijs: doctoris arrogantia tumidus: ⁊ elatione nimia inflatus: tanq̃ qui ſe ceteris duceret meliorem proprium mallens ꝙ a veteribus traditum docendi inſtituere ſtilum: ſecula quedã inuiſibilia ſm̃ Ualẽtini fabulas introducens. Nuptias aũt ⁊ fornicationẽ corruptionẽq;: pari iudicãs lege: ſimilia Martioni Saturninoq; confirmãs De ſalute vero Adã indubiũ deducẽda nouis queſtionibus cõmẽtat. Et paulo poſt idẽ Hyrene⁹ addit etiam hec. Non multo aũt inquit poſt. Seuerus quidaz ſupradicte hereſi robur adiungẽs fomẽta maxima ei⁹ ſectatoribus preſtitit: vñ ⁊ magis. Seueriani appellati ſunt. q̃ vtũtur quidẽ lege ⁊ ꝓphetis ⁊ euangelijs: ſed ꝓpria quadã interꝓtatiõe ſcripturarum ſenſum peruertunt. Obtrectant autẽ paulo aplõ: ⁊ refutãt ei⁹ epiſtolas. Sz neq; act⁹ aplõꝝ ſuſcipiũt. Uerũtũ prior eoꝝ autor Tatianus collationẽ quãdã faciens euãgelioꝝ: neſcio quõ cõpoſuit euãgeliũ vnũ ex quatuor: qđ dyateſſeron noĩauit: qđ etiam nũc hr̃ a multis. Dicitur aũt ⁊ nõnulla ex ſermonib⁹ apl̃i permutaſſe: tanq̃ q̃ emẽdare velit ordinem

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

cōpoſitionēq; verboꝝ. Reliquit autē hic ipſe infinitū libroꝝ numerū. Sz ille quez aduerſum gentes ſcripſit liber ex oībus ſcriptis eius pcipuus ⁊ valde vtilis cōprobatur. Sed de his ſatis dictum.

¶ Capitulum. xxvij. de bardeſane et de eius ſcriptis.

PEr idē tēpus innumeris hereſib⁹ vbiq; pullulantib⁹ ⁊ pcipue apd meſopotaniā: Bardeſanes qdā vir diſertiſſim⁹ in Sirorū lingua ⁊ vehemēs dyalecticus aduerſum Martionē alioſq; nōnullos dyalogos ſcribit: quos ꝓpria lingua compoſitos edidit. Sed ⁊ plura alia ei⁹ extāt volumina que diſcipuli eius in grecū verte re ſermonem. Erat q; nāq; ita potens in verbo ⁊ doctrina: ⁊ in diſputationib⁹ validus vt plurimos et nobiles viros habuerit ſectatores. Eſt ⁊ ei⁹ ad antoninuz de Fato pontentiſſimus dyalogus. Sed ⁊ alia multa ſcripſit q̄ ſatis vtilia ⁊ perneceſſaria: perſecutionū que nunc erant tpibus extitere. Ferūt autē hunc ipſum fuiſſe primo de valentini ſchola. Sed cuz magiſtrū notaſſet erroris ⁊ ineptas eius fabulas arguiſſet viſus ē ſibi ad meliorē ⁊ rectā fidē ſniāz cōuertiſſe. Nec tñ ex integro veterū erroꝝ ſordes maculāſq; depoſuit. Eiſdem vero temporibus etiam romane eccleſie Soter eps viuendi finez fecit.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus.

OBitur ſoteri epo octo annis in vrbe Roma ſacerdotio miniſtrato: duodecim⁹ ab aplis ſuccedit eleuteri⁹ ſeptiodecimo anno iperij Antonini veri. Quo in tpe p multas romane orbis ꝓuīcias ex acclamatiōe ⁊ ſeditiōe vulgi: pſecutiōes aduerſuz nr̄os diriſſime ꝯcitate ſūt: ita vt multa milia martyrū p loca ſingula fierent. Qd cōicere ex ijs facile poſſumus: q ad rerū geſtarū memoriā ꝯſeruandā: literis mādata reperimus. Et q̄uis de hoc plenior nobis narratio quā de ſingulorū martyrijs ꝓſecuti ſumus ſuis titulis videatur expoſita: q inſtructionem pariter doctrine ⁊ ſcientie neceſſariā nō minimā continet tñ que etiā preſenti operi cōpetere duximus pauca inſeremus e multis. Alij nāq; ſcriptores hiſtoriaruz referāt bella trophea victorias magiſtratuū ducūq; fortia geſta cōcelebrent: morteſq; ciuiū aut hoſtiū narrēt patriaz cōiuges liberos: diuerſis cūcta cedibus cōfuſa deſcribāt. Noſter hic ſermo quia narrationē ꝯtinet de ijs q ad deū ptinet reb⁹ abſurdum nō erit ſi bella deſcribat que caro ꝓ aīe ſalute perpeſſa eſt: et pugnas quas aīa vt celeſtē patriā recuperaret excepit: ſi certamina eius referat q ꝓ fide veritatis exegit in quibus nō aduerſum mortales milites: ſed aduerſum ſpirituales demones dimicauit nō pro liberis carnis: ſed pro ſpūs libertate. Si in q; monimētis literarū mādemus ꝓlia que nō ꝓ terrarū ſpatijs: nec prouinciarū poſſeſſionibus: ſed pro celoꝝ regno et paradiſi hereditate peracta ſunt. Non regi mortali imperium queſitura: ſed ab immortali rege oīm deo: triumphorū gloriam perceptura

¶ Cap. j. de perſecutione in xpianos ſub antonino vero apud lugdunum ⁊ viennam.

GAlliaruz nobiliſſime vrbes Lugdunenſiuz ciuitas habet ⁊ viennenſiuz. Quas pcipiti lapſu preterfluit rodanus nobiliſſimus fluuiorū. In his q ⁊ quāta erga dei martyres geſta ſint ſupra memoratis antonini veri tpibus: deſcripta p ordinē ab eis ad eccleſias Aſie ⁊ frigie fideli relatiōe tranſmiſſa ſunt. De qb⁹ vt fides certior habeat ipſa ſcriptoꝝ exempla ſubijciam. Serui xpi habitātes apud viēnam ⁊ lugdunuz gallie vrbes fratrib⁹ oīb⁹ q p aſiā ⁊ frigiā eādē quem nos redemptionis chriſti fidē ⁊ ſpeciem gerūt: pax vobis ⁊ gratia ⁊ gloria a deo patre ⁊ chriſto ieſu dño no

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſtro.Et cū nonnulla velut in prefatione
proſecuti viderentur:poſt aliquāta ita
rerū geſtarum ordiunt̄ initium. Tribu
lationis aiunt noſtre magnitudinem:et
gentilium furorem quē ſanctis martyri
bus intenderūt:ſicut eſt enumerare: ne
preſentes quidē ipſi ſufficimus: nedum
ſcriptura cōprehēdere. Omnibꝰ etenim
viribꝰ cōgreſſus eſt inimicus tanq̄ iam
ꝑ acerbitatē perſecutionis aduētus ſui
oſtētaret inita:⁊ ꝑ hoc inſtrueret ⁊ infor
maret miniſtros ſuos:aduerſos ſeruos
dei omne miniſteriū ſceleris ⁊ crudelita
tis explere:ita vt primo domorum nobis
prohiberetur habitatio. Tum deinde
vſus balnearū. Poſt etiā ꝓceſſus ad pu
blicū.Ad vltimū ne oīno in quolibet lo=
co domi foriſq̄ publico priuatoq̄ videre
mur.Sed aderat dei gratia:que fragi=
liores quoſq̄ noſtroꝝ de manibus eorū
eripiebat. Procedebāt autē in medium
viri ſtabiliores colūnis:qui poſſent per
patientiā ſuā nō ſolū ferre impetꝰ quos
excogitabat inimicus:ſed ⁊ vltro expete
re:⁊ ſponte ſe oībus vel opprobriorum
vel tormentoꝝ cruciatibus obiectare:⁊
laceſſantibus iam pene tortoribꝰ ipſi et
adhuc parū putare:ꝓ eo ꝙ moram ſibi
hanc eſſe quodā mō ad xp̄m feſtinanti=
bus crederent. Rebus fere ipſis ⁊ patiē
tie virtute clamantes.q꞉ non ſunt condi
gne paſſiōes huius tp̄is ad futurā glo=
riā que reuelabit̄ in nobis. Ferebant er
go fortiter acclamationes aduerſum ſe
⁊ ꝓbra atq̄ iniurias ppl'i ⁊ cōtumelias
eorū laudes ſuas ducebant. Sed et ver
berari ſe ab eis ac lapidare: ⁊ concludi
patienter accipiebāt:equanimiter ſuſci
pientes quicquid illud furentis vulgi ex
cogitaſſet inſania. Deniq̄ quodā tēpo
re aſtante tribuno ⁊ prioribus ciuitatis
pro ſolis acclamationibus populi:corre
pti ⁊ incarcerem truſi ſunt fratres vſq̄
ad preſentiam preſidis cuiq̄ aduenien=
ti offeruntur. In quos ille tanta crude=
litate vſus eſt:vt ſeuitie eius ſpecies ſin
gulas nemo poſſit exponere.

B ¶Vectius igitur pagathus vnus
ex fratribus qui ⁊ in diuū perfectam ca=
ritatem ⁊ in homines integram cuſtodi
ret:cuius vita cum eſſet adoleſcens ita
erat examinata omnibus ⁊ probata: vt
etiam grauiſſimis ſenibus preferretur.
Incedebat enim in omnibus mandatis
et iuſtificationibus domini ſine quere=
la. Ad obſequia quoq̄ ſeruoꝝ dei prō=
ptiſſimus erat. Is cum zelo diuino ⁊ fer
uore ſpiritus plenus tam crudelia ſer=
uis dei ſupplicia videret inferri:et con=
tra ius faſq̄ tot penas humanis viſceri
bus excogitari indignitatem rei vltra
non ferens poſcit ſe audiri pro ciuibus
optimis quibus nihil impietatis com=
miſſum probari poterat locuturū. Erat
enim et nobiliſſimus inter ſuos et erude
tiſſimus. Uerum cum defenſionem eius
non reciperet obſtinatio iudicis : inqui=
rit tantum ab eo ſi eſſet et ipſe chriſtia
nus. Atq̄ chriſtianum ſe eſſe clariſſima
et libera voce teſtatus eſt tanq̄ aduoca
tus inquit chriſtianorum.et ipſe vincto=
rum numero ſocietur. Sꝫ in hoc illi qui=
dem quid dicerent ignorabant. Ille ve=
ro habens in ſe aduocatum pro nobis
ieſum:hoc nomine meruit honorari: ſan
cti p̄ſbyteri zacharie:que erga ſanctos
plenitudinem caritatis oſtenderat ſecu
tus exemplum. Qui ⁊ ipſe dum fratribꝰ
adeſt:et defenſionem libertatis que in
noſtra religione conſiſtit exequitur: do=
minicum ſecutus exemplum animā ſuā
pro ouibus ſuis poſuit et pro amicis. Et
ideo cum hoc pariter velut diſcipuli fi=
deles chriſti in regno venturo ſequen=
tur agnum quocunq̄ vadit. His igitur
optimis et fideliſſimis ducibꝰ vſus oīs
reliquus ſanctorum chorus prompti et
alacres animas ſuas pro fidei liberta=
te ponebant.

C ¶Aliqui autem impares et in=
firmiores inuenti: et ad illate perſecu=
tionis euehendum pondus inualidi:de
cem ferme numero lapſu ſuo luctum no
bis et ingentem triſtitiam reliquerunt:
et multos animos quos priorum fides
accenderat infregerunt. Unde ⁊ omnes
valde perterriti ſumus:nō propter tor=
menta que crudelius videbantur infer
ri:ſed pro exitu cōfeſſionis incerto quia
multo nos grauius lapſus noſtroꝝ ꝙ
ea que inferebantur tormenta crucia=
bāt. Cōprehendebātur tamen quotidie

quos dignos dominus indicabat in la=
pſoꝝ numerū ſubrogari:ita vt ex vtraqꝫ
eccleſia omnes qui ſtudioſi et magni vi
debantur: ⁊ quorum labore ⁊ induſtria
regebantur eccleſie vniuerſi pariter te=
nerentur. Accidit autem etiam ſeruos
comprehendi quorūdam ex noſtris pa=
ganos: quoniā quidē publice iuſſuz fue
rat requiri omnes et teneri. Quiqꝫ de=
monis inſtinctu cum tormenta pertime
ſcerent que inferri ſanctis videbant: mo
nentibus ſe in hoc ipſum militibus qui
bus ita fuerat preceptum commēti ſunt
aduerſum nos: velut thieſteas cenas et
inceſta edippia perpetrātes: ⁊ alia que
nec proloqui aut cogitare nobis fas eſt
⁊ qualia nec credere quidem poſſumus
aliquando apud homines geſta. Que
cum de nobis diffamata fuiſſent in vul=
gus: horrori maximo ⁊ execratiōi apud
omnes homines eſſe cepimus: etiā apud
eos qui prius aliquid moderationis er=
ga nos ſeruandum eſſe cenſebant. Et
omnes ſimul fremere aduerſuz chriſtia
nos atqꝫ inſanabili odio furere ceperūt.
Tunc vidimus cōpleri illud quod a do=
mino dictum eſt: quia veniet tempus in
quo omnis qui occiderit vos putet ſe ob
ſequium offerre deo.

D ¶ Poſt hoc iam ſupra omne narra=
tionis genus eſt ſuppliciorū et cruciatū
modus qui ſanctis martyribus infere=
batur perurgente ſathana: quo ſcꝫ etiā
illorum confeſſione tale aliquid eliceret
a nobis eſſe commiſſum in quo omnes
pari atqꝫ eodem furore perſiſtebant vul
gus iudex: officium milites perurgētes
precipue ſanctum nomine quēdam dia
conum viēnenſem: ⁊ maturum neofituz
quidem: ſed in fide ⁊ patientia robuſtiſ=
ſimū. Sed ⁊ attalum pergamenum ciuē
qui columna ⁊ firmamentum eccleſie no
ſtre in omnibus fuit ⁊ blandinam femi=
nam: per quam xp̄s oſtēdit: quia ea que
apud homines deſpecta ſunt: et contem
ptui habent in magna gloria apud deū
ducunt: ⁊ q̄ charitas ei⁹: q̄ fragilia ſunt
per naturā ꝑ grām facit eſſe firmiſſima.
Cuꝫ em̄ omnes nos de ea trepidarem⁹
ſꝫ ⁊ ip̄a eius carnalis domina: que erat
ex numero martyrum vereretur ne for=
te blandina cederet in tormentis et pro
debilitate corporis vix ad prime cōfeſſio
nis tormenta ſufficeret: tanta tolerātie
virtute firmata eſt vt reſoluerentur pri⁹
⁊ conſiderent carnificum manus qui ſi=
bi pro contentioſa iudicis animoſitate
inuicem ſuccedebāt. Deniqꝫ a prima lu
ce vſqꝫ ad veſperam tormenta ſemper
innouantes ad vltimum victos ſe confi=
tentur ſtupentes quomodo in ea ſpirit⁹
permaneret cum nihil tam ex corpore ꝑ
ſupplicia reſediſſet. Sed illa vere beata
(vt poſtmodum nobis ip̄a diſſeruit) quo
ties vocem confeſſionis emiſit ⁊ chriſtia=
na ſum proclamauit: toties noue vires
corpori reddebātur ⁊ tanq̄ ablutis per
confeſſionem doloribus inſtaurabatur
recentior ad agones. Eoqꝫ quo magis
intellexerat q̄ vox pia ſenſum doloris ex
tingueret: ſepius ⁊ alacrius xp̄iana ſum
⁊ nihil apd̄ nos mali gerit̄ ꝓclamabat.

E ¶ Diaconus quoqꝫ ſanctus nomi=
ne etiam ipſe ſupra q̄ dici poteſt ⁊ ſupra
quam humanam fas erat ferre naturā
acrius inſiſtentibus miniſtris demonū
quo aliq̄d ab eo elicere poſſent confeſſio
nis illicite noua penarum genera pertu
lit. Et que longe ſubſtātiam humane cō
ditionis excederent. At ille vir deo ple=
nus intantum crudelitates eorum riſit.
et ferinam in queſtione ſeuitiam: vt nū=
q̄ dignus ſit vel quis eſſet genere vnde
domo vel patria vel nomen ſaltim ſuum
eis fateri. Sed de his ſingulis interro=
gatus nihil aliud in omnibus tormētis.
niſi chriſtianum ſe eſſe reſpondit. Hoc
mihi nomē: hoc genus ⁊ p̄ria eſt. Aliud
inquit omnino nihil ſum q̄ chriſtianum.
Unde et incredibilis eos agitabat inſa
nia q̄ tantis penarum gn̄ibus conſum=
ptis extorquere ei nec ꝯfeſſionem quidē
proprij vocabuli potuiſſent. Ad vltimū
candentes laminas eris ⁊ ferri erga in=
guinis loca: ⁊ delicatiora q̄qꝫ membroꝝ
inſtauratis ignibus adhibēt. ex quo car
nes quidem eius aduſte igni defluebāt.
Ipſe vero permanebat immobilis incon
cuſſus intrepidus celeſtibus eterniſqꝫ
fontibus q̄ ꝓcedūt de ventre ieſu huma
nas in ſe tēperās flammas. Uerūtn̄ mē=
bris oib⁹ martyr erat et toto corꝑe vnū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vulnꝰ horrebat. Perit in eo hūane forme
agnitio: ⁊ non ſolum quis eſſet: ſed ⁊ quid
eſſet tormētoꝝ crudelitas ne agnoſci poſ
ſet abſtulerat. xp̄s tñ in eo ſolus ꝑ marty
rij gloriam recognoſcebatur. qui per eiꝰ
patientiam deſtruebat aduerſarias po=
teſtates et ſuos milites ꝑ tolerantie ro=
borat exemplum oñdens omnibus quia
nihil terribile eſt vbi diligitur pater: nil
doloris eſt vbi fides chriſti eſt. Sed arti=
fices ſcelerum nequaꝙ̄ martyrij erubue
re virtutem. Poſt paucos etenim dies cō
ſiderantes ꝙ ſi tu mentibus adhuc vul=
neribus que indignarētur etiam ad mo
lliſſimum manus tactum tormenta rur=
ſum interrent: ⁊ denuo membra iam pu
trefacta vexarent. Unum de duobus fo=
re aut in ſua eum impietatis iura ceſſu
rū. aut ſi in tormētis aīam poſuiſſet ter=
rorē crudelitatis ⁊ metū ceteris intentā
dū. Sed hoc longe ꝯ̄ ꝙ̄ impij cogitauere
ceſſit. Nā qḋ vix credi ab infidelibus po
teſt reſtitutū eſt in primā ſpeciē corpus
per ſecunda tormēta. Et officia mēbrorū
q̄ abſtulerat p̄ma crudelitas: ſcḋa repa=
rauit ita vt iterata ſupplicia nō ei iā pe=
nā cōtulerint ſed medelam. ¶ Sed ⁊ blā
dina quā pauloante memorauimus: ſi=
mili exemplo ad ſupplicia ſecunda reuo
cat. Que cum ſemiuiua pene ⁊ in mortis
quodā cōfinio poſita iteratis fuiſſet pul=
ſata cruciatibus velut e ſomno quodam
ſubito euigilans in memoriā future bea
titudinis venit et voce conſtanti tanꝙ̄
de excelſo edito cōtionaretur ad populū.
Multū inquit erratis o viri ꝙ putatis in
fantium viſceribus veſci eos qui ne mu
torum quidem animalium carnibꝰ vtun
tur. Et ſic in confeſſione perdurans iteꝝ
numero martyrum ſociata retruditur.

¶ Cap. ij. de eodem.

Sed poſtea ꝙ̄
per beatorum martyrum
patientiam tyrānica eua=
nuere ſupplicia alijs rur=
ſus diabolus machinis op
pugnare parat famulos dei quo ſcilicet
afflictione carceris ⁊ penali ſqualore cō
ſumpti ac ſeptimo vt dicunt puncto in
neruo pedes contra ꝙ̄ credi fas eſt di=
ſtenti in intimo tenebrarum loco per oīa
penarū gñā q̄ furētiū ſeuitia excogitare
poterat deperirent. Quāplurimi ergo
hoc gñe in ergaſtulis cōſumuntur domi=
no ſuſcipiente eorum huiuſcemodi exitū
quibus nec ibi defuit diuine maieſtatis
auxiliū. Aliquanti etem̄ ex his qui ſeuiſ=
ſima tormenta pertulerant nec humane
aliquid medele ꝑmiſſi ſunt conſequi mi
rum in modum virtute dñi conualeſcere
⁊ ſubitā mentis alacritatem ac deſpera=
tū corporis robur recupare ceperūt: ita
vt cohortatione ſua ceteros ad patiētiā
confirmarent qui impatientes erant pe
narum. Illi aūt magis qui nuper fuerāt
correpti ⁊ quorū corpora nōdum tormen
ta ſolidauerant illi deniꝙ̄ erant qui pe=
doris horror ⁊ concluſionis tenebris ne=
cabātur. ¶ Uerū beati fotini lugdunēſis
epiſcopi glorioſam martyrij confeſſionē
fas non eſt ſilentio preterire. Qui cum
monagerio maior eſſet etate et corpore
vtpote illius eni inualidus cetera pene
iam mortuus ſolo martyrij amore viue
bat. Ducitur aūt ad tribunalia imo po
tius defertur ſenio ⁊ langore reſolutus.
Cuius adhuc ſolū anima ſeruabatur vt
chriſtꝰ per eā magnificentius in fragili
corpore triūpharet. Statuitur interea
ſenior pro tribunalibus impie plebis vn
diꝙ̄ clamor attollitur hunc ip̄m eſſe in=
ſonant xp̄ianum. Tū vero a preſide inter
rogatus quis nā eſſet xp̄ianoꝝ deus. Re
ſpondit. Si dignus fueris ſcies. Hinc ꝟo
cunctos velut rabies immenſi cuiuſdā
furoris inuaſit ita vt qui prope aſtabāt
pugnis alij calcibus ſubigerent ſenem
nec etati nec grauitati aliquid reuerē=
tie deferentes. Illi autem qui longius
erant quicquid furentibus teli veniſſet
in manꝰ eminꝰ iaciebant ita vt vnuſq̄ꝙ̄
ſummi ſibi eſſe delicti duceret ſi aliquid
in ſenē ſceleris non intuliſſet. In hoc eniꝫ
vindicandos deos ſuos eſſe credebant.
Quem cū ſeminecē ꝓieciſſent in carcerē
incōtaminatum paulopoſt ſpiritum red
didit. ¶ Per idem tp̄s immēſa q̄dam dei
diſpenſatio procurat ⁊ mīa ex inſperato
chriſti domini arte conquiritur: quod
nunꝙ̄ fere prius a perſecutoribus ge=
ſtum meminimus. Omnes enim hi qui

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

primo comprehenſi negauerant fidē correpti traduntur in carcerem. Et quo infelicibus ne ſolamen quidē penalis preſtaretur exitij non quaſi chriſtiani iam ſed tanq̄ homicide ⁊ inceſti detinebātur habentes miſeri duplicem penam. Quorum quidem ceterorum ſupplicia mitigabat ſpes ⁊ corona martyrij. Chriſtiq; charitas ⁊ ſancti ſpiritus gratia reuelabat afflictos. Iſtos autem ipſis penalibꝰ cathenis et pondere carceris grauius conſcientia cruciabat ita vt vultu ip̄o et aſpectu diſcernētur a ceteris: ꝙ illi ꝓducebantur de ſupplicijs leti. Et diuinum quid neſcio in ipſis vultibus preferētes vincula ſua monialia pretioſa ducebant per ſqualorē carceris chriſti bonꝰ odor effecti ita vt viderentur ſibi non in ergaſtulo ſed in miro odore thece cōcluſi. At illi alij triſtes dimerſis ipſis quoq; cōſpectibus horridi et omni turpitudinis deformitate fediores: ſed et ipſis gentilibꝰ in multo opprobrio expoſiti erant tanq̄ degeneres et ignaui qui fidem perdiderint et crimē inuenerint. Et qui chriſtianorum quidem nomine caruerint homicidarum tamen penas non effugerint. Que cuꝫ ita geri viderent ceteri incredibiliter corroborati ſunt ita vt comprehēſi abſq; animi mutatione conſtanter nihil aliud q̄ chriſtianos ſe eſſe faterentur.

C ¶ Et cum quedam his locis fuiſſent longius proſecuti poſt aliquāta iterum hec ſubiungunt. Poſt hec iam per diuerſas ſpecies martyrij eorū velut coronā quādam varijs floribus compoſitam dominus xp̄s interēs offerebat patri vt ab eo velut victores magni agonis remunerationem eternorum ſumerent premiorum. Nam maturus ⁊ ſanctus ⁊ blandina ⁊ attalus munerum diebus innumeris milibus gentium diuerſarum aſpectaculum congregatis ſtatuuntur in medio arene. Et rurſum maturus cum ſancto tāq̄ nihil prius geſtum fuiſſet ad oīa tormentorum ⁊ verberum genera renouantur certantibus omnimodis aduerſarijs quatenus eorū patiētiam frangerent ⁊ ab ipſo vt ita dicam vertice coronas eorum diriperent inſanis populi vocibus inſtigati. Sed illis eo magis animos roborabat ſpes vicine iam glorie q̄ ſibi iam iamq; manu contingere et contrectare dexteris videbantur. Cunq; et ſuppliciorum genera et ſpectaculorū iā pene tempus fuiſſet aſſumptum: nec moueri vllatenus a ſententia valuiſſent cū etiam ſelle ferre ſuperpoſiti conſumptā verberibus carnem ignis ſubter miniſtratus exureret. Ad vltimum infatigabiles martyrum ſpiritus ferre ceſis ceruicibus effugarunt. Blandina vero religata ſtipitem atq; in crucis modum diſtent a beſtijs pabulum preparat̄. Que tamen in ligno pendens vultu interrito et ſatis leto orationem fundebat ad dominum: qua ⁊ ſibi conſtantiam ⁊ ceteris agonis ſui conſortibus perſeuerantiam precaretur. Et facile vota ſperabat implenda que proprijs iuuabat exemplis. Simul ⁊ illud edocens ꝙ paſſionum xp̄i conſortibus certum ſit etiam glorie eius donanda eſſe conſortia. Sed cum nulla ex beſtijs corpus eius auderet ꝯtingere depoſita de ligno rurſuꝫ reuocat̄ ad carcerem alijs adhuc agonibus preparanda vt per multas victorias caput quidē tortuoſi ſerpentis attereret: fratrum veroꝝ animos ad tolerantiam conciperet: ꝑ hoc ꝙ ipſam in paruo et fragilli corpore tot certaminibus permaneret inuicta: ⁊ ꝑ ſingulos agones deſcederet et coronata.

¶ Cap. iij. de eodem.

Attalus quoq; populi vocibus poſtulatur. Erat enim valde nobilis. Et quod cunctis nobilius eſt vir optime conſcientie: ⁊ fidei chriſti per omnia exercitia ſemper martyr. Cūq; circum natus fuiſſet in amphitreatrum titulo ſe precedēte in quo ſcriptū erat Attalus chriſtianus Fremere in eum vulgi inſanientis furor vehementius cepit. Sed cum preſidi indicatum fuiſſet eſſe eum romane ciuitatis virum iubet eum cum ceteris in carcerem recipi. ſimul et ad Ceſarem refert eiuſque ſententiam quid deo iuberet expectat. Verum inter moras poſiti in carcere non infructuoſum ſibi tēpus tranſire patiunt̄ ſed vigore animi ⁊ alacritate fidei ſue eos q̄

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

infirmiores videbantur alabant. Et ipſi nondum martyres cohortationib⁹ ſuis martyres plurimos faciebant. Et q̄ magnū gaudiū matri naſcebant̄ eccl'ie vidēti ſuos filios q̄ pene iam decidiſſe in mortem videbantur: per hos reparari ad vitam, ⁊ monitis eorum multis qui iam negādo velut ambroſum quoddam effecti fuerant quaſi iterum parturiebantur: ⁊ xp̄s in eis iter᷑ formabatur. Docebantur enim ab his: quia deus non vult mortem peccatoris: ſed vt conuertatur et viuat. Igitur cum a Ceſare reſcriptum fuiſſet vt perſiſtentes quidem punirentur negantes autē dimitterētur die quodam celeberrimo in quo ex omnibus prouincijs coeuntes nundinas apud nos agere ſolent in ipſo frequentiſſimo conuentu tribunal aſcendēs ꝑparari ſibi iudex chriſtianos et itroduci ad ſuppliciorum pompam prebendam cunctis qui aderant iubet. Rurſum itaq; cruces rurſum pene rurſum tormenta reparentur. Et ſi qui forte ciues romani reperti ſunt hos plecti capite decernit. Ceteros vero beſtijs tradi. Ingens tamen ab omnib⁹ gloriam xp̄o cōferebatur pro his qui ante negauerant et dimitti neq; negantes potuerant. Nunc vero cum negantibus venia preſtaretur in confeſſione perſiſterent et deperditionis grege reuocati in numero martyrum iungerentur.

B ¶ Igitur cū erga ſupradictos queſtio haberetur Alexander quidam genere frix: medicus diſciplina vir religioſus ⁊ prudens ⁊ vite ac morum probitate cunctis carus acceptuſq; amore dei cōcitatus cū aſſiſteret tribunali nutibus hortabatur ad confeſſionem eos in quos queſtio agebatur ita vt omnib⁹ qui aſtabant palam fieret quid animos gereret. Cūq; id populi notauiſſent indignantes maxime ꝑ his qui quod prius negauerant rediuiua nunc confeſſione reuocabant conclamauerunt aduerſum alexandriū: hec ipſo inſtigante committi. Qui iuſſus a p̄ſide in mediū ſtatui ⁊ q̄s eſſet interrogat⁹ xp̄ianum ſe eſſe libera ꝓfeſſione teſtatur. Quē continuo ꝑparandū beſtijs condemnauit. Et poſtea die ſimul cum Attallo producitur. Quem contra preceptū ceſaris gratificari populis volens etiam ipſum tradi iuſſit. Sz cum ferarum nulla ſanctorum corpora contigiſſet: omnibus eos verberum ceterarūq; penarum ſupplicijs cruciatos ad vltimum in conſpectu populi in medio arene iugulari iubet. Beato Alexandro in omnibus quas perpeſſus eſt penis ne vnum quidem penitus proferente ſermonem: ſed ab initio vſq; ad finem infra ſemeptiſum ſemper cum deo loquente: ⁊ in laudibus eius ac precibus permanente. Attalus vero cum primis ſubter ſubiectis in ſella ferrea torretur cumq; nidor aduſte carnis ad nares: et ora inſpectantis populi perferretur voce magna exclamabat ad plebez. Ecce hoc eſt homines comedere quod facitis vos. Quid a nobis velut occultum inquiritis facinus: quod vos aperta luce committis. Nos enim neq; comedimus homines neq; aliud quod mali agimus. Et cum interrogaretur quod nomen habet deus reſpondit. Qui plures: nominibus diſcernuntur. Qui vnus eſt non indiget nomine.

¶ Poſt hos nouiſſimo iam nundinarum die Blādina rurſus inducitur cum pontico annorum .xvj. fere puero. Quinq; et in priorum cruciatibus iuſſi fuerant ſemper aſtare quo magis ceterorum videntes ſupplicia terrerentur. Statuuntur ergo in medium: iubētur iurare ꝑ deos. Illi vero contrario nullos eſſe agebant iſtos per quos iurare cogerentur. Cūq; alijs quāplurimis verbis exprobrarent gentium deos: inſanire magis in eos cepit populi multitudo neq; teneram pueri etatez neq; ſexum femine miſerantes: ſed per omnia tormentorum genera: quaſi quodam eos circulo peragentes nihil deeſſe penis patiebantur quas crudelitas inueniſſet. Tunc ponticus maximum patientie robur materna cohortatione ſuſcipiens ⁊ perſeuerans in confeſſione fidei impollutum ſpiritum reddidit. Beata vero blandina vltima omnium velut omnium nobilis mater permiſſos martyrij ad coronam filios inſequi iam ſecura feſtinat exultās ⁊ ouās velut ad thalamum ſpōſi inuitata et ad

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nuptiale conuiuium. Ex quo fiebat vt in
verberibus tripudiaret ⁊ craticulis exu
ſta gauderet actam hilaris videretur: ⁊
leta tanq̃ ſi inter dapes regias accuba
ret. Poſt hec ad beſtias traditur: ſed ab
his intacta perdurat. Jnde etiam aliud
excogitatur crudelitatis genus: vt reti
cõſtricta obijceretur tauro ferociter in-
ſtigato. A quo cũ fuiſſet innumeris icti-
bus laceſſita ⁊ toto arene ambitu iacta-
ta nihil penitus leditur: ſed permanet le
to vt ſemper vultu mente conſtant ipſe
ipſa ⁊ animi preſumptione cum xp̄o iam
colloquẽs. Ad vltimum iugulari gladio
iubetur. Stupẽtibus ipſis etiam impijs
⁊ dicentibus ꝙ nunq̃ fuerit femina que
tanta ac talia ferre potuerit.

C ¶ Sed nec ſic quidem ſatietatẽ ali
quaꝫ capere crudelitas quiuit. Antiqui
etenim ſerpentis virulentia concitati fe
ri ac barbari mores manſueſcere neſcie
bant. Ex ipſa quippe ſanctorum patien
tia ſenior eis contentionis rabies accen
debatur. Et velut pudore quodam fati-
gabatur ꝙ maior ineſſet cruciatis quaꝫ
cruciatibus virtus. Et ex hoc ad nefan-
da odia iudex ſimul inſtigabat ⁊ popul⁹
vt ſcriptura compleretur que dicit ini-
quus adhuc inique agat et iniuſtus ad-
huc faciat iniuſta. Jgitur inaudito ſeui-
tie genere eoꝝ qui necabant in carcere
corpora canibus iubebantur exponi: ad-
hibita ſimul cuſtodia die noctuqꝫ ne qui
collectas reliquias humanitatis intui-
tu traderet ſepulture. Sed ſi quid forte
vel beſtijs vel igni reliquum ex corpori-
bus martyrum fuerat: ipſa cum truncis
ſuis capita punitorũ inſepulta per cuſto
diam militum ſeruabantur. Et quereba
tur ſi quid vltra poſſet humana crudeli
tas etiam in eos qui iam vite huius lu-
men exceſſerant. Exultabant tamen gen
tes magnificãtes ſimulachra ſua quorũ
virtute datam in illos vindictam dice-
bant. Si qui vero inter ipſos paulo mi-
tior vel humanior videbatur vbi nũc eſt
aiebat deus eorum. Et quid eis profuit
iſta religio: pro qua etiam animas po-
ſuerunt. Jgitur apud illos erat varium
illud inſultationis genus. Apud nos ve-
ro ingens luctus habebatur precipue ꝙ
non poſſemus corpora humi tradere.
Quippe quibus nec noctis tempore ali-
qua ad hoc oportunitas prebebat. Ne-
qꝫ in muneribus ſuadere cuſtodes neqꝫ
precib⁹ aut vllo alio genere copia erat:
ita attente et ſollicite curabant ne dare-
tur extremis oſſibus ſepultura. Poſt ali-
quot autem dies cum nullam ſepelien-
di gratiam preſtitiſſent: incẽſa oſſa mar
tyrum ⁊ in fauillaꝫ redacta cum reliquo
terre puluere in rodanum fluuium diſ-
perſere: ne vſquam eorum reliquie reſi-
derẽt. Quaſi vo hoc agentes deũ vince-
rent: et ſicut dicebãt ſpem eis per hec re-
ſurrectionis adimerent. Sperantes enĩ
aiebant de ſepulchris quandoqꝫ ſe eſſe
reſurrecturos: idcirco noua neſcio qua
perſuadente ſibi ſuperſtitione leti ſe tor
mentis mortibuſqꝫ ſubijciunt. Nunc vi-
deamus ſi reſurgent: et ſi poteſt eis adeſ
ſe deus eorum et eripere eos de manib⁹
noſtris. Hec ſunt que illis temporib⁹ ge-
ſta ex epiſtola fratrum lugdunẽſium de-
clarantur. Ex quibus quid etiam per ce
teras prouincias geri potuerit coniectu
ra capiendum eſt.

D ¶ Referuntur adhuc in ipſa ep̄la
ad quedam etiam de humilitate ⁊ man-
ſuetudine beatorum martyrum que di-
gnum p̄nto ad hec ſuis ſermonibus ſicut
cetera ſociari. Quiqꝫ aiunt ad imitatio
nem chriſti qui cum in forma dei eſſet nõ
rapinam arbitratus eſt eſſe ſe equalem
deo: in tanta gloria poſiti vt ſemel et ite-
rum ac frequẽtius martyres facta poſt
beſtias poſt ignes ⁊ laminas neqꝫ ſeipſi
martyres dicebãt neqꝫ alijs ita ſe appel
lantibus indulgebant. Sed ſi forte aliqs
noſtrum vel in epiſtola vel in ſermone
eos martyres nominaſſet: increpabant
acrius dicentes quod hec appellatio ſoli
chriſto debetur: qui ſolus veritatis fide-
lis eſt martyr: et qui primo genitus eſt
ex mortuis: et autor vite eterne. Vel cer
te illis ſolis aptum hoc eſſe vocabulum:
qui poſt bonam confeſſionem diſcedere
de hac vita ⁊ pergere meruerũt ad deũ.
Nos autem aiebant humiles et egeni
optamus vt ipſa ſaltim in nobis confeſ-
ſio tuta permaneat. Jn quo etiam cete-
ros fratres cũ lachrymis obſecrabant vt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

pro eis dominum precarentur: quo pfecte confeſſionis ſignaculum martyrium mererentur accipere. Et tanta in eis humilitas erat: vt cum rebus ipſis eſſet martyres nominis tamen iactantiam fugerent. Apud gentiles vero cum omni fiducia conſiſtebant: nobilitatē anime per contemptum iniurie ⁊ ſuppliciorum patientiam demonſtrantes. Erant ergo inter fratres humiles inter perſecutores elati: ſuis mites aduerſarijs terribiles. Chriſto ſubiecti diabolo erecti: humiliabant ſe ſub potentiſſima manu dei. per quam nunc ſublimius exaltati ſunt. placabant oēs accuſabāt neminem ſoluebant cunctos: ligabant nullum. Orabant etiam pro perſecutoribus ſuis: vtētes ſermone ſancti Stehpani primi martyris: et dicentis. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Aduerſum quos eo vehementiora diabolus prelia concitabat quo per nimiam charitatem quam habebāt in xpo ieſu: etiam eos qui lapſi fuerant: et quos iam ſe immanis illa beſtia abſorbuiſſe crediderat rurſum viuos de internis eius viſceribus educebāt: ⁊ velut matres erga paruulos ſuos ita erga eos totis profuſis miſerationū viſceribus inherebant: omnipotenti deo effundentes pro ipſis fontes ac flumina lachrymarum. Uitā petebant eis adeo tribuebatur eis. Nec ſibi gratum iter ducebant eundi ad dominum velle tam putabāt martyrij forte coronā: ſi patrem membrorum ſuorum de eccleſijs raptā: velut ſponſalia quedam detentari a diabolo permiſiſſent: ſuper omnia autem pacem ⁊ ipſi diligebant: ⁊ nobis ſeruare mandabant. Nec aliam ſibi niſi per pacem viam ad martyrium conſtruebant: cauentes ne vllam poſt ſe diſſenſionem fratribus: ne eccleſie matri meſticiam derelinquerēt: ſed pacem ſemper habēdā pacem fratribus cuſtodiendam: et charitatem precipue tenendam que eſt vnitatis et concordie vinculum commonebant. Nec non inutiliter vt opinor a nobis ad edificationem legentium memorie tradita ſunt: que ex tantorum virorū autoritate deſcēdunt: ꝓpter eos q̄ tumidi ⁊ inflati aduerſum fratres ferūt. Et ſi q̄ forte titubauerint miſerationū xpi viſcera ab eis putant penitus excludēda.

¶ Refertur adhuc in eadē ſcriptura ⁊ alia narratio: quā cognitionis cauſa hic inſerere dignum putaui. Alchibiades quidam erat in numero eorum qui pro xpo vincti tenebant. Hic vitam ſatis arduam ⁊ auſteram gerebat: nihil cibi volens accipere: ſed tantum ſale ⁊ pane cum aqua vtebatur. Cumq; huic vite rigorem vellet etiam in carcere poſitus obtinere. Attalo poſt primā cōfeſſionem ſuam quam in amphiteatro cōfeſſus eſt reuelatur q2 non recte faceret. Alchibiades creaturis dei ⁊ ipſe non vti et alijs formam ſcādali derelinquere. Quib9 cognitis. Alchibiades cepit oīa cū grarū actiōe pcipere. Quia que illi reuelabat ſpūs vt doceret: ⁊ huic vt ſequeret idem ſpiritus perſuadebat. Sz de his finis ſit. Igitur montanus ⁊ Archibiades ⁊ theodot9 in Frigie partib9 tunc primū apud q̄plurimos in ꝓphetarū opinionem venerūt. Et quia per illud adhuc tempus multe etiam alie virtutes et grē in diuerſis eccleſijs p donū ſanctiſpūs miniſtrabātur: facile accommodata eſt fides etiā his potuiſſe ꝓphetie gratiā dari. Cūq; plurima inter fratres diſſentio fuiſſet exorta. Rurſum eccleſie galliarū iudiciū ſuum ⁊ ſniam de his quoq; cū oī reuerētia: ⁊ recte fidei expoſitione decernunt: epiſtolas martyrū: qui apud eos cōſummati fuerunt proferētes quas illi in vinculis poſiti per aſiam et frigiam fratrib9 cōſiſtentibus ſcripſerant ⁊ eleutherio vrbis rome epiſcopo: de pace eum eccleſie cōmonētes. Quiq; etiā hyreneū tunc adhuc eccleſie lugdunenſis pſbyterū ſupradicto vrbis rome epiſcopo eleutherio cōmendabant teſtimonium vite eius phibentes ſicut ipſorum etiam voces que infra ſcribuntur oſtendunt.

¶ Capi. iiij. martyres hyreneū Eleutherium commendant.

Manere te i deo iterum ⁊ ſemper optamus pr eleutheri rogauim9 fratrem ⁊ ſocium noſtrum hyreneum hec tibi ſcripta deferre. Quem depreca

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nur vt habeas commendatum. Emula=
tor namq; eſt teſtamēti xpi. Scimus eñ
q̄ ſolus officij gradus non facit aliquem
iuſtum: quo tamen iſte recte vtitur in pſ̄=
byterio: ſed plus enim ex vite merito cō=
mendamus. Enumerāt etiam poſt hec
diuerſorum martyrum glorias: quanti
ferro ceſi. quanti beſtijs: quāti ignibus:
quāti etiam ſqualore carceris aſſumpti
ſunt. Que ſi quis vult plenius noſcere:
ipſas ex integro requirat epiſtolas.

¶ Capitulum quintum quod genti=
lium exercitum liti periclitātem mili=
tes chriſtiani pluuia a domino preci=
bus impetrata ſaluant.

Bitur antoni
ni temporibus quibus hec
geſta referuntur. Marcum
aurelium fratrem eius ceſa
rem bella inferētem germanis ac ſarma
tis tradunt hiſtorie cum ſic eius pericli=
taretur exercitus eſtuantem et querentem
quid facto opus eſſet reperiſſe in legione
quoſdam milites chriſtianos. Quibus
vt noſtris moris eſt flexis genibus de=
precantibus exaudiſſe deum depreca=
tiones eorum: et ſubito contra omnium
ſpē largiſſimis imbribus profuſis exerci
tus quidem periclitantis pro quo oraue
rant chriſtiani ſitim ſedatam hoſtes ve=
ro qui iam exicialiter imminebant ful=
minibus crebris: et celitus prolapſis igni
bus effugatos. Quod factum refertur
quidem: et ab hiſtoricis gentilium. Sed
quia noſtrorum orationis impetratum
ſit non refertur quippe apud quos etiaʒ
cetera miracula q̄ a noſtris geſta ſunt
non habent fidem. Noſtrorum vero et
tertulianus hoc memorat: et apud gre=
cos apollinaris. Qui etiam ipſam legio
nem pro inſignis facti miraculo mutato
nomine vocitatam dicit ab imperatore
Fulmineā. Tertulianus vero marci im
peratoris epiſtola etiam nunc haberi di
cit quibus de his apertius indicatur.
Sed nos iam ex hoc ad hiſtorie ordinem
redeamus.

¶ Igitur photino nonageſimo vite ſue
anno cum ceteris gallie martyribus con
ſummato. Hyreneus Lugdunenſis ec=
cleſie ſuſcepit ſacerdotium. Quem hyre=
neum polycarpi auditoreʒ fuiſſe in pue
ritia cōperimus. Hic in tertio aduerſum
hereſes libro Eleutherij epiſcopi tempo
ribus (que tempora nunc habemus in
manibus) ſcribere ſe opus illud indicat
his verbis.

¶ Capitulum ſextum de ſucceſſione
epiſcoporum romanorum.

Undata igitur
et edificata eccleſia beati apo
ſtoli ligno officium epiſcopa=
tus iniungunt. Cuius Lini
Paulus in epiſtola ad Timotheum me=
minit. Huic ſuccedit Anacletus. Poſtq̄
tertio loco ep̄atum ſuſcepit Clemēs. Hic
autem cum beatis ap̄lis fuit: et cum ipſis
vitam ſemper exegit: atq; ab ipſis inſtitu
tus: recentem gerebat traditionis eoruʒ
memoriam: et predicatiōis eorum formā
ſemper habebat in oculis. Sub hoc ergo
Clemente: ſeditio non modica exorta eſt
apud corinthum inter fratres: ita vt ex
perſona romane eccleſie: ſcriberet ipſe
clemēs ad corinthios ep̄lam neceſſariā:
que eos reuocaret in pacem: et fidem eo=
rum que concuſſa fuerat renouaret: ex=
primens in ea apoſtolorum traditionem
quem nuper ab eis ipſe ſuſceperat. Et
poſt aliquāta iterum dicit. Huic aūt cle
mēti ſucceſſit euariſtus. Et euariſto Ale
xander. Et poſt hunc ſextus ab ap̄lis or=
dinatur ſixtus. Poſtq̄ Thelephorus qui et
illuſtre martyriū duxit. Poſt hunc hygi=
nus. Deinde pius. Poſtq̄ anicetus. Huic
ſucceſſit ſother: qui nunc duodecimo loco
ab ap̄lis ep̄atus obtinet ſortem et eaſdē
quas apoſtoli tradiderunt predicatiōes
diuine fidei integritas illibataſq; cuſtodit.

¶ Capitulum. vij. q̄ illis temporibus
per chriſtianos miracula fiant.

Ec hyreneus i
ſupradictis libris complexus
eſt. Sed et in ſcđo nihilominus
eiuſdem operis libro dicens
etiaʒ ſuis tēporibus reliquias quaſdam
diuine virtutis in eccleſijs inueniri hoc
modo ſcribit. Abeſt autē longe ab eis vt
mortuum ſuſcitent ſicut dn̄s ſuſcitauit

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ꝛ apoſtoli per orōnes. Sed ꝛ fratres fre
quenter fecerunt hoc in plurimis eccle=
ſijs. Ita vt omni ſimul ecclia congrega=
ta ieiunijſqꝫ orationibus multis ad deū
ꝓfuſis conuerteret̄ ſpūs mortui et red=
deretur homo viuus per orōnes ſctōꝝ.
Et iterū dicit poſt aliquanta q̄ ſi dñm ꝑ
ſantaſiam. dicent feciſſe hec: ad prophe=
tas veniamus: q̄ hec ab eo gerenda eſſe
ꝑdixerant: et q̄ confirmarūt hūc eſſe filiū
dei. Propter qđ et diſcipuli ſui in ipſius
noīe: ꝛ ab ipſo accipientes grām. faciūt
hec: ad ſubueniendum ſaluti hoīm ꝓut
vnuſquiſqꝫ meruerit. Alij namqꝫ demo=
nes fugant: ꝛ ita eos qui incurſati ſunt
purgant: vt interdum ipſi illi qui cura=
ti ſunt: credētes in ecclia permaneant.
Alij aūt preſcientiam accipiunt futuro=
rum ꝛ viſiones ꝓpheticas vident. Alij
infirmos manu ſuppoſita reſtituunt ſa=
nitati. Sed ꝛ mortui ab his aliquoties
ſuſcitati ſunt: ꝛ ꝑmanſerunt nobiſcū per
annos multos. Et quid plura: nō eſt nu=
merus ſingularū virtutū que ꝑ vniuer=
ſum mundū in ecclijs dei geruntur per
gratiam ꝛ nomen Jeſu xp̄i ſub pōtio pi=
lato crucifixi. Que tñ quotidie fiunt non
ob aliquā nūdinationē neqꝫ ob pecunie
queſtū. ſed ſicut gratis gratia accipit̄ a
deo: ita gratis eadē miniſtratur. Et ite=
rum alio in loco idem hyreneus ita ſcri=
bit. Sicut (inquit) audiuimꝰ multos ex
fratribus in eccleſia grām habentes ꝓ=
phetarum ꝛ oībus linguis loquētes per
ſancti ſpiritus donum. Qui et myſteria
et ſecreta dei in manifeſtū cum expedit
proferunt. Hec aūt inſeruimus vt oſtē=
deremus diuerſas ſanctiſpūs gratias:
vſqꝫ ad illa adhuc tēpora apud dignos
quoſqꝫ in eccleſijs perduraſſe. quoniam
quidem in initijs polliciti ſumꝰ hoc nos
in tempore probaturos.

¶ Cap. viij. aliq̄ de q̄buſdam no. teſta. li=
bri ꝛ de trāſlatiōe. lxx. ex hyrenei ſnia. A

SEd ꝛ de or=
dine canonis diuinarū
ſcripturarū quid etiam
ſupradictꝰ vir hyreneꝰ
ſentiat ipſius nihilomi=
nus ſermonibꝰ ꝓfera=
mus. Primo inquit de ſanctis euange=
lijs videamꝰ. Mattheus quidē hebreis
propria eorū lingua conſcriptum edidit
euangeliū cū Paulus ꝛ petrus in vrbe
roma euangelizarent: atqꝫ eccleſie inibi
fundamenta ſolidaret. Poſt quorū exi=
tum Marcus diſcipulus ꝛ interpres pe=
tri euangelium quod ille predicauerat
digeſſit in libro. Poſt hec Joannes diſci
pulus domini qui et ſupra pectus eius
recubuit: edidit euangelium apud ephe
ſum vrbem aſie poſitus. Hec in tertio ſu=
pradicti operis libro. In quinto vero de
reuelatione Joannis ſcribens: ꝛ de nu=
mero nominis antichriſti: hec refert. Cū
igitur hec ita ſe habeant et in omnibus
rectis ꝛ antiquis exemplaribus iſte nu=
merus inueniatur. ſed et illi hec eodem
conteſtentur qui Joannem viderunt in
corpore poſitum: ꝛ verbum domini pre=
dicantem: qꝛ numerus beſtie ſecundum
grecorum computum et literas que in
eadem cōſcribūtur. Et paulo poſt iterū
ſubiungit hec. Nos ergo periculum in=
currere nolumus de antichriſti nomine
cōfidentius aliquid pronunciantes. Si
enim oporteret hec euidentes et palam
in hoc iam tēpore predicari vtiqꝫ et per
illū qui apocalipſim ſcripſit: nomē eius
euidenter fuiſſet expreſſum: quia nec illa
reuelatio ante multum temporis facta
eſt: ſed pene iam noſtra etate prope finē
Domitiani Ceſaris. Hec nobis etiam
de apocalipſi vir ſupra memoratus ex=
poſuit. Meminit autem prime epiſtole
Joannis: et prime petri: plurimaqꝫ ex
ipſis ſumit exempla. Necnon ꝛ libellum
qui dicitur paſtoris amplectitur dicēs.
Bene ergo refert ſcriptura que dicit pri
mo omnium credendum eſt: quia vnus
eſt deus qui omnia creauit atqꝫ compo=
ſuit. Utitur autem et teſtimonijs de ſa=
pientia ſalomonis. Sed ꝛ apoſtolici cu=
iuſdam viri cuius nomē reticuit: ſermo=
num quaſi memoriter meminit. Juſtini
quoqꝫ martyris: et ignatij memoriā fa=
cit: ꝛ ea que ſcripſerunt producit in me=
dium: ꝛ promittit ſe quoqꝫ aduerſuꝫ ſcri=
pta Martionis reſponſurum.

B ¶ Sꝫ ꝛ de ſeptuaginta interpretibꝰ
diuinarum ſcripturarum audi quibus

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

referat verbis. De⁹ inquit homo factus
eſt: ⁊ ipſe dñs ſaluabit nos: qui dedit ſi-
gnum illud qđ de virgine ſcriptū eſt. Et
non ſicut quidam dicunt eorū qui modo
auſi ſunt aliter interpretari ſcripturas
⁊ aiūt. Ecce iuuencula in vētre accipiet
⁊ pariet filium. Sicut interpretatus eſt
theodotion epheſius: et aquila ponti-
cus: ambo iudei proſeliti. Quos ſecuti
ſunt Ebionite: qui dicūt xp̄m de ioſeph
natum. Et pauca iterum infra ſubiūgit.
Prius enim inquit ꝙ romanorū inuale-
ſceret principatus: cum adhuc macedo-
nes aſiam poſſiderent. Ptolomeus lagi
filius volēs bibliothece ſue quam apud
Alexandriam ex omniū veterū grecorū
voluminibus conſtruebat: maiorē glo-
riam querere: petijt etiam ab hieroſo-
lymis vt hebreas eorum ſcripturas in
grecam linguam interpretas acciperet.
At illi (ſubiecti quippe erāt macedoni-
bus) electos ⁊ in ſcripturis ſanctis eru-
ditiſſimos atq; in vtraq; lingua peritiſſi-
mos viros ſeptuaginta pſbyteros: mi-
ſerunt ad ptolomeū. In quos tamen dei
voluntas ⁊ conſilium gerebatur. Tum
ille ſingulorum volens accipere docu-
menta et verens ne forte per interpre-
tationem occultarent inſertam diuinis
voluminibus veritatem: ſingulos a ſe
inuicem ſeparat: ⁊ eadem ſeorſum poſi-
tos interpretari iubet eūq; ordinē inter
pretandi in ſingulis quibuſq; volumini
bus obſeruari. Quoſq; rurſum ſe coraz
in vnū oēs reuocari: et cōferre adinuicē
que ſinguli interptati ſunt facit. Et tūc
deus vere glorificat᷑: ⁊ ſcriptura ſancta
ꝙ vere diuina eſſet agnoſcitur. Omnes
eīn eadē hiſdem verbis: eiſdēq; nomini-
bus ac ſentētijs ſcripſerāt ab initio vſq;
ad finem: ita vt et ipſi qui aderant gen-
tiles agnoſcerent quia de nutu ſcriptu-
re tūc interpretate ſunt. Et nihil mirum
ſi diuina puidentia hoc ita fieri procu-
rauit: cum in ea captiuitate que populo
acciderat ſub Nabuchodonoſor rege
corruptis ſcripturis cuz poſt .lxx. annos
iudei ad patriam ſuam redirent tēpo-
ribus Artaxerſis Perſarū regis: inſpi-
rauerit deus heſdram ſacerdotē ex tri-
bu leui: vt omnia priorū prophetarum
volumina ac verba repararet: ac reſti-
tueret populo legē que per moyſen fue-
rat data. Hec hyreneus.

¶ Cap. ix. de pantheno philoſopho viro ⁊ eruditiſſimo ⁊ chriſtianiſſimo.

IGitur decem
et nouez annis Antoninus
cū in impio pdurasset: poſt
exceſſum ſui pricipatū. Cō-
modo dereliquit. Huius primo imperij
anno Julianus apud Alexandriam ſa-
cerdotium accipit. Agripino exactis
duodecim annis in epiſcopatu defun-
cto. Cum per idem tempus ſole eccleſia-
ſtice ⁊ doctoris officio: preeſſet vir in om-
ni eruditione nobiliſſimus panthenus.
Ex quo apud eos conſuetudo antiqui-
tus tradita. vſq; in hodiernum perma-
net: diuinarum ſcripturarum doctores
mihi ſole eccleſiaſtice haberi viros dū-
taxat in ſcientia et eruditione pbatiſſi-
mos. Huius ergo officij velut autor qui
dam: ⁊ dux vir de quo ſupra diximus: ſa-
tis illuſtris habebat᷑. Quippe qui etiaz
in philoſophis prius qui Stoici appel-
lantur: nobiliter claruiſſet. Cuius tan-
tum ſtudij erga verbum dei et tantum
amoris fuiſſe traditur: vt etiam ad pre-
dicandum chriſti euangelium omnibus
gentibus que in orientis vltimis ſeceſ-
ſibus recondunt᷑ fidei et deuotionis ca-
lore profectu ſit: et vſq; ad indiam cite-
riorem: verbum dei predicando perue-
nerit. Erant enim adhuc in illis tempo-
ribus ⁊ euangeliſte nōnulli qui ad imi-
tationem ſanctorū apoſtolorū in diuer-
ſis orbis partibus oberrantes per gra-
tiam dei et animi ſui virtutem: verbum
dei et fidem chriſti: ignorantibus qui-
buſq; gētibus inferebant. In quib⁹ pre-
cipuus et illuſtris panthenus habeba-
tur. Quem ferunt cum ad indos perue-
niſſet repperiſſe ꝙ Bartholomeus apo-
ſtolus apud eos fidei ſemina prima cō-
diderit ⁊ Matthei euangelium Hebreis
ſcriptum literis dereliquerit: quod per
idem tempus ſupradictus Pathenus
inibi repertum detulerit. Sed ⁊ in mul-
tis preterea alijs doctrine eccleſiaſtice
ſtudijs: apud alexandriam claram ſa-

tis et

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nis ⁊ nobilē vitā: optimo ⁊ admirabili fi-
ne cōcluſit. Tā viua voce diſcipulos in-
ſtruens quā ⁊ librorū monimentis etiā
poſteris theſauros ſciētie derelinquēs.

¶ Cap. x. de clemente alexandrino.

IN his diuina-
rum eruditionum ſcholis ꝗ
maxime effloruit apud Ale-
xandriā Clemēs: eodē voca-
bulo quo ⁊ in vrbe roma: apoſtolorum ⁊
ſucceſſor ⁊ diſcipulus vocitatus. Deniq;
hic ipſe clemens in ſeptimo diſpoſitionū
libro: Pantheni tanq̃ magiſtri ⁊ prece-
ptoris ſui mentionē facit. Sed ⁊ in p̄io
libro ſtromatum. Hunc eundē deſignat
in eo loco vbi enumerat: ꝙ plures apo-
ſtolice predicationis repererit viros hec
dicens. Mihi quidē commentarij huic
operis non ad oſtentationē ſcribuntur:
ſed ad cōmemorationē ſenecte: ⁊ ad ob-
liuionis remedium. Quo ſcilicet in his
ſit mihi adumbratio quedā rerum ma-
gnificarū diuinorūq; verborū. que audi-
re merui a viris ſanctis ⁊ beatis. Quo-
rū ab alio apud achaiam: ab alio apud
Syriam: ab alio vero in oriente: ⁊ maxi-
me apud Paleſtinam inſtitutus ſum ex
hebreorum origine veniente. Ad vlti-
mum autem in egypto magiſterio vſus
ſum: viri virtutis ⁊ ſcientie merito: om-
nibus preferendi. Poſt quem velut the-
ſauro in abſconditis reperto: aliud que-
rere vltra ceſſaui. Et illi quidem diuine
doctrine veritatē: mihi (que ſibi ab ipſis
ſtatim primus autoribus: Petro: et Ja-
cobo: ac Joanne: et Paulo ſanctis apo-
ſtolis tradita fuerant) tanq̃ patres filio
comendarunt. Sed pauci patribus ſi-
miles filij. Tamē deo fauente: per ipſos
in nobis apoſtolici germinis plantata
ſunt ſemina.

¶ Capitulū. xj. de ep̄is hieroſolymorum.

PEr idem tem-
pus eccleſie hieroſolymorū
narciſſus p̄erat. Qui fames
merito: noſtris adhuc tempo-
ribus celebratur: quintamdecimā poſt
eos qui ex circunciſione fuerant ſucceſ-
ſionem: vſq; ad tēpora adriane obſidio-
nis adducens. Primum namq; inibi ex
gentib⁹. Epiſcopum fuiſſe indicauimus
Marcum poſt quem Caſſianum: inde
Paulinum. Poſt hūc Maximū ⁊ ſic Ju-
lianum. Poſt quē cayum: et iterū alium
iulianum. Capitonem quoq; ⁊ Ualentē.
Inde dolitianum. Poſt quē triceſimum
ab apoſtolis Narciſſum.

¶ Capitulū. xij. de quodam rodone ⁊
martionis hereſi.

VErum ea tem-
peſtate Rodo quidā ex Aſie
prouincia oriundus: vt ipſe
ſcribit in vrbe roma erudi-
tus: refert a Tatiano (cuius in ſuperio-
ribus inter ceteros ſcriptores memini-
mus) libros ꝗ plurimos et maxime con-
tra martionis hereſim ſcriptos. Quam
aſſerit idem Tatianus in diuerſas ſciſ-
ſam eſſe ſententias. Sed ⁊ qui: et quam
ob cauſam ex eadē hereſi ſciſſi ſint: ipſe
per hec verba deſignat. Propterea inq̄t
etiam inter ſemetipſos diſcordant quia
id affirmare cupiūt: q̄d nō poteſt ſtare.
Ex eorum namq; grege eſt appelles. q̄
abſtinētie ⁊ ſenectutis p̄rogatiua vſus
vnū quidem omniū eſſe fatetur initium.
Prophetas tamē ꝯtrario ſpiritu aſſerit
inſpiratos: ſequēs perſuaſionē virginis
cuiuſdam acte ſpiritu demonis nomi-
ne philomene. Alij autē ſicut ipſe nau-
ta martion: duo principia introducunt.
Ex quibus eſt et ponticus et baſilicus.
Qui et ipſi ſecuti ſunt quidem ponticum
lupum. Sed non inuenientes exitum re-
rum ſicut nec ille quidē: ad ea que pu-
tarunt eſſe faciliora conuerſi ſunt ⁊ duo
principia introduxerunt: abſq; vllis hoc
probationibus cōfirmantes. Alij quoq;
ex eiſdem rurſus in deterius deuoluti
ſunt non ſolum duo ſed tria principia et
tres naturas confirmantes. Quorum
princeps et autor eſt ſinerus: ſicut ipſi
defenſores dogmatis huius dicūt. Sed
et ipſe deſcribit ꝙ cōgreſſus ſit cum ap-
pelle: ita referens. Nam et ſenex appel-
les habuit nobiſcū ſermonem: et multa
male docere cōuictus eſt. Unde ⁊ aſſere-
bat nō oportere omnino fidei diſcuti ra-
tione: ſed vnum quemq; debere in ea

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

q̄ꝺ credidit permanere. Saluté namq̄
ĳs eſſe qui in crucifixum ſperant: tantū
vt in bonis operibus inueniantur. Ma=
niſeſte tamen decernebat de deo ſicut
prediximus vnum eſſe principium vt ⁊
nos dicimus. Et inde exponēs eius om=
nem ſententiam introducit etiam ipſe
ſuum ſenſum. Dicebam autem inquit
ad eum. Unde tamen oſtendimus vnius
principĳ ratioñé aut quomodo hoc aſ=
ſeratur ediſſere. Tum ille ꝓphetie qui=
dē aiebat ſemetipas coarguūt: q2 nihil
omnino continēt veritatis: ex eo q̄ꝺ in=
ter ſe inuicē diſcordent: ⁊ vtiq̄ falſe ſunt
qui ſibimetipſis aduerſant. Quō aūt ſit
vnū principiū: ſe quidē ſcire denegabat.
Ita tñ ſibi videri. Cūq̄ adiuraret a me
vt q̄ꝺ verum eſt diceret ſacramēto con=
firmauit ſe neſcire quomō vnus ſit vni=
genitus deus: ſed tantūmodo credere.
Tum ego deriſum plane cū et notatum
habui: qui ſe doctorē profiteret eorū que
ignorare fateretur. In eodē quoq̄ ope=
re refert Caliſtion quidē in vrbe roma
diſcipulus extitiſſe Tatiani: qui ſcripſit
compoſitū eſſe a Tatiano propoſitionū
vel queſtionū librū: in quo oīa que ob=
ſcura ſunt ⁊ difficilia in ſcripturis diui=
nis abſoluat. Sed idē Rodo in cōmēta=
rĳs ſuis ꝓpoſitiones eius ꝓlaturū ſe: ⁊
confutaturū promittit. Et autē eiuſdē ⁊
in exameron commentarius: in quo re=
fert q̄ꝺ appelles ꝙplurima aduerſum
legē moyſi conſcripſerit impia: ⁊ aduer=
ſum totam legē blaſphemās protulerit
voces: coarguēs vt ſibi videt ⁊ deſtruēs
ea que ſcripta ſunt.

¶ Cap. xiĳ. de montano heretico.

Hec et multa alia ex ſu=
pradictis ſcriptoris cōperi=
mus libris. Cū tamē hoſtis
humani generis ad ſalutem
hominū debellādā: nihil vſq̄ otĳ gerit:
ſʒ diuerſas: ⁊ varias hereſes ꝑ ſingula
queq̄ ſuſcitat loca. In quibus maximū
ſui gñis ſerpētē apud Aſiā Frigiāq̄ ꝓ=
ducit montanū: q̄ ſe paraclitū noiaret.
Et cū eo mulieres priſcā et maximillā:
quas ꝓphetiſſas velut ex ipſius factas
inſpiratione iactabat.

¶ Cap. xiiĳ. de florino ⁊ blaſto ⁊ ſciſmate
ab eis rome facto.

Sed i vrbe Ro=
ma Florinus quidā gra=
du preſbyterĳ de eccleſia
collapſus: vna cuʒ Blaſto
ſocio ⁊ criminis ⁊ furoris:
plurimos de eccleſia in ſuū baratrū de=
ducebāt: noua aduerſum veritatē figmē=
ta machinātes. Sed aduerſuʒ hereſim
catafrigarū ſcutū validiſſimū protulit
apollinaris hierapolites: de quo ſupra
memorauimus: alĳq̄ quāplurimi ad id
locorū erudititiſſimi viri: aduerſum eos ꝑ
veritatis defenſione certarunt. Qui etiā
nobis ad hiſtorie textū monimenta va=
lidiſſima reliquerūt. Interim vt diximꝰ.
Apollinaris ſcribēs aduerſus hāc here=
ſim: ⁊ deſignās in ꝑfatione ꝙ ꝑ eccleſias
gallatie vicinarūq̄ prouinciarū digre=
diens: ⁊ plurimos ab eis irretitos vidēs
multos quidē ⁊ corā diſputādo correxit:
rogatus tñ a fratribus etiā hec ad ipos
ſcripta trāſmiſerit. In quibꝰ poſt aliquā=
ta cū autorē huius hereſis deſignaſſet
progrediens etiam hec addidit.

¶ Cap. xv. de mōtano heretico ⁊ duabꝰ
mulierculis ſecū pariter inſanientibus.

Origo inq̄t hu=
ius hereſis que aduerſuʒ ec=
cleſiam nuper exorta eſt: in=
de deſcendit. Uicus quidam
eſſe dicit apud Meſſiam frigie ciuitatē
q̄ appellat ardabau. In quo aiūt mon=
tanū quendā noie qui nuper ad fidē xpi
venerat ſub graue aſie proconſule cupi=
ditate nimia ꝑmatus accēſum: Iſtĳs ſpi=
ritibꝰ in ſemetipo locū dediſſe: ac repēte
in quodā exceſſu mentis effectū: et velut
ſpiritu actū proloqui cepiſſe noua que=
dā ⁊ diuerſa ab ĳs q̄ ex ſucceſſione maio=
rū eccleſie tradita fuerāt velut ꝓpheta=
li ſpecie ꝓferētē. Que cū ita viderēt fieri
hi qui per idē tpš aderāt auditores: alĳ
eū velut demone repletū: ⁊ erratico per=
flatū ſpū: ad decipiēdos ppl'os iudican=
tes obiurgabāt: ⁊ ꝓloqui omnino ꝓhi=
bebāt memores dominici ꝑcepti ⁊ com=
minationis eius: qua iubet obſeruari ⁊

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

falſis pphetis. Alij aũt velut facto ſpiritu repletũ: ⁊ prophetica gratia donatuȝ putabãt. Et inmemores dñi precepti: erratico ⁊ ſeductorio ſpiritui eatenꝰ indulgebant: vt etiam prouocare eũ ad dicenda aliqua delectarent. Et hoc fiebat arte diabolica: qua indiſciplinatis perditio parabat. A quibꝰ montanus cum ſupra q̃ dignũ eſt in veneratiõe haberet: in tãtũ temeritatis pgreſſus eſt: vt etiã duas quaſdã mulieres inſano ſpiritu q̃ ipſe replebatur participes ſibi faceret: ⁊ ad inſaniendũ ſecũ pariter edoceret: quo faciliꝰ vterq; ſexus in errorẽ p vtrũq; caperet. Hi etiaȝ beatificare eos qui ſibi familiarius adherebãt: ⁊ pmiſſionũ magnitudine tumidos reddere. Interdũ etiã obiurgare quoſdã vt ne in omnibus adulatores deprehẽderetur. Tamẽ perpauci erãt ex Frigibus qui eorum deciperentur inſania. Quibus ⁊ pſuadebat in vniuerſam eccleſiam que per orbem terre eſt blaſphemare: ⁊ non ſolũ nihil ei deferre reuerentie ſed ne limen quidem eius incedere. Frequenter tñ aduẽtantibus ex aſia fratribus: veſani et ɔtra fidẽ xp̃i bachãtes: cõfutati vt heretici corruptoreſq; veritatis ab eccleſie conuentu ⁊ ſocietate depulſi ſunt. Hec in primo libro ſcribens ⁊ per oẽ operis ſui corpus fraudes hereſis in ſingulis quibuſq; conuincens. In ſecũdo quoq; volumine de eiſdẽ etiã hoc ſcribit. Quale eſt aũt inqt qd ⁊ pphetarũ pcuſſores nos vocãt: pro eo qd inſanas eoꝝ non ſuſcepimꝰ fantaſias. Dicunt em̃ hos eſſe quos promiſerit dñs ad ppl̃m ſuũ ſe eſſe miſſurum prophetas. Reſpõdeãt ergo nobis ſi a deo miſſi ſunt prophete mõtanus ⁊ mulieres eiꝰ quis eoꝝ a iudeis pſecutionem paſſus eſt: aut quis ab iniquis occiſus eſt. vel quis eorum pro nomine dñi tẽtꝰ eſt Et ante reges ⁊ preſides ſtetit. Aut quis in ſynagogis iudeoꝝ flagellatus eſt. Vel quis lapidatus eſt. Quinimo ⁊ econtrario traditur: q; finem vite exemplo iude traditoris acceperint. Dicunt enim ipſo demone quo inſpirabant id agente: diuerſis quiq; tpibus vitam laqueo finiſſe. Illũ vero admirabilem veluti prophetie ipſorum primogenitum theodotum nomine: tradunt quodã tpe viſum ſibi eſſe velut in celo aſſumi: ⁊ crediſſe ſe ſpiritui erroris: quo euectum in excelſum et inde deductũ ad terrã finẽ vite exitu peſſimo terminaſſe. Sed hec ipſi de montano vel theodoto ac mulieribus ita geſtũ negant. Tamen a plurimis affirmatur. Quod cum inter negantes et confirmantes: nos rei fideȝ relinquimus in medio. Item poſt aliquanta ſubiungit etiã hec. Sed et ſancti epiſcopi probatiſſimi viri qui per idem tempus fuerũt zoticus de cumana: ⁊ iulianus de apamia: aggreſſi cohibere ſpiritũ qui loquebatur in maximilla intulerunt themiſonem obturare os eius: ⁊ excludere vocem falſis erratici ſpiritus. Quod ⁊ ita factum eſt. Et iterum coarguẽs falſam fuiſſe Maximille prophetiam que bella q̃ plurima imminere predixerat: his vtitur verbis. Et quomodo non eius mendacium euidenter arguitur. Tredecim namq; iam exacti ſunt anni vſq; ad preſentem diem: ex quo mortua eſt iſta mulier: et nuſq̃ prorſus vel priuatim vel publice bellum aliquod exortum eſt. Sed et chriſtianis per dei miſericordiam par iugis et firma perdurat. Sed et in tertio libro de ijs qui ſe iactabant quod multi martyres ex eorum hereſi extitiſſent: hoc dicit: cum inquit in omnibus que ſupra diximus conuicti nihil reſpondere potuerint: ad martyres confugiunt: dicentes ſe multos habere martyres: et hoc eſſe iudicium: quod verus ſit apud ipſos propheticus ſpiritus. Quid ergo. Quia multi et alij heretici plurimos martyres habent ideo acquieſcendum eſt eis: q; etiam veritas apud ipſos ſit. Nam primi qui dicuntur martioniſte habent plurimos martyres. Sed que eſſe poterit apud eos martyrij veritas vbi chriſti veritas non eſt. Et poſt aliquanta iterum ſubiungit. Deniq; ait. Sancti martyres qui pro vera fide martyrium ducunt: cum de eccleſia procedentes ad paſſionem ducuntur: ſi qui forte inuenti fuerint cum eis de hereſi frigum ſecernunt ab eis et reſpuunt eorum ſocietatem nec vllo genere cum iam martyrij palmam teneant ſpiritui

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

montani ꝛ maximille acquieſcendum pu
tant. Sicut ꝛ noſtris tꝑibus apud apa=
miam (que eſt ſupra meandrum poſita)
geſtum ſcimus a Cayo ꝛ alexandro qui
de eumenia martyres extiterunt.

¶ Capitulũ. xvj. de melciade et eius
ſcriptis.

Heodẽ au
tẽ opere meminit Mel
ciadis ſcriptoris: tanq̃
qui ꝛ ipſe librum aduer
ſum hereſim ſupradi
ctam conſcripſerit. De
niq; ꝛ inſerit ex eius di
ctis ſuo opi hec ỽba. Neq; enim credẽdũ
eſt (inquit) in exceſſu mẽtis .i. per amen=
tiam prophetari: qḋ eſt proprie pſeudo
prophetarum. vbi enim quis emẽs effici
tur iuſti rectiq; eſſe non poteſt tenax. qui
ſine dubio initium ſumunt ex imperitia:
ad finem vero deuoluuntur amentie ſi=
cut ſupra diximus. Hoc autẽ modo neq;
in veteri teſtamento queq̃ neq; in nouo
per dei ſpm̃ extitiſſe prophetam poterũt
demonſtrare. quia neq; agabus neq; iu=
das neq; ſilas neq; quatuor filie philip=
pi neq; ammia q̃ i philadelphie eccleſia
prophetauit neq; quadratus neq; alius
quiſquã ex numero ipſorũ hoc modo di=
gnoſcit prophetaſſe. ꝛ poſt pauca iterum
ſubiungit et dicit. Si enim poſt quadra
tũ ꝛ ammiã philadelphinã vt aiunt mu
lieres iſte montani ſucceſſerunt in pro=
pheticã gratiam: et ſicut confirmabant
vniuerſe eccleſie date ſunt ad prophetã
dum vſq; ad aduentum domini decipi=
tur eorum confirmatio. Quartumdecimũ
etenim iam pene habet annum ex quo
defuncta eſt maximilla. Hec ex ſupradi=
cti viri commentarijs. Ipſe vero de quo
indicat melciades etiã alia nobis ꝓprij
operis non contẽnenda monimenta de=
reliquit. ſcripſit nãq; ꝛ aduerſus gentes
librum ꝛ aduerſus iudeos alium: et ad
principes romani regni apologeticũ pro
fide noſtra ſcripſit et aduerſum catafri=
cas hereticos.

¶ Capitulum. xvij. Apollonius mon=
tani hereſi declarat eãq; ꝛ eius pro=
phetiſſas fortiter impugnat.

Ed et apollo
nius quidã eccleſiaſtic⁹ ni
hilominus ſcriptor bellum
aduerſum eos edidit i quo
ſatis vigilãter ꝓphetias ip
ſorum falſas eſſe conuincit. ꝛ ſingula in eis
ỽba coarguit. ſimul ꝛ vitã moreſq; eorum q̃
autores hereſeos extiterũt expõit p hec
verba. Sed videamus (inquit) qs eſt hic
nouus magiſter: ꝛ primum nobis doctri
nã eius ſm domini ſniam actus ipſius
ꝛ opera commendent. Hic eſt qui docuit
nuptias ſolui ꝛ qui ieiuniorum leges pri
mus impoſuit. Qui pepuzam ꝛ thiminm
oppida frigie hieruſalẽ nominauit. atq;
in hec omnes cõgregãdo diſcernit. Qui
exactores pecunie ſtatuit. Qui ſub nomi
ne oblationum munera artificioſius ac=
cipit. Qui ſalaria preſtat predicantibus
verbũ ſuũ: vt per hoc inuitati enixius do
ctrine ei⁹ operã prebeãt. Hec de monta=
no. De mulieribus vero ei⁹ poſt aliquã=
ta ita ſcribit. Oſtendemus aũt pmo oim
has ꝓphetiſſas ex quo ſpũ replete ſunt
viros ſuos reliquiſſe. Quomodo ergo mẽ
tiuntur priſcam virginem fuiſſe. Et poſt
aliquãta iterum dicit. Non tibi videtur
qḋ oĩs ſcriptura ꝓhibet ꝓphetam mu=
nera accipe vel pecunias. Si ergo videã
ꝓphetam accepiſſe aurũ ꝛ argentũ ꝛ ve
ſtes pretioſas quõ eã prophetam putez.
Et iterũ poſt aliquãta ſubiungit dicens.
Sed ꝛ themiſſus q̃ apud eos noĩe tantũ
confeſſionis inflatus eſt: vere aũt confeſ=
ſionis fructibus caret: qm̃ quidẽ p mul=
tã pecuniã vincula depoſuit quẽ oporte=
bat vtiq; humiliter ſe agere hic arrogan
tia elatus aplice ſibi aliq̇d autoritatis
aſſumẽs epiſtolam ad oẽs eccleſias ſcri=
bit. In qua docere conat̃ eos q̃ multo re
ctius q̃ ipſe credebant. Et cohortat̃ oẽs
ad nouas ỽborũ adinuẽtiones accõmo=
dare aurem ſuam. Blaſphemat autem
dñm et apoſtolos eius et ſanctam eccle=
ſiam. Sed ꝛ de alijs quibuſdam q̃ apud
eos vt martyres honorantur ita ſcribit.
Uerum ne in pluribus immoremur: dici
te nobis de Alexandro qui ſemetipſum
martyrem dicit quẽ continuã habet hec
prophetiſſa: quẽ adorat vt deum mini=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

me hic ꝑ latrocinijs alijſq; nefarijs acti=
bus reus extitit. Non nos dicimus: ſed
acta hec publica contine͂t. Quis ergo eoꝝ
cui donat pctã. Prophetiſſa ignoſcit mar
tyri latrocinia: an martyr ignoſcit pro=
phete rapacitatis et auaritie crimina.
Cum enim dñs dixerit nolite habere au=
rum neq; pecuniam neq; duas tunicas
iſti in omnibus contraria gerunt: acqui
rentes ⁊ cõgregantes ea que dñs etiam
habe͂tes iuſſit abijcere. Probamus nãq;
eos q̃ apud ipſos vel prophete vel mar=
tyres nominãtur nõ ſolũ a diuitibus ſed
etiã pauperibꝰ pupillis ac viduis pecu=
nias cõgregare. Aut ſi habe͂t cõfide͂tiã
aſſint ⁊ pro his habeant nobiſcum diſce=
ptatione͂: vt ſi conuicti fuerint vel de ce=
tero deſinant talibus ſe implicare com=
mertijs. Opꝫ em̃ ex fructibꝰ vel agnoſci
vel etiã probari ꝓphetã. Sicut ⁊ dñs di
cit qr arbor ex fructibus cognoſcitur et ꝓ
pheta verus probatur ex fructibus.

B ¶ Ut autem de alexandro certius
cognoſcatur ſciendũ eſt quia iudicatus
eſt apud emiliũ frontinũ ꝓcõſule͂ epheſi
nuꝫ ꝓpter nome͂ xp̃i ſed propter quedaꝫ
latrocinia. Nam a xp̃i noie iam apoſta=
ta extiterat. Sed poſt hec vt fideles qui
dam fratres qui per illud tp̃s apud iu=
dicem aliquid poterant ꝓ ipſo interce=
derent. ſimulauit ſe propter nomen do=
mini laborare ⁊ per hoc dimittitur. Nec
tamen in eccleſia patrie ſue receptus eſt
vbi latro eſſe ab oibus noſcebatur. Qđ
ſi qui forte minus his que dicimꝰ accom
modandã exiſtimat fide͂: in archiuis pu=
blicis apud Epheſum geſta ſeruantur.
Que tñ ibi ſeruari hi optimi ꝓphete qui
ei famulant̃ ignorãt. Qui vtriq; cuꝫ in his
conuincitur ſine dubio et prophetarum
ignorantia cũ ipſo pariter redarguitur.
Hec ⁊ multa alia ĩ eo ſimilia poſſumus
edocere. Aut ſi cõfidunt: in comminus ve
niãt excipiãt inte͂tiones noſtras ⁊ exuãt
ſe ab his ſi putant ſe eoꝝ poſſe effugere
conſcientiã. Ite͂ poſt pauca de ipſis pro=
phetis iſta ſubiungit. Quod ſi negant ſe
prophete ipſorum munera accepiſſe sta=
tuant hoc vt ſi conuicti fuerint prophe=
tas ſe eſſe vltra non ſimulent et mille de
feraꝫ probamenta. Ueruntamen neceſ=
ſarium puto etiã reliquos horũ prophe=
tarũ fructus ꝓbari. Dicite mihi o vos
prophetiſſe vultus ꝓphetantis cando=
ribus ⁊ ruboribꝰ aliqñ fucat̃: ꝓphetiſſa
ſtibijs tingitur: prophetiſſa ornamentis
vtitur et ornatibus delectatur. Deinde
propheta ad tabulã ⁊ ad teſſeras ludit.
Propheta pecuniã ſuam ad vſuras dat.
Dicãt ſi licet hec facere prophetis. Ego
aũt vniuerſa hec eis ꝓbabo. Hec ⁊ mul=
ta alia ide͂ apollonius ad cõfutãdos eos
ſatis ꝓbabiliter ⁊ cõſtanter intexuit de=
ſignãs e͂t hoc ꝙ quadrageſimus iſte quo
hoc ſcribebat ageret̃ annus ex quo mon=
tanus falſe huius vaticinationis initiuꝫ
dederat. Refert etiã de quodã zotico ꝙ
apud pepuzã cũ ꝓphetare ſe maximil=
la ſimularet repe͂te ingreſſus cepit im=
perare ſpiritui q̃ in ipſa loquebat̃ ita vt
eum penitus cohiberet. Sed obſtiterunt
hi qui eis adulabant̃. Meminit aute͂ et
tharſee cuiuſdã martyris q̃ quaſi ex tra
ditione priorum ſe accepiſſe aſſeruerit
ſaluatore͂ p̃cepiſſe apl'is ſuis vti ne ante
duodecimũ annũ ab hieroſolymis diſce=
derent. Refert preterea ⁊ apud epheſuꝫ
mortuos a ioanne ſuſcitatos et alia q̃ꝫ
plurima. Ex quibus omnibus vehemen
ter ſupradicta hereſis cõfutat̃. hec apol=
lonius.

¶ Capitu. xviij. aliqua que de hereſi
montani ſcripſit ſerapion.

SErapiõ autem
qui poſt maximũ epiſcopus
apud antiochiam fuit in epi=
ſtola ſua quam ad caricum ⁊
ponticum ſcribit de hac ipſa hereſi poſt
aliquãta hoc dicit. vt aũt etiã hec ſciatis
ꝙ iſta q̃ nunc noua ꝓphetia vel potius
execratio noua proceſſit ab omni frater=
nitate q̃ in vniuerſum mũdũ eſt reſpuit̃ ⁊
refutat̃ tranſmiſi vobis claudij apolli=
naris ierapolitani Aſie prouincie ep̃i li=
teras quibus de his plenius inſtruami=
ni. In hac aũt ipſa ſerapionis ep'la ſub=
ſcriptiones etiã quorũdã ep̃orũ et mar=
tyrum cõtinent̃. Ex quibꝰ vnus hoc mõ
ſcripſit. Aurelius Cyrinus martyr opto
vos bene valere. Alius queq; hoc modo
Aurelius publiꝰ iulius a debeltho colo

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nia tratie cps. Uiuit deus in celis qꝛ bea
tus ſophas quieſt in anchialo voluit de-
monē priſcille eycere ſed adultores eius
non permiſerunt. Sed ꝛ multoꝝ ſimul
epiſcoporū eadem declarantium ſubſcri
ptiones ſupradictis literis inherebant.
Uerum de his ſatis dictum.

¶ Cap. xix. de quibuſdā libellis hyre-
nei ꝛ quomodo mores ꝛ actus policar
pi explicat.

PEr idem tem-
pus in vrbe roma diuerſis ni
hilominus nouitatibus per
nonnullos regula traditiōis
eccleſiaſtice verabatur. Pro quib⁹ hyre-
neus aduerſos ſcripta protogauit. Ex-
tat igitur vnus eius libellus qui ſuper-
ſcribitur ad blaſtuꝫ de ſciſmate. alius ad
florinum de monarchia ꝛ ꝙ nō ſit deus
malorū creator. Hoc em̄ ſupradictus vir
videatur aſſerere. Qui tñ poſtea in erro
rem deuolutus eſt Ualētini. Scribit au-
tem ideꝫ hyreneus ꝛ de ogloade librum
in quo ſignificat cōſecutū ſe eſſe quoſdaꝫ
ex ſucceſſorib⁹ apoſtoloꝝ cui⁹ libelli ſub-
ſcriptionem ſatis eleganter affixam his
inſerere dignū duxi. Adiuro te inquit q̄
trāſcripſeris librū hunc per dñm noſtrū
ieſum xp̄m ꝛ aduentū ei⁹ in gloria cum
veniet iudicare viuos ꝛ mortuos vt con
feras hec que ſcribis ꝛ emēdes diligen-
ter ad exemplaria de q̄bus trāſcripſeris
ad fidem: ꝛ vt ſacramentū adiurationis
hui⁹ ſiſr transcribas ꝛ miſeras his que
tranſcripſiſti. Hec aūt vtiliter ab illo di-
cta inſerere operi noſtro neceſſariū cre-
didi quo per hec diligēs efficiatur omnis
q̄ hec vel legere vel deſcribere dignum
duxerit: ſciēs exēplum diligētie a ſanctis
viris ꝛ illuſtribus traditū. Uerū in his q̄
ad florinū ſcripſiſſe hyreneum ſupradixi
mus facit policarpi mentionē. Cum quo
ſe etiā conuerſatū eſſet deſignat per hec
v̄ba. Hec inquit dogmata florine q̄ aſſe
ris cōfidenter dico qꝛ non ſunt ſane ſen-
tentie hec dogmata nō ſunt cōſona eccle
ſiaſtice fidei hec dogmata ne illi quidem
qui de eccleſia pulſi ſunt heretici potue-
rūt aliqñ commentari hec dogmata im-
pietatem docent. Hec dogmata ſancti
preſbyteri q̄ ante nos fuerunt nunꝗ p̄-
tulere illi q̄ ꝛ ap̄los viderūt q̄s ꝛ tu noſti.
Uidi enim te dum adhuc puer eſſem in
aſia apud policarpū tūc quidē preclara
agentem dum adhuc eſſes intra palatiū
ꝛ ſtudētē placere policarpo. Multo eniꝫ
magis mihi illi⁹ tp̄is rerū geſtarū inhe-
ret memoria ꝗ p̄ſentis. Qꝛ hec q̄ a pue-
ro diſcimus cū aīa coaleſcunt ꝛ adherēt
ei. Unde etiā locū ipſum tibi poſſum dice
re in quo ſedens diſputabat beatus po-
licarpus ꝛ inceſſum illius ꝛ vultū ac to-
tius vite modum ꝛ ipſius quoqꝫ corpus
habitū. Sed ꝛ diſputationes quas habe
bat ad pp̄lm̄ ꝛ cōuerſationem que fuerat
ei cū ioanne q̄uo narrare ſolitus erat vel
ceterorum qui ipſum dñm viderāt: ꝛ q̄uo
recordabat' oīa ac recēſebat verba que
dicta a dño ab illis audierat ꝛ de virtuti
bus eius ac doctrina. Et tñ omnia hec cū
ſcripturis conſona proferebat. Que tūc
ego pro minima dei quam mihi donare
dignatus eſt attentatus ꝛ ſtudioſius au
diens deſcribebam non in chartis: ſed
in corde meo: queqꝫ per gratiā dei fideli-
ter cuſtodio ꝛ mecū ipſe ſine intermiſſio-
ne quodāmodo rumino. Deum ergo te-
ſtor ꝛ in cōſpectu ipſius tibi affirmo: qꝛ ſi
q̄d tale audiſſet beat⁹ ꝛ ap̄licus vir poli-
carpus exclamaſſet ſtatim: ꝛ aures ſuas
obturaſſet ac ſicut moris erat ei dixiſſet.
Deus bone in qua me tp̄a reſeruaſti vt
hec audiā. Nonne etiā ipſum continuo
locū fugiſſet in quo ſedens vel ſtans hu-
iuſcemodi verba audiſſet. Sed ex epiſto
lis ei⁹ quas ſcripſit vel ad vicinas eccle-
ſias vel ab aliquos ex fratribus commo
nens ꝛ cōfirmans eos ꝛ cohortans ad fi
dem poteſt ſnīa eius euidenter agnoſci.
Hec hyreneus.

¶ Cap. xx. de apollonio martyre.

VErum ea tem-
peſtate Commodo romani
regni apicē gubernante pax
eccleſijs per omnē terrā pro
pagabat': ꝛ ſermo dñi ex omni genere ho
minū ad agnitionē ꝛ pietatē dei ſummi
aīas ꝯgregabat. Deniqꝫ ꝛ in vrbe roma
multos ex illis illuſtrib⁹ ꝛ p̄diuitib⁹ viris
cū liberis ꝛ cōiugibus ac ꝓpinquis atqꝫ

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

omni pariter familia ſociauit ad fidem.
Sed hoc nõ equis oculis ille antiqu⁹ hu
mane ſalutis hoſtis aſpexit. Cõtinuo de
niqꝫ aggredit̃ varijs noſtros machinis
impugnare. Primo in vrbe roma apollo
niũ quẽdã virũ in fide noſtra ⁊ in oĩbus
philoſophie eruditiõib⁹ illuſtrẽ ad iudi-
ciũ pertrahit accuſatore ei ſuſcitato quo
dã infeliciſſimo ⁊ deſperate ſalutis ho-
mine. Quicqꝫ qm̃ lex que oblatos puniri
iuſſerat chriſtianos in delatorum prius
animaduertendum cenſebat a perhen-
nio iudice vt eius crura cõminuerentur
ſniam primus excepit. Tum deinde exo
ratur beatus apollonius martyr vti de-
fenſionem pro fide ſua quã audiente ſe-
natu atqꝫ omni populo luculenter ⁊ ſplẽ
dide habuerat ederet ſcriptam. Et poſt
hec ſm̃ ſenatuſconſultum capite plexus
eſt. Ita nãqꝫ a prioribus lex iniquiſſime
promulgata cenſebat.

¶ Cap. xvj. qui ſub cõmodo inſignes
epiſcopi clarebant.

AGitur ſub eiuſ
dẽ cõmodi principatu Eleu
therio in vrbe Roma trede
cim ãnis ſacerdotio functo
Victor ſuccedit. Sꝫ ⁊ Juliano apud Ale
xãdriã poſt decẽ annos defunctos deme
tri⁹ ſubſtituit̃. Apud anthiochiã q̃ꝫ octa
uus ab apl̃is ep̃s ꝯſtituit̃ Serapion: de
quo in ſuperiorib⁹ memorauimus. Tũc
apᵭ ceſareã Paleſtine theophil⁹ ⁊ Mar
ciſus in hieroſolymis eccl̃ias ꝓcurabãt
apud corinthum vero bacil⁹ ⁊ apᵭ ephe
ſum policrates nobiles in ep̃is habebã-
tur. Sed ⁊ multi in alijs locis referũtur
per idẽ tp̃s egregij ſacerdotes. Nos tñ
coꝝ facimus mentionẽ quoꝝ fidẽ ⁊ ſcien
tiã ex ꝓprijs operis inditijs poſſumus ha
bere compertam.

¶ Cap. xvij. de queſtione ſuper obſer
uatione diei paſche.

QUib⁹ ea tẽpe
ſtate eccleſijs p̃ſidẽtib⁹ in
ꝓuincijs Aſie queſtio nõ
minima exoꝛit̃ velut ex an
tiqua coꝝ obſeruatiõe de-
ſcendẽs ꝙ quartadecima luna putarẽt
omni gẽti paſcha obſeruãdũ. Qñ ſcꝫ iu-
deis agn⁹ p̃cipit̃ immolari velut neceſſa
rio cõfirmãtes quocunqꝫ die ſeptimane
q̃rtadecima luna veniſſet ſolui debere
ieiuniũ cũ talis conſuetudo in nullis p̃-
ſus alijs vnq̃ꝫ obſeruata fuiſſet eccl̃ijs.
Ob quã cãm ꝯuẽtus epoꝝ ⁊ cõcilia ꝑ ſin
gulas quaſqꝫ ꝓuincias ꝯuocant̃ ꝓroga
tiſqꝫ ad ſe inuicẽ ep̃l̃is de ſingulis q̃buſ-
qꝫ locis vnum oẽs eccleſiaſticum dogma
cõfirmant ne liceat aliqñ niſi in die dñi
ca in qua dñs reſurrexit a mortuis dñi-
cũ paſche celebrare myſteriũ ⁊ in hac ſo
la ſoluendũ eſſe paſchale ieiuniũ. Extat
denicqꝫ vſqꝫ in hodiernũ cõcilij apud Ce
ſareã Paleſtine habiti decretum in quo
primus eſt Theophil⁹ ipſi⁹ ceſaree ep̃s
⁊ Marciſſus hieroſolymoꝝ ſacerdos hr̃
⁊ in vrbis Rome ꝯſilio ſil̃e aliud decretũ
cui p̃fuiſſe Victor ep̃s indicat̃. Et põti ꝓ
uincie palmas galloꝝ q̃ꝫ ſacerdotalis
cõuẽtus extat hyreneũ preſulẽ ſcribẽs.
Achaie vero Bachilũ corinthioꝝ eccl̃ie
ep̃m: qui omnes diuerſis locis vnã can-
demqꝫ iudicij ſui ſniam protulere.

¶ Capitulũ. xviij. de eodem.

SEd epiſcopi re
gionis aſiane ſeruãdam ma-
gis a veteribus ſibi traditã
conſuetudinem cõfirmabãt.
A ¶ In quibus Polycrates q̃ in eis
primatum agere videbatur ad victorẽ
epiſcopum Romane eccleſie ſcribẽs mo
rem traditionis antique ad ſe vſqꝫ dela-
tũ per hec verba deſignat. Nos ergo in-
quit intemeratũ paſche colim⁹ diẽ neqꝫ
addentes neqꝫ auferentes aliquid. Et
enĩ magna q̃dã luminaria apᵭ aſiã dor
mierũt ſummi ⁊ electi viri q̃s dñs ſuſcita
bit in aduẽtu ſuo cũ veniet de celis i gl̃ia
⁊ requiret oẽs ſctõs ſuos. In q̃bus eſt phi
lipp⁹ euãgeliſta q̃ dormiuit apud hyera
polim: ſꝫ ⁊ due filie ei⁹ q̃ virgines ſenuerũt.
Et alia ei⁹ filia ſpũſctõ repleta q̃ apud
epheſum dormiuit. Necnõ ⁊ ioãnes q̃ ſu
pra pect⁹ dñi recubuit q̃ fuit ſummus ſa
cerdos ⁊ põtificale petalũ geſſit martyr
⁊ doctor eccl̃ie. q̃ ⁊ ipſe apᵭ Epheſuꝫ dor-
miuit Policarp⁹ q̃ꝫ apud ſmyrnã ⁊ ep̃s
⁊ martyr. Sil̃r ⁊ tranſeas ep̃s apud eu-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

meniam ſed apud ſmyrnã martyrio cõ-
ſummatus. Quid autem dicam etiam
ſagarem nihilominus ſacerdotẽ ⁊ mar-
tyrem: qui apud laoditiã queſcit in pa-
ce. Sed ⁊ Papirium et Macharium. Et
melitonem ꝓpter regnum dei et eunu-
chũ ⁊ ſpiritusancto repletũ qui iacet in
ciuitate Sardenſiũ: expectans aduen-
tum de celis dñi vt reſurgat a mortuis.
Iſti ergo omnes diem paſche in quarta
decima die menſis obſeruauerunt ſecũ-
dum euangelium nihil omnino extrinſe
cus agẽtes: ſed ⁊ fidei regulam per oĩa
conſeruantes. Sed ⁊ ego omnium veſtꝛ
minimus policrates ſm traditionẽ pa-
trum meorum obſeruo eorum duntaxat
quos ⁊ ab initio ſecutus ſum. Septem
nãq; ex parentibus meis per ordinẽ fue
runt epiſcopi ego octauus. Qui omnes
ita obſeruauerunt hunc diem. vt conue-
niret cum illo quo fermentũ iudeorũ po-
pulus aufert. Unde fratres cariſſimi ſe-
xaginta quinq; annos etatis gerens in
nomine domini multoꝝ quoq; orbis ter
re epõrum notitiã pleniſſime habens et
ſanctis ſcripturis intendens: nõ pertur-
babor ex his que ad terrorẽ ꝓferunt q2
⁊ maiores mei dixerũt obtẽperare opor
tet deo magis q̃ hominibꝰ. Et poſt pau
ca de his qui ſecum aderant epiſcopis
ita ſubiungit. Poterant autem etiã pre
ſentium epiſcoporum facere mentionem
quos ipſi petiſtis vt euocarem ſicut ⁊ fe
ci. Quorum nomina ſi ſcribã nimia mul-
titudo eſt. Qui omnes ſcientes paruita
tem meam conſenſu ſuo que ſcribimus
confirmant. certi q͛ non inaniter canos
attulimus: ſed in diſciplina Chriſti ſem-
per cõuerſati ſumus. Sed adhuc Uictor
romane eccleſie epiſcopus pertinacius
agens paſſum totius aſie ac vicinarum
prouinciarũ eccleſias ac cõmunionis ſo
cietate abſcindere nititur tanq̃ in here
ſim declinãtes ⁊ lr̃as mittit quibus oẽs
ſimul abſq; diſcretione ab eccleſiaſtico
federe ſegregaret. Sed hoc non oĩbus
placeat epiſcopis quin potius et ecõtra
rio ſcribentes ei iubebant vt magis que
pacis ſunt ageret: ⁊ concordie atq; vna
nimitati ſtuderet. Deniq; etiã extãt ipõ
rũ litere q̃bus aſperiꝰ obiurgãt victorẽ
velut inutiliter eccl̃ie cõmodis conſulen
tem. Nã ⁊ hyreneꝰ cũ ceteris q̃bꝰ ꝑerat
galliaꝝ epĩs ſcribẽs cõfirmat quidem vt
in dñica die reſurrectionis dñi myſteria
celebret. Uictorem tamẽ arguit q͛ nõ re-
cte fecerit abſcindere a corpore vnitatis
tot ⁊ tantas eccleſias dei que morem an
tiquitus ſibi traditum cuſtodirent.
B ¶ Sed ⁊ de multis alijs cõmonet p
hec verba. Nõ ſolũ inquit de die paſche
agitur cõtrouerſia ſed ⁊ de ipſa ſpecie ie
iuniorum. Quidam enim putãt vna tm̃
die obſeruari debere ieiunium alij dua-
bus alij vero pluribus. Nonnulli etiam
quadraginta ita vt horas diurnas no-
cturnaſq; computantes diem ſtatuant.
Que varietas obſeruantie non nũc pri-
mum neq; noſtris temporibus cepit ſed
multo ante nos ex illis: vt opinor qui nõ
ſimpliciter quod ab initio traditum eſt
tenentes in aliũ morem vel per negligen-
tiam vel per imperitiam poſtmodũ deci
dere. Et tamen nihilominus omnes iſti
etiã cũ in obſeruantiã variarẽt inter ſe-
metipſos ⁊ nobiſcum pacifici fuerũt ſem
per ⁊ ſunt nec diſſonantia ieiunij fidei cõ
ſonantiam rupit. Poſt hec inſerit etiam
hiſtoriam quandam que pro ſui oportu
nitate nec a nobis debet omitti. Deniq;
ait. Et illi omnes ante ſoteram p̃ſbyteri
qui eccleſie tu cui nunc prees ſacerdotiũ
tenuerunt (Anicetum dico et pium higi
numq; et thelephorum et ſixtum) Neq;
ipſi ita tenuerunt neq; hi qui cum ipſis
erant. Et tameni cũ ipſi ita non obſerua
rent pacem ſemper habuerũt cum illis
eccleſijs que hunc obſeruantie morem
tenebant. Cum vtiq; ⁊ ipſis contrarium
videretur q͛ non etiã ceteri ſimiliter ob-
ſeruauerant. nunq̃ tamẽ ob hoc repulſi
ſunt aliqui ab eccleſie ſocietate aut ve-
niẽtes ab illis partibus nõ ſũt ſuſcepti.
Imo potiꝰ ⁊ omnes preſbyteri qui fue-
runt ante te oĩbus ſemp̃ q̃ non ita obſer
uabant preſbyteris eccleſiarũ euchari-
ſtiã ſolẽniter tranſmittebãt. Btũs autẽ
Policarpus cũ ad vrbẽ Romam veniſſet
ſub aniceto cunq; de alijs nõnullis parũ
q̃d habuiſſent inter ſe ſtatim tñ coiſſent
in pacẽ de hac queſtione ita egerunt vt
nõ vnuſquiſq; ſentẽtiam ſuã obſtinate

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

contentione defenderet. Neq3 enim aut
anicetus Policarpo ſuadere poterat vt
nõ obſeruaret ea q̃ nouerat ioannẽ diſci
pulum dñi vel ceteros ap̄los cũ q̄b' ſem=
per fuerat obſeruaſſe. Neq3 rurſum Po
licarp' anicetũ pſuaſit ea deſerere q̃ ille
dicebat a ſe maiorũ more ſeruari. Cũq3
hec ita inter ſe habuiſſent cõmunicarũt
ſibiinuicẽ ita: vt cederet Anicet' Policar
po etiã ſacerdotali miniſterio (honoris
dũtaxat cõtẽplatione) pfungi. Et ita ab
inuicem plena fide pace integra ⁊ firma
charitate diſcedũt: vt oẽs eccl'ie ſiue q̃ ita
de paſcha ſiue q̃ non ita obſeruarent in=
ter ſe tñ concordiã cuſtodirẽt. Hec Hyre
neus agẽs nominis ſui opus pacem vc3
de eccleſijs concilians ſcribit. Et non ſo=
lum victori. ſed ⁊ diuerſis eccleſiarum do
ctoribus ſimiliter per epiſtolas aſſerit q̄
nulla pro hac queſtione in eccleſijs dei
diſſentio debeat oboriri.

¶ Cap. xxiiij. de eodem.

Apud paleſti=
nã quoq3 conuenientes in
vnu3 ſacerdotes dei Nar
ciſſ' hieroſolymoꝝ ⁊ theo=
philus de q̄b' iã ſupradi=
ximus. ſed ⁊ cũ ipſis caſſius tyri' ⁊ clar'
de ptolomaide ⁊ ceteri pmulti pariter cõ
gregati. cũ de hac q̄ſtõe ageret qđ et apđ
ipſos ap̄lica traditio cõtineret circa finẽ
decreti qđ in cõcilio eoꝝ ſtatutũ eſt. Hoc
modo indicãt. Epiſtole aiũt noſtre exem
plaria p oẽs eccl'ias trãſmittant vti ne
rei efficiamur animarũ que diuerſis er=
rorib' immergunt. Deſignamus igit vo
bis: q: ⁊ apud alexandriam eadem qua
apud nos die paſche ſolẽnitas gerit: q3
⁊ ipſoꝝ nobis litere deferuntur ⁊ ipſi no
ſtra ſcripta ſuſcipiũt: vt pariter ⁊ conſo=
nanter diẽ feſtũ celebremus. Hactenus
de ſupradicta queſtione ex his que in ve
terum ſcriptis haberi reperimus.

¶ Capitulum. xxv. de nonnullis
alijs hyrenei libellis.

Extat autem ad
hunc Hyrenei preter illos
quos ſupra enumerauimus
libellos etiam aliud volumẽ
egregium aduerſum gẽtes q̄d de diſcipli
na attitulauit ad marcianum quẽdam
ſcribẽs. Sed ⁊ dialogi de diuerſis in qui
bus teſtimonia de ep̄la ad hebreos poni
plurima ⁊ de ſapiẽtia que dr̄ ſalomonis.
Hec ſunt que ad noſtrã notitiam etiam
de hyrenei opuſculis peruenerint.

¶ Cap. xxvj. commodo qui ſtatim im
peratores ſucceſſerunt.

Commodus
autem tredecim annis im
perio gubernato ptinaci
poſt ſe regnũ reliq̄t. Quo
ſex ſolis menſibus retento
idem pertinax diem obijt ⁊ ſeuerus poſt
hunc ſuſcepit principatum. Cuius tem=
poribus plurimi eccleſiaſtici viri nobiles
⁊ ſtilo illuſtres extiterunt ſicut ex eorum
monimentis agnoſcimus.

¶ Cap. xxvij. de hereſi artemonis.

Ex quib' eſt he
raclitus qui in apoſtolorũ
commentatus eſt.
A ¶ Et maximinus qui
de famoſiſſima omniũ he=
reticorum diſſeruit queſtione qua ſemp
inquirit vñ ſint mala vel vñ malitia: ⁊ q̄
materia facta ſit ⁊ nõ infecta. Sed ⁊ can
didus qui exameron: id eſt de principio
geneſis ſcripſit Appius quoq3 de hiſdẽ
ſimiliter cõmentatur. Sextus etiam qui
de reſurrectione diſſeruit et de ceteris
nonnullis. Arabianus quoq3 ⁊ alij innu
meri quos longũ eſt vel enumerare vel
etiam pro aliquo illuſtri vnum quemq3
dictorum ſuorum inditio deſignare. Plu
rimi tamen ipſorum exortans tempori=
bus ſuis hereticorum perfidias confutã
tes fidem rectam ⁊ apoſtolicam monumẽ
tis ſuorum voluminum mandauere: vt
artemonis illius hereſeos autoris quã
poſtmodũ paulus ſamoſatenus noſtris
iam pene temporibus inſtaurare cona=
tus eſt: de qua dignum eſt que vel qua=
lis ſit hiſtoria comprehendere.
B ¶ Hec hereſis purũ hominem id eſt
abſq3 deo fuiſſe ſaluatorẽ cõfirmat. Idq3
antiquitus ab ipſis etiam ap̄lis traditũ
eſſe mentit. Aduerſum quos vnus ex his

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

quos ſupra memorauim⁹ eccleſiaſticus
ſcriptor: ita reſpōdit. Aiunt (inquit) aliq̄
ipos etiam apl'os ita vel ſuſcepiſſe vel ce
teris tradidiſſe ſicut nunc ipi aſſerūt. Et
hāc veritatē p̄dicationis eſſe ſeruatam
vſq; ad victoris tempora. Et quō ſucceſ=
ſores eoꝝ ſcribētes aduerſum gētiles
vel aduerſum hereticos: id eſt iuſtinus
⁊ melciades ⁊ tatianus ⁊ clemēs ⁊ alijs
q̄plurimi d̄ deitate xp̄i apertiſſime diſſe
runt. Hyrinei vero et melitonis cetero=
rūq; qui per idem tp̄s fuerunt volumina
quis ignorat. Quibus et dn̄m hoiem ſi=
mul predicāt xp̄m. Sed ⁊ pſalmi vel can
tica q̄ a fratribus fidelibus ex initio ſcri=
pta ſunt verbū dei eſſe xp̄m et deum tota
hymnoꝝ ſuoꝝ laude concelebrāt. Quō
ergo tot ſeculis fidē predicatam nūc iſti
aſſerunt ꝙ a victoris tēporibus exordiū
ſumpſerit. Quō aūt victori calumniam
faciunt q̄ ſcient victorem theodotum co=
riarium qui princeps ⁊ pater extiterat
impietatis ipſoꝝ: de communione eccle=
ſie repuliſſe: qui primus rome auſus eſt
dicere purū hoiem fuiſſe xp̄m. Si enī vi=
ctor (dicūt) ita credebat quō eijciebat de
eccleſia theodotum blaſphemie iſtius in
uentorem. Sed de Uictore hec comme
moraſſe ſufficiat. Cui decem annis epa=
tu functo zepherinus ſacerdotij ſucceſ=
ſor extitit. nono p̄ncipat⁹ ſeueri anno De
q̄libet Epherino eadē ſcriptura q̄ in ſu=
perioribus vſi ſumus tali quedā refert.

¶ Cap. 28. De natali p̄mū xp̄iane fidei nobili ꝯfeſſore dei de heretico demon ab āgelis durit caſtigato pulchra hiſtoria.

Igitur commo
nebo vos fratres de his que
geſta ſunt apud nos q̄ ſi forte
in ſodomis accidiſſent etiam
illos emēdare ⁊ corrigere potuiſſent. Cō
feſſor erat q̄dam apud nos Natalis no=
mine noſtra adhuc cōfeſſus memoria hic
decept⁹ aliquādo ab aſclepiodoto quo=
dam ⁊ Theodoto collectarijs (qui ambo
diſcipuli erant theodoti coriarij illi⁹ qui
primus pro hac ſtulta aſſertione ab ec=
cleſie ſocietate depulſus eſt). Uictore tūc
vrbis rome epiſcopo acquieuit vt acce=
pto ab eis ſalario epiſcopus illius here=
ſis nominaref certa pactione id eſt centū
quinquaginta denarijs mēſtrue preſta=
tionis. Quiq; natalis cum ſe in hoc dece
ptus locaſſet frequenter ammonebatur
in ſomnijs a dn̄o. quia miſericors deus ⁊
dn̄s noſter ieſus xp̄s nolebat martyrem
ſuum qui ſibi in multis paſſionibus exti=
terat de eccl'ia p̄dere. Sed cū negligēti⁹
ſuſciperet ⁊ viſiōes primat⁹ amore ⁊ tur
pis lucri deuictus illecebra ad vltimū a
ſctis angelis p̄ totā noctē verberat⁹ ⁊ pe
nis grauibus excruciat⁹ mane cōſurgēs
cilicio ſe induit et cinere ſe conſpergit ac
multis lachrymis errorē ſuū deflens añ
pedes ſe zepherini epi p̄ſternit et veſti=
gijs oīm non tm̄modo clericoꝝ: ſed etiaꝫ
laicoꝝ multa cū lamētatione p̄uolutus
in lachrymas ⁊ miſerationes oēm p̄uo
cauit eccleſiam vt indulgentiā ſibi a xp̄o
cōtinuis ⁊ iugibus p̄ ipſo precib⁹ implo
rarent: oſtendentes ſimul in cōſpectu do
mini liuores corporis et cicatrices quas
pro noīe ipſius cōfeſſione ſuſceperat. Et
vir aliquando in communionem eccleſia
ſtici corporis reuocatus eſt.

B ¶ Sed ⁊ poſt aliquanta idē ſcriptor
adiungit hec etiā. Scripturas autē diui
nas abſq; vlla timoris dei reuerētia cor
ruperunt Antiq̄ vo fidei regulā p̄terue
et impie reſpuūt ignorātes xp̄m. Quem
idcirco non inuenerūt q̄ nō recte q̄ſierūt
⁊ intantum ſtultitie impietatiſq; p̄lapſi
ſunt vt ſi quis eis ſermonem de ſcriptu=
ris propoſuerit illi econtrario p̄ponant
vtrum hic ſermo de quo agitur cōiunctū
aut ſeparatum genus ſyllogiſmi faciat
et derelinquētes ſanctas dei ſcripturas
geometriā tractāt tanq̄ q̄ vere de terra
ſint de terra loquūf. Et iō eū q̄ de ſurſuꝫ
eſt ⁊ de celis venit ignorant. Deniq; eu=
clides apud eos vel maxie in geometrie
diſciplinis viget. Sꝫ ⁊ ariſtoteles ⁊ theo
fraſtus ab his ammiratione habentur.
Galienus vero a nōnullis coꝝ adoratur
etiā. Quoꝝ artib⁹ ⁊ doctrinis hereſeos
ſue ipietatē nitūf aſſerere ⁊ deceptiōib⁹
hoim ignorātiū deū ſimplicitatē diuina=
rū ſcpturarū ſinceritatē fidei ſubruūt: ſꝫ
hoc faciūt q̄ nec vicini effecti ſūt dei. Pro
pterea ⁊ diuinas ſcripturas abſq; vllo ti
more ꝯtēpſerāt ⁊ corrūpētes eas emēda

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

re ſe dicit. Uerū ne qui me putent falſa aduerſum eos ꝓferre palā eſt oībus noſcere: ſi quis vult exēplaria eoꝝ accipere ⁊ cū alijs nihilomin⁹ eoꝝ exēplaribus conferre inueniet etiā inter ſe ipſa multum diſſonare: quia vnuſquiſq; vt ſibi videtur emendat. Deniq; aſclepiodoti non conueniunt omnino cū theodotis. Tum deinde etiā z diſcipulis ipſoꝝ ſi qui forte tranſcripſerunt qđ eis viſum eſt vel addere licuit vel offerre ⁊ omnib⁹ preferūt habere ſe emendata magis autē inquinata exemplaria. Ruſum hermofili exēplaria non conſonant cum apollonidis. Sed ne ipſa quidē ſibi/ipſis cōcordant ſi priora cum poſterioribus conferas. Sēper enim emendant: quibus ſemper diſplicet quod emēdant: et noua queq; perquirunt cum eis que in vſu ſunt videbuntur aduerſa. Quid autē temeritatis habeat iſtud admiſſum neq; ipſos arbitror ignorare. Aut enim non credunt diuino ſpū ſcripturas eſſe cōſcriptas ⁊ ſunt infideles aut ſemetipſos arbitrantur ſapiētiores eſſe ſpirituſancto. Et quid aliud indicat per hoc niſi ꝙ a demone agunt. Neq; enim negare poſſunt factū ſuum quando quidem etiam manus eorum in ipſis exemplaribus teneātur ⁊ nouerint ipſi quod a magiſtris ſuis ⁊ doctoribus ſcripturaꝝ ſm iſtud corruptele gen⁹ etiā explanatiōis ſuſceperint itellectū. Quidam autem ex ipſis corrūpere iam ſcripturas dignati ſunt: ſed penitus abnegare legem ſcʒ ⁊ prophetas: ⁊ obtentu impie huius aſſertionis in vltimū perditionis gurgitē deuoluti ſunt. De quibus hec ſufficiant hiſtorijs eſſe mandata.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipit liber ſextus.

¶ Capitulū primū. de martyrio leonidis patris origenis deq; ipſo origene ⁊ eius preclaris geſtis.

At cū ſeuer⁹ quoq; pſecutiōes agitaret eccleſijs preclara militibus. Xp̄i ꝓ pietate certamina martyrij gerebantur pcipue tn̄ apud Alexandriā quo ex oī egypto ac Thebaide: velut i quodda ſtadiū pietatis athlete deducebant. A ¶ Qui ꝓ ſuppliciorū mortiſq; patiētia: conſequebātur a deo immortalitatis coronas. In quibus ⁊ leonides origenes pater pro martyrio xp̄i capite plexus: tenere adhuc etatis ſupradictū puerū dereliquit. Quiq; qualibus animis ex eo erga diuine legis ſtudia viguerit: non erit importunū paucis exponere. Precipue qr ⁊ apud quamplurimos opinio de eo celeberrima peruulgata eſt. Et ſi quidē velit qs omnē vitā viri huius literarum tradere monimētis: certum eſt quia tāta ſunt de eo ac talia: que proprium de eo ⁊ opus reqrāt ⁊ otiū. Nos tn̄ in pn̄ti quāta poſſumus breuitate inſeremus huic operi etiā que ad ipm ſpectant pauca de multis. Que vel ipſius ep̄lis ad nos vſq; ſeruatis: vel ex aliorū hiſtorijs indicata cognouimus. Cuius geſta ſi res pateret etiam ex ipſis cunabulis digna mihi videntur poſteritatis memoria.

¶ Decimū nāq; imperij agebat ſeuerus annū. Alexandrie vero per idē tp̄s oīq; egypto p̄ſidebat letus: ep̄atū in ea poſt iulianum demetrius ſuſceperat. Cū ſupra modum accenſo perſecutionis incēdio: ⁊ multis ea tempeſtate martyrio coronatis: in tantum ardorem capeſcendi martyrij puerulus tunc adhuc origenes exarſerat: vt ſponte ſe periculis ingereret: ⁊ alijs in certamine poſitis preceps in medios rueret: ita vt inſectari ipſam mortē ⁊ rapere velle videret. Quā ⁊ adipiſci oīb⁹ modis potuiſſet: niſi qđ diſpenſatione dn̄i ad vtilitatē multorum putatur pro totius eccleſie edificatione ſeruatus per ſollicitudinē matris que glorioſe mortis eius deſideria impediuit. Que cū primo maternis obſecrationibus ſupplicaret vt ſibi cōſuleret vt parceret matri: ⁊ ille ex his precibus inflammatior ad amorem martyrij redderetur: maxime ex eo ꝙ patrem iam teneri cognouiſſet in vinculis: ⁊ ipſe ꝓpere ſoci⁹ effici vinculorū ei⁹ ac martyrij feſtinaret arte quadā mr̄ni affect⁹ inhibet. Etem cū maturare eū vellet ⁊ ante lucanū ꝓpe ad agonū certamina pſenſiſſet: noctu cubiculū filij dormiētis ingreſſa: oīa ei⁹ indumēta qb⁹

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

procedi ad publicū poterat ſurata ſub-
traxerit: vt ꝑ hec domi reſidere neceſſita
te cogeret. Ille maternis impeditus do-
lis cū nihil aliud agere poſſet nec tamen
mens quieſcere pateret: audet aliquid
ſuꝑ etatē. Epl̄am ſcribit ad patrē ſe q̄dē
maternis artibꝰ detineri: ſed illum tene-
re debere quod cepit. Et addit etiā hec.
Uide pater ne propter nos aliud aliq̄d
velis. Hec ſunt prima puerilia Origenis
rudimenta. Hic ludus eius infantie: hec
a tenero religiōis ⁊ pietatis inditia. Ta
lis in eo erga deum coaluit affectus.
B ¶ Hinc iam lectioni ſe cepit diuinoꝝ
voluminū mācipare: ⁊ in eruditionibus
fidei diuine ſemetipſuꝫ haud ſegniter ex-
ercere. Qm̄quidā iam ⁊ apparēte in his
imbui ceperat: q̄ ei ſenſim iter ſeculares
libros q̄bus ī prima etate erudiebatur:
etiā nr̄arū ſcripturarū nōnulla interi le-
gēda ſubijciebat. Tū deinde paulatim
etiā ꝓferre hec ſcholaribꝰ ſtudijs ꝯmone
bat. Iam inde etiā lectiones exigere per
dies ſingulos ⁊ memorie cōmēdare: pue
rū nō inuitū imo potiꝰ erga hec diſcēda
promptiorēꝫ cogebat. Quippe q̄ legens
hec: non ſolo ſimplici intellectu videret
eſſe cōtentꝰ: ſed negotia patri deſcriptu-
re ſenſibꝰ ac queſtionibꝰ cōmoueret. In-
quirens ab eo quid ſibi videretur: ꝙ per
ſpiritū ſanctū ſcriptura dicit̄ inſpirata:
vel quid diuini cōſilij tegat ſimplicitas
iſta verborum. At ille ſimulabat quideꝫ
increpare ſe eū ⁊ vetare vltra etatē ali-
quid querere. Apud ſemetipſum tamen
incredibiliter exultabat: oīpotenti deo
gratias referens: qui talis ſobolis eſſe
donauerit patrem. Deniq̄ frequēter di-
citur dormienti puero religioſus: ⁊ ſolli-
citus ſuperueniens pater operimentum
pectoris detraxiſſe: ⁊ velut dei ſpiritu in-
tus incluſo: pectus eius tanq̄ templum
quoddam veneratus: ⁊ demulcens oſcu-
lis abſceſſiſſe: beatū ſemetipſuꝫ adeo eſſe
ctum ꝓ tante ꝓlis felicitate gratulatus.
Hec et multa his ſimilia in puerilitate
origenis extitiſſe memorantur. Ut vero
pater eius martyrio conſummatus eſt:
puer ipſe cū matre vidua: ⁊ ſex alijs par-
uulis fratribꝰ ſeptimūdecimū agēs eta-
tis annū in ſumma facultatum penuria
derelictus eſt. Qm̄quidem cēſus pater-
nus qui vel maximus fuerat fiſco per ꝓ-
ſcriptionem ſociatus eſt. Nec tamen ei
defuit omnipotentis dei prouidētia. Ob
inſigne namq̄ vel literarum vel religio-
nis ſtudium a quadā nobili ⁊ locupletiſ-
ſima femina perfamiliariter foueri ce-
pit. Que tamen Paulum quēdam antio
chie ortum: antique hereſeos famoſiſſi-
mum ſectatorem adoptiuum domui ſue
illo in tempore habebat. In quo adoleſcē
tulus; Origenes cum neceſſitatem habe
ret apud predictam feminam vna dege
re: documentum iam inde a puero fideliſ
ſime ⁊ catholice ſue mentis oſtendit. Nā
cum ad ſupradictum virū velut ad ma-
giſtrum ⁊ ſummi nominis doctorem per
dies ſingulos immenſe multitudine con
uenirent nō ſolum hereticorum verum ⁊
ex noſtris multorum pro eo ꝙ eruditiōis
ei ſumma ab oībus crederet̄: nullo tamē
pacto vel pro honoris gratia: vel etiam
pro neceſſitate cōiunctionis flecti potuit
origenes: vt cum eo ſaltim in oratione cō
ſiſteret. Ita ei a prima etate eccleſiaſti
ce regule obſeruantia: honorabilis fuit:
et hereticorum ſocietas execrabilis. Si-
cut ipſe in quodam loco operis ſui ait:
quia hereticorum execranda doctrina
eſt: nec tamen deerat ei erga communes
literas ſtudium: in quibus pater eū eru
diendum tradiderat: ſed exercitabatur
et in his multo attentius: etiam poſt cō
ſummationem patris. In arte namq̄ grā
matica ita fuerat inſtructus: vt ⁊ ad do
cendum plene ſufficeret: ⁊ ex hoc ei qua
ad neceſſitatem tranſigende domus vi-
debantur neceſſaria pararentur.

¶ Capitu. ij. adhuc de origene. A

Verum cum pre-
eſſet auditoris ⁊ grammaticā
doceret ſicut ipſe in quibuſdā
ſcriptis ſuis refert ⁊ cū eccle
ſie apud Alexandriam magiſterij deeſ-
ſet officiū: cūq̄ omnes deturbati ꝑſecuto
rū minis ⁊ ferocitatibus aufugiſſent ali-
quāti gentilium cōueniebant ad orige-
nem: tūc adhuc grāmaticā docētē: audi-
re ab eo verbū de noſtra fide ac religiōe
cupiētes. Quos ille non ſolum ad fidem

de perfidia conuertebat: verum etiam perfecte vite inſtitutionibus informabat. Quorum primus extitit Plutarchꝰ qui per ipſum conuerſus ad fidem noſtram non ſolum perfecte vite inſtituta ſeruauit: verumetiam que eſt ſumma beatitudinis: martyrij conſecutꝰ eſt palmam. Secundus cum hoc fuit eraclas ⁊ natura plutarchi frater ⁊ meritis. Qui cum ab eo non ſolum in fide noſtra atq̃ ſcientia: ſed et vite purioris inſtitutionibus ad perfectum fuiſſet inſtructus. Alexandrine eccleſie preeſſet poſt demeritū ſubrogatus eſt. Sȝ ea tempeſtate qua aquila. Alexandrine atq̃ egypto preſidente perſecutionem rabies increſcebat octauumdecimum Origenes agebat etatis annū: quo in tempore perfamoſiſſimi apud omnes vel icredulos vel infideles domi foriſq̃ nomen eius effectum eſt. Precipue per id q̄d ſanctos oēs in confeſſionis vinculis poſitos non ſolum ſermone et cohortatione perfecte ſpiritualis doctrine ad martyrium roborabat: verum etiam multos ſuis officijs ac miniſterijs e vinculorum penis: et ſqualore carceris ſubleuabat. Sepe deniq̃ etiam ante tribunalia iudicum: ⁊ in ipſis eorū cruciatibꝰ aderat aduerſum ꝓphanas interrogationes iudicum: affectu eis ac mente cōpatiens vultuq̃ ⁊ nutibꝰ ſi dici poteſt velut firmiores eis r̄nſiōes ſubijcere geſtiēs. Sed ⁊ cū ſn̄iam ſuſcepiſſent eadem fiducia vtebat: oībus ſe periculis inferens: nec trepidans perſecutoribꝰ intuentibus: extremis q̄z oculis martyres ſalutare: ita vt nonnunq̃ pro his etiam impetus in eū gentilium fieret. Sed diuina dextera cū admiratione oīm ꝑfectus euadebat. Uerum nec enumerari facile: nec referre pōt quoties ⁊ q̄ crebro imo ꝑ ſingulos pene dies: de quātis eum et qualibus periculis: dum erga predicationem verbi dei impiger ⁊ promptꝰ eſt eadem illa diuina dextera conſeruauit quoties in inſidijs poſitos q̄ eum clam interimerēt effugit. Et intm̄ aduerſuȝ ſe dū in opꝰ dei promptus eſt infideliū cōcitauit inſaniam: vt turme militum diſpoſite domo in qua commanere videbatur obſederint: nec tn̄ eum capere aut tenere potuerint: diuina protectiōe ſeruatum. Tanta rabies contra eum mētes hoīm inceſſerat: ꝑ hoc ſolo q̄ plurimos ꝑ eum videbant ad fidem n̄ram ab incredulitate conuerti. Et intm̄ quotidie aduerſus eū perſecutio cumulabatur: vt tota vrbs maxima alexandria eū tegere non poſſet: ſed de domo ad domuȝ tranſiret: et tn̄ vndiq̃ fugaretur: cum viderent ꝑ loca ſingula multitudines plurimas ꝑ eum ad fidem dei ſociari. Obtinebat aūt hoc q̄ȝ non ſolum in verbo erat ei perfecta doctrina: verū etiam in opere cōſummate diſcipline ꝓbebat exempla. Et dicebatur ſicut aiunt de eo: q̄ȝ hic eſt qui quale hȝ verbum talem habet vitam et qualem hȝ vitam tale habet verbū. Qm̄ que docet agit: ⁊ que agit hec docet.

¶ Manifeſte aūt et euidenter aderat ei diuina gratia: per quam innumeros ad imitationem ſui in fideȝ dei prouocabat. Unde et videns demetrius epiſcopus q̄ ad ipſum precipue doctrine gratia ⁊ ꝑdicationis verbi dei: multitudines plurime conuolarent: et calezizandi ei: id eſt docendi magiſterium in eccleſia tribuit. Quod primus poſt apoſtolos apud alexandriam panthenus. Secundus ꝑ ordinem. Clemens tertius adminiſtrauit Origenes ipſius diſcipulus clementis: qui clemens in opere Stromateo vbi etiam tempora quibus libros deſcribebat: proemijs deſignauit: ad fineȝ imperij commodi pertendit. Unde certum eſt q̄ ſeueri tp̄a hec ipſa que nunc habemꝰ in manibus continebat. Qua tempeſtate etiam iudas quidam alius ſcriptor de ſeptimanis que in Daniele referuntur diſſeruit. Qui et ipſe decimum Seueri imperatoris annum regni commemorat. Is etiam diuulgataȝ antichriſti iam preſentiam iamq̃ exiſtimans imminere ex perſecutionum nimietate: multorū ex noſtris fidelium aīos perturbauit. Igitur origenes iniuncto ſibi a demetrio epiſcopo magiſterij officio: grammaticam ſcholam negligere cepit: magis ſe verbo dei conferens. Utitur ſane etiam conſilio non puerili. Bibliothecam gentilium librorum tradidit cuidam fideli amico pactus cum eo quatuor ſibi obo-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

los ex eius pretio per dies ſingulos inferri: quo ſcilicet ne grauis eſſet cuiq; in ſuſtentanda victus neceſſitate: nec congregatam pecuniam domi reſeruare videretur. Igitur in talibꝰ inſtitutis: plurimum temporis exigens: vita: moribus exercitijs per oia xp̄iannus philoſophus habebatur. Cum ⁊ pro iuuenilibus cupiditatibus reprimendis: ⁊ pro ſapientie profectibus capeſcendis die noctuq; artioribus ſe abſtinentie conſtringeret frenis: ⁊ indeſinenter diuinorū librorum meditationibus inhereret. In abſtinentia plurima: in ieiunijs indeſinentibus: in vigilijs pene iugibus: ita vt ſi quando paruum aliquid ſomni neceſſitas naturalis exigeret: hanc ille non ſupra ſtratum quo oino nullo vtebatur: ſed ſupra nudi ſoli dependeret ſuperficiē. Añ oia vero precepta euangelica ⁊ voces ſaluatoris ſummo amore ⁊ ſtudio: implendas eſſe cenſebat: quibus precipitur duas tunicas non habendum: neq; calciamētis vtendum: neq; de craſtino cogitandum. Que ille ⁊ ſingula ſumma cum diligētia ⁊ fide cōtendebat explere. Et ſupra vires atq; etatem ſuā ſcd̄m apoſtoli monita in frigore ⁊ nuditate agones patientie deſudabat. Ita cunctis auditoribus ſuis renuntiandi oibus que poſſidebāt: et beate pauptatis prebebat exēpla. Erat igitur per hec carus omnibꝰ ⁊ acceptus. In hoc vno nonnullos offendens: ꝙ cupientes de facultatibus proprijs aliquid ſibi ſaltim victus gratia miniſtrare: pro diſtricta continentie diſciplina refutabat. Cum vtiq; pro labore quo in verbo dei deſudabat non ſolum duplici ſ̄m apoſtolum: ſed et multiplici honore dignus ab oibus duceretur. Sz ille honorem ſibi ſummuz in continentia deputabat. Deniq; ⁊ per multos annos traditur abſq; omni calciamento nudis inceſſiſſe veſtigijs. Uini quoq; vſum ceterorumq; ſimilium: niſi ea ſola que vite neceſſitas depoſcebat: nullum penitꝰ habuit: vſq; quo incōmodo ſtomachi imo iam pene picůlo cogeret. Talibꝰ igit̄ vite atq; inſtituti ſui exemplis informans eos q̄s a gētili vita ⁊ ſtulta philoſophia ad verā xp̄i philoſophiam ſapientiamq; conuerterat: non ſolum in intimis anime archanis fidem habere docuit per hoc ꝙ geri ab eo videbant q̄ docebantur: verumetiā ad martyrij eos amorem: per ea q̄bus quotidiano roborabātur exercitio prouocabat. Ex quibus et multi comprehenſi in perſecutione palmam martyrij conſecuti ſunt.

Capitulū .iij. ꝙ e ſchola origenis multi martyres prodierunt.

IN his primus erat Plutarchus de quo ſuperius memorauimus. Quē cum vidiſſet populus ad mortem duci: et aſſiſtere ei origenem: qui hortatu ſuo ad magnanimitatē animos eiꝰ erigeret velut mortis eiꝰ autorē diſcerpere eum pene ⁊ interficere vulgus irruerat niſi ex tunc ope diuine ꝓuidentie e furētium manibus fuiſſet ereptus. Poſt plutarchi martyrium ſecundus ex origenis diſcipulis martyr efficit̄ Serenus. Tertius ex eius nihilominus auditoribus Eraclides martyrio coronatur. Quartꝰ heros neofitus. Nam ſuperior ſerenus adhuc cathecuminꝰ conſummatus eſt. Quintꝰ eiuſdem ſchole martyr efficitur alius noie Serenꝰ. Qui poſt multa ſupplicia ꝓ xp̄o etiam capite plexus tradit̄.

¶ Capitulū .iiij. de pontamiana martyre origenis diſcipula.

SEd ⁊ mulieres plurime. In quibꝰ erat quedā cathecumina de qua ipſe in quodā loco ait: quod ignis baptiſma conſecuta ſit. Sed ⁊ potamiana famoſiſſima feminarū ⁊ martyrum: ꝗ ipſe eius carnifex Baſilides. Etem̄ in noſtram vſq; memoriā ab incolis loci: perennis virtutū potamiane fama celebratur: ꝙ immenſos ⁊ innumeros agones primo ꝓ virginitate ⁊ pudicitia deſudauerit. Deinde etiā pro martyrio exq̄ſita atq; inaudita tormēta pertulerit. Atq; ad vltimum vna cum venerabili matre marcella: ignis ſupplicijs ꝯſummata ſit. Tradunt igit̄ aq̄lā: hoc ēm̄ erat tyrannici iudicis nomē: poſtea q̄ crudelibus eā ſupplicijs lacerauit: ad vltimuz ob inius

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Nam ⁊ nobilitatis ei⁹ ⁊ caſtitatis cōmi-
natū eſſe potamiane: q̄ eā vel crudeliſ-
ſimis gladiatoribus vel impudiciſſimis
lenonib⁹ traderet. At illā cū ab ea quid
mallet vel q̄d eligere q̄reret ꝑtuliſſe ad-
uerſum tyrannū vocē liberā: qui ob ſup-
ſtitionē romani ritus ſacrilega videret.
Et ideo ſine mora in eā illatā eſſe ſniaꝫ.
Cūq̄ baſilides vn⁹ ex ijs q̄bus implere
ſpiculatoris officiū mos eſt ſuſceptā eaꝫ
deduceret ad ſupplicium: ac multitudo
impudicorū pariter ⁊ impiorū potamia-
ne: verbis ⁊ iniurijs conarent̄ illudere.
Baſilides abigere impudētius irruen-
tes ac deturbare cepit: humanitatis et
miſerationis obtentu. At illa religioſuꝫ
viri votū erga ſe ⁊ ꝓpoſitū humanitatis
amplexa: cert⁹ eſto (inq̄t) q̄ cū abiero ad
dn̄m meū: ſine mora boni huius tibi re-
munerationem parabo. Poſt hec auteꝫ
verba cōſtāter ſuſcepit ſtatuta ſupplicia
picis calide paulatiꝫ per art⁹ ac mēbra
diffuſe. Et hoc mō btā virgo e terris mi-
grauit ad celū. Nō multis aūt poſt die-
bus Baſilides cum inter collegas ſuos
ob cauſam quādam iuramentū poſcere
tur ait ſibi nō licere omnino iurare ꝑ eo
q̄ eſſet xpianus. Et hoc publice fatebat̄.
Joco eſtimatus eſt primo dicere. Tum
deinde cū cōſtantius affirmaret pertra
hitur ad tribunal. Ubi cū perſeueraſſet
in cōfeſſione vinculis traditur. Tū vero
viſitantibus eū noſtris: ⁊ cauſam ſubite
ac laudabilis huius permutationis in-
quirentibus dixiſſe tradit̄ q̄ potamiana
poſt diē tertium martyrij ſui noctu aſſi-
ſtens coronā capiti ſuo impoſuerit: di-
cens deprecatā ſe pro ipſo dn̄m ⁊ impe-
traſſe. vt ſm q̄d ſcriptū eſt: q̄ qui recipit
martyrē mercedē martyris cōſequetur.
Quib⁹ auditis cōfeſtim fratres ſignū ei
dn̄icum tradunt: et die poſtera ob dn̄i
martyriū: capite punit̄. Sed ⁊ alijs plu-
ribus per illud tp̄s apud Alexandriam
cōdiſcipulis ſuis cū quibus verbo dei in
origenis ſchola operā dederat potamia
na ſimile munus tradit̄ preſtitiſſe aſſi-
ſtens eis per viſum ⁊ coronas martyrij
impetratas a domino deferens: ſed de
his iſta ſufficiant.

¶Cap. quintū q̄ origenes ſe caſtrauit.

Bitur per idē
tempus cum docendi officio
apud Alexandriaꝫ preeſſet
Origenes: geſtū quid ab eo
traditur: q̄d iuuenis ortaſſe ⁊ minus ꝑ-
fecti ſenſus videatur: ſꝫ perfecte fidei ac
nimie caſtitatis indicium continens. Il-
lud nāq̄ quod ſcriptum eſt in euāgelio:
q̄ ſunt eunuchi q̄ ſeipſos caſtrauerunt
ꝓpter regnum dei etiā ſm hiſtoriam im-
plendum credidit: non ſolum caſtitatis
obtentu verum quoniam perſecutionis
tempore tam in publico: q̄ȝ in occulto ac
ſecreto: ⁊ tam viris q̄ȝ feminis verbum
domini predicabat: videlicet: quo omnē
occaſionem turpis maledicti gratia in-
fidelibus videretur excludere: domini-
cam vocem re atq̄ opere in ſemetipſo
aggreſſum eſt implere. Cumq̄ id pro eo
ne ab hominibus laudem quereret: ſed
a deo mercedem ſperaret in occulto eſſe
voluiſſet: tamē latere nō potuit: ſed rei
geſte indicium ad Demetrium epiſcopū
peruenit. Iſq̄ ingēti primo ſtupore am-
miratus eſt audacis animi virtutem.
Tum deinde collaudans fidei eius ma-
gnitudinē vel calorem: ⁊ tam grande in
opere dei propoſitum. Nūc maxime ait
cepto operi doctrine ⁊ predicationis in-
ſiſte: quādo aduerſarijs nulla obtrectā-
di ſuſpitio derelicta eſt. Sed tunc quidē
talis erat demetrij ſententia: cum nihil
animos inceſſerat quod recti iudicij re-
gulam in partem alteram declinaret.
Poſtea vero cum vidiſſet adoleſcentis
famam ſatis fieri claram: ⁊ magno cum
domi foriſq̄ preconio extolli humane in-
firmitatis aliq̄d paſſus: opus q̄d ipſe ꝑus
cum ingenti ammiratione laudauerat
infamare poſtmodum cepit. Nam cum
apud paleſtinam precipui ⁊ eminentes
inter epiſcopos viri ideſt hieroſolymo-
rum Alexander et Theotiſtus ceſaree
videntes diuinum opus eius in verbo
dei ordinaſſent eum preſbyterū ac ſum-
mo eum ſacerdotio iam nanq̄ dignum
probarent: idq̄ digniſſime factum ab
omnibus laudaretur: ⁊ ne ſic quidem di-
gnus honor ſapientie eius ac virtutib⁹
in eū collatus diceret̄ vehemētiſſime m

mordit hic ſermo demetriū. Et nō inueniens in eum cauſam alterius criminis hoc quod aliqn̄ puer adhuc ille egerat: et eṗs iam iſte laudauerat poſtmodum criminis loco protulit: etiam in illos culpam qui eum ordinauerāt conatus inflectere. Sed hec poſtmodū geſta ſunt. Tunc porro origenes apud alexandriā doctor eccleſie valde clarus habebatur omnibus: quos fama eius ad audiendū eum cōuenire ꝓuocabat verbū dei predicās ſicut apoſtolis dicit oportune inoportune per diem per noctem publice ⁊ priuatim velut abſciſſis omnibus impedimentis liber prorſus et cū omni fiducia rem gerebat. Cū vero decem et octo annis Seuerus tenuiſſet imperiū. Antoninus ei filius ſuccedit quo in tempore tanq̄ plurimi erant q̄ in cōfeſſionibꝰ gloriam queſierant: dei tamē prouidentia fuerant reſeruati.

Cap. vj. de narciſſo viro ſancto hieroſolymorum epiſcopo.

IN quibus alexander de quo paulo ante memorauimus confeſſionis titulo ſatis clarus hieroſolymorū eccl'ie ſubrogatur eṗs cum ſupereſſet adhuc narciſſus qui prius inibi functꝰ eſt pōtificatus officio. Uerum qm̄ narciſſi memoriā ſermo ꝓgrediens attulit cōgruū mihi videtur aliquid de eius geſtis inſignibus memorare: de quo ab incolis quidem loci per plurima memorie traduntur. Nos vero vnū opus eiꝰ memorauimus ex quo ceteris q̄ de eo narrantur merito fides poſſit adhiberi. Accidit aliquādo in die ſolēni vigiliarū paſche oleū deeſſe luminaribus. Cūq̄ id per miniſtros innotuiſſet meror plebi maximꝰ fuit. Sed narciſſus fide fidens miniſtris imperat haurire aquam ſibiq̄ deferri. Cūq̄ ꝓtuliſſent orauit ⁊ bn̄dixit aquam ⁊ infundi luminaribus precepit. Tunc repente miro ⁊ ſeculi ſic ſeculis inaudito genere virtutis natura aque in olei pinguedinē verſa ſplendorem luminum etiam ſolito reddidit clariorem. Ad fidē autem rei a plurimis religioſorum fratrum ex eodem oleo qđ verſum de aqua fuerat reſeruatum eſt: ita vt ad nos vſq̄ miraculi huiꝰ indicium ꝑueniret. Et in hoc q̄dē fidei eiꝰ ad meriti habebat̄ exēplū. Animi ṽo virtus quāta in eo fuerit alio nihilominus vno de eius geſtis ope declarabit̄. His nāq̄ cū inter cetera virtutū ſuarꝫ bona eēt valde ꝯſtātis animi ⁊ iuſti rectiq̄ indeclinabiliter tenax: q̄dā homūculi nequā male ſibi cōſcij metuētes ne criminū ſuoꝝ ſi arguerent̄ nō poſſent effugere vīdictā: ꝓueniūt factionibꝰ ⁊ circūuenire parāt eū cuiꝰ iudiciū verebant̄. Cōcinnat igit̄ aduerſum eū in fame ſatis ⁊ noxiū crimē cōueniūt auditores teſtes ex ſemetipis ꝓducūt q̄ ſub ſacramēto iuramēti q̄ obijciebantur cōfirmarēt. Quorū vnus teſtis ita vt nō igni cōſumeret̄ vere ſe dicere teſtabat̄. Alius ita ne regio morbo corrumperet̄. tertius ita ne luminibꝰ orbaret̄. Et q̄uis ne iuramētis quidē iſtis quiſq̄ fideliū ⁊ deū timētiū crederet: eo q꞉ vita narciſſi ⁊ inſtitutio ac pudicitia ab oibꝰ noceret̄: ipe tn̄ eorū q̄ mota ſunt indignitatē: ac moleſtiā non ferēs ſimul ⁊ ſecretā ac philoſophicam vitā ſemꝑ habere deſiderans ſubter fugit eccleſie multitudinē ⁊ in deſertis locis atq̄ agellis ſecretioribus delitescit annis q̄pluribus. At nō ille magnus diuine ꝓuidētie oculꝰ q̄eſcit in lōgum ſꝫ in impios vltionē ꝑ ea ipa q̄ ſibi in periurijs ſtatuerāt maledicta molit̄. Primꝰ nāq̄ ille teſtis parua ignis ſcintilla noctis tempore domo ſua ſuccenſa cū omni genere omniūq̄ familia flammis vltricibus cōflagrauit. Alius repēte ab imis pedibus vſq̄ ad ſummum capitis verticem morbo regio quo fuerat imprecatus repletur atq̄ cōſumit̄. Tertius autē priorum exitum videns ⁊ oculum diuinū nō ſe latuiſſe ꝑſpiciens prorumpit in medium et audientibus cunctis ſera penitentia vniuerſum concinnati ſceleris ordinem pandit. Tantis autē lachrymis immanis commiſſi facinus deflet ⁊ in tantum die noctuq̄ perdurat inflectibus vſq̄ quo luminibus orbaretur. Hi igitur figmenti huiuſcemodi penas dederunt.

Cap. vij. de nonnullis epiſcopis hieroſolymorum.

Narciſſus

Miniſterio de Educación, Cultura y Deporte

NArciſſus vero cum ita deſertum petiſſet ac locis ſemet ſecretiorībꝰ abdidiſſet vt vbinã degeret nullus agnoſceret: neceſſarium viſum eſt epiſcopis: vt alium pro ipſo ordinarent cui nomen erat Dius. Cuiq cum paruo tempore prefuiſſet eccleſie ſuccedit germanius. Et germanio tñ gordius. cuz ecce ſubito velut rediuiuus celoq redditus ex improuiſo apparuit narciſſus. Et rurſum a fratribus ad preſidenduz rogatur eccleſie. Multo enim vehementius erga eũ amor omniũ fuerat incitatus vel pro eo quod criminoſis innocens ceſſit: vel ꝙ ſecretam ⁊ philoſophicam vitam dilexit ⁊ quod in eo cõpleuit dominus dicens mihi vindictam et ego retribuam dicit dominus.

¶ Capitulum. viij. de Alexandro qui narciſſo hieroſolymorũ epiſcopo adhuc viuenti mira dei vocatione ſubrogatur.

VErum cũ ipſe iam ſenio feſſus pontificatus miniſterio ſufficere nõ poſſet. Alexãdrum de quo ſuperius memorauimus ꝙ iam eſſet epiſcopus alterius loci diuina diſpenſatio in adiutorium narciſſi ſenis euidẽtiſſimis reuelationibus euocauit. Is namq alexander ex gente capadocum vbi erat preclare vrbis epiſcopus. Hieroſolymam adorandi: et ſanctorum locorum videndi gratia properauerat. Quẽ loci incole mentes eorũ inſtigante deo cũ omni amore et officioſitate ſuſcipiunt ac charitatis: ⁊ dilectionis nexibꝰ vinctũ domum redire nõ ſinunt. Oſtendebatur enim euidenter a domino non ſolũ ipſi beato viro narciſſo ſed et alijs plurimis per reuelationes in plebe vt ipſum in loco ſancto epiſcopum detinerent. Preterea quod ſupra cetera omnia magis terrificum fuit eo die quo ingreſſurus vrbem alexander nuntiatus eſt ⁊ multitudo fratrum plurima extra portas in occurſum eius egreſſa eſt: vox celitus manifeſtiſſime oĩbus audientibus facta eſt dicens. Suſcipite epiſcopum qui vobis a deo deſtinatꝰ eſt. Cũq ex his omnibus euidenter apud eos fuiſſet dei diſpenſatio declarata epiſcopi vrbium vicinarum compertis omnibus quibus de eo res geri dei iudicio docebatur reſidere inibi eum neceſſario compulerunt. Ipſe ergo Alexander in epiſtolis ſuis ad Antionoitas ſcriptis que vſq ad preſens ſeruãtur apud nos meminit narciſſi tanq ſocij et conſortis in epiſcopatu his ipſis verbis de eo ſcribens. Salutat vos narciſſus qui ante me epiſcopatum huius eccleſie regere cepit quiq mecum poſitus orationibus veſtris centum iam et. xvj. annos vite ſue gerit. Qui et ipſe vos mecũ pariter deprecatur eſſe concordes. De his quidem talia.

B ¶ Apud antiochiam vero defuncto ſerapione epiſcopo. Aſclepiades lociilius ſuſcepit ſedem. Qui ⁊ ipſe vnus ex preclaro confeſſorũ numero fuit. Meminit etiam huius ordinationis ſupradictus alexander antiochenis ſcribens hoc modo Alexander ſeruus et vinctus ieſu chriſti beate eccleſie que eſt apud antiochiam in domino ſalutem. Reuelauit dominus vincula mea ⁊ carceris huius mei dilatauit anguſtias ꝙ comperi ſancte eccleſie veſtre aſclepiadem virum digniſſimum ſacerdotium ſuſcepiſſe. Hanc autem epiſtolam indicat ſuper clementem antiochene eccleſie preſbyterum: tranſmiſiſſe ſcribens in fine epiſtole hoc modo. Hec autem nobis domini fratres tranſmiſi per clementẽ beatum preſbyterum virum in omnibus virtutibus etiam probatiſſimum. Quem noſtis vos ⁊ eo amplius cognoſcetis. Cuiꝰ preſentia apud nos per dei prouidentiã procurata et confirmauit et auxit eccleſiam domini.

¶ Capitulum. ix. de ſerapione ⁊ eius ſcriptis.

Bitur ſerapionis epiſcopi eruditi viri puto quidem etiaz alia opuſcula apd alios haberi. Ad nos

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

autem illa tantummodo venerunt que
ad Domnum quandam ſcribit qui in tē=
pore perſecutionis a fide chriſti recedēs
ad ſuperſtitionem iudaicam declinauit:
et ea que ad pontium et ad caricium
eccleſiaſticos viros ſcribit. Et alie nihi=
lominus eius ſunt ad alios epiſtole. Sz
et ille liber venit ad nos quem ſcribit
de euangelio Petri vbi arguit quedam
falſa in eo conſcripta emēdare cupiens
fratres qui erant apud Roſſum qui per
occaſionem ſcripture ipſius in hereſim
declinabant. Dignum tamen videtur
mihi pauca quedam de eius libello in=
ſerere ex quibus innoteſcat que fuerit
eius de ipſa ſcriptura ſententia. Scri=
bit ergo in quodam loco ita. Nos enim
fratres et petrum: et alios apoſtolos re
cipimus ſicut chriſtum. Que autem ſub
eorum nomine falſo ab aliis conſcripta
ſunt velut gnari eorum ſenſus ac ſen=
tentie declinamus: ſcientes quod talia
nobis non ſunt tradita. Ego enim cum
eſſem apud vos putabam omnes recte
fidei eſſe inter vos et non decurſo libel=
lo qui mihi offerebatur in quo nomine
petri conſcriptum euangelium fereba=
tur: dixi. Si hoc eſt ſolum quid inter eos
ſimultatem videtur inferre legatur co=
dex. Nūc autem comperto quod hi qui
codicem illum legi debere aſſerunt pro=
ſpectu cuiuſdam occulte hereſeos hoc
fieri popoſcerunt ſicut mihi dictum eſt
feſtinabo iterum venire ad vos. Nos
enim nouimus fratres cuius hereſeos
fuerit martianus qui etiam ſibiipſi cō=
trarius exit non intelligens que loque=
retur que etiam vos diſcetis ex his que
ſcripta ſunt vobis: inueſtigata per nos
ab illis qui hoc ipſum euangelium ſe=
cundum illius traditionem didicerant
et ſucceſſores extiterunt ſententie eius.
Quos nos locetas vocamus: quia in
hac ipſa doctrina illorum ſunt quam=
plurimi ſenſus et ab ipſis mutati. Nam
certum eſt quod plurima ſecundum re=
cti rationem ſentiunt de ſaluatore. Alia
vero aliter que ſubiecimus hec ſerapion
ſcribit.

¶ Capitulum. x. de quodam clemente et
ſcriptis eius.

Clementis ve=
ro libri habent plurimi apud
nos tamē hi ſunt qui inueni=
ri potuerūt. Stromatū libri
octo quos hoc modo pretitulauit.
A ¶ Titi flaui clemētis de verā philo=
ſophia commentarii ſcientie ſtromata.
Stromatū aūt nos poſſumus intellige=
re tāquam opus varie contextū. Sunt et alii
eiuſdem ypotipoſcon libr. viii. quos nos
poſſumus informationū vel diſpoſitio=
num nominare. In quibus nominatim
pantheni meminit tanquam proprii magiſtri
et expoſitiones ipſius plurimas ſcribit et
traditiones eius operi ſuo inſerit. Eſt
etiā liber eius ad gētiles exhortatorius.
Et alius liber qui dicitur Pedagogus.
Et alius qui ſuperſcribitur quis eſt qui
poſſit ſaluus fieri diues. Eſt et alius li=
bellus de paſcha et de diſputatione: de
ieiunio et de obtrectatione. Et alius ex=
hortatorius ad patientiaz. Et alius ad
neofitos. Sed et ille qui ſuperſcribit. Canō
eccleſiaſticus. Itē alius de his qui iudaicū ſenſū
in ſcripturis ſequūtur quē ad alexādrū ſu
pradictū epm ſcribit. In ſtromatibus autē
nō ſolū ea que ex diuinis ſcripturis ſumpſe
rat: ſternit ſed et ea que apud grecos auto=
res habent. Utile namque ei viſum eſt in illo
opere comparere: ac conferre ſibi inuicē
dogmata vel ea que diuinitus ſancita ſunt
vel que ad ſapientiam grecorum inuenta:
vel etiā que ceteris barbaris viſa ſunt.
Arguit etiā hereticorum errores. Hiſtoriā
quoque inibi plurimā texit: et ex omnibus ma
teriā nobis eruditionis perfecte compo
ſuit. Unde merito libros ſuos ſtromate=
as appellauit: id eſt lacinioſa quadam:
et varia diuerſitate contextos. Utitur ſa
ne exemplis etiam ex his libris quia nō=
nullis minime recipiēdi videntur: id eſt
ex ſapientia que dicitur Salomonis: et
ex ſapientia Syrac qui appellatur eccle
ſiaſticus apud latinos. Sed et de barna
be et clementis epiſtola ponit exempla.
Utitur etiam de epiſtola iude. Meminit
preterea et ſcriptorum antiquorum. Ta
tiani cuiuſdā et caſſiani velut qui chronica
ſcripſerit: Philonis quoque et Ariſtoboli et ioſe
phi ac demetrii et eupolemi iudeorum ſcri=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ptorum. Conferens etiaȝ antiquiſſimis grecorum moyſaicum et iudeorum genus antiquius eſſe comprobat. Multa qȝ alia inſtrumenta optimarum inſtitutionum illo opere contexuit. Et inter cetera hoc in primo libello indicat ꝙ ipſe non longe poſt apoſtolos fuerit. Promittitqȝ commētarios ſe in geneſim ſcripturum. In libello autem quem ſcribit de paſcha cōfitetur extorqueri ſibi a fratribus vt ea que a preſbyteris ideſt a ſucceſſoribus apoſtolorum voce ſibi ſola tradita ſunt deſcribere in libris ac poſteris traderet. Meminit ibi melitonis et hyrenei: ceterorumqȝ quorum etiam quaſdam narrationes inſeruit. In libris vero ypothipoſcon: id eſt informationum: vt breuiter dicam vniuerſam pariter ſcripturam diuinam compendioſis diſcretionibus explanauit. In quibus ne ea quidem que apochripha a quibuſdam habentur preterijt. Ut eſt petri reuelatio.

B ¶De epiſtola vero ad hebreos ita diſſerit qđ manifeſte pauli ſit apoſtoli: ſcripta ſit autem hebreo ſermone tanqȝ hebreis a luca vero qui erat pauli diſcipulus interpretata in grecum. Unde ⁊ ſtilus eius magis ſimilis videtur libello illi quem lucas de apoſtolorum actibus ſcripſit. qđ autem ſuperſcriptionem ſolitam inibi non habet: id eſt paulus apoſtolus hoc eſſe ratiōis oſtendit ꝙ preiudicatū hebreis erat de pauli nomine ne eius dicta ſuſciperent. Et idcirco prudēter declinaſſe ne ſtatim in principio pauli nomine inſpecto lectio eius repudiaret. Poſt pauca vero addit etiā hec. Et ſicut inquit beatus preſbyter dicebat quia dominꝰ chriſtus apoſtolus omnipotētis dicit miſſus ad hebreos. Pro humilitate ergo Paulus qui ad gentes fuerat deſtinatꝰ non ſcripſit ſemetipſum hebreorum apoſtolum vel propter honorem domini qui ſe miſſum dixerat ad oues iſrael vel quia gentium videbatur apoſtolus. Exponit ꝑterea idem Clemens in ipſis libellis de ordine euangeliorum traditionē ſibi a ſenioribus preſbyteris traditam ⁊ dicit priora eſſe poſita illa euangelia que de generationibus continent: id eſt matthei ⁊ luce. Cauſam vero fuiſſe euangelij ſcđm marcum huiuſmodi. Cum petrus rome publice predicaſſet verbum dēi et in ſpiritu expoſuiſſet euangelium auditores rogaſſe marcum qui olim iam ſectator ipſius fuiſſet cōſcribere ea que ſciebat ab apoſtolo predicata. Cunqȝ id factum petrus poſtmodum cognouiſſet licet fieri ipſe nō iuſſerit tamen factum non prohibuerit. Joannem vero poſtmodum dicit cum vidiſſet quod ea magis que ſecundum carnem ſunt in euangelijs haberentur decrepatum a diſcipulis ſcripſiſſe etiam q̄ ad ſpirituȝ pertinent. Unde et repletus ſpiritu euangeliuȝ ſpirituale conſcripſerit. Hec clemens.

C ¶Alexander vero de quo ſuperius memorauimus Clementis ſimul et pantheni ad origenem ſcribēs meminit velut qui ſibi etiam in corpore non fuerint: Scribit autē hoc modo. Hoc enim ⁊ voluntas dei fuit ſicut ipſe noſti vt amicitie q̄ mihi a patribus fuerunt inuiolate duraret imo vero et ardentius ac robuſtius augerentur. Patres autē nouimus beatos illos qui nos preceſſerūt ad quos paulopoſt nos etiam abibimus. Panthenum dico dominū meū vere beatum ⁊ ſanctum dominum meum clementem: qui me in multis inſtruxerunt. Sed ⁊ ſi qui alij tales ſunt per quos etiam te cognoui virum per cuncta egregium et dominum mihi et fratrem. hec quidem ita ſe habent. Adamantius autem (erat enim et hoc nomen origeni) cum per illud tempus zepherinus Romane eccleſie preſideret romam venit. ſicut ipſe in quodam loco ſcripſit dicens. Uoti ſibi fuiſſe vt antiquiſſimam romanorum videret eccleſiam. Ubi non multo tempore peracto ad iniunctum docendi officium Alexandriā redire feſtinat Ibiqȝ cum omni ſollicitudine et ſtudio religioſo ſuſceptum opus explebat. Demetrio tunc epiſcopo non ſolum cohortāte ſe et confouente verū etiam preferente quatenus fratribus diuine eruditionis non deeſſet inſtructio.

¶Cap. xi. de heracla ab oregine ꝑcepto re ſuo in partē ſollicitudinis aſſumpto.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

INterea cuz videret Origenes ſe nō ſufficere ad omnia ideſt vel in profundioribus et diuinioribus pertractādis vel ī ſctē ſcripture explanatiōib⁹ diſſerendis vel etiam in eorum qui quotidie fidei addebantur inſtructionibus vel inſtitutionibus adimplendis. Ex quibus omnibus ne reſpirare quidem ei vnius ſaltim hore liberum tempus dabatur: dum ſemper ex alijs in alia vocaretur: ita vt prima luce vſq; ad profundam veſperā nūq; ceſſaret auditorium ſuū alijs vero non recedentibus. Dum verbi dei dulcedine colligati ſunt vtilius eſſe ratus eſt ſegregare incipientiū turbas. Et vni ex diſcipulis ſuis plene iam et optime inſtructo viro atq; in omnib⁹ virtutibus ſibi probato Heracle tradere: participēq; eum officij ſui ac laboris aſſumere. Erat eniz in ſermone diſertiſſimus et in omnibus philoſophicis eruditionibus apprime inſtitutus. Huic ergo tradendi prima elementa inſipientibus delegat officiuz: Sibi vero perfectorum inſtructiones reſeruat.

¶ Cap. xij. q̄ origenes hebraicū linguā didicit ac ſex editiones ſacri canonis vno in codice diſtinxit.

INter cetera quoq; eruditionum ſuarum ſtudia ne illud quidem omiſit origenes perſcrutari et addiſcere etiam hebree lingue virtutē: vt agnoſceret vel ea que a iudeis hebraicis literis leguntur qualia ſit: vel ceterorum interpretuz qui preter .lxx. interpretati fuerāt quanta eſſet editionum diuerſitas: ita vt preter iſtas q̄ in vſu ſunt aquile vel ſymachi vel theodotionis inueniret etiam alias in abſcōditis ac ſecretis latentes. In quibus nec noīa quidē interpretum reperit ſcripta. Hoc autem ſolum dicit de eis q̄d aliam quedam in actiaco littore apud nicopoli aliam in hierico atq; in alijs al's reperit locis. Unde et illos famoſiſſimos codices primus ipſe compoſuit. In quibus per ſingulas colomellas e regione ſeparatiz opus interpretis vniuſcuiuſq; deſcripſit: ita vt prima omnia ipſa hebrea verba hebraicis literis poneret. Scdō in loco p ordinē grecis lrīs e regiōe hebrea verba deſcriberet. Tertiū aquile editionē ſubiungeret. Quartā ſymachi. Quintā .lxx. interpretum que noſtra eſt. Sextā theodotionis collocaret. Et ꝓpter huiuſcemodi compoſitionem exemplaria ipſa noīauit hexapla: ideſt ſex ſimplici ordine ſcripta. In pſalterio autem ⁊ alijs nō nullis interſerit aliqua etiam de ceteris iſtis editionibus quas quoniam ſine nomine autorum ceperat .vj. ⁊ .vij. editionē nominauit.

¶ Capitulum .xiij. De ſymacho ſacri canonis interprete qui et hereticus fuit.

SCienduz tamen eſt q̄ ex ipſis interpretibus ſymachus ebioneus fuerit que eſt hereſis aſſerens chriſtum de ioſeph ⁊ maria natum hominem purū fuiſſe et legem ritu iudaico eſſe ſeruandā ſicut et iam ſuperi⁹ memorauimus. Sed ⁊ commētarios quoſdam ſymachus ipſe conſcripſit in quibus conatur de euangelio ſcdm̄ mattheum autoritatem ſue hereſeos confirmare. Hec ipſe origenes cum interpretatione ipſius ſymachi ſcribit ſe apud iulianum quendam reperiſſe qui ſe diceret hos libros ab ipſo ſymacho ſuſcepiſſe.

¶ Capitulum .xiiij. de ſumma origenis eruditiōe ingenio ⁊ fama etiā apd̄ exteros.

INhis ⁊ ambroſius quidam vir genere ⁊ literis ſatis clarus cū valentini dogmatis ſectator exiſteret ſm veritatem catholice fidei ab origene cōuictus et tanq; veri luminis ſplendore radiatus relictis errorum tenebris ad eccleſie ſe catholice lucem ſplendo-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

reqꝫ conuertit. Sed ⁊ alij plures eruditi
viri ⁊ ſcia literaꝝ ad modū nobiles cum
de origene glorioſiſſima per omnē locū
celebraret̄ opinio certatim confluebant
ad eū vel ob certamina cōmouenda vel
quibus rectior inerat mētis ſnīa ad au-
diendā tenēdāqꝫ veritatē. Innumeri ēt
ab hereticis venientes cōuicti ꝑ eū ⁊ pe-
nitētes ab errore ceſſabāt philoſophorū
q̄ȝ opinatiſſimi quiqꝫ ⁊ qui in ſummo no
mine habebant̄ tam in noſtris eum q̄ȝ in
ſuis magiſtrū incōparabilē fatebantur.
Erat nāqꝫ ei mos iſte vt ſi quos noſtroꝝ
adoleſcentuloꝝ ingenioſos videret ⁊ le-
ctioni ſatis deditos: traderet eis ēt ea q̄
bus philoſophi velut primis elemētis di
cētes imbuere ſolēt. Ideſt vel geometrie
partes vel ariſmetice diſcipline ⁊ ſi qui
alia ad inſtructionē ꝑtinēt diſputādi. Si
qn̄ igit̄ neceſſitas popoſciſſet vt aliqua
de libus philoſophicis explanaret etiā
ab ipſis erudititiſſimis in illa diſciplina
viris cum tanta admiratione audiebat̄
vt ſummus apud illos ⁊ quaſi vnus ex
veteribus et primis illis autoribus phi-
loſophus haberet̄. Multos etiā idiotas
⁊ imperitos ad dicendum cohortabat̄ di
cens nō parū ad intelligentiā ſcriptu-
rarū emolumētis eis cōferri ſi aut in li-
beralibus lr̄is aut etiam philoſophicis
exercerentur. Dicebat em̄ hanc noſtrā
verā eſſe philoſophiā cuiꝰ partes illa gre
coꝝ q̄ vera nō eſt ph̄ia preceſſiſſet. Nō er
go aiebat idcirco debere partes ſuas
omittere veritatē q̄r eas ſibi preueniens
falſitas vendicaſſet. Deniqꝫ exiſtunt te-
ſtes ſtudiorum eius plurimi etiam apud
ph̄os quorū nōnulli libros ſuos ad ipſū
ſcribebāt. Alij autem iudicio eius cōpro-
bandos deferebant.

B ¶ Deniqꝫ etiam ille qui apud cici-
liam aduerſum nos libros ꝯſcripſit por-
phirius quibus diuina volumina crimi
nat̄ cum ad explanatores eorum veniſ-
ſet nec inueniret aliquid in commenta-
rijs origenis cui culpam poſſit aſcribe-
re ad cōuitia ⁊ maledicta ſe vertit ⁊ ma
culas ei infigit omni apud nos laude di
gniſſimas: in quibuſdam quidem vera
dicendo: in quibuſdam aūt more ſuo fal-
ſa fingendo: et nunc quidem eum tanq̄
ph̄m mirat̄ nunc vero tanq̄ xp̄ianū no-
tat. Audi deniqꝫ quibus deo verbis ꝓſe
quitur. Adherent (inquit de xp̄ianis lo-
quēs) ineptijs iudaicaꝝ ſcripturarū. In
quibꝰ cū abſolutio vel explanatio nulla
ſint ad quaſdā ſe narratiōes incōgruas
incōuenienteſqꝫ cōuertūt que non tā ex-
planationi ſit his que obſcura ſunt q̄
laudem plauſumqꝫ differentibus confe-
rant. Nam ea que Moyſes agreſti et
ſimplici ſermone cōſcripſit diuinitus ſan
cita ⁊ figuris atqꝫ enigmatibꝰ obtecta cō
firmant atqꝫ ingentibus repleta myſte-
rijs inflati mente ac tumidi obturbato
in ſemetipſis rationis humane iudicio
ſacramenta putant: in quibus imperitꝰ
et agreſtis ſcriptor explicare ſe non va-
let. Et poſt aliquanta iterū dicit. Huius
aūt abſurde expoſitiōis initium proceſſit
a viro quē etiam adhuc ego cum eſſem
valde paruulus vidi arcē totius erudi-
tionis tenentem ſicut etiam ex his que
poſteritatis memorie tradidit volumi-
nibus cōprobatur. Origenes hic eſt cu-
ius ingens gloria inter eorū magiſtros
habet̄. Hic namqꝫ auditor ammonij fuit
q̄ ſummā iter philoſophos predeceſſores
noſtros tenuit. Sed origenes quantum
quidem ad eruditionē pertinet litera-
rum totum pene in ſemetipſum transfu-
dit magiſtrum. Quantum vero ad vite
recte lineam et ſanum propoſitum ſpe-
ctat: doctori contrarium iter abijt: am-
monius quippe cum chriſtianus fuiſſet
a paruulo et chriſtianis parentibus ge-
nitus poſtq̄ ad etatem ſapiendi ventū
eſt et philoſophie ianuam contingit con
tinuo ad legitimum vite ſe contulit rur-
ſum Origenes econtrario cum eſſet pa-
ganus et gentilibus ideſt grecorum ſtu-
dijs eruditus ad ritum religionis bar-
barum declinauit. Quo ſe cōferens: om
ne preclarū illud ingeniū philoſophicis
literis expolitum vitiauit atqꝫ corrupit:
dum vitam quidam tanq̄ chriſtianus
et impius egit. Doctrine vero et erudi-
tionis grecorum prefulgidū lumen ine
ptis et fabuloſis narrationibus occupa-
uit. Aſſecutus quippe fuerat omnia pla-
tonis ſecreta inſtitutus fuerat in libris
numenij et chronij et apollofanis ac lon-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

gini. Sed et moderati atq; nichomachi.
In pithagoricis vero ſummorum viro-
rum non eum latuere commentarij. At-
tigit etiam ceromonijs. Stoyci et cornu-
ti volumina. Ex quibus omnibus que-
cunq; ſecreta ⁊ myſtica apud grecos ha
bentur aſſumens ritui barbaro et ſuper
ſtitionibus iudaicis coaptauit: ac philo
ſophorum gloriã ad dogmata externa: ⁊
peregrina conuertit.

¶ Hec porphirius in tertio libro aduer-
ſus chriſtianos ſcribit in vno vera in alte
ro falſa commemorans. Nam de ſtudij ⁊
ingenij potentia ſupradicti viri haud ꝓ
cul quam ſe habet veritas retulit. Quod
vero de ſuperſtitione gentili ad chriſtia-
norũ cultum commemorat eum eſſe trãſ
latum et ammonium a chriſtianis ad
errores paganorum dilapſum maniſe-
ſtiſſime: fefellit. Origeni quippe fides et
diſciplina chriſti ab auis atq; atauis ſer
uabatur. Nam de patre martyre paulo
ante retulimus. Ammonius vero fidem
chriſti qđ etiam inter philoſophica ſtu-
dia integrã illibatamq; ſeruauerit quo
ad vſq; vltimum vite ſpiritum exhalaret
teſtes ſunt libri eius qui etiam nunc ha-
bentur luculentiſſime de noſtra religio-
ne conſcripti. Et precipue volumen illud
quod de moyſi atq; ieſu conſonãtia ſcri-
pſit. Sed et multa alia eius preclara
opuſcula que ab ſtudioſis quibuſq; per
magnifica habentur. Hec autem dixi-
mus etiam inimicorum teſtimonijs pro-
bare cupientes quam mira et apud ip-
ſos habita ſit origenis eruditio vel do-
ctrina. Ipſe vero de ſe reſpondens qui-
buſdam qui ei pro huiuſcemodi ſtudijs
obtrectabant ita ſcribit. Cum vero ad
verbi dei me ſtudia conuertiſſem et fa-
ma de nobis celebrior haberetur atq; ob
id non philoſophorum vel ad percunctã
dum vel ad obſiſtendum adire nos et cõ
gredi conuenirent hereticorum quoq;
q̃plurimi ad impugnandos nos excita-
rentur. viſum mihi eſt vel philoſopho-
rum vel hereticorum dogmata diligen-
tius perſcrutari ne ad conuincẽdos eos
ſi ignorarẽt que apud ipſos ſunt imperi
tior inuenirer. Hoc autem facimus exem
plum ſequentes prioris noſtri apoſtoli-
ci viri pantheni: qui in grecorũ ſtudijs ⁊
philoſophie eruditionibus quã maxime
effloruit. Sed et heracle qui nunc apud
alexandriam cathedrã preſbyterij ado-
nat quem ego apud magiſtrum philoſo-
phorum reperi illis ſtudijs aliquot iam
annis operam dantem priuſq; ego omni
no vel inciperem. Intantum autem ni-
hil ex hoc ſupradicto viro obtrectatiõis
exortum eſt. vt etiam communem habi-
tum quem prius geſſerat deponẽs philo
ſophica aſſumeret indumenta: quibus
vſq; ad preſens vti non deſiſtit. libros
quoq; philoſophorum legere et in his
exerceri pro viribus nunq; ceſſat. Hec ip
ſe pro ſe querulis quibuſdam reſpondẽs
ſcribit.

C ¶ Per idem vero tempus cũ apud
alexandriam in verbi dei ſtudijs exerce
retur adeſt vir quidam militaris epiſto
las ei et demeritrio epiſcopo: ſed et pre-
fecto tunc egypti adduce arabie defe-
rens cum omni velocitate ⁊ inſtantia ori
genem illo vſq; orantes emitti: vt ſibi de
fide chriſti quam per eum clariſſime pre
dicari frequens nuntiabat fama diſſere
ret. A quib⁹ exoratus abijt edocuit cre-
diderunt redijt. Poſt aliquantum ve-
ro tempus apud Alexandriam bello ci-
uili exorto alius alio ipſe ad paleſtine
partes ſeceſſit et apud ceſaream mora-
batur. Ubi et diſputandi in eccleſia atq;
interpretandi ſcripturas diuinas ei ab
epiſcopis iniungebatur officium. Et qui
dem necdum preſbyterij ſibi ordinatio-
ne collata ſicut relatum inuenimus in
epiſtola Alexandri reſcribentis deme-
trio poſt multũ tempus hec ipſa culpan-
ti. Scribit autem hoc modo. Quod au-
tem addidiſti in literis tuis: quia nunq;
auditum nec aliquando factũ ſit vt pre-
ſentibus epiſcopis laici diſputent neſcio
quã ob cauſum tã apertum mendacium
aſſerere volueris cum conſuetudo hec
ſit vt ſicubi inueniantur qui poſſint etiã
fratres inſtruere in eccleſia et concolari
populũ ad tractandũ ſemper a ſanctis
epis inuitentur. Sicut euelpius a fra-
tre noſtro. Neone apud larandos: ⁊ pau
linus a celſo apud hyconium. et apud
Sinnandan Theodotus ab actico. Non

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

autem dubium eſt quod ⁊ alij plurimi in alijs locis ſi qui ſunt qui poſſint op⁹ dei in verbo ⁊ doctrina competenter explere ad hoc ipſum a ſanctis epiſcopis inuitētur. Sed hec poſtmodū geſta ſunt. Tūc vero rurſum demetrius literas miſit ad eum per electos viros diaconos eccleſie. Alexandriam redire et conſueto operi inſiſtere omni cum affectione depoſcens.

¶ Cap̄.xv. de epiſcopis qui tempore origenis clarebant.

Florebāt autē per idem tempus plurimi diſertiſſimi ī ecclijs viri. Quorum epiſtolas quas ad ſeinuicem dabant reperimus in hieroſolymorum bibliotheca ad nos vſqꝫ ſeruatas quam conſtruxerat vir eruditiſſim⁹ de quo ſuperius memorauimus alexander loci ipſius epiſcopus. vnde ⁊ nos (vt fateamur quod verum eſt) totius huius operis noſtri ⁊ hiſtorie conſcribende materiam ſumpſimus. Erat ergo inter ceteros et berillus ſcriptorū precipuus: q̄ et ipſe diuerſa opuſcula dereliquit: epiſcopus hic fuit apud boſtram arabie vrbem maximam. Erat nihilominus ⁊ hipolytus qui ⁊ ipſe aliquanta ſcripta dereliquit epiſcopus. Venit ad nos etiam gaij cuiuſdam diſertiſſimi viri diſputatio aduerſum proculum Catafrigam habita in vrbe Roma preſente epiſcopo zepherino. Qui cum argueret catafrigaꝫ quod nouas ſibi quaſdam ſcripturas preſumeret ipſe inter cetera Pauli apoſtoli tredecim epiſtolas aſſerit: eam que ad hebreos ſcripta eſt non commemorans. Que etiam nunc apud latinos putatur non eſſe apoſtoli pauli. Verum antonino ſeptem annis ⁊ ſex menſibus imperio conſummato macrinus ſuccedit. Qui cum poſt annum fuiſſet defunctus alius antoninus regni romani ſuſcepit principatum. Cuius primo imperij anno epiſcopus vrbis Rome zepherinus diem obijt octodecim annis ſacerdotali functus officio poſt hunc calixtus ſacerdotium ſuſcepit. Quo quinqꝫ annis adminiſtrato poſt ſuum finem ſedem reliquit vrbano. Poſt Antoninum vero romanum imperiuꝫ quod ipſe quatuor ſolis annis tenuerat Alexander ſuſcepit. Tunc etiam aſclepiade apud antiochiam defuncto Philetus in epiſcopatū ſuccedit. Alexandri vero imperatoris mater Mammea nomine de Raris religioſa femina cum de origene fama magnifica vbiqꝫ et celebris haberetur. Ita vt ne principum quidem lateret aures comperta opinione viri ſummo niſu geſtire cepit quatenus ſibi eius preſentia fieret: vt in literis in ſermone in fide et prudētia omniqꝫ doctrina qua cunctis in admiratione eſſe cernebat per ſemetipſam ſumeret documēta. Igitur antiochiam vbi per idem tempus degebat miſſis militaribus viris cum omni honore et ſupplicatione ad ſe tanꝙ vere diuini verbi interpretem famulumqꝫ dei orat venire. Quod cum veniſſet ⁊ quantum oportebat operis expleſſet ac temporis omnibus rite peractis que ad verbum dei et gloriam domini ſpectant ſtabileſqꝫ ac firmos in fide quos inſtruxerat derelinquens preſentia ꝙ fama lōge clarior factus ad proprias ſcholas Alexandriam redijt.

¶ Capit.xvj. De hipolyti ſcriptis ac miro origenis ingenio.

In illis dieb⁹ hipolytus de quo paulo ante memorauimus inter cetera ſcripta ſua libellū de paſcha ſcriptū edidit. In quo cū deſcriptionē quandā tēporū faceret de .xvj. annoꝝ circulo: q̄ in paſche ratione obſeruari ſolet: niſcio quā ſupputationē ſecutus vniuerſa tp̄a intra p̄mū alexandri imperatoris annū cōcludit. Sed ⁊ alij libelli eius puenerūt ad nos. i. in Exameron: ⁊ in ea q̄ poſt examerō ſcripta ſunt. Et cōtra martionē. Et in cātica canticoꝝ. Et in p̄tē quādā Ezechielis ꝓphete. Et cōtra oēs hereſes. Sꝫ ⁊ alia apd̄ alios opuſcula eius inueniri certū eſt. Ex illo tp̄e etiā origenes conſcribēdi cōmētarios in ſcripturas ſanctas initiū ſumit: cōpelle

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

te ſe ambroſio ⁊ multa vt precū obſecra=
tionumq; cogente quiq; ambroſius tan=
tū ſtudij adhibuit: vt oīa que in hoc opꝰ
eſſent neceſſaria: affatim atq; affluenter
ꝑberet. Notarios ſeptē adhibuit: q̄ ei in
ceſſabiliter aſtarēt: q̄qȝ ſibijnuicē illo pe
ne indeſignāter dictāte ſuccederēt. Scri
ptores quoqȝ alios tantos. Sȝ ⁊ puella
apprime eruditas inſcribēdo totidē nu=
mero in hoc ipm̄ vacare fecit. Oībus q̄ȝ
extrinſecꝰ neceſſarijs abūdātiſſime mini
ſtratis q̄tidianū de illo opꝰ v̄bi dei violē
tus ⁊ religioſus cōpulſor exigebat. Sȝ ⁊
ipe ex ſe ingēs ſtudium in eruditiōe v̄bi
dei adhibebat. vn̄ maxime dignus vide
bat cui iſtud impēderetur officium ⁊ cui
quicquid archanū ⁊ abſconditum in ſa
cris literis tectū eſt penderetur.

¶ Cap. xvij. q̄ origenes preſbyter fa
ctus eſt: ⁊ de libris ve. ⁊ no. teſta. ſm
ſententiam eius. A

Interea vrba=
nus eps in vrbe roma. viij.
annis amminiſtrato ſacer=
dotio pōtiano ſedē reliquit.
Poſt philetū aūt apud anthiochiā zebē
nus eccleſiam ſuſcepit. Quo in tpe orige
nes rogatus eſt ab eccleſijs q̄ ſunt apud
anthiochiā vt illo vſq; ꝓ cōuincēdis he
reticis q̄ inibi liberiꝰ ꝯualuerāt perue=
niret. Quo cū ꝑgeret et iter neceſſario
ageret ꝑ Paleſtinā p̄ſbyter apud Ceſa=
reā ab illiꝰ ꝓuicie eps ordinat̄. Pro hoc
aūt q̄ aduerſum eū inhūanus liuor accē
derit: ⁊ rurſum ꝓ defenſiōe eius q̄ geſſe
rint ij q̄ eccleſijs p̄ſidebāt quantaq; alia
ꝓ eo q̄ in p̄dicatione verbi dei ſatis cla=
re effloruerat mota ſint ꝓpriā quidē ſin
gula queqȝ hiſtoriā requirūt. Tn̄ ⁊ nos
in ſcdo libro tres apologias ex pte qua=
dam pſtrinximus. vn̄ facilius agnoſcere
pōt qui ſcire deſiderat. Interea iugi ⁊ cō
tinuato labore in explanatione diuinoꝝ
voluminū pſiſtebat: ſiue alexandrie ſiue
apud ceſareā poſitus: ſicut ex ipſis eius
cōmentarijs indicat̄. Exponēs ſane pri=
mū pſalmū. Deſignat etiā ipe qui ſit ca=
non veteris teſtamēti hoc mō ſcribens.
Non eſt ignorandū inquit viginti duos
libros eſſe in canone veteris teſtamenti
ſicut hebrei tradunt: ſm numeꝝ ſcilȝ ele
mentoꝝ q̄ apud ipſos habentur. Et pau
lopoſt addit. Hi ſunt aūt viginti duo li=
bri: Geneſis Exodus: Leuiticus: Nūe=
rus: Deuteronomiū Ieſu naue. iudicū.
Regnorū primꝰ ⁊ ſcdͣs vnꝰ liber eſt apͩ
illos: quē nomināt Samuel. Itē tertius
⁊ quartꝰ vnꝰ eſt apud ipos quem appel
lant regnū Dauid. Et paralipomenon
primus ⁊ ſecundus in vno habētur. quē
dicunt ſermones dieꝝ. Heſdras primus
⁊ ſcdͣs in vno eſt. Itē liber pſalmoꝝ ſalo=
monis ꝓuerbia ⁊ alius eccleſiaſtes. Et
tertius eiuſdem cātica canticorum. Sed
⁊ duodecim ꝓphetarum liber vnus eſt
Eſayas ꝓpheta. Hieremias: Ezechiel:
Daniel. Iob. Heſter. in his cōcludūt ca=
nonem voluminum diuinorum Macha
beorum v̄o libro extrinſecus habent.
B ¶ De noui aūt teſtamēti canone in
primo libro cōmentarioꝝ euangelij ſm
mattheū hoc mō ſcribit. Ex traditione
inquit didici de quatuor euāgelijs: quia
hec ſola abſq; vlla contraditione ſuſcipi
debent in oībus q̄ ſub celo ſunt eccleſijs
dei. Ita etenim tradiderūt patres: quia
primo oīm ſcriptū ſit euangeliū a mat=
theo qui aliquando fuerat publicanus
hebraicis literis: et traditum ijs qui ex
circunciſione crediderant. ſcdm vero ſcri
ptū eſſe a marco iuxta ea que ſibi tradi=
derat Petrus. De quo ⁊ in epiſtola ſua
cōmemorat dicēs. ſalutat vos filius meꝰ
marcus. Tertium eſſe ſm lucam quod
paulus apoſtolus collaudat tanq̄ ijs q̄
ex gentibus crediderant ſcrpitum. Su=
per omnia vero eſſe euāgeliū Ioannis.
De apoſtolicis quoq; literis ita dici. Is
vero qui idoneus factus eſt miniſter no
ui teſtamenti non litera ſed ſpiritu Pau
lum dico: qui repleuit euangeliū ab hie=
ruſalē in circuitu vſq; ad illiricū: nec ad
omnes eccl'ias quas docuerat ſcripſit: ſȝ
quatuordecim ſolas epiſtolas ⁊ in ipſis
plures breuiſſimas ſcripſit. Quanuis ⁊
nonnulli de ea q̄ ad hebreos ſcripta eſt
dubitauerint pro eo q̄ non videatur in
ea ſeruari eius illa ſententia quaȝ de ſe
ipſe ꝓnuntiat dicens: ſe imperitum eſſe
ſermone. Sed ego dico ſicut mihi a ma=
ioribus traditū eſt: quia manifeſtiſſime

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

pauli eſt ⁊ ſemper omnes antiqui maio
res nr̃i ita cãvt pauli ep̃lam ſuſceperũt.
Si vo requiras a me p quẽ ſit ei⁹ ſermo
cõpoſit⁹ p certo quidẽ deus videt. Opi
nio tñ q̃ ad nos vſq̃ puenit hmõi ẽ. A q̃
buſdã dicebat: q clemẽs aplõꝝ diſcipu
lus et ep̃s vrbis rome greco eã ſermone
non tñ ſenſibus expolluerit. Alij vero q
lucas qui euangelium ſcripſit ⁊ act⁹ apo
ſtolorum. Petrus vero ſup quẽ xp̃i funda
tur eccl'ia: duas tm̃modo ep̃las ſcripſit.
E quibus a nonnullis ⁊ de ſcd'a dubitat.
Joannes quoq̃ qui ſupra pectus dñi re
cubuit: poſt euangelium ſcribit ⁊ apocali
pſi in qua tñ reticere iuſſus eſt quid. vij.
tonitruorum locute ſunt voces. Scripſit
autẽ ⁊ tres epiſtolas: in quibus due per
breues. De quibus ⁊ apud quoſdam du
bia ſnĩa eſt. De his quidem talia.

¶ Cap. xviij. de Eracla ⁊ nonnullis alijs ep̃is qui ſummo origenis amore tenebantur.

Interea deci-
mus erat annus ſupradi
cti principis Romanoꝝ: in
quo origenes ⁊ alexãdria
pfugus ceſareã venerat.
Eracle vni ex diſcipulis pbatiſſimo de
quo ſuperi⁹ dixit. Catheceſeos auditoriũ
derelinquẽs. Non multo aũt poſt: ⁊ De
metrius epiſcopus defunct⁹ eſt quadra
ginta tribus annis epiſcopatu illius ec
cleſie miniſtrato. Cui ſuccedit ſupradict⁹
Eraclas. Per idẽ tp̃s erat iepiſ magnifi
cus Firmilian⁹ Capadocũ gentis vrbis
Ceſaree. Hic tm̃ venerationis erga ori
genem ſciẽtie ⁊ doctrine gr̃a habebat: vt
indeſinẽter eũ cõſtringeret ſecũ morari.
Sed ⁊ ip̃e derelicta eccl'ia ad ip̃m ppera
bat et vtebat religioſa q̃dã viciſſitudine
dum ipſe mõ ad ſtructionẽ ſue eccl'ie illo
euocaret mõ ipſe ſui pfectus gr̃a ad ip̃m
pergeret et docẽti ei diebus ac noctibus
aſſideret. Sed ⁊ alexander quẽ hieroſo
lymoꝝ eccleſie preeſſe ſupra docuimus ⁊
Theotiſtus q̃ apud Ceſaream guberna
bat eccleſiam omne pene vite ſue tp̃s ad
audiendum cũ mancipabãt: atq̃ ipſi ſoli
in diuinis ſcripturis ⁊ eccl'iaſtica doctri
na ſummam magiſterij concedebant.

¶ Cap. xix. de maximino imperatore et eius in chriſtianos perſecutione.

Alexãdro vero
imperatore poſt. xiij. annos
principatus ſui defuncto ma
ximinus ceſar ſuccedit. Qui
dum odio fertur aduerſum deceſſoris ſui
alexandri domum perſecutiones cõmo
uit eccleſijs: ita tñ vt eos tm̃mõ qui popu
lis preerãt ⁊ doctrine punire iuberet: ve
lut q̃ cãm ceteris huiuſcemodi pſuaſio
nis pberẽt. Tũc Origenes librũ de mar
tyrio ad Ambroſiũ ſcribit. Qui cũ ad plu
rimos cõueniſſet: tanq̃ neruis q̃buſdam
validiſſimis ſtabiliti ſponte ſe ad confeſ
ſionem xp̃i nois offerebãt. Ex quo ⁊ ma
ximinus numer⁹ extitit ꝯfeſſorũ trib⁹ an
nis a maximiano pſecutiõe ꝯmota in qui
bus finem ⁊ pſecutionis fecit ⁊ vite. Poſt
quẽ gordian⁹ iperiũ ſuſcepit. Pontiano
vo ſex ãnis epiſcopatu vrbis Rome fun
cto ſuccedit Antherus. Qui cum mẽſem
vnum non amplius miniſtraſſet: Fabia
no ſacerdotium dereliquit.

¶ Capi. xx. de mirabili aſſumptione fabiani ad epiſcopatum.

Tradũt aũt fa-
bianũ Anthero defuncto cũ
de agro reuerteretur vna cũ
amicis ſuis ⁊ vniuerſus eccle
ſie populus pro ep̃o deligendo in v num
coiſſet atq̃ alius de alio vt fieri ſolet in ta
libus conclamaret: nec tamen vulgi ſen
tẽtia certi aliquid obtineret: aſtitiſſe etiã
ip̃m inter ceteros ſcire cupientẽ q̃ rei exi
tus foret. Et ſubito p dei puidentiã colũ
bã celitus lapſam figurã ferentẽ illius q̃
in ſancti ſp̃us imagine ſuper ieſum deſcẽ
derat apud iordanem ſup caput aſtitiſſe
Fabiani. Ad quod ſpectaculum ora cun
ctorum oculoſq̃ conuerſos. et omnes ve
lut vno ſpiritu commotos hunc eſſe epi
ſcopatu dignum per dei iudicium decre
uiſſe: eumq̃ continuo cathedre impoſitũ
et legitimo ſacerdotio confirmatum. Qđ
aliũ ſuper huius alij ſup zepherini noĩe
geſtum tradunt. Tuncetiam a pud an
thiochia ꝫ ep̃o zebẽno defuncto babilas
eccleſie ſuſcepit principatum.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Capitulum.xxi.de nonnullis ori-
genis diſcipulis.

Apud Alexan
driam ꝓ cū eraclas deme
trio ſucceſſiſſet: auditoriꝫ
Catheceſeos quod ab Ori
gene ſuſceptum tenuerat:
Dionyſio tradidit: eo ꝙ et ipſe vnus ex
diſciplis eſſet origenis. Ipſe autem cum
apud Ceſareā moraret̃ innumeri ad eū
non ſolum regionis ipſius viri ſed ex ꝓ-
uincijs procul poſitis concurrebāt et de-
relicta patria ac parentibꝰ ſeq̄bant̃ eū
viam dei docentē. In quibus fuit ⁊ vir fa
moſiſſimus theodorꝰ: ipſe qui non lōge a
nr̄a memoria nobiliſſimꝰ in ep̄is apud pō
tū gregorius nominat̃: fide ⁊ virtutibus
atq; ſcientia ꝑ oīa aplicꝰ. Sꝫ ⁊ eius fra-
ter antenodorꝰ: quos origenes adoleſcē
tulos de auditorio rethoris retractos
ſtudia communiū literarum in diuinam
ſuaſit philoſophiā cōmutare. Quiq; apd̄
eū per quinquenniū tp̄s verbo dei operā
dantes: in tantū ꝓfectū diuine eruditio-
nis atq; ſciētie ꝑuenerūt: tm̄q; vite meri
to ⁊ morū cultu enituerūt: vt ab ip̄is ſcho
lis eiꝰ immatura adhuc etate ad ep̄atꝰ
ꝓ̄ti ꝓuincie ſacerdotiū vterq; raperet̃.

¶ Cap.xxij.de africano et opuſculis
eiꝰ ſimul ⁊ ſcriptis origenis.

Per idꝫ tēpus
erat etiam africanus vir in-
ter ſcriptores eccleſiaſticos
nobilis huius ep̄la fertur ad
origenē ſcripta: obijciētis ei ⁊ proponen-
tis: ꝙ hiſtoria ſuſanne q̄ in daniele eſt:
ficta videat̃: ⁊ aliena a ſcp̄tura propheti
ca. Cui origines magnificentiſſime re-
ſcribens aſſerit nequaꝗ̄ iudeoꝝ ꝯmētis
et fraudibus auſcultādū. Sꝫ hoc ſolū ꝓ
ꝓ habēdū in ſcripturis diuinis: qd̄ .lxx.
interp̄tes trāſtuliſſent qm̄ id eſſet ſolū qd̄
autoritate ap̄lica cōfirmatum ſit. Uene
rūt ad nos etiā alia ſupradicti ſcriptoris
africani opuſcula: ⁊ maxie chronica val
de diligēter ſtudioſeq; cōpoſita. In q̄bus
cōmemorat ſe alexandriā ꝓperare. He-
racle opinione celeberrima prouocatū:
quē ⁊ in diuinis ⁊ ī philoſophicis ſtudijs
atq; oī grecoꝝ doctrina inſtructiſſimum
fama loq̄ret̃. Queq; inibi ep̄atꝰ offm̄ ſuſce
piſſe ſuperiꝰ memorauimꝰ. Idē q̄ꝫ Affri
canus ſcribit ad ariſtidē quēdā de ea q̄
videt̃ euāgelioꝝ diſſonantia: ⁊ cur mat-
thei ⁊ luce in gn̄atione xp̄i ferat̃ diuerſa
conſcriptio. Ubi oſtendit euidentiſſimam
vtriuſq; cōſonantiā ſicut iam in primo li
bro huius op̄is edocuimus. Per idē tp̄s
origenes triginta ꝯmētarioꝝ libris in ꝑ-
tē quādā Eſaye prophete editis in Eze-
chielem .xxv. Athenas ꝓficiſcēs conſum-
mare ſe memorat. Ubi ⁊ q̄nq; libros pri-
mos in cantica cāticoꝝ ſcribit. Alios aūt
q̄nq; regreſſus ad ceſaream ꝯſummauit.
Sꝫ nūc nō opꝰ eſt opuſcula eiꝰ enūerare:
q̄ pene inūerabilia ſunt cū id ī eo op̄e fe-
cerimꝰ: vbi btī pāphili vitā deſcripſimꝰ:
referētes quāta ab eo antiquorū ſcripto
rū volumina ⁊ precipue Origenis biblio
theca ceſarieſi quā ipſe precipue ⁊ nobili
ſtudio cōpoſuit conſecrata ſunt. Si q̄s er
go noſſe vult: quāta origenis volumina
in manus noſtras venerint. inde ſumat
indiculū. Nunc autem ad hiſtorie nobis
ordinem properandum eſt.

Capi.xxiij.de berillo heretico quem
ad viā veritatis redire perſuaſit ori-
genes.

Berillus de quo pau-
loante memorauimꝰ: Boſtre
ne vrbis Arabie epiſcopus
eccleſiaſticā docendi regulā
violare conatꝰ peregrina quidā et alie-
na veritate docere cepit: aſſerens dn̄m ⁊
ſaluatorē nr̄m: neq; extitiſſe ante carnis
natiuitatē: neq; ꝓpriā deitatis hr̄e ſub-
ſiſtentiā: ſed hoc ſolū: ꝙ paterna deitas
ī eo habitaret. Pro quo cū plurimi ep̄i cō
gregati diſceptationes cum eo non mini
mas habuere. Sꝫ īter ceteros origenes
magnop̄e exhortatꝰ eſt venire in cōflictū
viri. Iſq; primo ſenſim cū eo diſputans:
q̄ ſentiret diligentius ꝑſcrutat̃. Quo com
perto cōtinuo quid abſurdi ineſſet huiuſ
cemodi ſenſibꝰ: ⁊ q̄d impietatis talia aſſe
rentē cōſequeret̃ oſtendens. Abijcere ac
reſpuere male conceptum ſuaſit errorē:
⁊ redire ad fidē verā ſanāq; doctrinā. Qd̄
q; pene in cauſis talibꝰ inauditū eſt: ita

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

errorē ab eccleſia depulit: vt ⁊ emēdaret
nō ꝑderet erroris autorem. Deniq; ferꝉ
etiā nūc deſcripta ipſa diſputatio orige=
nis ⁊ berilli: q̄ ꝑ ſemetipſam p̄clari opis
eiꝰ indicio eſt. Sed ⁊ multa alia eiꝰ ⁊ ſiĺa
ad nos geſta dictaq; ſatis clara ⁊ magni
fica ꝑuenerūt: q̄ nos vel lr̄s ipſius vel ma
iorum relatiōe cōperta nūc interi ꝓ hi=
ſtorie breuitate p̄terimꝰ. Que tn̄ agnoſci
poſſunt ex ea q̄ ſcripta eſt a ſctō pāphilo
martyre apologia ꝓ ipō vna mecū: quā
ob cohibēdos querulos inuicē nos iuuā=
tes cōi ſtudio ac labore cōſcripſimus.

¶ Cap. xxiiij. de philippo imperatore
⁊ eiꝰ mira humilitate ⁊ obedientia.

Et gordianꝰ cū
per ſeptē annos romanū gu=
bernaſſet imperiū philippus
vna cū philippo filio ſuccedit.
De hoc traditū nobis eſt ꝙ xp̄ianꝰ fuerit:
⁊ in die paſche. i. in ipſis vigilijs cū inter=
eſſe voluiſſet: ⁊ cōicare miniſterijs: ab epō
loci nō priꝰ eſſe permiſſus: niſi confiteretꝉ
peccata ſua ⁊ intra penitētes ſtaret. Hec
vllo mō copiā ſibi myſteriorū futurā: niſi
prius ꝑ penitentiā culpas quo de eo fe=
rebanꝉ plurime diluiſſet. Ferꝉ igitur libē
ter eū qđ a ſacerdote imperatum fuerat
ſuſcepiſſe diuinū ſibi ineſſe metum ⁊ fidē
religionis pleniſſimam rebus atq; ope=
ribus comprobans.

¶ Cap. xv. de origenis opuſculis: que nō
niſi in magna ſenectute trāſcribi ꝑmiſit.

Huius tertio im
perij anno: eraclas apud ale=
xandriā ſexto anno ēpatꝰ ſui
diem obijt: locumq; ſacerdotij
Dionyſius ſuſcepit. Quo tp̄e ſexageſimū
agens etatis annū: poſteaq; ⁊ vſu ⁊ peri
culis ⁊ laboribus: plurimū fiducie in ver
bo dei acceperat: ꝑmiſiſſe ferꝉ ea que ex
tp̄e in eccleſijs diſſerebat a notarijs ex=
cipi: nec ante vſq; dediſſe hanc copiā: niſi
cum id ſibi ⁊ vite grauitas: ⁊ etatis ma=
turitas: ⁊ multe experientie conceſſit au
toritas. Tunc aduerſum quendā celſum
epicurū philoſophum q̄ cōtra nos libros
cōſcripſerat. viij. voluminibꝰ rn̄dit. Tūc
⁊ in euangeliū ſm̄ mattheū libros. xxv.
cōmētarioꝝ edidit. Et i duodecim ꝓphe
tas q̄plurima cōmētatꝰ eſt. Ex quibus
ad nos vſq; ad. xx. tantū. ⁊. v. volumina
peruenerūt. Sunt eiꝰ ⁊ ad imꝑatorē phi
lippū ep̄ƚe: ⁊ ad vxorē eius ſeuerā: abſq;
vllo adulationis ſuco ſcripte. Scribit et
ad fabianū vrbis rome ep̄m: ⁊ ad alios
q̄plurimos eccleſiaꝝ principes de catho
lica fide ſua. De quo euidentius in ſexto
apologie noſtre ꝓ ipſo volumine cōpre=
hendimus. Sunt alie eius epiſtole ad
diuerſos ſcripte: quarū nos interim cen=
tum numero inuenire potuerimus atq;
in libros digeſtas memorie tradere.

¶ Capitulū. xxvj. ꝙ origenes aliquos
hereticantes ſua diſputatione ad re=
ctam fidem reuocauit.

Ea tēpeſtate in
Arabie partibꝰ extiterūt q̄dā
aſſertores dogmatū ꝑuerſoꝝ:
dicētes aīas hoīm ꝑ mortem
cū corporibus interire pariter ⁊ corrūpi.
Rurſum in tp̄e reſurrectiōis denuo ſuſci
tari cū corporibus. Ad quē morbū ab ec=
cleſia depellendū: cū ingēs epoꝝ cōcilium
cōueniſſet iterū: origenes rogaꝉ ab oībꝰ
intereſſe: ⁊ facere ſermonē. Cūq; coram
oīm ſacerdotū cōcilio diſputaret: tam ma
gnifica fuit eiꝰ oratio: vt oēs eos quos no
ui dogmatis error inuoluerat ad fidē re=
ctam ⁊ ſenſum catholicum reuocaret.

¶ Cap. xxvij. ꝙ origenes hereſim helche=
ſaitarū vt primum cepit oriri reſtrinxit.

Extitit etiam alia
hereſis per illud tp̄s q̄ dr̄ helche
ſaitaꝝ. Quē ille ſtatim vt viſa ē
apparuiſſe reſtrinxit. Facit aūt eiꝰ mētio=
nē: cū de octogeſimo ⁊ ſcđo pſalmo i eccle
ſia diſputaret hoc mō dicēs. Uenit q̄dā i
his diebꝰ: q̄ ſibi magnū aliq̄d ⁊ ſupra cete
ros ſape videreꝉ: aſſerere volēs q̄dā ipia
⁊ abſurda defendēs hereſim quādā El=
cheſaitarū q̄ nuꝑ exorta eſt: ⁊ tn̄ q̄ ſint q̄
ipſa hereſis aſſerat idicabo vobis: ne cui
forte vr̄m ſubripiaꝉ ignaro. Iſti ergo q̄dā
de ſcripturis ſctis refutāt. Et rurſu; vtū
tur teſtionijs de nouo ⁊ veteri teſtō q̄bꝰ
volūt. Apl̄m tn̄ paulū ex itegro reſpuūt
⁊ aſſerūt ꝙ in ꝑſecutiōibꝰ ſi q̄s negauerit

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nihil criminis habeat: ꝓ eo ꝙ is qui fixꝰ
eſt in corde ſuo. ēt ſi ore negauerit pro ne
ceſſitate: corde tn̄ in fide permanet. Hec
aſſerunt: ⁊ libꝛū quendā circūferūt: quez
dicunt de celo lapſum. Cuiꝰ verba ſi qs
audierit: remiſſionem accipiat peccatoꝝ
aliam preter illam quam chriſtus dedit.

¶ Capi. xxviij. De exordio ꝑſecutiōis
Decij imꝑatoris ſub quo indicibilia
tormēta ꝓ xp̄i fide origenes pertulit.

Interea philip
po ſeptem annis principatu
adminiſtrato deciꝰ ſuccedit.
Qui ꝙ infeſtꝰ eſſet Philippo
ꝑſecutionem eccleſijs ſuſcitat. In qua fa
bianꝰ in vrbe roma martyrio coronatus
ſedē ſui ep̄atus cornelio dereliqt. In hie
roſolymis ꝗ̄o alexā̄der ep̄s rurſum ꝓ cō
feſſiōe xp̄i iudici ſiſtit̄ ⁊ vinculis carceris
traditur: quiqꝫ cū longeue etatis venerā
da canicie ꝑfulgeret: poſteaq̄ꝫ freqūter
paſſionibꝰ ſuis: ⁊ cruciatibus glꝛificaue
rat dn̄m: dū de vinculis ad tribunal ⁊ a
tribunalibꝰ reuocat̄ ad vincula inter ip̄a
viciſſim ſibi ſuccedentia tormēta defecit.
Huic i ſacerdotio marabbā̄tes ſuccedit.
Apud antiochiā vero ſimilā̄s ꝑ oīa babi
las alexā̄dro poſt cōfeſſionē glorioſe vite
finē ſortit̄ in vinculis. Poſt quem fabianꝰ
ep̄atus officium ſuſcepit: ſed in hac perſe
cutione quanta aduerſum origenē geſta
ſint: quibuſqꝫ cōtra eam peſſimꝰ demon
artibꝰ cuz vniuerſo exercitu ſuo ⁊ quāta
contentione pugnarit vtqꝫ ſuꝑ oēs cete
ros q̄ per illud tp̄s pro xp̄i noīe tenebant̄
nouas cruces: noua penaꝝ genera: ac ſe
culis omnibus inaudita tormēta ꝑtule
rit: vtqꝫ ꝓ eo ꝙ in doctrina fidei ⁊ verita
tis ⁊ opinatiſſimꝰ habebatur oīa aduer
ſus eum demonici furoris arma cōmota
ſint ⁊ ignibꝰ intentatis. Ita caute mille
mortibus vexatꝰ ſit: nec tn̄ vna ei quam
optabat accideret q̄qꝫ exitus eum ſuſce
perit perſecutore ſummo ſtudio id geren
te: vt nec interitus preſtaret̄: nec pena
ceſſaret ⁊ quales poſtmodū de his ipſis
ep̄las ſcripſerit: quas oī miſeratiōe et la
chrymis plenas ex ipſis manifeſtiꝰ que
ſcripta ſunt integram qui agnoſcere cu
pit hoꝛum notitiam ſumet.

¶ Capitulum. xxix. de dionyſio alexā
drino ⁊ quā liberum incertā̄tibus ſe
reſponderit verbum.

Dionyſius vero
alexā̄drinꝰ ep̄s ꝑ illud tp̄s ſi
cut ex ipſiꝰ ep̄is veriſſime ꝯpe
rimus in multis ſepe ꝯfeſſiōi
bus ſatis clarus efficit̄: ⁊ ꝓ paſſionū tor
mētoꝛūqꝫ diuerſitate magnificꝰ. Deniqꝫ
refert inſectantibꝰ ſe quibuſdā rn̄diſſe.
Quid iſectā̄do laboratis. Caput meū ꝓ
q̄ magnoꝑe fatigatū auulſum ceruicibꝰ
ſumite ⁊ donū magnū ad tyrā̄nū referte.

¶ Capitu. xxx. de nimia feritate qua
ſub decio in noſtros ſeuitū eſt: ac ſtrē
nuis xp̄ianorum agonibus.

Sed ⁊ idem ipſe
ad fabianū antiochenuz ep̄m
ſcribens de his qui ſub decio
apud alexā̄driā agones mar
tyrꝝ deſudauerent hoc modo refert. Nō
ex precepto inq̄t imꝑatoris apud nos ꝑ
ſecutio ſumpſit exordiū: ſed anno integro
principalia ꝑuenit edicta miniſter demo
nū qui dicebat̄ in ciuitate nr̄a diuinus ſu
perſtitioſum ꝯtra nos exagitā̄s vulgus:
a quo multitudo ſucceſſa nihil aliud q̄ꝫ
pioꝛū ſanguinē ſitiebant. Primo ergo re
ligioſum quendā ſenē metranū noīe cor
ripientes iubēt impia verba ꝓferre. Quod
ille cū facere recuſaret omne corpus eiꝰ
mēbratim fuſtibus colliſerunt. Vultūqꝫ
⁊ oculos acutis calamis terebrantes ex
tra vrbē eum cruciatibus eiecerūt. Ibi
qꝫ qd̄ in eo ſupererat ſpūs lapidibus ex
pulerunt. Poſt hec mulierē quandā no
bilem corintham noīe ad idola ꝑducen
tes adorare cogebant. Recuſantem imo
potius execrā̄tē vincula pedibus innectē
tes ⁊ per plateas totius ciuitatis trahē
tes fedo horrendoqꝫ ſupplicij genere di
ſcerpūt. De hinc oēs ſimul irruerūt ꝑ do
mos ſeruoꝛū dei diripientes et euerten
tes atqꝫ hoſtili crudelitate cuncta fedan
tes: ita vt ꝑtioſioribus quibuſqꝫ direptis
ſi qua illic viliora repererā̄t in vnū ꝯgre
gata igni in plateis cremarent. Nr̄i tn̄
direptionē hanc bonoꝛū ſuoꝛū ſicut ap̄ls
de illis dixit antiquis cū gaudio ſuſce

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

perunt. Sꝫ et admirandā virginē longe-
ue etatis apolloniam noīe cum corripuiſ
ſent dentes ei primo oīs effoderunt: con
geſtis deinde lignis extruxerunt rogum
comminantes viuam ſe eam incenſuros
niſi cum ipſis pariter impia verba pro-
ferret. At illa vt rogū vidit accenſuꝫ pau
lulum quid in ſemetipſa molit̄. Repente
vero ſe e manibus erupit impioꝝ atq̄ in
ignem queꝫ minabant̄ ſponte ꝓſiluit ita
vt ꝑterreret̄ etiam ipſi crudelitatis auto
res q̄ ꝓ̄ptior inuenta eſt ad mortē fe-
mina q̄ ꝑſecutor ad penā. ſerapionem q̄ꝫ
domui ſue reptum crudeliſſimis affece-
re ſupplicijs ita vt oēs ei iūcturas men-
brorum prius ſoluentes de ſuperioribus
eum precipitarent.

B ¶ Nullum nr̄is iter erat ꝑ vicū nulliꝰ
platee tranſitꝰ indulgebatur. Neq̄ die
neq̄ nocte ꝓcedendi vſq̄ libera erat fa-
cultas. Ut eīm q̄s nr̄orum apparuiſſet in
publico ſtatim clamor vulgi ⁊ ſeditio na-
ſcebat̄: vt vel pedibus traheret̄: qui vi-
ſus eſſet vel igni ſuccenderetur. Ueꝝ cuꝫ
hec mala ꝑ dies ſingulos augerentur: ſu
bito inter ipſos ꝑſecutores rabies q̄dam
belli ciuilis exarſit. Et dū inter ſeditioni-
bus prelijſq̄ decreta interim nobis pau
lulū licuit reſpirare. Sed nō in lōgū ve-
nia fuit. Cōtinuo nāqꝫ crudeliſſima prin
cipiū mittunt̄ edicta. Quibꝰ tāta aduer-
ſum nos ferebat̄ immanitas: vt ſcd̄m q̄d
predictum eſt a dn̄o ſi fieri poſſet ſcanda
lizarentur etiam electi. Ex quo perter-
ritis pene oībus quidam ex ipſis nobi-
libus ſtatim ſe ſponte impijs actibus in-
geſſerunt. Alij conuenti tm̄modo nōnulli
a domeſticis ꝓditi ad ſacrificia execran-
da ⁊ ad immundas hoſtias properabāt.
Aliq̄ ex his pallentes ⁊ trementes vt ma
gis imolari ipſi q̄ immolare idolis vide-
rentur. Ita vt etiā ab inſpectāti vulgo re
derent̄: eo q̄ ⁊ ad moriendū ⁊ ad ſacrificā
dū iuxta meticuloſi videbantur. Alij ſa-
ne tā impudēter ad aras ꝓſiliebāt: vt ⁊
affirmare niterent̄ ſe nūq̄ xp̄ianos fuiſ-
ſe. Hi erant de q̄bus ꝑ̄dixerat dn̄s. Q̄m
pecunias habentes difficile ſaluabūtur.
Ceteri vero aut iſtos ſeq̄bant̄ in ꝑ̄ceps
aūt certe v̄tebant̄ in fugā. Ex q̄bꝰ nōnul
li ꝯprehēſi ⁊ i carcerē miſſi: alij ad ꝑ̄mam
ſtatim iudicis faciem negauerunt fidē.
Aliquanti paululum ſupplicijs tolera-
tis ad vltimum deciderunt.

C ¶ Hi vero q̄ beati effecti ſunt tāq̄ co
lumne fortiſſime dn̄i ipſius ſpū confirma
ti ꝓ fidei ſue merito virtute a dn̄o perce-
pta admiranda deo ⁊ angelis martyrij
ſui ſpectacula ꝓ̄buerunt. Quorū primus
venerabilis iulianꝰ podagra contactus
ita vt neq̄ incedere: neq̄ ſtare poſſet cuꝫ
his q̄ eum in ſellula portabant offertur.
Quoꝝ vnꝰ q̄dem ſtatim negauit. Alius
v̄o noīe Eunus cum Juliano ſene in dn̄i
nr̄i ieſu xp̄i confeſſione ꝑdurat. Quiq̄ iu-
bentur camelis impoſiti per oēm circun
duci ciuitatem: ⁊ flagris hīcinde verbe-
rātibus ppl̄o ſpectante laniari vſq̄ quo
finem vite in ipſis verberibus ponerent.
Sed vir q̄dam militaris cum aſſiſteret
et quoſdam volentes etiam mortuis il-
ludere cadaueribus ꝓhiberet clamor re
pente aduerſum eum totius vulgi extol-
litur. Offertur iudici fortiſſimus miles
iam dn̄i et nuſq̄ ſe inferior factꝰ in cōfeſ
ſione ꝑſiſtens capite ꝓprietate damnat̄.
Alius quidā vir noīs ſui macharius gē
te. Libicus cum multis verbis a iudice
ad negandum ſuaderetur: et eo maiore
cōſtantia fidem ſuā profiteret̄: viuus ad
vltimū iubetur exuri. Epymachus quo-
q̄ atqꝫ alexander cū multo tp̄e: ⁊ in vicu
lis ⁊ in cruciatibus carceris torti etiam
frequenter ⁊ diuerſis ſupplicijs confecti
perduraſſent in fide ignibus ad poſtre-
mum cōſumi iubentur. Sed et mulieres
cum ipſis quatuor in quibus Ammona-
ria ſecta virgo aduerſum quam ſumma
contentione iudice perſiſtente et immen
ſis eam atq̄ exquiſitis cruciatibus affli
gente: eo maxime q̄ eius ſn̄iam vincere
cupiebat: q̄r laudabili voce decreuerat
nihil ſe prorſus eorum que ſibi contra
fas imperabātur acturam ſtatuti ſui te-
nax ad vltimum capite punitur. Secūda
vero fuit virgo mercuria nomine anus
venerabilis et fecundiſſima in filijs: ſed
quos nō pretulit xp̄o dionyſia ⁊ alia am
monaria. Que dum nimia vtuntur con-
ſtantia apud iudicem et ille vinci erube
ſceret a feminis inauditis tormentorum
generibus toleratis finē omniū ferro ce-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

dente ſuſcipiūt. Heron quoqȝ et arſinꝰ et yſidorus egypti cum puerulo annorum xv. Dioſcoro iudici offeruntur. Et primo omniū puerulū Dioſcoꝝ tāꝗ̃ ꝓ etate facilem flecti ante verbis poſt etiā verberibus agit. Queȝ cum in nullo ſibi cedere videret ferocius eum cruciare cōtendit. Tunc deinde ceteros varijs tormentis dilaniatos cum pari modo conſtantia fidei videret armatos tradi ignibus iubet. Dioſcorum vero puerum ꝙ ſibi conſtanter ⁊ ſapienter in oībus rn̄diſſet admiratꝰ differri precipit ſperans eum pro etate plenitudinem geſturum qđ non tā tyranni miſeratione quam domini ꝓuidentia ita geſtum eſt. Nunc enim nobiſcum eſt dioſcorus adeo nobis cōceſſꝰ ad conſolationem ⁊ firmamentum ppl̄i ſui. Nemeſius ꝗȝ etiam ipſe Egyptius primo ꝑ calūniam quaſi latro delatus eſt. Qui crimine abluto poſt hoc ꝙ xp̄ianus eſſet defertur. In hoc vero nulla a iudice moderatio reſeruat̄. Sed geminatis ſupplicijs excruciatum cum latronibus iuſſit incendi. Ignorans ꝙ crudelitate ſua optimo martyrij ſaluatoris ſimilitudinem detulit: qui pro ſalute humani generis vna cum latronibus pertulit crucem. Turma autem quedam in vnū conuenerat militum: inter ꝗs amon: ⁊ zenō et ptolomeus: ⁊ ingenius ⁊ grandeuus theophilus. Qui tribunalibus aſtantes cum ꝗdam xp̄ianus a iudice torqueret̄: etiam pene ad negādum diclinaret dieꝝ prebent̄ intra ſemetipſos ⁊ vultu oculis ac nutibus velut erigere cubant̄ illum ꝗ in ſupplicijs poſitus trepidabat interdū etiam manus protendere ac totius reliꝗ corporis motibꝰ ⁊ habitu diuerſe inclinati tanꝗ̃ ſubleuare lapſantes aīos geſtiebant. Cōuerſi vero ad eos oēs ⁊ quid de ſemetipis ꝯfiterentur ex eorum motibus agnoſcentes prius pene ꝗ̃ in eos vulgꝰ clamoribus inſileret ipſi in mediū ꝓrumpunt ac ſeſe xp̄ianos eſſe teſtātur. Tunc vere cerſauice ex eorū cōfidētia ꝑſecutoribꝰ terror noſtris cōſtātia aīa accreſcit dum hi ꝗ ꝑ tormēta vinci putabāt̄ ſpōſe cruciatibꝰ offerūt ⁊ ab his qđ illi ꝓ terroribus inferebant velut pro quadam ſpē voluptatis expetit̄ deo triūphāte ꝑ ſanctos ſuos. Sed nec Scyrionis opus memorabile fas eſt ſilētio preterire. Is nāqȝ cū rem cuiuſdam potentis ſub mercede ꝓcuraret iubetur ab eo idolis immolare. Recuſans cogebatur iniurijs. Perſiſtens rurſum blanditijs mulcebatur. Cum vero vtrumqȝ contēneret preacuta ſude validiſſima tranſuerberatus ꝑ media viſcera neci traditur. Qui vero memorem quante multitudines in deſertis ⁊ in montibus oberrantes fame: ſiti: frigore: langore latronibus beſtijſqȝ conſumpte ſunt. Qui omnes imitati electos dei ꝓphetas gl̄ia martyrij coronati ſunt. Deniqȝ et venerandus ſenex Ceremon ep̄s hic erat vrbis Egypti qui dr̄ Nylopolis cum ad arabicum montem vna cū grandeua coniuge diſceſſiſſet nulli vltra apparuit. Et cum ad perquirendum eū plurimi fratrum frequentiſſime proceſſiſſent ꝑſcrutatis oībus locis neqȝ ipſos vltra quiſꝗ̃ nec corpora eorum potuit inuenire. Hec autem non fruſtra commemoraui frater chariſſime: ſȝ vt ſcias quāta apud nos a ſanctis martyribus ad dei gloriam geſta ſint.

¶ Capitulum. xxxj. de lapſis poſt penitentiam recipiendis.

ET poſt pauca addit etiam hec dicens. Iſti igitur diuini martyres qui cū chriſto in celeſtibus ſedent ⁊ regni eiꝰ participes ſunt atqȝ iudicij: qui cum ipſo de lapſis fratribꝰ iudicāt: iſti inꝗ̃ ipſi ſuſceperunt lapſos ⁊ penitentiam conuerſionēqȝ eorū non reſpuerūt ſcientes ꝙ deus noſter cuius ipſi erant martyres: nō vult oīno mortem morientis: ſed cōuerſionem eiꝰ ⁊ penitētiā querit. Si ergo iſti receperūt quoſdam ⁊ in eccleſia ſtatuerunt in oratiōe quecqȝ eis ⁊ in cibo cōmunicauerunt ꝗd nos vultis facere fratres. Quid nobis agēdum putatis. Nonne ſequi nos eorū ſententias ⁊ iudicium cōuenit atqȝ erga eos quos illi miſerati ſunt non exiſtere crudeles ⁊ truces. Non puto expediat nobis ſentētias eorum in irritum reuocare miſerationes infringere benefacta turbare et recte religioſeqȝ inſtituta violare.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Capitulum.xxxij. de nouato heretico ⁊ hereſi ſua ⁊ conditione ipſius.

HEc dionyſius de lapſis faciens ſermonem. Quo tpe nouatus romane eccleſie pſbyter elatiōe quadam tumidus ſpem penitus eis ſalutis adimebat etiā ſi digne penituiſſent. Ex quo ⁊ princeps hereſeos extitit nouatianorū. Qui ab eccleſia ſeparati ſuperbo noīe ſemetipſos catharos ideſt mūdos appellarunt. Ob quā rē conſiliū ſacerdotale celeberrimum in vrbe Roma cōgregatū eſt. Epōrum quidē ſexaginta numero. preſbyteroꝝ quoqꝫ totidē cū diaconis plurimis. Preterea etiā ꝑ ſingulas quaſqꝫ prouincias de hac re magna deliberatiōe habita decretis ſignificatꝰ quid facto opus eſſet. Statuitur ergo Nouatū quidem cū his qui eū mentis elatione tumidū ſequerent. quiqꝫ ad inhumanā iſtam ⁊ nihil fraterne charitatis ſeruantem ſniam declinarent alienos eſſe ab eccleſia. Eos vero qui lapſi in certamine fuerāt fraterna miſeratione curandos: ⁊ fomētis penitentie medicandos. Scribit de hac re et Cornelius vrbis rome eps ad eccleſiā antiochenā indicans. Fabiano eius epō quid ſtatuerit in vrbe Roma concilium congregatū quid etiā Italis: Affris: ceteriſqꝫ occidētalibus viſum ſit. Cyprianus vero de his librū magnificentiſſime ſcriptū edidit in quo ⁊ lapſos ad penitentiā cohortandos: ⁊ cōtradicentes alienos eſſe ad chriſti viſceribus ſtatuit. Extat autem ⁊ alia epiſtola corneli ad fabianū antiochie epiſcopum ſcripta edocens ſingula queqꝫ de nouato quis qualiſqꝫ fuerit vel vita vel moribꝰ: ⁊ quomodo ab eccleſia chriſti declinauerit. In qua refert qđ ex epātus cupiditate quā intra ſe latenter gerebat in hec oīa mala deciderit. Ex eo autem maxime elatus ſit qđ quoſdā de cōfeſſoribus viros optimos inter ipſa initia ſibi ſocios aſſumpſerit. In quibus fuit maximus quidā preſbyter romane eccleſie ⁊ vrbanus qui ſcđo confeſſores extiterāt. Sed ⁊ ſidonius ⁊ celerinꝰ qui valde clari in cōfeſſoribus habebantur: eo ꝙ omnia tormentorū genera ſuperauerant. Sed iſti, (inquit) cū diligentius perſpexiſſent agere eū cuncta fraudibꝰ ⁊ dolis mendacijs atqꝫ periurijs: ⁊ quis bonitatē ad hoc ſolū ſimularet vt deciperet ignorantes relicto eo vel potius execratio ad eccleſiam cū magna ſatiſfactione reuerterūt: et preſentibus epis ac preſbyteris: ſed et laicis viris primo quidē errorem ſuum tum deinde ⁊ illius fraudes ac fallacias confitentur. Addit preterea etiā hec epiſtola: ꝙ cū ſemper fratribus iurare ſolitus ſit epiſcopatuꝫ ſe omnino nō cupere ſubito ⁊ ex improuiſo: velut nouum plaſma epiſcopꝰ apparuit. Scilicet qui diſciplinam ⁊ inſtituta eccleſiaſtica vindicabat epiſcopatū quē non adeo acceperat preſumebat. Tribus namqꝫ epiſcopis ſimpliciſſimis hominibus ⁊ omnium ignaris de romana italie parte adhibitis imo potius ſubtili ab eo circūuentione deceptis imaginariam magis ꝙ̄ legitimam ab eis extorquet manus impoſitionem. Ex quibus tamen vnus continuo ad eccleſiam redit confeſſus peccatū ſuū ⁊ in cōmunionem laicā populo etiā pro hoc interueniente ſuſceptus eſt. In locū vero reliquorum duorū qui nouato manus impoſuerunt ordinati ſunt alij epi ⁊ miſſi. Is ergo qui euangeliū vendicabat neſciebat in eccleſia catholica vnum epm eſſe debere vbi videbat eſſe pſbyteros.xlvj. diaconos.vij. Subdiaconos.vij. acolitos.xlij. Exorciſtas ⁊ lectores cum hiſtoriarijs.lij. Uiduas cum indulgentibus mille quingentas: quos oēs deus alit in eccleſia ſua. Addit aūt etiam hoc quod idē ipſe nouatus in iuuentute ſpū immundo vexatus ſit. Et cum tempus aliquātū ꝯſumpſiſſet apud exorciſtas egritudinem incurrerit grauē ita vt deſperaret. Et ꝙ iacens in lecto ꝓ neceſſitate perfuſus ſit nec reliqua in eo q̄ baptiſmum ſubſequi ſolent ſolēniter adimpleta ſint: nec ſignaculo criſmatis conſummatus ſit. Unde nec ſpiritum ſanctum vnqꝫ potuerit ꝓmereri. Deniqꝫ inquit cū priuata quadam gratia diligeretur ab epiſcopo: ⁊ vellet eum ordinare preſbyterum clerus vero oīs et quamplus

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

rimi ex laicis ꝓhiberēt dicentes nō licere clericū fieri eū qui in neceſſitate poſitus in lecto grām conſecutus ſit epm ab oibus ſpecialē gratiā popoſciſſe vt ſibi de hoc vno iſto concederet. Scribit etiā de ipſo ꝙ perſecutionis tempore cum in cellula quadam lateret et a diaconis vt moris eſt ſubuenire in exitu catecuminis rogaret: timēs ꝓcedere denegauit ſe eſſe preſbyterū. Et ꝙ ſacramenta diuidens populis accipiētium manus teneret nec prius ꝯmitteret ſumere ꝗ̄ ſibi per ea q̄ vnuſquiſqꝫ tenebat in manib⁹ iuraret ꝙ nunꝗ̄ ſe relicto ad cornelium remearet. Hec ⁊ multa alia huiuſmodi. Cornelius de vita moribus ac prophetanis eius actibus ſcribit.

¶ Cap. xxiij. de ſerapione aliquando a fide lapſo digna memorie hiſtoria.

Dionyſius vero de hoc reſcribenda ſupradictū Fabianū intexit etiā quādam hiſtoriā dignā memoria dicens. Serapionē quēdā fuiſſe apud alexādriam vnū ex his qui lapſi ſunt eodēqꝫ ſepe deprecatū vt ſuſciperet̄ nec tñ impetraſſe. Oppreſſum deinde hunc eſſe egritudine ita vt triduo iam ſine voce prorſus iaceret. Paululū vero quarta die reſpirātē vocaſſe ad ſe filiā ſuā ⁊ dixiſſe. Quouſqꝫ me detinetis. Queſo vos cito aliq̄s preſbyterum roget vt poſſim aliquando dimitti. Et cum hoc dixiſſet rurſum ſine voce ꝑmanſit. Abijt curſu puer ad preſbyterum noctis tempore: infirmabatur preſbyter. venire nō potuit. Tamen qꝛ p̄ceptū fuerat a me vt lapſis in exitu nemo reconciliationis ſolatia denegaret ⁊ maxime his quos prius id rogaſſe cōſtaret parum euchariſtie puero dedit qui ad ſe venerat. Quod infuſum iuſſit ſeni preberi. Regrediente adhuc puero anteqꝫ ingrederet̄ domum rurſus Serapion reſpiciens rediſti inquit fili. Et licet preſbyter venire non potuit. tu tñ imple quod tibi preceptū eſt vt poſſim deſcedere. Cunqꝫ eſſet completa ſolēnitas velut cathenis q̄buſdam vinculiſqꝫ diruptis: letiorē iā ſpiritu reddidit. Ex quo inquit cōſtat certiſſime huius boni auxilio nullū debere fraudari. Scribit etiā ipſi nauato dionyſius epiſtolā cui⁹ exēplum inſerere his dignū putaui.

¶ Cap. xxiiij. Dionyſij Alexandrini ad nouatū per breuis ⁊ magnifica epiſtola ſimul ⁊ de ceteris eius ſcriptis.

Dionyſius nouato fratri ſalutē. Si inuitus (vt ais) in hoc veniſti oſtēdēs in eo ſi deſinas volens. Oportuerat q̄dē etiā pati oīa ne ſcinderet̄ eccl'ia dei. Et erat nō inferior gloria ſuſtinere martyrium ꝓ eo ne ſcindat̄ eccleſia ꝗ̄ eſt illa ne idolis immoletur. Imo ſm meā ſniam maius hoc puto eſſe martyriuȝ. Ibi namqꝫ vnuſquiſqꝫ ꝓ ſua tantū aīa. In hoc vero ꝓ omni eccleſia martyriū ſuſtinet. Sed nunc ſiue tu ſuadere ſiue etiā cogere potes fratres redire ad concordiā maius tibi erit emendationis meritum ꝗ̄ fuerat culpa ꝯmiſſi. Qꝛ illuc iam non imputabitur: hoc etiam laudi dignum ducetur. Si vero illi incredulitate permāſerint ſaluās ſalua animā tuam. Uale: pacem deſiderans quā tibi imprecor. Hec eadem etiam nouatiano ſcripſit. dedita ad egyptios epiſtolam de lapſorum penitentia: in qua ⁊ regulas eis ſtatuit penitendi. Sed ⁊ multa alia probatiſſima feruntur ſcripta dionyſij. Scribit de penitentia ⁊ cohortatoriū libellū de martyrio ad originē. Ad laodicenſes ⁊ armentos de penitētia ad cornelium quoqꝫ vrbis Rome epiſcopum plurima ſcribit. In quibus etiā hoc indicat inuitatum ſe a multis epis: id eſt ab heleno tarſo cilicie ⁊ firminialo capadocie. et theotiſto paleſtine vt ad ſynodū antiochiam pergat ꝙ ibi nouati dogmata q̄dā aſſerere conarent̄. Et addit ꝙ ⁊ fabiano antiocheno epiſcopo defuncto demetrianus in epiſcopatu ſucceſſerit. Sed et de hieroſolymorum epo his verbis ſcribit. Ammirabilis autem vir inquit alexander in carcere poſitus beato fine preceſſit ad dñm. Eſt et alia ipſius dionyſij epiſtola ad romanos ſcripta de miniſterijs. Et alia item ad ipſos de pace et de

penitentia

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

penitentia. Et ad quoſdã cõfeſſores qui adhuc in vrbe Roma nouatũ ſequebantur. Et rurſum ad eoſdem poſtea ꝗ̃ ad eccleſiam conuerſi ſunt duas epiſtolas ſcribit. Sed ⁊ ad multos alios varia ac diuerſa ſcribens ſtudioſis quibuſcꝫ inſtructionum et doctrine copioſiſſimam materiam dereliquit.

¶Explicit liber ſextus.

¶Incipit liber ſeptimus.

¶Cap.j. de morte decij ⁊ origenis decꝫ initio perſecutionis galli.

Septimũ nobis eccleſiaſtice hiſtorie librũ ſcriptorũ ſuorũ cudat elogijs nobiliſſim⁹ patrũ ⁊ clarus in epiſtolis dionyſius. Qui poſtea ꝗ̃ decius nõ totis duobus annis principatu romani apicis miniſtrato cũ filijs pariter interẽptus eſt et gallus ſuſcepit imperiũ. (Quo tp̃e etiã origenes ſeptuageſimo etatis anno ad integrum expleto defunctus eſt.) Scribens hermammoni cuidã de gallo hec refert. At ne gallus inquit malum decij aut videre potuit aut cauere: ſꝫ in eadẽ lapide offenſionis impegit. Cuius regnũ cũ floreret initio ⁊ cũcta ei ex ſnia cederent. ſanctos viros qui pro pace regni eius deo ſummo ſupplicabant perſecutus eſt: cum quibus ⁊ proſperitatem ſuã parit effugauit ⁊ pacem.

¶Capitu.ij. de cypriano qui cenſuit hereticos rebaptizandos.

In vrbe ꝟo roma cornelio ep̃atu gerente ⁊ apud cartaginem cypriano: ambobus fide et virtute pietate preſtantib⁹ queſtio exorta eſt in affrice magis partibus ſi oporteret hereticos rebaptizari. Cũcꝫ id a cypriano ⁊ ceteris pene omnibus per africam ſacerdotib⁹ oporteret fieri decerneret: Cornelius et ceteri oẽs per italiam ſacerdotes hmõi decretum manente ſacerdotali concordia refutarunt ſtatuentes antiquitus a patribus ſuper hoc traditã regulã debere ſeruari. Que cõtinebat poſt abiectionẽ praui ⁊ confeſſionem recti dogmatis ſola eos manus impoſitione purgandos.

¶Cap.iij. de ꝯcordia eccleſiarũ orientis ſuper reiteratione baptiſmi.

Sed poſt cornelij cõſummationẽ qui tribus circiter annis ſacerdotio functus eſt: ep̃atus ſedẽ luci⁹ ſuſcepit. Cui octo ſolis mẽſibus ſacerdotio amminiſtrato ſtephan⁹ ſuccedit. Quicꝫ ſimilẽ cornelio de nõ rebaptizando ſententiã tulit. Ad quẽ dionyſius multa et ſepe ſcripta dixerit de multis eccleſiaſticis differẽs cauſis. In quibus inter cetera etiã hoc indicat ꝙ oẽs eccleſie abiecta nouati preſumptiõe pacẽ inter ſeinuicẽ ſeruẽt. Scribit ergo de hoc his verbis. Scito autẽ frater oẽs eccleſias in oriente que prius conturbabãtur nunc rediſſe in concordiam ⁊ oẽs ſimul vnanimiter coherere: gaudẽtes et exultantes de pace que vltra ſpem eccleſie reddita eſt. Jd eſt demetrianũ apud antiochiã: ⁊ in theotiſtum apud ceſaream mazabanẽ in hieroſolymis dormiente in pace alexandro maximũ apud tyrum heliodorum apud laoditiam helenũ in tarſo firmilianum in capadocia. Uerũ ne ſermo epiſtole longior fieret nobiliũ tantũmodo vrbium tibi epiſcopos indicaui: vt etiã ceteros cũ ipſis pariter vnũ ſentire non dubites per vniuerſam ſyriam vel arabiam. Sed et hi quibus nũc ſcripſiſtis meſopotamie ep̃i idem ſapiunt. Ponti quocꝫ et bithinie omnes pariter vnanimes ⁊ concordes ⁊ multa ſibi inuicem charitate connexi glorificant dominum noſtrũ. Hec dionyſius ſcribit.

¶Cap.iiij. que ſixto ſcripſerit dionyſius ſuper baptiſmate.

Stephano vero duobus annis impleto ſacerdotio Rome ſixtus ſucceſſit. Ad quem ſcribit nihilominus dionyſius de baptiſmate cõmemorans qꝺ ſtephanus quidẽ deceſſor ſuus ſcribẽs ad firmilianũ ⁊ helenũ ceteroſcꝫ illarũ partiũ ep̃os ſtatuerit nec cõicãdũ eſſe his q̃ rebaptizãt: ſed debere cõſide-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

rari magnitudinē rei: q2 nō q̄cū𝈳: ſed ꝑ magni ⁊ nobiles in ep̄is viri ſint quibus hoc viſum ſit. Dicit etiā ꝙ ſuper hoc ſcripſerit plenius ad dionyſiū ac filomenē pſ̄byteros vrbis rome. Indicauit autē pariter etiā de ſabellij hereſi q̄ tꝑib⁹ ip̄i⁹ exorta ſit ſcribens hec.

¶ Cap. v. de hereſi ſabellij.

Q*uid autē dicā* de ea doctrina q̄ apud ptolomaidā pentapoleos ciuitatē nuper exorta eſt plena blaſphemijs in dn̄m patrē ⁊ in dn̄m nr̄m ieſum xp̄m negās eē eū filiū pr̄is: nec ꝓmogenitum oīs creature. Sil'r ⁊ ſc̄tiſpūs auferēs intellectū. Pro q̄b⁹ cū vtre𝈳 ptes ad me veniſſent ⁊ p̄ntib⁹ fratrib⁹ q̄ cōmota fuerāt diſcuſſiſſent etiā lr̄is ꝓut deus dedit puitati mee, ꝓſecut⁹ ſum ⁊ ſcripſi ſingula que𝈳 diligēter expones quoꝝ tibi exemplaria trāſmiſi. S𝈳 ⁊ in tertio libro de baptiſmo quē ſcribit ad philomenem pſ̄byteꝝ vrbis rome etiā hec ꝯmemorat.

¶ Cap. vi. de viſiōe q̄ dionyſio apparuit ſup lectiōe librorum hereticorum.

E*Go inquit tra*ctatus hereticorū lego ⁊ traditiones eoꝝ perſcrutor etiā ſi videar ad horā verbis eoꝝ pollui. Sed multum mihi cōfert hoc ip̄m ꝙ ex ip̄oꝝ verbis arguere eos poſſum. Deni𝈳 cum aliquis ex fratribus cū preſbyteris prohiberet me ne heretica lectione tanꝗ ceni alicuius fetore pollueret viſio mihi quedam a deo oſtenditur que me cōfirmaret: ⁊ ſermo ad me fact⁹ eſt hec mihi euidenter proloquens: lege oīa q̄cū𝈳 in manus tuas venerint q2 ꝓbare ſingula q̄𝈳 ⁊ diſcernere potes q̄nquidē ⁊ ex ītio hec tibi fuit cauſa credendi amplexus ſum viſionē q2 ⁊ ap̄lico ſententie cōcordabat dicēti oīa legite que bona ſunt tenete. In ip̄o quo𝈳 libello cōmemorat: nō tūc p̄mū in affrica de hereticis rebaptizandis ab ep̄is decretū eſſe: ſ𝈳 antea iā in nōnullis eccleſijs ⁊ cōcilijs eporum velut in iconio: at𝈳 alijs locis de hoc fuiſſe tractatum.

¶ Cap. vij. adhuc de nouati impietate.

S*Cribit adhuc* et in quarto de baptiſmate lib. ad dionyſiū vrbis rome pſ̄byterū plurima de nouati impietate ꝯmemorās. In quinto ꝟo lib. ad ſixtū vrbis rome ep̄m ſcribēs aduerſum ſupradictā hereſim q̄dā diſſerēs et tale aliq̄d acidiſſe ꝯmemorat his ꝟbis. Uere aūt fr̄ ꝯſiliū peto ⁊ rogo ſn̄iam q̄d tibi videat̄ i ea rē q̄ in eccl'ia nr̄a exorta eſt vereor eīm ne forte fallar in aliquo.

¶ Cap. viij. baptiſma nō eē iterādū oſtēdit per hiſtoriā memoratu digniſſimā.

E*Rat apd̄ nos* frater q̄dā fidelis antiquit⁹ ān̄ etiā quo𝈳 ego ep̄s ordinarer imo et ante𝈳 deceſſor meus eraclas q̄ cū intereſſet his q̄ baptizabant̄ ⁊ audiret: vel q̄d interrogentur vel q̄d reſpōdeāt. Flens acceſſit ad me: ⁊ procidēs ad pedes meos cōfiteri cepit baptiſma ab hereticis aliter ſe ſuſcepiſſe. Qd̄ tn̄ ſcd̄m ea que nūc videret a nobis miniſtrari nec baptiſma duceret eo ꝙ eſſet repleta blaſphemijs oīs illa cōfeſſio. Similiter ⁊ hoc addebat ſe intm̄ ꝑ hoc errore ſtimulari: vt ne oculos quidem ad deū auderet erigere. Propter ꝙ exorabat mūdari ſe ⁊ purificari eccleſiaſtico baptiſmate vt et gratiam cōſequi poſſet ſp̄ūſancti. Qd̄ ego facere auſus non fui: ſed dixi poſſe ei ſufficere tā multi tp̄is cōmunionē quā in eccleſia conſecutus eſt ꝑ hoc q̄d a nobis euchariſtie ſuſcipiens donū reſponderet tn̄: ex quo ⁊ ꝑ ſingula potuiſſet ip̄a ſacramentorū virtute purgari. Cohortabat̄ igit̄ eū debere cōfidere fidei ſue et cōſcientie iam purgate ⁊ ante oīa ꝙ tādiu in ſacramētis nobis iam particeps fuerit. Sed ille ne𝈳 a luctu ceſſat ⁊ lachrymis: ne𝈳 vltra ad mēſam dn̄icam audet accedere: ita vt vix a nobis cohortatus et cōpulſus orationi audeat itereſſe. Hec ⁊ multa alia de huiuſcemodi queſtionib⁹ per diuerſos libros ſuos dionyſius ſcribit.

¶ Cap. ix. de valeriano q̄ primū cū eſſet hūaniſſimus poſtea a ꝑceptore deprauatus xp̄ianos dure perſequitur.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

NUllus vero nō in-
tegris duob⁹ annis impe-
rio detēto rebus humanis
exēptus eſt. Poſt quē vale-
rian⁹ cū filio balieſo ſuſce-
pit principatū. De q̄ dionyſi⁹ ſcribēs ite-
rū ad hermāmonē hoc mō refert. Sedet
Joāni ſilr reuelatū eſt vt diceret. Et datū
eſt inquit ei os loquens magna et blaſ-
phemias. Et data eſt ei poteſtas p men-
ſes.xl.ꝛ duos. Utraqꝫ aūt complentur in
Ualeriano. Uere enim mirandū eſt q̄uo
ſupra ceteros q̄ ante ſe fuerūt hic ꝛ hu-
manus et benign⁹ extitit erga famulos
dei. Ita vt in initiis multo etiaꝫ illis be-
nignioꝛ videretur q̄ noie ſaltim xp̄iani
dicebantur. Intantū venerabaṫ ſeruos
dn̄i: ꝛ omnis ei⁹ domus erat eccleſia dei.
Deprauatus eſt aūt ꝛ a veritate deiect⁹
per quendā doctorē peſſimū magiſtrum
ꝛ principem egyptioꝝ magorum. vt iu-
ſtos ꝛ ſanctos viros pſequi ꝛ interim iu
beret. tanq̄ q̄ aduerſarenṫ magicis ar-
tibus q̄bus ſe ip̄e ſubdiderat. Erāt enim
reuera ꝛ ſunt etiā nunc qui poſſint virtu
te meritoꝝ ſuoꝝ reſtringere fallacias
demonum. Nam ille vt impuros ritus ꝛ
execranda myſteria ac ſacra inceſta con
ficeret pueros impubes iugulari iube-
bat ꝛ oꝛbari liberis patres atqꝫ in tene-
ris viſceribus humanas rimari per pia
culum fibras et vocem illic querebat vbi
fugauerat vitam. Sed et multa alia hu
iuſcemodi de valeriani piaculis memo-
rās addit etiā hoc q̄ð ipſe a barbaris ca
ptus ꝛ luminib⁹ oꝛbatus filios ſceleris et
impuritatis ſue reliquerit ſucceſſoꝛes.

¶ Cap.x. q̄nta dionyſius ſub valeria-
no perpeſſus ſit.

IPſe vero dio
nyſi⁹ q̄nta i ei⁹ pſecutiōe p
tulerit ꝛ q̄b⁹ affect⁹ ſit cru
ciatibus pp nomē dei ſcri
bēs ad quēdā germanum
ep̄m q̄ q̄ſi obtrectatoꝛ ei⁹ eſſe videbaṫ re-
fert vbi ꝛ acta ꝯfeſſiōis ſue iſeruit apud
emilianū p̄ſidē geſta. In q̄b⁹ cū dionyſi⁹
vnū ſolū dn̄ꝫ q̄ celū feciſſet ꝛ terram dice-
ret adoꝛandū ceteros aūt neqꝫ eſſe deos
neqꝫ adoꝛari debere: in caſtrū q̄ddā de-
ſerti q̄ð ceſro appellaṫ i exiliū trudiṫ ob
hoc p̄cipue electū q̄ loci incole gentiles
erāt idoloꝝ ſupſtitionibus ſatis dediti.
Quiqꝫ exulē dionyſiū primo hoſtili aīo ꝛ
ſatis aduerſa mēte ſuſcipiūt. Poſt vero
cū paulatim p dn̄i grām verbū dei his ſe
minare cepiſſet ps maxima trucis ꝛ bar-
bari ppl̄i relictis idolis conuerſa eſt ad
dn̄m verū xp̄oqꝫ ſubiecta. Quo compto
rurſus eū ad aliū locū vicinū q̄dē Alexā-
drie ſed incolis deſertuꝫ ac pene habita
toꝛib⁹ vacuū trāſtulerūt. Sꝫ et ibi cū pro
vrbis vicinitate noſtroꝝ ppl̄i eū frequē-
tarēt: ꝛ tāq̄ odoꝛe paſtoꝛis recepto grex
letioꝛ ꝛ conſtātioꝛ agonibus redderetur:
rurſum miſſis cū centuriōe militarib⁹ vi
ris ip̄m dionyſiū ꝛ cū eo gaiū ꝛ petrū ca-
thenis ꝯſtrictos; et diuerſis cruciatibus
afflictos in deſertū q̄ddā libie ptraxerūt.
Ibiqꝫ eos in loco ſqualidiſſimo ꝛ oī vſu
humanitatis carēte a paretonio trium
dierū itinere in deſertū ,ptēto nexos vin-
culis reliquerūt. Hec i diuerſis ſuis ep̄lis
ſupradict⁹ vir ſcripta dereliq̄t. In quib⁹
memoꝛat etiā maximū preſbyterū ꝛ dio-
ſcoꝝ. Demetriūqꝫ ꝛ luciū necnon ꝛ fauſti
num atqꝫ aquilā ſatis claros ꝛ iſignes ti
tulo ꝯfeſſionis effectos. Sed ꝛ ex diaco-
nibus quoſdā in inſula poſt penas con-
feſſionis eſſe defunctos. Supfuiſſe vero
ex his fauſtū ꝛ euſebiū. Quibus etiā re-
fert tm̄ fiducie ꝛ magnanimitatis per dei
grām datū: vt cū ad eos q̄ in carcere tene
banṫ fratres: nemo ,pſus hūanitati ꝛ my
ſterij cā pmittereṫ accedere: iſti tn̄ inde
ſinēter ꝛ reuiſerēt ꝛ neceſſaria miniſtra
rēt. Et cū p dies ſingulos preſidis furoꝛ
creſceret: iugulādos alios: alios ſuppli-
ciis ꝛ diuerſis cruciatuū generib⁹ affligē-
dos ſqualoꝛe carceris ꝛ catenarū pōde-
rib⁹ enecandos: ꝛ ſup oīa p̄cipiendo: ne-
q̄s ad eos pꝛoꝛſus accederet: vt ex tedia
quaſi aliud toꝛmēt: gen⁹ adhiberet. Cō-
ceſſit tamē deus ſupradictis diaconibus
gratiā cōfeſſoꝛib⁹ ſuis ,puidēs vt inuitis
oībus iſtis tamē nō negareṫ ingreſſus.
Sciendum tn̄ eſt q̄ hic euſebius quem
diaconū ſupradiximus poſtmodum ep̄s
apud laoditiam Syrie oꝛdinatus eſt
ꝛ Maximius p̄o quē p̄ſbyterū memoꝛaui-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

mus ipſi dionyſio apud Alexandriā ſuc-
ceſſit in epiſcopatu. Fauſtus aūt qui cū
ipſis tunc cōfeſſor enituit vſq ad perſecu
tionem q̄ noſtris tpibꝰ facta eſt: grādeuꝰ
⁊ plenus dierꝫ perdurans perfecto mar
tyrio obtrūcatione capitis cōſummatus
eſt. Hec a dionyſio certiſſima fide memo
rantur.

¶ Cap. xj. de perſecutione valeriani
apud ceſaream paleſtine.

LBitur in vale-
riani perſecutionibus apud
ceſaream paleſtine multa a
diuerſis martyria conſumma
ta ſunt. In quibus tres quidā admirādi
adoleſcentes: quorꝫ vnus priſcus: alius
malcus: tertius Alexāder vocabat̄. Cū
in ſuburbano agello ſupradicte vrbis
habitarēt: diuino fidei calore ſucceſſi ce
perunt ſemetipſos ſegnitie atq ignauie
incuſare: q cum celeſtes in vrbe marty-
rū pponerentur corone: ipſi non deſide-
rarēt: nō raperent cūq dn̄s ⁊ ſaluator re
gnum celorū violenter diripi debere te-
ſtatus ſit: ipſi inglorios: et deſides ani-
mos humi gererent. His igitur ſemeti-
pſos alloquijs incitātes vrbē petunt: et
adorto iudice truculento: cur tm̄ in ſan-
guinem piorum deſeruiret incuſant. Ille
continuo nobiles animos iuuenū quam
dignis remunerat affatibꝰ deuorandi in
quit beſtijs ſubigant̄: quibus nō placet
piorꝫ ſanguinē fundi. Sed ⁊ mulier que-
dam ſupradictorum iuuenum ſecuta ſer
tur audacie ⁊ magnaminitatis exemplū
ſimilemq ſortitur exitum pene. Quam
tamen de Martionis ſchola fuiſſe loque
bantur.

¶ Capitulum. xij. de eodem.

MArinuz quoq
virum militarē: hieroſolymo
rū ciuē honore ⁊ diuitijs cla-
rū cū ſupradicta vrbe inter
collegas ſuos per ordinē gradus ſui ho
nor quidā contingeret militaris. vt fie-
ri ſolet iſequētē collegā ſuū ſubit inuidia
et exclamat. Nō poſce marinū adipiſci
ſuperiorē gradū: q eēt xpianꝰ. Interro-
gat̄ a iudice marinꝰ: ſi ita reſe haberet.
Ita ille eſſet: ⁊ vere ſe eſſe xpianū clariſſi-
ma voce teſtat̄. Tres ei deliberandi ho-
re decernunt a iudice: vt eligat vtrū ve-
lit immolare dijs ⁊ impatori: an xpianus
interimi. cūq a tribunali abꝰ fuiſſet egreſ-
ſus: Theotignus eps loci apprehenſa
manu eius: pducit eū ad ecclam. Ibiq
multis verbis in fide cōfirmans ad vlti-
mū in interiora pducit altaris: gladiūq
ſuū quo precinctus erat oſtendēs ei. Et
rurſum offerens euangeliū qđ e duobus
mallet interrogat. Marinus vero prom
ptiſſima fide cū manū ad euāgeliū tetē-
diſſet: obtine inqt Theotignus qđ elegi-
ſti o fili: ⁊ contēnēs preſentē vitā eternaꝫ
ſperato. Cōfidens perge: ⁊ ſuſcipe coro-
nā quā tibi dn̄s pparauit. Regreſſus ꝯti-
nuo ad tribunal euocat̄ per pcōnē. Ade
rat eī tps ſtatutū. Ille vero nec moras
patitur: nec expectat interrogantem: ſed
cōtinuo ſibi ⁊ deliberatū aſſerit: ⁊ ex pꝛe-
nis legibꝰ ꝯfirmatū: q deo obtemperare
oporteat magis q̄ hoibꝰ. Quē iudex ili-
co capite puniendum p tali reſponſione
pronuntiat.

¶ Ca. xiij. De aſſirio eiuſq clariſſimis
geſtis.

SEd inter eos
cunctis clarior: ⁊ meritis fi
dei ſupra ceteros inſignis:
memorat̄ aſſiriꝰ vir roma
ne vrbis ſenator patricius
nobilitate: facultatibꝰ ppinquitatū ēt re
gia ⁊ oī bonorꝫ fama ſatis clarus. Qui cū
ſupradicti martyris extremis intereſſet
exequijs ⁊ capite ceſuꝫ cadauer: ſubiectꝫ
humeris ſuis ⁊ ſubſtracta veſte q̄ iduebat̄
excipet: honorē quē martyri detulit ꝯti-
nuo ipſe martyr aſſequit̄. Sꝫ ⁊ in multis
alijs eū pclarū geſtis in fide xpi enituiſ-
ſe tradiderūt nobis ij q̄ eū in corpore ad-
huc poſitū viderūt: in quibꝰ etiā tale ali
quid p eū geſtū memorabant. Apud ce-
ſareā philippi: quā Paneadā phenices
vocāt aiunt ſub adrie montis q̄ appella
tur Panius ex quo fluuij Iordanis pri-
ma fluenta proſiliunt morē fuiſſe genti-
lis erroris certa ac ſolēni die immolari
victimā. Que victima arte quadā demo
nis ſubito nuſq cōparebat. Et erat hoc

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

famoſiſſimi miraculi genus quo perſuaderi a ſtantibus videret in celū hoſtiā inuiſibiliter eſſe ſublatā. Accidit igit dū hec gererent adeſſe Aſtiriū. Qui cū videret oēs miraculi hui⁹ ſtupore cōſtringit humanos miſeratos errores cū gemitu et ſuſpirio oculos ad celū pariter tendit et palmas: xp̄m qui eſt ſup oīa deus tota fide ꝓfuſis lachrymis inuocat: vt preſtigia fallacis demonis arguat miſeriſq; mortalib⁹: erroris huius ſoluat archanū. Hec illo cū fletib⁹ ſupplicante ſubito victima q̄ inuiſibiliter credebat aſſumpta: ſuper ferri a quis vr: ⁊ in cōſpectib⁹ oim reddit: nec vltra in illis locis error huiuſmodi potuit reperiri: ita vni⁹ xp̄iani prece: tantorum deceptionum machina cum autoribus ſuis demonibus diſſoluta eſt.

Cap. xiiij. de emorroiſſa a xp̄o curata memoranda hiſtoria.

Veruʒ q² vrbis huius fecimus mentionem iuſtam videt commemorare etiaʒ illud in ea qđ hiſtoria dignū duximus mulierē quaʒ ſanguinis ꝓfluuio laborantē a ſaluatore curatam euāgelia tradiderūt huius vrbis ciuem conſtat fuiſſe: domuſq; eius in ea etiam nunc oſtenditur. Pro foribus vero dom⁹ ipſius baſis quedam in loco editiore collocata mōſtratur in qua mulieris ipſius velut genibus prouolute palmaſq; ſuppliciter tēdentis: imago ere vr expreſſa. Aſtat vero alia ere nihilomin⁹ fuſa ſtatua. habitu vir ſtola compta circundati et dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedē ſtatue e baſi herba quedā noua ſpecie naſcitur. Que cum exorta fuerit excreſcere vſq; ad ſtole illius erei indumentis fimbriam ſolet: quam cum ſummo vertice creſcens herba contingerit: vides inde ad depellendos omnes morbos languoreſq; conq̄rit ita vt quecunq; fuerit illa infirmitas corporis hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellatur. Nihil omnino virium gerens ſi anteq; eree fimbrie ſummitatem creſcendo contigerit decerpatur. Hanc ſtatuam ad ſimilitudineʒ vultus Jeſu formatam tradebant. Que permanſit ad noſtra vſq; tēpora: ſicut ipſi oculis noſtris inſpeximus. Et nihil miruʒ ſi ij qui ex gentibus crediderant ꝓ beneficijs que a ſaluatore fuerant conſecuti: huiuſmodi velut munus videbantur offerre: cum videamus etiam nunc et apoſtolorum Petri et Pauli: et ipſius ſaluatoris imagines deſignari tabuliſq; depingi. Sed et antiquas ipſorū imagines a quibuſdam conſeruatas nos vidimus. Jd. in hiſto. triper. libr. vj. c. xlj.

Quod mihi videtur ex gentili conſuetudine indifferēter obſeruatum: quod ita ſoleant honorare quos honore dignos duxerint. Inſignia enim veterum reſeruari ad poſterorum memoriam: illorum honoris: horū vero amoris indicium eſt.

Capitulū decimū quintū De cathedra ſancti Jacobi.

Deniq; et Jacobi cathedra q̄ primus inter epiſcopos ab ipſo ſaluatore: et ab apoſtolis in hieroſolymis eſt electus quemq; fratrem chriſti volumina diuina deſignāt vſq; in hodiernum inibi cōſeruatur: atq; in ea ſedēt omnes: qui vſq; ad preſens tempus ſedis illius ſacerdotium ſortiuntur. Seruatur ergo cum ingenti ſtudio velut a maioribus tradita memoria ſanctitatis. Et cum veneratione magna habetur. vel vetuſtatis: vel primi ſacerdotij ſanctificationis obtētu. Sʒ de his iſta ſufficiant.

Capitulum decimumſextum. quod pacem Galienus reddit eccleſijs.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

GAlienus vero
Ualeriani filiꝰ posteaꝙ re
rũ ſummã ſolꝰ optinuit le
niꝰ ac moderatiꝰ erga no=
ſtros agere īſtituit. Datiſ=
ꝙ decretis inhiberi ſupplicia: ꝑſecutiões ſ
ꝙ ceſſare: ⁊ quo quiſq̄ putat more exora
re ꝗ diuinũ eſt ſinit.

¶ Capitul. xvij. de quarun
dam eccleſiarum per idem
tempus epiſcopis.

PEr idẽ tẽpus
cũ romano adhuc ſacerdo
tio ſixtus preeſſet et apud
annochiã Demetrianus:
firmilianuſq̄ adhuc ceſa=
ree cappadotie ſupereſſet ponti eccle=
ſias: gregorius qui prius theodorus di=
ctus eſt ex origenis diſcipulis: cum fra=
tre Anthenodoro ſuſcepit gubernan=
das. Apud ceſaream vero paleſtine poſt
theotiſtum domnus epiſcopatum ſor=
titus: et breui defunctus theoteno iam
noſtre memorie viro ſedem tradidit.
Qui et ipſe origenis auditor fuiſſe di=
cebatur. In hieroſolymis vero poſt ma=
zabbanenij: ſacerdotium ſuſcepit hyme
neus. Et hi oẽs in pace eccleſias guber
nabant.

¶ Cap. xviij. de Alexandria ciuitate
que ſeditione gentis ſue vaſtata eſt
et deleta.

SEd apud ale=
xandriam etiam ſi nulla ex
trinſecus mali cauſa ſit eo
ipſo quod genus hominuȝ
ferox ſeditioſum: et ſemper
inquietum eſt: ciuiles inter ſe motus et
bella nos virtutis merito neq̄ ob defen=
ſionem ſed ob necẽ atq̄ interitum ciuiũ
commouebant. De quibus dionyſius in
epiſtolis ſuis commemorans refert ita a
proprijs ciuibus eſſe vaſtatam deletan=
q̄ vrbem: vt illa que conſtipatione po=
pulorum vix ſoleret digredientibus in=
cedendi ſpatium dare: nunc eo vſq̄ per=
uenerit: vt conſpicere in plateis homi=
nem valde rarum ſit: madere omnes ci=
uium ſanguine vias: cadaueribus ob=
tegi: ⁊ ne ad ſepeliendum quidem ſuffice
re qui ſuperſunt. Unde ⁊ poſt belli rabiẽ:
ferriq̄ vaſtationem: corrupti aeris et fe
tore cadauerum peſtilentia increuerit:
ita vt ſi quis ferro ſuperfuerat ideȝ mor
bus aſſumeret.

¶ Capitulum. xix. de eiuſ=
dem ciuitatis vaſtatione
⁊ ſuis eius cauſis dionyſij
teſtimonio.

SCripſit au=
tem de his idem diony=
ſius in epiſtola paſcha=
li: que ſolenniter per an=
nos ſingulos legi ſolet
his verbis. Alijs fortaſ=
ſis hominibus non videatur tempus hoc
tempus eſſe ſolennitatis. quoniam qui=
dem luctus vbiq̄ et acerba lamentatio
in plateis cuncta circunſtrepit gemi=
tus vero ineſt et mugitus in domibus
propter multitudinem morientium. Si=
cut fel de primogenitis quondam egy=
ptiorum refertur: ita etiam nunc ingens
vbiq̄ clamor attollitur. Non enim eſt
domus ſicut ſcriptum eſt. in qua non ſit
mortuus primo namq̄ ipſi manibus ſuis
partem maximam et meliorem populi
ceciderunt perſequendo ſanctos par=
tem alteram bella inteſtina rapuerunt.
Partem vero que ſuperfuerat peſtilens
nũc egritudo conſumit. Sed nos nec in
perſecutionibus cũ iugularemur: a fe=
ſtiuitate ceſſauimꝰ: nec vnq̄ nobis poteſt
ſolennitas impediri: quibus precipit̃ in
tribulatiõe gaudere. Oĩs igit̃ nobis lo=
cus quicũq̄ a tyrannis eligebat̃ ad pe=
nã ſiue ager ille ſeu deſertũ fuit: ſiue in=
ſule ſiue carcer ſolennitatẽ nobis impedi
re nõ potuit. Letiſſimã vero ſuꝑ omnes
habuere ſolennitateȝ beati martyres: q̄
cum ſanctis angelis in celo paſcha cura
runt. Poſt hec perſecutores noſtri in ſe=
metipſos manus ac tela verterunt. Sed
nec ſi quidẽ noſtrorũ feſta turbata ſunt.
Inſecutus eſt hic peſtilens morbus et
plaga terribilis: ſed illis multo terribi=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

lioꝛ ⁊ grauioꝛ: quos nec ſpes exigit futu-
rorū. Nobis vero hec oīa exercitia que-
dam virtutis ⁊ fidei ꝓbamenta ducun-
tur. Quāuis enī deſioꝛ ſeueriorqꝫ paga-
nos magis ꝙ̄ noſtros moꝛbus inuaſe-
rit: tñ ne a noſtris quidem penitus ab-
ſceſſum eſt. Et poſt pauca addit dicens.
Multi nāqꝫ ex fratrib⁹ noſtris ꝑ nimia
caritate dum abſqꝫ vlla cunctatione in-
firmos viſitare non deſinunt: ⁊ non ſolū
viſitare: ſed ⁊ miniſtrare: ⁊ exhibere offi
cia que dñs precipit: repente moꝛbi con
tagione: cū illis pariter quib⁹ miniſtra-
re voluerant interibāt. Affectu enī quo-
dam dilectionis attracti: ⁊ velut partici
pare doloꝛes cum dolentibus cupiētes
alienos in ſe moꝛes aut ſegniter transſe
rebant: effectiqꝫ ſunt eorum vt dicit apo
ſtoli ſermo pijſſima. Deniqꝫ plurimi pre
noſtroꝝ precipui ⁊ electi viri inter quos
pꝛeſbyteri nonnulli et diaconi: multiqꝫ alij
de plebe conſtantiſſima ⁊ ardentiſſima
fide tanꝙ̄ ſi martyrij tp̄s inſtaret miſe-
rādo infirmos: ſemetipſos huiuſcemodi
moꝛtibus inſerebāt: miſericoꝛdie ex hoc
martyrium capere preſumentes. Et dū
curādis egris: defunctis expoꝛtādis hu
mandiſqꝫ coꝛpoꝛibuſqꝫ operam dabant:
inſequebantur pene eos: quos ſuis hu-
meris ad ſepulchra deuexerunt. Paga
ni vero contrario ſuo continuo vt egro-
tare ceperāt deſerebāt: parentes caros
liberos: vxorem coniunx: filijqꝫ nihilomi
nus parentes ſtatim vt tremere mēbꝛa
vidiſſent: ⁊ moꝛbo oꝛa pallere: domo pro
pulſos: i plateas ſeminices eijciebāt. ibi
qꝫ inſepulta eorum cadauera relinquē-
tes: vim moꝛbi quam per hec ſe effuge-
re opinabant: dupliciter incurrebāt. dū
a peſtilentie rabie etiā fetoꝛ inſepultoꝝ
cadauerum iungeretur.

¶ Capitu. xx. De galieni imperio.

REfert idē dio
nyſius de galieni tempori
bus: quod eo regnante ec-
cleſie dei in pace durarūt
⁊ qđ medijs eius tꝑibus
Martianus velut nubes quedam tene-
broſa ⁊ terra ſubito regni eius obſcura-
uerit lucē. Quo rurſum ad vicem eſtiue
nubis abolito: galienus nouū vt ipſe ait
ex veteri vniuerſo mundo lumen effulſit.
Simul enī atrocē tyrānū ⁊ regno detur-
bauit ⁊ vita. deſignat aūt etiā tp̄s ꝙ no-
no āno imperij galieni hec ſcriberet. Ex-
tant ⁊ alia ꝙ̄plurima neceſſaria ſatis ⁊
admiranda dionyſij opuſcula que vtili-
tatis plurimū legentibus conferant: in-
ter que ſcripſit etiā de repromiſſionib⁹
futuris exigente cauſa huiuſmodi.

¶ Cap. xxi. de nepote egyptio ep̄o circa
promiſſiones futuras errantes.

EPiſcop⁹ ꝗdā
erat in ꝑtibus egypti. Ne
pos nomine hic iudaico in
tellectu de futuris repro-
miſſionibus ſentiebat eaſ-
qꝫ coꝛpoꝛaliter exhibendas docebat. Et
mille annis in delitijs coꝛpalib⁹ in hac
terra ſanctos regnaturos eſſe cū xp̄o hu
iuſqꝫ ſiti dogmatis probamēta: ſumptis
ex reuelatione ioannis teſtimonijs cona
batur aſſerere. De quibus etiam libel-
los edidit: interpꝛetationes huiuſmo-
di continentes. Igitur dionyſius de re-
promiſſionibus ſcribens ad hunc nepo-
tem ſtilum ſue intētionis obuertit: ⁊ in
pꝛimo ſtatim libꝛo ſuā ſn̄iam que ei de
diuinis repromiſſionibus videbatur ex
ponit. In ſcđo vero volumine de reuela
tione ioānis diſſerens facit mentionem
Nepotis verbis. Et cōmētarios inquit
quoſdā ꝓferunt nepotis quibus innitū
tur plurimū: ⁊ per quos putant ineffabi
li quodā ſacro oſtendi qualiter regnuꝫ
xp̄i futurum ſit ſuper terrā. Sed in alijs
quidem multis etiā ego amplectoꝛ ⁊ dilī
go nepotem vel pro fide ſua: vel pro eru
ditione ⁊ ſtudio ſcripturarū: ⁊ precipue
pro exercitio pſallēdi: qm̄ quidem pluri
mi fratrū libenter pro hoc ei⁹ eligere cō
ſoꝛtia. Eſt ergo etiā mihi erga eū multa
reuerentia: ⁊ inde magis: qꝛ iā preceſſit
ad dominū. Sed reuera plus omnibus
⁊ amāda ⁊ preferēda eſt veritas: lauda
re opꝫ ⁊ abſqꝫ inuidia amplecti ſi qđ re-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ete dictum eſt. Diſcuti vero et diſcerni ſi
quid minus ſane ſcriptum eſt. Et ſi qui-
dē preſens eſſet is de quo ſermo eſt ſuffi
ceret ſolo ſermone diſcutere que minus
recte dicta videbantur: dum interroga
tione precedente reſpōſio ſubſequēs in
concordiam quod contrariū ⁊ diſcrepās
videbatur adduceret. Ubi vero ſcripta
edita ſunt: ⁊ vt videbatur quibuſdā ſa-
tis ſuaſoria: ⁊ vbi doctores procedunt ꝗ̃
legem ⁊ ꝓphetas pro nihilo ducāt euā-
gelia non ſequantur apoſtolorum ſcri-
pta deſpiciant. Hos autem ſolos libros
atqꝫ iſtā doctrinā velut magnum aliqđ
⁊ occultum myſteriū venerantur ac ſim
plices quoqꝫ fratrum noſtrorum doceāt
nihil excelſuʒ nihil magnificum ſentire
de aduentu ⁊ preſentia dei ⁊ ſaluatoris
noſtri ieſu chriſti neqꝫ de reſurrectionis
gloria ⁊ noſtre congregationis in idipm̄
ac ſimilitudinis repromiſſe ſʒ parua q̄-
dam ⁊ ſemper mortalia ⁊ nō alia ꝗ̄ ſunt
ea que nunc videmus ſperari ſuadēt in
regno dei. Neceſſarium videtur ad hec
oīa reſpondere fratri noſtro nepoti. Et
poſt aliquanta rurſuʒ ſubiungitur hec.
Et eñ cum in arſenoite eſſemꝰ vbi mul
to iam tempore voluebatur iſta doctri-
na ita vt ſciſmata inter fratres ⁊ diſcor-
die fierent conuocati preſbyteros ⁊ do-
ctores qui erant in eccleſijs ⁊ publice ce
pi habere tractatum. Simul ⁊ cohorta-
tus ſum fratres vt ſi quid eos moueret
obijcerent nihil verētes. Tū mihi illi vt
ſcutum validiſſimum ⁊ murum inexpu
gnabilem codicē nepotis obijciunt. Su-
ſcepi patienter ⁊ tribus cōtinuis diebꝰ
reſidens a prima luce vſqꝫ ad veſperam
cum ipſis ſingula eius ſcripta cepi diſcu
tere ⁊ vnumquodqꝫ quid in ſe abſurdi
haberet oſtendere. Et vere ſatis admi-
ratus ſum patientiam ⁊ conſtantiā atqꝫ
intelligentiam fratrum quia conſequē-
ter ⁊ per ordinem de ſingulis queſtioni-
bus proponebant validiſſime his que a
nobis reſpondebātur occurrētes. Poſt
hec cum quid eſſet in vero patuiſſet ac-
commodabāt nihilominus abſqꝫ cōten-
tione conſenſum iudicantes hoc ꝙ non
continuo ꝗ ſemel alio viſum fuerit omni
id ſtudio ſiue contentione ſeruandū eſt:
ſed eſſe rectius tunc mutare ſentētiam
cum eam melior et rectior ſuperauerit.
Patefactis ⁊ eñ codicibus ſuis deo au-
diebant verbum cuius probatio non ex
humana perſuaſione neqꝫ ex eloquentie
fuco ſed ex diuinarum ſcripturarū aſſer
tione veniebat. Et ita euidens fuit aſſer
tionis noſtre probatio: vt his qui inter
eos maximus doctor ⁊ vite meritis pre-
ſtātior habebatur. Coracion nomine ſur
gens in medio cunctis audientibus pro
clamaret ⁊ proteſtaretur neminem de-
bere vltra eius doctrine facere mentio-
nem. Sufficere ꝙ erratum eſt de cetero
non ſolum nihil horum tenendum vel ſe
quendum ſed ne comedendum quidem
de talibus. Siquidem tam euidēs ⁊ ma-
nifeſta contra hec de ſcripturis diuinis
patuiſſet aſſertio. Omnes vero reliqui
fratres gaudio ⁊ letitia repleti corda ꝓ
emendatione ſui inexplebiles domino
gratias referebant.

¶ Capitulum. xxij. apocali-
pſim q̄s ſcripſerit a pleriſ-
qꝫ dubitatum eſt. A

POſt aliquanta
vero veniēs ad apocalipſim
Joānis hec de ea ſcribit. Nō-
nulli ex predeceſſoribus no-
ſtris penitus libellum hunc refutandū
a canone ſcripturarum atqꝫ abijciendū
putarunt ſingula queqꝫ eius capitula
arguētes. Et dixerunt pretitulationē
libri non eſſe veram ſed aliene ſcriptu-
re Joannis tamen nomen impoſitum.
Unde neqꝫ Joannis hunc eſſe librum
nec reuelationem videri poſſe: que craſ-
ſo quodam velamine ignorantie conte
gatur. Addiderunt etiam hec ꝙ nihil
dignum in ea grauitate apoſtolica cen
ſeatur ſed nec alicuius quidem eccleſia
ſticorum ſaltem viroruʒ ſcripturam eſſe
dixerunt. Sed cherintum quendam au
torem cherinthiane hereſeos volentem
dogmatis ſui fidem apoſtolici nominis
opinione firmare libellos a ſe cōſcripto
Joannis pretuliſſe. Deniqꝫ inquiunt
cherinthi dogmata hec cōtinēt in terris

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

futurum eſſe regnum chriſti. Et q̄m ipſe
carnis et libidinis amiciſſim⁹ dicebatur
ea in repromiſſionibus futuri regni ſan=
ctis prebenda cenſebat que ſui animi li=
bido dictabat: ventris et voluptatis ope
ra menſura ciborum ſatietatem ꝛ abun
dantiam poculorum nuptias et cetera
que horum conſequentiam ſeruant. Et
reparari rurſum ſperat feſtiuitates et
ſacrificia iudaica victimaſque legales.
Ego vero quantum ad meam ſententiā
pertinet ſpernere aut abiicere ſcriptu=
ram libri huius nullatenus audeo maxi
me cum multi ex fratribus ita mecū ſen=
tiant ſed hec magis de eo iudico quod ex
cedant atq; emineant que in eo ſcripta
ſunt hūane auditionis modū et ſit in eo
arcanus quidam et reconditus atq; ad=
mirandus omnibus ſenſus. Quē ꝛ ego
ammiror ac veneror: etiam ſi non intelli
go. Et ita ſentio quod diuina aliqua ſa=
cramēta ſermonibus contegātur huma
nis nō tam iudicio meo diſcernens q̄ fi=
de credens. Et ideo non reprobo que nō
intelligo: ſed tantomagis admiror quan
to minus aſſequor poſt hec vero totius
libelli differens corpus et ſingula queq;
diſcutiens atq; euidenter oſtendens nul
lomodo fieri poſſe vt ſecundum literam
dignus in eo intellectus appereat. Ad=
dit etiam hec dicens. Conſummata igi=
tur omni prophetia beatos dicit prophe
ta eos qui hec cuſtodiunt. Sed et ſemet=
ipſum beatum dixit. Ait enim beatus
qui ſeruat verbum prophetie huius li=
bri. Et ego Joannes qui video et audio
hec. Uocari ergo eum Joannem et eſſe
hanc ſcripturam Joannis non nego. Sā
cti namq; alicuius eſt et ſine vlla dubi=
tatione per dei ſpiritum ſcripta etiam
ſi non ſit ille apoſtolus filius zebedei Jo=
annes frater Jacobi cuius euangelium
ſecundum Joannem ſcriptum eſt et epi=
ſtola catholica. Utitur Dionyſius pluri
ma aſſertione diuinitus quidem inſpi=
ratam reuelationem non eſſe dubitan
dum et Joannis eſſe. Non tamen ſibi li=
quido videri quod illius ſit Joannis qui
euangelium ſcripſit quia ille nunq̄ no
minis ſui fecerit mentionē ac ſeſe ſigna
uerit nominatim. Hic autem qui apo=
calipſim ſcripſit tertio mentionem ferme
nominis ſui facit. Sed et ex ipſo ſcriptu=
re ſtilo diſcretionem faciens dicit potuiſ=
ſe fieri in illis temporibus fuiſſe ꝛ alium
aliquem Joannem vnum ex ſanctis cui
hec reuelauit deus.

A ¶ Multa vera ꝛ alia inſtructionis ec
cleſiaſtice monimenta nobis in libris di
geſta beatus Dionyſius dereliquit. Quo
rum lectio magnopere ab ſtudioſis qui=
buſq; expetenda ſit. Sed iam ad hiſtorie
ordinem reuertamur. Sixto romane ec=
cleſie per annos. xj. ſacerdotio ꝑcurato
ſuccedit Dionyſius et Demetriano apud
anthiochiā defuncto Paulus de Samo=
ſateno ſacerdotiū ſuſcepit. Qui paulus
abiecta ſatis ꝛ indigna de chriſto ſentiēs
traditionem doctrine eccleſiaſtice corrū=
pebat dicens eum communis nature ho
minem tantum fuiſſe.

¶ Capitulum. xxiij. de concilio epiſco
porum apud anthiochiam aduerſus
paulum Samoſatenum.

Tunc dionyſi⁹
de alexandria rogatus ve
nire ad concilium et ſene=
ctutis impedimento et in=
cōmoditate corporis inhi=
betur. Per epiſtolam tamen preſentem
ſe reddidit: et quid fidei ac venerationis
erga chriſtū teneret expoſuit. Ceteri ve
ro eccleſiarum paſtores diuerſiſſe locis
et vrbibus velut aduerſum latronē quē
dam chriſti gregibus inſidiantem conue
niunt Antiochiam. In quibus inſignes
ꝛ ceteris ꝑcellentes erant. Firmilianus
a ceſarea cappadocie Gregorius et An=
tonodorus fratres ꝓuincie ſacerdotes:
Helenus Sardēſis eccleſie epiſcopus: ꝛ
Nicomas ab iconio. Et hieroſolymoꝝ
precipuus ſacerdos hymeneus et vicine
huic vrbi ceſaree teotignus. Sed ꝛ maxi
mus Boſtrenſis epiſcop⁹ dignus eorum
conſortio coherebat. Multi vero et alij
quos longū eſt enumerare per ſingulos.
Sed et preſbyteri q̄plurimi ꝛ diconi ad
ſupradictam vrbem cauſa compeſcendi
imo delendi noui huius dogmatis con=
uenerunt. Hi ergo omnes ſepius in vnū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

coeuntes paulumq; Samoſatenū ſtatuē-
tes in medio atq; eius hereſim quam il-
le nunc occultare nunc etiam diſſimula-
re conabatur frequenti tractatu ⁊ aſſi-
duis diſputationibus denudantes ar-
guere blaſphemie et publicare niteban-
tur. Nec tamen vno id aut ſecundo tm̄
conſilio ad finem perducere potuerunt.
Sed et conuentum ſepe eſt et abſq; ope
re pretio diſſeſſum.

¶ Capitulum .xxiiij. de quodam gre
gorio viro ſancto et eius mirabilibus
geſtis.

VErum quo
niam beati gregorij hi-
ſtorie textus attulit mē
tionem dignissimuz pu
to tanti viri geſta que
ſub orientali: et ſepten-
trionis axe cunctorū ſermone celebrant
omiſſa neſcio quo caſu huic narrationi
ad memoriam poſteritatis inſerere. Sta
gnū quoddā erat in ponti regionibus ſi-
tum piſcibus copioſum ex quoruz captu
ra prediuites reddit⁹ dominis preſtabā
tur. Iſta poſſeſſio duobus fratribus ſor-
te hereditatis obuenerat. Sed pecunie
cupiditas que pene omnium corda mor
talium ſuperat etiam fraternam neceſ-
ſitudinem violauit ⁊ cōueniebatur a fra
tribus tempore captionis non tam ad ca
piendos piſces: quam ad homines deci
piendos cedes ac bella mouebantur hu-
manus ſanguis pro piſcibus fundeba-
tur. Sed dei prouidentia affuit aliquan
do auxilium aduentuſq; Gregorij. Ui-
det prelia et mortes virorum furenteſq;
germanos quid cauſe exiſteret pro qua
in exitium ſui ſuorumq; fratres accen-
derentur inquirit nullam niſi capture
piſcium comperit. Tum ille cum pro ho-
nore aduentus ſui vtreq; partes pau-
lulum ſiluiſſent nolite inquit o filioli ra
tionabiles animas pro multis animan
tibus violare fraternam pacem que-
ſtus cupiditate diſſoluere dei leges et
nature pariter iura temerare/ et vna
mecum ad oram ſtagni exitialis acce-
dite. Ego iam vos per virtutem domi-
ni omni certamine cruente contentio-
nis abſoluam. Et cum hec dixiſſet in con
ſpectu omnium virgam quam tenebat
in manu ad primas littoris vndas de-
figit. Et ipſe poſitis genibus palmas
tendit ad celum atq; his verbis excel-
ſo ſupplicat deo. Tu deus patrum no
ſtrorum qui cum tibi primus homo Adā
peccaſſet et mandatum tuum preteriſ-
ſet penam culpe illius moderatus ad
terram maledictionis ſententiam detor
ſiſti dicens maledicta terra in operibus
tuis et nunc ergo miſeratus horum iu-
uenum fraternum ſanguinem qui peri
clitantur precipue vt maledicte ſint a-
que iſte in operibus iſtorum pro qui-
bus furore ſucenſi fraterne pietatis o-
bliti ſunt: ita vt nunquam in hoc loco
vel piſcis appareat vel aqua reſideat.
Sed ſit campus aratri patiens ac fru-
gum ferax: et cuſtos ineternum frater-
ne concordie perſeueret. Simul vt ille
orandi finem fecit ſtatim ſe vnda ſub-
ducens ⁊ curſu velociore fugiens a con
ſpectu ſuperno iuſſa diſcedere abyſſis
ſuis redditur et arantem campum ger
manis iam concordibus dereliquit.
Sed et in hodiernum frugum ferax
eſſe dicitur ſolum quod ante fuerat na-
uium ferax. ¶ Memoratur etiam aliud
illuſtrius ab eo et diuinitus geſtum.
In quodam loco ruris auguſti: cum
res poſceret eccleſiam conſtrui rupes
quondam vicini montis ex parte orien
tis obiecta: ex alia vero preterfluens
fluuius ſpatium quantum eccleſie ſuffi-
ceret denegabat. Et cum alius omni-
no non eſſet locus omneſq; meſtitiam
agerent quod ſolum ad conſtruendam
eccleſiam non haberent: ille fide plenus
pernoctaſſe in oratione dicitur et domi-
num Ieſum promiſſionis ſue admonuiſ-
ſe fideliter qua dixit ſi habueritis fidez
ſicut granum ſinapis dicetis monti huic
tolle te et mitte te in mare et fiet vtiq;.
Cumq; hec fide plena ac deuotione de-
poſceret ad lucem coeuntibus pplis in-
uenta eſt rupis importuna receſſiſſe tan-
tum quantum ſpatij ad condendaz que
rebatur eccleſia. B.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

TRaduntur eiꝰ
⁊ alia ꝙplurima. Sed
ne in lōgium videamur
trahere ſermonē inter
miſſis ceteris vnū ad-
huc de eiꝰ geſt; adijciā.
Iter eius fuiſſe quon-
dam per alpes dicitur hyemis tempo-
re. Et cum perueniſſet ad ſummum al-
piū iugum niuibus repleta erant omnia
nullum vſq; diuerſorium Fanum ibi tā-
tum apollinis erat. Cui ſuccedens trāſ-
acta nocte diſceſſit. Sacerdos vero erat
quidam Fani eius cui conſulere ſimula-
chrum Apollinis mos erat et reddere
reſponſa poſcentibus ex quo ei etiam ali
monie queſtus eſſe videbatur. Igitur
poſt digreſſum Gregorij offerre conſulta
et reſponſa poſcere ſacerdos acceſſit ex
more nihil inde reſponſum veniebat. Re
petit victimas ſilentium permanet. Ite-
rum atq; iterum litat ſurdis ingerit fa-
bulā. Cumq; ſtupore noui ſilentij eſtua-
ret ſacerdos noctu ei aſſiſtens demoniū
dicit in ſomnis. Quid me illic inuocas
quo iam venire non poſſum. Percontan-
ti cauſam aduentu ſe Gregorij dicebat
expulſum. Quid nunc remedij daretur
cum perquireret ait. Non aliter ſibi lice-
re ingredi locum niſi Gregorius permi-
ſiſſet. Quibus auditis: ſacerdos occupat
viam: multa apud ſemetipſum voluens
atq; animo recurſante pertractās per-
uenit ad Gregorium ad ortuſq; eū rem
pandit ex ordine humanitatis ſue atq;
hoſpitalitatis admonet querelā depul-
ſi numinis promit ademptam facultatem
ſui queſtus deplorat ac reddi ſibi om-
nia in priſtinum ſtatum depoſcit. At ille
nihil moratus ſcribit epiſtolam in hec
verba. Gregorius apollini. Permitto ti-
bi redire ad locum tuum et agere que
cōſueuiſti. Hanc epiſtolam ſacerdos ac-
cipit ⁊ ad fanum defert. Poſitaq; ea iux-
ta ſimulachrum affuit demon et dedit re
ſponſa poſcenti. Tum ille in ſemetipſum
cōuerſus ait. Si gregorius iuſſit et deus
iſte diſceſſit nec potuit redire niſi iuſſus
et rurſus iubente gregorio reſtitutus eſt
quomodo in multo melior iſto grego-
rius cuius hic obtemperat iuſſis. Clau-
ſis igitur ianuis fani deſcendit ad gre-
gorium epiſtolam ſecum quam accepe-
rat referens omnemq; apud eum rei ge-
ſte ordinem pandens. Simulq; ſe ad
pedes eius proſternens rogat vt illi ſe
deo offerat cuius virtute dijs gentium
gregorius imperabat. Cumq; enixius ⁊
pertinacius inſiſteret cathecuminus ab
eo factus eſt. Et cum ſe vite caſtiſſime et
abſtinentiſſime derelictis omnibus non
ſolum erroribus demonum ſed et ſeculi
actibus mancipaſſet: etiam baptiſma
conſecutus eſt. Et intantum vite meri-
to ac fidei virtute profecit vt ipſe beato
gregorio in epiſcopatu ſucceſſor extiterit.
Sed ingenij ſui nobis in paruo maxima
monimenta dereliquit. In eccleſiaſtem
namq; metafraſim idem gregorius ma-
gnificentiſſime ſcripſit. Et catholice fidei
expoſitionem breuiter editā dereliquit:
quam pro edificatiōe eccleſiarum ſocia-
re his commodum duxi. Gregorij mar-
tyris et epiſcopi neoceſarie fides. Unus
deus pater verbi viuentis ſapientie ſub
ſiſtentis: et virtutis ſue et figure perfe-
ctus. Perfecti genitor pater filij vnige-
niti. Unus deus ſolus ex ſolo deo: figura
et imago deitatis verbum perpetrans
ſapientia comprehendens omnia et vir-
tus qua tota creatura fieri potuit. Filiꝰ
verꝰ veri et inuiſibilis ex inuiſibili et in-
corruptibilis ex incorruptibili et immor-
talis ex immortali ⁊ ſempiternus ex ſem
piterno. Unus ſpiritusſanctus ex deo
ſubſtantiam habens: et qui per filium
apparuit imago filij perfecti. Perfecta
viuentium cauſa: ſanctitas ſanctifica-
tionis preſtatrix. Per quem deus ſu-
per omnia et in omnibus cognoſcitur et
filius per omnes. Trinitas pfecta maie
ſtate et ſempiternitate et regno minime
diuiditur neq; abalienatur neq; factum
quid aut ſeruiens in trinitate neq; ſu-
perinductum tanq; ante hac quidem nō
ſubſiſtens poſtea vero ſuperingreſſum.
Neq; itaq; defuit vnq; filius patri neq;
filio ſpiritusſanctus: ſed inconuertibilis
et immutabilis eadem trinitas ſemper.
Sed de gregorio ſatis dictum eſt: nūc ad
hiſtoriam redeamus.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Capitulum.xxv. de paulo ſamoſateno heretico eius intolerabili ſuperbia eius excommunicatiõe ab epiſcopatu depoſitione ⁊ eiectione.

Interea dionyſius apud alexandriam quieuit in pace duodecimo anno imperij galieni decem ⁊ ſeptem annis functus ſacerdotio. Succedit vero ei maximinus. Igitur Galienus cũ ꝑ annos.xv. Romanum gubernaſſet imperiũ. Claudio regni ſucceſſore defunctus eſt. Qui duobus ſolis annis in imperio tranſactis aureliano rerum apicem dereliquit. Huius temporibꝰ vltimũ apud antiochiam epiſcoporum conſilium congregatur. In quo Paulus arguitur manifeſteqꝫ conuincitur hereticus: et damnatur ab omnibus que ſub celo ſunt eccleſijs chriſti inſiſtente plurimum ⁊ diſceptationibus validiſſimis perurgẽte. Alchione preſbytero antiochene eccleſie viro fideliſſimo ⁊ omnibus virtutibꝰ adornato: cui accedebat etiam hoc ꝙ erat diſertiſſimus ⁊ potens in verbo atqꝫ in omni eruditione perfectus. Deniqꝫ oratoriam in eadem ipſa vrbe docuerat. Huic igitur ab omni epiſcoporum concilio permittitur diſputatio cum paulo excipientibus notarijs que ita magnifice ab eo et accurate habita eſt: vt ſcripta ederentur ⁊ nunc quoqꝫ in ammiratiõe ſit omnibus. Solus etenim potuit diſſimulantem et occultantem ſe paulum cõfeſſionibus proprijs publicare. Quibus ita geſtis communi cõſilio vniuerſi pariter ſacerdotes ſcribunt epiſtolã ad perſonam dionyſij epiſcopi vrbis Rome et maximi alexandrie epiſcopi que per omnes mitteretur eccleſias per quam cunctis et ſuam diligentiam comprobarent ⁊ pauli hereſim cõfutatam eſſe atqꝫ deiectam in vniuerſorum notitiam peruulgarẽt. Simul etiam que cum eo queſtiones habite ſint indicant. Sed ⁊ vitam ipſius intemperatam pariter moreſqꝫ deſcribunt. Ex quibus pauca aliqua inſerere huic operi noſtro dignũ iudicauimus. Dionyſio et Maximo: et omnibus qui per vniuerſum orbem ſunt ſacerdotibus et coepiſcopis cum vna preſbyteris et diaconibus atqꝫ omni eccleſie catholice que ſub celo eſt Henus: et Hymeneus. Theophilꝰ theotignus maximus proculus nicomas helianus paulus bolaſus protegenes lerax euticius theodorus malcion lucius preſbyteri: et ceteri omnes qui nobiſcum congregati ſunt ex vicinis vrbibus: et gentibus epiſcopi et preſbyteri ⁊ diaconi dilectiſſimis fratribus in domino ſalutem. Et poſt pauca addiderunt mittentes hanc epiſtolam. Deprecamur omnes vt ſi qui forte tali doctrina infecti ſunt curantur a vobis ſicut et beate memorie vir dionyſius Alexandrinus et firmilianus ex Capodocia iam prius ſcripſerant ad antiochie plebem dedignantes imo potius declinantes ad perſonã ipſius ſcribere qui erat autor erroris. Ipſe autem beate memorie firmilianus cũ adhuc ſupereſſet. Secundo affuit ⁊ preſens eum arguit ac notauit: ſicut omnes nouimus et teſtamur qui ſimul cum illo veneramus. Sed repromittente eo corrigere errorem credidit ſperans poſſe fieri vt abſqꝫ religionis noſtre opprobrio ⁊ diſſenſionum nota res veniret in melius. Et ideo diſſimulauerat cum tamen paulus dolo differret: et hominem quidem falleret deum autem negaret ac fidem: in qua renatus fuerat violaret. Deniqꝫ et nunc beatus Firmilianus veniebat Antiochiam: et cum tarſum vſqꝫ perueniſſet et nos omnes Antiochie poſiti aduentum illius operiremur: nuntiatus eſt nobis exceſſiſſe de mundo.

B ¶ Poſt aliquanta vero deſcribentes eius vitam moreſqꝫ adijciunt etiam hec. Poſtea vero q̃ a doctrine regula ac alienaſſe dogmata ⁊ adulterina conuertit: non opus eſt enumerare actus priores: quomodo cum prius egens fuerit: et pauperrimus: neqꝫ ex parentum ſucceſſione neqꝫ vllam queſtus occaſionem habuerit honeſtam nunc ad ſummas diuitias peruenerit: non aliunde niſi ex ſacrilegijs. Et ex his que per fraudem diripuit concutiens fratres vendens patro

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

cinia ꝛ fidē negotiorum ſuſceptorum nec accepta mercede cuſtodiens: exiſtimās ſecūdum quod ſcriptum eſt queſtum eſſe pietatem. Superbiam vero eius quis ferre poſſet cum ſe magis ducenarium quam epiſcopum videri vellet. Nam et incedens per plateam tali quadam ambitione vtebatur: publice epiſtolas relegens atq; in auditu omnium et oculis dictans aſſiſtentibus ſibi in platea notarijs. Directio quoq; pretereuntium et cōſtipatio inſequentium quamplurima querebatur: ita vt omnes qui videbant horreſcerēt et deteſtarent per illius arrogantiam religionem diuinam. Hec in publico. Intra eccleſiam vero tribunal ſibi multo altius quam fuerat extrui: et thronuz in excelſioribus collocari iubet. Secretarium quoq; ſternit et parari ſicut iudicibus ſeculi ſolet. Uerbum vero faciens ad plebem iactare ſupra modū dexteram ac palmam femori illidere: pede quoq; ſubſaltare ac ferire ſcabellum cum ſonitu. Ab auditoribus vero non fauorem neq; plauſum ſperare ſolum: ſed theatrali more oraria moueri ſibi expetebat: et voces tanquam de caueis dari. Hec non ſolum a viris. Sed etiam a mulieribus indecenter expetebantur. Si quis vero auditorum honeſtius et verecūdius agens a clamore nimio temperaſſet: velut iniuriam faciens patiebatur iniuriam. Sed et antiquis et defunctis iā tractatoribꝰ inſultabat: et illis derogans ſuas laudes inuerecunde impudenterq; iactabat: rectorem ſe magis q̄ eccleſie doctorē laudari cupiebat. Pſalmos vero qui in dominum noſtrum ieſum chriſtum dicebantur ceſſare fecit: velut Neotericos et nuper inuentos. In ſemetipſum vero compoſitos diebus paſche in medio eccleſie canere mulieres maxime quas ipſe prius ad cauendum pro more inſtituerat faciebat. Ita vt horreſceret ſi quis audiret. Naz cum ipſe filiū dei negaret deſcendiſſe de celo. Sed a maria cepiſſe ꝛ initium habuiſſe de terra pſalmi qui in ipſuz dicebantur: ꝛ quibus in populo laudabatur angeluz eum dicebant deſcendiſſe de celis. Et hec ipſe aſſiſtēs et audiens non ſolū dici non prohibebat: ſed elato ſupercilio delectabat audire. De mulieribus vero que cū ipſo ſimul manebant quas ſymcunctas antiocheni appellant quid opus eſt dici. Ex quarum ſocietate ꝛ contubernio vt ſibi nulla queſtio moueretur etiam preſbyteris ꝛ diaconis ſuis his dūtaxat q̄ ei morem gerebant habitandi mulieres ſecum ſimilē licentiam dedit. Sed ꝛ congregandi diuitias tribuit facultatem: quo ipſi in ſimilibꝰ obnoxij magiſtro nequaq; crimen impingerent. Nos autem idcirco hec ſcribimus fratres chariſſimi: quia nouimus quod ſacroſanctum debeat eſſe epiſcopale ſacerdotium quod ꝛ clero et plebi eſſe debeat exemplo. Neq; enim ignoramus quoſdam dum incautius ſibi ad cohabitandum iungunt mulierculas cecidiſſe. Quod etiam ſi non fiat certe in ſuſpitionē venire de talibus ſacerdoti grauiſſimum eſt. Quomodo autem vetare poterit eos qui infirmiores ſunt a mulierum conſortio: quibꝰ ex his que gerit autoritatem prebet? Tantus vero ac taz immitis ſuis fuit in potētatu ꝛ ita ſpecie quadam tyrannidis elatus eſt: vt ne arguendum quidem quiſquam vel accuſandum auderet accedere. Sed et que diximus condemnari poſſent etiā in eo qui fidem catholicam ſeruat: et in eccleſiaſtici dogmatis veritate perdurat. Hic vero qui abiurato fidei myſterie ad pollutiſſimam ſe arcem: et hereſim contulit (neceſſarium enim fuit etiaz partem erroris ipſius deſignari) quomodo habendus vel quomodo execrandus eſt.

C ¶ Et poſt multa in fine epiſtole addunt etiam hec. Igitur neceſſarium viſum eſt hunc reſiſtentem deo: neq; acquieſcentem vere fidei adijcret abiurari. Alium vero pro ipſo eccleſie catholice conſtitui epiſcopum per dei gratiam prouiſum filium beate memorie demetriani: qui huic ipſi eccleſie inculpabiliter prefuit. Domnum nomine virū omnibus bonis ornatum. Indicauimus autem vobis de eo vt ſciatis ad ipſum vos ſcribere debere: et ab ipſo communionis ſcriptam ſuſcipere. Hic autem qui indignus habitus eſt eſſe in eccleſia catho-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

lica: anathema ſcribatur: et illi⁹ hereſeos ſectatores excommunicentur. Domno igitur in epiſcopatum ſubrogato: Paulus a ſacerdotio abſciſſus ⁊ cõmunione cum de domo eccleſie nollet exire interpellatus imperator aurelian⁹ religioſe ſatis de hoc ſancteꝗ decernit his precipiens eccleſie domnũ tradi quib⁹ italie ſacerdotes ⁊ romanus epiſcopus ſcriberent. Et iterum predictus paulus ad cetera mala etiã hoc decoris acquiſiuit: vt manu publica de eccleſia pelleretur. Et tunc quidem talis erga nos extitebat aurelianus. Proceſſu vero temporis immutare propoſiti ſui bonum cepit et malis conſilijs deprauatus perſecutionẽ erga dei eccleſias meditari eouſꝗ vt dicatur quod dicatis iam literis et ſcriptis cum ſupereſſet ſola ſubſcriptio diuina dextera interueniens ſubſcriptionem nefande dextere deturbauerit: morte etenim ſubita condemnatur qui de piorum morte cenſebat: vt oſtenderet deus quia non cũ voluerit tyrannus cruciamur: ſed cum probauerit ipſe corripimur. Igitur ſex annis aurelian⁹ cum gubernaſſet principatum. Probus poſt hunc ſuſcepit. Cui tantundẽ temporis expleſſet imperium. Charus vna cum filijs cario ⁊ numerianno ſuccedit. A quibus tribus annis nec pleni⁹ Romano regno adminiſtrato. Diocletianus ſuſcepit principatum. His vero maximas in noſtros perſecutionis ⁊ eccleſiarũ ſubuerſiones molitus eſt.

Huic quaſi ſimile habetur i hiſtoria trip. libro. vij. c.xxxvj. a.i fine.

¶ Capitulum. xxvj. de mane a quo manicheorum hereſis oritur.

Sed paulo anteꝗ hic imperium ſumeret in vrbe Roma defuncto dionyſio: poſt nouem annos ſacerdotij felix ſuſcepit ſedẽ. ¶ Quo tempore manẽs quidam ſecundum nomen ſuum inſanies et inſtinctu demonis agitatus inuiſam et execrabilem omnibus hereſim docet. Hic autem manes gente perſes vita et moribus barbarus fuit: tam acer ingenio vt inſanire vel demone adimpleri videretur. Deniꝗ vt rei exitus docet chriſti ſe nunc gerere formam conabatur oſtendere nunc ipſum ſe eſſe paraclytũ predicabat elatus inſania ad ſimilitudinem chriſti duodecim diſcipulos eligens ad predicãdum mittebat dogmata ſtulta et impia a diuerſis hereticis qui iam prius extincti fuerant mutuata diſſeminans ⁊ noſtro orbi perſica venena propinans. Ex hoc ergo Manicheorum hereſis vſꝗ in hodiernum diffunditur: eo tempore exorta quo Felix in vrbe roma eccleſie preerat. Qui per quinꝗ annos adminiſtrato ſacerdotio euticiano ſedem reliquit. His decem menſibus ſolis tranſactis gaio epiſcopatum tradidit. Qui noſtris iam temporib⁹ quindecim annis ſacerdotio perfunctus Marcellinum ſucceſſorẽ reliquit. Quem iam perſecutionis tempus inuenit.

¶ Capitulum vigeſimumſeptimum. de Anatholeo viro eruditiſſimo eiuſꝗ ſubtili induſtria qua Alexandriã ciuitatem fame pariter abſoluit ⁊ bello: ⁊ quid ipſe de paſcha ſenſerit.

A tempeſtate apud anthiochiam ſacerdotium poſt donum ſuſceperat Timeus. Poſt timeũ vero Cirillus. Cirillo autem ſucceſſit Dorotheus: qui ad noſtram vſꝗ memoriam perdurauerit: vir eruditiſſimus et in ſcripturis diuinis ſatis intentus: qui pro multa diligentia: etiam hebream linguam didicerat. Greca autem eruditione liberaliter a puero fuerat iſtitut⁹. Is cunu-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

chus a natiuitate fuit. Ex quo etiā im-
perator in admiratione eum numerat:
et honorē ei contulerat purpure pre-
posituram. Huius etiam nos cum in ec
clesia ſcripturas exponeret: auditores
in pueritia fuimus. Poſt hunc autem
tyrannus apud antiochiam ſacerdo-
tium ſuſcepit. Sub quo eccleſiarū per-
ſecutio increuit apud Laoditium poſt
Socratem. Euſebius: Alexādrinus ge-
nere epiſcopus fuit. Qui in cauſa Pauli
Samoſatem ad partes ſyrie cum veniſ-
ſet quod eſſet in ſcripturis diuinis eru-
ditus a fratribus ſtudioſis velut the-
ſaurus quidem repertus: vltra nuſꝗ
abire permiſſus eſt: ſicut Dionyſius in
epiſtolis ſuis ſcribit. Huic quoqꝫ ana-
tholius ſucceſſor: vt aiūt bonus boni ex-
titit. Qui et ipſe genere Alexandrinus
erat eruditione vero liberalium litera-
rum et in philoſophicis a puero appri-
me eruditus. Ita vt apud Alexādriam
dialecticam docere ab omnibus erudi-
tis viris ⁊ philoſophicis cogeret. Hunc
etiam belli tempore quod inter ciues ex
ortum eſt apud Alexandriā ferunt mul-
ta bona ciuibus in conſilijs prouiſioni-
bus preſtitiſſe. Ex quibus vnum tātum
modo factum breuitatis cauſa memo-
rabo. Frumentum aiunt cum deeſſet
obſeſſis: et fames grauius ꝗ hoſtis vr-
geret: tertia pars cum due ſe inuicē im-
pugnarent erant populi ſeparata: que
quaſi fidem romanis ſeruabat. In qua
parte tunc etiam ſupradictus Anatho-
lius erat abſqꝫ impugnatione. Hic ad
magiſtrum militie refert. eumqꝫ de fa-
mis: neceſſitate que obleſſis acciderat
edocet et impetratam gratiam ciuibus
defert: eamqꝫ hoc modo diſtribuit. Pri-
mum quidē vtraqꝫ partes inter ſe diſſi
dentes alloquitur: ac romanis redire
in gratiam ſuadet. Sed cum reluctan-
tes videret hoc ſaltem inquit credo vos
libenter accipere vt omnem noſtrorum
manum imbellem qui belli quidem no-
bis nequaꝗ: ſibi tamen neceſſario par-
ticeps eſt: exire portas ſinatis. Conſi-
lium ab vtraqꝫ parte gratanter acce-
ptum eſt. Decernunt imbelliū manum
egredi caſtris debere. Data occaſione
omnes pene quos inedia conſumebat
pariter cum imbellibus erumpunt. Pre
cipue noſtris quibus bellum gerere cō-
tra propoſitum erat. quos omnes Ana-
tholius ſuſcipiēs parentis ſimul ac me-
dici fouebat affectu: et ita multitudini
per cibum ſalutem propere contulit. Re
liquis vero qui pauci remanſerant for-
midinem belli et deſiderium pacis in-
cuſſit: ita miſericordi prudentiqꝫ cōſilio
vrbem maximam fame pariter abſoluit
et bello.

B ¶ Hunc ergo ſecundum de Ale-
xandria: de munere Laodicenorum ci-
uitas accepit epiſcopum: poſt tranſa-
ctum quod ſupra memorauimus bellū.
Multa quoqꝫ opuſcula ſupradicti ana-
tholij magnifice compoſita ad nos vſqꝫ
venerunt.

¶ Ex quibus mihi dignum videtur de
paſcha quid ſenſerit: ipſius verbis pro-
ferre. Eſt ergo inquit in primo anno ini
tium primi menſis quod eſt decimum et
octo annorum circuli principium. Secū-
dum egyptios quidē mēſis Famenoth
viceſima ſexta die ſecundum Macedo-
nes diſtrimenſis viceſimaſecunda: ſecū-
dum vero Romanos vndecimo kalēdas
aprilis in qua die inuenitur ſol non ſolū
conſcendiſſe primā partem. verumetiā
quartam iam in ea die habere: id eſt in
prima ex duodecim partibus. Hec autē
particula prima ex duodecim vernale
eſt equinoctium. Et ipſa eſt initiū men-
ſium: ⁊ caput circuli: ⁊ abſolutio curſus
ſtellarum que planete id eſt vage dicū-
tur: ac finis duodecime particule et to-
tius circuli terminis. Et ideo non parū
delinquere dicimus eos qui ante ini-
tium hoc noui anni paſcha putant eſſe
celebrandum. Sed nec a nobis primi
exordium ſumit hec ratio. Antiquis iu-
deis fuiſſe comprobata demonſtratur:
et ante aduentum chriſti obſeruata ſi-
cut euidēter edocet Philo: ⁊ Joſephus.
¶ Sed et horum antiquiores Aga-
thobolus et ab eo eruditus Ariſtobo-
lus ex paneada: qui vnus ex illis ſe-
ptuageſimis ſenioribus fuit: q miſſi fue-
rant a pontificibus ad ptolomeum re-
gem hebreorum libros interpretari in

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

grecum ſermonem. Qui ⁊ multa ex traditionibus moyſi: proponenti regi percunctantiq; reſponderant. Ipſe ergo cum queſtiones Exodi exponerent dixerunt paſcha non prius eſſe immolandum ꝙ̄ equinoctium vernale tranſiret. Ariſtobolus vero etiam hec addit: in die paſche non ſolum obſeruandū eſſe: vt ſol equinoctium vernale tranſcendat: verum et luna. Cum enim duo ſint equinoctia inquit veris ⁊ autūni equis ſpatijs direpta et quartadecima die menſis primi fit ſtatuta ſolennitas poſt veſperam quando luna ſoli oppoſita e regione deprehenditur ſicut etiā oculis probari licet. Inuenitur vtiq; vernalis equinoctij partem ſol obtinens: luna vero econtrario autumnalis. Legi et in eorum libris alia multa de his validiſſimis aſſertionibus expoſita: que euidenter oſtendant paſche ſolennitatem omni genere poſt equinoctium celebrandam. Multa et alia preterea non ſolum religioſis viris: ſed ⁊ philoſophis ammiranda ſcripta anatholius dereliquit: quib⁹ ſalutaris eius eruditio ſcire volentibus innoteſcat. Huic primus theotegnus ſacerdotiū Ceſaree tenens in epiſcopatum manus impoſuit et viuens ipſe ſibi eū ſucceſſorem ſue cathedre ſtatuit. Unde et aliquanto tempore pariter cum ipſo Theotegno ceſarienſi eccleſie prefuit.

Capitulum.xxviij. de nobilibus in eccleſia viris quorum aliquāti vſq; ad ſcriptoris memoriam perdurarunt.

Sed cum aduerſum paulum Samoſatenum Anthiochiam cōueniretur ad concilium: pretergredientem Anatholium defuncto euſebio Laodicenſis eccleſia vi ſibi vindicauit epiſcopum. Poſt quem vltimus vſq; ad perſecutiōis tempus apud laodiciam Stephanus eccleſiam gubernauit. Et ipſe eruditione et eloquentia prioribus non inferior: ſed fidei virtute longe diſſimilis: ſicut perſecutionis ignis probauit. Nihil enim philoſophie in neceſſitate tentationis oſtendit: ſed non continuo in illius infirmitate: dei paupertas oſtēditur. Poſt huius namq; caſum prouidit deus eccleſie illi epiſcopum theodotum nomine virum non ſolum verbis: ſed rebus et virtutibus ornatum. Hic arte quidem medicus fuit: ſed ad animarum a domino tranſlatus eſt medicinam. Uere incomparabilis qui ſuper omnes pene homines: fide miſericordia ſtudio vigilantia atq; omnibus optimis inſtitutionibus claruit: in ſcripturis quoq; diuinis laborem quamplurimum geſſiſti interea apud ceſereā paleſtine Theotigno cum epiſcopatum ſolertiſſimo peregiſſe: Agapius ſuccedit. Qui et ipſe multo labore multaq; diligentia in gubernatione populi adhibita et precipue erga indigentes paterna prouidentia ferebatur. A quo et vir per omnia prudentiſſimus vita eruditione moribus adornatus Pamphilus eccleſie ipſius preſbyter ſubrogat̄. Sed iſte pamphilus quiſve ſit et quantus ⁊ vnde oriundus quoniam non erat dignum breuiter tranſcurrere: omnē eius vitam inſtitutionemq; a puero: ⁊ quanta in perſecutionibus per diuerſas confeſſiones pertulerit: quoſq; agones deſudauerit: ⁊ qualiter ſuper omnia coronam martyrij adeptus ſit: proprio id opuſculo cōprehendimus. De hoc ergo quā mirabilis fuerit: illa lectio doceat. Sed et alios quamplurimos per illud tempus admirabiles: in preſbyteris viros noſtri iam memoria tenet. Ut apud alexandriam Hierium Meletium vero apud Pontū: qui epiſcopus poſtmodū factus eſt. Sed hiericus quidem acer ingenio in diuinis ſcripturis nobiliter eruditus: vita puriſſimus: atq; ad xp̄ianam philoſophiam nudus. Et penitus expeditus doctor eccleſie incomparabilis priuatim et publice mirabiliter diſputans. Meletus vero tante fuit ſuauitatis in moribus et tante dulcedinis:

vt Mel

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vt Mel atticū a ſodalibus vocaretur.
In omni eruditiōe perfectus in Retho-
ricis talis erat: vt alijs ſtudijs nunquā
vacaſſe putaretur in cunctis vero phi-
loſophie generibus: que in quinq; diui-
dunt diſciplinas: ita erat per ſingulas
cōſummatus vt cum in vnaquaq; quis
experiri voluiſſent: in hac eū ſola a pue-
ro habuiſſe exercitium iudicaret. Cūq;
eſſet eruditionum prerogatiua magni-
ficus: virtus tamen animi et vite ſince-
ritas longe in eo magnificentior habe-
batur. Quem nobis perſecutionis tem-
pore in fuga propoſitum apud paleſti-
nam: diligentius ⁊ plenus agnoſcere li-
cuit. Igit Hieroſolymis poſt hymeneū
de quo paulo āte memorauim⁹ zapdas
ſacerdotiū ſuſcepit. Qd paruo tempore
amminiſtratū hermoni poſt ſe tradidit.
Hic vſq; ad noſtri temporis perſecutio
nem: apoſtolicam inibi quā ſuſceperat
cathedram conſeruauit apud Alexan-
driam vero maximo qui ſucceſſerat dio-
nyſio: cum decem ⁊ octo annis ſacerdo-
tium tranſegiſſet Theonas ſuccedit cu-
ius tempore Achillas eiuſdem eccleſie
preſbyter: eccleſiaſtice ſchole magiſte-
rium tenuit eruditione fide conuerſa-
tione ⁊ moribus inſignis. Theonas ve-
ro cum decem et nouem annis ſacerdo-
tium inculpabiliter miniſtraſſet: ſedem
tradidit Petro viro inter pcipuos egre-
gio. Hic duodecim annos in epiſcopa-
tu illius vrbis exegit. Quorum tres an-
te perſecutionem reliquos vero nouem:
diuerſis in tentationum generibus du-
xit. Cunq; ſemper in omni agone perſe-
cutionum poſitus: artiorib⁹ ſe vinculis
continentie diſtringeret: ⁊ ad vtilitatem
atq; inſtructionem eccleſie in verbo dei
nobiliter inſiſteret: ſatiſq; vigilāter erga
omnem ſacerdotij curam diebus ſuda-
ret ac noctibus: nono perſecutiōis anno
epiſcopatus vero ſui duodecimo marty
rij coronā capitis obtruncatione prome
ruit. Huiuſq; ſucceſſiones epiſcoporum
geſtaq; diuerſa a dñi ⁊ ſaluatoris noſtri
natiuitate vſq; ad tempus perſecutio-
nis in qua eccleſie quoq; deſtructe ſunt:
hiſtorie mandauimus. De reliquo vero
agones martyrū quos ipſi per noſmet-
ipſos vidimus deſcribētes: poſteris ad
memoriam relinquamus.

¶ Explicit liber ſeptimus.

¶ Incipit liber octauus.

Apoſtolorū
ſucceſſionib⁹ intra. vij.
libros a nobis cōcluſis
in hoc octauo volumi-
ne dignū credidi etiam
ea que noſtris tpibus
geſta ſunt poſteriorum memorie dere-
linquere: ⁊ hinc iam nobis ſermo ſumat
exordium.

¶ Cap. j. ꝙ iuſto dei iudicio dira in xpia
nos perſecutio ſub diocletiano orta eſt.

Etenim ante
noſtri tpis perſecutionē q̄
mirabiliter q̄q; magnifice
per vniuerſum mundum
ſermo xpi ⁊ pietatis doctri
na profecerit: et in quantū ſublimitatis
aſcēderit: enarrare vires noſtras ſupe-
rat. Naſci tamē ⁊ ex hoc poſſibile eſt qd
aliquanti ex principibus romanis: ⁊ fa-
cultatem reddēdi prouincias: iuriſq; di
cendi noſtris prebebant. Et coniugibus
ac miniſtris atq; vniuerſe domui ſue nō
ſolum credere in dñm noſtrū ieſum xpm:
verum ⁊ cū omni fiducia ac libertate in
fide agere ſinebant: ita vt illos ſibi fide-
les ac familiares ducerent de q̄bus certi
erant ꝙ pro fide xpi nihil perfidū ſape-
rent. Sicut fuit opinatiſſimus ille doro-
theus in cubiculo regum: qui propter
fidem domini fideliſſimus in omnibus
habebatur. Unde et cunctis preferri et
honore meruit: ⁊ amore. Cū quo ⁊ Gor-
gonius ceteriq; cum ipſis in dño fideles:
vel qui intra palatiū in ſummis honori-
bus erant vel qui ad prouincias guber-
nandas preferi ceteris fidei contempla
tione merebātur. Jam vero multitudi-
nes coeuntiū intra eccleſias populorū:
et precipue in dieb⁹ feſtis innumerabi-
les cateruas per loca ſingula confluen-
tes: quis digne poterit explicare: cū ne

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ipſa quidē antiqua receptacula ſuffice=
rent ſed quotidie orationū domus dila=
tarentur: ita vt amplitudo earum cōclu
dere inſtar vrbium videretur. Sic per
tempus plurimum eccleſiarum ſtatus
incremētis proſperioribus augebat: et
gloria earū terris excedēs ⁊ cuncta ſu=
pereminens feſtinare videbat ad celū.
Nulla enim occurrebat inuidia: nullus
liuor nequiſſimi demonis obuiabat: q̄m
quidē celeſtis dextere fulciebat auxilio
populus etiā tū bene de deo ꝓ pietatis
cultu ⁊ iuſtitie obſeruatione ꝓ meritis.
B ¶ Verū vbi ex multa libertate mul=
taq̄ȝ indulgētia viciati ſunt mores ⁊ di=
ſciplina corrupta eſt: dum alter alteri in
uidem⁹: ⁊ alter alteri derogamus: dūq̄ȝ
nos inuicem mordemus ⁊ inculſamus ⁊
aduerſum noſmetipſos inteſtina prelia
commouemus: dū verborū iaculis proxi
morum corda terebramus: dū princeps
cū principibus populi cū populis: ſedi=
tiones certamina concitamus: dū ſimu=
latio in vultu dolus in corde fallacia pro
fertur in verbis: ⁊ malorū per ſingula cu
mulus intumeſcit: diuina prouidentia
iacturam diſcipline populo ſuo illatam
ex plurima pace ⁊ nimia ſui lenitate ꝓ=
ſpiciens: aggreditur primo ſenſim refre
nare lapſantes: ⁊ integro adhuc eccle=
ſie ſtatu congregationibuſq̄ȝ manenti=
bus indulget interim eos qui erant in
militia tantū gentilium perſecutiōe pul=
ſari. Sed cum nullus ex hoc clementie
eius intellectus populis redderet: quin
potius velut ignorātes deū: abſq̄ȝ diui=
na prouidentia res agi ducerent: ⁊ per
hoc eo magis perſiſterent in malis ſuis
atq̄ȝ ipſi qui duces populi videbantur ⁊
principes: diuini mandati immemores
effecti: aduerſum ſeinuicē cōtentionib⁹
zelo: liuore: ſupbia: inimicitijs atq̄ȝ odijs
inflammarentur: ita vt tyrannidem po=
tius q̄ȝ ſacerdotium tenere ſe crederent
xp̄iane humilitatis et ſinceritatis obli=
ti: ſacra miſteria prophanis mentibus
celebrarent. Tunc demum ſm̄ vocem
hieremie ꝓphete obſcurauit dn̄s in ira
filie ſyon: et deiecit de celo gloriā iſrael
(nec rememoratus eſt ſcabellū pedum
ſuorū in die ire ſue). Et ſicut iterū dicit.

Submerſit dn̄s oēm decorē iſrael: ⁊ oēs
macerias eius deſtruxit. Et rurſum ſi=
cut dicit i pſalmis. Deſtruxit teſtamētū
ſerui ſui: polluit in terra ſanctificationē
eius per eccleſiarū ſcȝ ſubuerſionē. Et
deſtruxit oēs macerias ei⁹: poſuit muni
tiones eius timorē: diripuerunt populū
eius oēs q̄ tranſierunt per viā. pro qui=
bus cunctis opprobriū facti ſumus vici=
nis noſtris. Exaltauit eñ dexterā inimi
corum noſtrorū et auertit adiutorium
gladij ſui ⁊ non adiuuit nos in bello: ſed
⁊ deſtruxit eū ab emūdatione: et thronū
eius eliſit in terra. Paucos fecit dies no
ſtros: ⁊ ſuper oīa effudit ſup nos cōfuſio
nē. Summa namq̄ȝ malorū nobis affuit
oīm: tunc cum domus orationis ⁊ eccl'ie
dei viui ad ſolum deducte ſunt atq̄ȝ ab
ipſis ſubuerſe ſunt fundamētis. Diuine
vero ſcripture in medio platearū igni
cremate ſunt. Pro nephas: ipſi hec no=
ſtris vidimus oculis. Sacerdotes dn̄i ⁊
paſtores eccleſiarū publice denudatos:
inuerecūde: ⁊ inhoneſte huc atq̄ȝ illuc ab
impijs trahi: ita vt compleret ille ſermo
ꝓpheticus q̄ ait. Effuſa eſt ꝯtumelia ſu=
per principes ⁊ ſeduxit eos in inuio ⁊ nō
in via. Sed non eſt noſtrum deſcribere:
quāta in ſacerdotes dei iniuriarū gene=
ra collata ſunt. Sicut ne illud quidē no=
ſtrum duxim⁹ exponere ſingulatim quā=
ta prius inter noſtros rabies diſſenſio=
nis exarſerit. Hoc ſolū hiſtorie tradere
licuit q̄ iuſto dei iudicio ⁊ neceſſaria cor=
reptione diuinā ſenſimus manū. Neq̄ȝ
eñ refert in mediū proferre: ꝓ quibus
vel turbo perſecutionis inuectus eſt vel
quos q̄ȝtoſq̄ȝ infidelitatis procella ſub=
merſerit. Sed illa ſola cōmemorabo que
vel nos ipſos dicētes: vel alios edificent
audientes. Propter qđ hinc iā diuinos
agones beatiſſimorū martyrū breuiter
inq̄ȝtum poſſumus explicabimus.

¶ Cap. ij. de diriſſimis diocletiani in rē christianam edictis.

NOnus decimus agebat annus imperij Diocletiani: mēſis martius et dies ſolennis paſche immunebat: cū edicta principis per oēm terrā ꝓponebant: vt cūcte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

q̄ vſq; ſunt eccl'ie ad ſolū vſq; deſtruerentur. Scripture ſacre igni exurerent. Si quis inter nr̄os alicui⁹ honoris ꝓrogatiua muniret ſublata hac maneret infamis. Si q̄s ſeruorū ꝑmāſiſſet xp̄ianus libertatem cōſequi nō poſſet. Hec omnia his q̄ue primo aduerſum nos lata ſunt continebantur edictis.

¶ Capitulū.iij. de perſecutione diocletiani in generali.

Non multo poſt vero tpis addunt̄ ꝯ alia iubet vt oēs qui ꝑ loca ſingula eccleſijs ꝑſunt primo quidez coniȷ́ciant in vincula tum deinde omnibus ſupplicijs ſimulachris immolare cogant̄ Hincvero ingēs ſpectaculuꝫ ſacerdotes dei effecti ſunt huic mundo ꝛ angelis et hoib⁹ cū ꝑſecutorū crudelitate ad ſupplicia raperent̄: ꝛ agones mirādos omnib⁹ deſudaret. Illos autē q̄ et multo plures fuerūt q̄s met⁹ oppreſſit ꝛ ante ꝯgreſſionē ſolus terror eliſit ꝑterire melius puto Ceteri vero quoꝝ mēs ꝓptior et fides validior fuit tormēta patiebant̄: flagris alij diſcerpebantur: alij vngulis fodiebant̄: alij ignitis laminis vrebant̄. Ex q̄bus nōnulli quidē fatigati cedebant: alij vſq; ad finē patientiā ꝯſeruabāt. Ex ipſis aūt ꝑſecutorib⁹ quidā tāq; miſeratione vſi adhibebant nonnullos noſtroꝝ ad inceſta ſacrificaſſent conclamabant cū nō ſacrificaſſent. De alijs vero cum ne appropiaſſent quidē īdignis hoſtijs acclamabāt ipſi q̄ iā immolaſſent ꝛ abſcedebāt in eo tantū culpabiles q̄ crimē ſibi obiectū cū ſilentio paterent̄. Alij ſemiuiui ſublati tanq; mortui ꝓijciebantur. Alij pedib⁹ tracti inter eos qui ſacrificaſſent deputabant̄. Aliq̄ ſane clamabant ingenti voce: ꝛ teſtabant̄ ſe non ſacrificaſſe: ſed eſſe xp̄ianos tali ſe gaudentes cōfeſſione decorari. Nōnulli etiam maiore fiducia neq; immolaſſe ſe neq; vnq; immolaturos eſſe teſtabant̄. Quibus tñ ab aſſiſtētib⁹ militib⁹ ora cōtinuo atq; oculi ꝯtundebant̄ vt tacerēt violenterq; expellebant̄ tanq; acquieuiſſent. Tm̄ erat impijs ſtudijs vt ꝓpoſitū ſuū viderentur impleſſe. Sed nē aduerſum brōs martyres impune hoc facere licebat quoꝝ ū patientie ꝛ magnanimitatis virtute ꝯ̄ uis nullus digne ꝓferat ſermo tamen ꝑ mediocritate virium noſtrarū que poſſum⁹ enarrabimus.

¶ Cap.iiij. de eodem.

Igitur pꝛio oīꝫ q̄m ſicut dixim⁹ ignis hui⁹ exordiū iter ſolos militares pugnā ſcitilla ꝯflauerat cū delegeret̄ ſi q̄ eſſent iter milites xp̄iani: vt aut imolādū ſibi ſcirēt aut militiā pariter vitāq; ponēdā plurimi ex ipſis militiā ꝑ fide xp̄i pauci etiā aīas poſuere. Cum vero inde flāma ſumens initiū tota per populos ꝛ ſacerdotes exaggeraſſet icēdia poſſibile nō eſt numero ꝯprehēdi quanti quotidie pene ꝑ ſingulas quaſq; vrbes ꝛ ꝓuincias martyres efficiebantur.

¶ Ca.v. de ꝑſecutiōe diocletiani apꝺ nicomediā ꝛ nobili vni⁹ xp̄iani facto.

Etenim apꝺ nicomediā vir q̄dā de nobilibus honore ꝛ dignitate ſeculi illuſtriſſim⁹ ſil': vt vidit aduerſum cultores dei in foro crudelia edicta pēdere calore fidei nimio ignit⁹ publice ꝓplo iſpectāte iecta manu librū iniq̄ legis detrahit ac minutatī diſcerpit. Auguſto in eadē vrbe ſil' cū ceſare ꝯſtituto. Ad q̄s cū relatū eſſet religioſi ꝛ illuſtris viri factū ꝯtinuo oī in eū crudelitatis gn̄e deſeuiētes ne in hoc q̄dē ſolū efficere quiuerunt vt eum meſtum aliquis videret in penis ſed leto atq; hilari vultu cū iā viſcera in supplicijs defeciſſent ſpūs tñ letabatur in vultu ex quo tortores ſui grauius cruciabantur q̄ oīa ſuppliciorum genera conſumebant in eum quē ne triſtē quidē ex his reddere poterant.

¶ Cap.vj. de petri dorothei: ꝛ gorgonij martyrijs ꝛ agonibus.

Poſt hunc ad vnum ex dorothei ſodalibus q̄ in cubiculo regis erāt q̄ ſp in affectu habiti fuerāt liberoꝝ intētionis transfertur inſania.

¶ Cetermū cū de immenſis ſupra me=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

moratí martyꝛis ſupplicijs liberius cau
ſaretur educi ipſe iubetur in mediũ atq
immolare cõpellit abnuens imperatur
appendi ⁊ flagris toto coꝛpoꝛe laniari vi
delicet: vt doloꝛis neceſſitate faceret qd
ꝑtiebat inuitꝰ. At ille cũ maneret immo=
bilis viſceribus iã pene nudatis iubetur
aceto ⁊ ſale ꝑfundi. Cũq etiã hoc toꝛmẽ=
ti genus conſtãter ac foꝛtiter tolerаſſet
craticula prunis ſubtracta ꝓponi iube=
tur in medio ibiq qd reliquũ fuerat in
verberibꝰ aſſumpti coꝛpꝛis ſuperponi ⁊ nõ
ad ſubditũ ſed ſenſim paulatimq ſuccen
di quo ſcʒ pena ꝓtelaret in longũ. Cũq
miniſtri ſceleꝝ in hũc modũ coꝛpꝰ modo
inde v̄ſantes p mẽbꝛa ſingula penas in=
ciperẽt ⁊ ſupplicia renouaret ſperantes
ſe ab eo elicere poſſe cõſenſum ille firmꝰ
in fide ⁊ ouãs in ſpe cõſumptis iã et igni
reſolutis carnibꝰ ſuis vltimũ ſpm̃ in fi=
de letus exhalat. Tali petrꝰ (hoc enim ei
nomen eſt) martyꝛio decoꝛatus vere pe=
tri extitit ⁊ fidei heres ⁊ nominis. ¶ Huiꝰ
inſtitutoꝛ in diſciplina et magiſter in of=
ficijs q̄ intra palatium exhibebant doꝛo=
theus erat cubiculi regis prepoſitus ha
bens ſecũ officio fide et magnanimitate
patrẽ goꝛgoniũ. Quoꝛuʒ inſtitutionibus
optimis oẽs pene cubiculi miniſtri in fi=
de dei vigilãter ⁊ libere perſiſtebãt. Do
rotheus igitur et goꝛgonius cum petruʒ
tã crudelibꝰ viderẽt atq immanibꝰ ſup=
plicijs cruciari conſtanter et libere cur
(aiunt) Imperatoꝛ ponis in petro mẽtis
ſniam q̄ in nobis omnibꝰ viget. Ut q̄d in
illo crimẽ ducit qd a nobis oibus confite
tur. Hec nobis fides hic cultus et vnani
mus eadẽq ſnia. Quos ille cuʒ in medio
nihilominꝰ venire iuſſiſſet ſimilibꝰ pene
vt prioꝛes ſupplicijs affectos ad vltimuʒ
laqueo appẽſos necari iuſſit. Tũc ⁊ an=
thimus ipſius vꝛbis eps in dñi noſtri ie=
ſu xpi cõfeſſione ꝑdurãs martyꝛij gloriã
capitis ob truncatiõe ſuſcepit. Hunc aũt
tanq̄ vere bonũ paſtoꝛem viaʒ martyꝛij
preeuntẽ vniuerſa pene gregis ſui mul=
titudo ꝓſequitur. Accidit nãq apud ni=
comediã in ipſis diebꝰ partẽ aliquã pala
tij incendio cõflagrare. Hoc imperatoꝛ a
noſtris ꝓfactum falſa ſuſpitione preſum=
pſit. Ex quo ineſtimabili furoꝛe ſucceſus
iubet oẽs nr̃os aceruatiʒ collectos alios
quidẽ gladio obtrũcari alios ignibꝰ con
flagari. Sʒ in illis per diuinaʒ gratiam
maioꝛ fide ignis ardebat. Deniq cũ aſſi
ſtentes miniſtri interrogarẽt ſingulos ſi
qui foꝛte ſacrificaturi vellent dimitti tã
viri q̄ mulieres ne interrogari quidẽ ſe
patiebant: ſʒ vltro vel flammis irruere:
vel cedentibꝰ gladijs certatim obiecta=
re ceruices. Cũq iam illis ipſis ſpectato=
ribꝰ nimietas crudelitatis hoꝛreſceret
miniſtri ſceleꝝ partẽ populi nauiculis i=
iectã in mediũ pelagi abducãt. Ibiq in
ſnia fidei perſiſtentes precipitãt in ꝓfun
dum. ¶ Intm̃ vero apud eos rabies cru
delitatis exarſit: vt regios pueros mar=
tyꝛes effectos cum ſcðm humanitatis oꝛ
dinẽ fuiſſent ſepulture mandati effode=
rent denuo ⁊ coꝛpa eoꝛũ ꝓijcerent in ma
re. Hoc dicẽtes: ne foꝛte dij efficiant xpia
noꝛũ. Et illi q̄ deos adoꝛare nolũt ſeruos
noſtros incipiant adoꝛare. Putant eniʒ
q diuinus apud nos honoꝛ martyꝛibus
deferatur.

¶ Cap. vij. de perſecutione diocletia
ni apud meleten ſyriã ⁊ tyꝛum.

Cum hec apud
Nicomediam gererent vbi
cruentus ⁊ feroꝛ autoꝛ ipſe
crudelitatis pioꝛũ carnibꝰ
inhiabat haud ſegniꝰ eſſet
apud Meleten prouinciam.
A ¶ Syriãq oẽs eccleſiaꝝ principes
carceribꝰ retrudi ⁊ in vincula cõuinci edi
ctis ꝑncipalibꝰ vꝛgebant. Simulq cum
his ex plebe viri ac mulieres nobileſq
⁊ ignobiles rapiebant ⁊ fiebat vbiq ſpe
ctaculũ miſerabile ac fedũ. Subito nam=
q inueniebat in vꝛbe ſilentiũ in carceri=
bus conſtipatio in vꝛbe p plateas homo
nullꝰ in carceribꝰ vacuus locꝰ nullus: vt
nõ tã rei ad ergaſtulũ duci q̄ ciuitas to=
ta migraſſe videret ad carcerẽ. Catene
q̄ homicidis adulteris venenarijs et ſe=
pulchꝛoꝛũ violatoꝛibꝰ fuerant fabricate
nũc epiſcopoꝛũ ⁊ p̄ſbyteroꝝ diaconoꝛũq
atq oim religioſoꝝ hoim colla conſtrin=
gunt: ita vt criminoſis nec vincula ſuper=
eſſent nec locꝰ ergaſtuli reſideret. Ueruʒ
cũ perueniſſet ad principẽ eſtuare carce

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

res: ꝑ innocentium penas locuꝫ deeſſe criminoſis: noua rurſum decreta mittũtur: vt ex his q̇ cõcluſi erãt ſi quis immolare vellet quilibet abſcederet. Qui vero abnueret diuerſis penaꝝ generib⁹ interiret. Tum iã quãte ꝑ ſingulas ꝓuincias multitudines martyrũ ⁊ p̄cipue in affrice ac mauritanie thebaidis quoqꝫ atqꝫ egypti regionib⁹ extiterint numero cõprehendere quis valeat?

B ¶ Sed illoꝝ ne quidẽ quoꝝ agone apud Paleſtinã vel Tyrũ (que eſt vrbs maxima fenicis) preſentes inſpeximus: dignum eſt memorare ſufficimus. Tãta etenim ab eis ꝟtute perſeuerãtie aduerſum illata ſupplicia ꝓ pietate certuꝫ eſt: vt niſi quis prius dño: ⁊ ſaluatori noſtro credat dicenti q̄ ecce ego vobiſcum ſum oibus diebus vſqꝫ ad conſummationem ſeculi: ⁊ eius virtutẽ martyrib⁹ ſciat eſſe preſentẽ rebus geſtis deroget fidem. At nos vt dixi nõ audita: ſed oculis noſtris inſpecta narramus. Exquirebant᷑ diuerſa tormentoꝝ genera ſibi inuicem ſuccedentia. Flagris primo per oẽ corpus dei martyres carpebantur. Poſt hec trahebant᷑ ad beſtias. Adhibebantur leones vrſi pardi atqꝫ omne ferarũ gen⁹. Apri quoqꝫ: ſed ⁊ tauri. Quibus fero ⁊ igni ferias addebat᷑. Preparabãt hec oia aduerſum cultores dei ⁊ ois cõtra eos hominũ beſtiarũqꝫ elementoruꝫ crudelitas armabat᷑. Ad hec dei cultores denudati ſtatuunt᷑ in medio arene loco. Additur adhuc arte intra caueas beſtijs furor. Et ita ſeuiores ſemetipſis effecte ꝓruũt clauſtris. Replent ſubito ſtadiũ circundant eccleſiã martyrum in medio ſitam. Circũeunt ſepi⁹ ⁊ obluſtrãt ⁊ diuine virtutis adeſſe eis cuſtodiã ſentiẽtes ꝓcul ab eorũ corꝑibus abſcedunt. Sꝫ ilico furor qui reprimebatur in beluis trãſit in hoies. Nemo preſentẽ dei virtutem nemo diuinum pijs adeſſe ſentit auxilium. Sed mittunt᷑ quib⁹ hoc artis eſt inſtigare beſtias aduerſum eos diuina dextera deſcendebat. Veruꝫ ille vt oſtenderet᷑ oibus nõ feritatẽ deeſſe beſtijs: ſed diuinã dei cultoribus adeſſe cuſtodiam illos ipſos qui ad inſtigandũ mittunt᷑ incredibili velocitate diſcerpunt. Et cum iam nullus ex huiuſmodi artificibus auderet accedere iubent᷑ ipſi ſancti martyres cõmotis manibus et velut prouocantibus incitare aduerſum ſe beſtias. Sed ne ſic quidẽ pati aliquid poterant. Verum et ſi forte aliqua fuiſſet ex beluis concitata cum veniſſet ad proximũ protinus in ſemetipſam conuerſam repedabat. Tunc vero ſtupor ingens et pauor oẽs qui in ſpectaculis conſidebãt inuaſerat videntes homines nudos in quibus plurimi prime adhuc etatis in medio tot ac tantarum poſitos ferarum intrepidos omnes ⁊ impauidos extẽſis ad celũ palmis ⁊ oculis ac mente totos cum deo non ſolum nihil curare terrena verum ne carnem quidẽ ſuaꝫ magni pendere et ipſis iudicibus pauore trementibus reos leto ⁊ hilari vultu in medio perſiſtere beſtiarũ. Sed o dure et impie mortaliũ mẽtes. Beſtiarũ feritas dei virtute manſueſcit: humana vero rabies nec ferarũ miteſcit exemplis. Sed tentatur adhuc ab omnib⁹ deus. Iubentur alij vere criminoſi beſtijs ſubigi qui tum ilico vt apparuerunt: alius a leone alius pardo ab vrſis alius exeſus: aut a tauro in aera diſperſus eſt. Et ita intra momentum tẽporis pereũt. Sed nec ſiquidẽ incitate beſtie cultoribus dei aliq̇d moleſtie generabãt diuino ſpiritu eos velut muris validiſſimis ambiente. Veras nãqꝫ ille eſt qui dixerat vbi fuerint ex vobis duo vel tres cõgregati in noĩe meo ibi ero in medio eorum. Cũ igit᷑ nec ſic quidẽ aliquid egiſſet humana ſeuitia iubentur mutari fere ⁊ ablatis prioribus alie rurſum dimitti. Que cũ ⁊ ipſe ſimiliter vt priores nihil triſte dei cultorib⁹ intuliſſent amotis etiã his ſeuiores feris martyrib⁹ homines mittunt q̇ ſoli poſſent immanitate beluas crudelitate feras atrocitate beſtias ſupare. Gladijs igit᷑ peragunt q̄ꝺ beſtijs nequiuerũt. Et vt in oib⁹ ſe oſtenderent beluis eſſe neqꝛores ꝓhibebant ẽt cadauera mãdari terre: ſꝫ iubebãt fluctibus dari. Hec apꝺ tyrũ venerãdi martyres q̇ ad illam vrbẽ de egypti partib⁹ venerãt mirifica certamina deſudarunt.

¶ Capi. viij. de eadem perſecutione apud egyptum.

In ſua vero prouincia apud egyptum innumerabiles alij nō inferiori gloria tā viri ꝗ̄ femie ſȝ ⁊ pueri ⁊ ſenes ꝓ fide dñi nr̄i ieſu xp̄i pſentem vitā paruipēdētes future glie beatitudinē queſiuere. Quidā ex ipſis vel bera poſt vngulas poſt flagella alioſqꝫ diuerſis generis horribiles cruciatꝰ flammis traditi ſunt. Alij in mare ꝑcipitati. Nonnulli etiam capite ceſi: ita vt ſponte ceruices ſuas ſecuribus darent. Nōnulli inedia cōſumpti. Alij patibulis affixi. In quibꝰ qdā more puerſo capite deorſum preſſo pedibꝰ in ſublimibꝰ ſublatis.

¶ Cap. ix. de incredibili perſecutione apud thebaidam et pulchra fortiqꝫ xp̄ianorum confeſſione.

Apud thebaidā ho oēm narrationē ſuperat agitata crudelitas ꝓ vngulis teſtas fictiliū vaſculorū adhibebāt tortores ꝗbus oē corpꝰ co vſqꝫ lacerabāt donec totā carnis eraderēt cutē. Mulieres ꝗ̄ȝ nudas (ita vt ne pudēda ꝗdē ꝓtegerent) arte quadā cōpoſitis machinis vno pede in excelſum ſuſpēſas ⁊ capite in terrā demerſas indigniſſimo ſpectaculo expoſitas pēdere p diē cōtinuū ſinebāt. Alias ſicubi vicine ſibi due arbores inueniebātur vi quadā ab vtraqꝫ inflexis cōtra ſe inuicem ramis eiſqꝫ ſingulis ſingulos pedes martyris obligantes ſubito ramos quos vi inflexerāt relaxabāt. Qui cū ad ſitū ſuū naturali impetu referrent diſcerptis diſſectiſqꝫ viſceribus auulſa ſecum mēbra rapiebāt. Et hoc nō paucis aliꝗbus aut quotidie qn̄ nimiū dece interdū ⁊ centū in vna die viri vel mulieres ſed ⁊ paruuli ſupradictis penarū generibus trucidabant. Uerū ⁊ nos ipſi ꝑ idem tp̄s cū in egypti partibꝰ iter ageremus oculis nr̄is inſpeximꝰ vt ſedēti ꝓ tribunalibus ſeuiſſimo preſidi offerebantur innumeri fideliū populi. Quos ille ſingulos ꝑ ordinē cōfeſſos ſe xp̄ianos capite plecti iubebat. Cūqꝫ ij certatim ſe et ſponte gladio ſubijcerēt ꝯfeſſione premiſſa ille inhumanus ⁊ crudus nec multitudinis cōtemplatiōe nec virtutis eorū magnanimitate ꝑmotꝰ duci nihilominus oēs ⁊ cedi capite iubet. Egrediunt cuncti pariter ad cōtiguū menibꝰ campū nō carnificū nexibꝰ tracti ſȝ fidei vinculis colligati. Nemo deſuit cū nemo ſeruaretur ſpōte oēs imo ⁊ alter alterū preuenientes ceruices cedentibus obiectabant. Defecerūt carnificū manus ⁊ ſuccedentes ſibi inuicē fatigati ſunt. Hebetata eſt acies gladij. Uidebā feſſos reſidere carnifices vires reſumere animos reparare mutare gladios. Diē quoqꝫ ipſum nō ſufficere ad penā. Nullus tn̄ ex oibus nec paruulus quidē infans deterreri potuit a morte. Sed hoc ſolum ſinguli paueſcebant ne forte dum properum ſol vergens claudere diem ſeparatis a conſortio martyrū remanerēt. Sic confidentia fidei conſtanter ⁊ fortiter cū letitia ⁊ exultatiōe mortem preſentem velut eterne vite principia rapiebant. Deniqꝫ cū priores quiqꝫ iugularent reliqui nō deſidie aut torpori animos indulgebāt ſed pſallentes: et hymnos deo canentes locum quiſqꝫ ſui martyrij expectabat: vt hec agētes etiā extremos ſpūs in dei laudibꝰ exhalarēt.

¶ Cap. x. de filea martyre eruditione ⁊ ſcriptis eiꝰ ſimul ⁊ de florini romanorum ducis paſſione.

Uere mirabilis ⁊ omni veneratiōe dignus grex ille beatorū: turma virorum fortium: corona ſplendoris: gloria chriſti.

A ¶ Hanc ſane coronā precioſior omni omniū lapis ⁊ gemma nobilior Fileas adornabat. Hāc turmam preibat doctor illuſtrior. Hūc gregē paſtor nobilior decorabat. Huius filee martyrus paſſionē apud gregoriū hyſtorijs egregie cōſcriptū recognoui atqꝫ mirabiliter eū apud impios de diuina religiōe nimiū diſputaſſe vt ⁊ necem Socratis phī quā apud athenas pro veritate tulerit in teſtimoniū illis ꝓtuliſſet. Fileas huic nomē eſt qui erat ep̄s vrbis ipſius ꝗ̄ appellat thimnis. Hic nobilitatē primi generis ſecūdum animi virtutē de celeſtibus trahe-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

bat. De terrenis vero quãtū ad ſeculū
pertinet: primis in romana republica
fuerat honorib⁹ functus. Eruditione q̄ꝫ
liberaliū literarum ⁊ oībus q̄ ad animi
v̄tutē ꝑtinēt exercitijs apprime erudit⁹
nouiſſimã hãc que prior eſt oīm ſm̄ dn̄i
p̄hiam ita ſuſcepit vt oēs q̄ preceſſerant
anteiret. Cūq; plurimos propinquos ⁊
cōſanguineos nobiles viros in eadē vr-
be haberet frequēter ad ꝑfidē ducebat̄.
Cuiuſq; monitis acqeſcere tot ⁊ tãtis ꝓ-
pinquis exorãtibus reſpectum habere
vxoris ⁊ contemplationē ſuadebat̄ ſuſci
pere liberoꝝ neq; cepta ꝑſumptione
ꝑſiſtere. Ille velut ſi ſaxo immobili vnda
alliderett garrientiū dicta reſpuere ani
mū ad celū tendere deū in oculis habe-
re parētes ⁊ ꝓpinquos ſctōs martyres
⁊ apl'os ducere. Aderat tunc quidã vir
agēs turmam militū romanoꝝ filorom⁹
noīe. Qui cū videret fileã lachrymis ꝓ-
pinquoꝝ circūdatum ⁊ ꝑfidis calliditate
fatigari: nec tn̄ flecti: aut infringi vllate
nus poſſe exclamat. Quid inaniter ⁊ ſu-
perfluo cōſtantiã viri tētatis: q̄d eū qui
fidē deo ſeruat infidelem vultis efficere.
Quid eīm cogitis negare deū vt hoībus
acquieſcat. Nō videtis ꝙ aures eius ve
ſtra verba nō audiūt ꝙ oculi eius vr̄as
lachrymas non vident q̄uo poteſt terre
nis lachrymis flecti cuius oculi celeſtem
gloriam cōtuent̄. Poſt hec dicta cūctoꝝ
ira in filoromū ꝯuerſa vnã eãdēq; eū cū
filea ſubire ſnīam poſcunt: quib⁹ libēter
annuēs iudex vtrūq; plecti capite iubet.
G ¶ Verū q̄m filee fecim⁹ mentionē
⁊ ingenij atq; eruditionis ei⁹ ſtudiū ꝑdi
cauimus non videt̄ abſurdū ſi aliqua ex
opuſculis eius in quibus de martyrum
paſſionib⁹ memorat hyſtorie hinc q̄ ad
rem vcꝫ ꝑtinent inſeram⁹. Scribēs igit̄
ad thinnitas idem fileas poſt aliquãta
hec refert. Hoꝝ vero nobis bonoꝝ exem
pla ꝓbuerunt beati martyres q̄ vna no-
biſcū in agonib⁹ perdurãtes ſcōm ꝙ ex
diuinis ſcripturis fuerant inſtituti ocu-
lum mentis ſue in deo habētes deſrum
mortē pro pietate abſq; trepidatione ca
piebãt. Indeſinenter rem̄ cōſiderabãt
dn̄m nr̄m ieſum xp̄m ꝓpter nos hominē
factū hoc nos docuiſſe vt vſq; ad mortē
obluctemur aduerſum pctm̄. Siquidēꝫ
ipſe nō rapinas arbitrat⁹ ſit eſſe ſe equa
lē deo: ſed ſemetipſum exinaniuit formã
ſerui accipiēs ⁊ habitu repertus vt hō:
humiliauit ſemetipſum vſq; ad mortem:
mortem aūt crucis. Cui⁹ exēplum ſecuti
beati martyres oēs cruciat⁹ ⁊ penas ſu
ſceperūt: ne fidei ſue conſciētiã macula
rēt: q̄m quidem perfecta in eis charitas
foras eijciebat timorē. Quorum ſi velim
nunc tolerantie enumerare virtutes ⁊
exponere robur conſtantie: nec mihi co-
pia tanta ſermonis eſt nec puto alijs ni-
ſi his ſolis qui oculis ſuis intuebãtur q̄
geſta ſunt videri credibilia. Erãt enim
expoſiti omnibus volentibus pro libidi
ne inferre ſupplicia: ⁊ ſi quod aliquis ꝓ
ocium excogitans nouū genus ſupplicij
detuliſſet licebat inferre. Verberabãtur
ergo alij fuſtib⁹ alij virgis flagris q̄ꝫ alij.
nōnulli loris diſtricti vel funib⁹ appenſi.
Et erat ſtudiū ꝑ ſingulos pene nouū ge
nus inuenire ſupplicij. Poſt tergum alij
vinctis manibus appendebãtur: ⁊ Tro
cleis diſtenti membratim diuellebãtur.
Jam vero vngulis exarari vetus ⁊ leue
ducebatur. Qd̄ ⁊ ſi forte genus ſupplicij
cuiq; fuiſſet adhibitū non vt latronib⁹ et
homicidis ſolet tm̄ latera fodiebantur:
ſed ⁊ venter et femora ac tibie ⁊ vſqꝫ ad
vngues vngula perueniebat: ſed ne fa-
cies quidē ac vult⁹ et frons a tormentis
remanebat immunis. Addebatur ⁊ hoc
ſuper omnia: vt poſtea q̄ꝫ fuiſſent hūana
corpora abſqꝫ omni humanitate lania-
ta expoſita in publico ⁊ nudata non ſolū
veſte ſꝫ etiã cute: crudele cunctis preter-
euntibus ſpectaculum fierēt: quoſdã co
lūnis diſtrictos et poſt tergum diſtortis
brachijs vinctos relinquebant. Jam ve
ro ij qui ante preſidem ſuſpendeban-
tur non id ſolum temporis quo ab eo vl̄
diſcutiebantur vel cruciabantur: ſed to
tum pene diem cum alij actus ageren-
tur in eculeis exigebant ſi forte aliqui
ex his iugis pene continuatione a pro-
poſiti firmitate deciderent. Tanta ve-
ro in his crudelitas erat et intantum
ab eis omnis penitus humanitatis ſen
ſus aufugerat: vt poſtea quam omne
corpus vel tormentis vel verberibus

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

fuiſſet aſſumptum trahi nudum pedi=
bus rurſuꝫ iuberetur ad carcerem atqꝫ
ibi neruo pedibus concluſis recentibus
adhuc terga vulneribus reījcerentur in
ſolum teſtarum fragmentis ſubter ſtra
tum. Interea quā plurimi vſqꝫ ad mor=
tem conſtanter et fortiter perdurantes
inuentoribus ſcelerum inaniter intēta=
re crudelitatis pudorem non minimum
conferebant. Alij vero recepta corporis
ſanitate ad reparandos denuo agones
diſpenſatores penarum ſponte prouo=
cabant. Quos illi erubeſcentes rurſum
ad tormēta reuocare ipſa eorum auda=
cia perterriti capite eos cedi iubebant.
Iſti ſunt veri in deo philoſophi bti mar=
tyris filee voces: quas in vinculis poſi=
tus ⁊ in carcerem retruſus commiſſe ſi=
bi eccleſie ſcribebat quibus vna ſecum
ſocios eos martyrum ⁊ cōſortes faceret
celeſtium coronarum.

¶ Cap. xi. de perſecutione in xp̄ianos
ſtupenda apud phrygiam.

TAm vero illud
quod apd̄ phrygiā geſtū eſt
q̄s audeat preterire: in quo
⁊ omnia humanitatis ⁊ pro
pria romani regni iura violata ſunt vbi
vrbē quādā xp̄ianoꝝ ciuiū in qua cum
⁊ populus oīs ⁊ honorati viri ⁊ curator
ac magiſtratus xp̄ianos ſe eſſe: nec acq̄e
ſcere ad ſacrificandū faterētur circūda
ri militibus iubent cūctoſqꝫ ſimulqꝫ cum
mulieribus viros cū puulis ſenes cum
ciuibus ciuitatem: iniecto igni cōcrema
ri ita vt nullus penitus ex illa vrbe etiā
cū optio violētibus daretur abſcederet.
Et hoc in ciues perpetratum eſt: qđ in
hoſtes egiſſe nota crudelitatis habuiſ=
ſet. Verū beati huius numeroſiqꝫ mar=
tyrij pariter ab vniuerſa vrbe ſuſcepti
autor et duxerit vir pietate et religione
atqꝫ oī benignitate clarus adoctus no=
mine patria ⁊ genere italus honoribus
palatij ꝑ gradus ſingulos vſqꝫ ad offi=
ciorum magiſterium perfunctus ratio=
nes quoqꝫ ꝑ illud tp̄s ſummarum par=
tiū amminiſtrans qui in ſupradicta vr=
be degebat. Cuius in confeſſione xp̄i cō=
ſtantiā oīs populus ſecutus boni ducis
exemplo ſummarū vere ꝑtiū ꝑ martyrū
cōſecutus eſt palmā. Sed vn̄ ſufficimus
ꝓpria vnuſcuiuſqꝫ martyris ꝑ ſingulos
enūerare ſupplicia. Quis em̄ poſſit vel
illa repetere q̄bus apđ arabiā ſcti mar
tyres ſecuribꝰ ceſi ſunt: aut qūo q̄s repe
terat q̄ in capadocia geſta ſunt vbi cru=
ra frāgi dei cultoribꝰ iubebantur. Quis
meſopotamie referat cruciatꝰ: vbi xp̄ia=
nos ſui tergoris more ſingulis manibꝰ
pedibuſqꝫ ſuſpenſos amariſſimo fumo
ſubter ingeſto indignis cruciatibꝰ ene=
cabāt. Alios v̄o lento igni ꝓpe adhibito
tormētis lōgioribus abſumebant.

¶ Cap. xij. de perſecutione diocletiani
apud alexādriam ⁊ nimia quatuor chri
ſtianarum virginum pudicitia.

ILla autē quō
replicē q̄ apud alexādriam
geſta etiam veterum poeta
rum fabulas vincūt vbi ob=
truncatis auribꝰ atqꝫ inhoneſto vulne
re naribꝰ manuū quoqꝫ ceterorūqꝫ mē
broꝝ ſummitatibus amputatis truncū
ſinebant abire deriſum. Apud anthio=
chiā v̄o quō recordabor craticulas pri=
mis impoſitas quibus chriſtiani ſuppo
ſiti torrebantur. Sed inter hec nobiliū
duorum iuuenum factum memorabile ſi
lere equum nō puto. Qui cū cōprehenſi.
ſimulachris immorari cogerent̄ aiunt.
Ducite nos ad aras. Et cuꝫ fuiſſent ad=
ducti manus ſuas argenti igni ſuperpo
nentes ſi ſubtraxerimus inquiunt ſacri
ficaſſe nos credite: ⁊ quoaduſqꝫ caro oīs
in ignem deflueret immobiliter ꝑdura=
rūt. Alij cū ad ſacrificandū quererentur
ſacrilegā pollutionem vitantes vitā p̄ci
pitio finierūt minore q̄dē tolerantie fidu
tia: ſꝫ cōſeruāde fidei maiore cautela.
B ¶ In q̄bꝰ admirabilis quedā ⁊ vene
randa femina pulchritudine pariter et
pudicitia formoſa genere nobilis et co=
pioſa facultatibus. Cui erant due filie
virgines honeſte ſatis et materne pudi
citie regula nutrite ſpecie ſimul et mori
bus emula ſibi ꝓbitate certātes. Quas
religioſa mater ſecūdum preceptum di=
uinū in timore dn̄i educauerat. Sꝫ pro
his q̄ ſupra diximus vl̄ nature vel inſti=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tutionum bonis prauorum hominum
multa erga virgines earūq; matrem cō
tentio exagitabat ⁊ ſummo ſtudio ſum=
maq; vi perquirebant. Cunq; declinan=
di turbinis gratia ſui abſentiā ꝓcuraſ=
ſent agitur omni intentione vt earū pre=
ſentia fieret. Miſſi in hoc ipſum milites
repertas eas venire Antiochiam cogūt
Sed cum perurgentibꝰ militibꝰ vehicu
lo impoſite iter agerent: talibus religio=
ſa ⁊ pudica mater ad filias vtitur verbis
Scitis dulciſſime mihi filie quomodo
vos in diſciplina dei adulauerim ſcitisq;
paruulis deus vobis pater deus nutri=
tor: deus inſtitutor extiterit. Et ꝙ pudici
tie ⁊ caſtitatis bonū ita mecū pariter di
lexiſtis vt ne oculus quidē veſter vnq; ſi
cut vobis cōſcia ſum laſciuiore fuerit ma
culatus aſpectu. Quid igit nūc agimꝰ vi
detis ꝙ iſta oīs vis aut a deo nos ſtudet
aut a puditita ſepare. Proſtituent ergo
publicis lupanaribus membra que aer
pene ipſe publicꝰ habuit incognita. Ne
queſo filie quia nec tam parua nobis in
deo fides eſt vt mortem pertimeſcamus
nec tam deſpecta pudicitia vt viuere
etiam cuȝ turpitudine cupiamus. Quin
potius ſi placet qđ in domibus tenetis
etiam in hoc ſequimini matris exemplū.
Preueniamus impuras carnificum ma
nus et impudicorum ꝑcipiamus incur=
ſus mundumq; hunc qui nos ad impu=
ram et impudicam compellit ac pertra=
hit vitam pura et pudica morte damne
nemus. Cunq; talibus exhortatiōibus
filias ad ſimile propoſitum videret accē
ſas: ad fluuium quēdam in itinere poſitū
venerūt. Ubi cū ſe humane neceſſitatis
cā deſcendiſſe ſimulaſſent ⁊ paululū cu=
ſtodes cogentes naturali reuerentia re
ceſſiſſent: adductis diligētiꝰ hincinde ve
ſtibus minacis ſe fluuij rapidis inijcere
fluctis: ſȝ ⁊ alie due ꝟgines ꝑ oīa īſignes
ſorores gñe nobiles vita mirabiles prie
adhuc etatis ſpecie pulchre ſatis ſȝ aīa
pulchriores ornate moribꝰ magis q̄ꝫ mo
nilibꝰ ſtudijs apprimere ꝓbabiles nō fe=
rētes violari publicis edictis a legibꝰ ca
ſtitatē marinis ſe fluctibus demerſere.

¶ Cap. xiij. de inhumana diocletiani pſe
cutione apud pontum.

HEc apud antio
chiam. In regionibus vero
ponti crudeliora gerebātur
harundines acute quibuſ=
dam ſubunguibus digitorum infigeban
tur. Alij plumbū igni liquefactum ⁊ dor
ſo diffuſum vſq; ad loca pudenda qui=
bus naturalis egeſtio ꝓcurari ſolet in=
fundebant. Feminis quoq; eris canden=
tis fuſtes abſq; vllo humanitatis miſe=
rationibuſq; reſpectu ingerebant ꝑ pu=
denda viſcerum et naturaliū ſecreta mē
brorum. Sed quid factam ꝙ appellatio=
nes ipſe mihi in admiſſis facinoribus
deſunt et geſtorū ſcelerū nec vocabula
q̄bus enumerari q̄ant inueniri poſſunt.
Suſtinebant tamen omnia fortiſſimi et
pijſſimi martyres cum optimi et preclari
iudices in eo ſolo ſapiētiā ſuā oībus fu=
turā in admiratione cenſerent ſi aliqđ
noue crudelitatis ſuppliciū nouiq; ge=
neris inueniſſent. Sed cū aliqñ iam non
ratiōe aut humanitate crudelitatis ta=
men nimietate ſaciati reſpicere ad ima
nitatē ſceleris ſui cepiſſent deſolatas vr
bes ciuibus ⁊ optimis rura nudata cul=
toribus orbatos filijs patres ⁊ parentes
liberis ad clementiam ſe humanitatēq;
conuertunt edictumq; principale propo
nunt qm̄ fas non eſſet tot ciues in qui=
bus fidei ſue eſſet obſtinata perſuaſio
morti tradere placere de reliquo: vt hoc
genus hominū nequaq̄ꝫ quidem ſubi=
ret interitum. Omnes tamen qui hanc
ſpeciē confeſſionis tenerent dextris ocu
lis ferro effoſſis eiſdē cautere aduſtis ſi=
niſtro etiam poplite nihilominus caute
re debilitato ꝑ ſingulas quaſq; prouin=
cias in eis ferri q̄ꝫ metalla vel operis vel
pene gratia deportādos. Hec fuit clemē=
tia principalis qua optimis ciuibus cō=
ſultum eſt. Sed illi quideȝ ſuis vt vide=
batur vel moribus vel vitijs agebant
iuſtis ꝟo ⁊ ſanctis viris corone ꝟtutis et
patientie parabant domino et ſaluato
re noſtro per hec vel explorante fidem
credentium ſibi vel merita remuneran=
te. Sed ſicut oēs ꝑ ſingulos enumerare
non ſolum difficile: ſed ⁊ impoſſibile eſt q̄
tunc in paſſionibus carnis ſue deo gliāȝ

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vederũt ita oēs penitus obmittere:⁊ ne
paucoꝝ q̄dē noiatim ſacere mētionē ſa-
tis vr̄ ingratũ. Paucos ḡ memorabimus
⁊ maxime eccleſiaꝝ principes ꝑ loca ſua
ſingulos martyriũ gloria coronatos.

¶ Cap.xiiij. cenſent multi inſignes
epi q̄ in diuerſis partibꝰ nobiliſſima
pro chriſto pertulerunt martyria.

PRimus nobis
in memorijs pioꝝ fulgēs i re-
gno xpi martyr ſcribat anti-
mus nicomedie eps capite ce
ſus. Poſt hũc vita ⁊ ſtudijs ſꝑ martyr lu
cianus pbr̄ antiochenꝰ: ſed tũc apud nico
mediam xpi regnũ v̄bis geſtiſq; ꝑdicans
apud tyrũ vero nobiliſſimus in martyri
bus ⁊ a prima etate i xpi inſtitutionibꝰ
enutritꝰ Tyrānio eiuſdē vrbis eps zeno
biꝰ a ſidonia pbr̄: ⁊ Siluanꝰ Emeſſenoꝝ
eccleſie eps q̄ i ſua ciuitate beſtiaꝝ morſi
bus abſumptꝰ martyrũ ſociatꝰ eſt choris.
In paleſtina v̄o primus Siluanus eps
apud Gezam cũ pleriſq; clericoꝝ i metal
lo aũt Fameſi q̄dragita ſimul capite ce-
ſi. Peleꝰ v̄o ⁊ Nilꝰ epi cũ plurimis clericis
igni cōſumpti. In eorũ numero habebat
etiā Ceſarienſis eccleſie flos nobiliſſimꝰ ⁊
fructus doni celeſtis pamphilus apud
alexandriam vero per omnem egyptum
vel thebaidam: primus velut lucifer qui
dam inter aſtra cōſurgens Petrus eiuſ
eiuſdem vrbis eps doctrina moribus ⁊
vita precipuus: et cum eo preſbyter fau-
ſtus et dius ⁊ ammonius nec merito nec
inſtitutionibus nec martyrio diſpares.
Fileas q̄z eſychiꝰ: et Pachomiꝰ ac theo
dorꝰ epiſcopi in vrbibꝰ egypti: ceteriq; cũ
ipſis innumerabiles nobiliſſima ꝑtulerũt
martyria. Quoꝝ ꝑ ſingula agones de-
ſcribere ne nos opꝰ noſtrũ iuſto lōgiꝰ di-
latemꝰ: ſuis ciuibꝰ q̄ ad dicēdũ ꝓbe pol-
lent ⁊ preſentes tũc aderant derelinquo.

¶ Capitulũ.xv. q̄ diocletianus cum
collega ſuo depoſita ſpōte regni pur-
pura priuatus ⁊ plebeius viuit.

PReterea pertur
bari ſtatum noſtrum et crude
li vbiq; animaduerſione va-
ſtari eternum ꝑuigilemq; il-
lum non latuit oculum. Et quoniam do-
minus quidem tradiderat familiam ſuā
caſtigari paucis cruenti vero immanita
tis miniſtri deſenierunt in multis. Adeſt
continuo vltrix dei dextera: et illos qui
primo dum pacem ſeruarent eccleſie cũ
omni ꝓſperitate imperium gubernaue-
rant in tantam rerum permutationem
deducit: vt auguſtus ipſe id in vanitatis
atq; amentie ꝑueniret: quo depoſitis cũ
collega pariter auguſto regni iſignibus
priuati ⁊ plebeij poſt imperiũ viuerent.
Ille vero qui ei ſcōs in honore poſtmo-
dum etiam in primis ſucceſſor fuit: qui ⁊
inſentor ac ſignifer noſtre perſecutionis
extiterat. tam multis varijſq; morbis et
corporis tabe atq; inſania mentis affice
retur vt poſt longos atq; inextricabiles
langiores: ſcelerum ſuorum furijs agita
tus ſponte vitam nefariam ꝑderet.

¶ Cap.xvj. de ſanctis ꝯſtātini initijs
maximiani a filio pulſi fuga: ⁊ de ma
xēcij tyranni impuriſſimis: ⁊ execran
diſſimis moribus.

SEd hec poſt-
modũ. Tũc vero in occiduis
partibus: quod maximianus
(qui ⁊ herculius) depoſuerat:
Conſtantius regebat imperiũ. In duas
nanq; ꝓcurationes Romanum regnum
fuerat diuiſum: ſʒ is multa clementia er
ga hoies: erga deũ v̄o religiōe maxia vte
bat. Neq; v̄o ex ꝯſortij rabie regnũ ſuum
pioꝝ ſāguine maculauerat neq; oronũ
domꝰ ⁊ ꝯuēticula nr̄oꝝ imitatꝰ Maximia
ni veſaniam hoſtili vaſtatione deſtruxe-
rat. Quin potius cultores dei venera-
tiōi habuit et honori. Vñ et merito reli-
gioſus pr̄: religioſiorē filium Cōſtātinum
regni bñ ꝑti reliquit heredē. At v̄o ꝯſtā
tinꝰ poſt cōſtātiũ ſtatiʒ vt romani regni
apicem ex paterna hr̄ditate ſuſcepit: mi
ra quadā dei gratia ciuibus carus: exer
citui acceptꝰ viris fortibꝰ imitādꝰ: facino
roſis v̄o ⁊ ignauis terribilis fuit. In ob-
ſeruātia quoq; religionis lōge etiā pr̄eʒ
vincere ſtuduit. Sʒ et Licinius cōi oim
ſnia accitus in imperium: auguſtꝰ ꝓnun
tiatur. Que res Maximinũ vehementer
offenderat: q; is tunc adhuc ſolummō ce-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſar in orientis partibus habebat. Necꝫ
id vltra ferens vi raptum ſibimet augu
ſti nomen aſſumit. Maximianus vo (q̄ et
herculius quez pauloante collegā fuiſſe
Dyocletiani et cū eo imperij īſignia de-
poſuiſſe memorauimus) cū a filio Marē
tio in vrbe roma tyrānidē tenēte fuiſſet
expulſus: ad cōſtantinū tanꝗ̄ ad generū
miſeratiōis cauſa confugiens: ⁊ inſidias
ipſi a quo religioſe ſuſceptus fuerat mo
litur. In quibus turpiter deꝑhēſus tur-
pius periit: ita vt poſt interitū ſtatue eiꝰ
atqꝫ imagines auferrētur: ⁊ in edibꝰ pu
blicis vocabula eius nōīs mutarentur.

B ¶ Huius igitur filiꝰ maxentius q̄ in
vrbe roma tyrannidem ceperat prio ve-
lut imitādo erga ſe plebis gr̄a fidei no-
ſtre veneratorē ſe eſſe ſimulabat. Et ob
hoc perſecutiōes reprimi oēſqꝫ iniurias
a xp̄ianis arceri iubet. Sed nihil in reli-
quis actibus ſuis nihil in vita vel mori-
bus qd̄ xp̄ianis proximū videret oſtēdit.
In tanta etenim flagitiorū ⁊ ſcelerū face
in tanto ſpurcitatis ceno verſabat: vt ni-
hil prorſus facinorum peſſimoruz ab eiꝰ
non dicā vita ſed vnius ſaltem diei acti-
bus eſſet alienum. Deniqꝫ ſenatorum et
maxime nobiliuz matronas publice ab-
ſtrahi: atqꝫ ad ſuam libidinē deduci im-
perabat. Et poſt contaminationē viris
ſuis reddi iubebat: nō tam expleta adul
terij libidine ꝗ̄ mutata. Tātus vo metꝰ
p̄res plebēqꝫ oppſſerat: vt nec hoc ipſum
quidē ꝙ metuerent palā oſtēdere aude-
rēt: ſed ferebāt inſuetam ſeruitutē gemē
tes: ⁊ aliq̄d pro libertate agitare metu
inhibebantur: cū ille nō tā ira: ſꝫ libidine
cedis agitaret. Deniqꝫ quadā die impe
rat militibꝰ ſuis exire ꝑ plateas totius
vrbis: ⁊ oēs qui occurriſſēt cuiuſcūqꝫ eta
tis et cuiuſlibet ſexus gladijs cederent.
Innumereqꝫ multitudines populi ro-
mani nō hoſtiū ſꝫ ciuiū telis deiecte ſunt.
Senatores vo ⁊ ij maxime q̄ vel honoribꝰ
vel opibꝰ clariores in curia videbantur:
cōfictis criminibus tanꝗ̄ rei puniti pro-
ſcriptiqꝫ ſunt. Addit vo etiā hoc faſtigiū
ſceleribus ſuis. Artis magice induſtriaz
ſummis ſtudijs excolit: atqꝫ miniſteria ex
plēda perquirebantur mulieres nobiles
grauide: ⁊ adhibite funeſtis artis medie
ſcindebātur rapiebant ⁊ puuli infantes
eorumqꝫ exta viſceribus reuulſa pſcruta
bant. Iugulabant ⁊ leones et nefandis
quibuſdā ꝯmētis ac ꝑcantationibꝰ: demo
niaca arte cōpoſitis bella per hec dice-
bant arceri: ⁊ credebat ius ſaſqꝫ regni
per nefas poſſe ſeruari. His vero malis
omnibus etiam illud additur ꝙ omnes
qui per ceteras vrbes vel agros fuerant
tyrannica crudelitate deterriti. dum ni-
hil ſibi ad vitā tutum putant et relictis
agris ꝑ loca abdita ⁊ latebras eunt: om
ni ſtudio arādi ſerendiqꝫ ceſſante: tanta
fames vrbez atqꝫ omnia loca inuaſerat
vt nihil reliqui ad vite ſubſidium fieret.

¶ Capitulum. xvij. de perſecutione Maximini cuius etiam ſceleratiſſimi mores referuntur.

IN orientis ve
ro atqꝫ egypti partibꝰ Ma-
ximinus ſimili per oīa crude
litate ⁊ veſania tyrannidem
gerebat: ita vt alter alterum vtpote in
tyrannide ſocius etiam in ſceleribus vi-
deret imitari: ⁊ neſcires cui potiſſimum
dare flagitiorum palmam deberes. Eo
ſane maximinus preire ſocium ſceleris
videbatur: quod etiaz publicos honores
⁊ maximos magiſtris magoruz ⁊ mala-
rum artium doctoribus decernebat. Si-
mulacrorū quoqꝫ cultui ſatis ſuperſtitio-
ſe deditus erat ita vt ne ad paruū qui-
dem motū ſine augurijs ⁊ diuinationibꝰ
⁊ ſymbolis acquieſceret. Unde ⁊ vehemē
tior aduerſum nos ⁊ grauior prioribus
perſecutor fuit. Uetera quoqꝫ delubra ⁊
olim etiaz a ſtudioſis cultoribus dereli-
cta renouari oīa iubet: ſacerdoteſqꝫ his
et pontifices per ſingulas prouincias no
biles quoſqꝫ ⁊ alijs iam honoribus fun-
ctos miniſtris militaribus ⁊ ſalarijs ad-
ditis decernit. Nec mirum quin ⁊ mani-
feſtos maleficas vel rectores ꝓuinciarū
vel duces militum promoueret: ſed ad
hoc huiuſcemodi vanitatis miniſterium
quāplurime copie auri argētiqꝫ quere-
bantur. Ex quo accidit: vt oēs vbiqꝫ pro
uincie diuerſis modis ⁊ occaſiōibꝰ nuda
rent: cōgregando cenſum tributa multi-
plicando locupletiores quoqꝫ exquiſitis

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

aut etiam confictis iniurijs condemnan-
do. Alios vero etiam ꝓſcribendo: omnes
pariter bonis paternis auitiſqꝫ fami-
lijs euoluebat. Unde et montes auri: vt
ita dixerim congregatos: familiaribus
ſuis ac ſatellitibus largiebatur. In con-
uiuijs vero tam profuſus erat tanqꝫ te-
mulentus: vt inſanus ⁊ mente captꝰ vini
furore putaretur: ⁊ ea ebrius fieri iube-
ret: que die poſtera ſe iuſſiſſe neſciret.
Delitijs luxu atqꝫ omni diſſolutionum
genere fluitans turpiſſima ſuis militibꝰ
prebebat exēpla. Deniqꝫ quicquid laſci-
ue: quicquid petulanter: quicquid luxu-
rioſe geſtum a rectoribus vel militum
prouinciarum fuiſſet: multum cedebat
ob imperatoris exemplum. Cui inter ce-
tera etiā hoc ſingulare ſtudium erat ne
vllam nō dico vrbem: ſed vel breue oppi
dum abſqꝫ adulterio nobilium matro-
narum que per loca fuiſſent reperte: vel
corruptione virginum preteriret.

B ¶ Talis hic tantuſqꝫ vir: qui pudi-
citie honeſtatis iuſticie ac totius equi-
tatis hoſtis publicus erat quid ni etiam
xp̄ianorum hoſtis et ꝑſecutor exiſteret.
Aduerſus xp̄ianos tantum crudelitatis
exercuit: vt preceſſores ſuos vincere feſti
naret in ſcelere. Igneas laminas: truces
beſtias: maris profundum: obtrūcatiōes
membrorum: effoſſiones oculorum: ⁊ ſin-
gulis membris ſpecialia inferre ſuppli-
cia geſtiebat. Cum tamen magis illi con
ſtantes et fortes inueniantur toleran-
do qꝫ iſte ingenioſus et callidus in exqui
rendo. Uincebantur etenim ſepius non
ſolum a viris: ſed etiam a feminis q̄ ver-
bo dei ⁊ fidei calore ſuccēſe vt femine q̄dē
comprehendebanṫ: ſed vt viri fortes in
certamine coronabatur mortem quippe
promptius ſubire: imo vero et vltro ex-
petere qꝫ corporis maculaꝫ recipere ma
lebant. Uerum cum duabꝰ grauiſſimis
dominis libidie ⁊ crudelitate ꝑceps age
retur fuit apud alexādriam Dorothea
quedam ſatis nobili orta familia: in gen-
tibꝰ diuitijs ⁊ ꝓpinquis nobilibus pol-
lēs. Sꝫ in ea ingenij atqꝫ induſtrie bonū
certarūqꝫ honeſtarū artiū ſtudia magis
qꝫ hec vigebant. Forme ꝟo ⁊ decoris glīa
tāta ei fuit vt mixꝫ ac ſpeciale i ea dei fig-
mētū crederet. Sed illa q̄ religiōe animi:
⁊ honeſtate vite pulchrior: qꝫ vultu cor-
poris eſſe ſtuderet equiſſimo mentis iu-
dicio qđ pulchrum ⁊ decoꝝ inter homi-
nes videbaṫ: id potiꝰ deo conſecrare qꝫ
vſui humano ſtatuit indulgere: ⁊ virgo
deo ſacrata ꝑſiſtere. At ille q̄ diuina atqꝫ
humana libidine ſimul ⁊ crudelitate fe-
daret: cognito ſolius forme nō etiam in-
genij ac ꝓpoſiti bono: ad temerandam
virginem: ac polluēdā eiꝰ caſtitatē ani-
mum intendit. Cōperto vero qđ xp̄iana
eſſet: q̄ ſecundum ſua edicta pene magis
quam libidini ſubijcienda videreṫ: in am
biguo poſitus eſtuare cepit et in quam ſe
ptē verteret ignorare. Sed vbi dubios
aīos libido q̄ ei latiꝰ dn̄abatur obtinuit
expectantē virginē pro martyrio ad ſup-
plicium rapi per occultos nuntios de ſtu
pro interpellauit: illaqꝫ nefas ſibi eſſe
rn̄dit tēplū corporis ſui qđ ſemel deo cōſe-
crauerat: idolorū cultu aut libidinis cō-
tagiōe polluere: ꝓinde ſe q̄dem ad mortē
paratā eſſe. A crudeli vero tyranno non
decere blandū aliquid aut molle ꝓferri:
nec eſſe dignū reſolui erga ſe truces ani
mos: quos quotidie vndat in xp̄ianoꝝ ꝓ-
fuſus cruor duraret. Ad q̄ rn̄ſa: cū ille li
bidine accēſus acriꝰ incaleſceret: ⁊ niſi
ꝟbis acq̄euiſſet: vi agere decerneret: oī-
bus virgo pudiciſſima facultatibus ſuis
domoqꝫ ⁊ familia derelicta: noctu clā cū
paucis fidiſſimis famulis: ⁊ cū amiciſſi-
ma ſibi comite caſtitate diſcedit: atqꝫ il-
luſum tyrānum vanū amētēqꝫ dereliq̄t.
Sed ⁊ alias plurimas nobiles mulieres
ſimul ac ꝟgines exēplo illiꝰ adortus: ſed
exēplo nihilominus illius paratiores ad
mortē qꝫ ad ſeruitutē libidinis nactꝰ cru
delibꝰ ſupplicijs affici iubet. Que multo
promptiꝰ ⁊ letiꝰ qꝫ ceteri oēs mortē ſub-
ibāt: eo qꝫ duplices ſibi coronas a dn̄o ꝑ-
parādas nō ſolum ꝓ pietate: verū etiā ꝓ
caſtitate credebāt. Sed in his relationi-
bus poſitꝰ ſilere equū nō puto: etiā nobi
liſſime femine in vrbe roma mirabile fa-
ctum Sophronie. Cuius vir prefectus
vrbis rome: ſub maxentio tyranno age-
bat. Qui cum de ſupradicte femine pul-
chritudine cognouiſſet: et vt ei mos erat
miſſis ſtupri miniſtris deduci ad ſe femi-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nam iuberet: illam rem ad maritum de=
tulit. Qui cum comperiſſet: multa ſecum
voluens ad vltimum altius ingemiſcẽs.
Et quid inquit faciemus quibꝰ aut hec
tolerãda ſunt aut anima ponenda? Tũ
illa vt maritum vidit metu mortis per=
territum prodidiſſe pudicitiã ſuam pau
lulum ait ijs qui miſſi fuerant expectare
donec cõpoſita vt decet ⁊ adornata pro=
cedam. Dehinc ingreſſa cubiculum cum
prius defixis genibus oraſſet tanq̃ pu=
dicitiam ſuam deo imolatura: pectꝰ ac
viſcera correpto mucrone trãſuerberat.
Extremos huiuſmodi nuntios ad tyran
num per aſſiſtentes famulas mittens: ta
les ait magis placeant xpiane femine ty
ranno. Hoc modo in oriente ſimul atq̃
occidente: velut vno demonis ſpiritu ar=
mati ⁊ paribus eiſdem vitijs accenſi de=
ſeruiebant tyranni: cum tamen per hec
xpianorum virtus animi ⁊ conſtantia fi=
dei: ꝓbatior ⁊ magnificentior redderet.

¶ Capi. xxviij. de vltione diuina ma=
ximĩ eiuſq̃ i medicos crudelitate at=
q̃ eiuſdem ad xpianos indulgentia.

SEd cũ per de=
cem continuos annos in orien
tis partibus ſimilis etiã Ma
ximini principis erga xpia=
nos fuiſſet craſſata crudelitas et innu=
mera hominum milia deum verum colẽ
tium neci dediſſet: cumq̃ vires crudelita
tis ac libidinis ſue indeſinenter ſurge=
ret tremulentia: et neq̃ conſiliũ neq̃ ſa
tietas finem vllũ aut modum imponeret
adeſt cultoribus ſuis diuina prouidẽtia.
Et quos per ignẽ ꝓbauerat: eduxit rur=
ſus ad refrigeriũ: ipſum nãq̃ autorẽ ſce
leris vltio diuina corripit. Et ille q̃ letis
ac ſaginatis carnibus incedebat ſuper=
bus: inflatis ſubito viſceribus ſoporatiſ=
q̃ diſtẽditur. In profundioribus dehinc
pectoris partibꝰ obortum vulnus totos
intrinſecus viſcerum receſſus tabo ſer=
pente depaſcitur. Poſt etiã fiſtulis qui=
buſdam in ſuꝑficie purulentis meatibꝰ
adapertis de interioribꝰ putrefacit vul=
neris venis ebulire vndatim cepit innu
mera vermina multitudo. Fetor vo taꝫ in=
tolerabilis erat: vt nullus oino ne medi=

carũ quidẽ ꝓpiꝰ poſſet accedere q̃ car=
nes ſatis late ⁊ in oĩ luxuria nutrite gra
uiorem ex corruptione nidorem putredi
nis exhalabãt. Deniq̃ pleroſq̃ medico=
rum q̃ nec morbo aliq̃d mederi: nec vim
fetoris tolerare poſſent iterfici iubet. In
quibꝰ cũ quidã iugulãdus potiuſq̃ medi
caturus aſſiſteret: inſpiratus a deo: cur
inquit imperator erras: ⁊ qd deꝰ infert
ab hoibus putas poſſe reuocari? Nec hu
manus eſt iſte morbus: nec a medicis cu
ratur. Sed recordare quanta in ſeruos
dei egeris. quãq̃ in religionẽ diuinã im
pius ⁊ ꝓfanus extiteris: ⁊ intelliges vn=
de tibi ſint poſcenda remedia. Nã ⁊ ego
quidẽ mori cũ ceteris potero tu tñ a me=
dicis nõ curaberis. Tũc primũ ſe Maxi=
minus hominẽ eſſe intellexit: ⁊ ſcelerum
ſuorũ immanitatẽ recordatus: primo om
niũ erraſſe ſe ⁊ impie egiſſe profitet: ⁊ ve
lut ſatiſfacere incipit deo: tum deinde cõ
uocatis ijs q̃ in officio publico ſibi pare=
bant: legeꝫ ſcribi ⁊ cõfeſtim emitti iubet.
Qua non ſolum a xpianis deſinat perſe=
cutio: ⁊ arceatur ois iniuria: verũ ⁊ reedi
ficari eorũ permitterẽtur eccleſie vt ſoli=
tis cultibus ⁊ obſecrationibꝰ vacantes:
etiã pro ipſius ſalute excelſo ſupplicent
deo. Quibꝰ dicto citius procuratis conti
nuo ꝑ ſingulas quaſq̃ vrbes edicta mit
tuntur: cõtinentia hũc modum. Imꝑator
Ceſar: Galerius: maximinꝰ inuictꝰ au=
guſtus: põtifex maximꝰ. Germanicꝰ egy
ptiacus. Thebaicus Sarmaticꝰ quin=
quies. Perſicus: bis Carpicus. Sexies
armenicus medorum ⁊ adiabenorũ vi=
ctor: tribunitie poteſtatis vicies impera
tor: decẽnouies cõſul: octies pater patrie
proconſul. Et imperator ceſar. Flauius
Ualerius cõſtantinꝰ Pius Felix inuictꝰ
Auguſtus pontifex maximinus: tribuni
tie poteſtatis imperator: quinquies ꝯſul
pr̃ patrie: ꝓconſul. Inter cetera que pro
vtilitate reipuplice diſponimꝰ: nos qui=
dem primo volueramus ſecundum anti
quas leges ⁊ publicã Romane obſeruã=
tie diſciplinã cuncta moderari: inter que
etiam hoc addere vt xpiani qui paternã
religionẽ reliquerant ad eã rurſum re=
uerterent. Uerum qm̃ iudicio quodam
animi ſui tãta eos obſtinatio rei huiꝰ ha

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

buit vt nullo mōͦ redire vellent ad ritum
religionis antique:ꝗ a moribus fuerat
inſtituta:ſed eo magis pro volūtate ſua
vnuſqſqꝫ legem ſibiipſi conſtituit:et in lo
cis diuerſis plebs diuerſa concurrit. Cū=
qꝫ ꝓ his a nobis propoſitū fuiſſet edictū
vt ad pͥas leges redirent et antiqͭus
cōſtitutas:pͥmi eorum ꝑiculis ſe potius
ſubiicere: morteſqꝫ innumerabiles tole=
rare:qꝫ obedire ꝓceptis talibus malue=
runt. Et qm̄ multos adhuc i eodē animi
iudicio durare ꝓuidimꝰ: ita vt nec diis
celeſtibus honorem debitū redderēt:nec
ſue religioni ſatiſfacere viderētur:reſpi
cientes ad ſolitam manſuetudinē clemē
tie nr̄e:qua conſueuimꝰ oībus hoībꝰ da=
re veniam libēter etiā erga hos indulgē
tiam nr̄am credidimꝰ porrigendam: vt
rurſum ſint xp̄iani:ꝛ conuēticula in qbꝰ
orare cōſueuerunt extruant ꝛ reedificēt:
ita tn̄ vt nihil contra diſciplinā publicā
gerant. Aliis vero ep̄lis iudicibus indi
cauimus: quid eos oporteat obſeruare.
Vn̄ cōceſſa hac nr̄a indulgentia exorare
debēt deum ſuum ꝓ ſalute nr̄a ꝛ ꝓ reipu
blice ſtatu: vt oīmodo icolumi degēte re
publica etiā ipſi ſecuri agere in propriis
laribus poſſint. Hec de latino in grecum
verſa nos rurſum tranſtulimꝰ in latinū.
Sꝫ poſt hec qd cōſequutū ſit videamus.

¶ Explicit liber Octauus.

¶ Incipit liber Nonus.

¶ Capm̄. j. de execucione indulgētie
quam fecit maximinus in xp̄ianos.

Huiuſcemo=
di edictis impialibus ꝑ
oēm locum aſie pōtiqꝫ
ꝓpoſitis velut extiguē
tibꝰ tenebris ſubito lu=
men effulſit. Sꝫ maxi=
minus qui in orientis
partibus ceſaris tyrannidem potius qꝫ
locum tenebat tanqꝫ crudelitatis ſue ma
teriam ſibi ſubtrahi non ferēs cuꝫ ei di=
ſpliceret edictum:nec tamē auderet obſi=
ſtere: ꝓponit publice legem: ꝛ oībus in
notitiam venire nō patitur:verbo tamē
iudicibus precipit inducias chriſtianis
interim dare. Sed Sabinus qui per il=
lud tempus prefecture culmē regebat:
oīm prouinciarum iudicibus ſcribens:ꝛ
prelatam imperatoris inferens legem
manifeſtum efficit cūctis:id quod Maxi=
minus obſcurare tentauerat. Iudices
vero per ſingulas ciuitates edicta mit=
tentes legemqꝫ ꝓferentes relaxari cun=
ctos qui tenebantur in carcere:quiqꝫ in
metallis aut quibuſlibet vinculis ſerua
bātur omnes abſcedere liberos iubent.
Quibus ita geſtis velut poſt nimiam tē=
peſtatem ſi ſolis ſplendor celo redditus
fuiſſet ac terris: duces ppl̄i noſtri per ſin
gulas quaſqꝫ vrbes frequentare conuē=
tus:eccleſias inſtaurare cōſilia agere:ſa
cerdotia reparare: ſingulas quaſqꝫ ec=
cleſias ſicui quid deeſſe videbat̄ inſtrue=
re:que cum ita gererent̄ ſtupor ingens
habebat infideles gētilium: de tanta tā=
qꝫ ſubita conuerſione rex:ita vt admi=
ratione ipā fateri cogerētur magnum ꝛ
ſolum verum deum eſſe quē xp̄iani colūt.
Noſtrorū vero ſi qui in agonibus fide=
liter ꝛ viriliter ꝑdurauerant:cum omni
fiducia ꝛ letitia agebant. Si qui vero lā
guidius ꝛ ignauius egerant: cum omni
humilitate et ſupplicatione medicinam
poſcere ab iis qui incolumes perſtiterāt
properabāt:et per eos repropiciari ſibi
omnipotentē deum ſupplicabant. Iā ve
ro illi qui de metallis fuerant relaxati
venientes per vrbes ſingulas magna=
nimi ſublimeſqꝫ incedebant:et ineffabi=
lem letitiam atqꝫ exultationem dei ec=
cleſiis exhibebant:toto itinere per pla=
teas quoqꝫ ciuitatū ꝛ vicos cū pſalmis ꝛ
hymnis digredientes ita vt ſtuperent:
et magnificarent deum hi qui eos paulo=
ante vinctos ꝛ cathenatos trahi in me=
talla viderant letos vero nūc atqꝫ exul=
tātes cernebāt ad propria remeare. Ex
quo etiam ipſi qui prius infeſti nobis vi=
debantur et ardue ꝛ nunc ſubite conuer
ſionis miraculo congratulabantur no=
bis et communem ſibi ducebant leticiam
noſtram. Uerum cum hec ita in agris ac
vicis ꝛ vrbibus agerentur: ꝛ pro reddi=
ta ſibi pace chriſtianorū populi modeſta
exultatione gauderent totius boni ini=
micus tyrānus ferre nō potuit: qn inſita
ſibi neqtie rabie gaudia iſta ſubrueret.

¶ Capm̄. ij. inſtaurat maximinus per=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſecutionem chriſtianos quas edictis publicis ceſſare iuſſerat.

Etenim maximinus quem orientis atq3 egypti partium tyrannidē tenere ſupradiximus ſex nō amplius menſes paſſus eſt noſtros i pace p̄ſiſtere. Et protin⁹ q̄cq̄d ad obturbādā eā nanciſci potuit molit̄. Igit̄ primo p̄hibere noſtros per occaſiones quaſdā tentat ne ad cimiteria conuenirent. Tū deinde nequiſſimos quoſdā antiochie vrbis viros inſtigat legationē mittere aduerſum nos depoſcētes ne in p̄pria patria degere liceat xp̄ianis. Cuius legationis initiū fecit per Theothenū quendam curatorē antiochie vrbis praui ingenij hoiem peſſimiq3 propoſiti. Sed et alios per ſingulas ciuitates ſimiliter teterrimos ciues ad ſimile facinus impellit: et ex oibus p̄uincijs huiuſcemodi legationē dirigi cōponit multaq3 alia aduerſum nos ſpeciali quodā odio et obſtinata contione machinatur donec oimodo mala que iam quieuerāt renouaret. Mala mēs maluſq3 animus velut ſitim quādā famemq3 ſe pati putabat niſi laniari carnes ciuium ſanguinemq3 eorū profundi videret.

Capm. iiij. de miro apud antiochiam ſimulacro ex quo aduerſum chriſtianos confinguntur mendacia.

Interea reperiſſe occaſionē ſe maximiani ratus eſt ex eo q̄ apd antiochiā ſimulachrū q̄dā Jouis amabilis nuper conſecratum artibus quibuſdā magicis et impuris cōſecrationibus ita cōpoſitū eſt vt falleret oculos intuentiū et portēta q̄dā oſtentare videret̄ ac reſpōſa p̄ferre. Idq3 oibus et ipſis imperatorib⁹ p̄ certo confirmat̄ q̄d poſtea q̄ ab vniuerſis creditū eſt aſſeuerat̄ itē de⁹ ille dediſſe r̄nſa ne xp̄iani in vrbibus habitarēt. Neq3 in vicinis vrbi locis ſ3 quāto fieri pōt lōgi⁹ fugarent̄. Quib⁹ cognitis oēs q̄ vbiq3 erant ſub tyrāni regno p̄ vrbes ac p̄uincias ſingulas ſcientes gratū hoc eſſe apud eū ſilem de xp̄ianis ſniam ferūt. Et miſſis ad eū legatis eadem ab imperatore impetrāt q̄ vt peterent ab ipſo fuerant inuitati.

Capitulū. iiij. de eiuſdem maximini in chriſtianos perſecutione.

Iam vero rurſus aduerſum nos p̄ſecutionis rabies inſtaurat. Et maximinus interim ſumma inſtantia p̄ vrbes ſingulas et p̄uincias ſacerdotes ſimulachroꝝ: ac pontifices ſtatuit multiſq3 eos honorib⁹ ac munerib⁹ afficit: et oia p̄rſus diligenter agit: quatenus cūctos beneficijs ſuis preueniat: vt p̄ hec prōptiores eos efficeret in odiū et necem xp̄ianoꝝ. Idq3 eo magis obtinebat quo grauiorē ſibi duceret eū quē erga nr̄os ſeuiorem nequioremq3 ſenſiſſet.

Cap. v. blaſphemias in xp̄m p̄fictas p̄ oēs regni ſui prouincias mittit maximinus eaſq3 pueris doceri precipit.

Et quāuis ei agere cuncta ex ſnia liceret q̄ppe qui iam ſibi etiā auguſti p̄ceſſam preſumpſerat dignitatem videri tamen vult q̄ aliquib⁹ iuſtis hec rationibus agat. Confingūtur acta quedam velut apud pilatuz de ſaluatore nr̄o habita in q̄b⁹ aduerſuz xp̄m oīs blaſphemia p̄ſcribit̄. Que acta p̄ oēs regni ſui p̄uincias p̄lato edicto mitti p̄cipit: et p̄ vrbes ſingulas p̄ vicos p̄ agros ex p̄poni. Preceptorib⁹ q̄3 pueroꝝ tradi iubet vt i p̄ his q̄ ad meditandū vel ediſcēdū dictare ſolēt hec tradat pueris memorie cōmendanda. Cū vo hec ita p̄ oēm locū diligēti neḡtia gererent̄ dux damaſci cognita imperatoris ſui erga xp̄ianos libidine et placere ei in talib⁹ ſtudēs indigniſſimas quaſdā mulierculas de triuio cōquiſitas ſiſti ſibi facit et agitari in his plurimā q̄onē p̄ quā cogeret eas actis p̄fiteri fuiſſe ſe q̄ndā xp̄ianas et ſcire q̄liter ipſa myſteria conſpurca q̄dā ipſi ra p̄mitterent̄ aliaq3 hmōi flagitia q̄ nec audire q̄dē bon⁹ q̄ſq3 pateret̄ mulierculas act̄ p̄ſeq̄ facit eaq3 p̄ſcripta ad ip̄atorē refert. at ille p̄pōi ea nihilomin⁹ p̄ ſingu

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

las q̄ſq; vrbes ac ꝓuincias iubet. Quis
dux ille nō longum tali fraude gauiſus
ſit. Breui nāq; quadā inſania deſpera=
tionis ſuccenſus in exitium vite ſue pro=
prias ſibi intulit manus.

¶ Capꝫ. vj. De eiuſdē maximini in xp̄ia=
nos inſtaurata perſecutione atq; ꝑ Lu
cianum preſbyterum de chriſtiana fide
pulchre reddita ratione. A

Noſtrorum ve
ro rurſum fuga rurſum ꝑſe=
cutio et ſupplicia renouari.
Judices ꝓuinciarū tāq; gra
tum aliquid ex hoc impatori exhibētes
in noſtros atrociꝰ deſeuire. Igitur apd̄
Tyrū fenicis vrbē tres q̄dē iuuenes cor=
repti cū ſe xp̄ianos eſſe confiterentur be
ſtijs ſubigūtur. Cū quibus ⁊ Siluanus
ep̄s. xl. ānis functus ſacerdotio vir man
ſuetudine aī ⁊ ip̄a iā ſenectute venerabi
lis. Per idē tp̄s ēt petrꝰ de q̄ ſupra mēo=
rauimꝰ alexādrine vrbis ep̄s ꝑ oīa inſi=
gnis ⁊ oībꝰ ꝟtutibꝰ adornatꝰ. In ſcriptu
ris ꝟo diuinis ⁊ in ꝟbo dei prioꝝ nullis
inferior. prudētia q̄ꝫ ſingularis ⁊ in oībꝰ
ꝑfectus vere ⁊ ſacerdos ⁊ hoſtia dei ſu=
bito rapit̄: ⁊ tāq; ex maximini p̄cepto ca
pite obtruncatur. Cum quo ſimul ⁊ alij
plures ex egypto ep̄i trucidantur.

B ¶ Lucianꝰ q̄ꝫ vir moribꝰ ⁊ ꝯtinen
tia eruditiōe p̄cipuꝰ. Antiochenꝰ p̄ſby=
ter cum ad tribunal iudicis fuiſſet ad=
ductꝰ cur inq̄t ad eū p̄ſes vir rōnabilis ⁊
prudēs ſeq̄ris ſectā cuius reddere non
poteris rationē. Aut ſi eſt aliqua audia
mus. Tū ille data ſibi facultate dicendi
huiuſcemodi rōneꝫ de fide nr̄a habuiſſe
dr̄. In occulto non eſt ꝙ nos xp̄iani queꝫ
colimus vnus deus eſt ꝑ xp̄m nobis an=
nūtiatus ⁊ ꝑ ſpm̄ ſctm̄ nr̄is cordibꝰ inſpi=
ratus nō em̄ ſicut vos putatis humane
alicuius ꝑſuaſionis errore ꝯſtringimur
nec indiſcuſſa vt alij parētū traditione
decipimur. Auctor nobis de deo deus
eſt. Neq; enim poſſet ſublimis illa maie
ſtas ſenſibꝰ humane mētis illabi niſi vel
ſp̄ūs ſui ꝟtute delata ꝟbi ac ſapiētie ſue
interp̄tationibꝰ indicatā. Fateor errraui
mus etiā nos aliq̄n ⁊ ſimulachra q̄ ipſi
finximus deos celi ac terre putabamus
autores. Sꝫ arguebat eos fragilis ſub=
ſtātie ſue a nobis p̄ſtita cōſecratio. In q̄
bus tm̄ venerationis inerat q̄tū decoris
manus ꝯtuliſſet artificū. Verū oīpotens
ille deꝰ quē nō nr̄is manibꝰ fictū ſꝫ cuiꝰ
nos decebat eē figmētū errores miſera=
tus hūanos ſapiētiā ſuā miſit i hūc mū=
dū carne veſtitā q̄ nos doceret deū q̄ ce=
lum feciſſet ⁊ terrā nō in manu factis ſꝫ
in eternis atq; inuiſibilibꝰ req̄rendū. Vi
te etiā nobis legis ac diſcipline p̄cepta
cōſtituit ſeruare parſimoniā pauꝑtate
gaudere māſuetudinem colere ſtudere
paci puritatē cordis amplecti patiētiā
cuſtodire. Sꝫ ⁊ oīa hec q̄ nunc aduerſus
nos geritis vētura nobis eſſe predixit.
Educēdo nos ad reges ⁊ an̄ tribunalia
iudicū ꝯſtituēdos ac velut victimas iu=
gulādos. Inde eſt deniq; ꝙ ⁊ ip̄e q̄ erat
imortalis vtpote verbū ac ſapiētia dei
morti ſe p̄buit q̄ nobis in corꝑe poſitus
patiētie p̄beret exēplū. Sed nec nos ſua
morte decepit q̄ poſt diē tertiā reſurre=
xit. Nō vt iſta q̄ nūc falſo cōſcribunt̄ ꝯti=
nent acta pilati ſed innocēs imaculatꝰ ⁊
purus ad hoc ſolū mortē ſuſcepit: vt eā
vinceret reſurgēdo. Que autē dico non
ſunt in obſcuro geſta loco nec teſtibꝰ in=
digent. Pars pene mundi iā maior huic
veritati aſtipulat̄ vrbes integre: aut ſi
in his aliq̄d ſuſpectū vr̄ ꝯteſtatur de his
ēt agreſtis manꝰ ignara figmēti. Si mi=
nus adhuc credit̄ adhibebo vobis eſſet
loci ipſiꝰ i q̄ res geſta ē teſtimoniū. Aſti=
pulat̄ his ip̄e i hieroſolymis locꝰ et gol=
gothana rupes ſub patibuli onere diru
pta. Antrū q̄ꝫ illud qd̄ auulſis inferni
ianuis corpꝰ denuo reddidit aīatū q̄ pu
rius inde ferret̄ ad celū. Aut ſi adhuc vo
bis minꝰ digna vident̄ hec q̄ i terris ſub
ſtātiā gerᵗ accipite ēt a celo aſtipulato=
rē fidelē ſolē vobis ip̄m hoꝝ ꝓduco teſtē.
Qui cū hec fieri ꝑ ip̄ios videret i terris
lumē ſuū meridie abſcōdit in celo. Requi
rite in annalibꝰ vr̄is inuenietis tp̄ibꝰ pi
lati. Xp̄o patiēte fugato ſole interruptū
tenebris diē. Qd̄ ſi terre ſi celo ſi ſangui
ne eorū aliq̄bꝰ ꝟitatē ꝑ tormēta ꝓᵗritis
fidē nō accōmodatis: q̄uo meis ꝟbis al=
legatiōibuſq; credet̄. Et cū pene iā his
verbis auditoribus ſuadere cepiſſet ar=
ripi iubetur

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ripi iubetur in carcerē ibiq; quaſi abſq; tumultu populi necari.

¶Cap.vij. maxim⁹ leges cōtra xp̄ianos latas ereis tabulis incidit et blaſphemias in xp̄m totos dies decātari iubet.

SEdet per alia nihilomin⁹ loca tanta in breui crudeliſſimus tyrānus aduerſum nos excitauit vt lōge ſeniora prioribus ⁊ duriora patrarent. Quādo em̄ aduerſum nos legationes prouinciarū vl' vrbiū q̄n tot ⁊ tāta imperialia edicta venerāt: ita vt etiā ereis tabulis incidi leges q̄ aduerſum nos date fuerant iuberentur. Qn̄ pueris ſcholaris meditatio de pilato ⁊ Jeſu haberi contumelie noſtre gratia iuſſa eſt ⁊ cōuitijs referta: ac blaſphemijs per totū diē decātari in his vero legib⁹ quas aduerſum nos ere inciſas ſingulis quibuſq; ciuitatibus ꝓ poſuerat velut ineternū manſuras iactanter ſatis et ſupbe deſcripſerat q̄ ex quo xp̄iani ſedibus ſuis vrbibuſq; pellunt et aeris eſſet leta tēperies et terre fecunditas abundatioꝛ et ſegetū copia vberioꝛ: ⁊ ideo ſatis recte conſuli, ad deorū immortaliū gratiā q̄b⁹ nulle ita acceptabiles victime litarent̄ q̄ vt inuiſum his hoīm genus ex oībus locis in q̄bus maieſtas eorū colit̄ pelleretur. Addit q̄ etiā illud: vt q̄m tam piam tanq; religioſam pactionē hāc ab imperatore popoſciſſent ꝗcquid illud eſt: q̄uis difficile videat̄: q̄d ſuis cōmodis eſtiment profuturū pro hac gratia nihil ſit q̄d impetrare nō poſſent. Tantū vt hoc diligentius obſeruēt ne xp̄ianis qualitercūq; vrbiū concedatur ingreſſus.

¶Cap.viij. de vltiōe digna dei i īfideles ꝓ cōfictis aduerſum xp̄ianos mendacijs deq; ſumma xp̄ianorū in paganos ⁊ perſecutores ſuos cōmiſeratione.

EQuidē q̄tū in hoīb⁹ fuit ſatis in anguſtū res noſtre opeſq; coartate ſunt vt ſcōm illd̄ q̄d ſcriptū eſt in his ſcādalizari poſſent etiā electi.
A ¶Sed poſtq̄ nihil reliqui apud hoīes reb⁹ nr̄is ſupeſſe viſum eſt oīpotētis dei ꝓuidētia imbecilles hoīm mētes piclitari ipſa deſperatione nō patit̄. Cōtinuo nāq; nec mora dū adhuc ꝑ aliquas longius poſitas ciuitates impia mitterent̄ edicta arrogātiā tyrānice vocis refrenās qua letas ſegetes pro chriſtianorum fuga ⁊ vberes frugib⁹ deſcripſerat cāpos imbres reſtringit in nubibus ⁊ effectas arida ſterilitate ſegetes derelinquit. Areſcit etiā herba cāpoꝝ Et nō ſolū hoīb⁹ fructū verūetiā pecudib⁹ pabulū negat. Fameſq; tetra ⁊ obſcena vbiq; graſſat̄. Aeris quoq; temperies quā ſuis impijs actibus deſcripſerat famulari in tantā corruptionē verſa eſt vt hūana corpora vlceribus peſſimis que ignis ſacer appellant̄ necnon ⁊ his q̄ dicunt̄ carbūculi replerent̄ ita vt ⁊ oīa hoīm atq; oculos occuparet: vt ſi q̄ forte ex his effugiſſet mortē luminib⁹ orbaret̄. Sed ⁊ alijs nihilomin⁹ peſtiletibus morbis viroꝝ ⁊ mulieꝝ imēſe multitudines et ꝑcipue infantū aceruatim cadebāt. Addit̄ illud etiā his malis q̄d armenioꝝ gens olim ⁊ vtiliſſima ⁊ amiciſſima ppl'o romano dū ab ab eo xp̄iane religionis ritū cui deuotiſſime vniuerſa dedita eſt in ydoloꝝ cultū mutare cogeretur: ⁊ demones venerari ꝓ deo inimici ꝓ amicis ⁊ ꝓ ſocijs aduerſarij effecti manu ſe aduerſum nefaria eius edicta defenſare parāt ac ſpōte bellū inferunt. Que ſimul oīa coaceruata ſtulte ab eo penas arrogātie depoſcebāt ꝓ eo q̄d ꝑ fugā ꝑſecutionē xp̄ianoꝝ pacē ſibi et rerū oīm copias atq; ipi⁹ etiā aeris tēperiē deſeruire iactauerat. Igit̄ cū ipſe et exercit⁹ bello Armenico vehementer et acriter vrgeret̄ ppl'os per vrbes ⁊ vicos q̄b⁹ diuina atq; humana ꝓſpere cūcta ceſſura legū ſuaꝝ autoritate ꝓmiſerat fames dira abſq; vlla miſeratiōe vaſtabat. In vrbibus vō tāte ꝑ dies ſingulos multitudines cadebāt: vt nec loca ad ſepulturas inuenirent̄. In agris vel vicis plurime dom⁹ penit⁹ vacue remanſere. Q̄d ⁊ ſi aliq̄ imminētē vidētes ſtragē filios ſuos ad vrbem venūdaturi adducerāt dū emptoꝛ morat̄ aut retractat etiā ipe moritur⁹ accedere cū liberis ſuis q̄rū ex ꝑtio alēdos ſe ſperauerāt interibant

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Aliqui vero dū radices herbarū ſecta-
bant earūq; ſuccis aīam ſuſtētare tenta
bant purgēte inedia incaute letali ali-
quo hauſtu corrūpebant. Mulieres q̃z
matresfamilias: et honeſto loco nate vi
famis cogente pudoris oblite ad publi-
cū ſtipis petēde gratia deſcēdebant. Et
quas verecūdia aſpicere in faciē hoim
non ſinebat expetere aliq̃d cibi vel etiā
de manu rapere fames cogebat. Quā-
plurimi vo ita exhauſti incedebāt: vt ſi-
mulachra magis carne carentia q̃ ho-
mines putarent colore terro luminibus
in profundū demerſis huc atq; illuc cor-
pore nutabūdi ⁊ iam iāq; lapſuri ingre-
diebant nec voce iam ſtipem: ſed vltimū
trahendo ſpm̄ depoſcentes ita vt non-
nunq̃ ſi ſuffragmētum panis aliq̃s quo
frui non liceret aſpiceret dū manum co
natur extēdere nec deſideriū vires cor-
poris ꝯſequunt in medio conatꝰ inuali-
di ictu fruſtāte cōcideret. Qđ ſi q̃s forte
locupletū miſeratiōe permotus impar-
tiri aliq̃d cibi indigentibꝰ voluiſſet con-
ſtrictus et ꝓuocatus multitudine eorum
in q̃bus nemo erat q̃ repellēdus videre-
tur deſerebat inceptū nec miſericordie
propoſitū ꝑ vim eoꝝ quos inedia impu-
dētes effecerat valebat explere. Inter-
ea per plateas oēs ⁊ angiportus erant
oīa repleta cadaueribus mortuorū nec
erat omnino q̃ ſepeliret dum et ipſi qui
adhuc ſupeſſe videbant morbo inuali-
di eſſent ⁊ quaſi ꝯtinuo morituri ex quo
fiebat ſpectaculum miſerabile: ita vt q̃
plurimi a canibus deuorarētur. Igitur
due peſtes validiſſime fames ⁊ lues diui
debant ſibi ppl'm. Et paupiores quoſq;
quibꝰ quotidianus victus ope manuū
querebat velut vicinos ſibi ⁊ proximos
populabatur inedia. Illos vo qui locu-
pletes et referti opibus videbant lues
ſibi velut proprios defendebat ita vt vi-
deres numeroſe familie domum intra
breue tp̄s ex vno in alterum contagione
currente extinctis oibus vacuā derelin-
qui. Sic diſcretis quidem caſtris fames
luesq; ſed vno mortis exitu bellātes vr-
bes agroſq; vaſtabant. Hec extitit legū
Maximini et elationis atq; arrogantie
eius ⁊ iudicij de xp̄ianis habiti remune
ratio. Hec illius in deū pietas ⁊ religio-
nis vt aſſerebat celitꝰ tradite maieſtas
A ¶ Uerū vt ſuperius diximus cū et
inhumata mortuoꝝ cadauera quos fa-
mes ꝯſumpſerat in plateis iacerēt ⁊ q̃s
lues vſq; ad vnum interemerat nihilo-
minus inſepulti in domibꝰ manerent q̃
vo ſupereſſe videbant vrgerent inedia
clamare oēs ⁊ ſponte xp̄ianorū pietatē
miamq; imprecari quoſq; paulo āte ex-
torres patria ⁊ domos egerāt nūc ſup-
pliciter exorare vt more ſibi ſolito viuen
tibus alimonie auxilium deferant mor-
tuis inſepultis ſepulture iuſta ꝓſoluant
Apud ipſos tātūmodo miſeratiōes va-
lere; apud ipſos ſolos que humanitatis
ſunt pietatiſq; ſeruari. Nec tam veram
religionē tam ſanctamq; in oibus per-
fectā vllā eſſe q̃ vniuerſis hoibus ꝯſule-
re tāq̃ propinquis et ꝓximis ſuadeat:
nec eſſe alium vllū preter xp̄ianorū dn̄m
cōfitebātur. Tū vero noſtroꝝ populi q̃-
bus reuera per dei gratiam ꝙ maxime
omnibꝰ mirabile fuit neq; fames in ali-
quo neq; lues fuerat dn̄ata in nullo p̄i-
ſus iniurie memores: more ſibi ſolito et
ad miſericordiā etiā inimicoꝝ preceptis
dn̄icis inſtituti ꝯferre certatim vnuſq̃ſq;
prout poterat cibos ⁊ ſuſtētare ac refice
re pereuntes. Et non ſolum cibos cum
eis: ſed ⁊ affectum participare ex quo in-
digentibus etiā parua ſufficere videbā-
tur que cum magna pietatis affectione
prebebantur. Illos quoq; qui morbi cō-
tagione laborabāt ad quos nullus gen-
tilium nec propinquorum quidē introi-
bat ſedula ⁊ frequenti viſitatione cura-
re: nec pati omnino aliq̃d per cōtagium
quippe quos diuina gratia circūdaret:
cadaueribus quoq; mortuorum ſepul-
turam deferre et que ſunt nature iuſta
cōplere. Ita breui ingreſſu ſolo chriſtia-
norum per vrbes ⁊ vicos maiorū facies
imminuta rebus ipſis atq; operibꝰ ve-
ram eſſe et piam religionem chriſtiano
rum in cordibus hominum ſcripſit mul-
to tenacius q̃ tabulis ereis eam falſam
eſſe tyrannus inciderat. Igitur cū hec
a noſtris ita gererentur ⁊ per geſtorū
bonitatem tacita quadam predicatio-
ne dei noſtri veritas noſceretur ita vt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

completum videretur illud qđ
ſcriptum eſt in exodo: quia egy=
ptijs erāt tenebre palpabiles et
craſſe: filijs aūt iſrael erat lux in
oib⁹ habitationib⁹ ſuis. Pergit
nihilominus dn̄s de⁹ nr̄ magnifi
cari in ſanctis ſuis. et cepte vir=
tutis opus ꝓſperioribus ſucceſ=
ſibus ꝓpagare: atq̧ iterū nobis
in obſcuro poſitis ſplēdorem ſue
lucis accēdere. Etem̄ ſcđm ꝓphe
ticū dictum cibauit nos pane la
chrymarum ⁊ potū dedit lachry
mas ſed in menſura. Hec eſt er=
go correptionis emendationiſq̧
menſura: vt nō in perpetuū indi
gnetur neq̧ in eternū iraſcat̄ no
bis ſ3 repropicietur ſeruis ſuis
ſperantibus in ſe.

¶ Ca. ix. de ꝯſtātini aduerſus
maxētiū victoria in ꝟtute cru
cis ſibi ꝑ ſoporē apparētꝫ ha=
bita deq̧ maximini turpi fu=
ga ac ſuoꝝ ſtrage atq̧ ei⁹ ad
deū derelictꝫ ydolꝝ ꝯuerſiōe. A

ET enim cū
religioſiſſimus impe=
rator conſtantin⁹ cō=
ſtantij equi modera=
tiſſimi et egregij principis filius
aduerſus maxentiū vrbis rome
Idē in hyſto. tripti=ta lib. j. capitu lo. iiij. D.
tyrānū bellū pararet atq̧ exerci
tū duceret erat quidē iā xp̄iane
religiōis fautor veriq̧ dei vene
rator nōdū tn̄ vt eſt ſolēne nr̄is
initiare ſignū dn̄ice paſſiōis ac=
ceperat. Cū igit̄ anxi⁹ et multa
ſecū de imminentis belli neceſſi=
tate peruoluēs iter ageret atq̧
ad celū ſepi⁹ oculos leuaret ⁊ in
de ſibi diuinū ꝓcaret̄ auxiliū: vi=
det ꝑ ſoporē ad oriētis partē in
celo ſignu3 crucis igneo fulgore
rutilare: cūq̧ tāto viſu fuiſſet ex=
territ⁹ ac nouo ꝑturbaret̄ aſpe=
ctu: aſtare ſibi videt angelos di
cētes ꝯſtātine qđ eſt in
hoc vince. Tūc vero letus reddi=
dit⁹ ⁊ de victoria iā ſecur⁹ ſignū
crucis qđ in celo viderat in ſua
fronte deſignat. Et ita celit⁹ inui
tat⁹ ad fidē nō mihi vr̄ vllo infe= Idē in
rior cui ſic̄ de celo dictū eſt ſaule hiſto.
ſaule qđ me ꝑſeq̄ris ego ſu3 ieſus tripti=
nazaren⁹ niſi q2 hic nō adhuc ꝑ= ta libr.
ſequēs ſ3 iā ꝯu̇s inuitat̄. Ex hic ſi j. cap.
gnū qđ in celo ſibi fuerat demon
ſtratū i militaria vexilla trāſfor
mat: ac labaꝝ quē dicūt i ſpecie3
crucis dn̄ice exaptat. Et ita ar=
mis vexilliſq̧ religiōis īſtructus
aduerſus impioꝝ arma ꝓficiſcit̄.
S3 ⁊ in dextera ſua manu nihilo
min⁹ ſignū crucis ex auro fabre
factum habuiſſe perhibetur.
¶ Uerū nō puto abire videri ſi
paululū excedētes etiā qđ ꝓpoſi
ti religioſus dux in hoc bello geſ
ſerit proferamus.
B ¶ Igit̄ vbi diuine ꝟtutis au
xilio certus de victoria effectus
eſt alio nihilominus eſtu religio
ſi p̄ricipis animus fluctuabat ꝙ
ſc3 imperator roman⁹ et pater
patrie nominatus ⁊ qui omnes
ſi fieri poſſet qui ante ſe princi=
patū geſſerāt pietate ⁊ religione
cuperet ſuperare nō ſolū patrie
ſed ipſi vrbi romane q̄ romani im
perij caput eſt bellū cogeret̄ infer
re: nec ſine oppugnatiōe patrie
quā tyrann⁹ obſederat reddere
poterat patrie libertatē. Ange=
bat̄ hinc anim⁹: ⁊ die noctuq̧ deū
cui ſe iā familiarem ſenſerat ꝓca
bat̄: ne dexteram ſuā qua3 ſigno
munierat ſalutari cruore ro=
mani ſanguinis macularet. Hoc
ei die noctuq̧ poſcenti preſti=
tit diuina prouidentia. Et cum
iam non procul a ponte Mol=
uio caſtra poſuiſſet ecce ſubito
velut vi diuina correptus Ma=
xentius agitur in occurſum. Et
prorueus vrbis rome portis ſe
qui ſe reliqnum exercitum iu=
bet prior q̧ ipſe obuius precur=
rit armatus. Juſſerat autem na
uibus ad diſcipulam compoſi=
tis fluuū ſterni ⁊ ſuppoſitis pon=
tib⁹ exequari, vt ergo ipſe eques

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

⁊ precurſor oblit⁹ operis ſui cum
paucis aggreſſus eſt pontẽ ſub
ſedere naues:⁊ in profundũ di-
uerſus toti⁹ belli futuras cedes
vni⁹ nefandi capitis ſui dirimit
interitu:atq; impollutã religio-
ſi principis dexterã a ciuili cruo
re ſeruauit. Tum vero nihil mi-
nus in hoc q̃ in Moyſeo atq; he
breorũ populo geſtũ videres vt
digne etiã ſup his dici deberet
Currus pharaonis ⁊ virtutẽ ei⁹
proiecit in mare. Electos aſcen
ſores ternos ſtratores demerſit
in rubrũ mare. Ponthũ adope-
ruit eos. Ita nãq; maxenti⁹ atq;
hĩ qui cũ ipſo erãt armati ſatel
lites demerſi ſunt in profunduʒ
pontibuſq; his deuolut⁹ eſt q̃s
ad religioſi pricipis aptauerat
exitiũ. Sed ⁊ illud ſuper eo ꝯpe-
tẽter diceret. Lacum aperuit ⁊
effodit eũ ⁊ incidit in foueã quã
operat⁹ eſt. Conuertet dolor ei⁹
in caput ei⁹ et in verticem eius
iniquitas eius deſcẽdet. Hec im
pĳs cõpetenter aptant. Conſtã
tino vero tãq; famulo dei digne
illa iungent que moyſes poſt vi
ctoriã ꝓſtratis cecinit inimicis.
Cantemus dño glorioſe em̃ ho-
norificatus eſt equũ ⁊ aſcenſorẽ
proiecit in mare. Adiutor ⁊ ꝓte-
ctor meus eſt et factus eſt mihi
in ſaluteʒ. Quis ſilis tibi in dĳs
deus quis ſimilis tibi glorioſus
in ſanctis mirabilis in claritate
faciẽs prodigia. Hec etiã ſi non
verbis rebus tñ geſtiſq; conſtã-
tinus ipſi a quo victoriam me-
ruerat excelſo cõcinẽs deo vrbẽ
romã triumphaturus ingredit:
Tum vero leti omnes cum con-
iugibus ac liberis Senatus po
puluſq; romanus ingenti peſte
liberati ⁊ iugo tyrannice imma
nitatis exempti conſtantinũ ve
lut autorem ac reſtitutorem li-
bertatis excipiũt. Ille tñ nec ad
laudes acclamantis ppli nec in
plauſum tãte vrbis ac talis ani

Idem in hiſtoria tripertita. libr. j. c. 9. in fin

mos relaxabat. Neq; ſue virtuti rem ge-
ſtã:ſed diuino muneri deputabat. Sta-
tim deniq; vbi imagines ſibi ob honorem
triumphãti ſenatus erexit vexillũ dñice
crucis in dextera ſua iubet depingi ⁊ ſub
ter aſcribi:q̃ i hoc ſigno ſingulari ſigno
qđ vere eſt virtutis inſigne vrbem Ro-
mã ſenatũq; ⁊ populũ Romanũ iugo ty-
rannice dominationis ereptũ priſtine li-
bertati nobilitatiq; reſtitui.

C Per idem tp̃s conſpirante etiam
tum ſecum Licinio nondum enim in id
veſanie inciderat quo poſtmodum dila-
pſus eſt. Sciẽtes ⁊ profitentes autorem
ſibi bonoꝝ omnium deum vna eademq;
ſententia legẽ ſtatuunt in qua deũ chri-
ſtianorum pleniſſimis laudibus profe-
quuntur:⁊ ipſum ſibi autorẽ toti⁹ virtu-
tis atq; operis profitentur ipſumq; de
tyrãno preſtitiſſe victoriam. Et ideo ab
vniuerſis huic venerationẽ cultũq; de-
ferendũ. Hanc legem etiaʒ ad Maximi-
nũ qui tunc orientis partibus dñabatur
amicitiaſq; eorũ expetere videbat emit
tunt. At ille ingentibus imperatoꝝ re-
bus geſtis perterritus tametſi q̃ ſcribe-
bant cõtraria ſibi ⁊ aliena mẽtis ſue ꝓ-
poſito viderentur tñ qm̃ reſiſtere nõ au-
debat:⁊ rurſum aliene autoritati cedens
inuitus videri in hoc veniſſe erubeſce-
bat metu ſimul ac pudore vſus miſerri-
mis conſiliarĳs ſtatuit velut ex ſuo ar-
bitrio atq; autoritate legẽ pro xp̃ianis ſi
milis ſententie promulgare. In qua aſſe-
ueraret maioribus quidẽ ſuis prioribus
auguſtis viſum fuiſſe xp̃ianorum genteʒ
tanq̃ deoꝝ cultui aduerſam penit⁹ eſſe
delendã. Se quoq; aliquãdiu ratum ſi-
mili debere vti ſentẽtia. Sʒ qm̃ eo magis
gens iſta propagetur ⁊ creſcat quo ma-
xime putat inhiberi velle ſi potius vt ſi
quidẽ blãdis quis ad deorũ cultũ ꝑſua-
ſionibus acq̃eſcat recipiatur. Nullus
vero cogatur inuitus:ſed habeat in ar-
bitrio ſuo quo q̃ſq; velit ritu colere deuʒ
neq; pro hoc cõmotionẽ vllã vel pertur-
bationẽ prouincialibus inferendaʒ. Hec
maximinus ad Sabinũ prefectuʒ ſcribit
cum tñ oẽs ſcirent eum non ita animo ge
rere:ſed ſimulata hac humanitate de-
cernere. Deniq; noſtrorum nullus au-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

debat vel conſilia agere vel in publico
quicꝙ quod ad religionem pertinet com
mouere: id eſt vel eccleſias reparare vel
ſi quid hmōi vſus noſter poſcebat exple-
re quod fieri lex ad eū ab imperatoribꝰ
miſſa cenſebat. Sed ille impius et mente
ferox hoc ſolū quod meſtus extorquebat
indulſerat: nec in aliquo mutauit affe-
ctum donec digna in eum verbera vltio
diuina proferret. Etenim cum cōtra me-
ritum ⁊ procacitatem mentis ſue vel no-
men auguſti vel imperium preſumpſiſſet
vir in quo nihil prudentie nihil ſobrieta
tis aut moderationis inerat arrogātia
tumidus ⁊ ſuperbia inflatus extolli ⁊ eri
gi etiam aduerſum regni ſocios cepit.
In quibus regalis inſtitutio morum ꝓ-
bitate et ſobrietatis ac religionis gra-
tia refulgebat. Audet igitur primo ſe in-
ter eos honore conſtituere priorem: ac
non multo poſt rupto federe bellum Li-
cinio conatur inferre: ⁊ breui omnia per-
turbans modo vrbes quatere modo ex-
ercitum fatigare. Ad vltimū fretus de-
monibus ⁊ numine deorum ſuorum cum
immenſa militum multitudine procedit
ad bellum: ſed victoria illum qui deo at-
ꝙ hominibus inuiſus erat refugiens ad
partem alteram tranſit. Et cum ferro ce
cidiſſet eius exercitus pauci qui ſuper-
fuerant videntes eum militum copijs ⁊
diuino fauore nudatum manum fortiori
bus tradunt. At ille ſimul vt ſe dijs ſuis
deceptum ⁊ ab hominibus deſertum vi
det: detractis imperij inſignibꝰ que nec
decenter vnꝙ geſſerat turbis ſe clam
fugitantium permiſcens turpiter atꝙ
infeliciter bello exemptus per agros ac
vicos latitās tandem ad ea loca que ho
ſtibꝰ carere videbant euaſit vanis ſuis
ꝑſuaſionibꝰ illud multo verius eſſe per-
ſentiens qđ diuina ſcriptura pronuntia
uerat dicēs. Non fit saluꝰ rex per multi-
tudinem virtutis ſue: nec gigas ſaluus
erit in multitudine fortitudinis ſue. Fal-
lax equus ad ſalutem in abundantiam
autem virtutis ſuis non erit ſaluus. Ec-
ce oculi domini ſuper timentes eum ſpe
rantes ſuper miſericordiam eius vt libe
ret a morte animas eorum.
D ¶ Igit̄ cū omni dedecore atꝙ igno-
minia tyrannus poſtea quā regreſſus
eſt ad propria. Primo tanꝙ furore quon
dam ſe digno accenſus plurimos ſacer-
dotes deorum ſuorū ⁊ diuinos quos an-
tea mirabatur: ⁊ quorum reſponſis con-
fidens bella commouerat vt deceptores
fallaceſꝙ ⁊ qui ſalutem ſuā regnūꝙ per-
didiſſent interfici iubet. Poſt hec gloriā
laudemꝙ deo xpianoꝝ refert: ⁊ ſera peni
tentia cōuerſionem in ipā vite ſue dam-
natione meditatus cū grauiſſimam mor
tem morbis erga ſemetipm certātibꝰ du
ceret legē ꝓ libertate ac ſecuritate xpia-
norū ſcribit: cuius exemplū infra ſcriptū
eſt. Imperator ceſar galerius maximinꝰ
germanicus ſarmaticus pius felix inui-
ctus auguſtus. Indeſinēter curam pro-
uincialium noſtrorum gerentes ⁊ vtilita
tibus eorum vel cōmodis cōſulentes que
ad cōmune ⁊ publicum bonum ſpectant
queꝙ animis cunctorum chara ⁊ iucun-
da ſunt nunꝙ deſinimus prouidere. Un
de cognitum eſſe omnibus non dubito
manifeſteꝙ cōpactum: ex fomite quo iuſ-
ſum fuerat a diuis principibus diocletia
no ⁊ maximiano parentibus noſtris in-
hiberi conuentus chriſtianoꝝ plurimas
direptiones ⁊ predas ab officialibus fa-
ctas idꝙ per dies ſingulos in detrimen-
tum noſtrorum prouincialium profeciſſe
(quorum nos curam precipuam habe-
re geſſimus) ita vt bonis ſuis penc ac pa
trimonijs euoluerent. Super hac re an-
no preterito legē dedimus vt ſi quis vel-
let genti huic vel religioni adherere a
nullo prorſus voluntas eiꝰ ac propoſiti
libertas impediretur: ſed ſatiſfacere ani
mis ſuis atꝙ haberet licentiam abſꝙ vl
lo metu vel ſuſpitione agere qđ liberet.
Uerum ne nunc quidem latere nos po-
tuit quod quidam ex iudicibus tenta-
uerint permouere rurſum prouinciales
noſtros: et velut ex nr̄a eos autoritate
turbare quo ſcilicet pigriores erga reli-
gionem quam diligunt redderentur. Igi
tur vt in poſterum omnis metus vel am
biguitas auferatur huius edicti noſtri
lege ſancimus vt cunctis innoteſcat lice
re his qui xpianam ſectam religionemꝙ
venerantur hac noſtre indulgentie lar-
gitate vt vnuſquiſꝙ quēadmodum vult

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

et prout animo libet religioni huic solen-
nitatiq; deseruiat. Sed ꝛ orationum do-
mos .i. dñica sua vt instaurent pro volun
tate permittimus. Sane quo in oib⁹ cu-
mulatior habeat hec nr̄a largitio etiam
illud hac lege sancim⁹ vt si que domus
agri vel quelibet predia ex xp̄ianorū bo-
nis antehac paretū nostrorū preceptis
ad fisci ius fuerant sociata: si qua etiam
ibi ab aliquo competita sunt vel si qua di
stracta aut dono i aliquem collata. Hec
omnia in antiquū ius xp̄ianoꝝ ꝑcipim⁹
reuocari dominisq; proprijs vniuersa re
stitui vt et in hoc oēs pietatis nostre be-
neficium capiāt. Talib⁹ maximinus nūc
demum vtit legibus q̄ ante annū non in-
tegrū ereis aduersum nos tabulis tāq;
ineternū permansuris sanxerat penas.
In quibus nos velut impios vrbibus et
agris exules ac totius pene terre profu
gos effici iusserat. Uerum ne nūc quidem
erat ei⁹ integra ꝛ ex corde conuersio. Sȝ
velut pretium quoddā huiuscemodi le-
ges offerebat deo. Et qm̄ deorum suorū
spes eum prius in bello deceperat p̄ hec
tanq; mutatis patrocinijs bellum tenta
bat adoriri. Ignorans vanissimus: q̄ ab
hoib⁹ nequā ad prauū inceptū neq; offi
cijs neq; premijs pōt redimi deus.

¶ Cap. x. quō maximinus in grauissi-
mum morbū incidit ꝛ xp̄ianoꝝ perse-
cutores destruunt quapropter xp̄ia-
ni in pace inceperunt viuere.

IGitur cum om
nibus copijs instruxisset exer
citum bellumq; parauisset in-
iustum: dolorib⁹ internorum
viscerum correptus vehementer exagi-
tari cepit: ita vt ne stratis quidem recu-
bare posset.

A ¶ Sed exiliens e cubili suo sepe pro-
nus eliderer in terrā. Tū deinde homo
edax: ꝛ q̄ vino semp repleret nunc ne sum
mis quidē labris degustādum reciperet
cibū aut odore tenus vinū sumeret. Ita
carnib⁹ inedia ꝛ ariditate ꝯsumptis: hoc
solū ꝑfecit infelix: q̄ in vltimis vite posi-
tus iustā esse vindictā dei: ꝛ scelerū se pe
nas merentem ꝯfitet expendere. Ad vlti
mum tn̄ morbo pri⁹ luminib⁹ amissis: tūc
magis q̄d aduersum xp̄ȝ impietatis ad-
miserit vidēs viuendi finē fecit. Sed de-
functo eo qui erga xp̄ianos nūc inaudita
crudelitate nunc simulata venia agebat
aperta indulgentia legitimoꝝ principū:
ꝛ absq; vlla iam suspitione: ecclesiarū sta
tus multo etiā clarior q̄ prius fuerat re-
parari cepit. Uerbū vero dei ꝛ doctrina
xp̄i longe gloriosius ꝛ liberius propaga-
bat. Tū vero inimicis fidei penitudo vl-
tima atrocitatis ꝛ crudelitatꝫ sue fiebat:
ita vt puderet eos aspectus ipse public⁹:
nec eleuare oculos in hoim faciem aude
rent. Etenim cum primū ipse Maximia-
nus imperialibus edictis tyrānus ꝛ im-
pius ꝛ deo atq; hominibus inuisus fuis
set pronūtiatus: tabuleq; eius picte vel
imagines eree alie deijci ac ꝑcipitari iu
berētur: alie vero atris fucate coloribus
oblitterari: tanta subito rerū facta con-
uersio est: vt eius q̄ dudū aduersus xp̄ia-
nos de pene eternitate cēsebat: nūc etiā
nomen aut repelleret de memoria hoim
aut cum opprobrio ac dedecore seruare
tur. Judices quoq; eius quos in tyrāni-
cis dñationibus ministros sceleꝝ habue
rat legitimi principes velut impietatis ꝛ
crudelitatis satis eius satellites interfi-
ci iuberēt. In quibus maximus flagitio
rū ei⁹ signifer Peusedius fuit qui secūdo
ab eo ꝛ tertio cōsul prouectus est: ac ꝑfe-
cture tenuit culmen. Sed et quintianus
similiter primis apud eum honoribus fun-
ctus q̄ in egypti partib⁹ aduersus xp̄ia-
noꝝ sanguinē inaudita seuitia ꝛ crudeli
tate grassatus est. Sȝ et alij plurimi per
quos maximini impietas fomēta ꝑcepe
rat. In q̄bus ꝛ theotegnus vltorē tandeȝ
ꝓphanoꝝ actuū esse cōperit deū: qui ꝯse-
crati apud Antiochiā simulachri grātia
etiā ꝑsidalibus a Maximino fascib⁹ fue-
rat honorat⁹. Sed cū licinius venisset an
thiochiam et magice artis studiosos ad
penā iussisset inquiri: sacerdotes illi atq;
aruspices nouelli simulachri: horum vel
socij vel etiā magistri deprehenduntur.
Cūq; ab his inquireretur quo pacto vel
respōsa redderet simulachrum: vel pro-
digia quedā facere videretur: dissimula
re primo: postea tn̄ artius interrogati:
totius ludi cōpositā ꝛ cōpaginatā machi

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nam pandunt: ꝛ arte Theotegni faten-
tur cuncta fucata. Igitur pꝛimo omniũ
ipſum tãte deceptionis autoꝛem Theo
tegnuꝫ tum deinde ceteros magice ar-
tis miniſtros: q̃s ille ſacerdotes nouelli
demonis atqꝫ aruſpices collocaret: di-
gnis excruciatos ſupplicijs occidi iu-
bet. Quibus addũtur etiã filij Maximi-
ni: quos ille iam imperij ſocios aſſum-
pſerat. Sꝫ ꝛ pꝛopinquos eius qui ſe ob
huiuſcemodi neceſſitudinem moleſtiſſi-
mos erga ciues ꝛ pꝛouinciales exhibue
rant: paribus ſupplicijs afficit: ſtulti et
vecoꝛdes: qui non audierũt cõmonitio-
nem diuinarum literarum dicẽtem. No
lite cõfidere in pꝛincipibus: neqꝫ in filijs
hominũ i quib⁹ nõ eſt ſalus. Exiet ſpiri-
tus eius et reuertetur in terram ſuã: in
illa die peribunt omnes cogitatiões eo
rum. Nos autẽ quibus ſpes ꝛ ſalus in
omnipotente deo conſiſtit et in rege oim
chꝛiſto ſaluatoꝛe ad redemptionem ani
marum noſtrarum: ꝛ coꝛreptionem libẽ
ter ab ipſo ſuſcipimus ꝛ pacem veniãqꝫ
ab ipſo ſimiliter expectamus.

B ¶ Igitur poſteaqꝫ repente deo atqꝫ
hominibus inuiſum ſcdm qꝫ ſupra expo
ſuimus interijt impioꝛum hominum ge
nus: ita vt merito in his cõpletum vide
retur quod predixerat ſpiritusſanctus.
Uidi impium ſuperexaltatum ꝛ eleua-
tum ſicut cedros libani: ꝛ trãſiui: ꝛ ecce
non erat et queſiui locuꝫ eius ꝛ non in-
ueni. Omni nube deterſa letus iã dies ꝛ
ſolito clarioꝛ illuxerat terris atqꝫ eccle-
ſijs chꝛiſti ſplendoꝛ ſui ſolis effulſerat:
necvſqꝫ qui hoc aliter reſpiceret liuidus
ſupererat oculus. Sed cuncti moꝛtales
tyrannice que preterierat crudelitatis
hoꝛroꝛe: etiam ſi nondum fide vatis ta-
men que noſtra ſunt amplectentes: vni-
uerſi pariter deũ verum pijs eſſe auxilio
fatebãtur firmãqꝫ eſſe ſpem in xp̃o ſperã
tiũ cõpꝛobabãt. Ex quo aderat cunctis
veluti diuino munere infuſa letitia maxi
me videntibus ea loca que pauloãte im
pijs tyrannoꝛum machinis fuerant de-
ſtructa: rediuiua conſtructione clarioꝛa
ꝛ excelſioꝛa conſurgere templaqꝫ excel-
ſa pꝛo humilibus conuenticulis eleua-
ri. Iuuabat enim chꝛiſtianoꝛum pꝛinci-
pum fauoꝛ: ꝛ legiſlatione religioſa ala
cres noſtros animos eo amplius anima
bat: dum ꝛ ad perſonam epiſcopoꝛũ fre-
quentius ſcriberent: ꝛ honoꝛem ſacerdo
tibus cum ſumma veneratiõe deferrẽt:
ſed ꝛ impendioꝛum ſumptus benignius
largirentur. Interea feſtiuitates a no-
ſtris frequentiſſime gerebãtur cũ omni
letitia et exultatione per vꝛbes ꝛ loca ſin
gula eccleſiarum dedicatiõibus celebra
tis. Congregabãtur in vnum ſacerdo-
tes: nec pigebat etiam longe poſitos cõ-
uenire: quia nullum longum videbatur
ſpatium charitati. Concurrebãt etiam
populi ad populos: ꝛ tãqꝫ vere membra
vnius coꝛpoꝛis chꝛiſti: iungi ſibijnuicem
ſociariqꝫ gaudebãt vt videretur in eis
compleri figura illa pꝛophetica que cuꝫ
ſacramento quodam predicata eſt, di-
cens. Quia congregabatur os ad os: et
iunctura ad iuncturam. Quibus etiam
vnus ſpiritus ineſſe omnibus infuſus
membris: vna anima merito dicitur: qꝫ
et vna omnibus fides: ꝛ vnus ab omni-
bus colitur deus: atqꝫ ex vno oꝛe hym-
nos omnes concinunt deo. Iam vero in-
gens in ſacerdotijs ꝛ miniſterijs atqꝫ in
omnibus que ad religionis obſeruan-
tiam pertinent gratia refulgebat: aſta-
bãt hic pſallentium choꝛi: iuuenes ꝛ vir-
gines ſenes cum iunioꝛibus laudabant
nomen domini. Hic miniſteria oꝛdina-
tis ac diſpoſitis vicibus agebantur. Põ
tificum quoqꝫ ſacerdotum cõſeſſus ipa
canitie venerabilis emin⁹ prefulgebat.
Iam vero ſi quis per gratiam dei inſpi-
ratus ſermonem pꝛoferret ad populuꝫ
cum omni ſilentio oꝛa cunctoꝝ in eũ ocu
liqꝫ conuerſi tanqꝫ celitus ſibi per eum
denuntiari aliqd expectabant. Tãta au
ditoꝛum reuerentia tãtus oꝛdo in ſacer
dotibus ſeruabat. Inde alius atqꝫ ali⁹:
ꝛ non ſolum duo vel tres ſicut apoſtolus
dixit ceteris examinãtibus loquebant:
ſed ꝛ quantiſcũqꝫ dabat ſermo in aper-
tione oꝛis ſui: vt magis conſtaret in eis
illud quod moyſes dixerat. Quis dabit
omnem eccleſiã dei pꝛophetare? Nuſqꝫ
enim liuoꝛ aderat nullum pulſabat inui
dia dei dona dei populis miniſtrabant
vnuſquiſqꝫ ſecundum qd̃ ſcriptũ eſt ad

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ędificationem eccleſie abundare quere-
bat ⁊ omnia hec in charitate gereban-
tur ita vt ſe honore inuicem preuenirēt
et alter alterum ſeſe diceret meliorem.
Nam ſimpliciores quicꝫ ammirabã-
tur ⁊ ſuſcipiebant eos qui per ſapientiā
verbi populos inſtruebant. Sapientes
vero ⁊ eruditi viri preferebant eos qui-
bus pura vita ac ſincera ſimplicitas: of-
ferendi deo hoſtias maiorem fiduciam
dabat eiſcꝫ immolandi ſacrificij permit-
tebatur officiū quos familiarior vite ſim
plicitas i cordis puritate ſeruabat. Sic
ſummo ſtudio perquirebat alter in alte-
ro quod preferret.

C ❡Igitur cum tali ſimplicitate ec-
cleſiarum gloria apud deum homineſ-
cꝫ ꝓficeret: et imago quedam celeſtium
haberetur in terris: ſuper omnia quocꝫ
religioſus princeps Cōſtantinus exulta
ret in talibus: ac per dies ſingulos fide
⁊ religione creſcens inexplebili gaudio
de eccleſiarum profectibus repleretur.
Sacerdotibus etiam dei non credebat
ſufficere ſi ſe equalē preberet: niſi eos a
lōge preferret: ⁊ ad imaginem quandā
veneraretur diuine preſentie. Cuncꝫ ꝓ
his omnibus non iam vt imperator ſed
vt pater coleretur a cūctis: non tulit in-
felix inuidia vel noſtrorum pacem letis
ſucceſſibus creſcere: vel illius erga nos
ſtudia inquaſſata durare. Etenim Li-
ciniꝰ qui primo quaſi probitate morum
et vite integritate ac merito virtutum:
non ſolum ab eo in ſocietatem regni fue
rat aſcitus verum ⁊ propinquitatem ex
coniunctione ſuſceptus (ſororem nancꝫ
Conſtantini in matrimonium accepe-
rat) videns imperatorem non tam vi et
metu: quam amore ⁊ religione omnibus
imperare: atcꝫ in ſumma veneratione
cunctis eſſe mortalibus: ⁊ precipue chri-
ſtianis humano vitio pulſatus: imo in-
humane inuidie clade percuſſus occul-
tis inſidijs primo decipere egregiū prin
cipem parat idcꝫ ꝗ maxime per familia
res ac miniſtros mollitur. Sed ille ni-
hil quidem de eius dolis et fraudibus
ſuſpicatur: tamen quia totus erat con-
fidēs in deo: ad omnia ſe illo ſigno quod
ei celitus mōſtratum fuerat muniebat:
nec vllis per hoc inſidijs fieri obnoxius
poterat. Uerum Licinius vbi necꝫ bene-
ficiorum memoria: necꝫ affinitatis gra-
tia reprimere immanitatem concepti
ſceleris poterat necꝫ tamen ei per occul
tas machinas inſidie procedebant: ra-
tus ꝙ imperator chriſtianorum precibꝰ
iuuaretur: ⁊ ideo tutus remaneret: ſtul
ta iracundia permotus Imperator qui
dem apertum bellum indicit: regnicꝫ fi-
dem ſocietatemcꝫ contaminat. Noſtros
vero priuato et ſpeciali odio perſequi
parat: hec in querela deuocans ꝙ non
ita pro ſe ſicut pro Conſtantino chriſtia
ni in ſolennibus ⁊ ex precepto ſibi tradi
tis orationibus excubarēt. Uerſa igitur
vice is qui pauloante acerrime in eos
vindicauerat: qui tyrannorum tempore
aduerſuꝫ xp̄ianos aliq̄d crudele molliti
ſunt: nunc in noſtros tela contorquet et
tyrānidis ſue prima ſacrilegia noſtrorū
cruore delibat. Primo nācꝫ omnium de
palatio ſuo ſi quis chriſtianꝰ eſſet exire
iubet: tum de deo in militia. Poſt hec ꝓ-
fecit peſtis ⁊ tyrannicis edictis ſtatuit
omnes qui ſe xp̄ianos ꝓfiterētur in car
cerē trudi. Statim tn̄ inuenit aliquid in
quo priores crudelitate ſuparet. Addit
edicto vt ne quis alicui miſſo in carcere
cibum vel potū deferat dicens: iniquum
eſſe miam fieri atcꝫ humanitatem ꝓbe-
ri ijs quos ipſe ſuis legibus cōdēnaſſet.
Et ita multitudines in carcerē retruſe
inedia necabanť. Sed per hoc putabat
adhuc occultiorem eſſe tyrannidē ſuam.
Uerū creſcente animi ſeuitia: etiam hoc
parū videtur continuo in epiſcopos cete
roſcꝫ ſacerdotes dei rabiē crudelitatis
extēdit. Et primo oīm nobiliores quoſqꝫ
⁊ quos fama clarior extulerat vel ſapiē-
tie ⁊ doctrine opinio commendauerat:
callida arte circumuenit: ⁊ eos aut iniu-
riarum reos fieri au cuiuſlibet alterius
ficti criminis precipiens: nullaqꝫ nego-
tij inquiſitione habita puniri hoc ſolo
quo deferebantur iubebat. Jam vero
poſt hec inaudito omnibus ſeculis cru-
delitatis modo omnes qui contamina-
tis ſacrificijs acquieſcere noluiſſent: nō
tortoribꝰ vt ꝑdeceſſores ſui tyrāni facie-
bāt necꝫ cruciatibꝰ ac ſupplicijs tradi in

bebat: ſed lanionibus dari: vt eos por-
corum more ſuſpenſos deſpicatoſq; et co
diabus ſuppoſitos p fruſta cederent:
et in partes diuiſos: in mare ad pabulū
piſciū proijcerent. Eccleſia quoq; quas
ſuis iam temporibus communibus edi-
ctis extrui fecerat rurſum ipſe ſubuerte
re: ꝛ p oia ſatagere quatin⁹ cūctos qui
añ ſe fuerāt tyrānos crudelitate ſupera
ret. Preterea ꝛ leges ſi q̄ apd romanos
bñ ꝛ honeſte a maiorib⁹ late fuerant in
barbarorum ritum conuertere auaritie
quoq; inſatiabiliter ſtudere ſenſus inno
uare et agros cultoribus vacuos tribu-
tis replere. Preterea ſi quos iniquis fa-
ctionibus circumuentos in exilium mi-
ſiſſet horum vxores legitimis matrimo-
nijs auulſas: ſeruis ſuis ac ſatellitibus
iungere. Ipſe vero etiā cōtra etatis ſue
vires adulterijs ꝛ corruptione virginū
delectari. Uerum vbi huiuſcemodi ar-
mis ꝛ virtutibus inſtructus tyrannidē
ferocius cepit agitare. Conſtantin⁹ autē
qui erat veris virtutibus adornatus et
perfecta in deum pietate munitus: tot
tantiſq; flagitijs ire obuiam parat nec
difficultas aliqua victorie fuit: vbi et cau
ſa iuſtior et fides p urior: et virtus emi-
nentior habebatur. Deiectoq; licinio:
atq; omni memoria tyrannice domina-
tionis ablata ſoliditatem romani regni
cum filijs ſolus obtinuit. Tum vero ſta-
tus quidem reipublice equabili mode-
ratione: et cenſura digniſſima Romani
nominis habebatur. In nationib⁹ bar-
baris met⁹ ingēs. In puincialibus vero
metu deuotio animi maior erat. Quie-
ta omnia et tranquilla ab hoſtibus bel-
liſq; ciuilibus: letiſſecuriq; cuncti morta-
les pacē agitabāt. Eccleſiarū vero glo-
ria incredibile memorata eſt: quāto reli-
gioſi impatoris ſtudio adoleuerit: quan-
taq; ei⁹ cura etiā erga ſumptū indulgen
tiū fuerit. Ardēs nāq; in fide dei anim⁹
ꝛ benignū ingeniū atq; clemens: bonis
operibus paſcebat. Intantū vero preſen
tiū reꝝ bonitas ꝛ trāquilitas obtinebat
vt obliuionē pteritoꝝ pareret malorum.
Edictis nāq; frequentibus per oēm locū
ppoſitis: nō ſolū tyrannicas aduerſum
chriſtianos depulerat leges: iuſq; ciui-
le reddiderat: verū ꝛ priuilegia plurima
eccleſiaſtica ac ſummos honores ſacer-
dotib⁹ detulit. Ita deo atq; hominib⁹ ca-
rus ſummā Romani regni: cum religio-
ne paratum etiam virtute animi ac mo-
deratione ſupra omnes qui prius fuerāt
procurabat.

¶ Euſebij Ceſarienſis hiſtorie eccle-
ſiaſtice explicit liber nonus.

Hucuſq; no-
bis Euſebi⁹ rerū in eccl'ia
geſtarū memoriā tradidit.
Cetera vero que vſq; ad
preſens tempus p ordinē
ſubſecuta ſunt: que vel in maiorū literis
reperimus: vel noſtra memoria attigit
patris religioſi preceptis ꝛ in hoc parē-
tes q̄ꝫ poterimus breuiter addem⁹. Hec
etiā decimo libro eccleſiaſtice hiſtorie con
tinentur.

¶ Incipit liber. x.

¶ Cap. j. de cōuocatione concilij nice
ni ppter hereſim arrij heretici.

Cum apud ale-
xandriā poſt achillam qui
petro martyri ſucceſſerat:
Alexander ſacerdotiū ſu-
ſcepiſſet: quia pax noſtris ꝛ
quies a pſecutionib⁹ erat atq; eccleſia
rū glia cōfeſſorū meritis gaudebat pro-
ſperitas reꝝ noſtraꝝ domeſtica cōtentio
ne turbat. Etenī pbr quidā apud Ale-
xandriā arrius noīe: vir ſpecie et forma
magis q̄ꝫ virtute religioſus ꝛ glorie lau-
diſq; ꝛ nouitatis improbe cupidus pra-
ua quedā de fide xp̄i pferre ꝛ que antea
in queſtionē nūq; venerāt cepit abſcin-
dere ac ſeparare ab illa eterna ꝛ ineffa-
bili dei patris ſubſtantia vel natura fi-
lium conabatur. Que res plurimos in ec
cleſia conturbabat. Sed cum Alexāder
epiſcop⁹ natura lenis: ꝛ quiet⁹ aſſiduis
commonitionibus Arrium cuperet a
prauo incepto et aſſertionibus impijs
reuocare: nec tamen res ex ſententia p-
cederet: q pleroſq; iam contagio peſti-
fere aſſertionis infecerat non ſolū apud
Alexandriam: verum ꝛ per alias vrbes
prouinciaſq; diſperſa: pernitioſum fo-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

re credens ſi diſſimularet alijs plurimis conſacerdotib⁹ ſuis rē indicat. Queſtio latius innoteſcit ſermo vſq3 ad aures religioſi principis: quippe qui in oī ſtudio ꝛ diligentia curaret que noſtra ſunt peruenit. Cum ille ex ſnia ſacerdotū apud vrbem Niceem epiſcopale conciliū congregat: vbi cū Arriū trecētis ꝛ. xviij. epis reſidētib⁹ adeſſe iubet: ac de ei⁹ propoſitionibus et queſtionibus iudicari.

¶ Ca. ij. quō ꝯſtātin⁹ in ꝯcilio illo noluit iudicare de ꝗrelis q̄ inter epiſcopos verſabantur.

Sed in eo concilio ammirabile factum principis non puto reticēdū. Etenī cū ex oībus pene locis epi cōueniſſent ꝛ vt fieri ſolet diuerſis ex cauſis inter ſe iurgia quedā detuliſſent interpellabat̄ frequēter a ſingulis offerebant̄ libelli culpe ꝓferebantur: et magis ad hoc ꝙ ad id pro quo ventum fuerat animos dabāt. At ille videns ꝙ per hmōi iurgia cauſa ſummi negotij fruſtraretur diē certam ſtatuit quo vnuſquiſq3 epoꝝ ſi q̄d querimonie habere videretur deferret. Et cum reſediſſet: ſuſcepit a ſingulis libellos. Quos ſimul oēs in ſinu ſuo ꝯtinēs: nec in eis q̄d cōtineret̄ aperiēs ait ad epiſcopos. De⁹ vos ꝯſtituit ſacerdotes: et poteſtatē vobis dedit de nobis q3 iudicādi ꝛ iō nos a vobis recte iudicamur. Uos aūt nō poteſtis ab hoib⁹ iudicari ꝓpter q̄ dei ſolius iter vos expectate iudiciū ꝛ vr̄a iurgia q̄cūq3 ſunt ad illud diuinum reſeruentur examē. Uos etenī nobis a deo dati eſtis dij et conueniens non eſt vt homo iudicet deos ſed ille ſolus de quo ſcriptum eſt. Deus ſtetit in ſynagoga deorum in medio autem deos diſcernit. Et ideo his omiſſis illa que ad fidem dei pertinent abſq3 vlla animoꝝ contentione diſtinguite. Cum hoc dixiſſet: omnes ſimul querimoniarū libellos iuſſit exuri: ne innoteſceret vlli hominū ſimulatio ſacerdotū. Uerū cum ꝑ dies multos in epoꝝ concilio fidei queſtio verteret̄: ꝛ nōnulli diuerſa ſentirent ac vehementer ceptis arrij fauerent: cōplures tñ erāt qui impiū arrij execrarentur inceptū. Cūq3 in eodē cōcilio eſſet cōfeſſoꝝ magnus numer⁹ ſacerdotū: oēs arrij nouitatib⁹ aduerſabant̄. Fanebāt vero ciuiri i q̄ōnib⁹ callidi ꝛ ob id ſimplicitati fidei aduerſi.

¶ Ca. iij. q̄ a ſimplici ſacerdote dialecticus in ꝟbo dei ſugatur et xpianus efficit̄.

Quantā vero virtutē habeat ſimplicitas fidei ēt ex ijs q̄ ibi geſta referunt̄ agnoſcim⁹. Etenī cū ꝓ ſtudio religioſi impatoris ex oī terra ſacerdotes dei coijſſent opiniōe ꝯmoti phī quoq3 ꝛ dialectici valde nobiles ꝛ opinatiſſimi cōuenerunt. In quib⁹ quidā inſignis in arte dialectica per dies ſingulos conflictū ſummi certaminis cum epiſcopis noſtris viris adeque in dialectica nō improbabilr̄ eruditis mouebat ꝛ fiebat ingens ſpectaculū. Cōueniētibus ad audiēdum doctis et literatis viris: nec tamen vllo genere philoſophus concludi a quo quam poterat: aut conſtringi. Tanta etenim dicendi arte obiectis queſtionibus occurrebat: vt vbi maxime putaret̄ aſtrictus velut anguis lubricus laberetur. Sed vt oſtēderet deus ꝙ non in ſermone regnū dei: ſ3 in virtute ꝯſiſtit: q̄dā ex cōfeſſoribus ſimpliciſſime nature vir: ꝛ nihil aliud ſciens niſi

[Left margin:] Idē in hy. trip. lib. ij. ca. ij. et xj. q. j. ſacerdotib⁹. xij. q. j. futurā.

[Right margin:] Idē in hiſtoria triptita lib. ij. ca. iij.

chriſtum ieſum ⁊ hunc crucifixum inter ceteros auditores epiſcopꝰ aderat. Qui cum vidiſſet philoſophum inſultātem noſtris et callida ſe diſputationis arte iactantem: poſcit ab omnibus locum velle ſe paucis cum philoſopho ſermocinari. Cum vero noſtri qui ſimplicitatem viri et impericiam in ſermone duntaxat noſſent pauere ⁊ velut pudorem quendam pati ne forte apud callidos homines riſui efficeretur ſancta ſimplicitas. Perſiſtit tamen ſenior ⁊ hunc mouit ſermonis exordium. In nomine inquit ieſu xp̄i philoſophe audi que vera ſunt. Deus vnus eſt qui celum fecit et terram. Quiq́ homini quē de terre limo formauerat ſpiritum dedit vniuerſa que videntur et q̄ non videntur virtute verbi ſui creauit et ſpiritus ſui ſanctificatione firmauit. Hoc verbum ac ſapientia quem nos filium dicimus humanos miſeratus errores ex virgine naſcitur et ꝑ paſſionem mortis a perpetua nos morte liberauit ac reſurrectione ſua eternam nobis contulit vitam. Quē et expectamus iudicem oīm q̄ gerimꝰ eſſe venturū. Credis hoc ita eſſe philoſophe: at ille velut ſi nunq̄ vllum ſermonem cōtradicendi didiciſſet ita obſtupefactꝰ virtute dictorum mutus ad oīa hoc ſolum potuit reſpondere: ita ſibi videri. Nec aliud verum eſſe q̄ quod dixerat. Tum ſenior. Si hoc inquit ita eſſe credidiſti: ſurge et ſequere me: ac dominicū et huius fidei ſignaculum ſuſcipe. Et philoſophus conuerſus ad diſcipulos ſuos vel ad eos qui audiēdi gratia conuenerant: audite inquit o eruditi viri: donec verbis mecum geſta res eſt verba verbis oppoſui. Et que dicebantur dicendi arte ſubuerti. Ubi vero pro verbis virtus proceſſit ex ore dicentis non potuerunt reſiſtere verba virtuti: nec homo aduerſari potuit. Et ideo ſiquis veſtrum potuit in his que dicta ſunt ſentire que ſenſi credat chriſto et ſequatur hunc ſenem in quo locutus eſt deus. Ita philoſophus chriſtianus effectus tandem ſe gratulatus eſt victum.

¶ Capitulum .iiij. de paſuntio cōfeſſore eiuſq́ miraculis.

FUit preter ea in illo concilio et etiā paſuntius homo dei epiſcopus ex egypti partibus: confeſſor ex illis quos Maximinus dextris oculis effoſſis et ſiniſtro poplite ſucciſo per metalla damnauerat. Sed in hoc tanta virtutum inerat gratia vt ſigna per eum non minus q̄ dudum per apoſtolos fierent. Nam et demones tantum verbo fugabat et egros ſola oratiōe curabat. Sed ⁊ cecis viſum dicitur reddidiſſe. Et paraliticos ad ſtabilitatem corporis reuocaſſe. Quē Conſtantinus in tanta veneratione ⁊ affectu habuit vt ſepius eum intra palatium euocatū complecteretur: et illum oculum qui in confeſſione fidei fuerat euulſus auidioribus oſculis demulceret.

De paſuntio etiā .j. li. x. c. j. A. in hyſto. tri. li. j. c. x. a. et li. ij. c. ij. A.

¶ Capitulū .v. de ſpiridione epō ⁊ eiꝰ mirabilibꝰ homouſion q̄ additiōe in ſymbolo.

EX eorū numero et ſi q̄d adhuc eminentius fuiſſe dicitur etiam Spiridion Cipus epiſcopus vir vnus ex ordine prophetarum quantum etiam nos eorum qui eum viderant narratione comperimus. Hic paſtor ouium etiā in epiſcopatu poſitus permanſit. Quadam vero nocte cum ad caulas fures veniſſent: et manus improbas quo aditum educendis ouibus facerent extendiſſent inuiſibilibus quibuſdam vinculis reſtricti vſq́ ad lucem velut traditi tortoribꝰ permanſerunt. Cum vero oues ducturus ad paſcua matutinꝰ ſe ageret ſenior videt iuuenes abſq́ humanis vinculis caulis pē-

De hoc ſpiridione etiā in hyſto. tri. lib. j. ca. x. fere ꝑ totum.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſcere diſtrictos.
A ¶ Cumqꝫ cauſam noxe cōperiſſet:
abſoluit ſermone quos meritis vinxerat.
Et ne eis inanis nocturna cederet occu-
patio tollite (inquit) o iuuenes vnum vo-
bis arietem ne ſine cauſa veniſſe videa-
mini: quem meliꝰ prece quam furto que
ſiſſe conuenerat. Tradunt de hoc etiam
illud factū mirabile. Filiam habuit yre
nem nomine que ei bene cum bene mini-
ſtraſſet virgo defuncta eſt. Poſt eius obi
tum venit quidam dicens ſe ei quoddā
depoſitum commendaſſe. Rem geſtam
ignorauerat pater. Perquiſitum in to-
ta domo nuſqꝫ quod petebatur inuentū
eſt. Perſiſtebat ille qui commendaue-
rat et fletu ac lachrymis perurgebat. Ui-
te quoqꝫ ſue illaturum ſe eſſe exitum niſi
commēdata reciperet teſtabatur. Per-
motus lachrimis eius ſenex ad ſepul-
chrum filie properat atqꝫ eam ex nomi-
ne clamitat. Tum illa de ſepulchro quid
vis ait pater. Commēdatum illius inqt
vbi poſuiſti. At illa locum deſignans il-
lic ait inuenies defoſſum. Regreſſus ad
domum rem ſicut filia de ſepulchro re-
ſponderat repertam tradidit repoſcēti.
Sed et multa alia eius feruntur geſta
mirabilia que etiam nunc ore omnium
celebrantur.
B ¶ Tales igitur in illis adhuc tem-
poribus permulti viri in eccleſijs do-
mini refulgebant ex quibus plurimi in
illo concilio fuerunt. Sed et Athanaſius
eodem tempore alexandri dyaconus ale
xandrini epiſcopi aderat concilijs ſenem
quam plurimi iuuans. Interea per dies
ſingulos agitabatur conuentus: nec fa-
cile aut temere de re tanta ſtatuere au-
debant. Euocabatur frequenter Arriꝰ
in concilium et aſſiduo tractu aſſertiones
eius diſcutiebantur. Et quid aduerſum
hoc teneri deberet: aut ſtatui ſumma cū
liberatiōe querebatur. Uerum poſt diu-
tinum multumqꝫ tractatum placet om-
nibus at velut vno cunctorum ore et cor
de decernitur homouſion ſcribi debere:
id eſt eiuſdem cum patre ſubſtantie fi-
lium confiteri: idqꝫ firmiſſima omniū ſen-
tentia pronunciatur. Decem et ſeptem
et ſoli tunc fuiſſe dicuntur quibus arrij
fides magis placeret extrinſecus crea-
tum dei filium ex nullis ſubſtantibus et
non ex ipſa patris deitate progenitum
confirmantes. Defertur ad conſtantinū
ſacerdotalis concilij ſententia. Ille tan-
qꝫ a deo prolatam veneratur. Cui ſi qui
tentaſſet obniti velut contra diuina ſta
tuta venientem in exilium ſe proteſta-
tur acturum. Sex igitur ſoli cum Arrio
ſe patiuntur expelli: reliqui vero vnde-
cim concilio inter ſe habito acquieſcunt
ad ſubſcribendum manu ſola non men-
te. Cuius ſimulationis auctor precipue
extitit Nicomedie epiſcopus Euſebius.
Interim quomodo alijs veritate alijs ſi-
mulatione (ſicut poſt exitus docuit) ſub-
ſcribentibus et de ſingulis quibuſqꝫ eccle
ſiaſticis obſeruationibus certa ſtatuta
fingentibus concilium direptū eſt. Exē-
plum autem expoſitionis fidei eorum qꝫ
conuenerāt infra ſcriptum eſt.

¶ Exemplum fidei Nicene.

¶ Capitulū .vj. de expoſitione fidei in cō-
cilio niceno facta et eiuſdem cōcilij actis.

CRedimꝰ i vnū
deum patrem omnipotētem
omnium viſibilium et inuiſibi
lium factorem.
A ¶ Et in vnum dominum noſtrum
Jeſum chriſtum filium dei: de patre na-
tum vnigenitum. Hoc eſt de ſubſtantia
patris. Deum ex deo: lumen ex lumine.
Deum verum ex deo vero. Natum non
factum. Homouſion patri: hoc eſt eiuſdē
cum patre ſubſtantie. Per quem omnia
facta ſunt que in celo et que in terris.
Qui propter nos et propter noſtram ſa-
lutem deſcendit: et incarnatus eſt ho-
mo factus paſſus eſt: et reſurrexit ter-
tia die et aſcendit in celos. Inde ventu-
rus eſt iudicare viuos et mortuos. Et in
ſpiritum ſanctum. Eos autem qui di-
cunt: erat aliquando quando non erat:
et anteqꝫ naſceretur non erat: et quia
ex nullis exſtentibus factus eſt: aut ex
alia ſubſtantia dicunt eſſe aut conuerti
bilem vel mutabilem filium dei: anathe-
matizat catholica et apoſtolica eccleſia

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

F Acta niceni concilij.

C.i. Statuunt preterea obſeruãdum eſſe in eccleſijs ne quis ex his q̃ ſemetipſos per impatientiam libidinis exciderunt: veniret ad clerum.

B C.ij. Et ne quis nuper aſſumptus ex vita vel conuerſatione gentili accepto baptiſmo anteꝗ̃ cautius examinetur clericus fiat.

C.iij. Et ne quis epiſcoporum ceterorũq̃ clericorum cum extraneis mulieribus habitet preterꝗ̃ cũ matre vel ſorore: vel thia: vel ſi que ſunt huiuſmodi neceſſitudinum perſone.

C.iiij. Et vt epiſcopus ſi fieri poteſt a totius prouincie epiſcopis ordinetur. Si hoc difficile eſt certe non minus ꝗ̃ a tribus: ita tamen vt Metropolitani epiſcopi maxime vel p̃ſentia vel auctoritas habeatur. Abſq̃ quo ordinationem irritã eſſe voluerunt.

C.v. Et ne quem ſi alius epiſcopus de eccleſia expulerit ſiue clericum ſiue laicum ſuſcipiat alius. Sane ne hoc aut iracunda aliqua aut contentione (vt fieri ſolet) iniuſte factum remedium nõ haberet: decernunt per ſingulos annos in ſingulis vrbibus atq̃ prouincijs ſecundo ab omnibus epiſcopis prouincialib⁹ concilia agi debere: et de huiuſmodi negocijs iudicari: vt ſi forte ab vno inique aliquid geſtum eſt a ceteris emendetur. Si recte vt ab omnibus confirmetur.

C.vi. Et vt apud Alexãdriam vel in vrbe roma vetuſta conſuetudo ſeruetur: vt vel ille egypti vel hic ſuburbicarũ eccleſiarum ſollicitudinem gerat.

C.vij. Et vt ſi forte in ordinando ep̃o duo vel tres pro aliqua contentione diſſentiãt reliquorũ autoritas et precipue metropolitani cũ ceteris firmior habeat.

C.viij. Et vt epiſcopo Hieroſolymorum antiquitus tradita honoris prerogatiua ſeruetur manente nihilomin⁹: ⁊ Metropolitani ipſi⁹ ꝓuincie dignitate.

C.ix. Et vt catharos (qui apud nos nouatiõi ſunt) ſi forte penitẽtes ad eccleſiã ꝯuertant ꝯfeſſos eccleſiaſtica dogmata clericos ĩ ordine quidẽ ſuo ſuſcipi debere: ſed ordinatione data. Sane ſi ep̃s ipſorum veniat ad ep̃m noſtrũ debere eũ in preſbyterorum loco ſedere. Ep̃i vero nomen manere apud illum ſolum qui catholicam ſemper tenuit fidẽ: niſi ſua voluntate ipſe eum tali nomine honorare voluerit: vel ſi placuerit: vt querat ei ep̃i locum vacantem hoc in ipſius poteſtate.

C.x. Et ne ĩ vna ciuitate duo ſint ep̃i.

C.xi. Et ſi qui forte indiſcrete ad ſacerdotium prouecti poſtmodum vel ipſi aliquid de ſe crimĩnoſum confeſſi ſunt: vel ab alijs reuicti vt abijciãtur. Sed ⁊ ſi quis ex his qui lapſi ſunt: ⁊ per ignorantiam forte ordinati: recogniti fuerunt vt abijciantur.

C.xij. Et ſi qui abſq̃ tormentis in ꝑſecutionibus lapſi ſunt: ⁊ ex corde agunt penitentiam: quinq̃ annos intra catecuminos faciant: ⁊ duobus annis poſt hoc fidelibus tantum in oratiõe iungantur: ⁊ ita poſtmodum ſuſcipiantur. Qui vero ꝓpter ꝯfeſſionẽ militẽ abiecerant: ⁊ rurſum hanc ambierunt: hos tredecim annis penitentiam gerere: ⁊ poſt ea ſuſcipi ſi tamen ex corde penitentiam gerant. Eſſe tamen ⁊ in poteſtate ep̃i moderandi facultatem ſi eorum fructuoſam ⁊ attentam penitentiam viderit.

C.xiij. De his vero qui vita excedũt penitentibus decernunt vacuum nullũ debere dimitti. Si qui ſane accepta cõmunione ſuperuixerit debere eum tempora ſtatuta cõplere: vel certe prout moderatio epiſcopi voluerit.

C.xiiij. Et ne diaconi p̃ſbyteris preferantur ne ve ſedeant in conſeſſu preſbyterorũ: aut illis preſentibus euchariſtiã diuidant: ſed illis agentibus ſolũ miniſtrant. Si vero preſbyter null⁹ ſit in preſenti tunc demum etiam iuſſis licere diuidere aliter vero agentes abijci iubẽt.

C.xv. De catecuminis q̃ ꝓlapſi ſunt ſtatuere trib⁹ annis eos ad catecuminorũ orõne ſeparatos poſtea recipi debere.

C.xvi. Et ne de ciuitate inferiori ad maiorem eccleſiam trãſire quis ambiat ſiue epiſcopus ſiue etiam alius clericus. Et ne quis cleric⁹ qui derelicta eccleſia ſua nulla exiſtente cauſa probabili vagatur et oberrat per alias eccleſias ſuſci-

Miniſterio de Educación, Cultura y Deporte

piatur in communione.

¶.xvij. Et vt nemo eum qui ad aliuꝫ pertinet ſuſcipiens in ſua eccleſia ordinet clerum abſq; conſenſu illius ad quē pertineat.

¶.xviij. Et ne quis clericus aut vſuras accipiat aut frumenti vel vini ampliationem quod ſolet in nouo datū vel ſextuplum vel etiaꝫ duplum recipi quod ſi faciat tanq̄ turpis lucri reum abijciendum.

¶.xix. Et vt paulianiſte qui ſunt Fotiniani rebaptizentur.

¶.xx. Sed ꝛ dyaconiſſe quoniā quidem manus impoſitionem non accipiūt etiam ipſas inter laicos eſſe debere. Igitur cum de his prout diuinarum legum ratio popoſcerat decreuiſſent: ſed ꝛ de obſeruatione paſche antiquum canonē per quem nulla de reliquo varietas oriretur eccleſijs tradidiſſent omnibus rite diſpoſitis eccleſiarum par: ꝛ fides in orientis et occidentis partibus: vna atq; eadē ſeruabatur.

¶ Capitulum. vij. de profectione helene in hieruſalē ꝛ viuifice crucis ligni atq; tituli inuentione.

Per idem tēpus Helena conſtantini mater femina incomparabili fide: ꝛ religione animi ac magnificentia ſingulari cuius vere Cōſtantinus cum eſſet filius: et crederetur diuinis ammonita viſionibus: Hieroſolymam petit atq; ibi locum in quo ſacroſanctum corpus chriſti patibulo affixum pepēderat ab incolis perquirit. Qui idcirco ad inueniendum difficilis erat q̄ð ab antiquis perſecutoribus ſimulachrū in eo veneris fuerat defixum vt ſi quis xp̄ianorum in loco chriſtum adorare voluiſſet venereꝫ videretur adorare. Et ob hoc infrequens ꝛ pene obliuioni datus fuerat locus. Sed cum vt ſupra diximus religioſa femina properaſſet ad locuꝫ celeſti ſibi indicio deſignatum cuncta ex eo prophana ꝛ polluta deturbans in altum purgatis ruderibus tres confuſo ordine reperiuntur cruces.

¶ Sed obturbabat reperti muneris letitiam vnuſcuiuſq; crucis indiſcreta proprietas. Aderat quidem ꝛ titulus ille q̄ grecis ꝛ latinis atq; hebraicis literis a Pylato fuerat conſcriptꝰ. Sed nec ipſe ſatis euidenter dominici ꝓdebat ſigna patibuli. Hinc iā humane ambiguitatis in certū diuinū flagitat teſtimoniū. Accidit in eadem vrbe primariā quandā loci illiꝰ feminaꝫ graui egritudine confectā ſeminecem iacere. Macharius per idem tempus eccleſie illius ep̄s erat. Is vbi cunctātem reginā atq; omnes pariter qui aderāt videt: afferte huc inquit totas q̄ reperte ſunt cruces: ꝛ que ſit q̄ portauerit dominum nūc nobis aperiet deus. Et ingreſſus cum regina pariter ꝛ populis ad eā q̄ decūbebat defixis genibꝰ huiuſcemodi ad deū p̄cem ꝓfudit. Idem i hyſtor. tripti-ta. libro ij. capi. xviij. F.

¶ Capitulū. viij. de miraculo hieroſolymis facto q̄ crux dn̄i ab alijs crucibꝰ fuit euidenter diſtincta.

Tu domine qui per vnigenitum filium tuum ſalutem generi humano per paſſionem crucis cōferre dignatus es: ꝛ nunc in nouiſſimis temporibus aſpiraſti in corde ancille tue perquirere lignum beatū in quo ſalus noſtra pepēdit oſtēde euidenter ex his tribus que crux fuerit ad dn̄icam gloriam vel que extiterint ad ſeruile ſupplicium vt hec mulier que ſemiuiua decumbit ſtatim vt eam lignum ſalutare cōtigerit: a mortis ianuis reuocetur ad vitam.

¶ Et cum hoc dixiſſet adhibuit primo vnā ex tribus et nihil ꝓfecit. Adhibuit ſecundam nec ſi quidem aliquid actuꝫ eſt. Ut vero admouit tertiaꝫ repēte apertis oculis mulier conſurrexit. Idē in hyſtor. tripti-ta. libro ij. capi. xviij. F.

Et ſtabilitate virium recepta alacrior multo ꝙ dum ſana fuerat tota domo diſcurrere et magnificare domini potentiam cepit. Sic euidenti indicio regina voti compos effecta templũ mirificum in eo loco in quo crucem repererat regia ambitione conſtruxit. Clauos quibus corpus dominicum fuerat affixum portat ad filium. Ex quibus ille frenos compoſuit quibus vteretur ad bellũ. Et ex alijs galeam nihilominus belli viſibus aptam fertur armaſſe. Ligni vero ipſius ſalutaris partẽ detulit filio: partem vero thecis argenteis conditam dereliquit in loco q̃ etiam nunc ad memoriam ſollicita veneratiõe ſeruatur. Reliquie etiã hoc indiciũ religioſi animi regina venerabilis Uirgines quas ibi reperit deo ſacratas inuitaſſe ad prandium: ⁊ tanta eas deuotione curaſſe dicitur vt indignum crederet ſi famulorũ vteretur officijs. Sed ipſa manib⁹ ſuis famule habitu ſuccincta cibum apponeret poculum porrigeret aquam manibus infunderet. Et regina orbis ac mater imperij famularũ chriſti ſe famulã deputaret. Hec quidem hieroſolymis geſta.

Idem tangit in hiſtoria tripartita li. ij. ca. xviij. g.

¶ Cap. ix. quomodo cõſtantinus omnes gentes barbaras vincebat ob cultum religionis.

Interea conſtantinus pietate fretus Sarmatas gothos aliaſq̃ barbaras nationes: niſi que vel amicitijs vel deditiõe ſui pacẽ preuenerãt in ſolo proprio armis edomuit. Et quãto magis ſe religioſius deo ſubiecerat tanto amplius ei de⁹ vniuerſa ſubdebat. Ad ãthoniũ q̃ȝ primũ heremi habitatorẽ velut ad vnũ ex ꝓphetis lr̃as ſuppliciter mittit vt ꝓ ſe ac liberis ſuis dñ̄o ſupplicaret. Ita nõ ſolum meritis ſuis ac religiõe matris: ſed ⁊ interceſſione ſanctorũ commendabilem ſe deo fieri geſtiebat. Sane qm̃ tanti viri anthonij fecimus mentionẽ de virtutibus eius atq̃ inſtitutis ⁊ ſobrietate mentis vt in ſolitudine vitam degens vſus ſolum modo conſortio fuerit beſtiarũ: ⁊ de demonibus crebros agens triumphos placuerit deo ſupra cunctos mortales: et que inſtitutionis ſue preclara vſq̃ in hodiernum monachis exempla reliquerit volentem me aliqua exponere: ille libell⁹ excluſit q̃ ab Athanaſio ſcriptus etiã latino ſermone editus eſt. Propter quod nos (omiſſis his q̃ ab alijs iam dicta ſunt) ea memorabimus que q̃uis geſtorum contineat fides ab his tamen qui longe poſiti ſunt obſcurior fama ſubtraxit.

De antonio ĩ hiſto. tripti ta. lib. j. ca. xj. d. e. f.

¶ Cap. x. de captiuitate frumentij ⁊ edeſij: ⁊ de cõuerſione Iudeorum per eos facta.

Cum ea diuiſiõe orbis terre que ad predicandũ verbum dei forte ꝑ apoſtolos celebrata eſt cũ alie: alijs prouincie obueniſſent Thome parthia ⁊ mattheo ethiopia eiq̃ adherẽs citerior india bartholomeo dr̃ ſorte decreta. Inter quã parthiãq̃ media: ſed longo interior tractu indiam vlterior iacet multis varijſq̃ linguis ⁊ gẽtib⁹ habitata quã velut lõge remotã null⁹ aplice predicatiõis vomer impreſſerat. Que tñ tp̃ibus conſtãtini tali q̃dã ex cã ſemina fidei p̃ria ſuſcepit. Metrodorus q̃dã ph̃us inſpiciẽdorũ locorũ ⁊ orbis ꝑſcrutãdi gr̃a vlteriorẽ dr̃ indiã penetraſſe: cui⁹ exẽplo inuitatus etiã meropius q̃dã tyrius ph̃s ſimili ex cauſa adire Indias voluit habens ſecus duos pueros

los quos liberalibꝰ literis vtpote ꝓpin-
quos inſtituebat. Quoꝝ vnus q̇ erat iu-
nior Ediſius alter frumentiꝰ vocabat.
Igit̃ peruſis et in notitiā captis his q̇-
bus animus paſcebat cum pħus redire
cepiſſet aque vel ceteroꝝ neceſſarioꝝ
cauſa: ad portū quendā nauis qua ve-
hebat applicuit. Moris eſt inibi barba-
roꝝ: vt ſi qn̄ fedus ſibi cum Romanis
turbatū vicine nuntiauerint gentes oēs
q̇ apud eos ex romanis inuenti fuerint
indulgent. Inuadit nauis pħi: cuncti cū
ipſo pariter perimunt. Pueruli reperti
ſub arbore meditātes: et lectiones ſuas
repetētes barbaroꝝ miſeratiōe ſerua-
ti ducunt ad regem. Horū ille alterū id
eſt Ediſium ſibi pincernā fecit: frumen
tio vero quē quaſi per ſpicacem deph̄en-
derat et prudētem rōnes ſuas ſcriniaq̃
commiſit. Ex quo et in honore magno
apud regē habiti ſunt ⁊ in amore. At ve
ro moriens rex vxorem cū paruo filio re
gni reliquit heredē. Adoleſcentibus aūt
quid vellent agendi dedit liberā facul-
tatem. Quos tn̄ regina ſuppliciter exo-
rat tanq̄ q̄ nihil haberet in toto regno
fidelius vt ſecum vſquequo adoleſceret
filius regendi regni ſollicitudinē parti-
rent. Et precipue frumentiū cuius pru-
dentia ad moderandū ſufficeret regnū.
Nam alius fidem puram ⁊ ſobriā men-
tem ſimpliciter exhibebat. Idq̃ dū age-
rent ⁊ regni gubernacula Frumentius
haberet in manibus: deo mentē eius et
alios inſtigante requirere ſolicitiꝰ cepit
ſi qui inter negotiatores romanos xpia
ni eſſent ⁊ ipſis poteſtatē maximā dare
ac monere vt cōuenticula ꝑ loca, ſingu-
la facerent ad q̄ Romano ritu orationis
cauſa cōfluerent. Sed ⁊ ipſe multo ma-
gis eadē facere: et ita ceteros cohortari
fauore ⁊ bn̄ficijs inuitare: preſtare q̇cq̇d
oportunū fuiſſet loca edificijs aliaq̃ ne-
ceſſaria prebere: et omni modo geſtire:
vt chriſtianoꝝ inibi ſemen exurgeret.
Sed cū adoleuiſſet regius puer: cui pro
curationem regni ipſius gerebant ex-
pletis omnibus ⁊ ex fide traditis multū
licet detinentibus ⁊ rogantibus vt ma-
nerent regina vel filio ad orbem tn̄ no-
ſtrum denuo reuertūtur. Et ediſio feſti-
nante Tyrum parētes propinquoſq̃ re
uiſere. Frumētius alexandriam pergit
dicens equum non eſſe opus occultare
dominicum. Igitur rem oēm: vt geſta eſt
exponit. Epiſcopum admonet vt proui-
deat virum aliquem dignū quem con-
gregatis iam plurimis chriſtianis ⁊ ec-
cleſijs cōſtructis in barbarico ſolo epi-
ſcopum mittat. Tū vero athanaſius (nā
is nuper ſacerdotiū ſuſceperat) atten-
tius ⁊ propenſius frumētij dicta geſtaq̃
conſiderans in concilio ſacerdotum ait.
Et quē aliū inueniemus virum talem in
quo ſit ſpiritus dei in ipſo ſicut in te qui
hoc ita poſſit implere. Et tradito ei ſa-
cerdotio redire eum cum domini gra-
tia vnde venerat iubet. Quiq̃ cum epi-
ſcopus perrexiſſet ad Indiam tanta ei
data eſſe a deo virtutum gratia dicitur
vt ſigna per eum apoſtolica fierent ⁊ in
finitus numerus barbaroꝝ conuertere
tur ad fidem. Ex quo in Indie partibus
⁊ populi chriſtianoꝝ ⁊ eccleſie facte ſunt
⁊ ſacerdotium cepit. Que nos ita geſta
non opinione vulgi ſed ipſo Ediſio tyri
preſbytero poſtmodum facto qui fru-
menti comes prius fuerat referente co-
gnouimus.

¶ Capitulū. xj. De cōuerſione hebreo-
rum per captiuam mulierem facta.

DEr idē tem
pus etiam hiberorum
gens que ſub axe pon-
tico iacet verbi dei fe-
dera ⁊ fidem futuri ſu-
ſcepit regni. Sed hu-
ius tanti boni preſtitit
cauſam mulier quedā captiua: q̄ apud
eos reperta cū fidelem ſatis et ſobriam
ac pudicam duceret vitam totiſq̃ diebꝰ
ac noctibus obſecrationes deo peruigi-
les exhiberet in ammiratione eſſe ipſa
rei nouitas barbaris cepit. Et quid hoc
ſibi velit curioſius perquirebāt. Illa vt
res erat ſimpliciter chriſtū ſe deum hoc
ritu colere fatebatur. Nihil ex hoc am-
plius barbari preter nouitatē nominis
mirabantur. Uerum vt fieri ſolet ipſa
perſeuerantia curioſitatem quandam
mulierculis inferebat; ſi quid emolu-
menti

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

menti ex tanta deuotione caperet̃. Moris apud eos eſſe dicitur vt paruulus ſi egrotet circunferat̃ a matre per ſingulas domus quo ſcilicet ſi qui experti aliquid remedij nouerint conferant laboranti. Cumqꝫ mulier quedã paruulũ ſuũ per omnes circũtuliſſet ex more nec aliquid remedij cunctas domus luſtrando cepiſſet venit etiam ad captiuam: vt ſi quid ſciret oſtẽderet. Illa ſe humani q̃dem remedij nihil ſcire teſtat̃: deum tñ ſuum xp̄m quem colebat dare ei deſperatam ab hominibus ſalutẽ poſſe confirmat. Cumqꝫ cilicio ſuo ſuperpoſuiſſet paruulum atqꝫ ipſa deſuper orationem fudiſſet ad dominum ſanum matri reddit infantem. Sermo defert̃ ad plures: factiqꝫ fama magnifici vſqꝫ ad aures regine perlabitur.

¶ Que dolore quodam grauiſſimo corporis afflicta: in deſperatione maxima erat. Rogat ad ſe captiuam deduci. Illa ire abnuit ne preſumeret amplius aliquid q̃ ſexus ſinere videretur.

¶ Ipſa ſe regina deferri ad captiue cellulam iubet. Quã ſimiliter ſupra ciliciũ ſuum poſita inuocato xp̄i noĩe continuo poſt precem ſanã ⁊ alacrem fecit exurgere: xp̄mqꝫ eſſe deum dei ſummi filiuꝫ qui ſalutem hanc contulerit docet: eũqꝫ quẽ ſibi autorem ſue ſciret eſſe incolumitatis: ⁊ vite commonet inuocandũ. Ipſum namqꝫ eſſe: qui et regibus regna diſtribuat et mortalibꝰ vitam. At illa cum leticia domũ regreſſa marito percunctãti cauſam tã ſubite ſanitatis aperuit: qqꝫ cũ pro ſalute cõiugis letus mulieri munera deferri iuberet: illa horũ inquit o rex nihil captiua dignat̃. Aurum deſpicit argentum reſpuit ieiunio quaſi cibo paſcitur: hoc ſolum ei muneris dabimus ſi eum qui me illa inuocante ſanauit Chriſtum deum colamꝰ. Ad hec tũc rex ſegnior fuit ⁊ interim diſtulit ſepius licet ab vxore commonitus donec accidit quandã die venante eo in ſiluis cum comitibus ſuis obſcurari denſiſſimis tenebris diem ⁊ per tetre noctis horrorẽ luce ſubducta iter greſſibus denegarit. Alius alio diuerſi ex comitibus oberrãt ipſe ſolus dẽſiſſima obſcuritate circundatus quid ageret quo ſe verteret neſciebat: cum repente anxios ſalutis deſperatione animos cogitatio talis aſcẽdit. Si vere deus eſt chriſtus ille quem vxori ſue captiua predixerat nunc ſe de his tenebris liberet vt ipm̃ ex hoc omiſſis omnibus coleret. Ilico vt hoc nondũ verbo ſed ſola mente deuouerat reddita mundo dies regẽ ad vrbem perducit incolumeꝫ. Quiqꝫ regine rẽ protinus vt geſta eſt pandit: euocari iam iamqꝫ captiuã ⁊ colendi ritum vt ſibi tradat expoſcit: nec ſe vltra alium deũ q̃ chriſtum veneraturum eſſe confirmat. Adeſt captiua edocet dominum chriſtum: ſupplicandi ritum venerandiqꝫ modũ in quãtum de his aperire femine fas erat pãdit. Fabricari tamen eccleſiam monet formamqꝫ deſcribit. Igit̃ rex totius gentis populo conuocato rem ab initio que erga ſe ac reginam geſta fuerant expoſuit: fidemqꝫ edocet: ⁊ nondũ initiatus in ſacris ſit ſue gentis apoſtolus. Credunt viri per regem femine per reginã. Cunctiſqꝫ idem volentibus eccleſia extruitur inſtanter: et eleuato iam perniciter murorum ambitu tempus erat quo columne collocari deberent. Cũqꝫ erecta prima ⁊ ſecũda ventũ fuiſſet ad tertiam conſumptis oĩbus machinis et boum hominũqꝫ viribus cũ media iam in obliquũ fuiſſet erecta: ⁊ pars reliqua nullis machinis erigeret̃ repetitis ſcd̃o et tertio ac ſepius viribꝰ ne loco q̃dẽ moueri attritis oĩbus potuit. Admiratio erat totius populi: regis animoſitas hebeſcebat: q̃d fieri deberet oẽs ſimul latebat. Sed cũ interuentu noctis oẽs abſceſſiſſent cunctiqꝫ mortales ex ip̄a opera ceſſarent: captiua ſola in oratione pernoctans mãſit intrinſecus. Cũ ecce matutinus ⁊ anxius cum ſuis oĩbus ingreditur rex: videt columnam quã tot machine et tot populi mouere non quiuerant erectam ⁊ ſuper baſim ſuam librãte ſuſpenſam nec tamen ſuperpoſitam: ſed quantũ vnius pedis ſpacio in aere pendentem. Tum vero omnes populi contuentes et magnificantes deum veram eſſe regis fidem et captiue religionem preſentis miraculi teſtimonia perhibe-

bant. Et ecce mirantibus adhuc et ſtupentibus cunctis: in oculis eorum ſenſim ſuper baſim ſuam nullo contingente columa depoſita ſumma cum libratione cõſedit. Poſt hec reliquus numerus columnarum tanta facilitate ſuſpenſus eſt: vt omnes que ſuperfuerant ipſa die locarentur. Poſtea vero ꝙ eccleſia magnifice conſtructa eſt: et populi fidei maiore ardore ſitiebant: captiue monitis ad imperatorem Conſtantinum totius gentis legatio mittitur. Res geſta exponitur ſacerdotes mittere exoratur: q̃ ceptum erga ſe dei munus implerent. Quibus ille cum omni gaudio et honore tranſmiſſis multo amplius ex hoc letatus eſt: ꝙ ſi incognitas Romano imperio gentes ⁊ regna ignota iunxiſſet. Hec nobis ita geſta fideliſſimus vir Bacurius gentis ipſius rex: et apud nos domeſticorũ comes cui ſumma erat cura: ⁊ religionis ⁊ veritatis expoſuit cum nobiſcum Paleſtini tunc limitis dux in hieroſolymis ſatis vnanimiter degeret. Sed ad ceptum redeamus.

¶ Capitulum. xij. de Conſtantia ſorore Conſtantini ⁊ preſbytero per eum fratri ſuo commendato: qui poſt mortem Conſtantini conſtãtie inſinuauit vt arrium reuocaret.

POſtea ꝙ religioſi principis mater Helena ſummis Romani regni honoribꝰ affecta ex hac luce deceſſit Conſtãtia tunc Licinij derelicta fratris auguſti ſolatijs vtebat̃. Huic accidit preſbyterum quendam venire in notitiam latenter partibus Arrij fauentem. Sed is primo nihil omnino de his apud ſororẽ pricipis aperire. Ubi vero multa familiaritas copiã tribuit: paulatim ſermonem cepit aſpergere inuidiam dicens Arrio generatam: ⁊ pro ſimultatibus priuatis epiſcopum ſuũ rem contentioſe exagitauiſſe: emulationis ſtimulo confixum quod Arrius apud plebem ſatis carus haberetur. Hec atqꝫ huiuſmodi alia frequentius ſuggerens animos conſtantie ſuos effecit. Que cum diem obitura viſitaretur a fratre atqꝫ ab eo blande religioſeqꝫ cõpelleretur extremam dicitur ab eo gratiam popoſciſſe: vt preſbyterum in familiaritate reciperet: ⁊ que ſibi ab eo ꝓ ſpe et ſalute ſuggererentur audiret. Si quidem iam ex luce diſcedentem nihil curare: pro fratris vero ſtatu eſſe ſollicitam ne forte pro innocentium penis regni ſui pateretur excidium. ¶ Quibus ille monitis a ſorore ſuſceptis: ⁊ fidelem pro ſe germane ſollicitudinem credens accommodauit aurez preſbytero: et interim accerſiri de exilio Arrium iubet: vt quemadmodum de fide ſentiret exponeret. Tum ille fidem conſcripſit: que non quidem ſenſum noſtrum: tamẽ verba noſtra continere profeſſionemqꝫ videretur. Miratus quidem eſt Imperator: et putauit vnam eandemqꝫ in ipſius et concilij dudum geſti expoſitione ſententiam contineri. Tamen in nullo relaxat animi vigorem: ſed rurſus eum ad concilij remittit examen. Quoniam q̃dem ad dedicationem hieroſolymorum ex omni orbe coire ſacerdotes inuitabãtur hec ad eos de nomine eius ſcribens vt ſi expoſitionem fidei eius probarent ⁊ eum vel per inuidiam: vt aſſerebat tũc circumuentum dinoſcerent: vel nunc ab errore correptum clementi erga ipſum iudicio vterentur: quando quidem tanta fuerit concilij moderatio vt non in ꝑſonam eius ſed in dogmatum prauitatẽ fuerit lata ſententia: ſi tamen ⁊ epiſcopi eius alexandri accommodaretur aſſenſus. Sed ⁊ ab ijs quidem qui primo ceptis eius fauentes cum ſimulatiõe ſubſcripſerant: facile exceptus eſt: cum vero alexandriam perrexiſſet ibi omne eius fruſtratur inceptum. Quoniam quidez dolis apud ignorantes locus eſt ſcientibus vero: dolum intendere nõ aliud eſt ꝙ riſum mouere. Interea dũ hec apud alexandriam fruſtra agitantur: venerabilis Auguſtus cõſtantinus in ſuburbana villa Nicomedie: triceſimo et primo imperij ſui anno die functus eſt: liberis de ſucceſſione Romani orbis teſtamẽto heredibus ſcriptis. Quo in tẽpore (quos

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

niam quidem conſtantinus cui orietis regnum decreuerat preſens non erat) dicitur ſecreto acerſiens presbyterum quem a ſorore commendatum ſupradiximus: et exinde familiariter habitum tradidiſſe ei teſtamentu quod ſcripſerat: et obteſtat' ſub ſacramento ne vlli niſi conſtantio cum veniſſet in manus traderet cui etiam quod eunuchi qui erant in palatio fauebant: arte indicio de imperatoris morte ſuppreſſo vſq; ad conſtantij preſentiam: multis noua tentantibus oppreſſis: reſtituta integraq; manſere. Cum vero Conſtantius affuiſſet: depoſitu preſbyter reſtituit. Cuius beneficij gratia imperator regni cupid': ita et deuinctus eſt: vt qui imperare cunctis ambierit: ab illo ſibi imperari equanimiter pateretur. Ex quo deuncto ſibi imperatore cepit de arrij reſtitutione ſuggerere et nolentes acquieſcere ſacerdotes vti cogeret perſuadere.

Idē in hiſto. triper. lib. viij. cap. j. et cap. v.

¶ Capitu. xiij. quomodo euſebius pter coſtantij familiaritate nitebat reuocare in irritu geſta cocilij: et cogere alexandru Alexandrie epiſcopu vt arrium ſuſciperet.

Ea tempeſtate apud Alexadria Alexander i hieroſolyſmis maxim' pſeſſor: apud Coſtātinopolim eque Alexāder vt ex athanaſij ſcriptis comperimus ſacerdotio fungebantur. Sed euſebius qui apud Nicomediā erat de cu' ſimulatione in ſubſcribēdo ſupradiximus: amplaz occaſionem temporis nactus et principi per presbyterum familiaris effectus reuoluere omnia atq; in irritum reuocare concilij geſta molitur. Arrium nequaq; apud Alexandriam commorantem venire facit: et imperialibus edictis concilium denuo conſtantinopoli conuocari: quo conuenere illi maxime qui arrium atq; Euſebium ſectabantur: quiq; ſepe cum Alexandro cogreſſi vt arrium ſuſciperet: nec tamen aliquid proficietes ne ab iniurijs quidem eius temperabant. Ad vltimum certam ei diem ſtatuentes denunciant: vt aut ipſe arrium ſuſciperet: aut ſi remittere tur: ſi eccleſia pulſo et exilium truſo: ab alio eum ſuſcipiendum ſciret. Tum ille nocte que ad conſtitutam intererat diem: ſub altari iacens atq; in oratione et in lachrymis totam peruigilez ducens: eccleſie cauſam domino cōmendabat. Cūq; lux exorta fuiſſet: nec tamen ab oratiōe Alexāder ceſſaret: Euſebius cum ſuis omnibus velut heretici belli ſignifer domum arrij matutinus aſcēdit: eumq; propere ſequi ad eccleſiam iubet: proteſtatus qd Alexāder niſi preſens acquieſceret: expulſus cederet loco.

Idē in hiſto. tripti. lib. iij. ca. x.

¶ Capitu. xiiij. de probroſo interitu arij cū ad eccleſiam pficiſceretur: vt ab Alexandro epiſcopo rennuente quidē reciperetur.

Fuit omnium ſumma expectatio: quo vel Alexandri perſeuerantia vel Euſebij arrijq; inſtātia declinaret. Cumq; cunctorum animi eſſent vt in tali re ſolet expectatione ſuſpenſi arrius ad eccleſiam pergens epiſcoporū et populoꝝ frequētia coſtipat': humane neceſſitatis cā ad publicū locū decli

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Idem in hiſto. tripti. lib. iiij. c. x.

nat vbi cũ ſederet: inteſtina eius atqꝫ oĩa viſcera in seceſſus cuniculũ defluxere: ac tali in loco dignã morte blaſphemie et fetide mẽtis exoluit. Quod poſteaqꝫ in eccleſia nũciatũ eſt. Euſebio atqꝫ ijs qui vna ſecum ſanctum ⁊ innocentem virum Alexandrum de arrio recipiendo fatigabant: ſuperati pudore ⁊ adoperti cõfuſione diſcedunt. Tunc cõpletus ſermo ad gloriã dñi quem in oratiõe ſua Alexander ad dñm ꝓclamauerat dicens. Judica dñe inter me ⁊ Euſebij minas atqꝫ arrij vim. Sed ij ad preſens quidẽ paululũ pudoris habuere: conuenientes vero inter ſe heretici veriti ne forte ſi ſicut res geſta eſt integre ad imperatorẽ cõſtãtinũ perueniſſet nõ ſolũ a ꝑfidia eoꝝ in qua callide irreticus tenebatur abſcederet verũ ⁊ in autores deceptionis ſue ſeuerius aliqd ⁊ regia autoritate decerneret cõponunt per eunuchos quos in perfidia deceptos tenebant vti de arrij morte imperator qꝫ fieri poſſet cõpoſite ⁊ cõiter noſceret: ne aliquid qd dei vindictam indicare videret ꝉ audiret. Quib⁹ ita geſtis cauſaꝫ fidei vt ceperãt ꝓſequuntur.

Cap. xv. quomodo athanaſius Alexandro defuncto effectus eſt epſ alexãdrie: ⁊ eiuſdem bonis principiis.

Igitur apud Alexandriam defuncto Alexandro Athanaſius ſuſceperat ſedeꝫ. Qđ vero eſſet idem vir acris ingenij ⁊ in eccleſiaſticis negotijs apprime vigilans: ſatis iam tũc hereticis innotuerat cũ ad concilium. Nicenum cũ epiſcopo ſuo ſene Alexãdro venerat. Cuius ſuggeſtionibus hereticorum doli ac fallacie vigilanter detegebantur. Statim ergo vt eum epm factum cognouerat id quod res indicabat ſua negotia per illius ſollicitudinem facile proceſſura: omnib⁹ modis querere aduerſus eũ machinas deceptionum parabant. Uerum nõ mihi abſqꝫ ordine videtur: pauca de huius viri origine ſupra repetere: ⁊ cuius a puero inſtitutionis fuerit ſicuti ab ijs qui cũ ipſo vitã duxerant accepimus memorare. Tpe quo apud Alexandriaꝫ Petri martyris diem Alexander epiſcopus agebat cũ poſt expleta ſolennia conuẽturos ad conuiuiũ ſuũ clericos expectaret in loco mari vicino videt eminus puerorum ſuper oĩa maris ludũ imitantium (vt fieri ſolet) epm: atqꝫ ea q̄ in eccleſijs geri mos eſt.

f.q.j.c. ſpiritus ſanct⁹.

Sed cum intenti⁹ diutino pueros inſpectaret: videt ab his geri quedã etiã ſecretiora ⁊ myſtica: perturbatus ilico vocari ad ſe clericos iubet: atqꝫ eis quid eminus ipſe videret oſtendit. Tunc abire eos et comprehenſos ad ſe perducere omnes pueros imperat. Cumqꝫ adeſſent: quis eis ludus et quid egiſſent: vel quõ percõtatur. Illi vt talis habet etas pauidi negare primo deinde reꝫ geſtã per ordinem pandunt. Et baptizatos a ſe eſſe quoſdam catecuminos confitentur per athanaſium: qui ludi illius puerilis epus fuerat ſimulatus. Cum ille diligenter inquirẽs ab ijs qui baptizati dicebantur: quid interrogati fuerint: quid ve reſponderint: ſimul ⁊ ab eo qui interrogauerat. Ubi videt ſecunduꝫ religionis noſtre ritum cuncta conſtare collocut⁹ cum concilio clericorum ſtatuiſſe traditur: illis quibus integris interrogationibus et reſponſiõibus ad quas fuerat infuſa iterari baptiſma non debere: ſꝫ adim

Eccl.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

pleri ea q̄ a ſacerdotibus mos eſt. Athanaſium vero atqꝫ eos quos ludus ille vel preſbyteros habere viſus fuerat vel miniſtros ꝯuocatis parentibus ſub dei obteſtatione tradit eccleſie ſue nutriendos. Paruo autem tempore exacto cum a notario integre ⁊ grammatice ſufficiēter athanaſius fuiſſet inſtructus: continuo tanq̄ fidele domini commendatum a parentibus reſtituitur ſacerdoti: ac velut Samuel quidam in templo domini nutritur: ⁊ ab eo pergente ad patres in ſenectute bona: ad portandum poſt ſe Efod ſacerdotale deligitur. Sed huius tanti in eccleſia pro fidei integritate agones fuerunt: vt etiam de hoc videatur dictum eſſe illud quod ſcriptuꝫ eſt. Ego enim oſtendam ei quanta oporteat euꝫ pati pro nomine meo. In huius etenim perſecutiones vniuerſus ꝯiurauit orbis. Et commoti ſunt principes terre: gentes regna: exercitus coierunt aduerſus eum. Ille autē diuinum illud conſeruabat eloquium dicens. Si conſiſtant aduerſum me caſtra non timebit cor meū: ſi exurgat in me prelium: in hoc ego ſperabo. Uerum quoniaꝫ tanta ac talia ei⁹ geſta ſunt: vt magnitudo quidem reruꝫ nihil me preterire patiatur: multitudo vero geſtorum ꝙ̄ plurima cogat omittere: incerto eſtuat animus: dum deliberare non valet qnid teneat quid omittat. Et ideo pauca nos que ad rē pertinent memorabimus. Reliqua eius fama narrabit. Sine dubio minora vero nuntiatura: nam nihil quod addere poſſit inueniet.

¶ Capitulum.xvj. de morte conſtantini fratris conſtantij et de ipſius cōſtantij errore: et de concilio hereticorum contra Athanaſium congregato iuſſu conſtantij.

IGitur vbi Conſtantius orientis ſolus obtinuit regnum: Conſtantino fratre non longe ab aq̄lea apud alſam fluuium a militibus interfecto: conſtans vtriuſqꝫ germanus: occidentem ſatis induſtrie gubernabat: nam conſtantius natura ⁊ animo regio, dum primis illis regni ſui fautoribus ſatis indulget: per eunuchos arte in perfidiam decipitur a peruerſis ſacerdotibus ⁊ intento ſatis ſtudio prauis eorum contentiōibus obſecundat. Sed illi vetentes ne forte adeundi regis copia quandoqꝫ fieret athanaſio: et per eum de veritate fidei quam peruertebant ſecundum ſcripturas edoceretur omnimodis inſimulare eū apud principem: ⁊ velut omnium ſcelerum ac flagitiorum aggrediunt exponere vſqꝫ quo humani corporis brachium loculo delatum Imperatori oſtendunt. Quod ab Athanaſio exciſum magice artis gratia: de arſenij cuiuſdam corpore confirmabant. Sed ⁊ alia quamplurima criminoſa ſimul et flagitioſa componunt. quib⁹ ex cauſis imperator iubet ꝯuocato concilio Athanaſium condemnari. Idqꝫ apud tyrum miſſo e latere ſuo vno ex comitibus: Annitēte quoqꝫ Archelao tunc comite orientis: necnon et eo qui fenicem prouinciam gubernabat congregari iubet. Eo deducitur Athanaſius: loculus cum humano brachio circunfertur: inuidie horror non ſolum religioſas ſed et viles animas peruadit.

¶ Capitulum.xvij. quomodo paſnucius noluit permittere vt maximus hieroſolymorum epiſcopus cum illis hereticis ſederet propter dolos ⁊ cautellas qui contra arrium adducebātur et ibidem detectus eſt dolus de brachio exciſo arſenij.

HIc arſeni⁹ cuius brachium dicebatur exciſum lector: aliquando Athanaſij fuerat: et ob culpam correptioneꝫ veritus frequentie ſeſe ſubtraxerat. Cuius latebras oportunas ſibi ad huiuſcemodi commentum flagitioſi homines rati: initio compoſiti criminis occultatum eum apud quendam quem fidiſſimum ſceleribus ſuis crediderant retinebant. Peruenit tamen ad hunc in latebris poſituꝫ

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

quid ſuo nomine criminis inten
taretur athanaſio. Et ſiue eum
ipſa humanitatis contemplatio
ſiue diuina pertulit providen=
tia: clam per noctis ſilētium eua
dens clauſtris enauigauit ty=
rum. Et pridie ꝗ cauſe dicende
adeſſet vltimus dies: athanaſio
ſeſe arſenius obtulit: vtqꝫ ſe re=
rum geſtarum ſeries haberet
edocuit. Ille domi eſſe hominem
nec innoteſcere cuiqꝫ de eius pre
ſentia iubet. Interea concilium
cogitur: in quo aliquanti concin
nate calumnie conſcij: omnes pe
ne inſenſo animo aduerſus atha
naſium preiudicatoqꝫ cōueniūt.
Per idem tempus Paſnutius con
De hoc paſnu. habes ſ.e.lib. ca.iiij.
feſſor de quo ſupra memoraui=
mus aderat Athanaſij innocen
tie conſcius. Is cum vidiſſet ma
ximum hieroſolymorum epiſco=
pum qui vna ſecum effoſſo oculo
ꝛ poplite ſucciſo confeſſor extite=
rat verum ꝑ nimia ſimplicitate
nihil de ſacerdotum ſcelere ſu=
ſpicantem cōſediſſe cum ceteris
quos factionis macula ſociaue=
rat medium cōſeſſum adire non
veritus: te inquit o maxime cum
quo mihi vnum atqꝫ idem con=
feſſiōis inſigne eſt cum quo mihi
pariter mortale lumen effoſſum
clariorē diuini luminis ꝓciliauit
aſpectū. Te inqꝫ nō patiar ſede=
re in cōcilio malignantium: ꝛ cū
iniqua gerentibus introire. In=
iectaqꝫ manu eleuans eū de me=
dio eorū ac de ſingulis inſtruēs:
perpetua dehinc athanaſio cō=
munione ſociauit. Sed nterim
cauſa dicitur. Prima introduci=
tur accuſatio mulieris cuiuſdaꝫ
que ſe diceret aliquando hoſpi=
tio athanaſiuꝫ recepiſſe: ꝛ ab eo
noctu nihil ſuſpicantem vim cor=
ruptionis eſſe perpeſſam: intro=
duci ad hoc iubetur athanaſius.
Ingreditur cū Thimotheo preſ
bytero ſuo eūqꝫ mouet: vt poſtea
ꝗ mulier dicēdi finē feciſſet: ſe ta
cente ipſe ad ea q̄ dixerat rñderet. Cūqꝫ
mulier ea que docta fuerat peroraſſet:
Thimotheus conuerſus ad eam. Vere
inquit mulier ego manſi apud te aliquā=
do: aut vim tibi vt aſſeris feci. Tunc illa
vt mulierum ſe talium procacitas habet
obiurgans Thimotheū: tute inquit mi=
hi vim feciſti: tu in illo loco commaculaſti
caſtitatem meā. Simul ꝛ conuerſa ad iu
dices obteſtari fidem dei cepit vera ſe di
cere. Tūc omnes ridiculoſus pudor ha
bere cepit: ꝙ tam facile tacēte eo factio
compoſiti criminis ꝑtuiſſet. Nec tamen
permiſſi ſunt iudices habere de muliere
queſtionem vnde hec vel per quos aut
quomodo fuiſſet aptata calumnia: quo=
niam iudicandi libertas penes accuſato
res erat.
B ¶ Hinc tranſitur ad aliud crimen.
Profertur facinus ſeculis inauditum.
Ecce inquiunt vbi nemo poſſit verborū
preſtigijs decipere oculis res agitur.
Verbis ceſſantibus brachiuꝫ hoc te aiūt
athanaſij accuſat exciſum. Hec eſt arſe=
nij dextera quam tu quomodo vel ad
quos vſus excideris indicato. Tum il=
le. Quis enim (inquit) veſtrum arſeniuꝫ
nouerit: vt hanc ipſius dexteram cogno=
ſcatis. Exſurrexerunt aliquanti qui ſe
dicerent optime ſcire arſenium. In qui=
bus nonulli erant abſqꝫ conſcientia fa=
ctionis. Orat dehinc a iudicibus atha=
naſius: vt hominem ſuum quum nego=
tiū depoſceret iubeant introduci. Cumqꝫ
introductus eſſet arſenius eleuato eius
vultu athanaſius concilio: et iudicibus
ait. Hic eſt arſenius et alleuans eius ni
hilominus dexteram: hec eſt inquit etiā
dextera eius: hec eſt et ſiniſtra. Hec au=
tem quam iſti offerunt manus vnde ſit
vos requirite. Tunc velut nox quedam
et tenebre accuſatoribus oculis infuſe
quid agerent: quo ſe verterent neſcie=
bant. Ipſum etenim arſenium teſteſqui
paulo ante ſcire ſe dixerant: confirma=
bant. Verum quia non iudicandi ſed op=
primendi hominis cauſa concilium ge=
rebatur fragor omnium repente attolli=
tur magum eſſe athanaſium: et decipe=
re intuentiū oculos acclamat nec debere
vllo mō vltra talē hoīem viuere. Factoqꝫ

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

impetu ſuis eū diſcerpe manibus parāt. Sed archelaus qui cum ceteris ex precepto imperatoris cōcilio preſidebat ereptuꝫ euꝫ de diſcerpentium manibus per occultos exitus eduxit ac fuge qua ſolum poſſet ſalutem monuit commendare. Concilium tamen rurſum conueniens tanq̄ ſi nihil omnino deprehenſum fuiſſet vt confeſſum de intētatis criminibus athanaſium condēnat. Et geſta in hunc modum ficta per orbem terre mittētes ad ſceleris ſui conſenſum imperatore cogēte ceteros epiſcopos pepulerunt.

¶ Capitulum decimūoctauū de fuga et latebris Athanaſij qui ſex ānis latuit in lacu ciſterne.

Hinc iaꝫ toto orbe profugus agit athanaſius nec vll⁹ ei tutus ad latendum ſuperat locus. Tribuni prepoſiti comites exercitus quoq₃ ad inueſtigandum eum mouentur edictis imperialibus. Premia delatoribus preponuntur ſi quis viuum maxime ſin minus caput certe Athanaſij detuliſſet. Ita totis regni viribus fruſtra aduerſus eum cui deus aderat certabatur. Interea ſex continuis annis latuiſſe fertur in lacu ciſterne non habentis aquam vt ſolem nunq̄ viderit: ſed cum per ancillam que ſola conſcia dominorum officijs qui ei latebras ꝓbuerant videbatur indicat⁹ fuiſſe: tanq̄ dei ſpiritu ammonitus ipſa nocte qua ad eum comprehendendum cum iudicibus veniebatur poſt annos ſex migrauit ad alium locum. Ita illi qui venerant fruſtratis dominis q̄ꝫ in fugam verſis de ancilla: vt falſa indice penas ſumunt.

Idē in hiſt. tri pti. lib. v. c. ij. in fine.

¶ Capitulum. xix. Quomodo conſtans pro Athanaſio qui ad eum fugerat conſtantio ſcripſerit eumq₃ eccleſie reddi iuſſit a qua ſtatim ipſe Athanaſius fugatur: Conſtātius autem poſtea venit ad partes occidentales voluitq₃ cogere epiſcopos conſentire hereſi arrij.

Verumne graues alicui latebre ſue fierent et occaſio calumnie innocentibus quereretur nihil ſibi vltra iam tutū in Conſtātij regno preſumens ad Cōſtantis partes profugus abſcedit. A quo ſatis honorifice religioſeq₃ ſuſceptus eſt dūq₃ cauſa eius quare fama compererat diligētius cognita ſcribit ad fratrem pro certo ſe comperiſſe q̄d ſacerdos dei ſummi Athanaſi⁹ iniuſte fugas et exilia pateretur.

A ¶ Hunc itaq₃ recte faceret ſi abſq₃ vlla moleſtia loco ſuo reſtitueret ſi id nollet cure ſibi futurum vt ipſe id adimpleret regni eius intima penetrans et penas digniſſimas de autoribus ſceleris ſumēs. Quibus ſcriptis ꝑterritus Conſtantius q̄ poſſe facere ea que minitabatur conſcius erat fratrem ſimulata benignitate vltro venire ad ſe Athanaſium iubet et leui increpatione perſtrictum ad eccleſiā ſuam permittit ire ſecurum. Admonitus tamen Imperator ab impijs cōſiliarijs non eſt (inq̄t) magnum Athanaſi q̄ epiſcopi poſcunt de te: vt vnam ex multis q̄ ſunt apud alexādriam eccleſijs cōcedas populis eorū qui tibi cōicare nolūt. Tunc ille deo

Idē in hiſt. tri pt. li. ij. ca. xxx.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſibi ſuggerẽte paratũ in tpe cõ-
cilij reperit. Et quid eſt inquit
Imperator: qđ poſcenti tibi li-
ceat denegari qui ptãtẽ habes
oĩm iubendi. Sed vnũ eſt qđ oro
vt meã quoq; petitiunculã liben
ter admittas. Cũq; ſe oĩa q̃ vel-
let ꝗuis eſſent difficilia ꝓmitte-
ret pſtaturũ ſi hoc vnũ cederet li
bens Athanaſius. Hoc eſt inqͭt
quod rogo vt quia eſſet hic (naȝ
apud Anthiochiã res agebat)
ſunt noſtri populi qui iſtis com-
municare nolunt vnam eis tene
ri cõcedas eccliam. Equiſſimuȝ
ſibi videri ⁊ valde pſtandũ letus
ſpopondit Imperator. Sed cum
rem detuliſſet ad eos quorum cõ
ſilijs vtebatur neq; ibi ſe velle
accipere eccleſiam neqȝ hic da-
re rñdent: quia plus ſibi ſinguli
quiq; ꝗ abſentibus conſulebãt.
Ita imꝑator ammirat⁹ ei⁹ pru-
dẽtiã ꝓperare ocyus ad ſuſcipiẽ
dam ſuam eccliam iubet.

Hec tã gũtur i hiſtor. tri. lib. ij. capi. xxxvij. ſequenti. ⁊ lib. v. capi. xv.

B ¶ Sȝ cum magnẽtij ſcelere
Imꝑator Cõſtans regno ſil ⁊ vi
ta fuiſſet exẽptus rurſum in A-
thanaſiũ veteres illi incentores
principis odia reſuſcitare cepe-
rũt. Fugatoq; de eccl'ia in locuȝ
eius Georgij quedã pfidie ⁊ im-
manitatis ſue ſociũ mittũt. Nã
prius quedã Gregoriũ miſerãt.
Rurſum fuga rurſum latebre et
edicta aduerſum Athanaſium
principis per omnem locum po-
nũtur pmia ⁊ honores delatori-
bus pollicentia. Ipe quoq; cum
ob vindictam necis fraterne re-
gnũqȝ recuperandũ ad occiden
tis ptes veniſſet ⁊ extincto tyrã-
no regni ſolus arce potiretur fa
tigare occidentales epiſcopos ⁊
p deceptionẽ ad conſenſum ar-
riane hereſeos cogere aggredi-
tur Athanaſij prius condemna-
tione premiſſa ⁊ velut obijcis va
lidiſſimi obiectione ſublata.

¶ Cap. xx. de concilio apud
mediolanũ habito ⁊ exilijs
euſebij ⁊ multoꝝ aliorum.

OB hoc apud Me-
diolanũ epoꝝum con-
ciliũ conuocatur plu-
res decepti. Diony-
ſius vo Euſebius: Paulin⁹ Ro-
danius ⁊ lucifer dolũ eſſe in ne-
gotio ꝓclamantes aſſerenteſq;
ſcriptio in athanaſiũ nõ aliã ob
cãm ꝗ deſtruende fidei moliret
in exiliũ truſi ſunt. His et Hyla-
rius iũgitur ceteris vel ignoran
tibus: vel nõ credẽtibus fraudẽ.

Idẽ in hiſt. tri par. li. v. cap. xv. B.

¶ Cap. xxj. de ꝯcilio ariminẽſi in
quo ſacerdotes occidentales ab
orientalibus decepti fuere: ⁊ ab
latiõe homouſion a ſymbolo.

SEd tali cõ
cilio geſtum fuiſſe ne
gotium rei exitus do
cuit: illis nanqȝ de
medio ſublatis continuo Sino-
dus apud Ariminũ congregat.
Ibi ſecundum ea que orĩetales
apud Seleutiaȝ cõpoſuerãt cal
lidi homines ⁊ verſuti ſimplices
⁊ imperitos occidentalium ſacer
dotes facile circumueniunt hoc
modo proponendo eis quẽ ma-
gis colere: ⁊ adorare vellent. Ho
mouſion an xp̄m: illiſqȝ virtutem
verbi quid homouſion ſignifica-
ret ignorantibus: velut in faſti-
dium quoddaȝ et execrationem
ſermo deductus eſt chriſto ſe cre
dere non homouſion confirman
tibus. Sic multorum preter pau
cos (qui ſcientes prolapſi ſunt)
animi decepti contra ea que pa
tres apud Niceam cõſcripſerãt
venientes homouſiõ quaſi igno
tũ ⁊ a ſcripturis alienũ ſermonẽ
auferri de fidei expoſitiõe decer
nunt. Cõionemqȝ ſuã hereticoꝝ
ſocietate cõmaculãt. Ea tẽpeſta-

Hoc tã gitur i hiſt. tri. li. v. ca. xvj. c.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

te facies eccleſie fedat admodum turpis erat. Non enim ſicut prius ab externis ſed a proprijs vaſtabat. Fugabat alius: alius fugabat. Et vterq; de eccleſia erat Aranus quam nec immolatio: nec libamina. Preuaricatio tamen et lapſus erat a ruina multorum. Similis pena ſed impar victoria. Similiter cruciabantur ſed non ſimiliter gloriabantur qr dolebat eccleſia etiam illius caſum qui impellebat ad lapſum.

¶Capitulū.xxij.de exilio liberij vrbis Rome epiſcopi.

Bitur Liberi⁹ qui poſt Julium marci (quē ſilueſter preceſſerat) ſucceſſorem in vrbe roma per idem tempus ſacerdotio fungebatur in exiliū truditur. Jncq; eius locū Felix diaconus ſuus ab hereticis ſubrogatur. Et non tā ſecte diuerſitate q̄ cōmunionis ⁊ ordinationis conuenientia maculatur.

¶Capitulum. xxiij.quomodo hieroſolymorum et alexandrie epiſcopi ſe habeant in miniſtrando.

Hieroſolymis vero cyrillus poſt maximinū ſacerdotio confuſa iam ordinatione ſuſcepto aliquando in fide ſepius ī commmunione variabat apud Alexandriaꝫ vero Georgius ſatis procaciter vi raptum epiſcopatum gerebat ita vt magis ſibi iuris dicendi creditos faſces quam ſacerdotium miniſtrandum religioſis officijs eſtimaret.

¶Capitulū. xxiiij.de meletio qui ab hereticis epiſcopus antiochie ordinatur et ab eis poſtea in exilium truditur.

Apud ātiochiā ſane diuerſis temporib⁹ multa queādmoduꝫ cōfuſe geſta ſunt. Nam defuncto Eudoxio cum multi diuerſarum vrbium epiſcopi ad illam ſedē ſumma ambitione niterentur ad vltimum Meletium de ſebaſtia Armenie ciuitate contra decreta cō ciliꝫ illuc tranſtulerunt. Qui tamen ab ipſis rurſum in exilium truditur. q; contra opinionem ipſorum non Arrij ſed noſtrā fidem cepit in eccleſia predicare. Quem magna plebs eccleſia depulſum ſecuta ab hereticorum ſocietate diuellitur.

¶Capitulū.xxv.de ſciſmate arrianorum quod in partes diuiſum eſt ⁊ quidam eorum eunomiani: alij macedoniani: alij vero arriani dicebantur.

Interea vt aliquādo etiam in ſemetipſam predines malitia deſeuiret ſacerdotes ⁊ populi qui Arrio duce primitus fuerant ab eccleſia diuulſi in tres denuo ſectas parteſq; ſinduntur. Nā illi quos paulo ſuperius direximus: non acquieſcentes Euſebij ceterorumq; ſimulationibus cum Arrio exilium pertuliſſe poſtmodum nec ipſi Arrio regreſſo de exilio communicare voluerunt eo quod ſimulata confeſſione cōmunicaſſent his qui de ipſa ſubſtantia dei patris filium confiterentur: quia ipſi ea que primo docuerat Arrius ex nullis extantibus creatum et factum non natum filium ſatis libera ſeu potius impudenti blaſphemia confirmabant. Quod et poſt illorum obitum Actius quidam poſt actium validius et latius aſſerebat Eunomius vir corpore et animo leproſus et interius exteriuſq; morbo regio corruptus tamen arte dialectica prepotens plurima contra fidem noſtram ſcripſit et diſputandi leges ſecutoribus ſuis dedit. A quo etiam nunc Eunomiana hereſis appellatur. Alius quoq; Macedonius nomine quē noſtris expulſis imo potius necatis apud conſtantinopolim ſtatuerunt epiſcopum: quia ſimilem patri filium fatebatur licet ſpiritum ſanctū eque vt illi blaſphemaret tamen ab illis expellitur quia ſimilia vt de patre etiam de filio predicaret. Neq; vero noſtris coniungitur a quibus de ſpiritu ſancto diuerſa ſentiret. Jta peſtifera illa beſtia que per arrium primum quaſi de infernis extulerat caput ſubito triformis apparuit per Eunomianos qui dicunt per omnia diſſimilem filium patri: quia nul-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

lo genere poſſit eſſe ſimilis factura facto ri. Per arrianos q̄ dicunt ſimilē quidem poſſe dici filiū patri: ſed largitate gratie non ꝓprietate nature inquantū ſcilicet pōt creatori creatura cōferri p macedonianos q̄ dicūt ſimilē quidē filiū p oīa pr̄i ſanctū ꝟo ſpm̄ cū patre ⁊ filio nihil habere cōe. Hec q̄dē inter illos ita geſta ſunt. Sed ſicut de talibꝰ ſcriptū eſt diſciſſi ſunt et nō ſunt compuncti. Plurimi ſane earū q̄ videbanť attentiorē vitā gerere et monaſteria per multa apud Conſtantinopolim vicinaſqꝫ ꝓuincias et epī nobiles macedonij magis errorem ſecuti ſunt.

¶ Capitulum.xxvj. de morte cōſtantij ⁊ ortu iuliani.

Sed conſtātius imperator dū Juliano quem ceſarē apud Gallias reliquerat dignationem ſibi auguſti ſponte preſumenti armis ire obuiam parat. xxiiij. poſt occaſuꝫ patris imperij ſui anno in oppido Cilicie Moposcrenis die functus eſt.

Capitulū.xxvij. de epiſcopis iuſſu iuliani ab exilio reuocatis ⁊ de ordinatione paulini epī in antiochia.

Poſtq̄ Julianꝰ preſumptum prius deinde vt legitimū ſolus obtinet principatum. Is primo velut arguens perperā geſta Conſtātij epos iubet de exilijs relaxari. Poſt aduerſuꝫ noſtros tota nocendi arte conſurgit. Interim qui ſuperfuerant epī de exilijs relaxantur. Nam liberius vrbis Rome eps Conſtātio viuēte regreſſus eſt. Sed hoc vtrū acqueuerit voluntati ſue ad ſubſcribendū an ad ppl̄i Romani gratiā a quo ꝓficiſcēs fuerat exoratus indulſerit pro certo cōpertū nō habeo. Lucifer autē cū exoraret ab euſebio (qꝛ vterqꝫ in partibꝰ vicinis egypto fuerat relegatꝰ) vt ad videndum Athanaſium alexādriam pergerent communiqꝫ tractatu cum his qui ſuperfuerāt ſacerdotibus de ſtatu eccleſie decernerent preſentiam ſui abnegās legatum pro ſe diaconum ſuū mittit atqꝫ ipſe intento animo Antiochiam pergit ibiqꝫ diſſidentibus adhuc partibus: ſed in vnum tamen reuocari poſſe ſperantibus ſi ibi talis eligeretur eps erga queꝫ non vna plebs ſed vtraqꝫ gauderet preproperus catholicū quidem ⁊ ſanctum virum ac p omnia dignū ſacerdotio paulinum epm collocauit. Sed tamen in quē acquieſcere plebs vtraqꝫ non poſſet.

¶ Capi.xxviij. De concilio apud alexādriam ſanctorum epiſcoporum an de cetero hi ordinandi eſſent epiſcopi qui fuerant maculati cōtagione communionis heretice vel non.

Pergit interea Euſebius alexandriam ibiqꝫ confeſſorum concilio congregato pauci numero: ſed fide integri et meritis multi quo pacto poſt hereticorum procellas et perfidie turbines trāquillitas reuocaretʼ eccleſie omni cura ⁊ liberatione diſcutiunt. Alijs videbatur fidei calore feruentibus nullū debere vltra in ſacerdotium recipi qui ſe vtcunqꝫ heretice communionis cōtagione maculaſſet. Sed qui imitantes apoſtolum querebant nō quod ſibi vtile eſſet ſed qđ pluribus expediret: vel qui imitarentur chriſtum qui cum eſſet omnium vita pro ſalute cūctorum humilians ſe deſcendit in mortem quo ſcꝫ inueniretur ⁊ in mortuis vita dicebant melius eſſe humiliari paululum propter deiectos ⁊ inclinari propter eliſos: vt eos rurſus erigerent nec ſibimet ſolis puritatis merito celorum regna defenderent: ſed eſſe glorioſius ſi cum pluribus illuc mererentur intrare. Et ideo rectuꝫ ſibi videri vt tantum perfidie autoribꝰ amputatis reliquis ſacerdotibus daretur optio ſi forte velint abiurato errore perfidie ad fidem patrū ſtatutaqꝫ cōuerti: nec negare aditum redeūtibus quin potius de eorū cōuerſione gaudere: qꝛ ⁊ ille euangelicꝰ iunior filius paterne depopulator ſubſtātie in ſemetipſum reuerſus non ſolum ſuſcipi meruit: ſed ⁊ dignus paternis complexibus deputatur et annulum fidei recipit ⁊ ſtola circundatur: p quā q̄d aliud q̄ ſacerdotij declarantur inſignia? Nec ꝓbabilis extitit apud patrē ſenior filius

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ꝙ inuidit recepto nec tantum meriti habuit non delinquẽdo quãtum nocte contraxit non indulgendo germano.

¶ Capitulũ. xxix. q̃modo in illo cõcilio ſanctorum epõrum tracta fuit materia de ſpiritu ſancto de differentia inter ſubſtãtiam et ſubſiſtentiam et de natura a chriſto aſſumpta.

Cum igitur huiuſcemodi ſnias ex euangelica autoritate prolatas ordo ille ſacerdotalis et apoſtolic⁹ approbaſſet ex concilij decreto Aſterio ceteriſq; qui cum ipſo erant orientis iniũgitur ꝓcuratio occidentis vero Euſebio decernitur. Additur ſane in illo cõcilij decreto: etiam de ſpiritu ſancto plenior diſputatio: vt eiuſdem ſubſtantie ac deitatis cuius pater et filius etiam ſpiritus ſanct⁹ crederetur: nec quicquam prorſus in trinitate aut creatum aut inferius poſterius ve diceretur. Sed et de differentia ſubſtantiarum et ſubſiſtentiarum ſermo eis ꝑ ſcripturaꝫ mot⁹ eſt. Quod greci vocant. Quidam etenim dicebant ſubſtantiam ⁊ ſubſiſtentiam vnum videri. Et q̃ tres ſubſtentias nõ dicim⁹ in deo: nec in tres ſubſiſtentias dicere debemus. Alij vero quibus longe aliud ſubſtantia q̃ʒ ſubſiſtentia ſignificare videbatur: dicebant quia ſubſtantia ipſa rei alicuius naturam rationẽq; qua ꝯſtat deſignet. Subſiſtentia autẽ vniuſcuiuſq; perſone hoc ipſũ qđ extat et ſubſiſtit oſtendat. Ideoq; ꝓpter Sabellij hereſim tres eſſe ſubſiſtẽtias cõfitẽdas: quod quaſi tres ſubſiſtentes perſonas ſignificare videretur: ne ſuſpitionem daremus tãq̃ʒ illius fidei ſectatores q̃ trinitatem in nominib⁹ tantũ ⁊ non in reb⁹ ac ſubſiſtẽtijs cõfitẽtur. Sꝫ et de incarnatiõe domini cõprehenſum eſt: quia corp⁹ quod ſuſceperat domin⁹ neq; ſine ſenſu neq; ſine aĩa ſuſcepiſſet. Quibus oĩb⁹ caute moderateq; cõpoſitis vnuſquiſq; itinere ſuo cũ pace prexit.

¶ Capitulũ. xxx. de ſciſmate luciferianorũ ac Euſebio et hilario q̃ omnes eccleſias occidẽtales ad rectam fideꝫ reuocabant.

Sed euſebius cuꝫ rediſſet antiochiã et inueniſſet ibi a lucifero ꝯtra pollicitationẽ ordinatuꝫ epm pudore ſimul et indignatione compulſus abſceſſit neutre parti cõmunionem ſuã relaxans: q̃ digrediẽs inde ꝓmiſerat ſe acturũ in cõcilio vt his eis ordinaretur eps a quo pars neutra deſciſceret. Ille nãq; populus q̃ meleciũ dudũ de eccl'ia pulſuꝫ quaſi pro fide recta fuerat ſecutus nõ ſe iũxerat ad ꝑores catholicos: id eſt qui cum euſtachio epiſcopo fuerant ex quibus etiam paulinus erat: ſed ſuũ principatum ſuũq; conuenticulum tenuit. Hos ergo cũ in vnum reuocare voluiſſet euſebius: nec tamen preuentus a lucifero potuiſſet abſceſſit. Tunc regreſſus meletius de exilio: quia eo numeroſior populus erat eccleſiã tenuit ⁊ ex eo iam propriam ſynodum cum ceteris oriẽtalib⁹ epiſcopis habuit: nec tamen Athanaſio iunctus eſt. Interim Lucifer iniuriam dolens ꝙ epiſcopũ a ſe ordinatum apud anthiochiam non recepiſſet euſebius nec ipſe recipere cogitat alexandrini decreta cõcilij: ſed cõſtringebatur legati ſui vinculo qui in concilio ipſius autoritate ſubſcripſerat. Abijcere namq; eum non poterat: q̃ autoritatem eius tenebat. Si vero recepiſſet omne ſuum fruſtrãdum videbat inceptum. Diu ergo de hoc multumq; deliberans cum ex vtraq; parte cõcluderetur eligit vt legato ſuo recepto erga ceteros ſententiã diſparẽ ſꝫ ſibi placitã cuſtodiret. Ita regreſſus ad ſardinie partes ſiue quia cito morte preuentus tp̃s ſnie mutande non habuit. (Etenĩ temere cepta corrigi ſpatio

Idem in hiſt. tripti. lib. vj. cap. xxiij.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſolent(ſiue hoc animo immobili
ter ſederat parū firmauerit.Ex
ipſo iterim luciferianoꝝ ſciſma
qđ licet per paucos adhuc vol-
uitur ſumpſit exordiū.Euſebius
vero,circuiens orientē atq; Ita-
liā medici pariter ⁊ ſacerdotis
fungebat officio.Singulas quaſ
q; eccleſias abiurata infidelita-
te ad ſanitatem recte fidei reuo
cabat.Maxime qđ hilariū quē
dudū cū ceteris epīs in exilium
truſum eſſe memorauimus re-
greſſum iam ⁊ in italia poſitum
hec in eadem erga inſtaurādas
eccleſias fidemq; patrum repa-
randam reperit molientem.

¶Capi.xxxi.de natura ⁊ mo
ribus beati hilarij pariterq;
eius ſcriptis:quibꝰ heretico-
rū verſutias refellit.

NIſi qđ hila
riꝰ vir natura lenis
⁊ placidꝰ ſimulq; eru
ditus ⁊ ad ꝑſuaden-
dū cōmodiſſimꝰ rem diligentiꝰ ⁊
aptiꝰ ꝓcurabat.Qui etiā libros
de fide nobiliter ſcriptos edidit
quibus ⁊ hereticoꝝ verſutias:
⁊ noſtrorum deceptiōes ⁊ male
credulā ſimplicitatē ita diligen
tiꝰ expoſuit:vt ⁊ ꝑ̄ſites ⁊ lōge po
ſitos qbꝰ ipſe ꝑ ſe diſſerere viua
nō poterat ꝑfectiſſima voce in
ſtructiōe corrigeret.Ita iſti duo
viri velut magnifica qdā mūdi
lumina Illiricū italiā galliaſq;
ſuo ſplēdore radiarūt vt oēs etiā
de abſcōditis angulis ⁊ abſtru-
ſis hereticoꝝ tenebre fugarent.

¶Cap.xxxij.qūo Julianꝰ icepit
callide multū xp̄ianos ꝑſequi.

Iſta ēt i hiſto. tripti.libro.vj. cap.j.⁊ xxxvij.

SEd iulianꝰ
poſtq; ad oriētē ꝑſas
bello pulſaturꝰ adue
nit:rpublica quā priꝰ
occultauerat erga idoloꝝ cultū
ferri cepit inſania callidior cete-
ris ꝑſecutor nō vi neq; tormētis
ſꝫ ꝑmijs honoribꝰ blāditijs ꝑſua
ſionibꝰ maiorē pene ppl'i ꝑtē q̄ꝫ
ſi atrociter pulſaſſet eliſit.Stu-
dia autoꝝ gētiliū xp̄ianos adi-
re ꝓhibēs ludos lraꝝ illis ſolis
q̄ deos deaſq; venerant patere
decernit.Militie cingulū nō dari
niſi imolātibꝰ iubet.Procuratio
nē ꝓuinciarū iuriſq; dicēdi xp̄ia
nis ſtatuit:nō debere cōmitti:vt
pote qbꝰ ēt lex ꝓpria gladio vti
vetuiſſet ⁊ ꝓficiebat q̄tidie i hu
iuſcemodi legibꝰ exq̄rēdis:qbꝰ ſi
q̄d v̄ſutū vel callidū tñ qđ minꝰ
videretur crudele decerneret.

¶Capi.xxxiij.qūo incepit iulia-
nus perſequi athanaſium moni
tione quorūdam aruſpicum.

SEd non er
ga Athanaſium ficte
ꝓhie tenere imaginē
potuit.Etenī cū velut
tetri ſerpētes de cauernis terre
ebuliētes ad eū ꝓceſſiſſent ma-
goꝝ philoſophoꝝ aruſpicū au-
gurūq; manꝰ ꝓphana oēs pari
ter allegāt nihil ſuis actibꝰ ſuc-
ceſſurū niſi priꝰ athanaſiū velut
hoꝝ oim obſtaculū ſuſtuliſſet.

¶Capi.xxxiiij.de fuga athana-
ſij ab alexādria ꝑ nilū ⁊ de red-
ditu eiꝰ ad alexādriā in qua lati
tauit vſq; quo ꝑſecutio ceſſaret.

TErū mit Idē in hiſt.tri part.c. xxvj.
titur exercitus iterū
duces iteꝝ oppugna
tur eccleſia.Cūq; eū
meſti acfluentes populi circun-
darēt:ꝓphetico apud eos vſus
ſermo ꝓhibet.Nolite inq̄t o filij
cōturbari:q2 nubecula eſt ⁊ cito
ꝑtranſit.Cūq; diſceſſiſſet ⁊ naui
ꝑ Nilū fluuiū iter ageret comes
q̄ ad hoc ipꝫ miſſus fuerat cogni
to eiꝰ itinere inſtanter eū inſeq̄
cepit.Et cum forte applicuiſſet
anathaſij nauicula ad quendā
locū ꝯperit a ꝑ̄tereūtibꝰ poſt ter
gū eſſe ꝑſecutorē ſuū ⁊ iā iāq; ni-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſi ꝓſpiceret iminere. Conterriti oēs ꝗ ſimul aderant ſocij eremū ſuadebāt ad fuge ꝑſidiū petendā. Tū ille nolite inqͭ o filij deterreri eam⁹ magis ī occurſum ꝑcurſori nr̄o vt ſciat: qꝛ lōge maioꝛ eſt ꝗ nos defendit ꝙ̄ ꝗ pſequtur: ꝛ ꝯuerſa nauicula iter agere obui⁹ ei ꝗ ſe iſectabat aggreſſus eſt ille ꝗ nullo gn̄e ſuſpicari poſſet ī occurſum ſibi venire quē quereret tanꝙ̄ ꝑtereūtes aliqs interrogari iubet vbi audiſſent eſſe athanaſiū cūq; rn̄diſſent ſe vidiſſe eū nō lōge eūtē tota celeritate pertranſiēs ꝑperat inuanū feſtinās cape quē an̄ oculos poſitū videre nō potuit. Ille do dei virtute monit⁹ alexandriā redit: ibiq; tuto latebras vſquequo perſecutio ceſſaret exigit.

¶ Cap. xxxv. qūo iulian⁹ ꝑcepit xp̄ianis auferre ſepulchꝛū babyle martyris exiſtēs ī ſuburbano anthiochie ꝛ qūo galileos: id eſt xp̄ianos incepit affligere.

Idē in hiſtor. tripti. libro. vj. c. xxxj.

Dedit ꝛ aliud iulianus vecordie ſue ac leuitatis indiciū: nā cū dafnis ī ſuburbano antiochie iuxta fontē caſtalium litaret apollini ꝛ nulla ex his ꝗ querebat rn̄ſa ſuſciperet cauſaſq; ſiletij ꝑcōtaret a ſacerdotib⁹ demones aiunt. Babyle martyris ſepulchrum ꝓpe aſſiſtere: ꝛ ideo rn̄ſa nō reddi. Tūc ille galileos venire. Hoc eni nomine nr̄os appellare ſolit⁹ erat: ꝛ auferre ſepulchꝛū martyris iubet. Igitur eccl̄ia vniuerſa ꝯueniēs matres et viri iuuenes virgineſq; imēſa exultatiōe ſuccincti trahebāt lōgo agmie arcam martyris pſallētes ſummis clamoꝛib⁹ ꝛ cū exultatiōe dicentes. Cōfundant oēs ꝗ adorāt ſculptilia ꝛ ꝗ ꝯfidūt ī ſimulachris ſuis. Hec in aurib⁹ ꝓphani ꝑncipis ꝑ ſex milia paſſuum tāta exultatiōe pſallebat oīs eccl̄ia vt celū clamoꝛib⁹ reſultaret. Vn̄ ꝛ ille ī tātā iracūdie rabiē deduct⁹ eſt: vt altera die ꝯprehēdi xp̄ianos paſſim ꝛ trudi iuberet ī carcerē ac penis ꝛ cruciatib⁹ affligi.

¶ Cap. xxxvj. De mirabili ꝯſtātia Theodori cōfeſſoris in tormentis ꝛ morte dubia ipſius Iuliani in bello perſico.

Idem tāgitur in hiſt. tript. li. xxxj.

Quod ſaluſti⁹ ꝑfect⁹ ei⁹ nō probās licet eēt gētilis: tn̄ iuſſus exeqtur: et apphēſuz qndā adoleſcētē ꝗ primus occurrit: Theodorū noīe a pꝛima luce vſq; ad horā vndecimā tāta crudelitate ꝛ tot mutatis carnificib⁹ torſit vt nl̄la etas ſil'e factū meminerit. Cū tn̄ ille in eculeo ſublimis ꝛ hinc inde lateribꝰ iſtāte tortoꝛe: nihil aliud fecerit niſi vultu ſecuro et leto pſalmū quē pridie oīs eccl̄ia cecinerat iterare. Cūq; ſe oī expenſa crudelitate ſaluſti⁹ nihil egiſſe perſpiceret recepto ī carcere iuuene abiſſe fert ad imꝑatoꝛē: ꝛ qd egerit nuntiaſſe ac monuiſſe ne tale aliqd tētare vellet de cetero. Alioqn ꝛ illis gl'iā ꝛ ſibi ignominiā qreret. Hūc theodorū ipſi nos poſtmodū apud antiochiā vidim⁹ ꝛ cū reqreremus ab eo ſi ſenſuz doloris habuiſſet ex integro dicebat dolores ſe qdē parū ſenſiſſet: aſtitiſſe aūt qndā iuuenē ꝗ ſubdēti ſibi linteo candidiſſimo ꝛ ſudores extergeret ꝛ aquā frigidā frequēter infunderet: ꝛ ita ſe eſſe delectatū: vt tūc meſtioꝛ factus ſit: qn̄ deponi de eculeo iuſſus eſt. Cōminat⁹ igit imꝑatoꝛ poſt victoriā pſicā melius ſe xp̄ianos debellaturū ꝓfectus qdē eſt ſed null⁹ redit⁹. Ibi nāq; (incertū a ſuis an ab hoſtibus) ꝯfoſſus poſt annū ꝛ octo mēſes preſumpti auguſtalis imperij finem fecit.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Capit. xxxvij. de coadunatione iudeorum: q̄ a Iuliano decepti templū ad ſacrificādū in hieroſolymis reedificare voluerūt.

Eorū q̄ in hiſtoria triparti. q̄ poſtremis capitulis tangit̄ i hiſtoria tripti. li. vj. capi. xliij.

Tanta vero ei⁹ ad decipiēdū ſubtilitas ꝛ calliditas fuit vt ēt infelices iudeos vanis ſpeb⁹ illectos: vt ipſe agitabatur illuderet. Quos primo oim̄ ꝯuocatos ad ſe interrogat: cur nō ſacrificarēt cū eis lex ſua de ſacrificijs īperaret. At illi occaſionē ſe inueniſſe tpis rati: nō poſſum⁹ inquiūt niſi i ſolo hieroſolimoꝝ tēplo. Ita nāq; precipit lex. Et accepta ab eo repandi tēpli licētia itm̄ iſolētie ꝓuenerūt: vt aliqs eis ꝓphetaꝝ reddit⁹ videret. Igit̄ ex oib⁹ locis atq; ꝓuincijs ꝯuenere iudei: locū tēpli olim igne cōſūpti aggredi cepe: comite ꝓperādi opis ab impatore ꝯceſſo ſūptu publico ꝛ priuato res oi iſtātia gerebat̄. Interea inſultare nr̄is ꝛ velut repatis ſibi regni tpib⁹ cōminari acri⁹ ac ſeuitiā oſtētare ꝓrſus i magno timore ꝛ ſupbia agere. Cyrillus poſt maximū cōfeſſorē hieroſolimis habebat̄ eps. Aptʒ igit̄ fundamētʒ: calces cemētaq; adhibita nihil oīno deerat q̄n die poſtera veterib⁹ deturbatis noua iacerēt fundamēta: cū tn̄ eps diligēti ꝯſideratiōe habita vel ex ijs q̄ i danielis ꝓphetia de tpib⁹ legerat: vel q̄d i euāgelijs dn̄s p̄dixerat pſiſteret nl̄lo gn̄e fieri poſſe vt ibi a iudeis lapſis ſup lapidē pōeret̄ reſerat i expectatiōe.

¶ Cap. xxxviij. de mirabili motu terre i hieroſolymis q̄ fundamētoꝝ ſaxa lōge iactauit porticū q̄ʒ iudeorū ſolo coequauit: et multos iudeos oppreſſit.

Ecce nocte q̄ ad incipiendū op⁹ iam ſola reſtabat terre mot⁹ igēs oborit̄ ꝛ nō ſolū fūdamētoꝝ ſaxa lōge lateq; iactāt̄ verū ēt toti⁹ pene loci edificia ꝯplanant̄. Portic⁹ q̄ʒ publice i q̄b⁹ iudeoꝝ mltitudo q̄ opi videbat̄ inſiſtere ꝯmanebat ad ſolū deducte: oēs iudeos q̄ repti ſūt oppſſere: luce iā orta cū ſe mala crederēt effugiſſe ad reqrēdos q̄ oppſſi fuerāt reliq mltitudo ꝯcurrit.

¶ Cap. xxxix. de igne diuinit⁹ accēſo ſignis ꝛ virtutib⁹ terrificis quib⁹ iudei ab illicitis inceptis diſturbant̄ ꝛ ad deū cōuertunt̄.

Aedes erat quedā i inferiorib⁹ tēpli demerſa: hn̄s aditū iter duas portic⁹ q̄ fuerāt ꝯplanate in q̄ ferramēta aliaq; opi neceſſaria ſuabant̄: e q̄ ſubito glob⁹ q̄dā ignis emicuit: ꝛ p mediū platee ꝑcurrēs aduſtis ꝛ exterminatis q̄ aderāt iudeis: vltra citraq; ferebat̄. Hoc iterū ſepiuſq; ꝛ frequētiſſime p totā illā diē repetēs ꝑtinacis ppl̄i temeritatē flāmis vltricib⁹ cohercebat. Cū īgēti pauore ꝛ trepidatiōe oēs q̄ aderāt deteriti: ſolū veꝝ deū xp̄m ꝯfiteri cogebāt̄ iuiti. Et ne h̄ fieri caſu crederēt: i ſeq̄nti nocte i veſtimētis oiʒ ſigna culū crucʒ ita euidēs appruit: vt ēt q̄ diluere ꝓ ſui iſidelitate voluiſſēt: nullo gn̄e valeret abolere. Sic ꝺtriti iudei atq; gētiles locū ſil' ꝛ inanit cepta rliq̄re.

¶ Explicit liber decimus.

¶ Incipit liber vndecimus.

¶ Capitu. j. de ortu religioſo ac morte iouiniani ꝛ victoria quā erga barbaros habuit q̄uo pacem dedit xp̄ianis et athanaſiū ab exilio reuocauit.

Poſt iulianū necē tādē ciuile nobis Iouiniaū repetat̄ ipiū. Is nāq; ſub vno codēq; tpe

Hoc iʒ meminit hiſ. trip. li. vij. c. j.

impatoꝛ ⁊ cōfeſſoꝛ ⁊ male illati extitit depulſoꝛ erroꝛis. Nam cū in procinctu eſſet exercitus ⁊ vrgeret barbarus: ductoreſq̄ noſtri decimis rebus conſiliū trahentes iouiniano calculū darent: cunctiſq̄ appꝛehēſus ad ſuſcipienda imperij traheretur inſignia: ad exercitū iuliani ſacrilegijs prophanatum ſe pꝛoclamaſſe. Non ſe poſſe imperare eis qꝛ eſſet xp̄ianus. Tum oēs pari eadēq̄ voce rn̄diſſe perhibent: ⁊ nos xp̄iani ſumꝰ: nec priꝰ q̄ hanc vocē audiret: acquieſcere ad imperiū voluiſſe. Deniq̄ ſtatim affuit diuina clemētia cōtraq̄ oēm ſpem cū clauſis vndiq̄ hoſtibus tenerentur nec euadēdi facultas vlla ſuppereret: ſubito emiſſos a barbaris oratores adeſſe vident: pacēq̄ depoſcere. Exercitui quoq̄ inedia cōſumpto cibos ceteraq̄ neceſſaria in mercimonijs polliceri: omniq̄ humanitate noſtrorū temeritatē emēdare. Sed vbi in .xx. ⁊ .ix. annis pace cōpoſita ad romanū regreſſus eſt ſole clarioꝛq̄ lux noſtro ſe orbi ex orientis partibꝰ oborta diffudit. Rempublicā quaſi poſt nimias procellas omni moderatiōe aggreditur reparare. Eccleſiarū vero curam non in ſecundis habere: nec tā incaute: vt conſtantius egerat: ſed lapſu predeceſſoris ammonitus honorificis ⁊ officioſiſſimis literis Athanaſium requirit: et ab ipſo formā fidei ⁊ eccleſiarū diſponēdarum ſuſcipit modū. Sed hec tam pia et tam leta principia mors immatura corrupit. Poſt nouem ⁊ em̄ mēſes ortus ſui apud ciliciam diem obijt.

¶ Capm. ij. de ortu valentiniani: ⁊ valētis qui valens fauit hereticis ⁊ chriſtianos perſecutus eſt.

POſt hunc valentinianus imperium ſuſcepit: qui p̄ fide noſtra a iuliano de militia fuerat expulſꝰ. Sed compleuit in illo dn̄s qđ promiſit: plus etiam quā centupla in preſenti ſeculo reſtituens ei. Nā quia militiam p̄ xp̄o reliquerat recepit imperium. Is in cōſortiū regni aſſumpſit fratrē valentē: ⁊ ſibi quidē occiduas partes delegit illi autem orientales reliquit. Sed valens fauēdo hereticis abijt in viam patrum ſuorū. Nam et epiſcopos egit in exilium: et preſbyteros: ac dyaconos: et monachos tatiano Alexandrie preſidente vſq̄ ad tormenta deduxit: ⁊ ignibus tradidit. Multaq̄ nephanda ⁊ crudelia in eccleſia dei molitus eſt. Sed hec oīa poſt athanaſij obitum. Nā illo ſuperſtite velut diuina quadam virtute p̄hibitus: cū debaccharetur in ceteros: in illū nihil auſus eſt triſte committere.

¶ Capitulum. iiij. de morte glorioſa athanaſij ⁊ perſecutionibꝰ lucij heretici.

TVnc ea tēpeſtate cū quadrageſimo ⁊ ſexto anno ſacerdotij ſui athanaſius poſt multos agones: multaſq̄ patiētie coronas quieuiſſet in pace: ſciſcitatus de ſucceſſore petrū tribulationū ſuarum participem et ſociū delegit. Sed lucius arriane partis epiſcopꝰ: continuo tāq̄ ad ouem aduolat lupus. Et petrus quidē nauem protinus cōſcendens ad vrbem romā profugit. Lucius vero tāq̄ materia ſibi crudelitatis ablata: ſeuioꝛ erga ceteros efficiebatur. Et ita ibat in ſanguinem: vt nec ſpeciem quidē aliquam religionis ſeruare videretur. Cuius primo ingreſſu tanta ⁊ tā turpia in virgines ⁊ continentes eccl̄ie geſta ſunt: que nec in perſecutionibus gentilium memorantur. Inde poſt fugas ciuium ⁊ exilia: poſt cedes ⁊ tormēta flammaſq̄ quibꝰ innumeros confecerat: ad monaſteria furoris ſui arma cōuertit. Vaſtat heremum: bella quieſcentibus indicit. Tria milia ſimul aut eo amplius viros: per totam heremum ſecreta et ſolitaria habitatione diſperſos oppugnare p̄iter aggredit̄. Mit-

His ēt in hiſt. trip. l. vij. ca. xxxix. in fin. xxxvij. xxxviij.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tit armataꝫ equitum ac peditum manū tribunos prepoſitos et bellorum duces: tanꝙ aduerſum barbaros pugnaturꝰ elegit. Qui cum veniſſent: nouā belli ſpeciem vident: hoſtes ſuos gladijs obiecta re ceruices: ⁊ nihil aliud dicere niſi amice ad quid veniſti.

¶Capitulum quartum de virtutibus ⁊ mirabilibus macharij qui in inſulā vna cum alijs Anthonij diſcipuli relegatur in qua mirabilia fecit.

Per idē tempꝰ patres monachorum vite et antiquitatis merito Macharius ⁊ Iſidorus aliuſqꝫ Macharius: atqꝫ eraclides et panibus Anthonij diſcipuli per egyptum et maxime in nitrie deſerti partibus habebantur. Uiri qui conſortium vite et actuum non cum ceteris mortalibus: ſed cum ſuperius angelis habere credebantur. Que preſens vidi loquor: et eorum geſta refero: quorum in paſſionibus ſocius eſſe ꝓmerui. Hi ducebant exercitum domini: non mortalibus telis ſed fide religionis armatum exercitum moriendo vincentem et qui ſanguinis ſui profuſione victor chriſtum ſequeretur ad celum. Qui qꝫ dum in tabernaculis poſiti et orātes expectarent interfectores ſuos: delatus eſt ad eos homo olim membris omnibꝰ et precipue pedibus aridus. Sed cū ab eis in noīe dn̄i oleo fuiſſet perunctus: ſtatim cōfirmate ſunt plāte eius. Et dicentibus eis in noīe ieſu xp̄i quē lucius perſequit̄ ſurge ⁊ ſta in pedibus tuis ⁊ redi in domū tuam: cōtinuo exurgens ⁊ exiliens benedicebat deū oſtendēs quia vere erat in eis deus. Ante aliquantulum vero tēporis cecus quidā rogabat adduci ſe ad cellulam Macharij q̄ erat in deſerto itinere trium dierum. Quo poſtea ꝙ cecus multo ductantiū labore peruenit Macharium non reperit domi. Contriſtatus valde nullatenus mitigare meſticiam poterat ſanitatis ſolatijs carens. Tū vero feruore fidei conualeſcēs: deprecor: inquit ad eos qui ſe duxerāt: applicate me ad illā partē parietis vbi cubare ſenior ſolet. Et cū fuiſſet admotus parti luti aridi vn̄ paries oblitus videbatur aſſumens palme ſue ſuppoſuit. Rogat etiam vt aquā de puteo ex q̄ bibere ſolebat hauriret. Quo humore ſoluens glebulā eodēqꝫ luto oculos ſuos ſuperungens: ⁊ lauās de aqua q̄ hauſta fuerat repēte recepit viſuꝫ: ita vt nullo indigens adminiculo rediret ad ſua. Sed ne ſcđm leproſos illos ageret q̄s a ſecuratos in euāgelijs ingratos dn̄s notat: cū omni domo ſua regreſſus et deo gr̄as referēs: rem vt geſta fuerat indicauit. Idē ipſe machariꝰ Leene ſpelūcā habuit cellule ſue vicinā ⁊ quadā die catulos ſuos cecos ad eum bellua producit: atqꝫ ante pedes eius poſuit. At ille cuꝫ intellexiſſet pro ſalute catulorū beſtiam ſupplicare: rogauit dominum vt eis redderet viſum. Quo recepto matrem ſequētes redeunt ad ſpeluncam: et paulo poſt ipſa cum catulis ſuis regrediens: pelles ouium lanatas plurimas velut munus pro ſuſcepta gratia ad ſenem defert morſu oris euectas ⁊ ante fores eius eis depoſitis abſcedit.

B ¶Uerum ſi ſingulorum mirabilium geſta proſequi velimꝰ excludimur a propoſita breuitate maxime cum hec narrationeꝫ proprij operis habere mereantur. Sed in his omnibus Luciꝰ non erubuit: nec aliquid reuerētie virtutum mirabilibus detulit. Quinimmo iubet patres ipſos ablatos a grege ſuo: immo clam raptos in inſulam quandam egypti paludium deportari: in qua compererat neminem prorſus eſſe xp̄ianum quo ꝑ hoc vel abſqꝫ ſolatijs vel abſqꝫ conſuetis actibus viuerent ſenes. Igitur cum duobus ſolis pediſſequis noctu ad inſulam deducuntur. In qua erat tēplū quoddam ſumma veneratione a loci incolis

Dicit etiā in hi. tri. lib. vij. ca. xxxix.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

incolis obſeruatum. Cunq̃ nauicula ſe-
num oram ſoli illius contigiſſet: ecce ſu-
bito ſacerdotis templi illius virgo filia
correpta ſpiritu cum ingenti vocifera-
tione et clamoribus vſq̃ ad celum datis
per medios agi populos cepit. Et cre-
bros ducens rotatus ſtridens huc atq;
illuc rapida ora vibrare. Cunq̃ ad ſpe-
ctaculum tam ingētis monſtri maxime
cum eſſet ſacerdotis filia qui in honore
precipuo apud illos erat: populi conue-
niſſent: per auras eam raptam ſequen-
tes: perueniunt vſq̃ ad nauiculam ſenū.
Ibi vero proiecta eorū pedibus et pro-
ſtrata clamare cepit. Quid veniſtis huc
ſerui dei ſummi antiq̃s nos ⁊ veternoſis
euoluere domicilijs. In hoc loco depulſi
vndiq̃ latebamus? Quomodo vos ne-
quaq̃ latere potuimus. Cedimus anti-
quis ſedibus: populos veſtros terraſq;
recipite. Cū hoc diceret increpatus ab
eis erroris ſpiritus effugatur. Et puel-
la ſana vna cū parentibus ſuis iacebat
ad pedes noſtri temporis apoſtolorum.
Qui talibus exordijs predicātes eis fi-
dem domini noſtri ieſu xpi: in tantam cō
uerſionem repente eos perduxerunt: vt
ſtatim manibus ſuis antiquiſſimum tē-
plum ⁊ in ſumma veneratione habitum
deſtruerent ⁊ eccleſiam confeſtim edifi-
carent. Nec ad deliberandum ſpacio tē-
poris eguerunt: quibus fidem rerū fece-
rant non verba: ſed virtus. Sed hoc cū
fuiſſet Alexandrie nuntiatum: veritus
Lucius ne forte etiā ſuorum in eū odia
iuſta cōſurgerent: qui aperte iam bellū
nō hominibus ſed deo indiceret: occulte
eos reuocari ⁊ in heremū remitti iubet.
Dū hec in egypto gerunt ne in alijs q̄-
dem locis pſecutionis flamma ceſſabat.

¶ Cap. v. de perſecutione apud ediſſam
meſopotamie ciuitatē ad quam xpiani
precipites currebāt. Inter quos mulier
quedā cū puero veloci curſu pperabat.

Edissa nāq; me-
ſopotamie vrbs fideliū popu
lorū eſt Thome apoſtoli reli
quijs decorata. Ubi cū impe-
rator populos vidiſſet eccleſijs eiectos
in campo habere conuenticulum: tanta
dicit iracundia accenſus vt pre-
fectum ſuū pugno percuteret cū
nō fuiſſent inde quoq̃ ſicut iuſſe
rat deturbati. At ille lʒ eſſet pa-
ganus: ⁊ iniurijs ab imperatore
fuiſſet affectus: tn̄ conſideratiōe
humanitatis altera die ad va- Idē in
ſtandū populū proceſſurus: facit hiſto.
hoc ipm ciuibus per occulta in- tripti-
dicia clareſcere quo ſcʒ cauere ta. libr.
ſe poſſent: ne inuenirent in loco vij. ca.
mane proceſſurus terrorē ſolito xxxij.
maiorē per officiū mouet: agitq;
oia quoq̃ minimi vel ſi fieri poſ-
ſet nulli periclitarētur. Uidet tn̄
frequentiorem ſolito populū ten
dere ad locū currere precipites:
⁊ feſtinare tanq̃ vererentur ne
quis deeſſet ad mortem. Inter-
ea videt quandā muliercula ita
feſtinam et properam domo ſua
prorūpere vt nec claudere ho-
ſtium nec operiri vt mulierū ha-
bitum decet diligentius potuiſ-
ſet: infantē quoq; paruulum ſe-
cum trahentē: curſuq̃ rapido
irrupto etiā officij agmine feſti-
nantem. Tū ille vltra nō ferens:
apprehendite inquit mulierē: et
huc deducite. Cūq̃ fuiſſet addu-
cta quo inquit infelix mulier pro
peras tam feſtina. Ad campum
ait quo catholicorū populus cō-
uenit. Et nō inquit audiſti quia
prefectus illuc pergit vt oēs in-
terficiat quos inuenerit. Audiui
inquit. Et ideo feſtino vt ibi inue
niar. Et quo inquit paruulū iſtū
trahis. Ut ⁊ ipſe ait martyrium
cōſequi mereat. Que cū audiſſet
vir moderatiſſimus redire offi-
cium ⁊ cōuerti vehiculū ad pala
tium iubet. Et ingreſſus ait Im
peratori. ſubire mortē ſi iubeas
paratus ſum: opus vero qđ pre-
cipis implere nō poſſum. Cunq̃
edocuiſſet cuncta de muliere re
preſſit imperatoris inſaniam.

¶ Cap. vj. de moyſe quodā quē
regina ſarracenoꝝ popoſcit fieri
epm Alexandrie qui vehemen-

ter ⁊ palam lucium ꝑpter ſuas perſecu
tiones increpauit.

Per ideȝ tēpus
ecclesia velut perſecutionis
igne conflāte purior auri me
allo refulgebat. Nō enim in
verbis vniuſcuiuſqȝ fides: ſed in exilijs ⁊
carceribus probabatur: quia nō honori
erat catholicum eſſe ſed pene precipue
apud Alexandriam. Ubi ne ſepeliendis
quidē corporibus mortuorum libera fa=
cultas fidelibus erat. Que dum lucius
omni arrogātia ⁊ ſeuitia gereret: Mau=
uia Sarracenorū gentis regina: vehe=
menti bello Paleſtini et arabici limitis
oppida atqȝ vrbes quatere: vicinaſqȝ
ſimul vaſtare ꝓuincias cepit. Cūqȝ fre=
quentibus bellis romanum attriuiſſet
exercitum: et plurimis peremptis reli=
quos vertiſſet in fugaȝ: orata pacem nō
aliter ſe amplexurā promittit: niſi moy=
ſes quidā nomine monachus genti ſue
ordinaretur epiſcopus. Qui in heremo
partibus ſuis propinqua vitam ſolita=
riam ducens meritis et virtutibus ac
ſignis que faciebat deus per illū magni
fice innotuerat. Petitio eius principi in
dicata Romano ſine vlla dilatione iube
tur impleri a ducibus noſtris qui ibi in=
feliciter repugnauerant: captus Moy=
ſes ad ſacerdotium ſuſcipiendū Alexan
driam ex more deducitur. Adeſt Lucius
cui ordinādi deferebatur officium. Quo
viſo Moyſes preſentibus ducibus qui
perurgebant ⁊ populis ait. Ego quidē
me non eſſe dignum tanto ſacerdotio
iudico. Uerūtamen ſi aliqua in me licet
indigno diuina diſpenſatio putatur ex=
plenda: deum noſtrum celi ac terre do=
minum teſtor ꝙ Lucius ſanctorum ſan=
guine pollutas ⁊ cruentas ſuper me nō
imitiet manus. Cunqȝ Lucius tam gra=
ui nota iniuſtū ſe videret in oculis plu=
rimorum. Quare inquit o Moyſes tam
facile condemnas eum cuiꝰ fidem igno=
ras? Aut ſi tibi aliquis de me aliter iu=
dicauit audi fidem meā et tibi ipſi ma=
giſqȝ alijs crede. Tum ille. Deſine in=
quit o Luci doloſis tuis me quoqȝ ima=
ginibus aggredi. Bene mihi nota eſt
fides tua: quā ꝑſtantur ſerui
dei per metalla damnati. Epi in
exiliū truſi pſbyteri dyaconi ex=
tra xpiani nois habitacula rele=
gati. Beſtijs alij: alij etiam igni
bus traditi. Nūquid pōt verior
eſſe fides q̄ auribus capitur q̄ꝫ q̄
oculis ꝓuidetur? Apud me cer=
tum eſt ꝙ qui chriſto recte cre=
dunt iſta non faciunt. Et ita ma
iore dedecore deformatus (qm̄
perurgebat neceſſitas reipubli
ce conſulēdi) compulſus acquie=
ſcere: vt ab epiſcopis quos in exi
lium truſerat ſacerdotium ſume
ret. Quo ſuſcepto: et gentis fero
ciſſime pacem tenuit et fidei ca=
tholice cuſtodiuit intemerata cō
ſortia.

Cap. vij. De didimo qui cū luis
luminibus orbatus eſſet in omni
tn̄ ſcientia nō parū profecit quē
ꝯſolatus eſt Antonius ſup ocu=
lorum amiſſione.

Verum cuȝ
apud alexandriā po
pulos et vrbē: nebu=
loſi ductoris tetra ꝑ=
fidie caligo ſuffunderet velut lā=
padam quadaȝ diuina luce ful=
gentem Didimum dn̄s accēdit.
De cuius vita atqȝ inſtitutis qm̄
ad eccleſie gloriā dei munere cō=
ceſſus credit licet in tranſcurſu
neceſſario tn̄ commemorāda no=
bis pauca vident. His namqȝ in
parua etate: cū etiam adhuc pri
ma literarū ignoraret elementa
luminibus orbatus maiore de=
ſiderio ſcientie veri luminis in=
flammatur: nec deſperationem
cupita adipiſcendi paſſus eſt: cū
audiſſet in euangelio ſcriptū qđ
apud homines impoſſibile eſt
poſſibile apud deum. Hac igitur
oīa pollicitatione cōfiſus indeſi=
nenter dominū precabat non vt
oculorū carnalium viſum ſed vt
illuminationē cordis acciperet.
Miſcebat tn̄ precibꝰ ſtudia ac la

De didimo eſt habes apud hiſto. tripti. lib. viij. ca. viij.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

bores ⁊ inges cõtinuataſq; vigilias: non
ad legendum ſed ad audiendum adhibe
bat: vt quod alijs viſus hoc illi conferret
auditus. Cum vero poſt lucubrationis
laborem ſomnus vt fieri ſolet legentibus
aduenisſet: Dydimus ſilentium illud nõ
ad quietē vel ocium datũ ducens tanq̃
mundum animal ruminans cibum quē
ceperat ex integro reuocabat: et eo qua
dudum percurrentibus alijs ex librorum
lectione cognouerat memoria et animo
retexebat: vt non tam audiſſe que lecta
fuerant q̃ deſcripſiſſe ea mentis ſue pa=
ginis videretur. Ita breui deo docente
in tantam diuinarum humanarumq; re
rum eruditionem ac ſcientiam venit: vt
ſchole eccl'iaſtice doctor exiſteret Athana
ſio epiſcopo: ceteriſq; ſapientibus in ec=
cleſia dei viris admodum probatꝰ. Sed
et ĩ ceteris ſiue dyaletice: ſeu Geometrie
Aſtronomie quoq;: vel Ariſmetice diſci=
plinis ita eſſet paratus: vt nullus vnq̃
philoſophoꝝ aliqua ex his artibus pro=
ponens obtinere eum vel cõcludere qui=
uerit. Sed ſtatim vt reſponſiones eius
acciperet magiſtrum eum etiam illius
de qua propoſuiſſet crederet diſcipline
huius aliquanti dicta vel cõmuniter diſ=
putata: vel proponẽtibus reſponſa adhi
bitis notarijs deſcripſere: que etiam nũc
in magna ammiratione habentur. Nos
tamen qui ⁊ viue vocis eius ex parte ali
qua fuimus auditores et ea que a non=
nullis dicente eo deſcripta ſunt: legimus
longe maiorem gratiam et diuinum ne=
ſcio quid ac ſupra humanam vocem ſo=
nans in illis magis ſermonibus qui de
ore ipſius proferebantur agnouimus.
Hũc etiam beatus Antonius cum fidei
athanaſij teſtimonium ſaturus aduer=
ſum arrianos de Thebaide alexandriã
deſcendiſſet magnificis cõſolatus eſt ver
bis. Nihil te inquit offendat. o Didime
q carnalibꝰ oculis videris orbatus. De=
ſunt tibi illi oculi quos mures et muſce
et lacerte habent. Sed letare quia ha=
bes oculos quos angeli habẽt ⁊ quibus
deus videtur: per quos tibi magnũ ſcien
tie lumen accenditur.

¶ Capitulum. viij. quanti ex diſci=
pulis antonij etiam tunc in here=
mo habitantibus virtutes et ſi=
gna fecerunt.

FLorebat igi=
tur egyptus ea tempeſtate
non ſolum eruditis in chri=
ſtiana philoſophia viris ve
rum etiam his qui per vaſtam eremum
commanentes ſigna et prodigia apoſto=
lica ſimplicitate vite ⁊ cordis ſinceritate
faciebant. Ex quibus interim quos ipſi
vidimus et quorum benedici manibus
meruimus hi ſunt. Macharius de ſupe=
riori eremo aliuſq; Macharius de infe=
riori. Hyſidorus in ſcithis. Panibꝰ in cel
lulis. Moyſes: et Beniamin in nitria Sy
brion: ⁊ Helyas: et Paulus in apetelio
et alius paulus ĩ Focis. Pemẽ ⁊ Ioſeph
in piſpiri qui appellatur mons Antonij.
Sed et alios q̃plures huiuſmodi viros
in egypti partibus habitare fidei cope=
rimus auditu: vt vere compleretur apo
ſtoli dictum: quia vbi abũdauit peccatũ
ſuperabũdauit ⁊ gratia. Habuit autem
per idẽ tempus etiã Meſopotamia viros
nobiles eiſdē ſtudijs pollentes. Quorũ
aliquãtos ipſi nos ꝑ nos apud Ediſſam
et in Carrarum partibus vidimus: plu=
res autem auditione didicimus.

¶ Capitulũ. ix. de initijs gregorij na=
zanzeni ⁊ ſancti baſilij capadocie epi
ſcopi qui per diuerſas mundi partes
diſcurrentes verbis et predicatione
deſides ſuccendebant.

SEd neutra ha=
rum infecundior Cappado=
cia fuit: imo aliquid letiꝰ gre=
gorium cũ baſilio germinauit
Tulit igitur ⁊ ipſa multorum ſanctorum
ſegetem ſatis letã producit copioſam pio
rum vineam. Oliuarũ quoq; domini ger
minauit nouellam. Sed iſti precipue ve=
lut duo filij pinguedinis aſſiſtentes dex=
tera leuaq; candelabro inſtar duorũ celi
luminarium refulgebant. Unde dignũ
puto de his pauca ſupra repetere. Am=
bo nobiles ambo athenis eruditi: ambo
college: ambo de auditorio digreſſi ad ꝓ
fitendam rethoricam rogabãtur. Quod
opus magnifice quidem implebat baſi=

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

lius gregorius vero magnificentius con-
tẽnebat quiq; cũ ſe totũ dei ſeruitio man
cipaſſet: tñ de college amore preſumpſit
vt ſedentem Baſilium de decoris cathe-
dra deponeret ac ſecũ ad monaſterium
manu iniecta perduceret. Ibiq; per an-
nos vt aiunt tredecim: omnibus greco-
rũ ſecularium libris remotis ſolis diui-
ne ſcripture voluminibus operam da-
bant earumq; intelligentiam nõ ex pro-
pria preſumptione ſed ex maiorum ſcri-
ptis et autoritate ſequebantur quos et
ipſos ex apoſtolica ſucceſſione intelligen
di regulam ſuſcepiſſe conſtabat. Quorũ
precipue in prophetas commentarios
diſcutientes: theſauros ſapientie recon-
ditos in vaſis fictilibus requirebant. Ue
rum cum iam ipſi ſufficienter inſtructi di
uina diſpẽſatiõe ad imbuẽdos populos
vocarent: ⁊ alius alio itinere ad idem tñ
opus vterq; traheretur Baſilius Ponti
vrbes: et rura circũiens deſides gentis
illius animos et parũ de ſpe futura ſol-
licitos ſtimulare verbis ⁊ p̄dicatione ſuc
cẽdere calluq; ab his longe negligentie
cepit abolere ſubegitq; abiectis manuũ
rerũ ⁊ ſecularium curis ſuimet notitiam
recipere in vnum coire monaſteria con-
ſtruere pſalmis ⁊ hymnis: ⁊ orationibus
vacare docuit pauperum curam gerere
eiſq; habitacula honeſta et quecunq; ad
victum neceſſaria ſunt prebere. Uirgi-
nes inſtituere pudicam caſtamq; vitam
omnibus pene deſiderabilem facere ita
breui permutata eſt totius prouincie fa
cies vt in arido vt ſqualẽte cãpo videret
ſeges fecunda et leta vinea ſurrexiſſe.
Gregorius vero bonũ ſemẽ non patieba
tur aut ſuper ſpinas iacere: aut inter ſa
xa diſpergere: ſed bonã terrã cordis ſui
iugi cultu ⁊ exercitijs indeſinentibus ex-
colebat. Et multo amplius hic in ſemet
ipſo q̃ ille in ceteris proficiebat. Suſci-
pere ille q̃ renunciãtes ſeculo deferebãt
ad pedes ſuos et diuidere vt q̃ſq; eguiſ-
ſet curam gerebat. Iſte nihil habendi et
oĩa poſſidẽdi ↄtẽtus ſacramẽto erga ſo-
las ſapiẽtie diuitias auarus ⁊ multũ cu
pidus inherebat. Ille coire plures in
vnum et ſui inuicem in neceſſarijs habe
re ſollicitudinem docebat: hic ſui exem-
plo q̄ erat abſolutus et liber ex
ctis ſermone apoſtolico predica-
bat: ego aũt volo vos ſine ſollici-
tudine eſſe. Dñs in proximo eſt:
nihil ſolliciti ſitis: ſed tanq̃ ſerui
xpi hoc ſolũ eſtote ſolliciti qñ re-
deat dñs de nuptijs. Ille delin-
quentibus miſericorditer ↄdole
re ⁊ a delicto reuocare hic per di
uini eloquij gratiã delinquendi
incitamenta preuenire: nec ſine
re labi eum qui difficulter erige
retur eliſus. Ille in fide purus
hic in predicatione liberior. Ille
deo humilis hic etiam hominib⁹
erat. Ille arrogantes contẽptu
hic rõne vincebat. Sic in vtroq;
diuina gratia vnum opus per-
fectionis explebat.

B ¶ Igitur nõ poſt Baſilius
ceſaree cappadocie ep̄s cũ a Ua
lente in exilium pro fide cogeret:
exhibitus eſt ad tribunal prefe
cti terroribuſq; (vt illi moris eſt
poteſtati) ⁊ minis maximis agi
cepit: vt niſi preceptis principis
obediret interitũ ſibi iam iãq;
ſperaret impendi. Tũ ille intre-
pidus ⁊ abſq; vlla animi pertur
batiõe hoc ſibi minanti prefecto
rñdiſſe fertur atq; vtinã aliquid
mihi eſſe digni muneris q̃d offe-
ram huic qui maturius Baſiliũ
de nodo follis huius abſolueret.
Cumq; daret ei nox q̃ erat me-
dia ad ſpatiũ deliberandi rñdiſ-
ſe denuo perhibet. Ego craſti-
no ipſe vero qui nunc tu te vtinã
nõ mutares. Et illa quidem no-
cte vxor imperatoris velut tor-
toribus tradita cruciatur. Fili⁹
vero qui erat eis vnicus extin-
ctus paterne ĩpietatis creditur
exoluiſſe ſupplicia. Ita ante lu-
cem miſſi ſunt: q̃ rogarent Baſi-
lium vt precibus ſuis intercede
ret p eis ne etiã ipſi et quidem Idem l
multo iuſtius ſimiliter interirẽt. hiſto.
Sic accidit vt cũ oẽs catholicos trip. li.
expulerit Ualẽs Baſilius vſq; vij. ca.
ad vite exitũ itemerato cõionis xxxvi.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſacramēto in eccleſia pduraret. Grego-
rius vero apud Nazaurō oppidū in lo-
cum patris eps ſubrogatꝰ hereticorum
turbinē fideliter tulit. Reddita vero pa-
ce ꝯſtātinopolim ad eccleſiā docēdā ve-
nire exoratus nō abnuit. Ubi breui tem
pore tantum ad emendandum popu-
lum vetuſtis hereticorum infectum ve-
nenis profecit vt tunc primum chriſtia-
ni ſibi fieri viderent ⁊ nouellā lucem ve-
ritatis aſpicere cum religionis doctor
multa quidem verbis plura tñ doceret
exemplis nec viderēt ab eo diſcipuli ali-
quid imperari qđ nō priꝰ ipe feciſſet. Sȝ
vbi gloriam ſubſecuta inuidia eſt obniti
quidē e ꝓſcriptiōibꝰ minus ſanis vti ce-
pere vt ipſo ad propria remeante alius
ordinaret eps. Quod ille ſuſurrari tan-
tum ⁊ ſub dente ſentiens ruminari ipſe
profert q̄ dicere ei nullus audebat. Ab-
ſit inquit: vt mei cauſa aliqua ſimultas
in dei ſacerdotibus oriatur. Si propter
me eſt iſta tempeſtas tollite me et mitti
te in mare et deſinet a vobis quaſſatio.
Tunc regreſſus in eccleſia ſua quod ſu-
perfluit vite tempus exegit. Et qm̄ feſ-
ſa iam etate et corpore inualidus erat
ſucceſſorē ſibi ipſe delegit quo eccleſiam
gubernāte debilitatis ⁊ ſenectutis ocio
frueretur. Extant quoqȝ vtriuſqȝ inge-
nij monumenta magnifica tractatuum
quos extēpore in eccleſijs declamabāt.
Ex quibus nos denas ferme ſingulo-
rum oratiunculas tranſfundimus in la-
tinū: baſilij preterea inſtituta monacho-
rum optantes (ſi potuerimus ⁊ dei fauor
adiuuerit) eorū plura transferre. Fuerūt
preterea fratres duo Baſilio gregorius
⁊ Petrus quoꝝ alter in verbo ita doctri
ne alter in operibus fidei fratrē exequa-
bat vt vterqȝ vel gregoriū redderet. Ex-
tant etiam ipſius Gregorij iunioris ali-
qua opuſcula luculenta. Sed de his ſa-
tis dictum. In occiduis vero partibus
Ualentinianus fide religionis illeſus ve
tere Romani imperij cenſura rem publi
cam gubernat.

¶ Capitulum. x. quomodo damaſus
ſacerdotium in vrbe roma ſuſcepit qđ
vrſinus egre ferens ſtatim ſeditio ma
gna oritur.

DAmaſus
poſt liberiū per ſuc-
ceſſionem ſacerdotiū
in vrbe Roma ſuſce-
perat. Quem prelatum ſibi non
ferens Urſinus quidem eiuſdē
diaconus in tantum furoris eru
pit vt perſuaſo quodam ſatis
imperito ⁊ agreſti epiſcopo col-
lecta turbulentorū ſeditioſorū
manu ī baſilica q̄ ſauiniana ap
pellatur epm̄ ſe fieri extorque-
ret legibus ⁊ ordine traditione
peruerſis. Quo ex facto tāta ſe-
ditio imo vero tanta bella orta
ſunt alterutrum defendentibus
populis vt replerentur humano
ſanguine orationum loca. Que
res factione Maximini prefecti
ſeui hominis ad inuidiam boni
⁊ innocētis verſa eſt ſacerdotis:
ita vt cauſa clericorum vſqȝ tor-
mēta duceret. Sed aſſertor in-
nocentie deus affuit ⁊ in caput
eorum qui intenderāt dolū pena
conuerſa eſt.

¶ Capitu. xj. Ambroſius eps
mediolani effectus eſt ꝓpter
vtraſqȝ populi partes ſibi in-
uicem contendentes.

INterea de-
fu-
cto apud mediola-
num Auxentio he-
reticoꝝ epo vtriuſ
qȝ ptis ppli diuer-
ſis ſtudijs ferebant diſſenſio gra-
uis ⁊ periculoſa ſeditio vrbi ꝓ-
prie matuꝝ parabat exitū: ſi ps
vtraqȝ cum diuerſum vellet ne-
quaqȝ ꝓpoſuerat obtineret: am
broſius tūc ꝯſulares eiuſdē pro-
uincie faces gerebat. His cum
perniciē ciuitatis videret impē-
dere ꝓ loco atqȝ officio ſuo cōfe-
ſtim eccleſiam ſeditionem ppli
mitigaturus ingreditur. Cūqȝ
inibi multa ſecundum leges et
publicam diſciplinam pro quie-
te et tranquillitate peroraſſet:

Iſta habent latius in hiſt. trip. lib. vij. ca. viij.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

pugnantis inter ſe ⁊ diſſidentis populi ſubito clamor et vox vna conſurgit ambroſium epm̄ poſtulantes: baptizari hunc protinus clamabāt. Erat eniꝫ cathecuminus ⁊ ſibi epm̄ dari: nec aliter vnū populū fore atq; vnā fidem ne ambroſius ſibi daret̄ ſacerdos. Obluctante illo ⁊ plurimū reſiſtēte ad imperatorem relatū populi deſideriū omni maturitate iubet̄ impleri. Dei em̄ ait eſſe q᷑ diſcordantē populi fidem et animos diſſidentes conuerſio ſubita in vnū conſenſum atq; in vnam ſententiā reuocarit. Moxq; dei gratiā cōſecutus ⁊ initiatus ſacris ⁊ ſacerdos effectus eſt.

¶ Cap. xij. De valentiniani morte apud illiricum.

Idē in hiſto. tripti. ca. xj. i pnci.

INterea cū ad bellū ſarmaticuꝫ valētinian⁹ de gallie partibus veniſſet. Illiricum ibi vix dum cepto bello egritudine ſubita oppreſſus diem obijt relictis hereditas in imperio filijs gratiano auguſto valētianoq; admodū paruulo et nondū regis inſignib⁹ initiato. Quē tn̄ neceſſitas eoꝝ qui tācq; vacuū imperij locū conabant̄ inuadere cōpulit etiā abſente fratre purpura indui: ꝓbo tūc prefecto fideliter regnū gerente.

¶ Cap. xiij. de gothorū ꝑ tracias irruptiōe ⁊ valētis nece deq; bonis initijs gratiani.

PEridez tēpus in oriētis regno gothorum gēs ſedib⁹ ſuis pulſa per oēs ſe tracias infudit: armiſq; vrbes ⁊ agros vaſtare feraliter cepit. Tūc ꝟo valētis bella q̄ eccleſijs inferebat in hoſtē cepta conuerti ſeraq; pnia epōs ⁊ pſbyteros relaxari exilijs ac de metallis re

de his i hiſto. tri. lib. viij.

ſolui monachos iubet: ipſe tn̄ ab hoſtib⁹ circūuētus in ꝑdio quo ex bello trepid⁹ confugerat ipietatis ſue penas igni exuſtus dedit annis in iperio cū fratre primo ⁊ poſt cū fratris filijs quatuordecim pariter exactis. Que pugna initiū mali romano imperio tunc ⁊ deinceps fuit. Igitur gratianus cū fratre admodum paruulo poſt patrui neceꝫ oriētis quoq; ſuſcepit imperiuꝫ. Is pietate ⁊ religione oēs pene qui ante fuerāt principes ſuperabat. Uſu armoꝝ ſtrēnuus velox corpe ⁊ ingenio bon⁹ erat: ſꝫ iuuenili exultatione plus fere letus q̄ ſufficiebat ⁊ plus verecūdus q̄ rei publice intererat.

¶ Ca. xiiij. quē impator gratian⁹ theodoſiū imperij ꝑticipē fecit ⁊ poſt multa fortiter geſta maximi tyrāni inſidijs ſuccubuit.

VBiq; vidēs vtilē virū annis maturū i tātis regni curis voluit hr̄e ꝑticipē ⁊ q᷑ vt ſermo diuin⁹ monet melius duo q̄ vn⁹ ꝯſortē aſſiſcit theodoſiū: eiq; oriētis ꝓcuratiōe ꝑmiſſa partes ſibi ac fratri occiduas reſeruauit. Uerū is poſt q̄ multa religioſe ac fortiter geſſit a maximo tyrāno apd̓ britānias exorto ꝑ andragatiū ducē Lugduni ſuoꝝ magis ꝓditiōe q̄ vi hoſtium peremptus eſt.

Idē in hiſto. trip. li. ix. cap. xxj.

¶ Ca. xv. de valētiniano puero ac matre ei⁹ iuſtina q̄ eccleſias ꝑturbare conabat̄ cui reſiſtebat ſanctus Ambro.

CT valentinian⁹ in italia degēs fratris nece atq; hoſtis metu ꝑterritus ſimulatiōe ablatā paceꝫ a maximo ſimulās ipſe q̄ꝫ libenter amplectit̄. Cū interiꝫ iuſtina mater

Horuꝫ meminit hiſto. tri. li. ix. c. xx. C.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

eiuſdē arriane hereſeos alūna
impietatis ſue venena q̄ viuēte
viro ſuppreſſerat filio facile de-
cepto fidenter aperuit. Igitur
apud mediolanū poſita ꝯturba-
re eccliarū ſtatū cōminari ſacer
dotib⁹ depuſilonis exilia niſi ari
minēſis cōcilij decreta q̄b⁹ fides
patrū temerata fuerat reuoca-
rēt. Quo bello ecclie murū ⁊ tur-
rē validiſſimā pulſabat ambro-
ſiū. Cūq̧ minis terrorib⁹ atq̧ oī
oppugnatiōis gn̄e fatigans pri
mū ſibi aditū debellande rima-
bat ecclie. Sꝫ q̄uis illa zezabel
ſpū pugnaret armata reſiſtebat
tn̄ ābroſi⁹ helye ṽtute replet⁹ ⁊
grā ipa āti i eccliis garrit ſtrepe
alare ⁊ inflāmare ad diſcordiā
pplos: ſꝫ q̄ min⁹ res ex ſnīa cede
ret iniuriā putare et ꝓ hoc apō
filiū cōqueri. Vn̄ adoleſcētulus
ꝓ cōtumelie inuidia quā falſo cō
flauerat mr̄ accēſus armatoꝝ
globū ad eccleſiā mittit cōfringi
ianuas oppugnare ſctā ſacerdo
tē ꝓtrahi atq̧ in exiliū agi proti
nus iubet. Sꝫ tāta fuit pſeuerā-
tia fideliū populoꝝ vt aīas pri⁹
amittere q̄ epm̄ mallent.

¶ Cap. xvj. De cōſtātia beniuolī
q̄ renuit adimplere inceptū regi
ne ac defenſione beati ambroſij
aduerſus iuſtinam reginam.

Idē in hiſt. tri pert. li. ix. c. xx.

INterim di
ctāda aduerſum fidē
patrū imperialia de-
creta mandant beni-
uolo tūc memorie ſcrinijs preſidē
ti. Sed ille cui ab incunabulis ſa
cra fides: ⁊ venerabilis fuit ab-
negat ſe impia poſſe verba ꝓfer
re ⁊ cōtra deū loq̄. Tum vero ne
inceptū regine fruſtrari videre-
tur celſior ei honor ꝓmittitur ſi
impleret iniuncta. ille q̄ nobilior
in fide eſſe q̄ in honoribus cupe
ret: q̄d mihi ait ꝓ impietatꝭ mer
cede altiorē ꝓmittitis gradum?
Hūc ipm̄ quē habeo tollite: tan-
tū mihi ꝯſciētia fidei duret illeſa. Hoc di-
cens añ pedes ꝑcipientiū cingulū iecit.
Ambroſius vero aduerſum regine furo
rē nō ſe manu defendebat aut telo: ſꝫ ie-
iunijs cōtinuiſq̧ vigilijs ſub altari poti⁹
per obſecrationes defenſorē ſibi atq̧ ec-
cleſie deū parabat. Cūq̧ hoc in longū di
uerſis machinis ⁊ oppugnationibus ne
quā iuſtina moliret. Maximus qui ſe ex
vetere tyrāni infamia legitimū pricipē
geſtiret oſtēdere datis lr̄is impium ꝑte
ſtat inceptū fidē dei impugnari: ⁊ ſtatu-
ta catholice ecclie ſubrui: ⁊ inter hec ap
propinq̄re italiā cepit. Quo iuſtina cōp
to hoſte ſimul atq̧ impietatis ꝯſcia pur
gente in fugam verſa cū filio: exilia q̄ dei
ſacerdotibus parabat prima ſortitur.

¶ Cap. xvij. q̄uo Theodoſius vltus eſt
necem Gratiani ⁊ Ualentinianū ad re-
gnum ⁊ fidem reſtituit.

AFfuit tñ theo-
doſius ꝓpter regni fidem bo-
nitatiſq̧ ac beneficioꝝ gra-
tiani memor: ⁊ vindictam to-
tis viribus oriētis inſurgēs vltus ⁊ ſan
guinem iuſtum. Ualentinianoq̧ impia
inter hec matre defuncta fidē catholicā
quā ipſa violauerat ⁊ regnū tyrannide
depulſa reſtituit. Atq̧ ipſe poſteaq̄ ro-
mā illuſtri triumpho inuectus eſt ad ꝑa
tria rurſum regna remeauit.

¶ Cap. xviij. de theodoſij cōmiſſo apud
theſſalonicēſes ob necē vnius militis et
ei⁹ pnīa atq̧ p̄clara lege ab eo ſancita.

PEr idez tēpus
ſubreptiōe quadaz demonis
turpis macula religioſo prin
cipi iniecta eſt. Etenī cū apō
theſſalonicam ſeditione exorta quidam
ex militaribus viris impetu fuiſſet popu
li furētis extinctus repētini nuncij atro-
citate ſuccēſus ad ludos circēſes inuita-
ri populum eiq̧ ex improuiſo circunfun
di milites atq̧ obtrūcare paſſim q̄ſq̧ oc
curriſſet gladio iubet et vindictam dari
nō crimini ſed furori. Ob hoc cū a ſacer-
dotib⁹ italie argueret agnouit delictum
culpāq̧ cū lachrymis profeſſus publicā
pnīam in conſpectu totius eccleſie exe-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Iſta pl gſt. chre et diffuſe tangū=tur i hi ſto. tri. lib. ix. c. xxx. per totum.

git. Et in hoc ſibi tp̄s aſcriptum abſq; regali faſtigio patiēter impleuit. Quib⁹ oib⁹ illud q̄; mira=bil̄r adiecit legē ſanxit in poſteꝝ vt ſniē principū ſuꝑ aiaduerſio=nē ꝓlate in diē triceſimū ab exe cutorib⁹ differret. Quo loc⁹ mie: vt ſi res retuliſſet pnie nō ꝑiret.

¶ Cap. xxix. quō diuia ꝓuidētia ſpāle mun⁹ theodoſio ꝯtulit pro=pter reſtitutionē eccliaꝝ ꝑ ipm in oriente catholicis factam.

Edit ad orientem regreſſus eſt ibiq; vt ab exordio principatus ſui ſum=ma cura ſummoq; ſtudio pulſis hereticis ecclias catholicis de eccleſiaꝝ reſtōne ꝯſuleret: quo fi des recta abſq; ꝑdicati: is impe dimēto ꝓficeret. Cōem ſe ꝓbere erga ſacerdotes dei fide religio=ne ⁊ mūificētia cūctꝫ regiū aim exhibere. Acceſſu facilis ⁊ abſq; impiali faſtu ad colloqū ſe hūili=b⁹ ꝓbere hortatu ei⁹ ⁊ largitiōi=b⁹ ecclie plurib⁹ i locis ornate ſa tis magnificeq; ꝯſtructe ꝑſtare multa poſcētib⁹. Sꝫ frequēti⁹ vl=tro offerre idoloꝝ cult⁹ q̄ ꝯſtanti ni inſtōne ⁊ deinceps negligi et deſtrui ceptus fuerat eodē impe rāte collapſus eſt. Pro qb⁹ intm̄ deo char⁹ fuit vt ſpāle ei munus ꝯtulerit diuina ꝓuidētia. Etem̄ in Thebaide ptib⁹ mōachū quē dā ioannē noie ſpū ꝓphetico re pleuit. Cuius monitis atq; rn̄ſis pacē retinere an bellum gerere eſſet melius ſciſcitabatur.

¶ Cap. xx. de apollinare epiſco=po eiuſq; hereſi que in concilio rome congregato per Dama=ſum papam condemnatur.

Nterea apud laudiciam ſyrie ante idem tempus Apollinaris epiſco=pus vir ſane in cunctis inſtruct⁹ Sed dum contentionis vitio ni=mius agitur ⁊ aduerſum oē qd̄ quiſq; dixerat ire obuius dele=ctatur iactatione ingenij male fortis hereſim ex ꝯtentiōe gene=rauit: aſſerens ſolū corpus non etiā aiam a dn̄o in diſpenſatiōe ſuſceptū. In quo cū euidentibus euangelij teſtimonijs vrgeret q̄=bus ipe dn̄s ⁊ ſaluator hr̄e ſe ani mā ꝓfitet ⁊ ponere eā qn̄ vult et iterū aſſumere eā quāq; turba=tam ⁊ triſtē dicit eſſe vſq; ad mor tē. Vertit ſe poſt: ⁊ ne ex toto vin ci videret ait eum habuiſſe qui=dem aiam: ſed nō ex ea pte qua rōnabilis eſt: ſꝫ ex ea ſolum quā viuificat corpus. Ad ſupplemen tū ꝟo rationabilis ptis ipm ver=bum dei fuiſſe perhibebat. Que aſſertio primo in vrbe roma a da maſo ⁊ Petro Alexandrino ep̄o concilio congregato tali ſnia de pulſa eſt vt decernerēt ſi quis fi=lium dei (qui ſicut vere deus ita vere homo fuit) vel humanita=tis aliquid vel deitatis min⁹ di=ceret habuiſſe alienus ab ecclia iudicaret. Que ſentētia et apud Alexandriam confirmata eſt et apud Conſtantinopolim decre=to cōcilij ex illo apollinariſte ab eccleſia declināres et epiſcopos ſibi ſue patris ⁊ dogmata ꝓpria eccleſiaſq; defendunt.

Idē in apolli=na. hi=ſto. tri. li. vj. c. xxxvij. A.

¶ Cap. xxj. de ep̄oꝝ ſucceſſionib⁹ per diuerſas orientis partes.

Editur in vrbe roma poſt Dama ſum Siricius eccleſie ſuſcepit ſacerdotiuꝫ: apd̄ alexādriam ꝟo defuncto pe tro Thimothe⁹: ⁊ poſt hūc theo philus. In hieroſolymis autem poſt cyrillū Iohēs apl̄icas repa rat ſedes: apud anthiochiā vero defuncto Meletio ſubſtituit Fla uian⁹. Sꝫ q2 Paulin⁹ adhuc ſuꝑ=erat q̄ in catholicoꝝ ſemꝑ ſocie=tate ꝑmāſerat multa ibi iurgia

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

et multe cõtrouerſie ſepe cõmote nec ta-
men ſumma veniẽtibus alijs ⁊ alijs ob-
nitentibꝰ ipſiſqꝫ in hoc elemẽtis fere ma-
riſqꝫ fatigatis potuit aliqñ pacis vllus
obtineri modus cum vtrīqꝫ fidei iã nulla
videret̃ ſubeſſe diſcordia. Hoc idẽ apud
Tyrum fuit vbi cũ Diodorus vnus ſa-
ne ex antiquis catholicis vir et tentatio
nũ documentis ꝓbatus cũ Athanaſij te-
ſtimonio a confeſſoribus eſſet eps factus
moleſtia eius cõtempta alius a Maletij
partibꝰ ordinat̃. Sed ⁊ in multis alijs vr
bibꝰ orientis hmõi cõfuſiões cõtentio ge
nuit ſacerdotũ. Apud conſtantinopolim
vero Necta reus ex pretore vrbano ca-
thecuminus ⁊ nuper baptiſma conſecu-
tus ſacerdotium ſuſcepit.

¶ Cap. xxij. De ſeditione paganoꝝ cõ
tra xpianos apud alexãdriã ꝓpter ve
tuſtã baſilicã quã epiſcopus ab impe
ratore impetrauit.

Interea apud alexandriã noui motus ⁊ ꝯ tẽ
porum fidẽ aduerſus ecclias
concitantur: ex occaſione hu-
iuſmodi oborti. Baſilica quedam publici
operis vetuſta et admodum neglecta
fuit. Quam conſtantius imperator do-
naſſe epiſcopis perfidiam ſuã predican-
tibus ferebat̃. Que longa incuria nihil
validũ preter parietes habebat. Uiſum
eſt epõ q̃ p idem tpſ gubernabat eccleſiã
hãc ab imperatore depoſcere: vt creſcen-
tibus fideliũ pplis orationũ quoqꝫ creſce
rẽt domus. Quãqꝫ cũ acceptã vellet ex-
tollere reperta in loco ſunt antra quedã
latentia: ⁊ terre defoſſa: latrocinijs ⁊ ſce
leribꝰ magis q̃ cerimonijs apta. Igitur
gẽtiles q̃ detegi criminũ ſuoꝝ latebras ⁊
flagitioꝝ cauernas viderẽt non feren-
tes opta tot ſeculis mala: ⁊ tenebris ob-
tecta reſerari: velut draconum calice po-
tato inſanire oẽs ac palã furere ceperũt.
Nec vocibꝰ iam ⁊ ſeditionibꝰ vt ſolebãt
ſed manu ferroqꝫ decertare nituntur.
Crebros conflictus agere in plateis: bel
loqꝫ aperto vterqꝫ populus inter ſe coire.
At noſtri numero ⁊ potentia multo plu-
res ſed modeſtia religionis minus fero
ces erant. Et quo frequenter noſtrorum
plurimis vulneratis aliquantis etiã in-
terfectis ad templũ quaſi ad arcem quã
dã refugiebãt. Quo nõnullos ex chriſtia
nis captos ſecũ adducẽtes: acceſſis aris
imolare cogebãt. Renitẽtes nouis ⁊ ex-
quiſitis ſupplicijs excruciatos necabãt.
Alios patibulis affigẽtes alios confra-
ctis curibꝰ in ſpeluncas ꝑcipitãtes: quas
ob ſacrificioꝝ ſanguinẽ ceteraſqꝫ impu-
ritates delubri recipiẽdas vetuſtas cu-
rioſa cõſtruxerat. Uerum hec ꝑ ſingulos
dies primo cũ metu: deinde cũ fiducia et
deſperatione gerere: atqꝫ intra templũ
clauſi: raptu ⁊ preda viuere. Ad poſtre-
mum graſſantes in ſanguinẽ ciuiũ duces
ſceleris ⁊ audacie ſue deligũt Olimpum
quedã nomine ⁊ habitu ſolo philoſophũ
quo anteſignano arcẽ deffenderent ⁊ ty-
rannidem tenerent. At ij quibꝰ romana
rũ legũ cuſtodia: iuriſqꝫ dicẽdi cura per-
miſſa eſt cognitis que geſta fuerant: tur
bati atqꝫ ꝑterriti ad tẽplũ cõuolant: cau-
ſas audacie ꝑcõtantur: ⁊ quid ſibi vellet
ille concurſus in quo cum tãto ſcelere an
te aras ſanguis ciuiũ funderetur inqui-
runt. Sed illi obfirmato aditu confuſis
et diſſonis vocibus rationẽ facti nullam
ſed clamorem reddebant. Miſſis tamen
ad eos nuntijs: de romani imperij ꝑtãte
de vindicta legum: ⁊ de his que talia ſole
rent ſubſequi commonebant. Cunqꝫ lo-
ci munitio nihil aduerſum veſana moliẽ-
tes agi niſi vt maiore ſineret res geſtas
ad Imperatorem fuerunt. Ille qui inge-
nita mentis clementia errantes mallet
emendare q̃ perdere: reſcribit illorum
quidem vindictam quos ante aras ſan-
guis fuſus martyres fecit non eſſe poſcẽ-
dam: in quibus dolorem interitus ſupe-
rauerit gloria meritorum. De cetero ve-
ro malorum cauſam radiceſqꝫ diſcordie
que pro ſimulachroꝝ defenſione venie-
bãt penitus debere ſuccidi. Quibꝰ exter
minatis etiã bellorum cauſa pariter con
quieſceret. Cunqꝫ hec ſcripta veniſſent
⁊ velut poſt indutias parui temporis ad
audiendum vterqꝫ populus conueniſſet
ad templum: ſtatim vt prima epiſtole pa
gina reſerata eſt in cuius exordio vana
gẽtilium ſuperſtitio culpabatur: clamor
a noſtris immenſus attollitur ſtupor et

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

pauor gentilium populos inuadit Latebras vnuſquiſqꝫ querere: Anguſtos ſugecales rimari aut noſtris ſe latenter immergere: vt ab omnibus qui aderant noſceretur dei preſentia populo ſuo audaciam tribuente: furorem demonis qui in illis prius debacchatus fuerat effugatum.

¶ Cap. xxiij. de conſtructione templi Serapis et eius ſubuerſione: et vnde habuit ortum illa ſuperſtitio.

Serapis apud Alexandriā templum audi tum: quidē omnibus puto pleriſqꝫ vero etiam notum Locus eſt nō natura ſꝫ manu et ꝯſtructiōe p centum aut eo amplius gradus in ſublime ſuſpenſus: quadratis et ingentibus ſpacijs omni ex parte diſtentus. Cuncta vero quo ad ſummuꝫ pauimentorum euadatur opere forniceo conſtructa. Que immiſſis deſuper luminaribus et occultis aditibus inuicem in ſemet diſtinctis vſum diuerſis miniſterijs et clandeſtinis officijs exhibebant. Jam vero in ſuperioribus: extrema totius ambitus ſpacia occupant exedre et paſtoſoria: domuſqꝫ in excelſum porrecte in quibus vel editui: vel ꝗ quos appellabant id eſt qui ſe caſtificant commanere ſoliti erāt. Porticus quoqꝫ poſt hec omnem ambitum quadratis ordinibus diſtincte intrinſecus circuibant in medio totius ſpatij edes erat pretioſis edita columnis: et marmoreo ſaxo extrinſecus ample magnificeqꝫ conſtructa. Jn hac ſimulachrū ſerapis ita erat vaſtum: vt dextera vnum parietem alterum leua perſtringeret. Quod monſtrum ex omnibus generibus metallorum lignorumqꝫ compoſitum ferebatur. Interiores delubri parietes Laminis primo aureis veſtiti. Super has argenteis ad poſtremum ereis habebantur que munimento precioſioribus metallis forent. Erat etiam quedam ad ſtuporem ammirationemqꝫ videntium: dolis et arte compoſita feneſtra perexigua ab ortu ſolis ita aptata vt die qua inſtitutum fuerat: ſimulachrū ſolis ad ſerapem ſalutādum introferri: diligenter templi foribus obſeratis ingrediente ſimulachro radius ſolis per eandem feneſtram directꝰ os et labra ſerapis illuſtraret: ita vt inſpectante populo: oſculo ſalutatꝰ. Serapis videretur a ſole. Erat et aliud fraudis genus hmōi. Natura lapis magnes huiꝰ virtutis eſſe perhibetur: vt ad ſe rapiat: et attrahat ferrum. Signum ſolis ad hoc ipſum ex ferro ſubtiliſſimo manu artificis fuerat fabricatuꝫ: vt lapis (cuius naturam ferrum ad ſe trahere diximus) deſup in laquearibus fixus: cū temperate ſub ipſo ad librā fuiſſet poſitum ſimulachrum vt naturali ad ſe raperet ferrū: aſſurrexiſſe paululū ſimulachrum et in aere pēdere videretur Et ne hoc lapſu propero proderet: miniſtri fallatie: ſurrexit aiebant ſol vt vale dicens. Serapi diſcedat ad propria. Sed et multa alia decipiendi cauſa a veteribus in loco fuerant conſtructa que nunc longum eſt enumerare p ſingula. Uerū (vt dicere ceperamus) reſcripto recitato: parati qdē noſtrorum populi ad ſubuertendū erroris autorem perſuaſio tamen quedam ab ipſis gentilibus fuerat diſperſa: q ſi humana manꝰ ſimulachrum illud contigiſſet terra dehiſcens ilico ſolueretur in cahos: celumqꝫ repēte p̄ceps. Que res paululū ſtuporem quēdam populis dabat. Cum ecce vnus ex militibus fide quam armis magis munitꝰ: correptaꝫ bipennē inſurgēs re omni niſu maxille veteratoris illidit. Clamor attollit vtrorumqꝫ populorū: neqꝫ tamen aut celū ruit aut terra deſcendit. Inde iterū atqꝫ iterum repetens putris ligni ſumoſum genium cedit. Quodqꝫ deiectum igni adhibito tam fa

Huius ſimulachri euerſio

Tāgit in hiſt. tri. libr. ix. cap. xxvij. in princi.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

eſſe ꝙ lignum aridū conflagrauit. Poſt hec reuulſum ceruicibus et depreſſum modo trahitur caput. Tum pedes aliaꝙ membra ceſa ſecuribus et rapta funibus diſtrahuntur: ac per ſingula loca membratim in conſpectu cultricis Alexandrie: ſenex veternoſus exuritur. Ad vltimum truncus qui ſuperfuerat in amphiteatro cōcrematur. Uaneꝙ ſuperſtitiones et erroris antiqui ac ſerapis hic finis fuit. De cuius origine diuerſa fertur opinio paganorum. Alij iouem putant cuius capiti modius ſuperpoſitus vel quia cū menſura modoꝙ cuncta iudicet moderari: vel vitam mortalibus frugum largitate preberi. Alij virtutem Nili fluminis: cuius egyptus opibus et fecūditate paſcatur. Quidam in honorem noſtri ioſeph formatum perhibēt ſimulachrum ob dimenſionem frumenti qua famis tempore ſubuenit egyptijs. Alij repertum in hiſtorijs grecorum veteribus ferunt apim quendam patrem familias ſeu regem in egypto memphis poſitum cum famis tempore frumenta apud alexandriam defeciſſent: ex proprio affatim ciuibus alimenta prebuiſſe. Quo defuncto in honorem eius inſtituerunt apud memphis templum in quo bos quaſi indicium optimi agricole nutritur: habens quedam coloris inſignia qui ex nomine eius apis appelletur. Soron vero id eſt ſepulchrum in quo corpus eius iacebat: alexandriam deduxerunt: ⁊ ſoron apis primo: ex compoſitione Sarapin. Poſt vero per corruptionē Serapin nominatum. Quid verum ſit aut nihil omnino de his deus viderit. Sed ad inceptum redeamus.

¶ Cap. xxiiij. de fraudibꝰ paganorū q̄ in illo tēplo detecte ſunt: quapropter ꝙ plurimi vere religionis cultū āplexi ſunt.

POſt hec capite ipſo ydolatrie deiecto: ſtudijs vigilantiſſimi ſacerdotis: quecunꝙ fuerant per totam alexandriam portenta potiuſꝙ ſimulachra pori exitu ⁊ ſimili dedecore publicantur. Horret animus dicere qui miſeris mortalibus laquei a demonibꝰ preparati ſunt. Que funera: que ſcelera in illis que dicebantur abdita tegebantur. Quot ibi infantum capita deſecta inauratis labris inuēta ſunt: quot miſerorū cruciabiles mortes depicte. Que cum proderētur in lucem ac ſub auras prolata ferrētur: licet confuſiōe ipſa gentiles ⁊ pudore diffugerent: tm̄ ſi quis adeſſe potuit mirabatur tot ſeculis ſe illis tam nefarijs ⁊ tam pudendis fraudibus irretitum. Unde ⁊ plurimi ex his condemnato errore ⁊ ſcelere deprehenſo: fidem chriſti ⁊ cultum vere religionis amplexi ſunt. Nam vt omittam cetera flagitia: que in alijs locis vi necatis paruulis: deſpicatiſqꝫ ob fibrarum inſpectionem virginibus gerebantur in vnum ſolummodo quod in tēplo ſaturni geri ad omnium venit conſcientiam memorando. Et quo etiam cetera que omiſimus perpendantur.

¶ Capitulum. xxv. Quomodo detecta eſt fraus cuiuſdam ſacerdotis ſaturni qui tyrannus dicebatur qui arte callida adulteriū in templo cū mulieribus Alexandrie committebat.

SAcerdos erat apud eos ſaturni Tyrannus nomine. Hic quaſi ex reſponſo numinis adorātibus in templo nobilibus quibuſqꝫ ⁊ primarijs viris quorū ſibi matrone ad libidinem placuiſſent: dicebat Saturnum precepiſſe: vt vxor ſua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat: gaudens ꝙ vxor ſua dignatione numinis vocaretur. Exornatā cōptius inſuper et donarijs onuſtam ne vacua ſcilicet repudiaretur coniugem mittebat ad templū. In conſpectu omniū concluſa intrinſecus matrona tyrānus ianuis clauſis ⁊ traditis clauibus diſcedebat. Deinde facto ſilentio per occultos ⁊ ſubterraneos aditus intra ipſum Saturni ſimulachrum patulis irrepebat cauer-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nis. Erat autẽ ſimulachrum illud a tergo exeſum: ⁊ parieti diligenter annexũ: ardentibuſqꝫ intra edem luminibus intente ſupplicantiqꝫ mulieri vocem ſubito per ſimulachrum eris concaui ꝓferebat: ita vt pauore ⁊ gaudio infelix mulier trepidaret: quod dignam ſe tanti numinis putaret alloquio. Poſtea ꝙ vero q̃ libitum fuerat vel ad conſternationẽ maiorem: vel ad libidinis incitamẽtum diſſeruiſſet numen impurum arte quadã lineolis obductis repente lumina extinguebantur vniuerſa. Tum deſcendens obſtupefacte ⁊ conſternate muliercule adulterij fucum profanis cõmentationibus inferebat. Hec cum per oẽs miſeroꝝ matronas multo iã tp̃e gereretur: accidit quandam pudice mentis feminam horruiſſe facinus: ⁊ attentius deſignantem cognouiſſe vocem Tyranni: ac domum regreſſam: viro de fraude ſceleris indicaſſe. Ille de iniuria cõiugis imo potius ſua ardentius inflammatus inſcriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo cõuicto atqꝫ confeſſo ceteriſqꝫ fraudibus reuelatis pudor oẽs: ⁊ dedecꝰ paganorum peruaſerat domos: adulteris matribus: incertis patribus liberis ſpurij deprehenſis. Quibus diuulgatis et proditis raptim cum ſimulachris et edibus exidebantur ⁊ crimina.

¶ Capitulũ. xxvj. de initio ſimulachri canopi apud egyptum ⁊ eius deſtructione per theophilum facta.

TAmvero canopi quis enumeret ſuperſtitioſa flagitia vbi pretextu ſacerdotalium literarum: (ita etenim appellant antiquas Egyptiorum literas) magice artis erat pene publica ſchola. Quem locũ velut fontem quendam atqꝫ originem demonum intantum venerabantur pagani vt multo ibi maior celebritas ꝙ apud alexandriam haberetur. Sed de huius quoqꝫ mõſtri errore cuiuſmodi originem tradãt abſurdum non erit paucis exponere. Ferunt aliquando Caldeos ignem deum ſuum circunferentes cum omnium prouinciarum deis habuiſſe conflictum. Quo ſcilicet qui viciſſet: hic eſſe deus ab omnibus crederetur. Reliquarum prouinciarum dij eris aut argentive aut ligni vel lapidis: vel ex quacũqꝫ materia conſtabant que per igneꝫ proculdubio corrumperetur. Ex quo fiebat vt ignis locis omnibꝰ obtineret. Hec cum audiſſet Canopi ſacerdos callidum quidã excogitauit idrie fieri ſolent in egypti partibus fictiles: vndiqꝫ crebris ⁊ minutis admodum foraminibꝰ patule: quibus turbida aqua deſudans defecatior ac purior redditur. Harum ille vnam cera foraminibus obturatis deſuper etiam varijs coloribus pictam aqua repletam ſtatuit vt deum. Et exciſum veteris ſimulachri quod menelai gubernatoris ferebatur: caput deſuper poſitum diligẽter aptauit. Aſſunt poſt hec Caldei. Igitur in conflictum circa idriam ignis accenditur cera qua foramina fuerãt obturata reſoluitur: ſudante idria ignis extinguitur. Sacerdotis fraude Canopus Caldeorum victor oſtenditur. Unde ipſum Canopi ſimulachrum pedibus perexiguis attracto collo ⁊ quaſi ſugillato: vẽtre tumido in modum idrie cum dorſo equaliter tereti formatur: ⁊ ex hac perſuaſione velut deus victor omnium colebatur. Sed profecerint hec fortaſſe aliquando Caldeis. Nunc vero aduentante ſacerdote dei Theophilo: nullus profuit ſudor nec ceris fraus obtecta ſubuenit. Uaſtata ſunt omnia atqꝫ ad ſolum deducta.

¶ Capitulum. xxvij. de eccleſijs martyrijs que in ydolorum locis conſtructe ſunt.

SEd nihil geſtum eſt quod in ſqualorem verteret locum flagitiorũ. Cauerne ac veternoſa buſta deiecta ſunt: ⁊ veri dei templa eccleſieqꝫ conſtructe. Nam ⁊ in Serapis ſepulchro prophanis edibus complanatis ex vno latere martyrium: ex altero conſurgit eccleſia. Occaſio autem martyrũ conſtruẽdi: vnde data ſit dignum arbitror memorare.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Capit.xxviij. de ſepulchro Joannis violato ⁊ reliquijs ei⁹ apud Alexādriā p athanaſiū ſub cauato pariete ſacrarij conſeruatis.

Iuliani tēporibus velut relaxatis frenis: efferbuit in oēm feuitiam feritas paganorum. Ex quo accidit vt apud Sebaſtem Paleſtine vrbem ſepulchrum Joannis baptiſte mente rabida ⁊ funeſtis manibus inuaderēt: oſſa diſpergerēt: atq; ea rurſum collecta igni cremarent: et ſanctos cineres pulueri immixtos per agros ⁊ rura diſpergerēt. Sed dei prouidentia factū eſt: quoſdam de hieroſolymis ex monaſterio philippi hominis dei orationis illuc cauſa per idem tp̄s veniſſe. Qui cum tantum nefas humanis quidē manibus: ſed ferina mente fieri viderent mori gratius habentes ꝙ huiuſcemodi piaculo funeſtari: inter eos q̄ oſſa ad exurēdū legebāt mixti: diligētius inquantum res patiebatur ac religioſius congregantes: furtim ſe vel ſtupentib⁹ vel inſanientibus ſubtraxere: et ad religioſum patrem philippū venerandas reliquias pertulere. Ille ſupra ſe ducens tantum theſaurum proprijs ſeruare vigilijs: ad pontificem maximum tunc Athanaſium hoſtie immaculate reliquias per Julianum dyaconū ſuū poſt etiā paleſtine vrbis ep̄z mittit: quas ille ſuſceptas paucis arbitris ſub cauato ſacrarij pariete incluſas: prophetico ſpū profuturas gn̄atiōi poſtere conſeruauit. Quib⁹ tūc deiectis ⁊ proſtratis ydolatrie veſtigijs in edib⁹ quondā profanis aurea tecta cōſurgerent. Sz poſt occaſum ſerapis qui nunꝙ vixerat: que iam alterius demonis ſtare delubra potuerunt paruz dixerim: ſi omnes q̄ erāt Alexandrie per ſingulas pene columnas cuiuſcunq; demonis edicule inſulte ceciderunt. Sed per cūctas egypti vrbes per caſtella per vicos per omne rus: p ripas fluminis: per heremum quoq; ſiqua fana ſeu potius buſta reperiri potuerunt inſtantia vniuſcuiuſq; epiſcopi: obruta et ad ſolum deducta ſunt: ita vt rus denuo culture redderet: q̄d iniuſte fuerat demonibus deputatum.

Idez in hiſt.tri. lib.vj. capit. xv.b.

¶ Capitulū.xxix. de thoracibus ſerapis apud alexādriā abraſis et ſigno crucis dn̄ice loco eorū reddito propter cui⁹ ſigni admirationē multi conuertebātur ad fidē.

Sed et illud apud Alexādriā geſtū eſt q̄d et thoraces ſerapis q̄ per ſingulas quaſq; domos in parietib⁹ i ingreſſib⁹ et poſtib⁹ etiā ac feneſtris erant ita abſciſi ſunt omnes ⁊ abraſi vt ne veſtigiū quidē vſq; vel nominis appellatio aut ipi⁹ aut cuiuſlibet alterius demonis remaneret. Sed pro his crucē domini lignum vnuſquiſq; in poſtibus: in ingreſſibus in feneſtris: in parietis columniſq; depingeret. Quod cū factū hi q̄ ſuperfuerant ex paganis viderāt in recordationē rei magne ex traditione ſibimet antiquitus ꝯmendate veniſſe phibent. Signum hoc nr̄m dn̄ice crucis inter illas quas dicunt hieraticas id eſt ſacerdotales litteras habere egyptij domini velut vnum ex ceteris literarū que apud illos ſunt elementis. Cuius littere ſeu vocis hāc eſſe aſſerunt interpretationem. Vita ventura. Dicebāt ergo hi q̄ tunc admiratione re-

De his etiaz in hiſtor. trip. li. ix. cap. xxix.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

geſtarum cõuertebantur ad fi-
dẽ: ita ſibi ab antiquis traditū
qḋ hec q̄ nūc coluntur tãdiu ſta
rẽt quãdiu viderent ſignū iſtud
veniſſe in quo eſſet vita. Unde
accidit vt magis hi qui erãt ex
ſacerdotibus vel miniſtris tem
plorum ad fidem conuerterent
ꝙ illi quos errorū pſtigia et de-
ceptionū machine delectabant.

¶ Capitulū. xxx. qūo maior fuit
inundatio nili poſt ſerapis ſub-
uerſionem ꝙ ante vt oſtenderet
deus nō ſerapin ſed ſe q̄ aquas
fluminis iubebat excreſcere.

SAne quo-
niam moris erat in
Egypto vt menſura
aſcendẽtis Nili flu-
minis ad templum Serapis
deferretur velut ad incrementi
aquarum ⁊ inundationis auto
rem. Subuerſo eius ſimulachro
igniq; conſumpto omnes ſimul
negabãt ſerapin iniurie memo
rem aquas vltra ⁊ affluentiam
ſolitam largiturū. Sed vt oſten-
deret deus non Serapin q̄ mul
to erat Nilo poſterior: ſed ſe eſſe
qui aquas fluminis temporibꝰ
ſuis iuberet excreſcere tanta ex
eo ⁊ deiceps fuit inūdatio quã-
tã fuiſſe prius etas nulla memi
nerat. Et ideo vlna ipſa: id eſt
aque menſura quã Poechim vo
cant ad aquarum dn̄m in eccle
ſia cepta deferri. Sȝ vbi hec ge-
ſta religioſo principi nunciata
ſunt extentis ad celum palmis
cum ingenti fertur exultatione
dixiſſe gratias tibi xp̄e ꝙ abſq;
vrbis illiꝰ magna pernicie tam
vetuſtus error extinctus eſt.

De his aliq̄d i hiſt. tripti. lib. ij. capi. lviij. R

¶ Cap. xxxi. de valentiniano
iuniore q̄ laqueo vitã finiuit.

INterea va-
lentinianꝰ i occiduis
partibꝰ animis ꝙtū
ętas patibatur ardẽ-
tibus rempublicã gerens cau-
ſis etiam nunc latentibus laq̄o
vitam finiuit. Sed hoc quidam
dolo ducis ſui Arbogaſtis factū
confirmabant. Idq; ꝙ maxime
publica tenebat opinio. Alij a
commiſſo quidem ſcelere ducem
alienū dicebant ſed cauſas pre-
ſtitiſſe quibus in hoc adoleſcẽs
animi indignatione cogeretur:
ꝙ minus ei tanq̄ per etatẽ nō-
dū validō libera ei indulgeret
imperia. Fuere tamẽ nonnulli
ſacerdotum qui pacis ab eo q̄
poſt creatus eſt legatione ſuſce
pta immunem eſſe ducem a mor
tis ſcelere apud Theodoſium
teſtarentur.

¶ Capitulū. xxxij. qūo theo-
doſius egre ferens mortẽ va-
lentiniani arma contra eu-
genium corripit.

SEd ipſe
nihilo ſegniꝰ inſtã-
matus ſe ad vltio-
nem arma contra
Eugenium qui in
loco defuncti ſubſtitutus eſt cor-
ripit. Dei primo voluntatem p
Joãnẽ monachū de quo ſupra
memorauimꝰ ſciſcitatus. Tum
ille qui primam de Maximo ei
victoriam predixerat incruen-
tam etiam hanc licet non abſq;
plurima vtriuſq; ſanguinis inū-
datione promittit.

Iſta et que ſequūtur vſq; ad finem libri tangūtur i hiſt. tripti. lib. ix. c. xlv.

¶ Capitulū. xxxiij. de appa-
ratu belli ac victoria theodo
ſij cõtra eugeniū orationibꝰ
magis ꝙ virtute patrata.

IGitur pre
paratur ad bellum
non tã armorū telo-
rūq; ꝙ ieiuniorū ora
tionūq; ſubſidijs nec tam excu-
biarū vigilijs ꝙ obſecrationū p-
noctatiōe munitus. Circuibat
cū ſacerdotibꝰ ⁊ populo omnia
orationū loca ante martyrum

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

⁊ apoſtoloꝝ thecas iacebat cilicio ꝓſtra-
tus ⁊ auxilia ſibi fida ſanctorū interceſ-
ſione poſcebat. Ad pagani qui errores
ſuos nouis ſemper erroribus animant
innouare ſacrificia et Romam funeſtis
victimis cruentare. Inſpicere exta pe-
cudum ⁊ ex fibrarum preſcientia ſecutu
ram Eugenio victoriam nuntiare. Su-
perſtitioſius hoc agente et cū omni ani-
moſitate. Flauiano tunc prefecto cuius
aſſertionibus (magna enī erat eius in
ſapientia prerogatiua) Eugeniū victo-
rem fore ꝓ certo preſumpſerāt. Sed vbi
vere religiōis fretus auxilio theodoſius
alpium fauces cepit vrgere primū illi q-
bus nequicq̄ litate ⁊ fruſtra ſacrificate
tot victime de fallacie conſcientia trepi
di demones in fugam verſi poſt etiā ma
giſtri horū et doctores errorū precipue.
Flauianus plꝰ pudoris q̄ ſceleris reus
cum potuiſſet euadere eruditus admo-
dum vir mereri ſe mortē pro errore iu-
ſtius quā pro crimine iudicauit. Ceteri
vero inſtruunt aciem ⁊ collocatis in ſu-
periori iugo inſidijs. ipſi pugnā in de-
ſcenſu montis expectant. Verum vbi ad
primos ventū eſt ⁊ ilico ſe legitimo prin
cipi tradiderūt: cum ceteris imis valli-
bus deprehenſis conflictus acerrimus
geritur. Stetit aliquādiu anceps victo-
ria: fundebātur auxilia barbarorum et
terga iam hoſtibus dabant. Sed fiebat
hoc non vt Theodoſius vinceretur: ſed
ne per barbaros vincere videretur. Tū
ille vt conuerſas ſuorū acies vidit ſtans
in edita rupe vnde ⁊ cōſpiceret ⁊ conſpici
ab vtroq; poſſet exercitu ꝓiectis armis
ad ſolita recurrit auxilia. Et proſtratꝰ
in cōſpectu dei omnipotēs inquit deus:
tu noſti: q̄ in nomine xp̄i filij tui vltionis
iuſte prelia iſta ſuſcepi. Si ſecus in me
vindica. Si vero cum cauſa probabili et
in te confiſus huc veni: porrige dexte-
ram tuis: ne forte dicant gentes vbi eſt
deus eorū. Quam ſupplicationē pij prin
cipis certi a deo eſſe ſuſceptā hi qui ade
rant duces aīantur ad cedem. Et preci-
pue Bacharius vir fide pietate virtute
animi ⁊ corporis inſignis: ⁊ q̄ comes eſſe
et ſocius Theodoſij mereret proximos
quoſq; conto telis gladio paſſim ſternit
agmina hoſtiū conferta ⁊ cōſtipata per-
rumpit. Iter per milia ruentiū ad ipm̄
tyrannū, ruptis agminibꝰ ⁊ aceruatim
fuſis ſtragibus agit vix fortaſſe ab im-
pijs credant que geſta ſunt. Etenī ꝯper
tum eſt q̄ poſt illā imperatoris precem
quā deo fuderat ventus ita vehemens
exortus eſt vt tela hoſtiū in eo qui iece-
rant retorqueret. Cūq; magna vi perſi-
ſtente vento omne iaculū miſſum ab ho-
ſtibus fruſtraretur fracto aduerſariorū
aīo: ſeu potius diuinitus depulſo Arbo
gaſte duce nequaq̄ (deo aduerſo) forti-
ter faciente. Eugenius ante Theodoſij
pedes vinctis poſt terga manibꝰ addu-
citur. Ibiq; vite eius ⁊ certaminis finis
fuit. Tum vero religioſo principi glorio
ſior victoria de fruſtratis opinionibꝰ pa
ganorum quam de tyranni interitu fuit
quibus ſpes vana ⁊ falſa diuinatio
minus in interitu contulit pene q̄ pudo
ris ſeruauit in vita.

¶ Cap. xxxiij. de morte Theodoſij ⁊ ortu archadij: ⁊ honorij liberorum eius.

Cumq; poſt hec
vt futurorū preſcius impera-
tor diſponēde rei publice ſol-
licitudine ſtringeretur: ad oriē
tem protinus mittit vbi veturus ad bel
lum tuta liberos cuſtodia commēdarat.
Ibiq; Archadium Auguſtum regnum
ſibi dudum traditum ſeruare precepit.
Honorium vero pari dignatione predi-
tum: ab occidentibus imperium venire
ocyus iubet. Quo ſuſcepto ⁊ paternis
oſculis amplexibuſq; cōſtricto: traditis
occidentalis regni gubernaculis ipſe ro-
mano imperio p annos. x. ⁊ vij. feliciter
gubernato: ad meliora migrauit cū pnci
pibꝰ pijſſimis pſecutus pmia meritoꝝ.

¶ Euſebij Ceſarienſis eccleſiaſtica finit
hiſtoria p magiſtrū Goffredum bouſſar
dū ſacre pagine doctorē eximiū exactiſſi
me correcta ⁊ emendata: Impſſa lugdu
ni per Benedictum Bonnyn calcogra-
phum. Sumptibus vero honeſti viri Ia-
cobi. q. Franciſci de Giunta ⁊ ſociorum
Florentini. Anno dn̄i. M. ccccc. xxxiij. mē
ſis Septembris. die. vj.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

TOLEDO

BIBLIOTECA PROVINCIAL

Sala Reservada

Número 429

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Res.
429